בסייעתא דשמיא

להיות את

מסדרת החוברות "בהלכה ובאגדה"

חשון ה'תשפ"א

עמותת **אפיקי מים** ע"ר 580540094
ע"ש הגאונים הצדיקים הקדושים מרן הראשון לציון רבנו **עובדיה יוסף** זצוק"ל, **רבי מרדכי שרעבי** זצוק"ל, **רבי ישראל אביחצירא** זצוק"ל, **רבי מאיר אביחצירא** זצוק"ל, **ורבי אלעזר אביחצירא** זצוק"ל, זכותם תגן עלינו.
✉ רחוב המגיד ממעזריטש 13\28 ביתר עילית 90500. @ 6410995@okmail.co.il.

החוברות שיצאו לאור בסייעתא דשמיא – בהלכה ובאגדה:

השבת: הלכות שבת המעשיות, בצרוף דברי אגדה להבנת יקרתה וחשיבותה של שבת קודשנו.
הטהרה: הלכות בלשון ברורה, אף למתחילים. שאלות אקטואליות ועוד. **פורמט עבעוני** מרהיב עין.
סדר היום: השכמת הבוקר, ציצית ותפילין, תפילה ועוד, בצירוף דברי אגדה נעימים ומחזקים.
להיות את: חוברת נרחבת לאשה בנושאים: עוצמת נשים, צניעות, האשה במעגלי החיים ועוד. חובה לכל אשה!
הנישואין: גיל הנישואין, שידוכים, אירוסין, חופה, כתובה, מהלך השמחה, שבע ברכות, הנהגות הבית ועוד.
האבלות: דיני ימי השבעה, השלושים, השנה ועוד. וכן ענייני עילוי נשמה, דברי נחמה, אגדה וחיזוק מרתקים.
כבוד אב ואם: ההלכות המעשיות דבר יום ביומו, עם מדרשי חז"ל וסיפורים מרתקים ומחזקים.
ראש חודש ברכת הלבנה וברכת החמה: בצרוף חידושים נפלאים על המאורות ופלאי הבריאה.
הסעודה: נטילת ידיים, הפסק באכילה, הנהגות הסעודה, מאה ברכות, ברכת המזון ועוד. ודברי אגדה מרתקים.
כשרות המטבח: בשר בחלב, הכשרת כלים, תולעים, מליחה, פת גויים, טבילת כלים ועוד. ודברי אגדה מרתקים.
ראש השנה ויום הכיפורים: הלכות ודברי אגדה מחזקים לימים אלו. **כולל סדר הסליחות והתרת נדרים.**
חג הסוכות: ניסי ישראל במדבר, חג הסוכות בירושלים, שמחת בית השואבה, האושפיזין, ועוד.
ימי החנוכה: הלכות חנוכה לפרטיהם, עם סיפור נס חנוכה מדברי חז"ל וממקורות היסטוריים, מרתק במיוחד.
ימי הפורים: הלכות פורים, וסיפור המגילה בהרחבה על פי מדרשי חז"ל, מרתק במיוחד! **כולל מגילת אסתר.**
חג הפסח: הלכות הפסח, וסיפור יציאת מצרים וקריעת ים סוף, ועוד. **כולל הגדה של פסח** עם פירוש קצר ומתוק.
ימי העומר: ספירת העומר, ל"ג בעומר, פסח שני ועוד. עם הרחבה מרתקת על מהות הימים בעבר ובהווה.
חג השבועות: דיני החג ויום טוב, סיפור מרתק של מתן תורה. **מגילת רות** משולבת בסיפורי המגילה. שובה לב.
ארבע התעניות ובין המצרים: פרטי ההלכות, וסיפורי החורבן בהרחבה, הגאולה, ביאת המשיח ועוד. נוגע ללב.
פרקי אבות: עם פירוש מאירת עיניים להבנת פשט המשנה **ופירוש שמחת הלב** מדרשים, סיפורים וחיזוקים מרתקים.
מצוות הארץ: הלכות שמיטה, חלה, כלאים, ערלה, תרומות ומעשרות, יישוב ארץ ישראל, ודברי אגדה מרתקים.
הרפואה: הלכות שמירת הגוף והנפש, מצות ביקור חולים, סיעוד הורים זקנים ועוד, ודברי אגדה מרתקים.
ברית מילה: דברי אגדה מרתקים, ופרטי ההלכות ליולדת, לברית, בחירת שם ועוד. **עם סדר הלימוד לברית יצחק.**
מרן הרב עובדיה: הנהגות, מעשים, דרכי לימוד והשקפה על מרן מלכא זצוק"ל, מזווית אישית.
תבורך מנשים יעל: קוים לדמותה של האמא היקרה, אצילת הנפש ורבת האמונה, הרבנית **יעל נקי** ע"ה.
השבת \ סדר היום - מחולק ללימוד יומי: מארז ג' חלקים פורמט כיס. בלימוד 3 דקות מסיימים כל ההלכות בשנה.

מחירי החוברות:

שבת, טהרה, סדר היום, להיות את, נישואין, אבלות, פרקי אבות, ברית מילה - 5.5 ₪.

יתר החוברות - 3.5 ₪. ***מחיר כל הסדרה*** *[24 חוברות] – 100 ₪.*

מארז השבת \ סדר היום – לימוד יומי ג' חלקים – 8.5 ₪.

חוברות מקוצרות [טהרה, שבת, להיות את] – 3 ₪. ברכישה מעל 100 חוברות מקוצרות – 1 ₪ לחוברת.
אפשרות להטבעת זהב על כל החוברות [עלות 70 אגורות לחוברת + מחיר המשלוח, החל מ-100 חוברות זהות] - 02-5802398.

☜ רשימת נקודות המכירה בערי הארץ – בסוף החוברת ☞

© כל הזכויות שמורות
ניתן בשמחה לצלם קטעים לצורך לימוד בבתי הספר, שיעורי תורה, עלונים וכדומה. **לא למטרות מסחר.**

אפיקי מים *מים של תורה לכל יהודי!* ✍ חלוקת חוברות בבסיסי צבא, בתי חולים ועוד.
✍ תרגום לשפות. ✍ עלון שבועי "ותתענג בדשן" - משא ומתן הלכתי בדרכו של מרן.

היה שותף בהשקיה - קנה לך מקום מנוח! ☜ לקבלת טופס הו"ק וכן לקבלת העלון השבועי במייל: 6410995@okmail.co.il.
☜ תרומה באשראי בקהילות - 073-2757000 שלוחה 16563. ☜ חשבון בבנק הדואר 8413671 סניף 01 - עמותת אפיקי מים.

Yitzchak Yosef
Rishon Lezion Chief Rabbi Of Israel
President of the Great Rabbinical Court

יצחק יוסף
ראשון לציון הרב הראשי לישראל
נשיא בית הדין הרבני הגדול

בס"ד, א' סיון תשע"ה, 4-1108/ע"ה

דברי ברכה

הנני לברך ולחזק את פועלה של הרבנית הדגולה והכבודה, אשת חבר להרב הגאון מרביץ תורה ומורה הוראה רבי שליט"א, ההולך בדרכו ההלכתית של מרן אאמו"ר עט"ר פוסק הדור רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל, ולא זז מפסקיו ימין או שמאל, אשריו ואשרי חלקו.

הגד הוגד לנו על פעולותיה הברוכות של הרבנית הנ"ל, שעושה רבות בקרב נשות ובנות ישראל לחיזוקן ולעידודן בענין שמירת הטהרה הקדושה והצניעות, ועתה באה במגילת ספר בדברי מוסר מתוקים מדבש ונופת צופים, מדרשי חז"ל ופנינים בעניינים אלו, וכתבה וערכה וסידרה הכל בטוב טעם ודעת, בלשון צחה וברורה, למשוך הלבבות לצניעות ולקדושה, אשר המה היסוד של עם ישראל בהיות אמותינו קדושות וטהורות, וכבר הבאנו בספר אוצר דינים לאשה ולבת בקונטרס קדושים תהיו, פרטי הנהגת צניעות לאשה ולבת, עיין שם.

ונודע מה שכתב בספר חסידים (סימן שיג) שחייב אדם ללמד לבנותיו את המצוות ופסקי הלכות, ומה שאמרו שהוא כמלמדה תיפלות, זהו כשמלמדה עומק התלמוד וטעמי המצוות, וסודות התורה וכו'. אבל הלכות המצוה ילמדנה, שאם לא תדע הלכות שבת איך תשמור שבת. וכן כל המצוות. והרי בימי חזקיהו המלך כל האנשים והנשים גדולים וקטנים ידעו אפילו טהרות וקדשים (סנהדרין צד.). וזהו הקהל את העם וגו'. ע"כ. וכן כתב הסמ"ג. ופסקו הרמ"א ביורה דעה (סימן רמו סעיף ו'). ועיין עוד במור וקציעה (סוף סימן מז) שקילס טעם מהר"י מולין שמובא בבית יוסף שם, בטעם חיוב הנשים בברכות התורה, מפני שחייבות ללמוד הלכות השייכות להן. ע"ש.

ומרן החיד"א בהקדמתו לספר לב ארי כותב, שכבר אמרו חז"ל, דבזמן בית המקדש אדם מקריב קרבן ומכפר לו, ובזמן הזה כשאדם כותב ספר, מה שלומד הכתיבה עולה לו במקום קרבן. ובזה פירש את הפסוקים, זבח ומנחה לא חפצת וגו' עולה וחטאה לא שאלת, אז אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי, שיעלה במקום קרבן.

אשר על כן דבר בעתו מה טוב עשתה הרבנית תחיה בחיבורה זה שתביא בעזהי"ת תועלת גדולה לציבור הנשים, לזכותן בדבר נעלה וחשוב זה בצניעות הנשים, יישר כוחה וברכת חזק ואמץ. ויהי רצון שתזכה להרבות עוד חיילים לתורה ולתעודה, וזכות זיכוי הרבים שעושים בעלה הרב הגאון שליט"א יחד עמה יגן בעדם ובעד בניהם אלף המגן, ושלא תמוש התורה מפיהם ומפי זרעם עד עולם, לאורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים, אמן.

בברכת התורה,

יצחק יוסף
הראשון לציון הרב הראשי לישראל
ונשיא בית הדין הרבני הגדול

יצחק יוסף YITZCHAK YOSEF Rishon Lezion Chief Rabbi of Israel הראשון לציון

הסכמת הרה"ג יעקב ישראל לוגסי שליט"א

בס"ד סיון תשע"ה

ראיתי את ספר "להיות את", ובו דברי חיזוק נפלאים בנושא הצניעות, נושא הנוגע ליסוד קיומנו בכלל, ולקיומו של כל בית יהודי בפרט.

ספר זה ראוי הוא להפיצו ולהחדירו בבתי ישראל למען יתחזקו בנושא הנזכר, שכן מבוסס הוא על מאמרי חז"ל, ונכתב בסגנון ובלשון, באקטואליה ובהתאם לבנות ולנשות דורנו.

ראיתי את ספר "להיות את", ובו דברי חיזוק נפלאים בנושא הצניעות, נושא הנוגע ליסוד קיומנו בכלל, ולקיומו של כל בית יהודי בפרט.

ספר זה ראוי הוא להפיצו ולהחדירו בבתי ישראל למען יתחזקו בנושא הנ"ל, שכן מבוסס הוא על מאמרי חז"ל, ונכתב בסגנון ובלשון, באקטואליה ובהתאם לבנות ולנשות דורנו.

יעקב ישראל לוגסי

יעקב ישראל לוגסי
רח' יואל 25
ירושלים
ראש כולל כתר - שלמה

ZAMIR COHEN
Rosh Yeshivah Of "Heichal Meir"
Rabbi of the Etrog neighborhood
Author Responsa "Nezer Cohen" book
Hatam Sofer St. 5 Betar Eilit

זמיר כהן
ראש ישיבת "היכל מאיר"
רב שכונת אתרוג ביתר עלית
מח"ס שו"ת 'נזר כהן' ועוד
רח' חתם סופר 5 ביתר עלית

בס"ד. כ"ט בטבת תשע"ו

מכתב ברכה

הנני בזה בשבח הסדרה הנפלאה שחוברה על ידי ידי"נ המאור הגדול, גריס באורייתא תדירא ויראת ה' היא אוצרו, מרביץ תורה ברבים בפה מפיק מרגליות, הרה"ג הרב שליט"א, אשר בהן אסף איש טהור וכתב בלשון בהירה את ההלכות העוסקות בחיי היום יום ומועדי ישראל, בדברים שכל יהודי צריך ללומדם היטב, לדעת את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, שהרי 'לא עם הארץ חסיד', וללא ידיעת ההלכה אי אפשר לקיים את המצוות כראוי, גם כשהוא ירא שמים החפץ בכל נפשו ומאודו להתקרב לבוראו ולעשות רצונו בלב שלם.

ומה גם שהוסיף הרב שליט"א דברי מוסר ומאמרי ומדרשי חז"ל בדברים המאירים את המצוות ומחזקים ומעוררים להבין את מהות המצוות והחגים, בשפה השווה לכל נפש, וכבר פשטה סדרה זו בכל רחבי העולם היהודי באין ספור עותקים, ורבים מעידים כי היא שעמדה להם לשמור מצוות כראוי לאחר שקבעו לימודם בו בשבתם בביתם ובלכתם בדרך.

אשר על כן מצוה רבה לסייע ולפעול להדפסת והפצת סדרה חשובה זו, למען יגיעו לכל תפוצות ישראל בארץ ובעולם, להגדיל תורה ולהאדירה. ולא נצרכא אלא לברכה להרב המחבר שליט"א שיזכה להמשיך להרביץ תורה ברבים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, ויזכה את הרבים בעוד חיבורים רבים טובים ומועילים, מתוך הרחבת הדעת ושפע רב ברוחניות ובגשמיות, "והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר יתן פריו בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח", אמן.

הכו"ח בברכת התורה.

זמיר כהן

ראש ישיבת "היכל מאיר"
זמיר כהן
Zamir Cohen
מח"ס שו"ת "נזר כהן" ועוד

משה מרדכי קארפ
מחבר סדרת הספרים "הלכות חג בחג" ועוד
רב השכונה הצפונית קרית ספר

בס"ד

דברי ברכה

הן ידידי היקר הרב הגאון המובהק רבי שליט"א, זכה להסתופף בצלו של גאון ישראל ומגדולי מזכי הרבים, ומקימי עולה של תורה, הראשון לציון הגאון רבנו **עובדיה יוסף** זצ"ל, אשר כל רז לא אניס ליה, וזיכה את הרבים באור תורתו ובספריו הרבים ובשיחות חיזוק שהיה מכתת רגליו מעיר לעיר לדרוש לעם שבשדות, וזכה להחזיר עטרה ליושנה ליהדות ספרד, והגאון רבי שליט"א אשר הוא מתלמידיו, יצק מים אף על ידי בנו הראשון לציון הגאון רבי **יצחק יוסף** שליט"א בעל ה"**ילקוט יוסף**", וזכה לחבר חיבורים רבים "**בהלכה ובאגדה**" לחיזוק הרבים, והכל בשפה קלה וברורה אך ורק על פי פסקי רבותיו הנ"ל, ושילב בהם הרבה דברי חכמה ומוסר והתעוררות לעבודת השם יתברך, ותהילה להשם יתברך התקבלו החוברות לאלפיהם ורבבותיהם בתפוצות ישראל.

והנני לברכו שימשיך לזכות את הרבים בחיבורים הקדושים של תורה ומוסר, ולהשיב רבים מעוון, עדי נזכה במהרה ל"ומלאה הארץ דעה את ה'".

כעתירת ידידו הדורש שלומו וטובתו

משה מרדכי קראפ

משה מרדכי קראפ

"תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה" (משלי לא לא)

לזכרון עולם

זכור תזכור ותשוח עלי נפשי, וכאבל אם קודר שחותי, בתאניה ואניה, על פטירת אמי מורתי היקרה והחשובה, אשר קרבה את בנות ישראל לאבינו שבשמים, בדרכי נועם, באהבה ובחיבה, ושמחה את לבבן, והדריכתן בעצה נכונה וישרה, המזוככת ביסורים קשים ומרים, וקבלתם באמונה,

מרת יעל נקי ע"ה בת רבקה תחי'

אשר עלתה נשמתה הטהורה השמימה ביום שלישי ה' כסלו ה'תש"פ, והובאה למנוחת עולמים בבית העלמין סנהדריה בעיר הקודש ירושלים תובב"א. וי להאי שופרא דבלי באר‌עא, אבל כבד וגדול היה, יום מהומה ועברה, יום צרה ואנחה, כי לא ננעלו שערי דמעה, עד זיבולא בתרייתא, ועד אחר ימי השבעה. זכרה לה ה' לטובה, על רוב עמלה ויגיעתה לגדל את בניה ובנותיה לתורה, אם הבנים שמחה, אשר זכתה לראות פירות בעמלה, וסייעה ביד כולנו לעלות במעלות התורה, והיראה, וזכות הרבים תלויה בידה, ואשר עלית על כולנה, בעידודה הנמרץ בהוצאת החיבורים "**בהלכה ובאגדה**", ובהפצת שיעורי התורה בכל אתר ואתר "בהלכה ובאגדה", אשר מידה היתה לי זאת להגיע עד הלום, וכמאמר רבי חנינא חמין ושמן שסכתני אמי בימי ילדותי, הן שעמדו לי (חולין כד ע"ב).

"עֹז וְהָדָר לְבוּשָׁהּ, וַתְּשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן. פִּיהָ פָּתְחָה בְחָכְמָה, וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ. צוֹפִיָּה הֲלִיכוֹת בֵּיתָהּ, וְלֶחֶם עַצְלוּת לֹא תֹאכֵל. קָמוּ בָנֶיהָ וַיְאַשְּׁרוּהָ, בַּעְלָהּ וַיְהַלְלָהּ. רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל, וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה. שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי, אִשָּׁה יִרְאַת ה' הִיא תִתְהַלָּל. תְּנוּ לָהּ מִפְּרִי יָדֶיהָ, וִיהַלְלוּהָ בַשְּׁעָרִים מַעֲשֶׂיהָ (משלי לא כה). אין ספק כי פסוקים אלו ראויים להיאמר על מרת אמי הריני כפרת משכבה, על רוב זריזותה במעשי ידיה, ועל אחת כמה וכמה בענייני המצוות ובהכנות לשבת הקדושה מבעוד מועד. ועל עצותיה והכוונותיה הטהורות לבנות ישראל, ועוד ועוד, אשר תקצר היריעה מהכיל.

יהי רצון שזכות הלימוד תהיה לרצון לפני השם יתברך, ויגמול לה חסדים טובים, לפתוח לה שערי חן וחסד ורחמים, ולשלוח לפניה את מלאכיו הקדושים והטהורים, להוליכה אצל נשמות הצדיקים והצדקניות, ליהנות מזיו שכינתו, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, ויזכור לה מעשיה הטובים, ותתענג בדשן נפשה מרוב טוב הצפון לצדיקים בעולם הבא. ויקויים בה מקרא שכתוב (ישעיה נח יא): "וְנָחֲךָ ה' תָּמִיד, וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחֲצָחוֹת נַפְשֶׁךָ, וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ, וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה, וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו". וילווה אליה השלום, ועל משכבה יבוא שלום, ותהיה נשמתה צרורה בצרור החיים, ותעמוד לגורלה לקץ הימין. ותעמוד ותתפלל לפני אבינו שבשמים בעד מר אבינו עטרת ראשנו רבי ציון נקי שליט"א ובעד כל משפחתנו, לבל נוסיף לדאבה עוד, ונזכה לאורך ימים ושנים טובים בטוב ובנעימים, ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים, ברוב אושר והצלחה וכל טוב, אמן.

ה' מרחשון – אחד עשר חודש לפטירתה, נשמתה עדן

שנת: "וְחַצְנֵעַ לֶכֶת עִם אֱלֹהֶיךָ" (מיכה ו ח) **תשפ"א לפ"ק**

תוכן העניינים

חלק ראשון - עוצמת נשים

עושים חיים.....17
הגשמה עצמית.....19
שוויון זכויות.....31
⇐ כבוד האשה במשפחה.....34
⇐ נשים בזכויות ממוניות.....40
⇐ נשים בהנהגה ובתפקידים בכירים.....47
⇐ הדרת נשים.....53
עוצמת נשים.....57
⇐ האשה היא הבית 57
⇐ עזר כנגדו 59
⇐ אם בישראל 62
⇐ העבודה הרוחנית של האשה 66
⇐ בזכותן 75

חלק שני - צניעות

מעלות הצניעות
קדושת המחנה.....86
תשעת שי"ם מהפכנית פורצת דרך ומשנה את פניה של החברה הישראלית!
כבוד האדם.....90
חיפה: "שם מצרף אנשי מחוז", הנתן הישוי הרוחניות, מחבר את האדם לפנימיות,
ומאפשר את טיפוח האישיות מהו!
שמירה אישית.....97
בנות ישראל אין הפקר!
שמירה על חיי הנישואין.....103
האם יש דרך "לזעת באושר"?
יופי ללא דופי.....112
על טעם וריח - מוכרחים להתווכח!...
האושר שבצניעות.....124
אני חיה את עצמי, הפסקתי לחיות כמו בתוך סרט.
וכלל שאני אני - אני יותר מאושרת!
צניעות - עושר פנימי.....126
רק תבדק' אם הכסא שאת יושבת עליו - ריק!!
חובת הצניעות.....130

ברכת הצניעות

ברכות בתחום האישי

- **הרגשת רוגע ושלימות נפשית.....147**
- **יעילות, עניינים, שחרור חשיבתי.....148**
- **הרגשת אכפתיות!.....149**
- **שמירה וכבוד!.....149**
- **העצמה ומיצוי רוחני.....149**
- **תפילותיה מתקבלות.....152**

ברכות בתחום המשפחתי

- **האוצר - בתוך הבית!.....154**
- **ברכת הבית נשמרת.....154**
- **שמירה מפני עין הרע.....155**
- **מציאת בן זוג מוצלח והגון.....156**
- **ילדים מוצלחים.....156**
- **הצניעות - סגולה להיפקד בילדים 159**

ברכות כלליות

- **שמירה ובטחון.....162**
- **שמירה מפני סכנות הדרכים.....164**
- **תוספת של סייעתא דשמיא.....165**

דע את האויב *- גורמים המפריעים לצניעות*

- ⇦ ⇦ **"דרך איש ישר בעיניו" - הֶרגלים.....166**
- ⇦ ⇦ **היחשפות לחוסר צניעות.....169**
- ⇦ ⇦ **חינוך לקוי.....154**
- ⇦ ⇦ **רמת צניעות ירודה בעולם.....156**
- ⇦ ⇦ **לחץ חברתי.....156**
- ⇦ ⇦ **חוסר מודעות לתוצאות.....179**
- ⇦ ⇦ **קושי במציאת בגדים צנועים.....180**
- ⇦ ⇦ **בטלה!.....183**
- ⇦ ⇦ **עצלות!.....183**
- ⇦ ⇦ **מזג אוויר חם.....185**
- ⇦ ⇦ **התנגדות מצד הבעל.....187**

הצניעות למעשה

תוכן עניינים מפורט.....191

צניעות בלבוש.....197

צניעות בהנהגה.....257

***מעשים שהיו ועוד יהיו...!*.....286**

חלק שלישי - במעגלי החיים

חיפוש בן זוג

- היכרות ושידוכים.....292
- תקופת האירוסין.....300
- יום הכלולות.....301

נישואין

- "אַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה!".....302
- כבוד הדדי.....303
- עושה רצון בעלה.....304
- סוד הכרבולת.....305
- העיניים שבלב.....306
- טיפוח החן.....308
- תדמית.....310
- מצוות הבית.....311
- אומנות הקבלה.....312
- יצירת אגו משותף.....314
- עצות והנהגות טובות.....316
- שיר השלום.....321

להיות לאם

- האושר שבאמהות.....325
- גפן פוריה.....327
- צמצום הילודה.....329
- מצות פרו ורבו - הזכות והחובה.....329
  - לחץ סביבתי.....332
  - פרנסה ועבודה.....333
  - טובת הילדים.....236
  - השגת חינוך ומשמעת.....337
  - צער גידול בנים.....338
  - סיבה רפואית.....340
- "הזורעים בדמעה - ברינה יקצורו".....342
- לכל נשמה יש ייעוד!.....343
- "לערב אל תנח ידך".....344

סגולת לימוד 40 יום - סיפורי ישועות 348

הקדמה

ישנם סיפורי ילדים, המספרים על צביקה הצב שרצה להיות ארנבת, על קוקוריקה התרנגולת שרצתה להפוך לטווס, ועל מלי הנמלה האפרורית שהחליטה לפרוס כנפיים ולהיות פרפר מרהיב.

המשותף לכל הסיפורים הללו - שזה לא הצליח. הצב היה מתוסכל, התרנגולת לא הצליחה להטיל ביצים, והנמלה מצאה את עצמה באפיסת כוחות. לכן בסוף כולם חזרו להיות מה שהם באמת.

עוד דבר משותף לכל הסיפורים הללו - שהם אף פעם לא קרו באמת.

במציאות, הצב אף פעם איננו רוצה להיות ארנבת. גם אם הארנבת רצה הרבה יותר מהר ממנו. והתרנגולת לעולם איננה רוצה להיות טווס, גם אם זה הרבה יותר מרשים. והנמלה אף פעם אינה רוצה להיות פרפר, גם אם להיות נמלה זה מידי נדוש.

בעלי החיים וכל היצורים שברא ה' - הם הם. הם בדיוק הם, ובכל הכח. וכך הם חיים באיכות חיים מקסימלית מבחינתם.

ישנו רק ייצור אחד עלי אדמות - שהוא לא תמיד הוא.

האדם.

רק לאדם ישנה בחירה, האם להיות הוא ועד כמה.

יכול אדם להתהלך בעולם, להיות מוצלח כמו פלוני, להתנהג כמו אלמוני. לאהוב את מה שאוהב זה, ולשאוף להישגיו של אחר. בשורה תחתונה, הוא איננו הוא.

אז איך נהיים אנחנו?

מי ומה אנחנו בעצם, בכלל?

שאלה קשה מאוד, לא?!

בכלל לא!

נניח שנראה לפנינו מכשיר חשמלי משוכלל ומורכב, שאיננו יודעים מה טיבו, מה הוא, למה הוא משמש, איך משתמשים בו. אנו מנסים מפה ומשם ולא מצליחים להבין. מה נעשה? נתחיל לשאול. נוכל לשאול מהנדסי מכונות, חשמלאים ומביני עניין למיניהם. אולי נקבל תשובה ואולי לא, אולי נקבל רק תשובה חלקית, ואולי גם נקבל תשובה לא נכונה שתגרום לנו להרוס את המכשיר. לכן הדבר החכם ביותר הוא - לשאול את היצרן בעצמו. נפנה אליו והוא יגדיר לנו בדיוק מה זה, מה המטרה וכיצד משתמשים.

מי שרוצה להיות הוא, שלא יסתבך יותר מידי, שילך ליצרן שלו וישאל אותו: מי אני? לשם מה יצרת אותי? איך אני צריך לתפקד? והיצרן יגיד לו בדיוק. הוא ישתף ברזי היצירה, יעניק לו מידע חיוני אודות עצמו, תכונותיו, יסביר לו את תכלית חייו, ויורה לו כיצד לתפקד ולתפעל.

מי שעושה זאת, מרגיש ויודע, שככל שהוא קשוב יותר ליצרן, הוא נעשה יותר ויותר הוא. חייו בהירים יותר, דרכו ברורה לפניו, יודע מי ומה הוא, וכיצד עליו לתפקד ולפעול.

אבל מי שמעדיף להתעלם מן היצרן, ולחפש לו תשובות ממקומות אחרים, שיחפש. שיחפש ברחובות ובשווקים, ואולי באקדמיות ובאוניברסיטאות. אולי באמריקה, ואולי בהודו. אולי יצליח קצת למצוא את עצמו, ואולי לא כל כך. רק שיקח בחשבון שהוא יכול להסתבך, להתבלבל, וגם - לקלקל לעצמו הרבה. בערך כמו הצב והנמלה מסיפורי הילדות.

***

להיות אשה.

מה זה אומר? איך זה מתפקד? מהן השאיפות? מהם האמצעים?

תשובות רבות לכך מוצעות ברחובות העיר ובשיח הציבורי. היום, יותר מאי פעם, מפוזרות להן תיאוריות, הוראות ועצות לרוב. פמיניזם, שוויון זכויות, אשת העולם הגדול, תכנון משפחה, פתיחות, חופש ופורקן יצרים ועוד ועוד.

יש דברים שבהחלט יכולים להישמע די נחמד, די מושך. ובפרט מאוד אטרקטיבי, עכשווי ונאור.

בשורה תחתונה, קם מול עינינו עם של נשים מופסדות. אולי כלפי חוץ מאושרות ומוצלחות, אך מאידך, היום, יותר מאי פעם, יותר ויותר נשים מגיעות לידי הרס חיי המשפחה, לידי חוסר סיפוק, הרגשת רדיפה אחר הבלתי ידוע. יותר ויותר נשים אינן מרוצות מעצמן ומחייהן, נתונות במצבי משבר אישי ומשפחתי, חשות ריקניות ותלושות. הדבר מובע במאמרים מאת גדולי ההוגים כמו "המלכוד הנשי", "המחיר האכזרי", "החלום ושברו". כי לא היה דור שבו הרחיקו כל כך את האשה מצורתה האמיתית ומכוונת היצרן. דור מתועש שפשוט מתעש גם אנשים.

מי שטוב לה עם זה - יערב לה.

אבל מי שרוצה ללכת ולשאול את היצרן - החוברת הזו מיועדת לה.

היצרן אשר ברא את האשה על כל כוחותיה וטבעיה - אותו אנו רוצים ללכת ולשאול, מי אנחנו, מה תפקידנו, כיצד נממש את כוחותינו, איך נפיק את המירב והמיטב מעצמנו? ברור לנו שהוא יתן את הנוסחה הכי מדוייקת ומושלמת להתמודדות נכונה באתגרי החיים, וליצירת מערכת חיים שלימה ויפה.

***

בחוברת זו - שלושה חלקים:

חלק ראשון - "עוצמת נשים".

כולל שאלות ותשובות כמו: מהו מעמדה ותפקידה של האשה?
שוויון זכויות - כן או לא?
אשה עובדת - או עקרת בית?
מימוש והגשמה - כיצד?
ועוד.

חלק שני - צניעות.

מהי צניעות? את הכסף מצניעים בארנק, את התכשיטים מצניעים בקופסא בארון.
וההיפך מצניעות היא - פריצות. כמו חנות פרוצה. לא שמורה, לא מוגנת. מי שרוצה יבוא ויקח.

במה וכיצד הצניעות שומרת עלינו, שומרת על חיינו ועל הדברים החשובים לנו. על חיי המשפחה שלנו. על עצמאותנו. על האוצרות הפנימיים של הנשמה שלנו. ו- כן, שומרת גם על העם שלנו.

חלק שלישי - במעגלי החיים.

הסתכלות תורנית, בעין יהודית, על מעגלי החיים שלנו: חיפוש בן זוג, הקמת בית ושמירה על שלומו, להיות לאם.

תפילתנו ותקוותנו היא, שהקריאה בחוברת תחבר כל אחת מן הקוראות בה - יותר ויותר אל עצמה, אל רצון ה' המפעם בקרבה, שתזהה בתוך עצמה את הדמות של "בת מלך", בת יהודיה גאה, שמחה, המפעילה את כוחותיה באופן הטוב והנכון, להיטיב עם עצמה, עם משפחתה ועם עם ישראל כולו.

בהצלחה!

הכירו את ליאת ואפרת, נפגוש אותן מידי פעם.
הן בנות דודות קרובות ואוהבות.
דרכן הפכה להיות שונה לו מגו, כאשר הכירה אפרת מקרוב את
היהדות וקיבלה על עצמה עול תורה ומצוות.
ליאת מתענינת בדרכה של אפרת, ומרבה לשאול שאלות,
אותן אנו מציגים בחוברת, לצד תשובותיה של אפרת.

סיפור אמיתי בצד

סיפורה של קרן - שלוש מתנות

שמי קרן [קרולין]. עליה עם הורי אודפה מאוקראינה, ללא שום ידע מינימלי בהבדות "המצב מצלי" לבכור ולהינשא לבחור מסורתי, אך רק לאחר שנישאנו הבנתי עד כמה הפער הדתי בינינו הוא גדול. הרגשתי שהיהדות "שלו" אורמת לנו להרבה תקרים, כעסים ואי הבנות לכן לאחר תקופה קדרה החלטנו, שלמען שינוי, כדאי שאלמד קצת לימודי יהדות

מלכתחילה היתה כוונתי להשלים ידע חסר, להקטין פערים, ובעיקר - לחיות בשלום עם בעלי. ולא ידעתי, עד כמה יהיה הלימוד בסופו של דבר כל כך משמעותי עבורנו. אם בהתחלה למדתי "בשבילו", הרי שבהמשך הוא היה דרוך ללמוד ולהתקדם "בשבילי", ובסופו של דבר למדנו והתקדמנו יחד שינוי בשביל שינוי...

לא אוכל במילים קצרות לתאור את המסלול הפנימי האורוך והמיוחד שעברנו במשך כמה שנים של לימוד והפנמה. אבל בסופה של הדרך האורוכה, כאשר מצאתי את עצמי כבר "יהודיה של ממש", וביתנו - בית יהודי אמיתי, הרגשתי שקיבלתי במתנה שלוש מתנות מיוחדות שעליהן אני רוצה לספר.

אבל ככה. את לימודי היהדות שלי החלטנו שאתחיל בנושא השבת השבתות שהכרתי עד כה היו מלאות ענג והוויה עצומי. היה בה הים שבו נחסתי כמה שיותר כולל והוויות את הלילות היית אוהבת להעביר בדרך כלל במועדונים ובמשחקי קלפים. בבקר היינו קמים ונוסעים, איך לא - לים. חוצרים הביתה סחוטים ומלוכלכים, מתקלחים, נחים קצת ואחר כך רצים לבלות במרכז העיר, להתעדכן במה שהולך, מה חדש, לפגוש מי ומי. חוצרים הביתה "מותשים אך מרוצים". יום ראשון היה עובר עלי בעצבה בפיהוקים רחבים, כשאני עייפה כולי מ"מנוחת האמצע". והנה התחלת ללמוד על השבת היהודית ומיקנות והשקפה לצד הלכות צדד אחרי צדד למדת מה מותר ומה אסור, בתכלית אורך רוח

סעודה שליחה בלי הפרעות בלי מסכים מרגדים, בלי למהר לשום מקום, להסתכל אחד לשני בעיניים, ואפילו - כמה מוזר, לשיר ביחד. פתאום נהיה לנו זמן לבאת לטיול ושלי ענוה לפטפט להנאתנו... בקיבוץ, אחרי כל התלונות, שאותנו לא מאיר היה לא, הרגשת שקיבלת מתנה - יום. יום חדש, יום מנוחה, יום מרגוע לשות לנפש. "מעין עולם הבא", משהו מיוחד שלא הכרת ולא ידעת עד כה.

המתנה השנה שקיבלת קשורה כפי הנראה לשמירת הכשרות מאז שאני זוכרת את עצמי, היית אוהבת מאיר להיות בקשר ובתנועה. מוקיקה בפול וולים היתה עבורי רק חיוני ונה. האוכניות והוויקמן [שהתבלל עם הזמן במכשירים מתקדמים יותר] היו מלווים אותי לכל מקום, כדי שמאיר אוכל לשמוע משהו, וחלילה לא יהיה לי "משעמם באוכניים". היית גם אוהבת הרבה תנועה ושיוויים למיניהם, למלא את הרגש כמה שיותר. היום אני יודעת שאי השקט הזה שסעד בתכי קשור ככל הנראה ל"שרמפס" שהיווה חלק מתפריט האכילה שלי. סוכנים ו"פירות יס" למיניהם, לעזר כל מיני מאכלים, אשר הנפש היהודית אינה יכולה לסבול אותם, הם פשוט גורמים לה לאלרגיה חריפה. כאשר התבלת לשמור כשרות הרגשת שמשהו בתכי מתרפא, מתרפה ונעצר. הרגש שלי מתקה, נהיה בלול ומיושב יותר. עלים הבורח המאיר המשבים בקשר ובתנועה, אני יכולה ליהנות גם משקט, מצמן פנוי ופרטי. קיבלת מתנה - רגש. רגש חדש, רגש עדי.

את המתנה השלישית קיבלת לאחר הרבה מאמץ ועבודה אישית אך היא שווה לי הכל. מאיר אהבת לטפח את ההופעה החיצונית שלי. בתור בחורה, אפשר לומר שאולי חצי מהמשכורת שלי היתה הולכת על ביגוד, קוסמטיקה, מספרות וכו'. היה לי חשוב להיראות הכי טוב והכי עדכנית שאפשר. היה עושה לי טוב על הלב להפתעת שוב ושוב בהופעות חדשות לבקל מחמאות ולהרגיש מקסימה ומיוחדת אם קניתי בגד, והרגשת שהוא אינו "מעניין" במיוחד, היה יוצא לי החשק ללבוש אותו. היית מסתכלת לשים בגד בגד שקניתי רק לפני שבוע במאות שקלים, כי... הוא לא "עבד" לי הכי טוב, כלומר לא קבר מאובות מיוחדות ולא נתן לי הרגשה כזו של מיוחדת

היום כשאני מסתכלת על כך לאחור, אני נזכרת בבדיחה, על אחד שבנך ולך מפוארת ולאחר שסיים את כל עבודות הפנים, הצמין מעצב שיעצב לו את שביל הכניסה. הוא

והמעצב עמדו בחול ודנו בקול רם מה עדיף, ריצוף אבן בשילוב אמורה כחולה, או אולי ריצוף של בשילוב צמחיה ירוקה. והנה עבר שם מישהו, הקשיב קצת לדיון, והביט את דעתו: לדעתו הכי יפה שיש לבן בוהק בשילוב פרחים אדומים! הסתכלו עליו הללו בתמהון ובוז שכזה, מה לו להתערב בעניינים לא לו. אבל הוא אמר להם: בינינו, בשביל מי אתם מתבננים את כל כך? לא בשביל אנשים כמוני שעוברים ברחוב וצריכים להתפעל ולנעול עיניים? אבל אם כך בשבילי, כבוא להביט ביפה!...

נראה לי שגם אני הייתי אבל במצב כזה, שכבוא הדיבור על ההופעה שלי היתה שמורה לסובבים אותי ירתה מאשר לי. אבל אבל לא הרגשתי שיש פה איזו בעיה. פשוט, כך מה שעשה לי טוב, והיה שווה לי להשקיע ולבלות אמורה, בלי להתעמק יותר מידי.

כאשר התקדמתי ביבדות התחלתי להבין שההופעות שלי צריכות להיות גם תאמות לנפש שלי, לפנימיות שלי, למה שאני שבשמים רוצה ממני לעשות ובהדרגה, הבנתי אלו הופעות איזה מתאימות ואיזה טובות עבורי, הורדתי מהתלתחה בגד פה ובגד שם, ויחד עם כאת קניתי בגדים מתאימים יותר. עשיתי כאת יחד עם חבריך של לימוד, מה שגרם לי לעשות את השינוי בלב שלם ומתוך רצון פנימי. שוב מצאתי את עצמי מרגישה שיותר לב מרובה להופעה שלי, אבל הפעם התלוו לכך שיקולים אחרים: מה רצון ה' ממני איך בגד בצורה עושה לי טוב על הנשמה ומורם לי יותר לטפס את הגד הרוחני הפנימי שבי. כמובן שהקדשתי מחשבה גם לכך, שהבגד יהיה יפה בעיני ומתאים לטעמי האישי. כך עברה תקופה ארוכה, והנה יום אחד אני פוגשת חברה שלא פגשתי זמן רב. היא הסתכלה עלי בתדהמה, לא מאמינה שאני נראית כל כך שונה ממה שהכירה, היא פתחה כאן עיניים ואמרה לי "בפרצוף": רגע, מה רוה לך? איך את נראית? אופה הטעם המיוחד שלך? שכחת איך מתלבשים? ואני חייכתי אליה ואמרתי לה בבטחון: כך מה שאני אוהבת וכך מה שטוב לי. לאחר שנפרדנו ממנה, הרגשתי שמחה גדולה, כי פתאום קלטתי את השינוי שהתחולל בי. פעם משפט כזה או אופלו רמז קטן בכיוון, היו מוציאים אותי משיווי המשקל שלי ומורמים לי לצרוך עוד סבומי כסף לפה. והיום - משהו בתוכי הרגיש אינך מתאימות ואינך טובות עבורי, הורדתי מהמלתחה בגד פה ובגד שם, ויחד עם כאת קניתי בגדים מתאימים יותר. עשיתי כאת יחד עם חבריך של לימוד, מה שגרם לי לעשות את השינוי בלב שלם ומתוך רצון פנימי. שוב מצאתי את עצמי מרגישה שיותר לב מרובה להופעה שלי, אבל הפעם התלוו לכך שיקולים אחרים: מה רצון ה' ממני איך בגד בצורה עושה לי טוב על הנשמה ומורם לי יותר לטפס את הגד הרוחני הפנימי שבי. כמובן שהקדשתי מחשבה גם לכך, שהבגד יהיה יפה בעיני ומתאים לטעמי האישי. כך עברה תקופה ארוכה, והנה יום אחד אני פוגשת חברה שלא פגשתי זמן רב. היא הסתכלה עלי בתדהמה, לא מאמינה שאני נראית כל כך שונה ממה שהכירה, היא פתחה כאן עיניים ואמרה לי "בפרצוף": רגע, מה רוה לך? איך את נראית? אופה הטעם המיוחד שלך? שכחת איך מתלבשים? ואני חייכתי אליה ואמרתי לה בבטחון: כך מה שאני אוהבת וכך מה שטוב לי. לאחר שנפרדנו ממנה, הרגשתי שמחה גדולה, כי פתאום קלטתי את השינוי שהתחולל בי. פעם משפט כזה או אופלו רמז קטן בכיוון, היו מוציאים אותי משיווי המשקל שלי ומורמים לי לצרוך עוד סבומי כסף לפה. והיום - משהו בתוכי הרגיש אינך מתאימות ואינך טובות עבורי, הורדתי מהמלתחה בגד פה ובגד שם, ויחד עם כאת קניתי בגדים מתאימים יותר. עשיתי כאת יחד עם חבריך של לימוד, מה שגרם לי לעשות את השינוי בלב שלם ומתוך רצון פנימי. שוב מצאתי את עצמי מרגישה שיותר לב מרובה להופעה שלי, אבל הפעם הת

חלק ראשון - עוצמת נשים

עושים חיים

דיאנה

עם יד על הלב, אמרתי משהו בתוכי מאמין שהאמת איתם ועם הדרך שלקח אבל, עם כל הכבוד, מה זאת אומרת? שמו בחיים מאוד מבולבלת, מאוד כובלת, שזולת הרבה הנאה היום אני אוהב אומרים "חופשי ומאושר", משהו מה בראש שלי ובהנית מהחיים הבלות ובריאות לאיזקן - "מה זאת בקטע שלי"

אפרת

ליאת היו ימים שגם אני חשבתי כמוך. הרגשתי שהגבלות חוקים ובריאות - יחיקו אותי מן האושר ומהכיף של החיים. היום - אני חושבת להיפך! למה? כבר אביני

תחושתם של רבים היא, שחיי תורה ומצוות יגבילו אותם וימנעו מהם את האפשרות "ליהנות מהחיים". הבה נבחן את הדברים בצורה ישרה.

נבחן שני ילדים. שניהם "ילדי תפנוקים" להוריהם, אשר מגדלים אותם מתוך מסירות ואהבה, ורצון להעניק להם ככל היותר. הילד האחד - גדֵל בשפע רב מאוד, הוריו נותנים ומעניקים לו ללא שום גבולות והגבלות. ארון הממתקים תמיד פתוח לפניו, כשהוא גדוש בכל טוב, ממתקים מממתקים שונים, ותמיד הוא יכול לגשת ולקחת ללא הגבלה. כל משחק שהוא חפץ בו - מיד נרכש עבורו. כל בגד, כל משאלה - הכל בהישג ידו. הוא אף אינו כבול לסדר יום מסוים, אלא הרשות בידו תמיד - להחליט אם "בא לו" ללמוד או לשחק, או לחילופין להסתובב ולבלות בחוץ. הוריו גאים בכך שהם נותנים לו לגדול באופן "חופשי ומאושר".

ואילו הילד השני - חי עם הרבה מאוד הגבלות. הוא מחויב לסדר יום מסודר ומוקפד, הכולל לימודים רבים, משימות שונות, וזמן מוקצב למשחקים. ממתקים - הוא מקבל בעיקר בשבת, וביום חול רק בהזדמנויות מיוחדות, כגון לאחר שעשה איזה מעשה טוב. קניית משחק חדש - היא עניין של "פעם ב...", ובדרך כלל רק לאחר שעמד ב"מבצע" מיוחד שנערך לו. בגדים הוא מקבל לפי הנצרך.

ואנו שואלים - איזה ילד נהנה יותר מהחיים? לאיזה ילד יש הנאה גדולה יותר - מממתקים? ממשחקים? מבגד חדש?

שימו לב, איננו שואלים - איזה ילד גדל בצורה נכונה יותר, מחנכת יותר, בריאה יותר. לא על זה אנו מדברים כרגע, אלא על רק על עצם ההנאה מהחיים - מי נהנה יותר?

ברור, שהראשון איבד כל טעם במשחקים ובממתקים, אין לו כבר שום הנאה מזה. זאת - מבלי לדבר על הנזק הנפשע שגורמים לו הוריו לטווח הרחוק יותר, הן נזק גופני בצריכת יתר של ממתקים, והן נזק נפשי בחוסר ריסון ודחיית סיפוקים, ובודאי שבחיים יהיה לו מאוד קשה והוא יהיה מאוד לא מחושל. יסבול אף מחסר לימודי. אבל חוץ מכל זה - גם ההנאות העכשוויות שלו מאוד מאוד נפגמות. כבר עכשיו הוא יצור מסכן שאינו מסוגל ליהנות באמת. ממתקים משאירים

לו בפה טעם מריר ותחושת קבס, ומשחקים כלל אינם מעניינים אותו. לעומת זאת הילד השני גדל כאישיות בריאה ומאוזנת, אשר יש לו הנאה ושמחה מהחיים. כל ממתק מסב לו עונג, כל משחק מעורר בו עניין והנאה. מבורכים ההורים שלו! הם אינם "מגבילים" ו"כובלים" אותו, אלא אדרבה, שומרים עליו! מציבים לו מסגרות חיים נכונות וטובות!

כזהו ההבדל בין "חיים של תורה" לבין חיים חופשיים חסרי גבולות ומעצורים. דווקא התרבות המתירנית, המחנכת לנהנתנות ללא גבולות - היא זו **שמחסלת את עוצמת ההנאה מהחיים.** האדם מאבד את היכולת ליהנות הנאת אמת, ואף ההנאות שהוא משיג, לרוב - מותירות בפיו טעם מריר. לעומת זאת, החי על פי הדרכת התורה ומציית להוראות היצרן - מלבד הרווח לטווח הארוך של אישיות בנויה ומעוצבת ושמירה על קדושת הנשמה ושכר טוב בעולם הבא - הרי שגם מתענוגי העולם הזה - הוא נהנה הרבה יותר. מכל ההנאות הוא טועם במידה הנכונה במצבים הנכונים, ואז הוא מקבל מהן הנאה וסיפוק איכותיים לאין שיעור.

אנחנו יודעים שחוקי התורה אינם חוקים שרירותיים של מן דהוא שהחליט עבורנו מה לעשות ומה לא, אלא הם חוקיו של הבורא יתברך - מי שברא ויצר אותנו, על כל מערכות גופנו ונפשנו, והוא הוא שיודע להכתיב לנו בדיוק את הטוב ביותר עבורנו. לכן גם כשההוראות הללו כרוכות לעיתים בהקרבה, במאמץ ובדחיית סיפוקים - אנו יודעים שזו הדרך המובילה לשלמות ולאושר אמיתי.

ובהתייחסות לחיי האשה. אשה נהנית מאוד, לדוגמא, להתייפות ולמצוא חן, אשה משתוקקת לאישיות גברית תומכת, אוהבת ומפנקת.

והנה באין גבולות, אשה מתפתה להראות את עצמה ככל היותר, "למשוך" את כל הסביבה, ליצור קשרים אישיים עם בני גילה. כלל אינה מודעת להרס העצמי שהיא גורמת לעצמה. רבות יכולות להעיד כמה התנהגות מתירנית כזו, מחבלת וגורמת לפגיעות ושריטות בנפש. לאכזבות, לתסכולים, לציפיות סרק ומקסמי שוא שמתנפצים. הרגש העדין והיפה נפגם ומתחספס, וכבר קשה מאוד ליצור קשר בריא, רענן, איתן ונאמן עם בן זוג.

לעומת זאת התורה, מכניסה את הנטיות הנשיות - להתייפות, למצוא חן, "למשוך", ליצור קשרים - לתוך מסגרות מתאימות, לתוך גדרים ברורים. ודווקא ה"הגבלות" הללו נותנות ומפיקות תוצאות הכי טובות, הנאה במירב ובמיטב. לא הנאות מדומות ומפוקפקות שתוצאותיהן מרות כלענה ומשאירות טעם מר וריקני, אלא הנאות אמת, דרכי חיים נכונות ובריאות, שמאפשרות ומעודדות חיים מלאי סיפוק, חיים זוגיים רעננים ופוריים, באהבה אמיתית ועקבית.

דווקא האשה שהיא כה עדינה ורגשית, יכולה וצריכה להוקיר ולהכיר יותר כמה התורה שומרת עליה ומגינה עליה מפני חויות שליליות, חשיפה לא נכונה ולא בריאה, ומביאה אותה לידי חיים שלמים של שלמות, אהבה, נאמנות, כבוד, פוריות ושמחה.

וכך אומר לנו אבינו אוהבנו (משלי ד ב): **"כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם, תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ!"** תשמעו לי: התורה טובה לכם, לגוף ולנפש, תחזיקו בה חזק, אל תעזבו אותה, אל תתפתו למקסמי שוא ואורות מנצנצים. כי אין דרך אחרת שתוכל להביא אתכם לחיי סיפוק ושמחה.

מודים אנחנו לך, רבונו של עולם, שנתת לנו תורה יקרה וחוקי חיים ישרים ומתוקים להדריכנו בנתיבות חיינו, כי הם חיינו ואורך ימינו, הם חוסננו ותפארתנו. אהבתך - אל תסיר ממנו לעולמים. נא הסר מעלינו את כל המפריעים והמונעים אותנו מעבודתך, האר עיננו לראות בנועם תורתך, ודבק ליבנו במצוותיך!

הגשמה עצמית

הגשמה! איזה כח אנושי מופלא הוא זה. כח המוביל את האדם לממש את כוחותיו ולהוציאם אל הפועל, לא להותירם מבוזבזים. הגשמה עצמית ממלאת באושר ובסיפוק.

אדם שיש לו כישרון למוזיקה, למשל, מרגיש צורך לממש אותו. וככל שהכישרון משמעותי וגדול יותר, הוא ממש יבער בקרבו. כאשר יצליח לממש את כישרונו ולהפיק יצירות מוזיקליות, הדבר ימלא אותו בסיפוק, ביצירתיות, בתחושת דרור ושחרור. לעומת זאת אילו ימנעו ממנו את העיסוק במוזיקה, הוא ירגיש כלוא, מפוספס, מלא תסכול ומרמור.

לעומתו, אדם שאין לו כשרון מוזיקלי, לא יחסר לו כלום מכך שלא יעסוק במוזיקה. אדרבה, אם משום מה הוא יגיע לאיזו הבנה, שרק כאשר הוא ילמד מוזיקה ויפיק יצירות מוזיקליות, אז הוא יהיה מוצלח ויממש את עצמו - זה עצמו יביא אותו לתסכול. דווקא ההתעסקות שלו במוזיקה תגרום לו לתחושת מחנק, כישלון וחוסר שביעות רצון מעצמו.

כדי שאדם יגיע למימוש עצמי נכון, עליו להכיר את הכוחות שלו. ככל שתהיה התאמה בין הכוחות והיכולות שלו לבין הציפיות והשאיפות שהוא שואף להפיק מעצמו, יגדלו סיכוייו להגיע למימוש אמיתי ואיכותי. צייר שישאף להיות מוזיקאי, ומוזיקאי שישאף להיות צייר - שניהם מבוזבזים.

וכעת - לאשה. כמובן שכל אשה רוצה לממש את עצמה ואת יכולותיה, לפתח את הפוטנציאל האישי, להפיק מעצמה את המקסימום - ולהתקדם. כל תחושה של ניסיון מצד מישהו להצר את צעדיה, למנוע ממנה את מלוא מרחב הפעולה, ולצמצם את האפשרויות העומדות בפניה, יגרום לתחושת התנגדות פנימית עזה. ובצדק רב, כאמור.

לצערנו, ישנן נשים הסבורות, שהיהדות אכן מבקשת לחסום בפניהן אפשרויות רבות ולמנוע מהן מימוש עצמי מלא. כביכול רוצים לבוא ולומר להן: "גברת, תשבי בבית, זה המקום שלך. תכבסי, תבשלי ותעשי ספונג'ה, זה התפקיד שלך, ותפסיקי לפתוח ת'עיניים לעבר העולם הגדול. את האשה צריכה להישאר בבית, להיות העוזרת של בעלך [ככה כתוב: "עזר כנגדו", לא? ועוד נתייחס לכך...] לגדל את ילדיך וזהו זה. בכל מה שקשור לקידום אישי, לפיתוח קריירה ולנשיאה בתפקידים חשובים - תורידי בבקשה פרופיל, וכמובן - תני זכות קדימה לגברים". כזו היא תחושתן של נשים רבות, ואין זה פלא שהן חשות התנגדות פנימית לכך, שהרי היכולות שלהן הן באמת הרבה יותר גדולות מאשר סתם "עובדת משק בית" או עובדת זוטרית.

כדי להבין את הטעות הטמונה בחשיבה זו, עלינו להתבונן היטב, ולחשוב על דברים אחדים במבט מחודש.

ראשית, נתבונן נא בדבר חשוב בטבע כולו: הקב"ה לא בורא דבר לחינם. הוא לא ברא לפרה כנפיים כי היא לא צריכה אותם. אם לציפור יש כנפיים סימן שהיא צריכה להשתמש בהם. ציפור בלי כנפיים היא באמת מסכנה ועלובה מאוד, מה שאין כן פרה חסרת כנפיים, אין לה בכך שום חסר. אין בעלי חיים שהקב"ה ברא להם כנפיים, אבל הן מיותרות והוא מעדיף שהם לא ישתמשו בהן. מה שהוא ברא, נברא כדי להתממש.

אם כן, כיצד אנו חושבות שהקב"ה ברא באשה כישרונות ויכולות, ומונע אותה מלהגשים אותם? אילו היה הקב"ה חפץ שהאשה תהיה איזו עוזרת, עובדת משק בית ומטפלת, הוא היה בורא אותה יצור כנוע, נחתן, נטול אינטליגנציה, חסר כישרונות, עם חשיבה רדודה. כזאת שמבינה

בעיקר בענייני ספונג'ה וכביסות ונמשכת במיוחד להחלפת טיטולים ולקילוף תפוחי אדמה. כך היא היתה ממלאת את תפקידה הרבה יותר טוב, מבלי לפזול החוצה ומבלי לרצות יותר מידי רצונות... בשביל מה ברא הקב"ה את האשה זקופת קומה, עם ראש על הכתפיים, עם רצונות ושאיפות מרחיקות לכת, עם רגשות כה עמוקים, עם חשיבה גבוהה.. בשביל מה? בשביל שאחר כך הוא יגיד לה לדחוס את הכל לאיזו מגירה, לנעול אותה ולזרוק את המפתח לים, ורק להתעסק בעבודות בית משעממות?!

אנחנו חייבים לפתור את החידה הזאת ולהבינה כראוי, כי כל עוד לא יהיה בידינו פתרון, סימן שלא הבנו כראוי את כוונת היצרן.

מהי אפוא כוונת היצרן בבריאת האשה? מהו תפקידה המיוחד והייחודי? וכיצד יכולה היא במסגרתו להגיע לידי מימוש והגשמה מלאים? על כך ועוד, בקטעים הבאים.

שנים שהם אחד

נתחיל מבראשית, מתחילת יצירת האנושות, כאשר יצר בורא עולם את אדם וחוה. אומרת התורה (בראשית ה ב): "זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם, וַיְבָרֶךְ אֹתָם, **וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם** בְּיוֹם הִבָּרְאָם". כתוב כאן דבר מיוחד: שהמילה "אדם" איננה מתייחסת לגוף אחד בלבד, אלא לשני גופים יחד - זכר ונקבה. האיש והאשה יחד הם יחידה אחת שקרויה "אדם". נכון שפיזית הם גופים נפרדים, אבל במהותם הם יוצרים יחידה אחת. דומה הדבר לסיר ומכסה, שיחד נקראים "סיר". כשהולכים לחנות ומבקשים לקנות "סיר", מתכוונים כמובן גם למכסהו.

יש כאן תכנון אלוקי, שלפיו המין האנושי לא יהיה רק מסוג אחד של אדם, סוג כזה שמתרבה וחי ומתקיים בפני עצמו, אלא דווקא שני מינים - זכר ונקבה. ולכל מין יש כלים ותפקידים המיוחדים לו ביצירת המושג והמהות של האדם השלם.

אנו רואים עוד שהתורה מעוניינת שאכן כל מין ישמור על כליו הייחודיים: "לֹא יִהְיֶה כְלִי גֶבֶר עַל אִשָּׁה, וְלֹא יִלְבַּשׁ גֶּבֶר שִׂמְלַת אִשָּׁה" (דברים כב ה). כל מין חייב לשמור על כליו ומאפייניו הייחודיים, כדי לא לפגוע ולפגום בתפקידו המיוחד.

מהו תפקידו וייעודו המיוחד של כל מין? על כך נוכל לעמוד על ידי התבוננות בכלים הייחודיים שהוא קיבל.

אך קודם כל, לפני שנתבונן בשונה, נבחין בשווה: במאפיינים הייחודים של כל בני האדם - גברים ונשים.

איש ואשה - המשותף

האדם נברא זקוף קומה - כשראשו למעלה, והדבר מבטא את תפקידו וייעודו הייחודי כאדם. בעוד שבעלי החיים - לרוב ראשם נוטה כלפי מטה, מה שמבטא את מהותם החומרית - "רוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא לְמַטָּה לָאָרֶץ" (קהלת ג כא), הרי שבני האדם נבראו כשראשם למעלה, והדבר מבטא את מהותם הרוחנית - "מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמָעְלָה!" (שם).

האדם הוא היצור היחיד אשר חונן בשכל ובדעת [אלו באים לידי ביטוי ביכולת הדיבור הייחודית שלו]. הוא ניחן גם ברגשות עמוקים ומגוונים, ויחד עם זאת יש בו גם תאוות ותשוקות גופניות [בדומה לבהמה]. נשים לב לסדר שבו מסודרים המרכיבים הללו: למעלה ביותר נמצא השכל השוכן במח. למטה ממנו - שוכן הלב, שהוא מקום הרגשות, ולמטה ממנו שוכנים הכליות ויתר האברים

החומריים שבהם מתרכזים התאוות. סדר ייחודי זה במבנהו של גוף האדם - מבטא את ייעודו הייחודי, כשהשכל הוא זה ששולט בראש, ומכתיב לאדם גם את רגשותיו, מה לאהוב ומה לשנוא וכו'. והשכל [מח] והרגש [לב] יחדיו שולטים על התאוות [כליות], ומכתיבים להם מתי וכיצד לפעול. אדם שאכן פועל באופן כזה - **מ**ח, **ל**ב, **כ**ליות - הריהו **מלך**. מלך על עצמו! לעומת זאת כשאדם פועל בסדר הפוך הרי זה אותיות השורש כ.ל.מ. - בושה וכלימה לאדם, שאיננו שולט על תאוותיו אלא הן שולטות עליו, בדומה לבהמה.

אם כן הצד השווה באיש ובאשה הוא שיעור קומתם הרוחנית כאדם. וכן כל התכונות האנושיות שוות בבסיסם. השאיפות [להתקדם, להשיג, להיות מוערך ועוד], המידות [חסד ונתינה מול אנוכיות, זריזות מול עצלות, נדיבות מול קמצנות וכדומה] הרגשות [אהבה, שנאה, קנאה וכו'] - כל אלו קיימים גם אצל האיש וגם אצל האשה, ומעצבים את דמותם הייחודית כ"אדם" - "נזר הבריאה". שניהם באו לעולם הזה כשהתפקיד הבסיסי הוא זהה - לעבוד את ה'. כל אחד בפני עצמו חייב להשיג בראש ובראשונה ייעוד זה, ויש לו חשבון פרטי עצמאי מול בורא עולם.

איש ואשה - הייחודיות

וכעת אנו מגיעים לאבחנה בשונה. למרות שהתכונות כאמור בבסיסן הן שוות [מה שמשקף את התפקיד הבסיסי השווה], הרי שהנטיות וההדגשים הם שונים, באופן המאפשר לכל מין למלא את חלקו הייחודי בפאזל הזוגי היוצר את שלימות האדם. למשל: למרות שגם האיש וגם האשה חוננו גם בשכל וגם ברגש, ועליהם לפעול בשניהם, מכל מקום אצל האיש ישנה נטיה לפעול באופן שכלי יותר [יחד עם זאת שגם הרגש פועל כמובן את פעולתו], ואילו אצל האשה ישנה נטיה לפעול באופן רגשי יותר [יחד עם זאת שגם השכל פועל כמובן את פעולתו]. וכן בכל התכונות המנוגדות בין האיש והאשה - הניגוד איננו קוטבי ומוחלט, אלא מורה על נטיה - על דגש חזק יותר.

כבר בהסתכלות שטחית אנו מבחינים בהבדלים בין האיש לאשה. לאיש גוף חסון וחזק יותר, ולאשה גוף עדין ורך. לאיש - קול בס עבה, ולאשה - קול דק. בהתבוננות פנימית יותר אנו מבחינים בהבדלים נוספים: דיבורו של האיש קצר, ענייני, ואף סמכותי יותר, ואילו דיבורה של האשה - ארוך יותר, מתפרס, מתרחב. אופיו של האיש תקיף, עז ועקשן יותר, ואילו אופיה של האשה רך, מתחשב, רגיש, גמיש וסבלני יותר.

אף בתחומי הפעולה וההתעניינות ישנם הבדלים: הגברים הינם **"סייסטמייזרים"** - מנתחי מערכות מוצלחים, וחובבי ביצועים מוחצנים, כגון: חיבורי מערכות אלקטרוניות ואחרות. "עשה זאת בעצמך". מכוניות, צילום. ואילו הנשים הינן **"אמפתייזריות"** - שולטות בכל הקשור לרגשות ולתקשורת בין אישית: התעניינות בתינוקות, גם של אחרים. התנדבות להאזנה לבעיות ולקשיים. פיתוח יחסי אנוש. הן הראשונות לתור אחר עצות לזוגיות ולהורות בריאים. מחקר מעניין חקר, מהם הרעשים הגורמים לאנשים להתעורר, ונמצא שהגורם הראשון שגורם לגברים להתעורר הוא - קול אזעקת רכב. ואילו הגורם הראשון שגורם לנשים להתעורר הוא - קול בכי תינוק...

היו שרצו לטעון, כי רבים מההבדלים בין האיש והאשה הם הבדלים סביבתיים כתוצאה מחינוך. אולם טענה זו הופרכה באופן ברור. [ראי מסגרת].

אין ספק, כי כשם שההבדלים הפיזיים בין האיש והאשה הם מולדים, כך גם הבדלי האישיות הינם מולדים ומובנים בטבע הבסיסי של האיש והאשה. כל אמא וכל גננת יכולות להעיד כי רוב הבנים נמשכים למכוניות ואוהבים להפגין כוחניות, ולעומת זאת רוב הבנות נמשכות אל הבובות ואוהבות להתגנדר. הבנים רֻבִּים בעיקר בידיים, והבנות רֻבּוֹת בעיקר בפה. כלומר כבר מגיל צעיר ניתן לעמוד באופן ברור על הנטיות השונות בין הבנים לבנות.

מחקרים חדשים מצביעים חד משמעית על הבדלים מהותיים בין גברים לנשים בתפקוד המוחי. מדובר בהבדלים הטבועים מלידה, וכלל אינם מושפעים מהשפעות חברתיות ותרבותיות. מדובר בהבדלים מולדים, כך הם נולדו.

מהמחצית השנייה של המאה ה-20 ואילך, התגבשה מגמה להתייחס בצורה שוויונית לגברים ולנשים. כלומר, לחנך בנים ובנות באופן זהה. ההסבר המקובל למגמה זו טוען שמרבית ההבדלים בין גברים לנשים נגרמים מהשפעות חברתיות בלבד. מן הבנים מצפים שיהיו תוקפניים יותר וישחקו משחקים פראיים יותר, ואילו את הבנות מעודדים להתנהג בעדינות ולהיות פסיביות וכנועות. לכן, הם סבורים, שאם קווי החינוך ישתנו, ייעלמו מרבית ההבדלים.

אולם מחקרים חדשים מצביעים חד משמעית על הבדלים מהותיים בין גברים לנשים בתחום התפקוד המוחי. מדובר בהבדלים הטבועים מלידה, וכלל אינם מושפעים מהשפעות חברתיות ותרבותיות.

בממוצע, מוחו של הגבר שוקל כ-1400 גרם ושל האשה כ-1200 גרם. בשנות הששים קיבל מדען בשם רוג'ר ספרי 'פרס נובל' על תגליתו שהמוח בנוי משתי אונות - ימנית ושמאלית, העובדות בהצלבה. האונה הימנית שולטת על צד שמאל של הגוף ולהיפך. הוא גם מצא שלכל אונה תפקוד ו'תכונות' משלה. לאונה השמאלית 'תכונות' ראציונליות, לוגיות ויכולת ניתוח של פרטים, והיא מבינה דברים על פי התחברותם ועל פי קשריהם עם הסביבה. אונה זו גם אחראית על יכולת הדיבור. לעומתה, האונה הימנית ניחנה ב'תכונות' אינטואיטיביות ויצירתיות. היא מבינה דברים על פי מהותם ויש בה שימוש מועט במילים.

חקר המוח מגלה כי אכן קיימים הבדלים ביוכימיים בין מוחותיהן של נשים למוחותיהם של גברים. הבדלים אלה משפיעים על תפקודו של כל אחד מהמינים. מחקרים שעשו שימוש בסקירה מוחית, בתהודה מגנטית ובפליטת פוזיטרונים, הצביעו על הבדלים פיסיולוגיים בין מוחו של הגבר למוחה של האשה: הצד היצירתי שבמוח (היינו, האונה הימנית) שלט יותר אצל גברים, ואילו ביכולת הלוגית (באונה השמאלית), בדרגה הגבוהה של הבנת דבר מתוך דבר - האישה חזקה יותר.

ממצאי המדע תואמים להפליא את קביעת ההלכה היהודית בהתייחסותה לאיש ולאשה. בעובדה שתפקוד האונה השמאלית חזק יותר אצל האשה והאונה הימנית אצל האיש, קיימת הקבלה לדגם שמציגה תורת הקבלה, שם האישה נמצאת תמיד בצד שמאל והאיש בימין. גם קביעת חז"ל ש"בינה יתירה באשה יותר מבאיש" (מסכת נדה דף מה), מתיישבת עם הידיעה שהבינה, הבנת דבר מתוך דבר, מקורה באונה השמאלית שהאשה חזקה בה יותר מהגבר.

המחקרים הבחינו שגברים נוטים להיתקל בקשיים רבים יותר מאשר נשים, ברכישה מחודשת של יכולות לשוניות לאחר אירוע מוחי של החצי השמאלי (חוג הנוירונים, ס. רובר‌טסון, בהוצאת מכון ברנקו 1999 עמ' 57). עובדה מדעית זו מוזכרת בגמרא (מסכת קידושין מט ע"ב) בלשון זו: "עשרה קבין שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים". יש להדגיש, שאין מדובר ביכולת פטפוט גבוהה, אלא ביכולת לשונית חזקה. גרעין השורש של המילה 'לשון' הוא 'לש'. לישה היא חיבור של שני דברים ליחידה אחת, כדוגמת קמח ומים. בכוח הלשון לחבר ולקשר בין אנשים. הנשים ניחנו ביכולת גבוהה לקשירת קשרים. יש להן כושר ביטוי מעולה ובאמצעותו הן מסוגלות לבטא מצויין את רגשותיהן ואת חכמתן הפנימית.

גם במחקרים פסיכולוגיים אודות ההבדלים בין המינים מובא כי בקווים כלליים האיש תופס את

המציאות תוך התמקדות בנקודה אחת והתעלמות מגורמים סביבתיים. לעומת זאת, האשה המתוארת כבעלת זיקת גומלין לסביבה, לאנשים ולשדה החברתי, תופסת את המציאות על מכלול גורמיה ופרטיה.

אף עובדה זו רמוזה בתורה, בפסוקים המתארים את בריאת אדם וחוה בידי האלוקים. לגבי בריאת האדם נאמר (בראשית ב ז): "**וַיִּיצֶר** ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם" - מלשון צר, קצר. אף דיבורו הינו תכליתי, ישר לנקודה. ["ויצר" אף מלשון יצירתיות, כפי שהוסבר לעיל שהצד היוצר של האיש חזק יותר]. ואילו באשה כתוב (בראשית ב כב): "**וַיִּבֶן** ה' אֱלֹקִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה" - ישנו כאן תהליך של בניה, התפתחות והתרחבות. וכן רמוזה כאן אותה "**בינה** יתירה" שדובר עליה לעיל.

המסקנה העולה מהדברים האמורים עד כה היא, שההבדלים בין המינים הם מהותיים, פנימיים, יסודיים, טבעיים וביולוגיים. הם אינם נובעים מחינוך שונה ומהשפעות סביבתיות. יתרה מזאת, מרבית ההבדלים עמידים בפני שינויים והשפעות חברתיות ותרבותיות. ("יפה לך ורוד" - הוצאת ערכים)

ולסיכום ההבדלים ניתן לומר שביצועיו של האיש חזקים יותר, וביצועיה של האשה עדינים ורגישים יותר. ניתן לדמות זאת לארגז כלים של נגר מול ארגז כלים של צורף. לשניהם פטיש, צבת, מברג, מסור וכדומה, של הנגר חזקים יותר כי הם נדרשים לעבודה מאסיבית יותר, ושל הצורף עדינים יותר כי הם נדרשים לעבודה עדינה ורגישה יותר.

השלמה ואיחוד

כאמור, התוכנית האלוקית הסדירה את שלימות האדם באופן שהוא מורכב משני חלקים משלימים: "זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם... וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם". גברים ונשים אינם סתם שני מינים המתהלכים בעולם אלו לצד אלו, ורק יש ביניהם שיתוף פעולה מסויים [כך זה אגב אצל בעלי החיים, אשר מיד בתחילת בריאתם נבראו כשתי יחידות נפרדות, ובאמת חוץ מהקשר המיני, אין ביניהם חיבור מהותי, אלא כל אחד חי את חייו. ראי הרחבה יפה לכך בחלק ב' בפרק "שמירה על חיי הנישואין"]. כל השוני והייחודיות של האיש והאשה - נועדו כדי להשלים יחד זו את זה וליצור יחידה אחת - מערכת חיים אחת שלימה ואיכותית.

החלק הזכרי של "מערכת האדם" - **האיש** - הינו "רשות הכלל". הוא החלק החיצוני-ציבורי יותר של המערכת, ועיקר פעולתו כלפי חוץ. הוא הנושא בעול הפרנסה והלוחם בעת הצורך את מלחמת הקיום וההגנה של הקן המשפחתי ושל האומה. הוא המעורב יותר בתחומים הציבוריים, כמו הנהגה, כלכלה, ביטחון וכדומה, ולשם כך צוייד בכלים חזקים ותקיפים יותר.

והחלק הנקבי של "מערכת האדם" - **האשה** - הינו "רשות הפרט". היא החלק הפנימי-פרטי יותר של המערכת, ועיקר פעולתה כלפי פנים. היא מכוננת את החיים הפרטיים, בונה ומטפחת את הקן המשפחתי. חז"ל הגדירו את תפקידה של האשה באופן פשוט ובהיר, ואמרו "האשה היא הבית". הבית הינו רשות הפרט של האדם. "ביתי הוא מבצרי", הוא המקום הפרטי האישי שלי בתוך העולם הסואן. כל כוחותיה המיוחדים של האשה אכן נועדו להקים ולהחיות את חיי הבית פנימה, להפריח ולטפח את איכות חיי הפרט. בתוך הבית הוא מקום הרגש והחמימות, החן והיופי, ההתחשבות והרוך. כאן אכן נדרשים כלים עדינים ורגישים יותר, הפועלים בדקוּת וברגישות.

ככל שמתבוננים בכך יותר, ומגלים מעט מעט מחכמתו וכוונתו המיוחדת של הבורא, איך באמת נועדו האיש והאשה להשלים זו את זה, ולא לחיות זו לצד זה בתחרותיות ובמרוץ הישגים שווה, אזי מקבלים תמונה נכונה וברורה יותר של צורת החיים הנכונה והבריאה, כפי הטבע הישר שהטביע הבורא בעולמו. ואף הרבה שאלות, קושיות ועיוותים שונים נמנעים בכך. [כגון מדוע נדרשת האשה לצניעות - "שמירת פרטיות" - רבה יותר, ומדוע בתחומים רבים אין "שוויון" בין המינים ועוד. אך בל נקדים את המאוחר, ובעזרת ה' נתייחס לכך בהרחבה].

האשה היא הבית?!

ברצוננו כמובן להרחיב את היריעה אודות תפקידה המיוחד של האשה, היקפו ועוצמתו. מהם ההישגים שאליהם היא יכולה להגיע, כיצד באמת תוציא היא לפועל את כוחותיה וכישרונותיה, ותגיע לידי הרגשת המימוש המיוחלת.

אבל כרגע - לפני שנגיע לכל זה, ברצוננו לשאול ולברר: מדוע כאשר מקשרים את האשה אל הבית דווקא, ישנה לפעמים מין תחושה כזאת: "בית?! שוב בית?!". למה האשה צריכה לקבל את התפקיד הפחות חשוב, הפחות מוצלח, ולהישאר איכשהו ב"צל"?

כדי לענות על כך, נפליג כ - 2,300 שנים אחורה.

תשובות מסוג אחר

שנת ג'תמ"ב. על כסא המלוכה ביוון משתלט בחור צעיר ומוכשר, מלא תושייה וגבורה - "אלכסנדר מוקדון" שמו. תוך זמן קצר הוא מבסס היטב את מלכותו, מגבש צבא פטריוטי ואמיץ, ומתחיל במסע כיבושים עוצמתי ומהיר. הוא כובש מדינה אחר מדינה, ונוחל הצלחות רבות. בגיל 25 כבר שלט על 22 מדינות! בהיותו אדם שוחר ידע, הוא צובר במהלך מסעות כיבושיו חוכמות רבות ומגוונות, וכך הוא מפתח את "התרבות ההלניסטית", המשלבת בתוכה תרבויות של מגוון עמים, ומכילה את מיטב המדע והחכמה, האומנות והיצירה של תקופה זו.

במהלך מסעותיו הוא מגיע אף לארץ ישראל, מתוך מטרה לכובשה ולהחריב את בית המקדש, אך לאחר מפגש מיוחד עם התנא הקדוש "שמעון הצדיק", הוא משנה את דעתו ותוכניתו [כמסופר בגמרא יומא סט ע"א]. בזמן שהותו בארץ, התוודע אלכסנדר לגדולתם ולחכמתם המיוחדת של חכמי היהודים, ומחליט לאתגר אותם בשאלות שונות שהעסיקו אותו [כמבואר בגמרא תמיד לב ע"א]. בין היתר, חשוב היה לו לדעת מה דעתם על הישגיו המרשימים - על חכמתו, גבורתו ועושרו העצומים.

הוא שואל אותם: **"מי נקרא חכם?"**, והוא בוודאי מצפה לשמוע בתשובתם הערכה על החכמה העצומה שצבר וידיעותיו הרבות. אולם חכמי ישראל מפתיעים אותו בתשובה שונה לגמרי: **"איזהו חכם? הרואה את הנולד"**, כלומר: חכמה איננה צבירת ידע. גם המחשב מכיל ידע רב. יתכן שיהיה אדם היודע אנציקלופדיות שלימות בעל פה, אך ידיעותיו לא הפכו להיות חלק מאישיותו. ברמה העצמית של האישיות הוא נשאר בער וכסיל. למשל רופא מלומד היודע לתת הרצאות מאליפות על נזקי העישון, אך הוא בעצמו מעשן, איננו חכם כלל. חכם אמיתי הוא אדם שמכלכל את מעשיו בתבונה ויודע לקחת אחריות על חייו ועל עתידו.

הוא ממשיך ושואל אותם: **"מי נקרא גיבור?"**, וכאן הוא מצפה לפחות להכרה בגבורתו העצומה שבאה לידי ביטוי בכיבושיו חובקי העולם. ואולם חכמי ישראל שוב מפתיעים: **"איזהו גיבור? הכובש את יצרו"!** כי גם לאריות ולנמרים יש כח פיזי רב, אבל לא בזה מתבטאת ומתפארת הגבורה האנושית, אלא ביכולת של האדם לכבוש את תאוותיו ורצונותיו ולהתמודד מול היצר הרע שבתוכו - זוהי תמצית גבורתו האמיתית של בן אנוש.

הוא שואל עוד: **"מי נקרא עשיר?"**, ומצפה לתשובה שיש בה הכרה בעושרו האגדי, אך חכמי ישראל מפתיעים בשלישית: **"איזהו עשיר? השמח בחלקו"**. כי המושג "עשיר" הוא מאוד יחסי. ראובן העני מרגיש שהוא יהיה "עשיר" כאשר הוא יהיה כמו שמעון: בעל דירה מרווחת, מכונית, ומשכורת חודשית נאה. שמעון מרגיש שיהיה "עשיר" כאשר יהיה כמו ידידו לוי בעל עסקים גדול שמרוויח כמה עשרות אלפי שקלים בחודש. לוי מרגיש שיהיה "עשיר" רק כאשר יהיה כמו עמיתו יהודה בעל רשת עסקים עולמית, שגורפת מאות אלפים, ואילו יהודה לוטש את עיניו לאילי ההון הגדולים שמגלגלים מיליונים. גם אותם אילי הון גדולים אינם יושבים על זרי הדפנה של עושרם, אלא יש להם שאיפות מרחיקות לכת כיצד להגדיל ולהכפיל את הונם.

נמצא שתחושה פנימית של "עשיר" איננה נמדדת כלל במספר נכסים וכמות כסף מסויימים, אלא תחושת "עושר" אמיתית מלווה רק את אותו אדם ששמח בחלקו ומרגיש שאכן מאומה לא חסר לו.

אלכסנדר התרשם ונהנה מאוד מחוכמת היהודים. הוא המשיך לשאול שאלות נוספות, ואף התייעץ עימם לגבי צעדיו בעתיד. לפני שעזב את הארץ מינה את הכהן הגדול למושל כללי בארץ במקום הפחה הפרסי, הרחיב את גבולות יהודה, ואף תרם זהב רב לבית המקדש [כמסופר בהרחבה בחוברת "ימי החנוכה בהלכה ובאגדה"].

בנייה פנימית - מול הישגים חיצוניים

הדיון של אלכסנדר וחכמי ישראל משקף הבדלי השקפה משמעותיים בין אומות העולם לעם ישראל. בעוד שבהסתכלות ההמונית - הצלחתו של האדם נמדדת בהישגיו החיצוניים - בכספו, בגבורתו, במעמדו החברתי וכדומה, הרי שחכמת ישראל מודדת את הצלחתו של האדם בעיקר בהישגיו הפנימיים, איך וכיצד בונה ומפתח הוא את אישיותו, מהי רמת המשמעת העצמית שלו, מהו טיב מידותיו, ועד כמה חותר הוא אל שלימותו הרוחנית. ההישגים בתחומים החיצוניים - אינם העיקר, אלא הם רק אמצעי להשגת המטרה. כגון כסף להשגת פרנסה, צבא להשגת ביטחון. אך אין הם ההישגים האמיתיים והחשובים של החיים.

הבדל השקפתי זה משתקף אף בבחירת המנהיגים. בעוד אצל אומות העולם [ולצערנו גם כיום במדינתנו, עד אשר ישיב ה' את "שופטינו כבראשונה ויועצינו כבתחילה"] נבחר המנהיג לפי כישוריו והישגיו החיצוניים, הרי שבעם ישראל תמיד נבחרו המנהיגים אשר מלבד ידיעותיהם הרחבות בתורה, היו ברמה אישית גבוהה מאוד, והגיעו להישגים מיוחדים במינם מבחינת עבודה על האישיות, מידות טובות, אהבת תורה, אהבת הזולת וכדומה.

סיפור

בונים אנשים!

נכדתו של ה"חפץ חיים", שנשבה בה רוח ההשכלה, נסעה לברלין, למורת רוחו של הסבא הגדול שניסה בכל כוחו למנוע בעדה. כאשר שבה לראדין נכנסה אל סבה הצדיק. החפץ חיים ישב כדרכו רכון על ספריו ולמד לאור עששית שהפיצה אור עמום והדיפה ריח עז של נפט.

כאשר הרים את עיניו הטהורות ופנה אליה בחום: "בתי היקרה!" החלה ברוב התפעלות מתארת ואומרת: "סבא, אתה יושב פה בראדין, לומדים כאן לאור נר זעיר או עששית, ובברלין – שם יש אור גדול של חשמל, שם נוסעים במכונית במהירות. סבא, תעביר את הישיבה לברלין, אלפי שעות של לימוד יתווספו לעולם, תוכלו ללמוד שעות גם בלילה, תחסכו זמן רב על ידי נסיעה במכוניות".

בעודה מתארת את אורה של ברלין, הביט בה החפץ חיים, היושב באפלולית הטהורה של ראדין ואמר לה: "בתי היקרה! הם עוד יבנו מכוניות שנוסעות בשמים, הם עוד יקימו מפעלים מייצרי פצצות המחריבות עולם, **אבל אנחנו כאן בראדין בונים אנשים! כאן יוצרים אנשים!!!**"

(הרב אשר ברגמן / הגדה לבית יעקב, עמ' קמא)

ערכו של בית

מכאן אנו מגיעים אף להבדל המשמעותי בתפיסת ערכו של המושג "בית".

בעולם המערבי הבית הולך ונעשה יותר ויותר כ"תחנת מעבר". החיים עצמם מתמקדים יותר ויותר מחוץ לבית, בהשגת כסף, משרה, פיתוח קריירה ומעמד וכדומה. הבית צריך להיות פינה נוחה ונעימה לשים בה את הראש, להתרווח על הכורסה לעת ערב, להתרענן ולאגור כח - לעוד יום עבודה מלא אתגר. יש השקעה ב"דירה", בתור עוד הישג חיצוני מרשים, אבל אין מספיק

השקעה ואין די הערכה למושג "בית", ואין זה פלא שחיי המשפחה אכן מאוד מדולדלים הן בתחום הזוגיות [אחזי גירושין הולכים וגדלים וכדומה] והן בתחום ההוֹרוּת [רמת ילודה נמוכה, ילדים השוהים מעט מאוד בביתם וכדומה].

לעומת זאת בהשקפה היהודית הבית מהווה את מרכז הכובד בחיי האדם. מאז שהוא נולד, בו הולכת ומתפתחת אישיותו, ובו לאחר נישואיו הוא מפתח את שלימותו וחייו האישיים. הבית הוא החממה הרוחנית שבה הוא צומח. לכן התורה במצוותיה שמה דגש רב על סידורה היעיל והנכון של המשפחה, מצוות רבות סובבות סביב תחום הבית והמשפחה, שהרי אם המשפחה תהיה תקינה, דור ההמשך יהיה תקין, והאומה כולה תשגשג.

הבה נבין: בחברה שבה אין ערך לעיצוב האישיות, קשה מאוד לצפות להערכה עבור תפקיד שמתרכז ב"בית" פנימה, ללא חיצוניות מרשימה. אך ככל שישנה הערכה נכונה לחיי פרט בריאים ומתוקנים, ולפיתוח מעלותיו הפנימיות של האדם, כך ישנה הערכה נכונה יותר לתפקיד האשה.

אם נמשיך את סוג השאלות של אלכסנדר, ונשאל: **"מי נקראת אשה מוצלחת"?** התשובה של העולם הרחב יכולה להיות: אשה שרכשה מעמד, שהגיעה למשרה חשובה, לתפקיד בכיר וכדומה, יראו בה אשה אידיאלית ומוצלחת - "סופֶר אשה"! אבל התשובה היהודית שונה. היא כתובה במזמור הערצה מיוחד שחובר לכבוד האשה על ידי החכם מכל האדם [שלמה המלך, אשר הפסוק בנביא (מלכים א ה ט) מעיד שלא היה בהיסטוריה חכם יותר ממנו] - מזמור **"אשת חיל"** (סוף ספר משלי). זרקורי הכבוד וההערצה מופנים אל האשה הבונה ומייסדת את ביתה בחכמה ובתבונה, מעניקה לבעלה עוצמה ובטחון, ומקימה דור ישרים לתפארת עם ישראל.

צופיה הליכות ביתה

פעם רצה מישהו ללמוד מקצוע. הוא שמע שהנדסאות זה מקצוע מכובד ויוקרתי, והחליט לעקוב מקרוב אחר עבודת המהנדס. הוא בוחן ועוקב, ונדהם לגלות, שהמהנדס ברוב שעות עבודתו - יושב ו... מצייר ציורים! פשוט לוקח דף, עיפרון וסרגל, כמו בכתה א', ומשרטט שרטוטים. מידי פעם גם מחדד את העיפרון או מוחק במחק. השתוממותו לא ידעה גבול: זוהי עבודתו של המהנדס?! אז הסבירו לו: תשמע אדוני, עבודת השרטוט היא פעולה חיצונית בלבד, אבל מאחוריה עומד ידע עצום, תכנון יצירתי, חשיבה לפרטים. מהדפים האלו, הולך ונבנה אחר כך בנין. עוד מספר חודשים תבוא ותראה את התוצאה.

כי תפקיד איננו מוגדר רק על ידי הפעולות הטכניות, אלא על ידי מהותן, והרעיון העומד מאחוריהן. האשה בין היתר מקלפת תפוחי אדמה ועושה ספונג'ה, אבל לא זו המהות שלה. דרך הפעולות הללו ועוד הרבה אחרות היא בונה ויוצרת, היא משרה אווירה, נעימות, רוגע, היא מולידה שאיפות, מקנה הרגלים, מתווה דרך. הדור הבא שיקום כאן, לטוב או למוטב, הוא תוצאה ישירה של מעשיה. היא משרטטת כאן קווים לדמותו של הדור הבא. [ועוד נרחיב בפרקים הבאים על "שמע בני **מוסר אביך**" לעומת "ואל תיטוש **תורת אמך**", מה יותר רחב, מה יותר מעצב ומתווה דרך, מוסר האב או תורת אם, מקיפה?.. ועוד נרחיב מדוע במעמד הנחלת התורה לעם ישראל היתה הפניה הראשונה אל הנשים דווקא. מהו חלקן הגדול והמכריע של הנשים בעיצוב פני הדור].

הפסוק במזמור "אשת חיל" משבח את האשה ואומר: "צופיה הליכות ביתה". המילה "צופיה" פירושה הבטה למרחוק. כלומר בפעילותה של האשה בביתה - יש צפייה למרחוק, יש בנייה ארוכת טווח. הפסוק איננו אומר: "מתחזקת מצויין את ביתה", או "מבצעת בשלימות עבודות ביתה", כי כאמור מהות תפקידה איננו עבודות משק בית, אלא מהותו בניית הבית במשמעות הרחבה ביותר. מאחורי כל הפעולות הטכניות עומדות שאיפות פנימיות נעלות, עומד לב חושב ורגיש, ועומדת "בינה יתירה", חכמה פנימית מיוחדת. כפי שאומר הפסוק (משלי כד ג-ד): "בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָיִת, וּבִתְבוּנָה יִתְכּוֹנָן, וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ כָּל הוֹן יָקָר וְנָעִים".

מי יוכל להבין ולהעריך לאלו כוחות, תעצומות נפש, חכמה, חשיבה ומעוף, נצרכת אם למשפחה ברוכה ברוך ה'. הקשבה לכל ילד וצרכיו הנפשיים והגשמיים, הכוונה נכונה, הקניית דרכי התמודדות עם מצבי החיים השונים, חינוך נכון ואיכותי. והיא לא רק אמא, אלא גם רעיה תומכת, שמעניקה חמימות ותמיכה, בית נעים ואוהב. והיא גם ובעיקר מעל וביחד עם הכל - יהודיה, עובדת ה'. כמה כוחות נפש, כמה רגשות, כמה חשיבה, כמה הבנה ואבחנה, שכל ישר ופתוח.

איך ומדוע אחרי כל זה אשה יכולה להרגיש שפעילותה בתוך הבית היא "לא משהו", ואולי אפילו סוג של בזבוז מסויים?

לבטח אין זה הקול הפנימי האמיתי שלוחש לה זאת. זהו קול ההמון שבחוץ, קולו של העולם המוחצן וההישגי, קולם של העיתונים, ערוצי התקשורת, הפרסומות והכְּרָזות. הם אלו שזועקים אליה מכל עבר, ומטיפים לה ללא הרף, שכל עוד לא יצאה והתקדמה, השיגה וכבשה, הרי היא עדיין רחוקה מן ההצלחה הגדולה של החיים.

לנגריה הגיע צורף, ובמזוודה הקטנה שלו כלים עדינים ומיניאטורים המתאימים לריקוע כלי כסף, עבודה אומנותית ומיוחדת. הפועלים בנגריה לעגו לו: "עם הכלים האלה אתה מתכוון לנסר קרשים? לבנות ארונות? לייצב כסאות?", הם הציעו לו לזרוק את המזוודה, ולקחת כלים אחרים. כשהוא הסביר שאין לו אפשרות להיפרד ממנה, הם הוציאו את הסכין הכי גדולה בתיק, משהו בגודל של אולר, ויעצו לו לנסות להשתמש בה. אולי היא כן תחתוך משהו...

הצורף המסכן מנסה, המאמצים נושאים פרי, הפועלים מעודדים אותו להשתלב. עוד יבוא היום, וכולם ידעו שגם בכלים קטנים אפשר לבנות ארונות. עושים לו שטיפת מוח, שרק בניית רהיטים נחשבת להצלחה בחיים, ואילו עבודה על כלי כסף, היא סתם בזבוז זמן חסר תועלת.

מזוודת הכלים מתקלקלת, ספק אם תוכל לחזור לקדמותה, ולשרת את מקצוע הצורפות העדין ורב ההשראה.

במקום לברר, למה מיועדת מזוודת הכלים שלנו, קוראים עליה תיגר. מי אמר שרק עבודה וכסף נחשבים להצלחה? מי זה קבע ששלטון ומקצוע נוצץ הם הפרמטרים להערכה?

עולם הפוך.

כי הכלים שלנו נועדו לבניה עדינה, לצמיחה מבפנים. לבית פנימה. שם מקומם של הרגש, הקשר החם, היופי והקסם, משם הם יתנו לעולם את מיטב התוצרת, מהמקום הפרטי הזה תעניק האשה את עוצמתו של הלוחם, השראתו של הלמדן, השפעתו של השליט, ואף עושרו של העשיר. (ח.ג.)

תרגיל קאוצ'ינג

מי לא שמע על קאוצ'ינג - אימון אישי? אדם לוקח מטרה ושואף להגיע אליה. מתחיל לצעוד, ונופל. מנסה שוב, ושוב נופל. בשלב הזה הוא ניגש לאימון אישי. יושב מול המאמן ומספר לו על החלום ושברו. המאמן אינו מוותר. הוא נכנס יחד עם מטופלו אל החלום, אבל מעמיד אותו שוב ושוב מול המציאות. שואל את השאלות, ומצפה לתשובות אמיתיות בלי התחמקות.

הנה דוגמא קטנה לתרגיל קאוצ'ינג: אשה חולמת לקום כל יום בשעה שש בבוקר, ואינה מצליחה לעשות זאת. המאמנת הולכת איתה אחורה, אל הלילה, ושואלת מתי היא הולכת לישון. "בשעה שתיים בלילה", מגיעה התשובה.
"נראה לך הגיוני לקום בשש כשהולכים לישון בשתיים?" היא שואלת.
"לא".
"אז מה את מציעה?"

"ללכת לישון מוקדם יותר".
"ואז?"
"אני באמת לא יודעת מה יהיה אז. הלילה הוא הזמן הכי פורה שלי. אז אני מספיקה הכי הרבה. שמעת פעם על ציפור לילה? זו ההגדרה שלי".
"אז רגע, את רוצה להספיק בלילה, או לקום בשש בבוקר?"
עכשיו עומדת המאומנת ועושה חשבון מחודש. למה בעצם היא רוצה לקום בשש? מדוע המטרה הזו כה חשובה לה? היא נכנסת לרבדים עמוקים יותר. אולי חשוב לה להראות שהיא כמו מישהי שאמרו שהיא לעולם לא תוכל להיות כמוה. אולי היא מדמיינת שחברה שלה מצליחה רק מפני שהיא קמה בשש בבוקר, בעוד היא לא? ההמשך יכול להביא אותה אל נפתולי נפש עמוקים, ולגלות שהמטרה שלה אינה הקימה בשש בבוקר, אלא הרצון להוכיח שהיא שווה. איזשהו קול פנימי, שנבנה מכל מיני סיבות חיצוניות, לוחש לה כל הזמן, שרק מי שקם בשש בבוקר שווה משהו, ומי שלא הוא אפס אחד גמור. היא יכולה להחליף את התמליל, וללחוש לחש חדש: מי שמספיק המון בלילה - שווה. מי שמתאמץ - שווה. וזאת אני.

הבאנו דוגמא שולית, וגילינו מסקנה מעניינת: כשהמאומנת עמדה מול הנטיה שהיא קבלה באופן אישי מבורא עולם - היא הבינה בעצמה מה מתאים לה ומה לא. היא גילתה ששאיפה לדבר שאינו מותאם לאופי אינו מגיע ממקום של שלימות, והיא גם לא תביא אותה לשם. המאמנת לימדה את המאומנת להתחבר לעצמה, להתנתק מאותם קולות שמושכים אותה אל מה שהיא לא, ולהחליף את התקליט.

אנחנו מבינות?

הגיע הזמן לשנות את התקליט השבור הזה שמתנגן לנו בראש, ונותן לנו להבין שהעיסוק סביב הבית הוא לא משהו. להביא ילדים זה לא משהו. לגדל אותם באהבה, להעניק להם חינוך טוב ונכון, זה לא משהו. לפתח מערכת יחסים חמה ובריאה עם בן הזוג, זה גם לא משהו. רק לצאת, לעבוד, לקבל משרה ומשכורת - אה, זה - משהו משהו.

ניתן לראות אשה היוצאת לעבוד ומרגישה "ממומשת" ו"מוצלחת", ולא משנה אם כל היום רק הכינה 10 כוסות קפה, תייקה 20 מסמכים וענתה ל- 30 טלפונים.

כמו אותו צייר, שהתברך בכישרון ציור מיוחד במינו. אבל מה? עשו לו שטיפת מוח שלהיות צייר זה לא מוצלח בכלל, מיושן וילדותי ובכלל לא פופולארי. הכי מוצלח להיות זמר! להיות זמר - זה שיא ההצלחה! זה שיא הכבוד! והצייר המסכן פתאום מתחיל להרגיש שבאמת אין לו סיפוק מיצירותיו. זהו, הן בכלל לא מעניינות אותו יותר - כך הוא מחליט. מחביא את הציורים והמכחולים במגירה צדדית, ומשקיע את עצמו יותר ויותר בעולם הזמר והמוזיקה.
איזה פספוס גדול זה! חוץ מן ההפסד של כישרון הציור המבוזבז, הרי הוא מפסיד אף את תחושת ההגשמה וחדוות היצירה. תחושת סיפוק אמיתית וגדולה הוא יצליח להרגיש דווקא כאשר יתחבר אל היכולות האמיתיות שלו, ואף יעריך אותן כראוי. או אז הוא אכן יפיק הנאה, שמחה וסיפוק מיצירותיו.

האם אנחנו באמת מסתכלות פנימה, לתוך הנפש שלנו, כדי להחליט כיצד נמצה את יכולותינו? האם אנו בוחנות מהם הכוחות האמיתיים והחזקים ביותר שלנו - בגוף ובנפש? האם אנו מעריכות אותם כראוי? או שאנחנו רק מפנות את הראש ימינה ושמאלה ובוחנות את ההישגים שלנו לפי הערכת החברה? אולי אנחנו חלילה תוחבות את היכולות היותר חזקות ומשמעותיות שלנו - לאיזו מגירה צדדית, מגמדות ומצמצמות אותן, ובכך מפספסות דברים גדולים בחיים?

הערכה מחודשת של הכוחות המיוחדים שלנו כנשים, עם היצמדות להוראות היצרן החפץ בתפקודם היעיל והטוב של יצוריו - יעשו את ההבדל הגדול, ויתנו לנו תנופה פנימית מחודשת, מלווה בחדוות יצירה ותחושת מימוש עצמי.

אפרת

מעט, בסדר?

אליהם, כך משום שהם באמת פוגעים בכלים הנשיים שלה. אבל על כך נדבר עוד וכך שיש אפיקים ומשרות שאשה מנעה מהם, או שבואי נגיד האורה לא מעודדת אותה

אלמלא שלי נמצאת דווקא בתוך הבית והמשפחה שלי.

נמאדים יפים ובהחלט מועילים, אבל הם לא העיקר בחיים שלי. להבין שההגשמה הכי גדולה שלי נמצאת דווקא בתוך הבית והמשפחה שלי.

דיאנה

אוקיי! הדברים האלו באמת נשמעים לי בנקודות אמיתיות, ואני מצהירה איתכם אבל אחרי הכל, בסוף זה נתלם מכם שנשים ניחנו בכישרונות נוספים שרוצים להוסיף ביטוי גם מלבד לתחום הבית כלומר נראה לי שגם אשה שמגיעה כראוי את התפקיד שלה כאשה, ובאמת מתמסרת אליו רוצה לתת ביטוי לכישרונות וליכולות נוספים שיש בה תסכימי איתי שכשרון ציור למשל, או כשרון כתיבה, או אולי חשיבה מתמטית חדקה, או כושר ניהול טוב במיוחד - כל אלו זה בדיוק בעיים לדי ביטוי בבית.

אפרת

ליאת יקירתי, באמת לא נמצאים. אין הכוונה בדברים הנ"ל לשלול כל עיסוק של האשה מחוץ לתחומי הבית הכוונה היא לתת לבית את מרכז הכובד, להעדיף כראוי את העיסוק בו ולא לראותו כתפל ושולי. אחרי שמבינים כאת ובאמת משקיעים בבית את מיטב הלב, השכל והכוחות אם בכל כאת האשה מרגישה צורך לעסוק בדברים נוספים, מכל מינ סיבות אין בכך מנעה עקרונית היא יכולה בהחלט לתת ביטוי לכישרונותה הנוספים. להיות מורה למתמטיקה, למשל - למה לא? או לשאת בתפקידי ניהל מתאימים. ואולי להיות מאיירת ספרים או אפיקאית ואולי סופרת? קרה לי כמה פעמים שהחלטתי ביד ספר, ולא אמרתי להתפלל - איזה ספר מיוחד, כאה מבין הקווים כאה מכנים אותך לתבנות חדשות שרק אשה יכלה לכתב כאת בקיבור: לא חסר איך לתת ביטוי לכישרונות בצורה נכונה וטובה! אדרבה, דרך האורה מעודדת מאוד מאוד את האדם לנקלל מקסימלי של כוחותו, יציאותו, כישרונותו וכמנ [כתב "כבד את ה' מהונך" ודרשו חצ"ל: "מחונך" - מה שחנך, כלומר משתדל להשתמש בכשרונות ובכל מה שחנך ה' - לשמו ולכבודו]. ועם כאת לכבוד שהדברים הללו הם נמדים יפים ובהחלט מועילים, אבל הם לא העיקר בחיים שלי. להבין שההגשמה הכי גדולה שלי נמצאת דווקא בתוך הבית והמשפחה שלי.

מלב אל לב \ שני חן

שני חן [שם ספרותי], עורכת דין במקצועה, שזכתה גם היא לעלות על "דרך המלך", ולהקים משפחה ברוכת ילדים, מקדישה לנו את השיר הבא, המתאר את השלבים השונים של חייה (מהחוברת "יפה לך ורוד" - הוצאת ערכים).

שיער פרוע, פנים שוחקות
זוג עיניים קורנות ובורקות
מביטה קדימה, פותחת דלתות,
שני מגלה עולמות.

סיפור מן החיים
שני מבחוץ, מבפנים.

מקצב הריקוד הולם בה, פועם
עולם המשפט לה קורץ, קוסם,
רוצה להגשים את עצמה –
להיות, לעמוד על במה.

מתחיל מרוץ הגשמה,
המרוץ אחר הגלימה.

***

האמת בקרבה מפעמת
חכמת החיים לה קוסמת
רוצה להגשים את עצמה
לגלות כבר את מקומה

שני במרוץ הגשמה
במרוץ אחר החכמה.

***

אהבת ה' בה מפעמת
עבודת המידות לה קוסמת
רוצה להגשים את עצמה
מילוי תפקידה בעולמה.

שני במרוץ הגשמה
במרוץ לימוד הפנמה.

רצון ה' בקרבה מפעם
בית יהודי לה קורא וקוסם
רוצה להגשים כעת את עצמה
למצוא את תכלית עולמה.

שני במרוץ הגשמה
מטה את אוזנה לנשמה.
רצון ה' מפעם בקרבה
בית של תורה מחמם את ליבה
זו השאיפה, זו גם הגלימה
בה היא מגשימה את עצמה.

שקועה במרוץ הגשמה,
מרוץ עליו לא חלמה...

בראש מכוסה ופנים שוחקות
זוג עיניים קורנות ובורקות
מביטה אל בוראה פותחת דלתות
שני חן בונה עולמות.

חוט השני במרוץ הגשמה
להפנים, להקשיב לנשמה.

שוויון זכויות

שוויון זכויות! מי לא שמע על המושג החשוב הזה - הבשורה הגדולה של העידן הנאור! לא עוד גזענות, לא עוד עבדות. שוויון מלא בין כל בני האדם באשר הם. שוויון בין שחורים ללבנים, שוויון בין גזעים, ואחרון חביב: שוויון בין המינים! לא עוד אשה נחותה, תלותית, משועבדת, נטולת עצמאות ומשוללת גישה לתפקידים חשובים. אור חדש הפציע - וכעת יכולה האשה לאייש משרות חשובות, לשאת בתפקידים בכירים, לקחת חלק בהנהגה. היא כבר איננה כבולה בין כותלי הבית - היא יוצאת, נושמת עולם, מרוויחה כסף, תורמת לקידמה. היא משמעותית יותר, שוות ערך!

אבל מכיוון שישנם אי אילו אנשים אשר בשורת השוויון לא חדרה די הצורך אל תודעתם, ועדיין קיימות תופעות מצערות של "הדרת נשים" מתפקידים וממשרות שונות - על כן, נוצר צורך הכרחי לנהוג ב"אפליה מתקנת". בדווקא להכניס נשים לרשימות, בדווקא לתת להן העדפה בקבלה למוסדות להשכלה גבוהה, בדווקא לתת להן זכות קדימה באיוש משרות. אולי, מי יודע, אולי יהיה בכך כדי לכפר במשהו על העוול ההיסטורי המחפיר שנעשה כלפיהן.

במשרד החינוך הישראלי כבר הבינו, שכדי להטמיע את עקרון השוויון כראוי, וליצור חברה שוויונית והוגנת, יש להחדיר את המסרים כבר מילדות. ההנחיה הברורה היא, שבספרי הלימוד, אין להכניס איורים של אשה בתפקידים ביתיים, למען הסיר את הדעה הקדומה שמקום הנשים הוא בבית דווקא! אם יראה הילד למול עיניו דמות של אשה מקלפת תפוחי אדמה, או שוטפת כלים, יכול הדבר לחרוט בנפשו רשמים מוטעים, ולהחדיר בליבו הרך תובנות מסולפות ונבערות, הנוגדות את ערכי השוויון, חלילה.

בואו ישבו איתו עליה עם הנשמה הכה שלו "שוויון זכויות"? וכי איך הכה מוצדק באמת להפתוח כלפי הבאשה את כל האפשרויות הפתוחות כלפי הבאיש, ובכך לאפשר לה אפשרויות קידום ומימוש גדולות יותר?

אכן שאלה בוערת. הסוגיה הגדולה ששמה "שוויון זכויות" כבר מזמן איננה רק בגדר שאלה מעשית ועניינית, אלא הרבה מעבר לכך. למעשה השוויון כיום מהווה אמת מידה לקידמה. אם תזכה האשה בשוויון בבית ובחברה, הרי היא בסביבה נאורה ומתקדמת, ואם תופלה לרעה, הרי היא עדיין שרויה בחשכת ימי הביניים ובדפוסי תרבות מיושנים.

למעשה אפשר מאוד להבין איך וכיצד צמחה ועלתה לה מגמת השוויון. הדבר ידוע כי בעבר אכן בקרב אוכלוסיות רבות היו קיימות תופעות של אפליית האשה לרעה. כאילו היא חלילה אדם סוג ב', נטולת אינטליגנציה ועצמאות, נועדה בעיקר לתפקידי שירות, ומנועה מקידום אישי.

אבישב, אחות בטיפת חלב, מספרת: במשך כשנתיים עבדתי בדרום הארץ בתחנה המשרתת לרוב את הציבור הבדואי. ראיתי מקרוב את מצבן הנחות של הנשים, בעלותו המוחלטת של האיש עליהן, נטולות עצמאות מספקת ומרחב פעולה, בעלות תפקיד של שירות ללא כבוד של פתחון פה והבעת רגשות יותר מידי. לפעמים גם נתונות לפגיעה ורייה מצד בעליהן. הדבר הפריע לי מאוד. למה הן כה כנועות ונחיתיות, הנשים האלו? הרגשתי, שעוד מעט גם אני פותחת איפו תנועה משלי לשחרור האשה... שתדע האשה, שתפתח את העיניים - שגם לה יש כבויות, שגם לה יש רעות ורגשות, שגם היא יכול עצמאי שווה ערך עלי אדמות...

אכן נשים הן עם אינטליגנטי, חכם, עם ראש על הכתפיים, עם שאיפות ורצונות, בעלות דעה עצמית, וזה לגמרי טבעי ומתבקש שהן באיזשהו שלב תרמנה את הראש, ותדרושנה - שינוי. לא עוד. לא עוד קיפוח, לא עוד אפליה, לא עוד ניצול ופגיעה. הן תוכחנה לעולם ולעצמן שהן יודעות ומבינות, יכולות ומסוגלות, יוזמתיות ועצמאיות, מגיעות להישגים וכובשות פסגות - בדיוק כמו הגברים.

נו, אז מה הבעיה בעצם? האין זה טוב ומוצדק שזה סוף סוף קורה?

הבה נבחן את הבעייתיות שבנושא, כפי המשתקף משני הקטעים להלן:

יחי השוויון!...

כשזה התחיל, נדמה היה, שהנה עולה קרן של הנשים בעולם. סוף סוף מכירים בהן. סוף סוף יש להן אישיות משלהן. לא עוד נספחות של מישהו, אלא ישות עצמאית עם כשרון ושליטה, עם תקוה ועתיד של הגשמה והצלחה.

הגישה הפמיניסטית דימתה להיות אור לנשים. כאילו הגיעה והוציאה אותן מאפלה לאורה, משעבוד לגאולה, מתלותיות לעצמאות, ומדרגה ב' לדרגה א'. שוויון זכויות!

מהיום יכולה כל אשה להיות כל מה שאיש יכול. יש ראש ממשלה, איש, ויש אשה, יש טכנאי ויש טכנאית, יש מנתח ויש מנתחת, יש הכל משני המינים. הידד!

כדרכם של אנשי בשורה, יצאו אנשי הגישה בביטאון משלהם. בכל ביטאון הם מפנים את ההערצה לאשה אחרת ש"עשתה את זה", הגיעה לתפקיד בכיר, שהעולם משייך באופן אוטומטי לגבר.

באחד הביטאונים, למשל, הופיעה לכל רוחב השער תמונה של משאית ארוכה וגבוהה, המובילה אל אתר החיריה זבל בכמויות. למרבה ההפתעה, ישבה לה ליד ההגה אשה! מחיאות כפיים סוערות. מי פילל ומי מילל שאשה תגיע לתפקיד נבחר שכזה, לשבת במרומי המשאית ולהסיע אותה אל האתר המצחין ביותר בעולם.

נו טוב. למה בחרת בדוגמה כזאת לא נעימה? יש דוגמאות יותר סימפטיות.

דווקא בחרתי בדוגמא הזאת, מפני שלא שאני בחרתי בה. בחרו בה הפמיניסטים, וזה אומר, שהם רואים את השתוות האשה לגבר כמטרת על, מטרה נעלה יותר מהשגת אושר והנאה בחיים, מטרה יותר עילאית מעשיית פעולות בעלות משמעות. העיקר שניצחת את הטבע! העיקר שעשית משהו שכולם חשבו שרק הוא יכול לעשות, וניפצת את המיתוס. (ח.נ.)

שוויון בנטל?!

בשטר הכתובה היהודי, שהוא, בין היתר, ההסכם הממוני שבין הבעל לאשה, מתחייב הבעל: "ואני אזון ואפרנס ואכלכל". בעיני הרפורמים זה לא מצא חן. הם ראו בזה הבעת חולשה כלפי האשה, שהיא איננה המפרנסת במשפחה, כי אם תלויה בכך שבעלה מפרנס אותה, דבר שכמובן נוגד את ערכי השוויון החשובים. אז הם עשו רפורמות. ניסחו כתובה חדשה שבה כתבו: "נזון ונפרנס ונכלכל זה את זה"... כלומר שני הצדדים שווים בנטל הכספי. גם הבעל וגם האשה מפרנסים. נו נו, נחמד. הם הצליחו לסדר שוויון בין בני הזוג

כבר בתחילת הדרך. אבל בהמשך נוצרה להם בעיה: בנטל של הילודה הם לא הצליחו לסדר את זה שווה בשווה. למען האמת, אם זה היה תלוי בהם, הם היו קובעים באופן נחרץ שיש להטיל שוויון גם בזה. למה שהאשה תמיד תהרה ותלד ותסבול? יש להסדיר: לידה האב, לידה האם! אבל מה לעשות, שבזה הם עדיין לא הצליחו לבצע רפורמות, והנטל נשאר כולו אצל האשה. מאזני הצדק השוויוניים התחילו לחרוק ולגלות סטייה משמעותית לרעת האשה, אשר נושאת כעת בנטל כפול. אבל אל דאגה, מהר מאוד מנסים לאזן את המצב: קודם כל, כמובן מצמצמים את הילודה למינימום, כך שחירותה של האשה לתפקד כמו האיש, לא תיפגע באופן משמעותי חלילה. ודבר שני – בכל תהליך גידול הילדים – חייב האב לשאת בנטל בדיוק כמו האם. כלומר גם הוא יחליף טיטולים ויכין בקבוקים, ילביש, יאכיל, יעשה קוצי מוצי. מה יש? אלו הם הרי הילדים שלו, בדיוק כמו שלה! גם פה היתה תקלה קטנה, שלא הצליחו לסדר לאב את עניין ההנקה. אבל שטויות, עם תחליפי החלב המצוינים שיש היום ניתן בקלות להתגבר על זה. אומנם היו ילדים שהתלוננו שהם מעדיפים את הטיפול של אמא, את החיבוק והליטוף שלה, כי לאבא לא תמיד יש סבלנות וגם היד שלו קצת מחוספסת. אבל ברצינות, מי נותן לזוטות שכאלה להעיב על האידיאל הגדול ששמו "שוויון זכויות"...

מקלקלים את הטבע

הענין הוא ששוויון בין האיש והאשה הוא בעצם התנגדות אל הטבע. ובתור שכזה, הוא לעולם לא יצליח באמת. החריקות והתקיעות הם בלתי נמנעים. וגם אם בכל זאת יצליח, או יצליח חלקית, יהיה בכך הפסד ועיוות רב.

דומה הדבר לכסא הזועק לשוויון עם השולחן. והיה אם אכן יושוו זה לזה, יהיו אומנם בידינו שני שולחנות, אולם אף לא מערכת שלימה אחת. כן הדבר גם באיש ובאשה, אילו נצליח להשוות את האשה לאיש, אזי "נרוויח" אולי עוד סוג מסויים של "גברים", אבל נפסיד את המערכת השלימה של האדם כפי שתוכננה בידי הבורא, מערכת מושלמת של "זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאָם... וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם", של ההשלמה והמזיגה המיוחדת המתקבלת בצירוף התכונות של האיש והאשה יחדיו, המפריחה את חיי האדם בצורה הטובה והיפה ביותר.

במאבק למען שחרור האשה - הונחה בעצם הנחת יסוד מוטעית, האומרת, שכדי להחזיר לאשה את כבודה, מעמדה ואושרה - יש להשוותה לגבר. ככל שהיא תדמה לאיש, ככל שתגיע להישגיו ותעמוד במשבצת שלו, כך תשתחרר מהפחיתות שהיתה מנת חלקה בתור אשה. ומי שיתבונן יראה שדווקא חשיבה זו מעידה על נתינת ערך פחות למושג "אשה" - בתור אשה. כאילו אם היא תישאר אשה, עם כל הנשיות שלה ועם כל הטבעים וההישגים הייחודיים לה, היא לא מספיק שווה. רק האשה ה"גברית" היא היא המוצלחת.

האם לפחות השיגו תוצאות טובות?

קל מאוד לראות ולהיווכח כי השוויון לא הקים כאן עם של נשים מאושרות. בל נחטא אם נאמר שהוא קלקל יותר משתיקן. היום, יותר מאי פעם, יותר ויותר נשים חשות מאוכזבות מהחיים, מתוסכלות, מנוצלות, תלושות וריקניות.

כי התנגדות אל הטבע לא תוכל להביא אותנו אל מקום של שלימות. אם רצו להחזיר לאשה את כבודה, מעמדה ואושרה, היה נכון לברר במה טעו ובמה קלקלו, **במה יכולים וצריכים לכבד ולתת זכויות נכונות לאשה, כשעדיין יש לה לגיטימציה מוחלטת להישאר אשה.**

הנוסחה המושלמת

כמה יפה לראות כיצד התורה הקדושה היא זו שהגדירה את הנוסחה המדוייקת והיפה ביותר. כזו שמשאירה כל אחד על משבצתו המקורית. כזו שמתחשבת בכל ההבדלים בין הגברים לנשים ואף מעודדת אותם. נותנת לכל מין את חובותיו וזכויותיו בהתאם לאופיו, תפקידו ואושרו. נותנת לאיש את כבודו ומעמדו - כאיש, ולאשה את כבודה ומעמדה - כאשה.

נסקור להלן כמה תחומים, בהם שואף העולם המודרני להביא את האשה לשוויון מול האיש, נבחין בעיוות הנגרם מכך, וננסה להעמיק להתבונן בדרכי הנועם שהתוותה לנו תורתנו הקדושה, המעודדים את הביטוי הנכון של כל מין, ומאפשרים את המזיגה וההרמוניה המושלמים ביותר בין האיש והאשה. ולוואי שנזכה בהתבוננות זו, לחוש יותר ויותר את עוצמתן ואמיתותן של המילים, אשר אמר לנו בורא עולם בהר סיני (דברים ד ח): "וּמִי גּוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר לוֹ חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים צַדִּיקִים כְּכֹל הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם"!

⇐ כבוד האשה במשפחה

מעמד האשה במשפחה העסיק רבות את האנושות. גישות שונות ומגוונות התפתחו ונידונו סביב נושא זה. באופן כללי אנו רואים שבימים עברו היתה האשה נתונה לשלטונו של האיש, ברמה כזו או אחרת. בקרב אוכלוסיות רבות הרגישו הגברים בעלות של ממש על נשותיהם, כאילו הן נתינות בידיהם. היו מקרים קיצוניים שהחוק הרשה לבעל אף לפגוע באשתו ולדון אותה להריגה על פי רצונו, ה' ירחם [כך מעיד בספר "שיח צבי" עמוד כד, שהיה זה החוק הרומי]. גם במקרים פחות קיצוניים היו תופעות רבות של רדייה, שתלטנות ביד חזקה עד כדי אלימות, או לחילופין הרגשת עליונות עד כדי זלזול מוחלט בדעותיה וברצונותיה של האשה. כמובן שמצב מצער וכואב זה, הביא לריאקציה. נשים הרימו את ראשן ודרשו שוויון. מעמד שווה במשפחה. ואכן היום בקרב האוכלוסיות הנאורות והמתקדמות, האשה סוף סוף הושוותה אל האיש במעמדו. היא יודעת לעמוד על דעתה וזכויותיה, על רצונותיה והישגיה, וסמכותה שווה לשלו. יש שאף אימצו לעצמם "אפליה מתקנת". לא עוד "מיכאל ומיכאלה הרשקוביץ" אלא "מיכאלה ומיכאל הרשקוביץ" [מעניין מדוע עדיין אוחזים הם בנוהג המיושן ששם המשפחה הוא לפי הבעל דווקא...]. עד כדי כך הפליגה האפליה המתקנת, עד אשר צדה את עיני לא מכבר כתובת חוצות ענקית הקוראת ל"זכויות הגבר במשפחה". גברים כבר מתחילים להרגיש מקופחים ומאוימים... מעמדם במשפחה מעורער, אל מול נשות הברזל ה"בוסיות" השתלטניות.

ומה אומרת התורה? האין זה נכון ומוצדק באמת להפסיק את מסורת השתלטנות? האין זה הוגן ומתבקש להעניק לאשה זכויות שוות במשפחה?

נעיין מעט בדברי התורה, וננסה להבין מה מקורה של תחושת בעלות זו של הבעל כלפי אשתו [נשים לב, שהוא באמת מכונה "בעל" - כלומר יש לו בעלות!], מהו הביטוי הנכון שעליה לקבל? ומהי למעשה ההנהגה הנכונה והישרה בין האיש לאשתו?

"לא טוב היות האדם לבדו"

שוב, נתחיל מבראשית:

"וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקִים, לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ, אֶעֱשֶׂה לּוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. וַיִּצֶר ה' אֱלֹקִים מִן הָאֲדָמָה כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה וְאֵת כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיָּבֵא אֶל הָאָדָם לִרְאוֹת מַה יִּקְרָא לוֹ, וְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָא לוֹ הָאָדָם נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ. וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת לְכָל הַבְּהֵמָה

וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכֹל חַיַּת הַשָּׂדֶה, וּלְאָדָם לֹא מָצָא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ. וַיַּפֵּל ה' אֱלֹקִים תַּרְדֵּמָה עַל הָאָדָם וַיִּישָׁן, וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה. וַיִּבֶן ה' אֱלֹקִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם – לְאִשָּׁה, וַיְבִאֶהָ אֶל הָאָדָם. וַיֹּאמֶר הָאָדָם: זֹאת הַפַּעַם עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי, לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לֻקֳחָה זֹאת. עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד" (בראשית פרק ב פסוקים יח-כד).

האדם הראשון נברא יחידי, ללא אשה. הקב"ה רוצה לעורר ולהסב את תשומת ליבו לכך שאין לו אשה, ולכן הוא מעביר לפניו את כל החיות והבהמות. האדם קורא להם שמות, ומתוך כך הוא אכן מבחין, שכל בעלי החיים נבראו זכר ונקבה, ורק הוא יחידי. או אז מפיל עליו הקב"ה תרדמה, ועורך לו ניתוח. הוא מוציא חלק מצלעו, ומחלק זה הוא בונה ומפתח - אשה. הוא מביאה אל האדם, והאדם שמח בה שמחה גדולה.

ישנה כאן שאלה מאוד מתבקשת: מה פשר כל התהליך הזה? מדוע הקב"ה מלכתחילה לא ברא גם את האדם וגם את אשתו - כמו כל בעלי החיים? ומה זה שה' אומר: "לא טוב היות האדם לבדו"... האם יש כאן איזה שינוי מן התוכנית המקורית? הלוא אם "לא טוב", אז היה אפשר מלכתחילה לברוא אשה - והיה טוב?!

אלא, מבאר רבנו יעקב בעל הטורים [בהקדמתו לטור "אבן העזר"], שבאמת מלכתחילה תכנן הקב"ה את המין האנושי שיהיה אף הוא זכר ונקבה. אבל ה' ראה שצורת הזוגיות של בעלי החיים איננה מספיק ברמה טובה עבור האדם. עבור האדם שהוא נזר הבריאה רוצה הקב"ה את צורת הזוגיות האיכותית ביותר, כזו שבה האיש והאשה הופכים לחטיבה אחת ממש. דבר זה אינו נמצא בבעלי החיים. הם נבראו בנפרד זה מזה, ובאמת במהותם הם שתי ישויות שונות ונפרדות. גם כאשר יתחברו לצורך השלמת צורכיהם ולצורך המשך קיום המין, ההתאחדות ביניהם לא תהיה מהותית. היא תהיה זמנית וארעית. וגם לא יהיה להם ענין אישי וייחודי דווקא זה לזו, אלא ככל המזדמן. אין זו צורת הזוגיות שרוצה בורא עולם להטביע במין האנושי. במין האנושי רוצה בורא עולם להטביע בטבע צורת התקשרות הרבה יותר אמיצה, מהותית ושלימה. ולכן בתחילה הוא יוצר את האדם לבדו. ולאחר מכן, לאחר שהאדם מבחין בחסרון, הוא בורא לו אשה [גם לזה יש סיבה, שהאדם ירגיש את חסרונו ללא האשה, ואז יעריך אותה יותר. אבל אין זה לענייננו כרגע]. ה' לוקח חתיכה מגופו של האיש עצמו, וממנה דווקא הוא מפתח ובונה את האשה. האיש מקבל אשה שהיא חלק ממנו ממש, והוא אכן מביע את שמחתו במילים: "זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי"! היא ממש חלק ממני, וכך הוא מסוגל לפתח כלפיה אהבה ברמה הרבה יותר גבוהה. וגם היא מבחינתה מרגישה כלפיו שייכות טבעית ומהותית.

תהליך זה יתן לאדם את הפוטנציאל לאהוב את אשתו כמו שהוא אוהב את אבריו שלו ומרחם ושומר עליהם. הוא אף יתן לאשה התבטלות טבעית כלפי בעלה, כמו שהאברים הולכים אחר האדם ונשמעים לו [כלומר באשה מוטבעת נטייה להישמע לבעלה ולרצות למלא את מבוקשו, כפי שמובא: אשה רוצה אפונים ובעלה עדשים. בוודאי שהיא תכין עדשים, אלא אם כן היא אשה רעה. ועוד מעט נרחיב על כך יותר].

המעיין באופי התבטלות זו יבוא להבין שיש בה משהו מיוחד. זוהי התבטלות **מושכלת ומתוך בחירה**. כלומר הקב"ה הרי נתן באשה דעת ותבונה וברא אותה בקומת אדם מלאה ושלימה כמו האיש, ועם כל זאת עם יכולת להתבטל. לא מתוך חוסר דעה עצמית, כמו תינוק המתבטל להוריו, וגם לא התבטלות הבאה מחוסר ברירה ומחוסר בחירה, כמו התבטלות העבד לאדונו, אלא מתוך הרגשת שייכות ואהבה.

צורת התקשרות זו תביא לקשר המושלם והמיוחד אשר רק בני אדם מסוגלים להגיע אליו, כפי

שאכן אומרת התורה בהמשך: "על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו" - האדם בוחר לעזוב את חייו המשותפים עם אביו ואמו, ולקשור את חייו דווקא עם אשתו. "והיו לבשר אחד" - לאחדות אורגאנית של ממש, לחטיבה אחת.

קשר איתן זה הוא משל לאהבה שאוהב ה' את עם ישראל. לכן "שיר השירים", שיר האהבה בין עם ישראל לקב"ה, מובע דווקא במשל של איש ואשה אוהבים. והנה אומר הפסוק (דברים ז ז): "לֹא **מֵרֻבְּכֶם** מִכָּל הָעַמִּים חָשַׁק ה' בָּכֶם וַיִּבְחַר בָּכֶם, כִּי אַתֶּם **הַמְעַט** מִכָּל הָעַמִּים. כִּי מֵאַהֲבַת ה' אֶתְכֶם...". אמרו על כך חז"ל (מסכת חולין פט ע"א): אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: **חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטים עצמכם לפני!** כלומר הקב"ה משבח את עם ישראל שהם מתבטלים לפניו, וזה הדבר אשר מייחד את אהבתו הגדולה והעצומה דווקא אליהם יותר מכל העמים. וכך גם בקשר שבין בני הזוג, ההתבטלות של האשה כלפי בעלה, שאיננה נובעת מתוך חוסר דעה עצמית, אלא מתוך הרגשת שייכות, היא זו שיוצרת רבדים עמוקים ביותר של אהבה ביניהם.

ואולם, הנה נמשיך הלאה להתבונן מה קרה אצל אדם וחוה.

קללת "והוא ימשול בך"

אדם וחוה חטאו בחטא עץ הדעת, והם מקבלים מהבורא עונשים על כך. העונשים הללו אינם נקמה חלילה, אלא הם התיקון למה שעיוותו וקלקלו. עד עכשיו הם היו במציאות מושלמת שבה לא היה להם כלל יצר הרע, וממילא מקומם היה בגן עדן, מקום שכולו רק טוב. אך כעת הם קלקלו ופגמו בטוב הזה, הכניסו לעצמם את היצר הרע, ולכן הם יוצאים מגן עדן - אל עולם של התמודדות וניסיונות. האדם קיבל קללות בתחומו הוא - תחום הפרנסה ועניינֵי העולם, ["בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם", "אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ" ועוד], והאשה - קללות בתחומה היא - בתחום חיי המשפחה ["הַרְבָּה אַרְבֶּה עִצְּבוֹנֵךְ וְהֵרֹנֵךְ בְּעֶצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאֶל אִישֵׁךְ תְּשׁוּקָתֵךְ וְהוּא יִמְשָׁל בָּךְ"].

לענייניֵנו נתמקד באחת מהן: "וְאֶל אִישֵׁךְ תְּשׁוּקָתֵךְ **וְהוּא יִמְשָׁל בָּךְ**" (בראשית ג טז) - חוה מתקללת ונענשת כאן, שבעלה ימשול עליה. ומבאר האור החיים הקדוש, שעונש זה ניתן לה כתיקון על חטאה. כי היא בחטאה רצתה לפרוק מעליה עול של כפיפות לה' יתברך [כפי שהסית אותה הנחש ואמר: "וְהְיִיתֶם כֵּאלֹהִים"], וכנגד זה נתן לה הקב"ה מושל נוסף שישלוט עליה, שהוא בעלה. כלומר עכשיו כדי להכניע כראוי את יצר המרד ופריקת העול, עליה לשאת בעול נוסף, לקבל עליה שלטון נוסף, ובזה תוכל להגיע לשלימותה הרוחנית.

אבל כאן אנו שואלים: הלוא לפי דברינו לעיל, הטבע של "והוא ימשול בך" כבר היה לפני החטא. כבר אז אמרנו שיש לאשה התבטלות כלפי בעלה, מעצם זה שהיא נבראה עצם מעצמיו, מה שגורם לה להרגיש כחלק ממנו. אז מה התחדש עכשיו? מה פשרה של "קללה" זו?

אלא נתאר לעצמינו שני שותפים. לשניהם עסק רווחי הדורש עבודה בשיתוף פעולה. כל אחד מהם ממלא בשמחה את תפקידו ומתמסר לעבודתו. ביום מן הימים פרץ ביניהם סכסוך, וכל אחד פתח עסק לעצמו. והנה בא מישהו ומכריח את בעל עסק א' להמשיך את עבודתו אצל בעל עסק ב'. כל מה שהיה עושה עד עכשיו לפני שנפרדו, עליו להמשיך. זה עונש או לא עונש? בוודאי עונש. אבל נשאל, הלוא לפני כמה ימים הוא עשה את אותו דבר, ולא הרגיש בזה שום עונש? נכון, כל זה כשהיתה שותפות, אבל עכשיו שהתפרקה השותפות, ובכל זאת עליו להמשיך, זה בוודאי עונש ועבדות.

המשל אינו דומה לגמרי לנמשל אבל הוא מסביר אותו מזווית מסוימת. היצר הרע כידוע הוא

שורש הפירוד בעולם. עד עכשיו היו אכן אדם וחוה מהות אחת משותפת, ישות אחת. האיש הרגיש כאינסטינקט טבעי ומתבקש לשמור על אשתו, לאהוב אותה ולדאוג לכל מחסורה כגופו ממש, והאשה הרגישה כאינסטינקט טבעי ומתבקש להיות תחת חסותו של בעלה, לעזור לו, למלא את רצונו ולהרגיש ממש חלק ממנו. כל זה פעל מתוך **אהבה** [כפי שאומרת הרעיה בשיר השירים: "בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי וּפִרְיוֹ מָתוֹק לְחִכִּי", אהבתה אליו נותנת לה לחוש כי טוב לה להיות תחת חסותו והנהגתו]. אבל עכשיו כאשר נכנס היצר הרע אל חייהם, כבר כל אחד מרגיש ישות עצמאית וממילא האיש אנוכי יותר ולא בהכרח מבחין ודורש בטובת אשתו, וגם האשה מרגישה שהיא רוצה להיות עצמאית ולא כפופה לשלטונו של בעלה. כאן מגיעה קללת "והוא ימשול בך" ומעמידה את האשה מול מציאות מוכרחת. והוא ימשול בך, זה הטבע, למרות הכל, זה מה שאת צריכה לעשות, גם מצד ההכרח. אל האהבה מצטרפת כעת גם **היראה**.

[בהקשר זה, אומר הנביא (הושע ב יח): "וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא נְאֻם ה' תִּקְרְאִי אִישִׁי וְלֹא תִקְרְאִי לִי עוֹד בַּעְלִי", ומפרש רש"י, שהמילה "אישי" מורה על אהבה, מלשון אישות וחיבת נעורים. ולעומת זאת המילה "בעלי" מורה על ענין היראה - בעל במשמעות של אדון].

"עבוד מאהבה עבוד מיראה"

מסקנה חשובה העולה מהדברים היא, שככל שהאיש והאשה ישכילו להתחבר יותר, לבנות את חייהם המשותפים באהבה רבה ושלימה יותר, הם ילכו ויתקרבו יותר אל המצב הראשוני שלהם, של חיבור מהותי ומשלים, ואז גם גזירת "והוא ימשול בך" שוב תהיה פחות ופחות בגדר קללה עבור האשה [כפי שאמרו חז"ל שנשים צדקניות "ניצולות מפתקה של חוה" - מעונשיה של חוה]. בני זוג ששוררת ביניהם אהבה אמיתית, האיש מצדו שמח ורוצה להעניק לאשתו, לשמור ולגונן עליה, לדאוג לכל מחסורה, והאשה מבחינתה מקבלת בשמחה את סמכותו והנהגתו של בעלה, כפי דבריה של רות לבועז: "ופרשת כנפיך על אמתך", בעלה פורס עליה את חסותו, מעניק לה בטחון, דואג למחסורה דורש בטובתה והיא באהבה רבה משתדלת לעשות את רצונו ושמחה לקבל את הנהגתו.

אבל כיוון שאיננו נמצאים תמיד במציאות המושלמת הזו, ויש במידה זו או אחרת דריסת רגל ליצר הרע, כנגד זה אנו חוזרים ל"והוא ימשול בך", גם מצד ההכרח עלייך לקבל על עצמך את מרותו של בעלך, כי זו גזירת ה' וזו המציאות שהוא הטביע בעולמו. לכן גם אם אין זה תמיד המצב הנחשק ביותר עבור האשה [מצד היצר הרע המחבל באהבה], אין זה נכון להתכחש ולהתנער מגזירת ה' זו. התכחשות שכזו לא תביא את האשה למקום של שלימות: לא שלימות רוחנית, ולא שלימות בעולם הזה. ונסביר זאת:

א. שלימות רוחנית: האשה תוכל להגיע לשלימותה הרוחנית דווקא בדרך התיקון שהתווה לה הבורא [כפי שהובא לעיל בשם האור החיים הקדוש]. ואכן ניתן לראות שאשה שמקבלת את סמכות בעלה, מפתחת יותר מידות טובות, ענווה, ואף יראת שמים. לעומת זאת אשה שמסירה מעליה עול זה, מפתחת יצר של פריקת עול, אנוכיות, גאווה ואף חוסר יראת שמים.

ב. גם בעולם הזה אשה לא תרוויח מכך שתתנער מחובתה זו, כי הטבע בדרך כלל מתנקם במי שחושב לחיות נגדו. אם ה' הטביע באיש את הסמכות ואת השליטה, הרי שכאשר הוא יקבל זאת מאשתו מרצונה, מה טוב, ואדרבה הדבר יתן לו את היכולת הנפשית לכבד ולייקר את אשתו, לאהוב אותה ולהתחשב בדעתה. אך אם לא יקבל זאת ממנה, הוא יהיה מתוסכל וממורמר, כי הנפש שלו דורשת זאת. הדבר אף עלול לגרום לו דווקא לדרוש ממנה דרישות מוגזמות, ולעמוד על שלו בעקשנות, מתוך ניסיון להשיב לעצמו את סמכותו. בודאי לא יוכלו כך להגיע לרמת הזוגיות היותר טובה ואיכותית ולקירבה נפשית עמוקה שאליה יכולים בני זוג להגיע [כפי שנרחיב יותר בחלק השלישי של החוברת, בפרק "נישואין"].

נקודה להבהרה בעניין "והוא ימשול בך": אמרו חז"ל (בראשית רבה כ יח): **"יכול ממשלה בכל צד?"** כלומר האם האיש מושל על האשה בכל העניינים שירצה? **תלמוד לומר "לא יחבול ריחיים ורכב"** - מפסוק זה לומדים דוגמאות לענייני שליטה האסורים. כלומר חז"ל מדגישים ואומרים כי "שלטון" האיש על אשתו אינו חלילה שלטון מוחלט, כמו שנקטו חלק מאומות העולם, אשר "הלכו על כל הקופה" וחשו בעלות מוחלטת על נשותיהם. חלילה וחס אין זו כוונת התורה במילים "והוא ימשול בך", אלא מדובר בתחומים מסויימים הקשורים לאישות ולקשר המשותף ביניהם, שבהם יש לבעל סמכות על אשתו, ויש לכך הגדרות הלכתיות ברורות. בודאי שאין לבעל שום רשות לצער או לגרום איזה נזק חלילה לאשתו, "להשתלט" עליה וכדומה. כל מי שלומד קצת תורה יודע כמה אזהרות יש שלא לצער את האשה, לנהוג בה בכבוד ויקר, להתחשב בדעתה וכו'. ואכן ניתן לראות את המציאות הברורה שדווקא מי שהולך יותר יותר עם התורה הוא זה שמכבד יותר ויותר את אשתו.

טיפוח האומנות הנשית

ולסיכום, בעוד העולם קורא בפאתוס "שוויון"! מעודד את האשה לנהוג בניגוד לטבעה, להיות אשה גברית, כזאת שעומדת על דעתה גם כלפי בעלה, הרי שהתורה מכוונת את האשה להישאר אשה נשית, שיש לה הרבה שכל ודעת, אך יודעת, כמו שרק אשה יודעת, להתבטל אל בעלה ולהמליכו.

חז"ל אומרים "אשה כשרה עושה רצון בעלה", והדוגמא לכך היא יעל [אשר הרגה את סיסרא במרמה, כפי שמסופר בנביא (שופטים פרק ד)]. יעל היתה אשה מאוד חזקה ובעלת אומץ, ובכל זאת חז"ל משבחים אותה בכך שהיא היתה עושה רצון בעלה, כי התבטלות האשה אל בעלה אינה מגלה חלישות אופי, אלא להיפך היא מגלה אופי חזק ושלם, שאינו מחפש דרכים מאולצות להוכיח לעצמו שהוא חזק. נשים לב שחז"ל לא אמרו "אשה צדיקה" אלא "**כשרה**", שהיא **מוכשרת וכשירה** בתפקידה כאשה, מתפקדת מבחינה רגשית ומעשית - כאשה. יודעת את האומנות הנשית המיוחדת הזאת, כפי שרק אשה יודעת, להיות מלאה בדעת ובחכמה ובכל זאת להתבטל לבעלה, ולמשוך את ליבו, אהבתו וכבודו כלפיה בכפלי כפליים.

אל בעל זה ניתן להפנות את דרישת התורה ממנו: **"שיהא אוהב את אשתו כגופו, ומכבדה יותר מגופו".** מי יכול להעיז לדרוש מהגברים דרישה כזו "מוגזמת"? מי שמטיף לשוויון? לא, הוא בודאי לא יכול לדרוש דרישה שכזו. איך אפשר לדרוש מבן אדם לאהוב את אשתו ממש כמו את עצמו, ולכבדה עוד יותר מעצמו? בתחרות כמו בתחרות, ניתן להדוף, ובוודאי כל אחד צריך לדאוג לעצמו ולהישגיו. בני זוג החיים בשוויון ובמרוץ הישגים שווה, יכולים אומנם גם הם להגיע ל**שיתוף**, לאינטרסים משותפים, רצון משותף, אולי כמו שני שותפים באיזה עסק, אולי גם יותר, בפרט אם כבר ישנם ילדים משותפים, ומשתלם וכדאי מכל הבחינות להמשיך עם העסק הזה. אבל לא יוכלו להגיע ל"**איחוד**", לרובד האהבה העמוק ביותר של איש לרעייתו, רובד של "היו לאחד", רובד כזה שבו אכן ניתן לדרוש מן האיש לאהוב את אשתו כגופו ולכבדה יותר מגופו.

הדרכת חז"ל לבני הזוג

לסיום נביא את לשונו הזהב של הרמב"ם בעניין ההנהגה הנכונה בין איש לאשתו:

[אגב, מספר הרב מאזוז שליט"א, שאביו ראה סעיפים אלו מתורגמים מילה במילה בספר החוקים של "בורגיבא" בטוניס. חשב בליבו, איך הגיע בורגיבא אל הרמב"ם? נודע לו, שכאשר כתב נפוליון ספר חוקים, הוא לקח את הרמב"ם מתורגם לצרפתית, בחר ממנו את החוקים אשר ישרו בעיניו והכניס אותם. הסעיפים האלו המדברים על הכבוד ההדדי בין בני הזוג מצאו חן בעיניו... ובורגיבא לקח זאת מנפוליון. הנה שוב קויים הפסוק הכתוב בתורה (דברים ד ו): "כִּי הִיא חָכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים, אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֵת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ, רַק עַם חָכָם וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה"].

"ציוו חכמים, שיהא אדם מכבד את אשתו יותר מגופו ואוהבה כגופו. ואם יש לו ממון, מרבה בטובתה כפי ממונו. ולא יטיל עליה אימה יתירה, ויהיה דיבורו עמה בנחת, ולא יהיה עצב ולא רגזן.

וכן ציוו על האשה, שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי, ויהיה עליה מורא ממנו, ותעשה כל מעשיה על פיו. ויהיה בעיניה כמו שר או מלך, מהלכת בתאוות לבו ומרחקת כל מה שישנא.

וזה דרך בנות ישראל ובני ישראל הקדושים והטהורים בזיווגן. ובדרכים אלו יהיה יישובם נאה ומשובח". (רמב"ם הלכות אישות פרק טו הלכות יט-כ)

סיפור

חוקי הנשים

מספר הרב בן ציון מוצפי שליט"א (בהספדו על הרב יהודה צדקה זצ"ל. מהספר אלון בכות עמוד 47): לפני שתים עשרה שנה תרגמנו את הספר הקדוש של הגאון ה"בן איש חי". יש לו ספר שהוא כתב בערבית לפני מאה עשרים שנה, בשם "קאנון אל נשא", פירושו: "חוקי הנשים". הגאון ה"בן איש חי" דאג לנשים וכתב להן ספר בשפת המדינה, בשפה הערבית. הספר הזה הוא ספר נפלא מאוד, מלא מוסר, הלכות, מנהגים, הנהגות לאשה, ובעיקר כל מה ששייך לבית היהודי ולאשה היהודיה. הוא מדבר איתה בשפה מיוחדת מושכת לב, בענווה ובחן. הוא מעודד את האשה ואומר, אני יודע בדיוק את הצער שיש לך מבעלך, מהילדים, מההריון, מהמשפחה, צער הפרנסה, צער העבודה והמלאכה, והוא מעודד. כל פרק - מיוחד לנושא מסוים. וגם מלמד שם כל מיני עניינים של רפואה, בריאות וכו'. בן בנו של ה"בן איש חי", שגר אז ברמת גן [נפטר בגיל קרוב למאה שנים], הצטער מאוד שהספר הזה בערבית ואין לו שימוש, ויום אחד, באיזה שיח שהיה לנו, הוא ביקש שנתרגם את הספר. אם כי אינני שולט לגמרי בשפה הערבית, הסתייענו על ידי אנשים מסויימים ותרגמנו את הספר ברוך ה'. הספר יצא לאור, ומיד נחטף - בשבועיים הראשונים נחטף הכל! אנשים התלהבו מזה מאוד. הוציאו עוד מהדורה, וזה גם נחטף. ולאחר מכן יצאה מהדורה נוספת.

בינתיים הספר כנראה הגיע להסתדרות, ושם בהסתדרות ישנו ארגון "נעמת", שבראשו עמדה חברת כנסת אחת, ילידת עיראק. היא הכירה את ה"בן איש חי" והכירה את המשפחה, וחרה אפה כשקראה את הספר: מה זה שהנשים צריכות להיות סבילות?! כל הזמן ה"בן איש חי" מטיף להן מוסר שהן צריכות להיות סבלניות, זה נקרא בשפתם "שובניזם" - העליונות הגברית על פני האשה, והיא ועוד חברה שלה מהאגודה להגנת הצרכן פנו לראש הישיבה הרב יהודה צדקה זצ"ל, וביקשו ממנו שיחה על ספר "חוקי הנשים". הוא אמר להן שיבואו בשעה 7:30 בבוקר, שכן הלימוד בישיבה מתחיל בשעה 9:00. הן הגיעו עם הספר, והתחילו לשאול אותו: מה זה שכתוב פה, ומה זה שכתוב שם, והרב ענה להן על כל שאלה ושאלה. לאחר מכן הרחיב להן והסביר מה זה התורה שלנו, מה זה הכבוד של האשה, מה זה "כתובה", מה זה מוסד הנישואין, מה זה חיי משפחה של יהודים, מה זה בית יהודי. הן נדהמו. לאחר זמן מה הוא פנה לאותה חברת כנסת: עכשיו בואי נדבר מחוץ לויכוח, כיהודי אל יהודיה, תאמרי לי את האמת: את בחייך הפרטיים מאושרת? החיים שלך מושלמים? והיא אמרה: האם הרב קורא מחשבות? הרב יודע צפונות? והתחילה לדמוע. סיפרה כמה כאב וצער יש לה מבעלה ומהילדים. והרב אמר לה: את באת לדבר למה יש "חוקי הנשים", הספר הזה הציל רבבות נשים שלא יגיעו למצב שלך. לבסוף דיבר על ליבה שתתחיל בשמירת המצוות, כך נמשכה השיחה כשהן אינן רוצות לסיימה, עד אשר הגיעה השעה 9:00 והן הוצרכו לסיים את השיחה. הן יצאו מן הישיבה - לא כלעומת שבאו, עם הבנות חדשות לגמרי.

⇚ נשים בזכויות ממוניות

ישנם הסבורים, כי תורתנו הקדושה מקפחת את האשה מבחינה ממונית. תולים זאת בעובדה, שבנות אינן נוטלות חלק בירושה, אלא הירושה מתחלקת בין הבנים בלבד. כמו כן, הסדרי הממון שבין הבעל לאשתו לפי תורת ישראל מתפרשים בעיני רבים כ"חוסר שוויון" לרעת האשה, באשר נראה שלבעל ניתנות זכויות ממוניות מועדפות יותר [בתקופת הנישואין או לאחריה]. לאור זאת, נחקקו חוקים אזרחיים שונים, הבאים "להסדיר" עניינים אלו על הצד השוויוני ביותר, ומהם: "חוק שיווי זכויות האשה", "חוק יחסי הממון", "חוק איזון נכסים [התשל"ג]" ועוד. חוקים אלו ודומיהם, באים "להגן" על זכויותיה של האשה, ולהקנות לה שוויון כספי מלא כמו האיש.

האומנם? האם יתכן שתורתנו הקדושה, המצווה "צדק צדק תרדוף", תנהג כביכול ב"אי צדק" כלפי האשה?! בוודאי שאין להעלות על הדעת אפשרות כזו. עיון מעמיק יותר בדיני התורה פוקח את עינינו להבין ולהיווכח כי "מִשְׁפְּטֵי ה' אֱמֶת - צָדְקוּ יַחְדָּו", ודווקא בתורה טמון ונמצא הצדק האמיתי.

במבט בוחן של דיני הממונות, ניתן לראות שחוסר השוויון של תורתנו הקדושה, בעצם בא לתת לכל מין את הטוב ביותר לפי כוחותיו, יכולותיו, אורח חייו ותפקידיו. ושוב אנו רואים כאן את ההשקפה הברורה ש"שויון" אינו מילה נרדפת כלל וכלל ל"צדק", כפי שלוחשות רוחות העכשוו. לא ככל שישוו בין המינים יהיה צדק גדול יותר, אלא הצדק הגדול והאמיתי נמצא דווקא בכך שמתאימים לכל אחד את צרכיו.

כלפי האשה - ההעדפה היותר חשובה היא לתת לה **בטחון כלכלי**, שתהיה מסודרת בחיים. זה מתאים יותר לאופיה ולחייה, שכן מותיר לה את הפנאי והכוחות להשקיע בביתה בלי דאגות של פרנסה, וכן פוטר אותה מן ה**חובה** לעבוד מחוץ לבית, באופן שאינו תמיד מתאים לכוחותיה הפיזיים והנפשיים. אומנם אין נשלל שהאשה גם יכולה לצבור נכסים ולהרוויח כסף, אך האפשרות היותר מועדפת בשבילה היא בטחון כלכלי, כפי שנדגים זאת. התורה פורסת עליה "מטריה ביטוחית" רחבה מאוד, הבאה לסדר אותה בחיים מבחינה כלכלית בפרנסה טובה ומכובדת ככל האפשר [מבחינת הנתונים האישיים שלה], ואף לבטח אותה למקרים כמו חולי, מאסר וכדומה.

כלפי האיש - שאין לו ביטוח כלכלי מאף אחד, והוא זה ש**חייב** לפרנס את עצמו, ועם נישואיו חייב אף לפרנס את אשתו וילדיו, יש מצבים שאכן נותנים לו יותר אפשרויות **לפיתוח וליוזמה כלכלית.**

חיוב הבעל בפרנסת אשתו

כשאנו באים לבחון את הדברים מקרוב יותר, אנו נוכחים לראות שההבדל הגדול בין השקפת התורה לבין ההשקפות השוויוניות, להבדיל, מתחיל מנקודת המוצא: **מי נושא בעול הפרנסה?** הגישה השוויונית אומרת, כביכול, "בלי טובות", האשה יכולה לפרנס בדיוק כמו האיש. בני הזוג צריכים לשאת בעול הפרנסה בשווה [והרפורמים דאגו אף "לתקן" זאת בכתובתם: במקום התחייבותו של הבעל: "אזון ואפרנס ואכלכל...", הם שינו: "נזון ונפרנס ונכלכל זה את זה..."]. אולם תורתנו הקדושה מטילה את חיוב פרנסת הבית על הבעל דווקא. נכון שגם האשה **יכולה** לעבוד ולהרוויח כסף, ואם היא רוצה בכך אין מניעה, אך **העול והחובה** מוטלים דווקא על הבעל. כאשר האיש "נושא" אשה הוא אכן מתחייב "לשאת" אותה על שכמו, ולדאוג לכל צרכיה. התורה הקדושה שהיא הוראת היצרן קבעה שאין להעמיס את עול פרנסת הבית על האשה. לאשה ישנו עול משלה בכל ניהול הבית, ומחוייבויות משלה כלפי הבעל וכלפי הילדים, היא זו שאף הרה ויולדת, ואין זה מוצדק כלל להטיל עליה עול נוסף. גם אם היא בפועל אכן עובדת ומרוויחה, טוב לה לדעת שבסופו

של דבר, עול הפרנסה אינו עליה. עצם הידיעה [אפילו תיאורטית] שבכל מקרה של קושי או לחץ בצורכי הבית וכדומה, היא תוכל לעזוב את עבודתה - השחרור הפנימי הזה מטרדת הפרנסה, הוא טוב לה מאוד, ונותן לה אף כח פנימי להתמסר לביתה בשלימות.

חיוב הבעל בפרנסת אשתו הינו רחב מאוד. יש לציין שהדבר טוב אף עבורו. הוא מכוחו ומזמנו בנוי לפרנס, אדרבה הדבר נותן לו תחושת כח שהוא זקוק לה. הפסוק אומר (איכה ג כז): "טוֹב לַגֶּבֶר כִּי יִשָּׂא עוֹל בִּנְעוּרָיו" - והסבירו חז"ל שמדובר בעול אשה. טוב לאיש לשאת כבר בנעוריו בעול של אשה, זה בונה אותו בצורה טובה. טוב ובריא לאיש "לשאת" ולקחת חסות, וטוב ובריא לאשה "להינשא" ולקבל חסות.

נפרט כאן חלק ממכלול חיוב זה [הלכות אלו ועוד להלן מלוקטות מסדרת הספרים "משפט הכתובה"]:

חייב הבעל לפרנס את אשתו, בין שהיא עובדת ומרוויחה ובין שלא, בין אם היא עשירה ויש לה נכסים וממון משלה ובין אם לא. חיוב זה כולל את כל צרכיה, דהיינו: מזונות, ביגוד, דיור, הוצאות הבית, תשלומי חשבונות, הוצאות רפואיות וכדומה.

מהי רמת הפרנסה שבה הוא מחוייב? קובעת ההלכה (כתובות סא ע"א): "עולה עמו ואינה יורדת עמו", דהיינו שאם הבעל חי ברמת חיים גבוהה מזו שהאשה הורגלה בה, היא **עולה עימו**, לרמת חיים כזו. הוא חייב לתת לה את אותה רמת חיים שבה הוא חי, באופן הכולל שימוש שוטף בכל נכסיו כמו שהוא משתמש, לאפשר לה הוצאות כמו שהוא מוציא על עצמו וכדומה. אך מאידך "**אינה יורדת עימו**" כלומר אם היא היתה רגילה לרמת חיים גבוהה, ובעלה לרמת חיים נמוכה יותר, עליו לספק לה את רמת החיים שהורגלה בה [אלא אם כן אין לו כסף לכך, שאז צריך לפרנס כפי יכולתו]. התפיסה היא "לחיים ניתנה ולא לצַעַר" (שם). נישואיה לבעלה באים מתוך מגמה לתת לה חיים טובים ומאושרים, ולא חס ושלום לצערה.

בשטר הכתובה שנותן החתן לכלתו ביום החופה, הוא מתחייב: **"אנא במימרא ובסייעתא דשמיא אפלח ואוקיר ואזון ואפרנס ואכלכל ואסובר ואכסה יתיכי, כהלכת גוברין יהודאין... בקושטא"**.

"אפלח" - הבעל מתחייב לעבוד ולטרוח אף בגופו ממש, כדי לתת לאשתו את מה שהוא מתחייב בכתובה. **"ואוקיר"** - הפרנסה תהיה מתוך תפיסה של כבוד, שהיא מכובדת ויקרה בעבורו [לא כמו להבדיל אדון המפרנס את עבדו]. **"כהלכת גוברין יהודאין"** - כמשפט הגברים היהודיים, **"בקושטא"** - בנאמנות ובתמידות, באמת ובצדק. בלי הפסקות ובלי שהיות, בלי עורמה ובלי מרמה, אלא בנאמנות גמורה. [הנוסח המלא והסברו - מובא בלק השני, תחת הנושא "שמירה אישית"]

ישנם חיובים נוספים של הבעל כלפי אשתו, אשר אינם כתובים בכתובה, משום שאין רוצים לפתוח פה לשטן, אולם אף הם חיובים גמורים, כגון: מוטל עליו לפדותה אם תישבה, אף אם יצטרך להוציא לשם כך את כל כספו. וכן עליו להוציא הוצאות לרפואתה אם תחלה [רפואה ראויה, אינו יכול להביא רופא זול. צריך לתת לה רמת רפואה כזו "לפי עושרו ולפי כבודו". וכן "רפואה מונעת", כל מה שמקובל למנוע מחלות או כאבים, חיסונים, וכן ביטוח רפואי ברמה המקובלת אצל נשים בגילה ובמצבה, ולפי עושרו וכבודו]. ועוד [ניתן לראות חיובים וגדרים נוספים בסדרת הספרים הנ"ל].

אכן - ביטוח כלכלי מקיף ביותר, עליו מתחייב הבעל לטובת האשה.

ירושה

לאור נקודת מוצא זו, שעל האיש מוטל חיוב הפרנסה, טבעי הדבר שיהיו לו במקרים מסויימים גם זכויות והטבות מיוחדות. הזכות הבולטת והמשמעותית ביניהם היא הירושה.

לפי ההלכה, אדם יכול להוריש את רכושו לפני פטירתו לכל אשר יחפוץ, וכמובן יכול לחלק שווה בשווה בין בניו ובנותיו [ואומר הרמ"א (אבן העזר סימן צ סעיף א וכן סימן קח סעיף ג) שכך הוא המנהג, וכן כך נוהגים רבים היום]. ואולם אם לא הותיר צוואה כיצד לחלק את רכושו, ההלכה קובעת כי הרכוש מתחלק בין הבנים בלבד. זו אכן זכות מועדפת לבנים, הניתנת להם תחת חובתם לפרנס. כנגד זה שהבנים מחוייבים בפרנסה, ניתנת להם כעת יותר אפשרות לצבירת הון עצמי שיהווה בסיס לפרנסה. לעומת זאת הבנות, כיון שחיוב פרנסתן מוטל על בעליהן, אינן מקבלות הטבה זו. נשים לב שאין מדובר כאן על נישול הבת מכסף ששייך לה. אין זה כסף שהיא עבדה עליו או הרוויחה באיזו צורה. אין מדובר בגרימת הפסד אלא במניעת רווח, כנגד זכות אחרת שיש לה.

מנגד, ישנן בירושה הטבות מיוחדות לבנות דווקא:

אב שנפטר והותיר אחריו בנים ובנות קטנים, יש לזון אותם מכספי הירושה עד שיתבגרו. ואם הירושה קטנה ואינה מספיקה לפרנסת כולם, יש להבטיח תחילה את פרנסת הבנות, אף אם בשל כך לא יוותר מאומה לבנים, ויצטרכו לקבץ נדבות ולחזר על הפתחים. (רמב"ם אישות יט יז)

כמו כן, יש להפריש מכספי הירושה עבור הבנות הרווקות את כל ההוצאות הנצרכות להן לצורך נישואיהן, וזכות זו קודמת לזכות הבנים בירושה, כלומר תחילה יש להפריש עבור הבנות, ולאחר מכן הכסף, אם יישאר, מתחלק בין הבנים. [גובה הסכום הניתן לכל בת נאמד על ידי בית הדין כפי שאם היה אביה בחיים היה נותן כדי להשיאה בכבוד]. (רמב"ם אישות פרק כ)

אנו רואים כאן חוסר שוויון שאכן נועד לתת לכל מין את צרכיו כראוי, לבנים לתת הון עצמי שיהווה עבורם בסיס לפרנסה שהם מחוייבים בה, ולבנות להבטיח בטחון כלכלי, לספק להן את מזונותיהן וצורכיהן השוטפים בכבוד, וכן להשיאן בכבוד, כשמכאן ואילך עול פרנסתן מוטל על בעליהן.

[וכאן המקום להזכיר את ההלכה, שאסור באיסור גמור לתבוע בערכאות (בתי משפט, שאינם לפי דיני ישראל), והעושה כן "הרי זה רשע, וכאילו חירף וגידף, והרים יד בתורת משה רבינו" (לשון הרמב"ם סוף הלכות סנהדרין, ומרן השולחן ערוך חושן משפט כו ס"א). ולכן אסור לאשה לתבוע כספי ירושה וכדומה בבית המשפט, שיש בזה איסור כפול: א. כאמור, עצם ההליכה לבית משפט אשר איננו דן לפי דיני התורה, היא חמורה לכשעצמה. ב. גזל - אם אשה תוציא על ידי תביעה משפטית מה שלא מגיע לה על פי התורה, יהיה זה גזל גמור, שגוזלת מאחיה את המגיע להם ביושר על פי דיני תורתנו הקדושה.

אנו דבקים בחוקי התורה מתוך בטחון מלא וללא שום היסוס ופקפוק בכך שהתורה היא היא השומרת נכונה על זכויותינו, ואין לנו כל רצון וכוונה לקבל מה שהצדק האלוקי אומר שאינו מיועד עבורנו].

מעמד נכסי האשה הנשואה

נקודה נוספת שיש בה הבדל בין החוק הממלכתי לבין, להבדיל, החוק היהודי, הינה: **מעמד נכסי האשה הנשואה**. מדובר על נכסים שיש לאשה עוד מלפני הנישואין. לפי החוק: "אין בכריתת הנישואין או בקיומם כשלעצמם, כדי לפגוע בקניינים של בני הזוג, להקנות לאחד מהם זכויות בנכסי השני, או להטיל עליו אחריות לחובות השני". כלומר, הנישואין כשלעצמם אינם פועלים משהו בממון האיש והאשה, שלו נשאר שלו ושלה נשאר שלה, ואם ירצו הם יכולים להמשיך לנהל את כספיהם באופן עצמאי, כשלכל אחד ישנו חשבון פרטי משלו והכנסות משלו.

דבר זה סותר את חוקי התורה. ולפני שנפרט מה אומרת התורה, נדגיש את הבדלי התפיסה

העומדים מאחורי ההבדלים הללו: התפיסה ההמונית היא שאיש ואשה - כל אחד הוא יחידה לעצמו, וכאשר נישאים הרי זה שני אנשים החיים זה לצד זה בשותפות, כשכל אחד שומר על זכויותיו, באופן שקל יהיה לפרק את השותפות במידה ויחפצו בכך. ואילו התורה אומרת [כפי שהארכנו בכך בפרק הקודם], שכל אחד מבני הזוג הוא אינו מושלם כשלעצמו, ואכן נקרא במקורותינו "פלג גופא" דהיינו חצי גוף. הנישואין הופכים את האיש והאשה ליצירה אחת מושלמת, כשכל אחד משלים את השני. המגמה היא ליצור **מערכת אחת משותפת ומשלימה** מכל הבחינות - גם מבחינה כספית. כמובן שישנם גם חוקים כיצד לחלק את הרכוש בצורה הוגנת במקרה של גירושין, אך מלכתחילה הנישואין נבנים מתוך מגמה של איחוד מושלם ככל האפשר, ושאינו מועב בצל של גירושין ופירוד.

"סידור הנכסים של כל אחד מהצדדים לכל אורך החיים המשותפים [שלא לפי חוקי התורה], צועד בתת ההכרה יחד עם החשבון של "שלי" ו"של הצד השני", באופן שהכל יהיה זמין להתפרק בלי נזק לצד "שלי". **דבר זה כמובן מרופף את השותפות אפילו כאשר הנישואין קיימים ונמשכים, ולפעמים גורם כשלעצמו ל"פירוק", בהיותו משאיר לכל אחד מבני הזוג את ההרגשה שהוא עדיין עצמאי ונפרד...** לא זו בלבד אלא שגם הדרך אל הפירוק תהיה רצופת צער: קל להבין מה קורה לבנין שהיסוד שלו מעורער: במשך כל הזמן יש רעידות מפחידות, החלקים נושרים בזה אחר זה, תוך כדי גרימת נזק וסבל רב. **הרגשת העצמאות הממונית של כל אחד משליכה גם לעצמאות בתחומים אחרים בבית,** החלטות, השקפות, הנהגות, והזוגיות עצמה, והתוצאות הקשות לא מאחרות לבוא. [כל זאת מלבד מה שמעצם צורת ההסכם נוצרים עימותים וניצולים כספיים בלתי הגונים, מה שמעמיק את הרצון ואת הקלות לפירוד]". (משפט הכתובה חלק ג עמוד שצו)

ומהם באמת חוקיה של תורתנו הקדושה, תורת חיים, בנוגע לעניינים אלו? בואו נזכור, שהבעל הוא המחוייב בפרנסת אשתו בכל מצב. אפילו היא עשירה ובעלת נכסים רבים, היא אינה חייבת להתפרנס מהם, אלא יכולה להשאיר הכל בצד באיזה חשבון ולא להוציא אגורה אחת על הוצאות הבית. עכשיו נתאר לעצמנו מה יקרה במקרה כזה: לאשה ישנה דירה למשל, היא מרוויחה שכירות 3,000 ₪ לחודש ומכניסה לחשבון שלה, החשבון שלה הולך ותופח, מבלי שיש לה כלל הוצאות, כי פרנסת הבית מוטלת הרי על האיש. ודאי שהבעל יחוש מנוצל ויאבד את הטעם והרצון לפרנס אותה. לכך ההלכה אומרת, נכון שהנכסים שייכים לאשה ונשארים שלה, אולם הפירות - שייכים לבעל. כלומר ההכנסות השוטפות מן הנכסים הם יהיו לבעל, ובלשון התלמוד (כתובות פ סע"ב): "כי תקינו ליה רבנן פירות לבעל משום רווח ביתא", - דהיינו כדי שיכניס את הפירות לבית, ויהא מזון הבית מצוי ברווח, וייטיב לה. המטרה היא שהבעל יפרנס את הבית ברווח ובעין טובה, לא מתוך תחושת ניצול, ולא מתוך קנאה, שנאה ותחרות.

ישנם פרטים רבים בעניינים אלו, שלא נוכל להיכנס אליהם, אולם נזכיר שעל פי רוב נכסי האשה מקבלים מעמד הנקרא בהלכה "נכסי צאן ברזל" [כמוסבר במסגרת].

נכסי צאן ברזל

"נכסי צאן ברזל" הם נכסים של האשה, הנמצאים באחריותו של הבעל. האשה והבעל מסכימים שהנכסים יהיו כאילו של הבעל במהלך תקופת הנישואין [עד שתתאלמן או תתגרש שאז יחזרו לה הנכסים הללו, כמו שכל שאר נכסיה חוזרים לה], ויהיו בניהולו ובאחריותו של הבעל לכל דבר: רווחים והפסדים, יוקרא וזולא, אונסים וירידת ערך, אבידות ופגיעות וכל כיוצא בזה. הבעל גם יסחר בנכסים אלו כבשלו ממש, רק לא ימכור אותם כשהיא מתנגדת. כמו כן הבעל יכול לאכול פירות מנכסים אלו [לקבל את ההכנסות השוטפות המתקבלות מהם]. בתמורה למה שנכסי צאן ברזל של האשה עוברים כאילו לרשות הבעל, האשה מקבלת "ביטוח" על הקרן למקרה שימות או

יגרשנה: אם תגיע שעה כזו, היא תקבל את כל נכסיה חזרה בלי להפסיד כלום, כי היא מבוטחת על השווי שהכניסה. כלומר שווי הנכסים בשעה שהכניסה אותם הופך להיות חוב של הבעל אליה, שלא יהיה מושפע מכל דבר הפסד, כגון מבלאי של הנכסים או מירידת ערך מכל סיבה שהיא, או ממכירת הבעל את הנכסים, או מאובדן או גניבה וכיוצא בזה, כי אם לעולם הוא חוב בטוח שלו אליה.

לבעל כדאי לקבל על עצמו את הנכסים שהאשה מביאה במעמד 'נכסי צאן ברזל' ובאחריותו, מפני שהוא מקבל בזה הון ובסיס למסחר, ויכול להרוויח הרבה, והרווחים יהיו לו. גם לאשה הדבר כדאי, כי בעלה אינו רשאי למכור את הנכסים האלו, אלא חייב להחזיקם ולטפל בהם. נמצא אפוא שנכסים אלו יהיו תחת ידיה, ועל אחריות בעלה, והיא תאכל בינתיים פירות ותשתמש בהם [כמו בכל בית מתוקן], ובנוסף אם תתאלמן או תתגרש היא בטוחה על הקרן שתחזור אליה בשווי שהכניסה. והרי זו צורה כדאית לה ביותר. ואף על פי שהיא מאבדת בזה את היכולת לסחור כעת בנכסים אלו ולהרוויח, מכל מקום המצב הטוב יותר לאשה הוא דווקא כאמור, שהאחריות על הרכוש שהביאה לא תהיה שלה, כי מה לה להיות טרודה במסחר וברווחים, וטרופה כל הזמן אחרי הנכסים ושמירתם שלא יאבדו ולא ירדו מערכם, וגם לתת לבעלה שימוש בכל הפירות והרווחים שתעשה, בנוסף למה שהיא חייבת לנהל גם את הבית והילדים כל הזמן. אין אלו חיים טובים ונוחים לה, אלא להיפך: שתהיה רגועה ובטוחה תחת בעלה, מתוך מחשבה שכיוון שהנכסים באחריותו והרווחים בשבילו הוא ישתדל להרוויח בהם כמה שיותר, וממילא כל הבית מרוויח. וגם עם זה עדיין יהיה לה רשות שימוש בכל נכס שהוא. וטוב לה לסמוך בזה על הבעל - שדרכו של איש במסחר יותר ממנה, תחת להשאיר את הנכסים באחריותה ואז כל נזק והפסד יגרום לה צער גדול, מלבד מה שכל הזמן ליבה תפוס לדאגה על הנכסים ולא על הבית - כפי רצונה הטבעי.

ואומנם בחוקי ה"שוויון" שהמציאו האומות אין הדבר כאמור לעיל - בעלות לאיש ובטחון לאשה, אלא כל נכסי האשה נשארים לה, קרן ופירות. המצב האמור לעיל נראה לנשי הדורות החדשים כאילו לקחו להן ממעמדן ומקריירה כספית שהן יכולות להגיע אליו, והשאירו אותו ליכולת הבעל בלבד. אבל לא היא, ודווקא חז"ל הקדושים היו האחראיים יותר, והראו פה חשבון יציב בכוחותיה וטבעיה של האשה... עצם העובדה שהיא תעבוד ותסחר כל היום כדי "להרוויח כסף", שתוכל לממש אותו רק אם יגרשנה או ימות [שהרי כשהיא מאושרת תחת בעלה טוב לה שהכסף ישמש את שניהם יחד] זה עצמו יגרום לחיץ בין בני הזוג: "לעבוד כדי שאם תתגרש יהיה לה כסף" ולחיות בצל גירושין. ובחיים כאלו אין כל שלוה ולא אחוה, רק מתח ותחרות ועוגמת נפש, מה שאין כן אם היא תהפוך את הנכסים לנכסי צאן ברזל, אזי מלבד מה שתהיה פטורה מעתה מכל עול הנכסים, הנה בעלה שהוא עוסק בלאו הכי עסקים בוודאי ישמור על הנכסים לטובת עצמו וידאג לרווחים, ונמצא אפוא שהטובה עולה לבית כולו: היא תישאר פנויה לבית, וגם יש לה רשות לאכול פירות ולהשתמש בכל הנכסים [ותוכל אפילו למוכרם אם תצטרך למזונותיה, וגם תוכל לעכב אותו שהוא לא ימכור את הנכסים הללו ללא הסכמתה], וגם בסופו של דבר היא מובטחת על הקרן שהביאה - למקרה שתתגרש או תתאלמן. זה בודאי עדיף לאשה כדי להבטיח ביניהם שלום ויציבות, ואורך חיי הנישואין. (משפט הכתובה ח"ג עמוד ריג)

כמו כן ההלכה היהודית קובעת כי "מעשי ידיה תחת מזונותיה", כלומר תמורת מה שהבעל מחוייב לפרנס, הרי שכל ההכנסות ממעשי ידיה [עבודתה] של האשה - יהיו לבעל. גם כאן ההבנה היא שכנגד החובות יש לו גם זכויות. יחד עם זאת, ההלכה קובעת כי כיוון שחיוב הבעל במזונות נועד לטובת האשה ולא לרעתה, לכן אם תרצה היא יכולה לפטור אותו ממזונות ובכך תפטור את עצמה מהחיוב לתת לו את משכורתה [בלשון ההלכה "איני ניזונית ואיני עושה"]. לעומת זאת הבעל אינו רשאי לעשות זאת, ולסלק את עצמו מחובותיו וזכויותיו כלפיה נגד רצונה. כלומר הוא אינו רשאי לומר איני זן אותך ואיני מקבל את משכורתך, כי אין לו רשות לא לזון את אשתו, הדבר

אינו נתון לבחירתו. [למעשה אין זה מומלץ לאשה לומר "איני ניזונית ואיני עושה", גם אם היא חושבת שזה משתלם לה, כגון שיש לה משכורת גדולה במיוחד. כי יתכן שתרוויח בשוטף, אבל אז היא פטרה את הבעל מחיוב המזונות כלפיה, ואם תאבד את כושר עבודתה או תרצה לעזוב את העבודה מכל סיבה, היא תישאר ללא מטה פרנסה מבוסס. וכמנהג הבריות ששווה להם לשלם תשלום קבוע באופן שוטף עבור ביטוח רפואי או ביטוח רכב, אף על פי שיתכן שישלמו בסיכום יותר ממה שקיבלו, כיוון שעל כל פנים מקבלים לכל אורך הזמן את מנוחת הנפש וההרגשה שהם מוגנים. לכן גם לאשה משתלם לתת את משכורתה ולקבל בתמורה ביטוח תמידי לפרנסתה. וגם הדבר טוב ובריא יותר לחיים תקינים יותר עם בעלה].

חשוב להבהיר נקודה נוספת, כי נכון שאכן האשה פטורה מחובת הפרנסה, ואולם בנסיבות מסויימות ראוי שהאשה תישא בעול עם בעלה, ותעזור אף היא בפרנסת הבית, בפרט בזמנינו שעבודות הבית אינן דורשות עבודת כפיים קשה כפי שהיה בעבר. כיום ישנן **נשות אברכים** יקרות, החפצות מרצונן הטוב לשאת בעול הפרנסה, כדי שהבעל יוכל להמשיך לשקוד על התורה, אשריהן ובוודאי שתבואנה על שכרן מאת ה'. ובלבד שכמובן תעשינה זאת בשיקול דעת נכון, מבלי לפגוע בצורתו של "בית יהודי" חם ואיתן, ובצורתה של "אשה יהודיה" צנועה ומסורה, ולא יצא שכרן בהפסדן [כפי שיצויין ויורחב אף בנושא הבא - "נשים בהנהגה ובתפקידים בכירים"]. וגם במצב כזה שהאשה מפרנסת, עדיין **חובת** הפרנסה היא על הבעל [האשה "על תקן מתנדבת"...], **וממילא נשארות על כנן אף זכויותיו הכספיות.**

נחתום נושא זה של מעמד נכסי האשה ב"ווידויו" של פרופ' דרייקוס (ספר "שוויון- האתגר" עמוד 89): **"המאבק לשוויון, הפך את הנישואין של ימינו לזירת תחרויות בין הבעל והאשה: כל צד עומד על המשמר ללא הרף כדי לשמור על המחצית השייכת לו, וחושש פן לא יזכה אלא ב-49 אחוזים בלבד. הרמוניה משפחתית כבר לא תהיה כאן".**

דווקא חוקי התורה, הבלתי שוויוניים, הם שנתנו את הנוסחה הנכונה ליצירת הרמוניה משפחתית, מתוך שמירת זכויותיהם וצורכיהם האמיתיים של האיש והאשה.

"מה שסודר על ידי הבורא יתברך כשונה - הוא ההופך אותם להיות יחד אחד. **אין לנו כל בושה לחיות תחת החכמה העליונה של הבורא, ללא כל רצון להפר את הצורה המדוייקת שבה נבראנו.** ההבדל והשוני, הם שבגללם קבעו חכמי ישראל את דיני הממון המיוחדים לכל אחד מבני הזוג, דווקא באופן שמתאים לכל אחד ואחת"...

"הבנה זו, שהיתה בעבר נחלת כל האומות - לדעת שמקום האיש והאשה אינו שווה, החזיקה מיליוני זוגות לאורך כל הבריאה, בלי גירושין כמעט. ההשקפות החדשות, שיש להשוות ביניהם, גרמו למיליוני זוגות הרס השלום בבית, פירודים ועגמת נפש. **הנישואין הפכו למשהו ספקני, שאיש אינו בטוח באריכות ימיהם, והוגי הדעות אצל הגויים מצהירים מראש כי לא נכנסים לחתונה רק עם טבעת נישואין, כשאין הסכם משפטי רציני איך נפרדים (...!!!)".** "המתבונן בהידרדרות האנושות היום, יראה, כי לכל אורך ההיסטוריה אין חברה בעולם שגרמה צער ונזק עצמי לבריות - ובפרט לנשים - כמו החברה המערבית החדשה! [לדוגמא נציין מה שמוסרים העוסקים בציבור החזרים בתשובה, כי לנערה או אשה קל לחזור למקורות הרבה יותר מאשר לנער או לאיש. הסיבה: לאשה יותר קשה בטבע עם סגנון החיים של העולם החדש: הכריחו את הנשים להיות כביכול כמו אנשים, לקחו להן את מה שהאופי שלהן זקוק לו, ולא נתנו להן שום דבר כתחליף].

ההבדל והשונה ניצוק בטבע הבריאה של האיש והאשה לכל מלוא הפרטים הקטנים ביותר. הבריאה כולה מראה לנו כי האיש והאשה מיועדים כל אחד לתפקידים אחרים ולמטלות אחרות, ולכן הם נבראו בהבדלים המתאימים. כשהאשה נדחפת [על ידי צו החברה המודרנית] למקומות ולתפקידים שלא צויידה בכלים עבורם, נעשה לה ולסביבתה עוול גדול. **אידיאולוגיית השוואת המינים באופן מלאכותי, היא נזק גדול, שהחברה החיה לפיו משלמת עליו מחיר כבד.** הסכמי הממון בין בני הזוג הקיימים אצל אומות העולם, המתעלמים מההבדלים הקיימים ביניהם ומביטים על האיש והאשה כאילו הם שווים, גורמים להם חיים רעים, עוגמת נפש וצער, חוסר סיפוק וחוסר שלום בית, כפי שרואים במציאות. השוויון שהמציאו לעצמם במקום שבאמת אינו קיים גורם לכל צד לצפות מהצד השני לדברים שאינם מתאימים לו כלל, ולמערבולת של צער ועוגמת נפש חינם. **יש לזכור עוד, כי מוסכמות העולם כיום בדבר**

"מעמד" האשה, ובדבר שוויון הזכויות, אינן אלא השקפות אופנתיות, המתחלפות עם חילוף הזמנים. לעומת זאת הידיעה התורנית בדבר אי השוויון, ואיחוד איש ואשה ליצירה אחת חדשה, היא אמת נצחית. הכתובה ערוכה ברוחב ידיעתם של חכמי ישראל על פי האמת התורנית הזו, מה הם הטבעים שסידר ה' לאיש ומה הם הטבעים שסידר ה' לאשה, מה מקומו וחלקו של כל אחד בשותפות, מה מתאים לכל אחד בשותפות זו, ולפי זה גם מהם החובות והזכויות לכל אחד, ומהם הדינים והדרישות שיש מכל אחד". (משפט הכתובה חלק ג עמוד ת)

אלמנה

אנו מגיעים לנקודת שוני נוספת, שבה רצו מחוקקי החוקים השוויוניים "לתקן" כביכול ולהשוות את זכויותיה הממוניות של האשה. מדובר על מקרה של פטירת הבעל. האם האשה תירש את נכסיו? לפי דין תורתנו הקדושה, האיש יורש את אשתו, והאשה אינה יורשת את בעלה. נרחיב: בפטירת האשה, בעלה הוא היורש הראשון לכל נכסיה [ואולם יש לכך מספר הגבלות וסייגים, כגון: במות הבעל, הרכוש שהוא ירש מאשתו יעבור לילדיו ממנה דווקא ולא ליורשים אחרים שאינם בניה. הרחבה, טעם וגדרים לדין זה בספר משפט הכתובה ח"ד פרק לב], ואולם בפטירת הבעל, האשה אינה יורשת אותו, אך מאידך זכאית לקבל מנכסיו את מזונותיה וצרכיה השוטפים, כפי כבודה שהיתה בחיי בעלה, וכן להמשיך לדור בדירתו, עד פטירתה או עד נישואיה לאדם אחר.

החוק השוויוני כמובן אינו מקבל שום הבדל בין מקרה של פטירת הבעל למקרה של פטירת האשה, וקובע שבשני המקרים יש לעשות "איזון נכסים" בין בן הזוג לבין יורשי הנפטר. [החוק אף מוסיף כי "ההסדר בסעיף 115 לחוק הירושה - בא במקום זכות האלמנה למדור בבית בעלה לפי דיני ישראל". ממש כפי דברי הנביא (ירמיה ב יג): "כִּי שְׁתַּיִם רָעוֹת עָשָׂה עַמִּי, אֹתִי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים, לַחְצֹב לָהֶם בֹּארוֹת בֹּארוֹת נִשְׁבָּרִים אֲשֶׁר לֹא יָכִילוּ הַמָּיִם"].

אף כאן חשבו המחוקקים "לתקן", אך למעשה קלקלו ופעלו בניגוד לצדק האלוקי.

אם נרצה לחשֵב, מה "משתלם" יותר לאשה מבחינה כספית, נראה שלפעמים "משתלם" לה יותר כך, ולפעמים משתלם כך: כאשר הירושה גדולה - "משתלם" לה כביכול לקחת חלק שווה בירושה, ואילו כאשר הירושה אינה גדולה במיוחד - "משתלם" לה יותר לקבל פרנסה קבועה ודיור, כי אם תתחלק עם היורשים יתכן שתיוותר ללא פרנסה נאותה. אבל שוב אנו רואים שלא זאת ההתחשבנות הנכונה כאן, אלא העניין הוא לתת לכל אחד את זכויותיו הנכונות: לאלמנה לספק בטחון כלכלי ופרנסה בכבוד עד יום מותה [או עד נישואיה לאדם אחר], וזה קודם לירושת הבנים. אך אחרי שהיא מסודרת כלכלית, לבנים ישנה הזכות הטבעית בירושת אביהם.

הבה נראה כמה דיני התורה אכן מיטיבים עם האלמנה בענין זה:

* לאלמנה ישנה זכות להמשיך לגור בדירת בעלה, אף אם מדובר בדירה גדולה מאוד, שהיא איננה זקוקה לה עוד. ליורשים אין שום זכות ויכולת למכור את הדירה כל עוד שהאלמנה גרה בה [למרות שברוב המקרים הדירה הינה הנכס המרכזי בירושה].

הסיבה לכך היא, שזהו כבודה, שלא תצא מבית בעלה המנוח. כפי שראינו בחז"ל (ירושלמי כתובות פי"ב ה"ג): רבי יהודה הנשיא ציווה שלושה דברים בשעת פטירתו, ואחד מהם: "אל תזוז אלמנתי מביתי", כלומר, אף על פי שהוא בית הנשיא, ומיועד לבנו שהוא הנשיא שבא אחריו, בכל אופן כבודה הוא שלא תצא מהבית. וכן כותב רבי רפאל המלאך (שו"ת משפטים ישרים ח"א רסט): "שתישאר בכבוד בעלה כל ימי מיגר אלמנותה".

* אף גובה את המזונות והפרנסה שחייבים היורשים להפריש בעבורה מכספי הירושה, הינם לפי כבודה שהיתה בחיי בעלה. ונכלל בזה אף הוצאות רפואיות שוטפות, וכל צרכיה השוטפים - בכבוד.

* המהרש"א מסביר, שהמילה "אלמנה" היא מלשון "אלם", כלומר האלמנה היא מאלו שאינם מדברים ותובעים בחוזקה. האשה במצב זה אינה במצב של תביעות ומשפטים, טוב ונח לה יותר לקבל בטחון כלכלי מאשר לקבל חלק בירושה. חלוקת הירושה עם היורשים יכולה לגרום לה הרבה עוגמת נפש, מתח וצער, כפי שמצוי הרבה בעניינים כאלו. לעומת זאת כשהיא מקבלת מנכסי בעלה המנוח את כל מה שהיא צריכה, כשבדרך כלל הדבר הוא לעת זיקנה או בגיל מבוגר, השקט הזה והביטחון הכלכלי עדיפים לה בהרבה. ובפרט שפעמים רבות בגיל זה ההוצאות רבות, וכוללות הוצאות רפואיות שונות, דיור מוגן או בית אבות, שכידוע כרוכים בעלויות רבות, וכל זה מגיע לה מנכסיו של בעלה, אף אם לאחר מכן לא ישאר ליורשים כלום. בוודאי שמצב זה הוא המצב היותר טוב בעבורה.

לסיכום: כל הזכויות שמורות!

בעוד מגמת החוק היא שוויון, שוויון, ושוב שוויון, מגמת התורה אינה שוויון כלל, אלא מגמתה להיטיב לשני המינים, שיוכל כל אחד להוציא כראוי את כוחותיו אל הפועל, להעניק לכל אחד את מיטב הזכויות מתוך התחשבות בחובותיו, באופיו ובתפקידיו. וכן להעניק לבית צביון כמה שיותר יציב, שריר ומאוחד, למנוע ככל האפשר אווירה של מתח, תחרות, רכושנות ונבדלות.

המגמה לשמור על כבוד האשה ובטחונה הכלכלי באה לידי ביטוי בהטבות נוספות, למשל בחלוקת כספי צדקה, אם יש צורך לפרנס מכספי הציבור גם גברים וגם נשים, ואין די כסף לכולם, הנשים קודמות. וכן כאשר בן ובת מגיעים לפרקם ויש צורך להשיאם באמצעות כספי ציבור, קודמת הבת לבן בשימוש בכספים אלו. בדומה לכך, איש ואשה שנשבו, פודים את האשה קודם שפודים את האיש.

לכן נבין שבמקרים שבהם ישנן הטבות גדולות יותר לגברים, אין זה משום קיפוח האשה, אלא כדי לתת לאיש את זכויותיו הנכונות בהתאם לעול הכלכלי שהוא מחוייב לשאת.

אנו חוסים תחת הוראותיו, חוקיו ומשפטיו של בורא העולם, כשאנו סמוכים, בטוחים ורגועים בכך שכל זכויותינו שמורות בהחלט!

⇚ נשים בהנהגה ובתפקידים בכירים

היום אינדיקציה לחברה מתקדמת ודמוקרטית היא האם קיים בה שוויון הזדמנויות לנשים, האם גם הן נוטלות חלק בהנהגה ובתפקידים בכירים, האם גם בפניהן פתוחות כל האפשרויות; או שמא מגבילים אותן ומצרים את צעדיהן, שמא הן מנועות מקידום אישי - כפי שאכן קורה במדינות הנחשלות יותר [בדרך כלל מוסלמיות קיצוניות], ששם באמת לא נותנים הזדמנות לנשים להתקדם בתפקידים בכירים.

ואנו בעצם רוצים לברר ולשאול: מהי עמדת היהדות? מדוע גם ביהדות רואים מניעה מסויימת מלאפשר לנשים לאייש משרות חשובות, לדוגמא מדוע המפלגות החרדיות אינן כוללות נשים ברשימה?

לפני שניכנס לכך, נחדד נקודה חשובה: לעיתים ניתן לראות דמיון בין היהדות לבין, להבדיל, דתות כמו האיסלם, והדבר כמובן מעורר קונוטציות שליליות והתנגדות פנימית.

למעשה הדבר ידוע, שהדתות האחרות יָנְקו את בסיסן מן היהדות. אין עוררין על כך גם מבחינתם, שדתם מבוססת על התנ"ך ועל הגילוי האלוקי לאנושות במעמד הר סיני, אלא שלאחר מכן הם ערכו "שינויים והוספות" והקימו דת משל עצמם [ניתן לראות הרחבה לכך בספר "מסילות אל האמונה" וכן בחוברת "חג השבועות בהלכה ובאגדה" עמוד 17], לכן ניתן לראות דמיון מסויים בבסיסם של

דברים רבים [כגון צניעות האשה ועוד]. אך מה רב ההבדל! דומה הדבר לשתי עוגות למשל, בשניהם החומרים הבסיסיים זהים, אך אחת מרה, דוחה וקשה, והשניה רכה ומתוקה. את ההבדל ביניהם עושה התיבול הנכון, המינון הנכון של החומרים וכדומה. כך למרות שישנם כיוונים מסויימים של דמיון, מה רב ההבדל בין דתותיהם המגובבות בהמצאות שרירותיות, קיצוניות יתר וחוסר איזון, לבין, להבדיל בין הטמא ובין הטהור, תורתנו הקדושה, שהיא כל כולה מבורא עולם, וכולה באיזון הנכון, במידה הנכונה, הכל לפי כוחות הנפש האמיתיים שלנו ללא הקצנות לא נכונות, כפי המילים הנפלאות של שלמה המלך (משלי ג יד): **"דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם, וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם"!** ומפרש הרלב"ג: **הנה דרכי התורה הם דרכים שינעמו וימתקו מאד לאדם, כי לא העמיסה על האדם שום מעמס יקשה לו**, אבל כל מה שבה מן המצוות והאזהרות הם דברים ערבים ורצויים בעצמותם, לא כנימוסי הגויים שהיו מעמיסים בהם דברים קשים, גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם. **וכל נתיבות התורה הם שלום לגוף ולנפש**, **כי כולם יישירו אל בריאות הגוף ובריאות הנפש".**

הניצחון של הטבע

לעצם הענין. תחילה בואו נזכור את מה שאמרנו בתחילה, בפרק "הגשמה עצמית": הקב"ה ברא שני מינים, בתכונות שונות, כדי להשלים זה את זה ["זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם"]. אין ענין ליצור ביניהם שוויון אלא ליצור השלמה נכונה. באופן טבעי, ענייני ההנהגה, הכלכלה, הבטחון וכו' מתאימים יותר לגברים, באשר הם החלק הציבורי והחיצוני יותר ב"מערכת האדם" [זוכרים?]. כאמור כליו חזקים ומאסיביים יותר: גוף חסון יותר, רמת ברזל גבוהה יותר, תכונות אופי נוקשות וחזקות יותר ועוד. ולכן אין פלא שהגברים באמת מצליחים יותר בתחומים הללו.

מתוך דו"ח שפרסם משרד האוצר [ג' בטבת תשע"ה 25.12.15]: הנתונים לגבי נשים במגזר הציבורי מראים, שלמרות שרוב העובדים [58%] הם נשים, שיעורן יורד ככל שמטפסים במעלה סולם הדרגות הבכירות, עד ששיעור הנשים בדרגת יו"ר דירקטוריון הוא 5% בלבד. בדרגים המקצועיים של יועצים משפטיים ודוברים יש חלוקה כמעט שווה בין גברים לנשים. בדרגות הניהול התמונה משתנה. בדרגת סמנכ"ל 79% מהעובדים הם גברים. בדרגת מנכ"ל כבר 88% מהעובדים במגזר הציבורי הם גברים. וכאשר מגיעים לדרגת יו"ר הנהלה, רק 7% הם נשים.

נשים לב, זה לא קורה בכוונה. זה קורה במדינת ישראל השוויונית, אחרי כל האפליה המתקנת, משום שזו המציאות, זה הטבע.

האם זה כישלון של הנשים?
לא. זה פשוט הניצחון של הטבע.

ישנה כיום תופעה מעניינת: כל מי שמרכיב רשימה לכנסת, חייב לשריין איזו משבצת לנשים, שאם לא כן מפלגתו תיחשב למפלגה גזענית או בלתי שוויונית. כלומר אותה אשה הגיעה לתפקיד ח"כ לא מחמת כישוריה בלבד, אלא גם בגלל עצם היותה אשה. אולי זה דווקא עלבון יותר מאשר מחמאה. הלוא כן? נסו לחשוב על כך. תארו לכם שיתחילו לשריין מקום לג'ינג'ים למשל. כל ראש מפלגה ישמור איזו משבצת המיועדת לג'ינג'ים ויחפש איזה ג'ינג'י תורן לנפנף בו. זה לא עלבון לג'ינג'ים? וכי איזה פגם יש בהם, שצריך לשריין להם מקום? אדרבה שיתחרו עם כולם שווה בשווה. אז אדרבה, אם אתם חושבים שזה מתאים ונכון ומוצלח שיהיו גברים ונשים בשווה, למה להילחץ לשריין מקומות לנשים? תנו לאשה להגיע למשרה ולמעמד בזכות כישוריה, מעשיה ודעותיה. אומנם הוגי הרעיון טוענים שהדבר בא לשנות את המצב באופן תהליכי, לעודד ולפתח נורמה שגם נשים יכולות ומשתתפות. אך הדבר רק מראה כמה זה אכן מאולץ.

אלא שעכשיו נמשיך לשאול: אם בכל זאת ישנן נשים שמסוגלות ורוצות בכך, ובודאי שיש גם כאלה, האין זה נכון בכל אופן לאפשר להן זאת? גם אם בפועל פחות נשים תגענה למשרות כאלה או אחרות, האין זה מוצדק ליצור לפחות "שוויון הזדמנויות"?

עניין של עקרונות

למעשה אין עיקרון ביהדות שבא למנוע ולשלול מהאשה להתקדם בתפקידים בכירים ולשאת משרות חשובות. ואולם ישנם עקרונות אחרים - שנוגעים לכך. והם יוצרים שיקולים בענין זה.

העקרונות הם:
א. צניעות.
ב. שמירה על האופי הנשי.
ג. הבית במקום הראשון.

עקרונות אלו, עליהם נרחיב מיד, יהוו שיקול ומשקל בקבלת החלטות בנושא הקידום והמשרה.

א. צניעות - כפי שעוד נרחיב בחלק השני של החוברת, תורתנו מחייבת הפרדה בין גברים לנשים, במטרה שלא ליצור שום קשר אישי בין איש ואשה זרים. לא כאן המקום להרחיב על החיים המתוקנים שבהנהגה זו, ואולם לענייננו, אשה יראת ה' המחפשת מקום עבודה, תימנע מלעבוד או מללמוד במקום שבו יכולה להיווצר תערובת וקשר קרוב מידי עם גברים זרים [ההגדרות ההלכתיות לכך כתובות בחלק ההלכתי]. כמובן שהשיקול החשוב הזה חשוב לה הרבה יותר מכל קידום כזה או אחר.

ב. שמירה על האופי הנשי - התורה מצווה (דברים כב ה): "לֹא יִהְיֶה כְלִי גֶבֶר עַל אִשָּׁה, וְלֹא יִלְבַּשׁ גֶּבֶר שִׂמְלַת אִשָּׁה, כִּי תוֹעֲבַת ה' אֱלֹקֶיךָ כָּל עֹשֵׂה אֵלֶּה". כל מין חייב לשמור על כליו הייחודיים. וברוח זו, כל תפקיד שהוא גברי מובהק ונוגד את האופי הנשי, הינו פסול בעבור האשה. על האשה לשמור על אופיה העדין ועל כושר תיפקוד מקסימלי כרעיה וכאם בעלת רוך ועדנה. לכן למשל היא איננה יכולה לשאת בתפקידים צבאיים למיניהם [ישנו איסור הלכתי לאשה לשאת נשק!].

מן המקורות

אמרו חז"ל במדרש על הפסוק (משלי לא יט): "יָדֶיהָ שִׁלְּחָה בַכִּישׁוֹר וְכַפֶּיהָ תָּמְכוּ פָּלֶךְ" - זו יעל, שלא הרגה את סיסרא בכלי זיין, אלא ביתד בכח ידיה. ומפני מה לא הרגתו בכלי זיין? לקיים מה שנאמר "לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה". [כמובן שהיא עשתה זאת מפני שהיתה לה אפשרות להורגו על ידי היתד, אך בודאי שבכל מקרה של סכנה ופיקוח נפש מותר לאשה להשתמש בכלי זיין].

* כמו כן אשה אינה יכולה לשמש כ**דיינת**. הדיין נדרש, מלבד מידע הלכתי מקיף, גם לאופי חזק במיוחד. התורה מצווה שורה של ציוויים כלפי הדיין, כגון "לא תגורו מפני איש", שאסור לו למנוע פסק דין מפני איומים של אלימות וכדומה, וכן "דל לא תהדר בריבו", דהיינו שאסור לו לרחם על העני ולהטות את דינו לטובה. ציווים אלו ועוד נוגדים את האופי הנשי המתחשב והרחמן.

[כאן המקום לציין אף את ההלכה שאשה פסולה לעדות. היו שראו בזה עלבון לאשה, כביכול מטילים דופי בנאמנותה. אולם יש לדעת כי נאמנותה של האשה אינה מוטלת בספק כלל, דבריה מתקבלים בנאמנות גמורה בדיני איסור והיתר חמורים כמו כשרות, טהרה ועוד. דהיינו למשל אם היא מעידה שעוף זה נמלח כהלכה, סומכים כליל על דבריה. ואולם עדות **משפטית** אין מקבלים ממנה. וגם כאן הסיבה היא שהרי העד הוא חלק ממרכיבי המשפט, התורה מצווה אף עליו ציוויים חמורים, כגון שאסור לו למנוע את עדותו מפני חשש ממישהו וכדומה. כמו כן הוא עשוי להיות מועמד בחקירות צולבות מול הכחשות וכדומה. יש כאן עמידה בלחצים בלתי טבעיים עבור האשה, מה שעלול אף לפגום באמינות העדות. ולכן התורה מראש אינה מכניסה את האשה להיות חלק מהמערכת המשפטית. יש לציין שאף במידה

שברור לחלוטין שדבריה נכונים, עדותה לא תתקבל, דומה הדבר לדין הבא: אין מקבלים עדות משני אחים, מחשש שמא יחברו יחד להעיד עדות שקר. הלכה זו אינה משתנה גם אם ברור כשמש שעדותם עדות אמת. לכן גם אם יבואו שני אחים צדיקים גדולים כמשה רבנו ואהרון הכהן, להעיד עדות מסויימת, לא יקבלו את עדותם. מן הראוי אף להוסיף את ההלכה הקובעת, כי כאשר מגיעים אל בית הדין בעלי דין שונים, וביניהם ישנה אשה, מקדימים את הדיון של האשה לדיונים האחרים, מפני שזהו צער בעבורה להמתין במקום כזה. שוב אנו רואים את הענין שהתורה מכירה בכך שעמידה מול מערכת המשפט עם הלחץ המתלווה לכך, היא בדרך כלל מציאות מאולצת וקשה במיוחד עבור האשה].

* גם תפקידי הנהגה שיש בהם **שררה על הציבור**, מתאימים ומיועדים לגברים. התורה אומרת (דברים יז טו): שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ" - "מלך ולא מלכה" (ספרי). מלך בעם ישראל חייב להיות בעל סמכות והנהגה חזקה ללא עוררין - "שתהא אֵימתו עליך". [התורה אינה מכירה ב"דמוקרטיה" - שלטון עם, שבו כל זב חוטם, שאינו מבין בין ימינו לשמאלו, מהווה משקל שווה כמו מביני הענין והמומחים. אומנם "חביב אדם שנברא בצלם" וכל בן אנוש ראוי לכבוד שווה כבן אנוש, אך לא למשקל שווה בהחלטות של הנהגת העם. אבל כמובן שלא כאן המקום להרחיב על כך].

אומנם, לא כל תפקיד של מנהיגות נחשב כ"שררה על הציבור", אלא יש בכך גדרים הלכתיים מסויימים. מוצאים אנו במשך ההסטוריה היהודית גם נשים שהנהיגו את העם, כדוגמת דבורה הנביאה, שלומציון המלכה ועוד, אולם היה זה כמעין "הוראת שעה" בהתאם לצורך ולמצב של אותו הדור. [למעשה כיום, כמעט שאין תפקידים שהם בגדר ההלכתי של "שררה על הציבור" (עי' שו"ת בנין אב סימן סו), ובדרך כלל המניעה היא יותר משום צניעות].

דבורה הנביאה

רואים אנו בתנ"ך דוגמא יוצאת דופן לאשה שהנהיגה את עם ישראל - דבורה הנביאה. היה זה אילוץ מכורח הנסיבות של אותה תקופה. מעניין, שחז"ל מצאו לנכון להדגיש את תיפקודה המיוחד כרעיה, ושיבחו אותה בכך שסייעה לבעלה לעלות ולהתעלות, והפכה אותו מ"עם הארץ" לאדם חשוב וצדיק. כמו כן, היא נזהרה מאוד בהנהגות הצניעות, וכדי שלא להיכשל באיסור "ייחוד" עם גברים בבואם אליה, היא קבעה את מקום מושבה במקום פתוח - "תחת התומר" (ילקו"ש שופטים ד ה). כאשר נדרשה לפתוח במערכה נגד סיסרא וצבאו, היא גייסה לשם כך את ברק בן אבינועם, שהוא יפקד על הצבא, ולא עשתה זאת בעצמה כפי שעשו יתר השופטים באותה תקופה, מכיוון שלא רצתה ליטול על עצמה תפקיד צבאי-גברי. יחד עם זאת מציינים חז"ל שזהו עלבון לאותו דור, שאשה היתה צריכה להנהיג אותו, כביכול אין שום גבר שהתאים לתפקיד זה עד שנצרכו לקחת אשה, שכאמור אין זה דבר טבעי. (שם)

שלומציון המלכה

שלומציון המלכה, הנקראת גם "שלומית אלכסנדרה", היא אחותו של שמעון בן שטח, והיתה נשואה לינאי המלך. לפני מותו, ציוה ינאי שאשתו תמלוך אחריו עד אשר יגדלו בניהם, ואכן היא מלכה במשך 9 שנים. שנות שלטונה של שלומציון היו תשע השנים היחידות השקטות בכל ימי הבית השני, בהם לא היו ישראל תחת יד משעבד, ובהצלחה בכל המובנים. ההיסטוריון יוסף בן מתתיהו מתאר את דמותה בספריו: "היא השכילה מאד לעשות מלוכה... הכינה בידה את הממשלה בעמה, וגם הטילה אימתה על המושלים בארצות נכריות. ידה משלה בכל, והפרושים משלו בה". במילותיו האחרונות התכוון לתאר את צייתנותה המוחלטת לחכמי ישראל. ["הפרושים" הכוונה לחכמי ישראל האמיתיים. אומנם הוא אומר זאת בנימה של ביקורת, מפני שהוא עצמו היה נגד הפרושים. אבל האמת היתה, שהיא זו שמלכה ושלטה בכל העניינים, אולם היא צייתה ציות מוחלט לדבריהם של החכמים, ובראשם לדברי שמעון בן שטח אחיה, מה שהביא לשגשוג רוחני מיוחד של העם, וזה היה סוד הצלחתה. כפי שמציינת הגמרא (תענית כג ע"א) לדוגמא את השפע הכלכלי הרב שהיה בתקופה זו, בזכות שהלכו בדרך ה']. במקום אחר הוא מתאר: "אשת חיל מאד, ומושלת ברוחה וכובשת ליצרה, ולא חטאה ולא פשעה באלוקים ולא סרה ממצוותיו כי חכמה ודעת היו איתה, ועורמה לטוב היתה בקרבה, ובחכמתה כי רבה... היתה תשועה לישראל כל ימיה". ועוד: "וישלחו כל המלכים אשר סביבותיה אליה מנחות זהב וכסף מדי שנה בשנה כל ימיה, ויהי בישראל ויהודה שלום ואמת בימיה".

אומנם יש לשאול, הלוא כפי שאמרנו, התורה אומרת: "שום תשים עליך מלך" - מלך ולא מלכה,

וכן פסק הרמב"ם: "אין מעמידין אשה במלכות". **ושלומציון הצדקת, שכל מעשיה על פי חכמים, היאך מלכה על ישראל?** הענין הוא שבאותה תקופה, היה המצב המדיני רגיש ביותר. כנגד הצדוקים המנסים להרים ראש, וכנגד כל אויבי ישראל הרבים שהיו באותה עת לישראל מבית ומחוץ, לא היה ניתן להמליך מלך בשעה זו בלא לגרום למרידות ומלחמות פנימיות בתוך העם, כפי שאכן קרה אחר מות שלומציון. אמנם שלומציון הצדקת, שהכירה את מקומה, האצילה באמת מסמכויותיה לחכמי הדור. ("אלף דור" א 102)

כיום מוסכם בהוראת גדולי ישראל שגם תפקיד של "חברת כנסת" אינו לרוח התורה כלל, בעיקר משום שהוא יוצר תערובת ונוגד את הצניעות.

כאן קמו שוחרי הצדק והיושר לזעוק על העוול הנורא והאפליה הזועקת לשמים, שלא ניתנת לנשים חרדיות ההזדמנות להיבחר כחברות כנסת, אבל מי שמודה על האמת מודה על הגיחוך שבדבר, הלוא המפלגות החרדיות כשמן כן הן וכל התנהלותן צריכה להיות לפי רוח התורה ולפי הוראת גדולי ישראל, מי שזה לא מוצא חן בעיניה יכולה בהחלט לחפש את מקומה במפלגות אחרות. ובאמת, איזו אשה "חרדית" באמת שיש לה יראת שמים, רוצה ומעוניינת להיות אשה ציבורית?! הלוא הדבר בהכרח פוגע בצניעותה, בקדוש וביקר לה. אז את מלחמתו של מי נלחמים הם בדיוק?! של כמה נשות שוליים פרובוקטיביות, "כאילו חרדיות", ללא ציות לדעת תורה, שמרגישות מסכנות ומקופחות?! עם כל הכבוד, מקומן לא עימנו, כך שבכל מקרה הן אינן יכולות לייצג את הציבור החרדי.

כתב הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל: "אשר שאלוני ידידי הנכבדים לחוות דעתי דעת תורה בדבר השתתפות נשים נבחרות בקביעות לשבת יחד להמתיק סוד עם הגברים הנבחרים בהנהגת הקהילה או בוועד הכללי של הקהילות. נפלאתי על זה, וכי מה זו שאילה? כל רב וצורב וכל יודע ספר יודע שזהו נגד רוח התורה והמסורה, קדושת עם ישראל וטהרת ומידת הצניעות שבו, ונגד הנהגת האומה הישראל מדור דור, אשר לא נשמעה כזאת בישראל. אומנם נמצאו בכל התקופות והזמנים בכל הקהילות נשים כבודות ויקרות, כל כבודה בת מלך פנימה, אשר התעסקו לבדנה בעבודת הצדקה והחסד. ובמידת הרחמים והחמלה אשר הצטיינו האמהות, היו למופת במעשיהן ובמסירותן לטובת הכלל, להחזיק מוסדות הקהילה ולעשות טובות לרבים וליחידים, ותהי תפארתן על דרך הלזה. אבל לא זו דרך התורה שתשתתפנה יחד עם הגברים בהנהגת הקהילות. (אגרות ר' חיים עוזר ח"ב תקיא)

ג. הבית במקום הראשון - כפי שהרחבנו בנושאים הקודמים, "האשה היא הבית", היא עיקרו של הבית ותמצית הווייתו. ולכן המחוייבות שלה כלפי הבית היא הראשונה במעלה. ולאור הבנה זו, כל יציאה לעבודה נשקלת כראוי האם אין היא גורעת או מעמידה בצל את הזכות והחובה הזאת. לעיתים, תפקידים מסויימים, הכרוכים במחוייבות רבה מידי, או בתחרותיות והישגיות סוחפים מידי, עלולים לשבש את התנהלותו התקינה של הבית ואת צמיחתם הבריאה של בני המשפחה. לכן יש לנהוג בחכמה ובאחריות אמיתית, "לחשב הפסד מצוה כנגד שכרה", ולשקול כראוי כל משרה ומקום עבודה, באופן שיותיר מספיק פנאי, כוחות ולב קשוב לבית ולמשפחה.

לאור העקרונות הללו, הכוללים את בניית ביתה וחייה האישיים באופן מתוקן, נכון ומשגשג ושמירת קדושת וטהרת עם ישראל, האשה בודקת מה מתאים לה ומה לא, ואין היא מהססת לדחות משרה, מקום עבודה או לימודים, נוצצים ו"משתלמים" ככל שיהיו, ברגע שזה נוגד את העקרונות של היהדות. אבל, כאמור, אם אין זה נוגד את העקרונות הללו, והאשה מוצאת את האיזון הנכון והאופן המתאים והמותר, אין שום מניעה להתקדם גם במשרות בכירות ומתקדמות, כגון תחומי הפסיכולוגיה למיניהם, ריפוי לסוגיו, הוראה, ראיית חשבון, תחומי טכנולוגיה שונים וכדומה. ישנן נשים שדווקא עשייה נוספת מחוץ לתחומי הבית מיטיבה עימן

ומרעננת את כוחותיהן. דרכי הנועם המאחזנות של התורה אינן שוללות זאת.

"ישראל אשר בך אתפאר"

למעשה יותר מאשר הבדל מעשי, יש כאן הבדל עקרוני בין שתי תפיסות עולם. לפי תפיסת העולם השוויונית, שאינה די מכירה בייחודיות האיש והאשה ובחלקם השונה והמשלים בהרכב החברה האנושית, הרי שבהחלט אפשר להבין את הכעס על כל דלת שנסגרת בפני האשה, על כל משרה שהיא מנועה ממנה וכל מקום שיודרו ממנו רגליה. גם אם בפועל הדבר אינו כה מגביל, עצם הענין מעצבן ומקפיץ: אף אחד אינו אוהב להרגיש שמצרים את צעדיו ומגבילים אותו, ובודאי לא שיחסמו לו את הדרך להתקדמות. לכן צריך להיאבק. על הפרינציפ. שלא תהיה כאן חלילה שום אפליה של האשה לרעה או איזו הגבלה כלשהי. שהיא תוכל להתקדם ולהצליח כשווה בין שווים. אפשר בהחלט להבין זאת.

אבל כשהתפיסה ההתחלתית היא שונה, כשמבינים כראוי את הפאזל הזגוי שיצר בורא עולם, את הצורך לשמור על הצורה הזו שלא תתעוות, אין כבר שום כעס ושום תחושת חסימה. מבינים שיש כאן מעל הכל עקרונות חשובים. שמירה על צורה של אשה, על צורה של משפחה ובית, וגם - שמירה על צורה של עם!

כן, בואו נחשוב גם על זה. איזו צורה אנו רוצים שתהיה לעם שלנו? ההשקפה השוויונית יצרה כאן דור של נשים, שפחות ופחות רואות כאידיאל את ההשקעה בבית ובטיפוחו, ציבור של נשים שאינו רואה בבית ערך עליון ואינו חדור מוטיבציה להצליח בתחום זה ולהקים משפחה לתפארת. נשים יותר ויותר רואות בבית ובמשפחה גורם משני, ואולי אפילו קצת מטריד וחוסם. והתוצאות? רמת ילודה נמוכה, השקעה פחותה בחינוך ובחיי משפחה, וממילא רמת מוסר ירודה, נוער תלוש ורמת פשע גבוהה. **לא כך בונים לאום. לא כך מקימים דורות. לא כך נבנה עם ישראל לדורותיו -** העם המיוחד הזה, שחייו החיצוניים הלאומיים היו מלאי רדיפות וקשיים אדירים, אולם חייו הפנימיים תמיד שגשגו ופרחו באופן מיוחד ולא יכלו לו כל סערות הימים. מתוך "הבית היהודי" החם והאיתן יצא לנו עם מחונך, מתורבת, שנון וחכם, אמיץ ובעל עקרונות.

כך שגם מההיבט הלאומי יש ערך רב לשמירה על כושר תִפקודה התקין של האשה - כאשה דווקא, כשהתוצאה המבורכת היא **יותר אוכלוסין, יותר חינוך, יותר השכלה. עם נאמן וחזק אשר ניתן להתפאר בו.** [ועוד נרחיב בעזרת ה' בפרקים הבאים על "בזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים, ובזכותן עתידים להיגאל". האם חשבנו שזו סתם מחמאה נחמדה? ממש לא. זו ההבנה האמיתית של חז"ל, שהנשים הן שהחזיקו את החיים הפנימיים של האומה, **הן שעשו את העם ראוי לגאולה ולתקומה, והן שגם תעשינה זאת לקראת הגאולה הקרובה**].

מדברי פרופסור משה מוריץ לאצרוס (פילוסוף גרמני יהודי 1824-1903): "בימי האימים של הקיסרות הרומית המאוחדת, בשעת נדודי העמים, לא המלחמה בלבד היא שהחריבה והשמידה את כל אותם העמים, שלמרות גדולתם הקודמת ושליטתם בעולם לא נשארו מהם אלא שמותיהם. יותר גרם לכך ההרס של חיי המשפחה. **והיהודים יוכיחו,** שהרי הם סבלו מן המלחמות ביתר עוז וביתר זוועה מאשר עמים אחרים, אבל בהם נשתמר תמיד הגרעין הפנימי החי של המוסר, משמעת חמורה והערצת המשפחה, **השתמרות מופלאה ומסתורית זו של עם ישראל - באה על ידי האשה הישראלית. זו תהילתה לא רק בדברי ימי עמה, אלא בדברי ימי עולם".**

לכן בסיכומו של דבר, אם אשה מעוניינת לפתח תחומי ענין נוספים ולעסוק בעשייה נוספת מחוץ לתחומי הבית, בסדר גמור, אבל ישנם עקרונות ראשונים במעלה שדבר לא יצדיק את שיבושם. דוד המלך אמר פסוק מיוחד שהוא אמת בסיסית בשבילנו (תהלים מה יד): "כל כבודה בת מלך פנימה" - אנו מבינים שאת כבודה, מעמדה והצלחתה שואבת "בת המלך" [כינוי לאשה היהודיה] דווקא פנימה מתוך ביתה, מתוך השקעה וטיפוח בתפקיד הייחודי שהועיד בעבורה הבורא. **זה האידיאל הראשון, זו האינדיקציה הראשונית והחשובה ביותר ל"אשת חיל"**, אשר "קָמוּ בָנֶיהָ וַיְאַשְּׁרוּהָ, בַּעְלָהּ וַיְהַלְלָהּ", המשפחה היפה שהיא מקימה היא היא המדליה הכי יקרה והכי מכובדת שלה, ובסופו של דבר "תְּנוּ לָהּ מִפְּרִי יָדֶיהָ, וִיהַלְלוּהָ בַשְּׁעָרִים מַעֲשֶׂיהָ", היא היא שתזכה ליהנות ולשמוח לנצח מפירות עמלה המבורכים.

⇐ הדרת נשים

תקופה ארוכה סערה התקשורת הישראלית סביב נושא מסעיר, שניתן לו השם: "הדרת נשים". זה התחיל עם איזה מאורע של התנהגות בלתי הולמת של אדם יחידי בבית שמש, אשר עורר סערה תקשורתית לפחות כמו פרשת הולילנד למשל, ואז פתאום שמו לב שבאמת, יש פה משהו לא בסדר. יש כאן תופעה שצריך לעקור ולהוקיע - "הדרת נשים"! - מדירים את רגליה של האשה ממקומות שונים!

מאיפה? מבית הכנסת למשל, מישיבות, מבתי מדרש.

ומאיפה עוד? גם מתפקידים וממשרות שונות במפלגות החרדיות, קורסים מקורסים שונים ומסלולי לימוד במכללות החרדיות. מה זה? מה קורה כאן? עוד מעט גם יפיקו מדבקות "הכניסה לנשים אסורה".

ומאיפה עוד מדירים את רגליהן? כן, איך לא שמנו לב לזה עד עכשיו, זה קורה בהמון הזדמנויות. הנה למשל יום אחד ארגנו איזה ערב בבסיס צבאי, והביאו זמרת שתשיר. כאשר היא עלתה לבמה, חייל דתי אחד, בלי הרבה להתבייש, פשוט עזב את המקום. זו לא "הדרת נשים"?! ככה לצאת בצעד הפגנתי כזה שאומר: "נשים, לא כאן". זה לא בסדר.

ומה עם מה שקורה בכלי התקשורת? עיתונים שאינם מכניסים שום תמונה של אשה, או שדואגים לטשטש את פניה לגמרי. זה יפה? מה המיאוס הזה? מדוע אשה צריכה להיות "מצונזרת", "שקופה", "רואה ואינה נראית"?!

אה, ונזכרנו, בעוד מקום. ממש תופעה מחפירה - באוטובוסים של החרדים! הם החליטו איזו מין החלטה מבישה כזאת, שנשים יושבות רק מאחור. זו כבר ממש חוצפה. אי אפשר לסבול דבר כזה במדינה דמוקרטית. כתבת עיתון נפוץ אחד, החליטה לצאת לשטח, לבדוק את הדברים מקרוב. עלתה על אוטובוס "מהדרין", ישבה כמובן בחלק הקדמי, וחיכתה לתגובות. היא תיארה לאחר מכן בעיתון שהיה שם מתח, כעס, עויינות, ואפילו איש אחד ירד מהאוטובוס במחאה! מעניין, דווקא חשבנו שתהיה שם אווירה מאוד נחמדה, והנשים המסכנות היושבות מאחור יראו בה אשת בשורה, יקבלו אותה במחיאות כפים ובתרועות גיל. באמת מעניין. אבל מה שהכי חשוב זה שהיא השיגה את המטרה, עוררה סערה, שהגיעה אפילו אל שולחן הכנסת, וכך לבסוף הוכרע שהדבר איננו לגיטימי, ועל פי חוק כל נוסע רשאי לשבת היכן שיחפוץ.

כמובן שהמאבק הזה עוד ממשיך. ישנה עוד הרבה עבודה, עד למיגורה של התופעה, ופתיחת כל המקומות באופן עקרוני למדרך כף רגלי נשים כאנשים...

אנו רוצות להבין, מדוע קיימות תופעות כאלה? אולי יש צדק במאבק נגדן? האין כאן הצרת רגליים ואפילו עלבון מסויים כלפי ציבור הנשים? למעשה התשובות לשאלות אלו, נענות מאליהן בנושאים רבים בחוברת. אולם כמענה נוסף ומשלים, בחרנו הפעם לשלוח מכתב אישי לכתבת העיתון.

שלום לך, כתבת יקרה!

כאן אשה חרדית. הגיעו אלי הכתבות שלך ושל כמה חברותיך לעבודה.

התרשמתי מאוד מהאכפתיות שלך כלפי. אני מאוד מתפעלת מזה שיש אנשים בעולם שדואגים לי כל כך ונאבקים למעני. אכפת להם ממני, מאושרי, מחירותי, מזכויותי ומקידומי האישי.

את מביעה את דאגתך מזה שאני מדוכאת, מופרדת, ונדחפת לסוף האוטובוס.
רגלי מודרות מקורסים ומשרות שונות, ואני נתקלת ב"אין כניסה" במקומות שונים.

אבל – אני רוצה במכתבי זה, להסיר דאגה זו מליבך. את בודאי טרודה בכל כך הרבה נושאים שיש להתעלות על סדר היום הציבורי: יוקר המחיה, בעיות הבטחון, החינוך... ואם את רוצה לעזור לנשים דווקא, אז יש את ציבור המורות בבתי הספר הממלכתיים, אשר נאלצות להתמודד מול אלימות וסכינאות של תלמידים, ויש גם ה' ישמור נשים מוכות, נשים עזובות... בקיצור, אני באמת מאמינה שיש הרבה על מה לכתוב, להתריע ולהיאבק. לכן חשוב לי שתהיה לך טרדה אחת פחות.

אל ככה. כמו שאת יודעת, לא נולדנו היום, הציבור החרדי אינו תוצרת של העת האחרונה. הציבור החרדי הוא הציבור אשר חרט על דגלו את הנאמנות המוחלטת למצוות התורה וחוקיה, כפי שנשמרו מדור לדור החל ממשה רבנו. לא המצאנו מעצמנו שום דבר.

אחד הצקרונות החשובים של התורה זה העניין של צניעות והפרדה בין גברים לנשים. תורתנו, בהצותה להנחיל לנו חיים טובים, יפים ונאמנים, ומנסה, מכירה בכוחותיו היצריים של האדם וביכולת שלו להתפתות ולהיגרר – ציוותה על הפרדה ושמירת מרחק בין גברים לנשים. אינני באה כרגע לשכנע ולהסביר מדוע זה טוב ונכון, אבל בואי נסתכל לפחות רק על נקודה אחת, הרלוונטית לעבינו כרגע.

דובר על "שקיפות" ו"צינור". ניסית פעם לחשוב, כמה טוב היה לאשה, אילו היו כל הנשים בעולם "שקופות" ו"מצונרות" עבור בעלה. רק היא עומדת לנגד עיניו, בדבר מלא וקוסם... זה נשמע לך אולי דמיוני ונאיבי, נכון? אבל לזה, בין היתר, חותרת התורה להביאנו.

הדף השני של המטבע הוא, שאשה אשר ערכי התורה חשובים לה, מעדיפה מעצמה פסיטוצ'ות מסוימות להיות קצת... שקופה. וגם אם לא שקופה לגמרי, אז בכל אופן פחות בעונית.

אל תביני לא נכון. אין מדובר על התעלמות, על דחייה, או חלילה וחס על מיאוס – בין גברים לנשים. מדובר אך ורק על שמירה במישור האישי. בכל מה שקשור לאכפתיות, להגשת עזרה, הרבנים והדיקים [כן, אלו שלא מסתכלים על נשים...] הם הראשונים להיחלץ ולעזור לנשים בכל המצבים. ערכי החסד, הכבוד והמוסר אינם מפלים בין גברים לנשים. אין פה לא עוינות ולא שנאה, לא התעלמות ולא דחייה. אלא הליכה פשוטה בדרך התורה. שמירה והפרדה במישור האישי, שהיא, בין היתר, הבסיס לאושר וביטחון בחיי הנוגיות.

כעת אתייחס לכמה מקרים שהתלוננתם עליהם.

** בקשר להפרדה באוטובוס, אסביר את הענין מהתחלה. כחלק משמירת הצניעות, יש ענין של "שמירת נגיעה" ו"שמירת העיניים". לא נרחיב על זה עכשיו, ובכל אופן הציבור נתקל בקושי*

באוטובוסים. לפעמים האוטובוס עמוס, לפעמים מישהו נתקע באמצע וחוסם את המעבר, ויש אי נוחות רבה כך להגלות ולהיזהר לא לגעת אחד בשני. גם עם מקומות הישיבה לפעמים נוכרות בעיות, כי הרי לא יושבים איש ואשה צרים זה ליד זה, כך שלפעמים לאחרות שישנם מקומות פנויים, לא ניתן לשבת בהם. בקיצור היה לנו לא נח ונגרמו תקלות מיותרות. דובר על הפרדה. רבנים נתנו את ברכתם לענין, עסקני הציבור תיאמו מול חברות הנסיעה, וכך קמו והיו "קווי המהדרין", שפעלו באוטובוסים המשרתים את הריכוזים החרדיים.

קווים אלו היוו בשורה של ממש והרווחה רבה לציבור שלנו, ציבור גדול. יצוץ לי על אנשים אשר עד אז נמנעו מלנסוע בתחבורה ציבורית בגלל התקלות שהוזכרו, וכשיו יכלו לנסוע בלב שקט. הנסיעה על נעשתה נוחה יותר. אני לאמל הרגשתי שכעת הרבה יותר נח לי להתעסק בעיסוקים הפרטיים שלי בנסיעות ארוכות, לשוחח בטלפון, לאכול משהו, לטפל בילדים או לספר להם סיפורים. נחסכו הבעיות עם מקומות הישיבה, ומה שהכי חשוב לנו, מההיבט התורני – הנסיעה בטוחה יותר מבחינת שמירת צדרי הצניעות, מבלי להיכשל במה שאסור.

טוב, את אומרת, הכל טוב ויפה לאי שרוצה ומעוניין בכך, אבל מה עם מי שאינו מעוניין? הלוא מדובר סוף סוף באוטובוס ציבורי ולא באוטובוס פרטי? אז לכותי וכות כל נוסעת העולה לאוטובוס כזה, לשבת באיזה מקום שתרצה.

מבחינת חוק יבש זה נכון, אבל – האם אין מקום להתחשבות בהחלטה הקולקטיבית של ציבור שלם הנוסע בקו זה?! אם לאמל היה אוטובוס ציבורי המשרת איזה כפר דרוזי שבו גם הם היו מקפידים על הפרדה. בכנות, אם היית עולה לאוטובוס כזה, לא היית מתחשבת ברגשותיהם ומכבדת אותם?! כמובן שאינני יכולה להכתיב לך את מי לכבד ואת מי לא, היכן לקבל בשתיקה והיכן להקים קול צעקה. עם זאת, אני בהחלט יכולה להבין את הצעד והתיסכול של הציבור, וכחלק ממנו, יוצאת יחד איתם. נכון, כל עוד לא ארגנו לנו אוטובוסים פרטיים משלנו, אין לנו אפשרות לאכוף כללים על כלל הציבור. נכון, מבחינה חוקית את צודקת. "ליבית" לאמש את לכויותיק בהתאם לחוק. אבל פעמת בנו. חבל. הנוכחון שלך הוא נוכחון מר. לו דעתי הכנה.

יחד עם זאת, חשוב לי להדגיש, ששום צעם, ככל שיהיה מוצדק יותר או פחות, אינו מצדיק חלילה התייחסות פוגעת כלפי מישהו או מישהי! ובזה יתכן שישנם כאלו שנכשלים וזועים, אך כמובן שאין אדם כזה מייצג ציבור שלם ואין לו דרך התורה. "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

* בקשר להדרת נשים במפלגות ובמכללות חרדיות. כאן כבר גם מבחינה יבשה, הטענות הללו אינן מוצדקות. כאן זה כבר המצרש שלנו!

תארי לך אדם בא למצרש כדורגל, ומחליט לשחק סל. אדוני, אתה רוצה לשחק סל, לך למצרש של הכדורסל. את מבינה? במצרש שלנו זה המשחק. המכללות החרדיות קמו כדי לספק את הצורך של הציבור החרדי בהפרדה ובשמירת צדרי הצניעות. המפלגות החרדיות קמו בשביל לייצג את הציבור החרדי ולהיות נאמנים לדרכו. מי שהכללים האלו אינם מוצאים חן בעיניו, שיעבור למצרש השני.

כל שכן איזו עצות פנים היא לנסות לשנות משהו, או לבוא בתלונה, על סדרי בתי הכנסת ובתי המדרש. איך אומר הנביא? "מי ביקש זאת מידכם ראוס חצרי"?! מי שיש לו קושיות, מי שאינו מבין, שלא יבוא, שילך ויקים לו דת משלו. בתי הכנסת ובתי המדרש היהודיים ימשיכו להתנהל בהתנהלות יהודית טהורה כפי שציוונו בורא העולם.

* בענין החיילת הדתי כבר הגיעו לשמרי. לו הדרת נשים, לו הדרת דתיים. מארגני הערב שעשו אותו בנימוק לחוקי היהדות, האוסרת על איש לשמוע קול שירת אשה, בעצם הדיבו את רגלי הדתיים. האם באמת את חושבת שיש מה לבוא בתלונה על חיילת ששומר את מצוות התורה?! מה אומר? מי שכתב את זה, ביש את הדמוקרטיה.

לזו לעת עתה, יש עוד מקום להרחבה אך אלו עיקרי הדברים.

אני מאחלת לך המשך הצלחה בתפקידך. תמשיכי ללחום את מלחמתן של נשים כאובות, של השכבות החלשות, של מורות מוכות, בקיצור לא חסר.

אבל אותי – את כבר יכולה להוריד מסדר היום.

אני בחרתי בהתנהלות הזו ומרגישה אותה מצויין. אין לי שום בעיה להדיר את רגלי מכל מקום שבתורה דורשת זאת ממני. אני מאמינה אותך לבוא ולראות שאצלנו יש "הֶדְרַת נשים" בעיקר במובן אחר. במובן של היופי וכבוד [כמו "הדרת פני זקן"]. יודעים טוב מאוד מה זה כבוד לאשה, ואין לנו צורך בגורמים מבחוץ שיחנכו אותנו לכך.

אל תגידי גם לכל החבר'ה שם במערכת, שיפסיקו עם הבחישה המיותרת בקדירה לא להם, ובעיקר בעיקר שיפסיקו לדאוג לי. בסדר? תודה.

בכבוד רב,
אשה חרדית.

⇚ לסיכום

לסיכום נושא שוויון זכויות, נצטט מן הספר "אל המקורות":

בעולם הכללי שלטה עד לפני מאה שנה מגמה של ניצול האשה ודיכויה. הריאקציה למצב פסול זה הביאה לכך שעתה מנסים להשוות את מעמד האשה למעמד של הגבר.

היהדות מעולם לא ניצלה את האשה, ולפיכך אינה רואה עתה צורך להתחמק מן ההבדלים הקיימים בין מעמד האשה והאיש, הן משום שהינם חלק מן המציאות, והן משום שהינם חיוניים לחיי חברה תקינים.

התורה מגדירה לכל אחד את מקומו הכללי בחברה, וציות לחוקיה מביא לידי סיפוק והרמוניה בחברה. כל נסיון להכחיש הבדלים בסיסיים ולחסלם מביא לידי ריב, מדון ותסכול.

חוקי התורה עמדו בכור המבחן של אלפי שנה כאשר הם הדריכו את היהודי והצליחו לבנות את המשפחה היהודית כדוגמה לכל העולם. אך כאשר היהודים הזניחום ושמו במקומם את השיטות שהיו מקובלות בתרבות הגויים, מיד פעלו על היהודים אותם הגורמים המפרקים ומפוררים את החברות הגוייות.

אומרים ששיטות אלו הן מתקדמות וליברליות, חדשות ומקסימות, יתכן שכן, אבל אנחנו היהודים הננו מעשיים ושואלים שאלות מעשיות. כאשר אנשי מחשבה מתקיפים את כללי החיים לפי היהדות, על יסוד שיטות שמוגדרות כ"אפריורי", מותר לנו לשאול את מבקרינו האם השיטות שלהם הביאו ליתר אחדות וקורת רוח במשפחה, לפחות גירושין, לפחות עבריינות בין הנוער וכו'.

התורה יכולה להסתמך על הצלחתה בעבר, וזהו מבחן שאפשר ליישמו כעת בעולם החדיש שלנו. (מתורגם מדברי הרב אריה כרמל - אל המקורות)

עוצמת נשים

בפרק זה נעסוק בתפקידיה ובכוחותיה היחודיים של האשה -

- כעקרת הבית ["האשה היא הבית"]
- כרעיה ["עזר כנגדו"]
- כאם ["אם בישראל"]
- כיהודיה עובדת ה' ["העבודה הרוחנית של האשה"]
- כוחן של הנשים ככלל בעיצוב ובשמירת הצביון של עם ישראל ["בזכותן!"]

תוך כדי, נענה על שאלות מעניינות, כמו: * מהי משמעותו של המושג "עזר כנגדו"? מהי "בינה יתירה" שייחסו חז"ל לאשה? * מדוע מברך האיש: "שלא עשני אשה"?

נחדד את נקודות הייחודיות, נתוודע למוקדי הכח, ובעיקר, נשאב עוצמה ורצון להצליח בעזרת ה' בתפקידינו המבורכים.

האשה היא הבית

מספרים, על רבי אריה לוין, שלאחר פטירת אשתו, נסע במונית בלויית אחד מידידיו. כאשר שאל הנהג את רבי אריה, היכן ביתו, רבי אריה לא ענה. שאל הנהג: "היכן אתה רוצה לרדת"? ואז אמר לו הרב את הכתובת. לאחר שירדו מן המונית, פנה רבי אריה לידידו ואמר לו, שכאשר נשאל על ידי הנהג היכן ביתו, לא היה מסוגל לענות, כי אשתו שהיא ביתו כבר איננה בין החיים. יש לו כעת אומנם דירה וכתובת, אבל כבר לא "בית".

אכן אומרים חז"ל כי האשה היא הבית [בגמרא (שבת קיח ע"ב), אמר רבי יוסי: מימי לא קראתי לאשתי אשתי אלא ביתי]. האשה היא זו שעושה ויוצרת את "הבית" עם האווירה הייחודית לו, היא משרה עליו חמימות ונעימות כפי שרק אשה יכולה להשרות. ניתן לראות שכאשר נכנסים הילדים הביתה, אף כשהם גדולים ואפילו נשואים, מיד הם שואלים: **"איפה אמא?"**, כי האמא -האשה היא לבו של הבית והיא עיקרו.

חז"ל אף אומרים, שהברכה השרויה בבית - היא בזכות האשה. בגמרא (בבא מציעא נט ע"א) אמר רבי חלבו: **לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו** [שנאמר (בראשית יב-טז): "ולאברם היטיב בעבורה"], והוא שאמר רבא לבני העיר מחוזא: "אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו", כלומר: **כבדו וייקרו את נשותיכם, ועל ידי זה תתברכו ותתעשרו**.

"כל אדם שאין לו אשה, שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה..." (יבמות סב ע"ב). האשה היא היא היכולה להכניס לביתו ולחייו אור ושמחה, קדושה וברכה, ולמלא את הבית בטוב.

אומר הזוהר הקדוש (בראשית נ א): "תא חזי, בזמנא דבר נש הוא בביתיה, עיקרא דביתא דביתהו [**בוא וראה, בזמן שהאדם בביתו, עיקר הבית הוא אשתו**]. בגין דשכינתא לא אתעדי מן ביתא בגין דביתהו [**משום שהשכינה הקדושה שורה בבית ואינה מסתלקת משם, בזכות אשתו**]".

דוגמא מוחשית לכך, שהברכה והקדושה בבית הם בזכות האשה, אנו רואים באוהלם של האבות והאמהות. כל זמן שהיתה שרה אמנו בחיים, היו באוהלה שלושה ניסים תמידיים: ענן

קשור על האוהל [דהיינו קדושה והשראת שכינה], נר דלוק מערב שבת לערב שבת [הנר שהדליקה לכבוד שבת היה ממשיך לדלוק בדרך נס עד ערב שבת הבאה] וברכה שרויה בעיסה. כאשר נפטרה שרה, הסתלקו הניסים הללו. כך, במשך 3 שנים היה האוהל חסר את הניסים המיוחדים הללו. עם כל גדולתם של האבות הקדושים שגרו בו - אברהם אבינו אשר הפיץ את האמונה בעולם כולו, ויצחק אבינו אשר פשט את צווארו והיה מוכן בלב שלם להישחט על גבי המזבח - הניסים הללו לא חזרו להופיע בזכותם. רק כעבור 3 שנים, כאשר נישא יצחק לרבקה והכניס אותה לאוהלו, או אז חזרו והופיעו אותם שלושה ניסים!

ואנו שואלים: מדוע בעצם זה כך? מדוע דווקא האשה היא היכולה להביא את הקדושה אל הבית? וכי לאיש אין מספיק מאגרים ויכולות של קדושה? את התשובה לכך עונה לנו... אליהו הנביא! מספרת הגמרא: פגש רבי יוסי את אליהו הנביא ושאל אותו: כתוב בתורה: "אעשה לו עזר כנגדו", במה האשה עוזרתו לאדם? השיב לו אליהו הנביא: אדם מביא מן השוק חיטים, וכי חיטים הוא כוסס?! מביא פשתן, וכי פשתן הוא לובש?! לא נמצאת מאירה את עיניו ומעמידתו על רגליו?!

אומר אליהו הנביא: נכון, האיש מביא חומרי גלם, אך לא ניתן להשתמש וליהנות מהם כפי שהם, אלא האשה היא המכשירה אותם לשימוש ולהנאה. האיש למשל מחוייב להביא פרנסה - משכורת חודשית. אבל, האם ניתן לאכול ולשתות את המשכורת?! האשה היא הלוקחת אותה ופורטת, ויוצרת ממנה בית מלא בטוב ובברכה, אוכל וביגוד וכל צורכי הבית כשהם מתוקנים לשימוש וגורמים לכולם הנאה ושמחה. כך גם ברוחניות, לאיש יש את הפוטנציאל להביא "חומר גלם" של קדושה, הוא לומד תורה, מתפלל שלוש תפילות במנין וכו' ויכול להתעלות מאוד. הוא מתווה בבית את העקרונות, את השיטה, את הדרך בעבודת ה'. אך זה עדיין לא מספיק. הקב"ה אינו מבקש מאיתנו לחיות כמלאכים, אלא כבני אדם, כלומר לחיות את החיים הגשמיים שלנו עם התורה ועם הקדושה. וכאן מגיע חלקה של האשה, להוציא לפועל, לעולם המעשה, את הקדושה הזו. היא פורטת אותה אל החיים הפשוטים, הגשמיים, אל חיי המשפחה, אל האוכל, אל הביגוד, אל כל אורחות היומיום. היא זו שבכוחה לבנות וליצור "חיים של תורה", מערכת חיים שלימה שכולה קדושה וטהרה, בית יהודי שהוא משכן לכבוד השם יתברך.

בתבונה בנתה ביתה

כבר ביצירתה הבראשיתית טבע בורא עולם באשה את יכולת הבנייה. הדבר רמוז בפסוק: "**וַיִּבֶן** ה' אֱלֹקִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם - לְאִשָּׁה" [בשונה מבריאת האיש, שבו נאמר "**וַיִּיצֶר** ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם"]. לאשה יש כח לבנות, לחבר הרבה פרטים קטנים יחד לבנין שלם וגדול. מכל מאורעות החיים הפשוטים, מכל עמל היומיום, עבודות הבית המרובות, הטירחה והטיפול בילדים וכו' - מתוך כל זה ליצור משהו גדול, יפה ונעלה - "בית נאמן בישראל, בנין עדי עד".

חז"ל אומרים כי המילה "ויבן" היא אף מלשון **בינה**, "שנתן הקב"ה באשה בינה יתירה יותר מבאיש" (נידה מה ע"ב). לצורך בניית ביתה, חנן הבורא את האשה ב"בינה יתירה", באינטואיציה חזקה, בכושר אבחנה מעולה. כדוגמא לכך מציינים חז"ל: "אשה מכרת באורחים יותר מן האיש" (ברכות י ע"ב). כלומר היא מסוגלת, מביקור קצר של אורח, לעמוד על טיבו יותר מאשר האיש, יש לה חושים עדינים לקלוט את הפנימיות של האדם ומה טיבו. כך גם היא יכולה לקלוט את מצב הרוח של בעלה, של הילדים, יש לה הבנה נכונה ורגישה יותר מה נכון לעשות ומה לא, למה להתייחס וממה להתעלם, להגיב בחכמה לכל מאורע וכדומה.

מכיוון שהאשה היא הבית, טבע בה הבורא את האחריות לשלומו של הבית, לתיפקודו התקין ולשגשוגו. ניתן לראות שכאשר איש ואשה מגיעים לביתם, האיש מחפש את... הספה, את הארוחה, ואולי את הספר. ואילו האשה מיד תבחין ב... סל הכביסה המלא, בכלים המחכים

בכיור. יש לה צורך פנימי לראות את הבית מתופקד כראוי. כמו כן, איזה ציבור ממלא וגודש יותר סדנאות והרצאות למיניהן בנושאי שלום בית וחינוך ילדים, גברים או נשים? בודאי שנשים. נשים מייחסות ערך רב לאהבה, לתקשורת ולמערכות יחסים תקינים. טבועה בהן אחריות טבעית על שלימות המסגרת המשפחתית.

"חַכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ, וְאִוֶּלֶת בְּיָדֶיהָ תֶּהֱרָסֶנּוּ" (משלי יד א)
"בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת, וּבִתְבוּנָה יִתְכּוֹנָן, וּבְדַעַת חֲדָרִים יִמָּלְאוּ כָּל הוֹן יָקָר וְנָעִים". (משלי כד ג-ד)

"עזר כנגדו"

"וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקִים, לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ, אֶעֱשֶׂה לּוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ" (בראשית ב יח)

***שאלה:** האם הביטוי "עזר כנגדו" בא לומר שהאשה היא בעצם "העוזרת" של האיש? כביכול אין לה תפקיד בפני עצמה, אלא כל תפקידה הוא רק "לעזור"?*

יש לך שאלה טובה. את מכירה ושומעת על כל מיני עוזרים ועוזרות למיניהם, החל מהעוזר של ראש הממשלה והשרים החשובים, ועד עוזרת הבית הפשוטה, ומה שמשותף לכולם: לתפקיד שלהם אין חשיבות בפני עצמו, אלא הוא נועד לשרת את העיקר. ראש הממשלה הוא העיקר, רק שאיננו יכול להשתלט על כל העבודה לבדו, אז יש לו עוזר. גם עוזרת הבית כמובן מגיעה רק כדי לשרת את בני הבית, וכדומה. ואת מתפלאת: האם באמת התורה מגדירה את האשה כ"עוזרת" של האיש?

אם נתבונן בתנ"ך, נראה שלמושג "עזר" ישנה משמעות רחבה יותר מן המשמעות הפשוטה. הנה לדוגמא, אומר דוד המלך: "אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים, **מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי? עֶזְרִי מֵעִם ה'**!" לאיזה "עזר" התפלל דוד המלך? האם הוא התכוון לומר: 'רבונו של עולם, אני צריך עוזר שיעזור לי לנהל את הממלכה, כי יש לי מידי הרבה עבודה, ואני לא מצליח למצוא מישהו מתאים לתפקיד, אז אולי אתה מוכן להיות העוזר שלי?'... ברור שלא ל"עזר" ול"עוזר" שכזה התכוון דוד המלך, אלא כוונתו היא, שהוא מרגיש את עצמו חסר ודל, ועל כן הוא צריך עזר והשלמה, במה שהוא חדל. ואכן "עזרי מעם ה'", הקב"ה ישלים את החדלון שלי, את מה שאין לאל ידי לעשות.

"עזר" מסוג כזה, מהווה האשה עבור בעלה. במה שהאיש חדל וחסר, במה שאיננו יכול לעשות ולהשיג, באה האשה ומשלימה אותו.

[רעיון זה מובע אף בדו שיח שהתנהל בין רבי יוסי לאליהו הנביא, כפי שהבאנו לעיל, ששאל רבי יוסי את אליהו הנביא: "במה האשה עוזרתו לאדם?". ושואלים המפרשים: מהי שאלתו של רבי יוסי? מה זאת אומרת 'במה היא עוזרת לאדם'? האם אין זה מספיק ברור ומוחשי לעין, עד כמה האשה עוזרת לאדם? מבשלת, מכבסת, מנקה מסדרת... אלא, נשים לב שהאשה ניתנה לאדם הראשון כאשר הוא היה בגן עדן. מצבו אז היה כה מושלם, עד שבאמת לא ברור למה הוא היה צריך "עזר כנגדו". חז"ל אומרים (סנהדרין נט): "אדם הראשון מיסב בגן עדן היה, והיו מלאכי השרת צולים לו בשר ומצננין לו יין", לא היה חסר לו לכאורה שום דבר. משיב אליהו הנביא: לאיש לבדו חסר כח משמעותי מאוד. הכח שלו מתרכז בעיקר בפוטנציאל, ב"חומרי גלם", אך חסר לו את הכח של ההוצאה לפועל, של ההגשמה. הדבר מתבטא למשל בפרנסה, כפי שהבאנו לעיל: "חיטים מביא, חיטים כוסס?! פשתן מביא, פשתן לובש?!". כמו כן גם בכוחות ההולדה, האיש אינו יכול להוציא לפועל את כוחותיו מבלעדי האשה, וכן אף ברוחניות. לפיכך מסכם אליהו הנביא ואומר: "לא נמצאת **מאירה את עיניו ומעמידתו על רגליו**?!"]

ובאמת כשנראה לנגד עינינו אדם ללא אשה, זהו אדם דל וחסר, אשר אינו יכול להוציא לפועל את כל כוחותיו כראוי. גם אם תהיינה לו אלף ואחת "עוזרות", עוזרות בית ועוזרות בעבודה, זה לא ימלא את ה"עזר" לחיים שאשה מהווה עבור האיש. בהתבטאויות שונות של רבנים [כגון בהקדמות לספרים], ניתן לראות את הערכתם העמוקה לאשה העומדת מאחוריהם ואחד השבחים

העמוקים הוא **"עזרתי בחיים"**. ודאי אין זה קומפלימנט לאיזו עוזרת בית טובה שמשרתת אותי טוב, אלא יש כאן ביטוי של הערכה עמוקה לאשה שמשלימה אותי במה שאני חסר, מהווה עבורי עזר והשלמה, ומבלעדיה היו חיי חסרים ודלים ביותר מכל הבחינות. [בגמרא מובא: מהו "בחוסר כל"? - רב חסדא אמר: "ללא אשה"! (נדרים מא ע"א)].

"כל אדם שאין לו אשה, שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה..." (יבמות סב ע"ב). לא כתוב שהוא שרוי בלא בגדים מכובסים, בלא ארוחות צהריים מסודרות ובלא ספונג'ה. גם זה חשוב, אבל בתור חלק ממכלול - של בית חם ואוהב ודמות של אשה העומדת מאחוריו, מגבה אותו וממלאת את חסרונו. את העבודות הטכניות לבד היה אולי אפשר להשיג בדרכים אחרות. כפי שראינו לעיל, אין זו מטרת בריאת האשה, שהרי היא נבראה לאדם הראשון עוד כשהיה בגן עדן, ולא היה זקוק כלל לשום עזרה טכנית. כמו כן אנו רואים בהלכה, שאדם שיש לו אפשרות כספית, מן הראוי שיביא לביתו משרתת לעבודות הבית, כדי להסיר טירחה זו מאשתו (מלבד מלאכות מסויימות שתמיד יישארו בידי האשה דווקא, כי הן חלק מהכבוד והחיבה שלה כלפי בעלה, כפי שמתבאר בשלחן ערוך אבן העזר סימן פ), הרעיון הוא שעל האיש להחזיקה כגבירה, באופן מכובד ככל שיש ביכולתו, כדברי הרמב"ם: "מרבה בטובתה כפי ממונו". בודאי שהעבודות הטכניות שהיא עושה עבורו אינן מהוות כשלעצמן את עיקר תפקידה כלפיו, אלא העזר של האשה הוא מהותי, ויכול להביא את האדם לידי שלימותו ברוחניות ובגשמיות.

הכל מן האשה

הפתגם אומר: "מאחורי איש גדול עומדת אשה גדולה", כשרואים אדם גדול, ניתן להבין שיש לו מאחוריו גיבוי חזק ותומך. כפי שהתבטא רבי עקיבא ואמר לתלמידיו בהצביעו על רחל אשתו: "שלי ושלכם - שלה הוא".

במדרש מובא סיפור: מעשה בחסיד אחד שהיה נשוי לחסידה ולא העמידו בנים זה מזה. עמדו וגירשו זה את זה, והלך החסיד ונשא אשה רשעה אחת, ועשתה אותו רשע. הלכה האשה החסידה ונישאה לרשע אחד, ועשתה אותו צדיק. **הרי שהכל מן האשה.** (בראשית רבה יז ז)

אומר על כך רש"י: "הכל מן האשה - כל מה שעושה אדם, מן אשתו הוא עושה, בין טוב ובין רע". ומהרז"ו מסביר: "שהאשה לוקחת מן האיש את לבו, טוב טעמו ודעתו אל רצונה ופתויה".

הגאון רבי אליהו לאפיאן התבטא ואמר: **"נשמתו של הבעל מונחת בתוך כף ידה של אשתו"**. (אשת לפידות עמוד קט)

מן המקורות

רבנו בחיי מסביר, מדוע פסוקי המזמור "אשת חיל" מסודרים מאל"ף ועד תי"ו: "ורצה להזכיר בפרשה מידותיה החשובות עם זכרון כל אותיות האלפ"א בית"א הרשומות בהם, כדי לבאר, כי האשה הטובה, הכוללת מידות טובות, **כוללת כל התורה, כי היא הכנה אל האדם להגיע אל הצלחת התורה והמצוות...** ועל זה אמר שלמה ע"ה (משלי יח כב): **"מָצָא אִשָּׁה - מָצָא טוֹב, וַיָּפֶק רָצוֹן מֵה'"**. (רבנו בחיי פרשת חאת הברכה)

סיפור

אחד הרבנים, הידוע בעיסוקיו המרובים לזיכוי הרבים סיפר: בתקופה מסויימת התפנתה לי שעה אחת בשבוע בלוח הזמנים הצפוף. עמדתי בפני אפשרות לנצל את הזמן הזה למסירת שיעור לגברים, או להעביר הרצאות לנשים. שאלתי את הגאון הרב שך זצ"ל באיזו אפשרות לבחור. ראש הישיבה ענה מיד וללא היסוס, כי הנשים עדיפות.

תמהתי בפניו: "בשיעורם של הגברים מקיים אני, פרט לזיכוי הרבים, גם מצוות תלמוד תורה שהגברים מחוייבים בה?!"

הביט בי ראש הישיבה, חייך ואמר: "**העולם חושב שהגברים מנהלים את העולם, ואני אומר לך שהנשים מנהלות את העולם.** מפני כך, כל השפעה עליהן נחשבת כהשפעה עקיפה על הגברים, ונמצאת מרוויח את שניהם..." (אשת לפידות עמ' עה)

כמה טובה אשה טובה!

"כמה טובה אשה טובה, שגן עדן נמשל בה".

כאשר רצו לתת דימוי ל"גן עדן", מקום שכולו אפוף בטוב ובעונג, חיפשו משל - איזושהי דוגמא מהעולם הזה, שיכולה קצת להמחיש ולקרב אל שכלנו את המושג "גן עדן". למה ידמו זאת? אולי לכפר נופש מרהיב? לא. אין זה דומה. אולי לשהות באיזה בית מלון מפואר? לא. אפילו לא מתקרב. אולי לאיזו משרה מיוחדת? לוילה נהדרת? לגן פרחים קסום? לא, לא, לא. המשל הקרוב והממחיש ביותר הוא "אשה טובה". אדם שיש לו אשה טובה ומסורה, שאוהבת אותו, מתמסרת אליו - זה המשל הכי טוב לגן עדן [כמובן שגם זה - רק במושגים שלנו, כי גן העדן האמיתי לא נוכל להשיג מעט מן המעט ממנו בשכלנו, כפי שכותב הרמב"ם שהרי זה כעיוור שלא ניתן להסביר לו מהם צבעים, וכך אף אנו "עיוורים" מלהבין במושגי תענוגי גן עדן]. אדם זה אפוף בטוב. הטוב סובב את חייו ומקיף אותו. אשתו הטובה ממלאת את חייו בנעימות וביופי, בשמחה ובחמימות. היא בשבילו ה"גן עדן" של העולם הזה. וכמובן, כשהוא ב"גן עדן" שכזה, אף היא נמצאת עמו שם, כי הם הרי על אותה סירה...

מן המקורות

"אשת חיל מי ימצא... בטח בה לב בעלה" - יוצרת היא לו את המקום היחיד בעולם שבו הוא מרגיש את עצמו בטוח... ואם ככה לו, אז יכול הוא להחסיר נפשו מכל וכל. איש מאושר ושבע נחת, יכול לוותר על מותרות. רק דבר אחד בעולם מביא אושר לאדם, והוא פינת אושר שלווה. **האישה העברייה ניחנה בכישרון מיוחד בבחינה זו, וסיפוק בידה להפך גם חדר קטן וצר, לבית מלא תענוגי אושר ונחת.** (הרב יחיאל יעקב וינברג / לפרקים, עמ' צ)

"עזר - כנגדו"

"עזר **כנגדו**". מה הכוונה במילה "כנגדו"? המובן הפשוט הוא, שהיא עזר למולו. ה"כלי יקר" מסביר שהדבר מורה אף על האהבה ביניהם: "ויהיו זה כנגד זו, פונים פניהם זה לזה, כי זה מורה על האהבה [כמו שנאמר (תהלים טז ח): "שויתי ה' **לנגדי** תמיד"]. שאין פירושו התנגדות של מריבה, אלא התנגדות של אהבה כמים הפנים".

יחד עם זאת, רמז כאן שלפעמים האשה עלולה להיות "כנגדו" גם במובן השלילי, כפי שדרשו חז"ל: "זכה - עזר, לא זכה - כנגדו". כלומר האשה בכח השפעתה הרב יכולה אף להטות את בעלה לדרך לא טובה ובכך להיות "נגדו", כדוגמת אשתו של קורח שהסיתה אותו לחלוק על משה רבנו ובכך גרמה לו לאבד את עולמו.

משמעות חשובה נוספת של המושג "עזר **כנגדו**" היא: כנגדו - למולו בלבד. ולא למול כמה בני אדם. מיוחדת רק בשבילו (בעל הטורים בהקדמתו ל"אבן העזר"). כלומר הקב"ה טבע בכוחות הנפש של האשה התקשרות אמיצה ונאמנה אל איש אחד ורק אליו. להיות "עזר" וקירבה אישית חזקה לאדם אחד בלבד.

מצאה בו מנוח

אז הנה הבנו עכשיו הגדרה חשובה שהגדיר הבורא במערכת ההפעלה האישית של האשה: "עזר כנגדו". "עזר" להיות בעבור בעלה החלק המשלים, הממשיך, המוציא לפועל, העוזר והמגַבֶּה. "כנגדו" - למולו בלבד, מה שאומר הצנעה ואיפוק כלפי אנשים אחרים. אם זו ההגדרה שהגדיר הבורא, הרי שדווקא התנהלות כזו תוכל להוביל את האשה לחיים שלמים וטובים ולספק לה את הצרכים האמיתיים הדרושים לנפשה.

הבעל מכונה בלשון המקרא "מנוח" (רות ג א), ואמרו חז"ל: "אין לאשה מנוחה אלא בבית בעלה" (רות רבה ב. אבן עזרא רות ג א. תנחומא בא טז). דווקא התקשרות אמיצה אל בעלה בלבד, עם נכונות להשלים אותו, להתמסר אליו ולהיות "עזרתו בחיים", היא שיכולה להביא את האשה לידי "מנוחה", תחושת יציבות, שייכות, שלווה ושמחה, וקירבה אמיצה ונאמנה בינה לבין בעלה. [להבדיל מהתנהלות השונה מזו, שבה האשה מרגישה חופשיה ליצור קשרי קירבה וחיבה עם אנשים נוספים, ובסופו של דבר הדבר גורם לה להפסדים מרובים בקשר שלה עם בעלה, להרגשת תלישות ורדיפה בלתי פוסקת אחר משהו לא ברור, מפני שהיא פועלת בניגוד להגדרות שהגדיר בנפשה הבורא].

אם בישראל

"אין גדולה מגדולת אם, ואין תפארת כתפארתה"
(בראשית רבה כא)

דבורה הנביאה, כשהיא משוררת את שירתה, אומרת: "עַד שֶׁקַּמְתִּי דְּבוֹרָה, **שֶׁקַּמְתִּי אֵם בְּיִשְׂרָאֵל**". אף על פי שבתקופתה הייתה דבורה אשה חשובה ומכובדת: נביאה, שופטת ומנהיגה, אין כל הדברים הללו מצויינים בשירתה. לעומת זאת מפורש שציר חייה ומאוויי ליבה היו - "אם בישראל". תפקיד זה הוא העילוי, השבח והשאיפה הנשגבים של כל אשה יהודייה!
(הרבנית ר. לפידות - שירת הבית היהודי)

להלן נביא לקט של מאמרים ופנינים על כוחו ועוצמתו, יופיו וטובו - של תפקיד מיוחד זה.

צריך עיון

שירת אם

"אשה מישראל, אשת חיל עטרת בעלה, כי ימלאו ימיה ללדת, ותזכה להיות אם בישראל, הריהי יוצקת את רגשות אושרה ושמחת לבבה בתפילה חמה לאביה שבשמים: "עָלַץ לִבִּי בַּה', רָמָה קַרְנִי בה'... כִּי שָׂמַחְתִּי בִּישׁוּעָתֶךָ"! (תפילת חנה, שמואל א ב א), ובאמונה גדולה תכריז: "אֵין קָדוֹשׁ כַּה', כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ, וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ" (שם ב), והמון מחשבות קדושות עולות מלבה למוחה...

חנה הנביאה, אשת אלקנה, זכתה והיתה לאם, וילדה את שמואל הנביא. היא חידשה תפילה גדולה בישראל, את תפילת האם. מתפילתה של חנה נודעו לנו הרבה הלכות גדולות בתפילה, ותפילת האם חנה היא היסוד בנפש לכל תפילת אם בישראל, **לכל אשה עבריה אשר תזכה לברכת פרי בטן ולחסד האימהות, ונפשה, שהתעשרה מברכה זו ומחסד זה, תשיר את שירתה הפנימית לקונה**. גם פלאי היצירה וסוד החיים החדשים, גם צער ההריון וחבלי הלידה, מהדהדים בשירתה - תפילתה, והיא להם פה ולב, כינור ועוגב, להודות לגומל הטובות על גמולו על כל טובו עמה, ולבקש מלפניו יתברך על הצלחת ייעודה כאם. **היא גאה ושמחה על הכתר החדש שנתעטרה בו - כתר האימהות, והיא תפילה להיות ראויה לו ולתפארת תפקידו**". (מן הבאר פרשת תזריע - הרב אלימלך בר שאול)

◈ ◈ ◈

"הראני אדם גדול - ואראך אם גדולה". (החינוך ציפור נפשנו עמ' רנד)

כאשר שאלו את הרב שך זצ"ל: "כיצד זוכים לילדים גדולים בישראל?" ענה ואמר: "**לילדים גדולים זוכים על ידי אמא גדולה!**" (רבן של ישראל)

◈ ◈ ◈

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת ליבו". מגיע יום החתונה – היום שבו ניכרת הנחת בעליל, היום שבו עוזב הבן את הבית כדי לכונן לעצמו בית משלו, **ואזי, ביום גדול זה, נקראים הכל לצאת ולראות בעטרה שעטרה לו אימו ביום חתונתו.** מי הוא זה אשר עיטר את החתן בעטרת התורה ויראת השמים? – **"שעטרה לו אימו"!** האם היהודייה, היא אשר הביאה אותו ליום זה מעוטר בכל המעלות. (הרב משה קלצקין - ביני לבני ח"ב עמ' 340)

◈ ◈ ◈

בשעה שניתנה התורה, נצטווה משה רבנו לומר תחילה ל"בית יעקב" - שהן הנשים. ולמה נצטווה לדבר עם הנשים תחילה? מפני שהן שולחות בניהן לבית הספר, ומשימות עיניהן עליהם שיתעסקו בתורה, ומרחמות עליהם בבואם מבית הספר, ומושכות ליבם בדברים טובים כדי שיהיו חפצים בתורה, ושומרות עליהם שלא ייבטלו מן התורה, ומלמדות אותם יראת חטא בילדותם. ונמצא לפי זה שהנשים הצנועות מסבבות התורה והיראה. (רבנו יונה גירונדי, אגרת התשובה)

"מאחר שחינוך הבנים לתורה משמש יסוד וערובה להנצחת התורה בעם, על כן פנה ה' תחילה אל האמהות אשר על ברכיהן יגדלו הנערים, "כדי שיהו מנהיגות את בניהן לתורה" (שמות רבה כח). **מי שהאמהות שלו, כל העם שלו!** (יפה תואר)

◈ ◈ ◈

מה תעשה האם בישראל, בשומעה את הקריאה הקוראת אליה: "כה תאמר לבית יעקב"? מתוך רוממות רוח היא תגיב על האמון שנתן בה ה' ותשתדל להצדיק את אמונו ולקיים את דרישתו של מי שחונן אותה בבנים כדי לחנכם ולגדלם לתורה. (רבי שמשון רפאל הירש -יסודות החינוך א עמ' קלז)

◈ ◈ ◈

"שמע בני **מוסר אביך**, ואל תיטוש **תורת אמך**" -האם עוסקת בגידולו הטבעי של הילד – מאכילה, משקה ומלבישה, מנהיגה. מעשיה ודמותה של האם המלווים את צמיחתו של הילד הופכים עבורו **לתורה שלמה.** האם מוליכה ומדריכה – כיצד אוכלים, היאך נוהגים ומה מגיבים בכל מצב. כך מטביעה האם מסכת חיים שלמה, הכוללת מידות נפש ודרכי התייחסות לרוב המצבים, שהאדם נפגש בהם. "תורת אם" מעצבת את נפשו של הילד כחומר ביד היוצר. כל הנהגת האם נעשית "תורת חיים" עבור הילד, ועבודתה הפנימית בתיקון מידותיה, הופכת להיות נחלת העתיד לנפש ילדיה, שכן תוך כדי גידולם היא חוקקת בנפשם את אורח חייהם. (אוהל יעקב ולאה הרב ר"מ שלנגר)

◈ ◈ ◈

הביטוי המקובל לשפת הילדות הוא: **"שפת אם"** [ולא "שפת אב" או "שפת ילדות"]. גם אם ילמד האדם עוד שפות רבות, תמשיך "שפת האם" להיות בעבורו השפה הבסיסית ביותר. הדבר מלמדנו, שאת ההסתכלות היסודית על החיים מקבל הילד - מאמו. האם מטביעה בילד מסכת חיים שלימה, שמלווה אותו למשך כל ימי חייו.

◈ ◈ ◈

אם - אמון - אמונה: ה"אם" היא הגרעין הראשון, שממנו מרחיב הילד את עולמו לכדי "אמון" בעולם שמסביבו, ולאחר מכן יש לו יכולת להתרחב אף ל"אמונה" בקב"ה.

◈ ◈ ◈

לאחר מלחמת העולם השניה, הגיע הרב מפוניבז' למנזר שנלקחו אליו מאות ילדים יתומים יהודים, וביקש להוציאם. הכומר התנגד באומרו שמדובר בילדים קטנים ולא ניתן לדעת מי מהם יהודים. ביקש ממנו הרב מפוניבז', שיתן לו לראות את הילדים רק לדקה אחת. "מה תעשה בהם בזמן כה קצר?" לגלג המנהל, אך הסכים. הרב מפוניבז' נכנס לאולם הגדול בו היו כל ילדי המנזר והכריז בקול: "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד". נשתררה דממה, ופתאום קפצו וניגשו אליו כמאתיים ילדים בקריאות "מאמע, מאמע" (אמא, אמא). לאחר דין ודברים קיבל הרב אישור להוציאם מן המנזר. כה רב היה כוחן של האמהות היהודיות, שעל אף שהיו ילדיהן כה קטנים בעת אשר נלקחו מהם, כבר הצליחו לחרוט בעומק ליבם בחרט ברזל בל יימחק את מילות האש המקודשות המלוות את עם ישראל בכל הדורות. (הרב אהרון זכאי - מצוות הנשים עמ' 371)

◈ ◈ ◈

אלו היו דרכי אימותינו הקדושות, דור אחר דור, עד אברהם יצחק ויעקב, לגדל בניהן ולהדריכם ולגדלם באמונה פשוטה. ומלמדת ומספרת להם כי יש גן עדן וגהינום, מהגאולה ותחיית המתים, ומספרת להם סיפורי צדיקים, למה שזכו על ידי מעשיהם הטובים, ובזה נתרגל ונתגדל התינוק. ואלו הדיבורים של האדם, הם יסוד איתן וקדוש. והעיקר הוא היסוד, ובאם היסוד הוא חזק, אז כל הרוחות שבעולם לא יזיזוהו ממקומו. ועל זה אמר רבי חנינא: "חמין ושמן שסכתני אימי בילדותי, הן הן שעמדו לי בעת זקנותי". (רבי אהרון ראטה - שומר אמונים מבוא השער טו)

◈ ◈ ◈

"אִם לֹא תֵדְעִי לָךְ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים, צְאִי לָךְ בְּעִקְּבֵי הַצֹּאן" (שיר השירים א ח) - אם אינך יודע מי היא המובחרת שבנשים, תוכל לדעת זאת אם תעקוב אחר "הצאן", אחר ילדיה. מחינוכם הטוב של הבנים למד אתה על טיבה וטובה של האם. האישה היא "עקרת הבית", עיקרו של בית, והבית עומד עליה, על דמותה ומסירותה, השפעתה וחינוכה. זו אחת הסיבות לכך, שלא נגזר על האישה עמל פרנסה, וגם לא עמל תורה. מוטלת עליה חובה קדושה ותדירה של השגחה ופיקוח על הבית והליכותיו וחינוך הצאצאים. (הרב מאיר וולך - מחשבת הטהרה עמ' 79)

◈ ◈ ◈

הרב מאיר שפירא זצ"ל, אשר ייסד והפיץ את רעיון "הדף היומי" [לימוד אחיד של דף גמרא ליום בכל רחבי העולם], התבטא לא אחת, כי כל תורתו וזכויותיו הם בזכות אמו, אשר חקקה בלבו אהבת התורה.

"מבטיי הראשונים אל אימי הנאמנה, ראוה בוודאי כשהיא מנענעת את עריסתי ומפזמת לי את שיר הערש המסורתי: "למד בני תורה, כי טובה היא מכל סחורה". מובן שאינני זוכר דבר זה, ברם מאמין אני שכך זה היה, וגם מרגיש אני זאת בחושי. מה שכן זוכר אני, הינם הדברים שהיא אמרה לי עת סיימתי את דרשת החומש: "למד בני, למד, ואני עוד אזכה לשמוע את דרשת הרבנות שלך..."

"דברי חכמתה של אימי ליוו אותי כל ימי חלדי, והיו נר לרגלי עד היום. כאשר באתי להפיץ את רעיון הדף היומי הייתי מצטט את דבריה: "כל יום שחולף ללא לימוד תורה, הרי זו אבידה שאינה

חוזרת". ובבואי לעשות נפשות למען ישיבת חכמי לובלין, שוב הייתי מצטט את דברי אימי: "בימינו כל מה שנותנים קרבן הוא, אבל בעד תורה כה גדולה כל קרבן הוא קטן מדי..." (אם בישראל ד עמוד 178)

בנאום ההכתרה, כאשר נתמנה לרבה של קהילת פיוטרקוב המעטירה, היו נשואות אליו עיני כל העדה, כשאזניהם כרויות לשמוע מה בפיו של רבם הנערץ בשעה זו. הם התבוננו בו כשהוא מנשק לפרוכת, נושא את עיניו לעבר עזרת הנשים, ומילותיו הראשונות מופנות אל... האם היהודייה: "**מזל טוב, אמא! מאירק'ה שלך נתמנה לרב בפיוטרקוב! תודות להתמודדות שלך, עמלך הרב ומסירות נפשך, קם ונהיה הדבר".** ואז המשיך: "אתן, אמהות בישראל! אתן המגדלות במאמץ רב ובהקרבה עצמית את מאירק'ה, שלומה'לע או דויד'ל שלכן. בעמלכן מעצבות אתן את דמותו, את אישיותו. ומי יודע?" הרעים קולו, "מי יודע איזה גדול בישראל אתן מטפחות? גם הוא עשוי לומר לכן 'מזל טוב' באחד הימים, כאשר יתמנה לרב בישראל, או לראש ישיבה, או שיתפרסם שמו כתלמיד חכם גדול. מי יודע? יתכן שאתן מגדלות את המשיח, את מושיעם של ישראל. מזל טוב לכולכן, אמהות בישראל!"... (שאוני בלבבכן עמ' 46)

סיפר ר' מאיר שפירא, כי לאחר פטירתה של אימו ראה אותה בחלומו יושבת על כסא מפואר, ועל ראשה כתר גדול ויפהפה, מנצנץ באורם המיוחד של אלפי יהלומים זוהרים. לשאלתו, מדוע מונח על ראשה כתר כה מפואר, הסבירה האם ואמרה: הכתר הזה הוא בזכות "הדף היומי" שהגית והפצת בעולם, ועל כל יהודי המצטרף ללימוד הדף היומי מוסיפים לי יהלום זוהר נוסף...!

כמה רב הוא השכר המצפה לכל אם יהודייה המוסרת נפשה למען חינוך בניה, ואת כל כוחותיה מקדישה להחדיר בתוכם קדושה ויראת שמים טהורה! (מוסף "בית נאמן")

◈ ◈ ◈

"אמר רבי חנינא: **חמין ושמן שסכתני אמי בילדותי, הן הן שעמדו לי בעת זקנותי"** (חולין כד ע"ב), אמר: **הלוא תדעו למי נאה התודה?** ביד מי כוננה עמודי האמונה ומוסדי דת אבותינו בחדרי לבבי, אשר לנצח לא ימוטו? **הלוא רק יד אמי עשתה זאת,** והיא זאת כוננה. וזה 'שמן וחמין', רצונו לומר, אש ההתלהבות אשר הציתה מוקד לבבי ליקוד עולם, נצח לא יכבו, להעלות שלהבת י-ה בקרב חדרי נפשי פנימה, המה קמו גם נצבו לנגד עיני, ושמן משחת קודש האמונה אשר יצקה על ראשי, ובקרב רגשות נפשי, אשר כמטר השמים הרעיפה - המה ייסדוני, והמה תמכו את ידי, למען לא ייכשלו פעמי ולא אמוט לעת זקנותי, ונפש תשחק ליום אחרון. (רבי אברהם בן הגאון מוילנא, סערת אליהו עמ' ד)

◈ ◈ ◈

אשרי הילדים אשר הוריהם אינם בושים לשקוד בעצמם על ענייני החינוך של בניהם, והם עצמם מדריכים אותם בדרך המוסר, וזאת על ידי היותם להם לדוגמא ולמופת בהתנהגותם. ושבעתיים אשרי הילדים, היונקים את עקרונות המוסר וערכיו יחד עם חלב אימם, האם המסורה והנאמנה, שאינה משתמטת מלמלא בעצמה את חובתה הקדושה כלפי עוללה. לטיפול מצד האם אין שום תחליף! **אם עינה של האם פקוחה תמיד על חדר הילדים, אם ליבה האימהי, היודע והמבין, מאציל את השראתו על כל החינוך - אזי יתפתח פרח המוסר מן הציץ, ויגדל לתפארת.** (הרב שמשון רפאל הירש - אבני חינוך עמ' ק)

◈ ◈ ◈

לפעמים אישה מסכמת לעצמה את היום: התחלנו בחוסר סדר, והיום הסתיים בחוסר סדר. הספקתי לכעוס על הילדים, והיום התבזבז על לא כלום... אבל אין זה כך. דעי לך, **שעצם המציאות של אמא בבית זו מציאות יוצרת!** ואם המטבח היה מלא בכלים ובכל זאת ישבת ושחקת עם הילד "חמש אבנים", את עזרת לילד לגדול בריא בנפשו, ובכך מילאת את תפקידך!

למה כששתי נשים נפגשות, אחת אומרת: היום אחר הצהריים הספקתי המון, שלחתי את הילדים למטה, ניקיתי את המקרר, הברקתי את הארונות, שטפתי את כל הבית. והשנייה אומרת, ואני לא הספקתי כלום היום, רק ישבתי כל הזמן עם הילדים ועשינו אוניות מהזמנות ישנות וכובעים מעיתונים... **האמנם לא הספקת?!** (פתחה בחכמה - מפניני חכמתה של המורה מרים שוב ע"ה עמ' 79)

◈ ◈ ◈

כל השקעה שמשקיעים בילדים לא שבה ריקם. כל אהבה, כל תשומת לב ומאמץ וטרחה עבור חינוך הילדים נותן פירות, ואין השקעה שווה יותר מהשקעה זו, שזה עיקר עמלנו בעולם הזה, וכלשון בעל ההגדה: "עמלנו - אלו הבנים". (הרב דוד כהן - מוסף "בזכות נשים צדקניות")

[עוד על מעלת תפקיד האמהות, יופיו ועוצמתו, ראי בחלק שלישי, בפרק "להיות לאם"].

מן המקורות

חשיבות יתירה ישנה בנשיקת ידי ההורים בשבת קודש. ועל דרך הסוד, מעלה גדולה יותר יש בנישוק ידי האם, כמבואר בדברי רבנו האר"י ז"ל, והוא עצמו היה נוהג ללכת לנשק ידי אמו הרבנית שרה ע"ה, בכל ערב שבת. (חוברת "כבוד אב ואם בהלכה ובאגדה")

רב יוסף מחכמי התלמוד היה עיור, וכשהיה שומע את קול רגלי אמו שמתקרבת, היה אומר: "איקום מקמי שכינה דאתיא" – אקומה מפני כבוד השכִינה שבאה! (קידושין לא ע"ב)

העבודה הרוחנית של האשה

מהרהורי לבנו: מדוע האשה אינה מקיימת מצוות רבות שהאיש מקיים, כמו ציצית ותפילין, תפילה במנין וכו'? האם הדבר מצמצם ומפחית מדרגתה הרוחנית? מדוע הגברים מברכים: "שלא עשני אשה"? מהי הדרך שבה יכולה האשה להשיג הישגים רוחניים גבוהים?

כולנו, גברים ונשים, עמדנו בהר סיני וקיבלנו את אותה תורה ואותן מצוות. באנו כולם בברית יחד, כאחד אמרנו בלב ונפש "נעשה ונשמע", והתעטרנו בשני כתרים על ידי מלאכי השרת. פרס עלינו הקב"ה את חופתו ואמר לנו: "בנים אתם לה' אלוקיכם", "והייתם לי סגולה מכל העמים", וכרת עמנו את ברית הנצח המלווה אותנו עד היום ומזכה אותנו בקשר יומיומי בל ינתק עם אבינו שבשמים.

והנה, בקיום המעשי של המצוות, אנו רואים שישנו הבדל די משמעותי בין הגברים לנשים: **נשים פטורות מ"מצוות עשה שהזמן גרמא".** כלומר בכל מה שקשור למצוות "לא תעשה", מה אסור לעשות, הגברים והנשים שווים. אך במה שקשור למצוות "עשה", דברים שצריך ומצווה לעשותם, הדבר תלוי, אם אלו הן מצוות שאינן בזמן מסויים דווקא, גם הנשים חייבות בהן, כגון: מזוזה, ברכות, כבוד אב ואם, השבת אבידה וכדומה. אולם אם הן מצוות שתלויות בזמן מסויים דווקא, ברובן, הנשים פטורות. לדוגמא: הנשים פטורות ממצות סוכה, כיוון שמועדה קבוע

לשבעה ימים מסויימים בשנה. פטורות משופר ולולב, מציצית ותפילין, כי יש להן זמן מוגדר. הסיבה לכך היא, כיון שהן טרודות בענייני הבית ובצורכי הבעל והילדים, לכן לא חייבה אותן התורה בדברים שסביב הזמן, כדי שתהיינה פנויות יותר למלאכתן. כמו כן הן פטורות ממצות לימוד התורה, על אף שאין לה זמן קבוע כלל, ושייכת בכל יום ובכל לילה. [אומנם חייבות הן בלימוד הלכות לשם קיומן המעשי, כהלכות שבת, ברכות ועוד, אך פטורות מלימוד לשם לימוד].

השאלה היא: האם יש כאן בעצם איזה הפסד רוחני מסויים לאשה? האם בכך שהאשה אינה מקיימת את המצוות הללו, היא איננה יכולה להגיע להישגיו הרוחניים של האיש? **תהיה גם מי שתשאל:** למה רק אנחנו נפסיד? אולי צריך להסדיר איזו תורנות או משהו, יום אחד האיש יהיה אחראי על הבית והאשה תלך לבית הכנסת, ויום להיפך, כך שגם היא תוכל להתעלות כמוהו? **ועוד אפשר גם לשאול:** אם הטעם הוא מפני הטירדה בענייני הבית, מה עם נערות ובחורות רווקות שעדיין לא הקימו בית, מדוע גם הן פטורות? **שאלות בהחלט מעניינות...**

למעשה, מעיון בדברי רבותינו, אנו נוכחים לראות כי ישנו הבדל בין העבודה הרוחנית של האיש לבין העבודה הרוחנית של האשה. אין זו חלוקת תפקידים בעלמא, חלוקת עבודה יעילה, הבאה להטיל את העול הארצי על חצי מהציבור [נשים] כדי שהחצי השני [גברים] יהיה פנוי יותר להתעלות רוחנית. אלא הקב"ה נתן לכל אחד את העבודה הרוחנית המתאימה והמיועדת לו. ממילא בזה שהתורה פטרה את האשה מחלק מהמצוות, היא איננה מפסידה מכך. דווקא כך היא תמלא את תפקידה על הצד הטוב ביותר, ותוכל להגיע להישגים רוחניים גבוהים לא פחות. אף העובדה שבחורה רווקה אינה חייבת במצוות אלה, מעידה שיש כאן בעצם חלוקה עקרונית ומהותית ולא פרקטית בלבד.

לפני שניכנס ונסביר זאת יותר, נשאל שאלה נוספת, בוערת במיוחד:

מדוע הגברים מברכים בכל יום ברכת "שלא עשני אשה"?

ברכות השחר - תודה יומית לה' על כל מה שאנחנו

בכל בוקר מברכים כולנו "ברכות השחר" - ברכות של הודאה על התחדשות יום נוסף, עם כל מה שזה אומר: העיניים שנפקחו מחדש, הגוף שהזדקף, הכוחות שהתרעננו, הבגדים שקיבלנו ללבוש, וכן הודאה על ייחודיותנו כיהודים: "אוזר ישראל בגבורה", "עוטר ישראל בתפארה".

ישנו שינוי אחד בין הגברים לנשים בברכות אלו: האיש מברך, בין יתר הברכות: "ברוך... שלא עשני גוי". "ברוך... שלא עשני עבד". ואחר מוסיף: "ברוך... שלא עשני אשה".

לעומת זאת האשה מברכת: "ברוך... שלא עשני גויה". "ברוך... שלא עשני שפחה". ואחר מוסיפה ואומרת: "ברוך שעשני כרצונו".

ננסה להבין את משמעותן של ברכות יומיות אלה.

למלך אחד היו אזרחים רבים. מתוכם בחר קבוצה נבחרת שתעבוד אצלו בארמון. מתוך קבוצה זו, חלקם נבחרו למשרתים, וחלקם נבחרו לשרים המקורבים אל המלך במיוחד. את הקבוצה הזו, של השרים, הוא אוהב ומקרב באופן מיוחד, כבנים ממש, משתף אותם בסודות הארמון ומגלה כלפיהם חיבה רבה. למרות שהוא אוהב את כולם באותה מידה, מסיבות השמורות עימו, הפקיד המלך בידי מחצית מן הקבוצה תפקידים רבים יותר.

בכל בוקר, כאשר התייצבו השרים לעבודת יומם, קדו קידה לפני המלך ואמרו: תודה שלא

השארת אותנו אזרחים פשוטים. תודה גם שלא מינית אותנו למשרתים בלבד. ואילו השרים שקיבלו תפקידים נוספים הוסיפו ואמרו: תודה שלא השארת אותנו כיתר השרים, ולא מנעת אותנו מתפקידינו הנוספים. בזה הם רצו להביע שהם באים לעבודתם בשמחה, רואים אותה כזכות, ועושים גם את תפקידיהם הנוספים בלב טוב, ולא מתוך תחושת עול וקושי.

כך ברכות אלו שמברכים בראשית היום, הן ברכות הודאה לה', בהן אנו מביעים את תודתנו על התפקידים והמצוות שהוטלו עלינו. אנו מודים לה' שלא עשה אותנו גויים [המחוייבים רק בשבע מצוות], שלא עשה אותנו עבדים [עבדים כנעניים המחוייבים רק בחלק מן המצוות], והגברים שיש להם מצוות רבות יותר שהם מחוייבים בהם, מביעים זאת בברכה מיוחדת, "שלא עשני אשה", כלומר אני מקבל עלי בשמחה ובטוב לב את המצוות הנוספות שיש עלי כאיש. אני רואה זאת כזכות. **לאיש יש יתרון בתורה ובמצוות, והוא מברך על כך.** [הסיבה שמברכים בלשון שלילה "שלא עשני..." ולא בלשון חיובי: "שעשני יהודי" משום: א. אמרו חז"ל (עירובין יג ע"ב): "נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא. ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו..." ואם כן לא שייך להודות לה' על איך שנבראנו, אלא על איך שלא נבראנו. (ט"ז או"ח סימן מו ס"ק ד) ב. משום שלשון השלילה מדגישה ומפרטת יותר את ההודאה].

והאשה?

האשה אומרת "ברוך שעשני כרצונו". במילים אלו היא מביעה שני דברים חשובים שעליהם נרחיב מיד:

א. בראש ובראשונה, המשמעות הבסיסית ביותר היא: קבלה פשוטה של רצון ה', כפי שהוא.
ב. לאחר מכן מגיעה אף הכרה במיוחדות ובדרך העלייה המיוחדת שהועיד לה ה'.

"ברוך שעשני כרצונו" - קבלת רצון ה' באהבה

נשוב לשרי המלך האהובים, נביט על הקבוצה שנמנעו ממנה תפקידים מסויימים. **מה יאמרו הם למלך?** אם שרים נאמנים וטובים הם, הם יכריזו בראש ובראשונה: אדוננו המלך, איננו מנסים לערער אחר החלטותיך. תודה שמיקמת אותנו היכן שראית לנכון. גם אם לא קיבלנו את התפקידים הנוספים שקיבלו השרים האחרים, אנו מקבלים זאת ברצון שלם, ועושים בחפץ לב את העבודה שהטלת עלינו. אנו הלוא יודעים שאתה אוהב אותנו לא פחות, ובודאי אין בכוונתך לקפח אותנו. דומה הדבר אף לאבא שיש לו כמה בנים אהובים, הוא ממנה אותם לאחראים על המפעל שלו, ולאחד הבנים הוא נותן תפקיד בכיר יותר. מן הראוי שבן זה יודה על תפקידו, אך מנגד, יתר האחים צריכים לקבל בהסכמה מלאה את תפקידיהם ולמלאם כראוי. מה גם שאביהם מבטיח להם משכורת שווה!

כך האשה אומרת בפשטות: "ברוך שעשני כרצונו". קודם כל, אינני מערערת אחר רצונך. מסיבות השמורות אצלך, נתת לי תפקיד שונה, פטרת אותי מלימוד תורה וממצוות שונות. אני מקבלת זאת מתוך תודה ואמונה שלימה. אהיה נאמנה לתפקידי, ואעשה את רצונך כפי שאתה רוצה ממני. אני אף יודעת שאתה לא תקפח את שכרי, כמו שאמר דוד המלך (תהלים פד יב): "לֹא יִמְנַע טוֹב לַהֹלְכִים בְּתֻמִים... אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ!".

הנה למשל, ידוע שיש 3 דרגות בעם ישראל: כהן לוי וישראל, כשהכהן הוא במעלה הגבוהה ביותר. וישנו דיון על כך, שהיה מן הראוי שהכהן יברך "שלא עשני ישראל" כדי להודות לה' על מעלתו ככהן ועל המצוות הנוספות שיש לו, אולם מסיבות מסויימות אין הכוהנים מברכים ברכה זו [א. מפני שלשון "ישראל" הוא לשון של מעלה, ואי אפשר לומר "שלא עשני ישראל", שהרי גם הכהן הוא בכלל ישראל. ב. משום שהכהן הוא פטור ממצוות אחרות, כך שאין לו תוספת משמעותית של מצוות. ג. מפני שכיום אין וודאות מלאה שהוא כהן מיוחס בן אחר בן עד אהרון הכהן. כמובא בספר אוצר אפרים במדבר רפג]. ועכשיו נשאל, האם מי שאינו כהן, חש נחות יותר, חש קיפוח מסויים? בודאי שלא. הלוא כך בנויים הם צבאות ה', שלכל אחד יש את תפקידו. כותב הרב אליהו מונק זצ"ל (עולם התפילות עמוד לה): **"כמו שזכות המלוכה המשיחית ניתנה אך ורק לצאצאיו של דוד המלך, או מעלות הכהונה לבני אהרון לבדם, ויתרונות הלוייה רק**

לשבט לוי, כך מצווה רק האיש, ורק אם הוא בן חורין, על כל המצוות. התורה מייסדת סדרי חברה שבהם נועדים תפקידים שונים לקבוצות שונות. סדר זה תואם לטבע, בעיקר באשר לשוני במין, שהוא גם שוני ביכולת הגופנית ובסגולות הנפש... **היהדות איננה תולה את ערך האדם במידת החובות ובגודל התפקיד המוטל עליו, כי אם במידת אחריותו לגבי מילוי חובותיו אלה, ובמסירותו ונאמנותו להגשימן.** כהן, ויהא האדם היותר פשוט, זכאי לברך את הקהל, וכנגד זה למרן רבינו יוסף קארו האדם הגדול בענקים בעל השלחן ערוך שכל ישראל הולכים לאורו - לא היתה הרשות לכך. **ובכל זאת ערכו לא נגרע כלל וכלל מפני שחסר היה זכות זו.** והלוא כבר הצהיר אחד מחכמי התלמוד בחגיגיות, כי שלוש הקבוצות הנזכרות פה [נכרים, נשים ועבדים] מסוגלות, לא פחות מההפכין שלהם, להשיג את המעלה המכובדת ביותר של שלימות מוסרית: **"מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ, בין גוי בין ישראל, בין איש בין אשה, בין עבד בין שפחה, הכל לפי מעשיו של אדם, רוח הקודש שורה עליו"** (ילקוט שופטים ד ד). דעה זו על ערכה המוסרי של אישיות האדם, מאפשרת לכל אדם להיות שמח בחלקו ולהודות לה' "בכל מידה ומידה שהוא מודד לו".

ואכן, אומרת הגמרא (ברכות יז ע"א): **"גדולה הבטחה שהבטיחן הקב''ה לנשים יותר מן האנשים** שנאמר (ישעיה לב ט): 'נָשִׁים שַׁאֲנַנּוֹת קוּמְנָה שְׁמַעְנָה קוֹלִי, בָּנוֹת בֹּטְחוֹת הַאֲזִנָּה אִמְרָתִי'". בפחות מצוות, ללא עמל לימוד התורה, בדרך הייחודית להן ובזכויות הייחודיות להן, תגענה הנשים לאותו שכר ולאותן השגות רוחניות גבוהות, כפי שנרחיב יותר בנקודה הבאה.

אותן "נשות הכותל" [קבוצת נשים פרובוקטיבית המגיעה כל ראש חודש אל הכותל בטלית ותפילין] או הנשים הרפורמיות האתעטרות בטלית ותפילין ועולות להיות חזניות ולקרוא בתורה, מגלמות את היפוך התפיסה הפשוטה של "שעשני כרצונו", היפוך ההשלמה וההסכמה עם התפקיד שהוציא להן ה' יתברך. חסרה להן האמונה הפשוטה בקב"ה ורצון לעשות את רצונו כפי שהוא מבקש ולא כפי שהן מנסות להבין.

משל לחייל שהוטל עליו קיום הקשר בין פלוגות שונות. והנה שמע, כי חסר תותחן באחת הפלוגות, והחליט ללכת ולמלא את מקומו. נזפו בו מפקדי הצבא ואמרו: תפקידו של התותחן חשוב, ותפקידו של המקשר חשוב, **אך חשוב משניהם שכל חייל יישאר נאמן לתפקידו הוא,** ולא - יתערערו כל הסדרים והצבא יצעד לקראת מפלה. כך הם הדברים בלגיונותיו של הקב"ה. תפקיד הכהן חשוב, ותפקיד הישראל חשוב, **אך חשוב משניהם - כי כל אדם מישראל יישאר נאמן לתפקידו שעליו הפקידו ריבון העולמים.** יש באיש מה שאין באישה, ויש באישה מה שאין באיש, וכל תכונה מותאמת לתפקיד המוטל עליהם. האישה נדרשת מאת ריבון העולמים להיות "עזר כנגדו", ועל כן אין לך תפקיד חשוב מזה. (הרב יוסף אברהם וולף "מעמד האישה בתורה ובחז"ל")

"שעשני כרצונו" - מחוברת לרצון ה'

מעבר למשמעות הבסיסית של "שעשני כרצונו" - הסכמה וקבלה של רצון ה', במילים הללו מוטבע עומק נוסף. חז"ל בלשונם הטהורה הטביעו דווקא מטבע לשון זו, אשר יש לה משמעות נוספת: "שעשני כרצונו" - האשה עשויה כרצונו של הקב"ה. היא בטבעה קשורה ומחוברת יותר לרצון ה'.

האיש מחוייב ביותר מצוות. "מצווה" היא מלשון "צוותא", חיבור אל הקב"ה. כל מצווה ומצווה מקשרת את האדם לבוראו. אבל האשה, אף בפחות מצוות, תוכל להגיע להתקשרות זו. הקירבה אל ה' ואל רצונו מוטבעת בה בטבע [גם בגלל עצם טבעה, שיש בה יותר רכות והתבטלות, בניגוד לאיש שאופיו קשוח וגאה יותר. וגם בגלל צער ההריונות, הלידות, העליות והירידות הרבות שיש לה בחייה ויוצרים בקרבה קירבה טבעית לקב"ה]. (הרש"ר הירש ויקרא כג מג. ועוד כדלהלן)

ה"חזון איש" מסביר, שזוהי כוונתם של חז"ל כשאמרו: "נתן הקב"ה באשה **בינה יתירה** יותר מבאיש". כי עיקר ביאת האדם לעולם הזה הוא כדי לדבק נפשו ומחשבתו בקב"ה. ואצל הגברים קשה שיהיה זה בלא לימוד תורה, ואילו אצל נשים כוחן לזה אף בלא לימוד תורה. (גפן פוריה עמוד רנז בשם מעשה איש).

ניתן לראות זאת מאם במוחשיות. הנבר, אם לא יעשה מצוות, אם לא יקום בבוקר וילך להתפלל, יניח תפילין ויקבע עיתים לתורה, הוא נכבה, הוא חשוק מבחינה רוחנית. אבל אשה יכולה להיות מאורת גם בלי זה. בשבת בבוקר לאשל, האיש הולך לבית הכנסת להתפלל, והנה הוא חונר עם אור של שבת על הפנים. התפילה בציבור, הקריאה בתורה, דברי התורה ששאר – כל אלה האירו את לבבו ונשמתו. האור הזה בודאי לא היה קיים אילו היה נשאר בבית. לעומת זאת האשה יכולה להישאר בביתה, לעסוק בפעולות שגרתיות פשוטות, ואור השבת יאיר את פניה לא פחות.

"האשה היא 'רשות היחיד', היא עצם הדביקות בקב"ה. היא לא זקוקה לאמצעים כדי להתקשר לקב"ה. היא לא זקוקה לקשור תפילין, כי היא בעצמה קשורה. היא לא צריכה ללבוש ציצית כדי לזכור, מפני שהיא עצמה זוכרת. היא גם לא זקוקה ללימוד תורה כדי להתקשר עם הקב"ה, מפני שהיא כולה קשורה!" (הרב פינקוס זצ"ל נפש חיה עמ' קב)

למעשה, העבודה הרוחנית של האשה היא בעיקר "מה לא לעשות". האתגר הגדול שלה הוא בעיקר **לשמור** על האמת הפנימית, על הדבקות, על ההתבטלות לה' ולרצונו ועל האור הרוחני שיש בה. [דבר זה רמוז בדברי חז"ל (יבמות סה ב): "איש דרכו לכבוש, ואין אשה דרכה לכבוש". גם ברוחניות, האיש משיג את הישגיו מתוך כיבוש ועמל, מבחוץ, ואילו האשה "כלי זינה עליה" ומשיגה את הישגיה הרוחניים מתוך פנימיותה, **על ידי מימוש נכון וטוב של כוחותיה,** אף מבלי עמל חיצוני].

קדושה - מן הארץ

"העולם הזה נברא באות ה"א... ועולם הבא באות יו"ד" (רש"י בראשית ב, ד)

ב***אי*** ***ש*** וב***אש***ה ישנה "אש" של רוחניות וקדושה, אך בא***י***ש היא מתלווה עם האות יו"ד, המסמלת את העולם הבא, ובאש***ה*** עם האות ה"א המסמלת את העולם הזה. האיש - עיקר הצלחתו הרוחנית היא רק כאשר הוא עוסק בעניינים רוחניים. לעומת זאת האשה יכולה להצליח ברוחניות גם בהיותה עוסקת בעניינים ארציים.

מעשה באשה שהייתה מטאטאת את ביתה, ולפתע שמעה מלאכי מרום אומרים קדושה! מיד זרקה את המטאטא מידה, וענתה יחד עמהם. (אבן שתיה עמוד רפו. אודות אשת "רב ייבי")

זהו כוחה של האשה: יכולה היא להתעסק בפעולה גשמית כטאטוא הבית – ולהתעלות לפסגות עליונות: לשמוע כיצד אומרים המלאכים קדושה...!

האשה עצמה מרוממת כל מלאכה, ולו גם הפחותה ביותר, לדרגה שבה היא עצמה נמצאת, שהרי עבודה זו אינה אלא אמצעי לבניין הבית היהודי בשלמות. אין כל סתירה בין מלאכת הבית לבין השגת דרגה רוחנית גבוהה ביותר, כשם שאין לראות סתירה בין תהליך הקרבת הקרבנות בבית המקדש, המורכב למראית עין מפעולות גשמיות פשוטות לכאורה, לבין היותו המעמד הרוחני הנעלה ביותר של העם. ("האם כמעצבת דמות המשפחה" בית ישראל עמ' 181)

"בני ישראל קיבלו במדבר את המן בזכות משה רבנו, ואת המים בזכות מרים. המן ירד מן השמים, והמים עלו מן הסלע בארץ. הדבר בא לסמל כי עבודתו של האיש היא להוריד את התורה מהשמים, על ידי לימוד התורה והתעמקות בה, ובכך לקדש את עצמו ואת

העולם כולו בקדושתה העצומה של התורה. לעומת זאת, עבודתה הרוחנית של האשה היא לרומם את העניינים הגשמיים כגון מזון וכל שאר העניינים של היום יום, מאמצעים גשמיים גרידא, לאמצעי טהרה. רק לאחר שענייני העולם הזה טוהרו והוכנו לקבל רוחניות, יכולה קדושת התורה לרדת אל תוככי המשתמשים בם ולהביאם לקדושה". (עוז והדר לבושה עמוד 524)

לא בשמים היא, תורת האשה, ולא מעבר לים. לא מדרשה עיקר אלא מעשיה. במילוי תפקידיה בכשרות ובהידור, בשמחה ובלב חם. **"ותעש בחפץ כפיה, ויהללוה בשערים מעשיה"**. (המורה מרים שוב ע"ה, פתחה בחכמה עמוד 69)

"הנני"- בכל אשר תשימני!

מעשה שהיה: בבית הכנסת של ר' ישראל מסלנט ממתינים כולם בציפייה דרוכה. היום הקדוש, יום הכיפורים, פרש את כנפיו על העולם, ובבית הכנסת רוצים כולם לקבלו בתפילת "כל נדרי". אולם - רבם הנערץ בושש מלהגיע. הם ממתינים וממתינים, בדאגה מלווה בתמיהה: מה יכול לעכב בעד רבם מלהגיע לבית הכנסת ביום הקדוש הזה?! והנה כעבור המתנה ממושכת, נכנס הרב, והתפילה התחילה. לאחר התפילה ניגשו אליו תלמידיו ושאלוהו ביראת כבוד, מדוע בושש מלהגיע, והרב ענה להם, כי בדרכו לבית הכנסת שמע קול בכי של תינוק. משהבחין שהבכי הולך וגובר מבלי שמישהו מנסה להרגיעו, הבין שהתינוק נמצא לבדו, ועל כן נכנס הוא אל ביתו וניגש להרגיע את התינוק הבוכה. כך התעכב שעה ארוכה עד אשר נרגע התינוק ונרדם בשלווה בעריסתו. התברר כי אמו היקרה של התינוק היתה באותה עת... בבית הכנסת. רצתה להצטרף אל הרגעים המרוממים של "כל נדרי"...

ר' ישראל לימד אותנו דבר חשוב, שעבודת ה' האמיתית של האדם היא לעשות מה שה' מבקש ממנו, להתייצב במקום הנכון, שאותו הועיד בעבורו הבורא, ולומר משם: "הנני"!

מדברי הרב וולבה זצ"ל**: "אין ספק, כי רבן של ישראל הורה בזה הלכה למעשה, כי כל אדם חייב לעבוד את עבודתו במקום שההשגחה העליונה העמידה אותו, ולכן עבודתה של האם ההיא היתה לשמור על בנה. וכאשר האם עזבה את מקומה כדי להתפלל "כל נדרי" בבית הכנסת, אין זאת אלא מצוה הבאה בעבירה, ולא עוד, אלא היא מבטלת קדושת החיים ועבודת ה' המוטלת עליה, **לחשוב כי "עבודת ה'" מצויה דווקא בבית הכנסת. ונהפוך הוא, מקומה בעבודת ה' הוא דווקא על יד בנה הזקוק לה ולשמירתה"! (עלי שור א עמוד ער)

בנביא מסופר על חנה הנביאה, אשר בכל שנה ושנה הצטרפה אל בעלה הצדיק אלקנה, שעלה לרגל למשכן שילה להקריב קרבן לה'. בחיבת קודש היו עושים הם זאת מידי שנה בשנה, כשאלקנה מקפיד בכל פעם לעבור דרך ערים אחרות, כדי לצרף אליו יהודים נוספים ולהלהיבם למצוה חשובה זו. והנה, כעבור שנים רבות שבהם היתה חנה עקרה, זכתה ונפקדה בבן, אשר נקרא שמו "שמואל".

"וַיַּעַל הָאִישׁ אֶלְקָנָה וְכָל בֵּיתוֹ לִזְבֹּחַ לַה' אֶת זֶבַח הַיָּמִים וְאֶת נִדְרוֹ. **וְחַנָּה לֹא עָלָתָה כִּי אָמְרָה לְאִישָׁהּ, עַד יִגָּמֵל הַנַּעַר** וְהֵבֵאתִיו וְנִרְאָה אֶת פְּנֵי ה' וְיָשַׁב שָׁם עַד עוֹלָם. וַיֹּאמֶר לָהּ אֶלְקָנָה אִישָׁהּ עֲשִׂי הַטּוֹב בְּעֵינַיִךְ, שְׁבִי עַד גָּמְלֵךְ אֹתוֹ, אַךְ יָקֵם ה' אֶת דְּבָרוֹ. **וַתֵּשֶׁב הָאִשָּׁה וַתֵּינֶק אֶת בְּנָהּ עַד גָּמְלָהּ אֹתוֹ**". (שמואל א פרק א)

זוהי הסתכלותה והבנתה של חנה הנביאה [אגב, "נבואה" היא ראש סולם הדרגות הרוחניות שאליו יכול אדם להגיע!], שאין זה הזמן הנכון לעלות אל בית ה' בשילה, עם כל היופי והרוממות שבמצוה

חשובה זו. כעת ניתן לה תפקיד, הופקד בידיה פיקדון, וברצונה למלא את תפקידה על הצד הטוב ביותר!

מדברי הרבי מקלויזנבורג זצ"ל: *"נשים פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמן, משום שהן עסוקות תמיד במצוות הגדולות שניתנו להן: לגדל דורות חדשים שגם הם יקיימו מצוות. ממילא פטרה אותן התורה מישיבה בסוכה ומארבעת המינים ומכל יתר מצוות העשה. דבר זה מוכיח שזהו דווקא תפקידן העיקרי: לשמור על הילדים שיהיו בריאים וחזקים ויוכלו לקיים את התורה! ואדרבה, אם האשה לא תקיים את המצוות שהזמן גרמן, אלא תעשה מה שהיא כן חייבת לעשות, ותגדל בניה לתורה ולירא, יתן לה ה' בזכות זה בנים תלמידי חכמים, שהם יוכלו לקיים את כל המצוות שהיא לא קיימה".* (מובא בעלינו לשבח ב ריד)

אומר הבן איש חי זצ"ל: *אותן נשים צדקניות זוכות שאחרי פטירתן הקב"ה בכבודו ובעצמו מלמד אותן. "נָשִׁים שֹׁאֲנַנּוֹת קוֹמְנָה* ***שִׁמְעֻנָה קוֹלִי... הָאֲזִנָּה אִמְרָתִי****", אומר הקב"ה: היות שאני פטרתי אתכן מתורה בעולם הזה, אתן תזכינה לשמוע את קולי. אני הרב שלכן, אני הראש ישיבה שלכן...* (מובא ב"אשה גדולה" עמוד 79)

כל התופעה המיוחדת שניתן לראות דווקא בציבור בני התורה, שאין הנשים מקפידות כלל ועיקר לבוא לבית הכנסת, אם בשבתות וחגים, ואם אל בראש השנה ובכיפור, כשאולי נשארות מעט לשמיעת השופר, כי יודעות הן מהו התפקיד המוטל עליהן, ודווקא מאנו "מתמלאות" מבחינה רוחנית.

שבתי בבית ה' כל ימי חיי!

מדבריה של שרה שנירר ע"ה [מייסדת "בית יעקב"] **לתלמידותיה:** "שבתי בבית ה' כל ימי חיי" - דוד המלך לימד אותנו יסוד חשוב ביותר במזמור זה: כל התבל כולו הוא בית ה'! בכל מקום אליו נפנה, וכל מסגרת שאותה נמלא - נוכל להפוך אותם למקום השראת השכינה. בכל מעשה, בכל יום ובכל רגע מחיינו, **אם קשובות אנו בכל פעולותינו לרצון ה', הרי שיושבות אנו בבית קודשו!** בכל אשר נעשה: בכל אמירה, בכל תחושה, בכל שיחנו ושיגנו עם הבריות ובכל עיסוקינו המקצועיים - אם נעשה הכל מתוך יושר ואמת כפי רצון ה' ומצוותיו - יושבות אנו בבית ה' כל ימי חיינו!

כל חובותיך כבת ישראל וכאם בישראל, גם הפעולות היומיומיות הפשוטות ביותר, גם הן נחשבות ומשתוות לישיבה בבית ה' - אם אך תמלאי אותן מתוך כוונה לקיים את רצון בוראך. תפילותיה של האישה, אף אם אינן נאמרות בבית הכנסת אלא בכל מקום אחר - בבית, בכל שעה שבאפשרותה להתפנות מדרישות הבית ומחובתה המשפחתית - יקרות הן לפני ה' באותה מידה בדיוק, כמו אלו הנישאות לפניו בבית הכנסת. ביתה הוא בית ה'. גם שיר הערש ששרה אמא לעוללה הינו תפילה נרגשת ביותר. שאיפותיה הקדושות וציפיותיה הטהורות הינן תפילה מלאת אהבה ותקווה, צקון לחש של אמונה והודיה, שירת שבח והוד המפארת את שמו הגדול. שירה זו שוות ערך היא ללימוד תורה ולתפילה בבית הכנסת, אם לא למעלה הימנה.

... יש, ונשות ישראל חשות מדי פעם תחושת נחיתות, ושואלות: **"למה נגֶרע?"** למה לא נבנה אף אנו בתי תפילה, מדוע שלא נלמד גם אנו בישיבות ונתפלל בבית הכנסת שלוש תפילות ביום? עולמם של הגברים שוקק פעילות ועשייה, מדוע זה יהיה עולמנו שונה משלהם? ה' אמר לנשות ישראל: חייכן, ששלכן גדולה משלהם. אתן תדלקנה את נרות השבת, אשר ידלקו מערב שבת עד ערב שבת, יאירו את בתיכן בקדושה וישרו בו שלווה. אתן תהיינה האמהות, המחנכות,

המפיצות את אור התורה והמחדירות אותו בנשמות בניכן ובנותיכן, במשפחתכן ובכל אשר סביבכן.

גם בלילות חשוכי שינה, כאשר יושבות אתן ומנענעות את עריסת תינוקכן ושרות לו את שיר הערש, תוך שאתן נאבקות בריסי עיניכן הנעצמות, גם אז יושבות אתן בבית ה'. אכן, שלכן גדולה משלהם. (שאוני בלבבכן עמ' 144)

מצוות האשה

ישנן 3 מצוות המיוחדות בעיקר לאשה, והן: הפרשת חלה, נידה והדלקת הנר.

כאשר האשה שומרת על מצוות אלה, הרי שביתה נעשה כדוגמת האוהל של האמהות, אשר היו בו שלושה ניסים תמידיים:

כנגד מצוות הפרשת חלה - "ברכה שרויה בעיסה" [ברכה ושפע בבית].
כנגד שמירת מצוות הנידה [טהרת המשפחה] - "ענן קשור על האוהל" [קדושה בבית].
וכנגד מצוות הדלקת הנר - "נר דלוק מערב שבת לערב שבת" [שלום, שמחה ואהבה בבית].

חלה - מצות הפרשת חלה היא המצוה שבה האשה נותנת ומפרישה את ראשית מעשי ידיה - לקב"ה. לפני שמתחילים כולם ליהנות ממעשי ידיה אשר הכינה, בראש ובראשונה מפרישה האשה חלק לה'. מצוה מקבילה לכך ישנה אף לאיש. אף האיש בעבודתו בשדה מצוה לתת את ראשית עמלו - לה', על ידי הפרשת תרומות ומעשרות. בכך הוא מביע את אמונתו ותודתו לבורא עולם, אשר רק הוא נתן לו את כל שפע היבול. ממילא מברך אותו בורא עולם בכפלי כפליים, ומרעיף עליו עוד ועוד שפע, כפי שאמרו חז"ל: **"עַשֵּׂר - בשביל שתתעַשֵּׁר"!** בדומה לכך, אף האשה במצות הפרשת חלה, מביעה את אמונתה ותודתה לבורא עולם, אשר רק הוא נותן לה את הכח והסיוע בכל מלאכתה בביתה, וממילא על ידי הכרה זו מתברך ביתה יותר ויותר, וה' שולח ברכה ושפע בביתה ובמעשי ידיה, כפי שאומרת הגמרא (שבת לב ע"ב): "בעוון חלה - אין ברכה במכונס [בבית]... **ואם נותנים חלה מתברכים,** שנאמר (יחזקאל מד ל): "וְרֵאשִׁית עֲרִיסוֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַכֹּהֵן, **לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ**".

גם ה"בן איש חי" כותב על הברכה שמביאה מצות הפרשת חלה: **"תפרישוה מעיסתכן, וה' ישים ברכה בבתיכן, ותאכלו בבריאות לחמכן"** (חוקי הנשים מ). האדמו"ר מקומרנא אומר כי הפרשת חלה היא סגולה לפרנסה, ויש רמז לכך בראשי התיבות של המילה 'חלה': "**ה**טריפני **ל**חם **ח**וקי" [- הזמן לי מזונותיי]. בטעמי המצוה מובא בספר החינוך: "**כדי שתנוח ברכה בו על ידי המצוה... ונמצאת העיסה מזון לגוף ומזון לנפש**" (ספר החינוך מצוה שפה). סגולות רבות יש בהפרשת החלה, וזכות גדולה היא להפריש חלה - הן בצוותא בקבוצות גדולות ומגובשות, והן בשקט ובצנעה בבית.

נידה - שמירת מצות טהרת המשפחה, המופקדת בעיקר בידי האשה, נשמרה על ידי נשות ישראל לדורותיהן, בכל המצבים והתנאים. בשמירת מצוה זו הופכת האשה את חיי המשפחה החומריים - לנעלים ומרוממים, עד שביתה נעשה למשכן ה', כשקדושה וטוהר חופפים עליו. הרבי מפוניבז' התבטא ואמר: "אמותינו שטבלו בנהרות של קרח, נתנו לנו את העוצמה לקפוץ לכבשנים של אש". אמר רבי חלפתא: **"אשריה ואשרי בעלה ואשרי משפחתה - לכל אשה המזדהרת כראוי בדיני נידה, שמשמרת את עצמה ואת בעלה מדינה של גיהנם, ומביאתן לחיי העולם הבא!"** (ברייתא נדה ה"א). [ההלכות המעשיות וחשיבות המצוה לעומק - בחוברת המפורסמת "הטהרה בהלכה ובאגדה"].

הדלקת הנר - חז"ל תיקנו להדליק נר קודם השבת, כדי להרבות אורה ושלום בבית. לאשה ישנה זכות קדימה בקיום מצוה זו. ואומר על כך הזוהר הקדוש (בראשית מח ע"ב בתרגום): "נר של שבת ניתן לנשי עם הקדוש להדליק... וסוד הדבר הוא, כי סוכת שלום מאירה בשבת, היא אם העולם, והנשמות שהם נרות העליונים שורים בה. ועל כן צריכה להדליק הנרות, כי עומדת במקום אם הבנים העליונה שהיא סוכת שלום, **ובמעשה זה גורמת שאם הבנים למעלה תשפיע נשמות קדושות לבניה.** וצריכה האשה להדליק נרות שבת **בשמחת הלב וברצון, שהרי כבוד עליון הוא לה**, וזכות גדולה לעצמה לזכות לבנים קדושים שיהיו נר העולם בתורה וביראה וירבו שלום בארץ. ונותנת לבעלה אורך חיים". ובתיקוני הזוהר (טז) כתוב: "היא כיבתה את נרו של אדם הראשון... **וצריכה להדליקו בליל שבת, בהתעוררות שלהבות אש האהבה כלפי בעלה**". בספר "סידורו של שבת" מובא: "בהדלקת נרות שבת ובהארתן מתגרשים ומסתלקים ובורחים כל קליפות החיצוניים והרע והסטרא אחרא אשר בביתנו, שנוצרו מעצבון ודאגת ימי החול... **ובהארתן מאירין את הבית באורה של שמחה וחדוות שבת, ושלוה והשקט בביתנו,** ונשבת מתוכה ריב ומצה ואש המחלוקת...". **לכן זהו זמן מסוגל מאוד, שתתפלל האשה על בעלה ובניה, תפילה מקירות לבה, בכוונה טהורה, ומה שתבקש אז, יש לבקשות אלו שעת רצון להתקבל, כי אז האור והחסד שולט בעליונים, והארת פנים בכל העולמות לקבל את תפילותיהם של עם ישראל.** ויכולה האשה להתפלל הן מהתפילות המודפסות המסודרות, והן בשפתה ובלשונה כאשר יעלה על לבה. (בית יעקב 157)

"עלייך הוטלה המשימה להעלות את הנרות בביתך, מפני שהאור גנוז בתוך ליבך; מפני שאת מכילה מידת אור כזו, שיש בה כדי להאיר את כל ביתך; מפני שיש בך אוצר כה שופע של אהבה ומסירות, נאמנות והקרבה, המאפשר לך לחדור לתוך נשמת ילדייך, לתוך הפינות היותר נעלמות בליבם. אך ינוח עליהם הטל המלבב הרועף מלב האם שלך, וכבר יפתחו לפנייך כל השערים. לב ילדייך מתגלה לפנייך והינך מבינה היטב את שפת סתרו. הייפלא אפוא, שהשפעתך על הילד היא כה עזה וכה עמוקה?" (הרב חיים דוד רחניס. מובא בבית ישראל עמ' 202)

תפילת האשה

גם גברים וגם נשים מחוייבים בתפילה, כמו שכתוב בתורה: "לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם **וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם**..." (דברים יא יג). איך אפשר לעבוד את ה' בלב? אמרו חז"ל: **"איזוהי עבודה שבלב? זוהי תפילה"** (מסכת תענית ב א). מכאן שכל יהודי חייב להתפלל אל בוראו בכל יום. [החיובים ההלכתיים לכך, לגברים ולנשים, בחוברת "סדר היום בהלכה ובאגדה"].

ואולם כח התפילה של האשה הוא חזק במיוחד. רבות מהלכות תפילה למדו חז"ל מתפילתה של חנה הנביאה (מסכת ברכות לא ב). הדבר מלמד, שלאשה ישנה הבנה טבעית איך להתפלל ושייכות חזקה יותר אל התפילה (עוז והדר לבושה 162). עד היום מזכירים אנו שוב ושוב את תפילתה ודמעותיה של רחל אמנו, אשר הבטיח לנו בורא עולם שבזכותה הוא ישיב בנים לגבולם:

"כֹּה אָמַר ה', קוֹל בָּרָמָה נִשְׁמָע, נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים, רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ, מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ כִּי אֵינֶנּוּ. כֹּה אָמַר ה', מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי וְעֵינַיִךְ מִדְּמְעָה, כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלָּתֵךְ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב. וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֵךְ נְאֻם ה', וְשָׁבוּ בָנִים לִגְבוּלָם". (ירמיהו לא יד)

📖 "בכל נשים צדקניות נכנס כח זה, להתפלל בבכיות עצומות על צרות ישראל, ולקיומם בין בעולם הזה ובין בעולם הבא. יכולות הן לעורר רחמים וחסדים, ולהכניס ביטחון ותקווה בלבבות ישראל. **ומצד מידת רחמנותן הטבעית, שבזה הן מטות הדברים לרחמנות, על ידי כך ה' יתברך נענה לתפילות הנשים הצדקניות יותר מבני ישראל"** (הרבי מביאלה, מבשר טוב ב שכו)

📖 "הִנֵּה זֶה עוֹמֵד אַחַר כָּתְלֵנוּ, מַשְׁגִּיחַ מִן הַחֲלֹנוֹת, מֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים" (שיר השירים ב ט)
"משגיח מן החלונות - זו זכות אבות; מציץ מן החרכים - זו זכות אמהות". (מדרש שיר השירים שם)

זכות אבות יכולה להיות רק במצב של "משגיח מן החלונות", בפומבי ובפרהסיה, ובזמן שישראל ראויים לכך. **אולם זכות אמהות עומדת לבני ישראל אף במצב דחוק והסתר פנים**, בבחינת "מציץ מן החרכים". במצב זה של הסתר, הן מעוררות הרחמים בדמעות שליש לפני השם יתברך, שירחם עלינו ויהיה לנו קיום גם במצב היותר שפל של "הסתר בתוך הסתר" שאנו שרויים בו. (הרבי מביאלה, מבשר טוב א קמב)

📖 "יש מצב שבו כל השערים ננעלו חוץ משערי דמעה. גם כאשר כל השערים נעולים, וכביכול אין אפשרות להעביר את רוע הגזרה, עדיין אין כוח העומד כנגד תפילה של בכי. לדמעות יש כוח כנגד כל השערים. גם לגברים וגם לנשים ניתן כוח התפילה, אך הכוח המיוחד של הנשים בתפילה הוא כוח הבכייה. "היזהרו בנשותיכם שדמעתן מצויה". התכונה הרגשית והנטייה לבכי, נועדה לתפקיד הקשה של פתיחת שערים על ידי דמעות". (הרב פינקוס, תפארת שמשון בראשית קעו)

📖 "תהא האשה זהירה להתפלל... ובסוף תפילתה יהא עיקר תחנוניה על בניה ובנותיה, שיהיו יראי שמים ושיהיו בניה מצליחים בתורה, כי עיקר זכותה של אשה לעולם הבא שבניה עובדים לה' יתברך ועושים רצונו ויראים אותו. וכשהיא בבית עולמה, ובניה יש בלבם יראת שמים ועוסקים בתורה ובמצוות, נחשב לה הדבר הזה כאילו היא בחיים ועושה כל המצוות, והיא במעלות עליונות לעולם הבא". (אגרת התשובה לרבנו יונה גירונדי)

בזכותן!

בזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו, ובזכותן עתידים להגאל
(סוטה יא ע"ב. ילקו"ש רות ד)

במשך 210 שנה היו עם ישראל במצרים. מצרים של אותם ימים היתה במקום הראשון בכישופים, בעבודה זרה ובכוחות הטומאה. ועם ישראל אכן הושפעו ממנה רבות, עד אשר מתוך חמישים שערי טומאה הקיימים בעולם, הם כבר שקעו בארבעים ותשעה! כמעט שאבדה תקוותם לכונן את עצמם מחדש - כעם ה'. ואולם, אומרים חז"ל, איך בסופו של דבר הם אכן נגאלו, יצאו ממצרים והצליחו תוך 50 יום להתעלות לפסגות של קדושה, עד המעמד המרומם של מתן תורה? חז"ל מעידים (מסכת סוטה יא ע"ב): "בזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים".

חז"ל שקולים מאוד במילותיהם, ואינם "מפזרים" סתם מילות שבח ועידוד כדי לפרגן לציבור הנשים. ואם כן רוצים אנו להבין מדוע דווקא בזכות הנשים נגאלו אבותינו?

בואו ננסה לחשוב יותר מקרוב על מצב עם ישראל במצרים. תחילה אנו רואים לנגד עינינו את בני ישראל, משפחה מכובדת המונה 70 נפשות [יעקב אבינו, בניו ונכדיו] שהגיעו למצרים, התקבלו בכבוד גדול והתיישבו בעיר גושן. המשפחה גדֵלה ומתרבה בקצב מהיר במיוחד - "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׁרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעַצְמוּ בְּמְאֹד מְאֹד". הזמנים משתנים, יוסף הצדיק וכל הדור ההוא נפטרו, קם מלך חדש, ועידן חדש מתחיל. בני ישראל לצנינים בעיני המצרים. מיעוט שהולך וגדל, הולך ומתרבה, "וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם", כבר רואים אותם בכל מקום, בפארקים וברחובות, בחנויות ובשווקים. בכל מקום שהולכים, רואים יהודים. אוף, מרגיז. המלך פרעה אף רואה בהם איום מדיני. מיעוט שמתרבה זה סכנה למדינה, "וְהָיָה כִּי תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסַף גַּם הוּא עַל שֹׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ", בעת מלחמה, המיעוט הזר עלול להצטרף אל האוייב ולסייע לו מבפנים.

הוא מחליט שחייבים לעשות לזה סוף. מכנס סגל יועצים ויחד מתכננים מה לעשות, "הֲבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה", צריך למצוא עצות ותחבולות כיצד להפסיק את הריבוי המרגיז והמסוכן שלהם. ואכן התוכנית נרקמת בשלבים מחושבים ומתוכננים. המטרה הסופית היא, שלא יהיה פה עַם בעל זהות עצמאית. אומנם אין ענין לצאת בצעד קיצוני מידי ולחסל את כולם, כשאפשר להשיג את המטרה גם בדרך אחרת, ומה גם שחבל להפסיד כח עבודה כזה מצויין לחינם. לכן התכנון הוא **לצאת במהלך שיפורר את העם מבפנים עד שיאבד את זהותו העצמאית.** כמובן שכל עוד ממשיכים הם בחיי משפחה נורמלים, אין סיכוי שזה יקרה. נולדים להם ילדים, עם זהות ושייכות, והילדים האלו הם הדור הבא של יהודים שייכים ומזוהים, וממשיך להתקיים פה עם נבדל, עצמאי ומזוהה. לכן הדרך היא, לשנות את צורת החיים שלהם. להפוך אותם לעבדים, לנטרל אותם ככל היותר מחיי משפחה מסודרים. נרוויח, כרווח צדדי, כח עבודה מצויין לבנות את הפירמידות שמהנדסי המדינה מתכננים כבר זמן רב. אבל מה שהכי חשוב לעצם הענין הוא, שלא יהיו להם חיי משפחה נורמלים. נעביד אותם ימים ולילות, נרחיק אותם מן הבית אל השדות ואל הפירמידות המרוחקות, הילודה תרד ללא ספק. וגם הילודה שכבר תהיה, בודאי לא תהיה מסודרת ומשוייכת. יוולדו ילדים ללא זהות ברורה וללא שייכות. תוך דור אחד או שנים, יווצר כאן תהליך של טמיעה ואיבוד זהות. כבר לא יהיה כאן עם עצמאי ונבדל, ובכך בעצם השגנו את מטרתנו.

אכן, התוכנית יוצאת לדרך. בני ישראל הופכים לעבדים, וככל שחולפות השנים, מצבם הולך ומחריף, המצרים מתעללים בם בעבודות ובעינויים קשים. 210 שנה היו בני ישראל במצרים, כשמתוכם 116 שנה הם היו עבדים! בערך חמש-שש דורות! [כמורחב בחוברת "חג הפסח בהלכה ובאגדה" עמוד 16], מה היה אמור להישאר מהם אחרי כל זה? **האם עוד יש סיכוי שעדיין הם יהיו "עם" - ייחודי, מזוהה, נבדל, שייך, מיוחס לאבותיו?**

לא מסתבר בכלל. **אבל הנה - זה קרה!**

בהגיע העת, מוציא ה' את עמו ממצרים - ולא שבט עבדים מבולבל, תלוש ומעורבב יש כאן, אלא עם מסודר, משוייך, מזוהה, משפחות משפחות, "איש על מחנהו ואיש על דגלו", כפי שמעידה התורה בהמשך הדרך, בעת שפקד משה את עם ישראל:

*"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה... שְׂאוּ אֶת רֹאשׁ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה לְבֵית אֲבֹתָם כָּל יֹצֵא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל... רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל, **בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוֹךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפַלּוּא מִשְׁפַּחַת הַפַּלֻּאִי, לְחֶצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֶצְרוֹנִי, לְכַרְמִי מִשְׁפַּחַת הַכַּרְמִי.** אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הָרְאוּבֵנִי, וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים... **בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפְּחֹתָם, לִנְמוּאֵל מִשְׁפַּחַת הַנְּמוּאֵלִי, לְיָמִין מִשְׁפַּחַת הַיְּמִינִי, לְיָכִין מִשְׁפַּחַת הַיָּכִינִי, לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי, לְשָׁאוּל מִשְׁפַּחַת הַשָּׁאוּלִי.** אֵלֶּה מִשְׁפְּחֹת הַשִּׁמְעֹנִי שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וּמָאתָיִם... [וכך הלאה ייחוס מדוייק של כל משפחה] (במדבר פרק כו)*

איך זה קרה?

- "בזכות נשים צדקניות".

נשות ישראל, הן הן שהחזיקו את חיי העם מבפנים. **בעוד כלפי חוץ היה הכל מפורר, קשה ומדכא, הרי שמבפנים - נשמרה זרימת החיים הפנימית: יפה, נאמנה ואיתנה.**

מספר המדרש, כי בנות ישראל הצדקניות עשו כל מאמץ כדי לשמור על חיי המשפחה. לעת ערב, לאחר עבודה מאומצת שעבדו אף הן בפרך, הן נתנו את דעתן על המשכיותו וקיומו של

עם ישראל. הן היו הולכות אל הנהר, שואבות מים, וה' זימן שיעלו להן דגים רבים. הן רחצו, סכו, התקשטו יפה והלכו בחשאי אל בעליהן אשר בשדות, הביאו איתן מראות נחושת להתייפות בהן, וכן ארוחה טובה, והיו מרצות ומשמחות את בעליהן בדיבורים מושכים ונעימים. כך הן קיימו חיי משפחה.

מנגד, הן שמרו על עצמן שלא להיטמא מבחוץ. הן ידעו שהן נמצאות בתוך ארץ שטופת זימה, ולכן שמרו על עצמן בצורה יוצאת דופן. מה עשו? היו מלכלכות ומפייחות את עצמן בפחם, עד שאף מצרי לא רצה להתקרב אליהן. ואכן התורה מעידה שבאורח פלא מכל אותן מליוני נשים יהודיות, שום אשה לא נטמאה, חוץ מאחת בלבד, שלומית בת דברי, שלא שמרה את עצמה כראוי - "אחת היתה ופרסמה הכתוב" (ויקרא רבה לב).

לכן בעת שהתורה מונה את המשפחות [בפסוקים שהובאו לעיל], היא מזכירה אותן כך: משפחת **ה**חנוכי, **ה**פלואי, **ה**חצרוני... והדבר דורש הסבר, מדוע התורה, שדרכה לקצר במילים, מוסיפה אותיות "מיותרות", הלוא די היה לכתוב משפחת חנוך, פלוא, חצרון... אלא שהקב"ה הוסיף לכל שם משפחה את אותיות שם השם [י-ה], כדי להודיע שכל המשפחות הללו נשמרו קדושות וטהורות, ולא נטמאו כלל. (מובא ברש"י במדבר כו ה)

[מובא במדרש, ששאל כופר אחד את אחד מחכמי היהודים: כיצד הנכם אומרים שעם ישראל במצרים שמר אמונים למורשתו ולמולדתו ולא התבוללו ונטמעו מלהתערב בגויים, והלא אם המצריים הצליחו להשתלט על הגברים שליטה גמורה ולהעבידם בפרך שנים רבות, אם כן על אחת כמה וכמה שהצליחו להשתלט על נשותיהם ולטמאם, ואם כן כיצד תתפאר שהנכם עם שמור וגדור מתערובת גויים ולאומים? ענה לו אותו חכם: תיפח רוחך על הרהוריך והסתפקותך בטהרת עם הקודש, והלא התורה מעידה עליהם: "החנוכי", "הפלואי" אות ה"א בתחלה ואות יו"ד בסוף, אותיות י-ה מעידות על כל משפחה ומשפחה שהשכינה שורה בתוכם לפי שלא נטמאו כלל (מראות הצובאות פרק ב יט)].

התורה מספרת מאוחר יותר, כי בעת הקמת המשכן, עם ישראל התנדבו חומרים רבים להקמתו. והנה באו נשים רבות, ובידיהן - מראות נחושת [כן, אלה שעמן הלכו אל בעליהן כדי להתייפות], ולא רצה משה רבנו לקבלן, כי חשב שאין זה ראוי לקבל למשכן הקדוש כלי המיועד להתקשטות אשה, אבל הקב"ה אמר לו: "משה, קבל אותן, כי חביבות הן עלי מן הכל. **שעל ידן העמידו הנשים צבאות רבות במצרים**". ואכן המראות הללו התקבלו, ומהן נעשה כיור הנחושת. (רש"י שמות לח ח. תנחומא פיקודי ט)

נוכחנו אם כן לראות את משמעות דברי חז"ל: "בזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים". לא זכות בעלמא יש כאן, אלא ממש בפועל, במציאות, הגאולה התאפשרה בזכותן.

מסירת התורה - לנשים תחילה

אנו ממשיכים ומתבוננים, ונוכחים לראות שלא בזאת תמה ומסתיימת מסכת כוחן של נשות ישראל, אשר המשיכו והחזיקו את חיי העם מבפנים.

אנו ממשיכים קדימה, 50 יום לאחר יציאת מצרים. אנו מגיעים לרגעים המרוממים בהיסטוריה, שבהם זכה עם ישראל להתגלות אלוקית מיוחדת. וכך מתאר המדרש את הרגעים הנשגבים ביותר בתולדות עם ישראל, הרגעים שקדמו למתן תורה (פרקי דרבי אליעזר פרק מא): "רבי פנחס אומר, ערב שבת עמדו ישראל בהר סיני, ערוכים האנשים לבד והנשים לבד. אמר לו הקב"ה למשה: **לך לבנות ישראל ושאל אם רוצות לקבל את התורה, שדרכם של אנשים הולכין אחר דעתן של נשים".**

"וַיִּקְרָא אֵלָיו ה' מִן הָהָר לֵאמֹר: **כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב**, וְתַגֵּיד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל" (שמות יט ג), ה' אומר למשה שיפנה תחילה אל הנשים [המכונות "בית יעקב", כי האשה היא הבית], ורק אחר כך לגברים ["בני ישראל"], כי בידן הכח להשפיע על בעליהן ועל ילדיהן לשמור כראוי את התורה.

הקב"ה יודע שעיקר קיום התורה תלוי בשאיפות של האשה. אם שאיפותיה תהיינה לחיי תורה ועבודת ה', אז היא תצליח בחכמתה, בקסמה, בבינתה, להטות את לבב בעלה וילדיה לעבודת ה'.

נשים מתנדבות - רק לדבר הנכון

הלאה. עם ישראל קיבלו את התורה וממשיכים ללכת במדבר. 40 שנה לא פשוטות הם עברו, כשמידי פעם היו גם מעידות ונפילות. אולם אומרים חז"ל (במדבר רבה כא י): "**אותו הדור היו הנשים גודרות מה שהאנשים פורצים**".

הנה, מיד לאחר מתן תורה, משה רבנו עולה לשמים ללמוד את התורה מפי ה'. ביום הארבעים, שבו היה אמור להגיע, הוא בושש לבוא, ובני ישראל נכנסו לפאניקה: מי ידריך אותם? מי ינהיג אותם? השטן הראה להם את מיטתו של משה כאילו הוא נפטר, וכך התגלגלו הדברים עד לחטא העגל - חטא חמור של עבודה זרה. עם ישראל דרשו מאהרון שיעשה להם עגל זהב, ואהרון [מתוך רצון למשוך את הזמן ולהניאם מלחטוא, כמבואר במפרשים בהרחבה] אמר להם: בכבוד, בואו נתחיל לאסוף זהב - "פָּרְקוּ נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר **בְּאָזְנֵי נְשֵׁיכֶם**" (שמות לב ב), תתחילו לאסוף מנשותיכם את תכשיטי הזהב שלהן. העם בלהיטותם לעשות את העגל, אוספים את כל הזהב הדרוש תוך זמן קצר מהמשוער. ואולם, מאין אספו זהב? אומר הפסוק: "וַיִּתְפָּרְקוּ כָּל הָעָם אֶת נִזְמֵי הַזָּהָב **אֲשֶׁר בְּאָזְנֵיהֶם**". לקחו את התכשיטים של עצמם. **למה? מה קרה?** אומר המדרש [במדבר רבה כא י], שהנשים לא רצו לנדב שום תכשיט, ומחו בבעליהן על מעשה העגל. היתה להן אבחנה טובה להבין, שיש כאן טעות ומעשה תעתועים, ולא רצו לקחת חלק בשום פנים בחטא זה.

אבל אולי חשבנו, שבאיזשהו מקום, הן גם קצת חסו על התכשיטים שלהן, ולכן לא רצו לנדבם... ובכן, טעינו.

כשלושה חודשים לאחר מכן, מתחיל משה רבנו לאסוף מעם ישראל חומרים לבניית המשכן. אלו שהזדרזו בראשונה לנדב את תכשיטיהן - היו הנשים.

*"**וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים**" (שמות לה כב) - כותב רבנו בחיי: הכתוב הזה יורה זריזותם של ישראל כי הביאו הנדבה בזריזות ובחריצות. **והנשים קדמו, כי באו שם בתחילה,** וכאשר באו האנשים כבר מצאו שם הנשים שהביאו שם נדבתם תחילה. **וזאת מעלה גדולה בנשים, כי במעשה העגל לא רצו לתת תכשיטיהן... אבל עתה בעניין המצוה בנדבת המשכן, רצו לתת תכשיטי הזהב שלהן בחפץ גדול, עם היות ענין טבעי בנשים להשתעשע ולשמוח בתכשיטיהן...** וקדמו במצוה הזאת לאנשים".*

מחבבות את הארץ

אנו מתקדמים עוד כמה חודשים קדימה, ומגיעים לפרשת המרגלים. עם ישראל אמורים היו להיכנס לארץ המובטחת, אך ביקשו לשלוח מרגלים שיתורו את הארץ לפני היכנסם. המרגלים תרים את הארץ במשך ארבעים יום, ולבסוף חוזרים אל העם ומוציאים את דיבת הארץ רעה: "לא טובה הארץ! ארץ אוכלת יושביה!", כולם שומעים את דבריהם של המרגלים, מורך לב נכנס בלבבם, והם מטיחים במשה ואהרון דברים קשים: "וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בַּלַּיְלָה הַהוּא, וַיִּלֹּנוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן כֹּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל הָעֵדָה: לוּ מַתְנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לוּ מָתְנוּ! וְלָמָה ה' מֵבִיא אֹתָנוּ אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת לִנְפֹּל בַּחֶרֶב?!... וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו, **נִתְּנָה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרָיְמָה"!** (במדבר יד א-ד). בעקבות חטא זה, נגזר על כל אנשי אותו הדור, שלא יכנסו לארץ, אלא רק הדור הבא יכנס לארץ.

ואולם, אף בחטא זה - הנשים לא השתתפו. אף הן שמעו את דברי המרגלים, אך לא האמינו להם. **היה להן בטחון מלא בה' שבודאי יביאם אל ארץ טובה!** ולכן הן אף לא נענשו, וזכו להיכנס בעצמן אל ארץ ישראל [כמו שנאמר בתורה (במדבר כו סד): "וּבְאֵלֶּה לֹא הָיָה **אִישׁ** מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר סִינָי", ואומר רש"י: "ובאלה לא היה איש", אבל על הנשים לא נגזרה גזירת המרגלים, לפי שהן היו מחבבות את הארץ"].

מאוחר יותר אנו רואים אף שבנות צלופחד ניגשו אל משה בבקשה לקבל את חלקו של אביהם בארץ ישראל, כיון שהוא מת במדבר ללא בנים שיירשו את חלקו. בקשתן לא נבעה מתוך רכושנות, אלא מתוך שהיו מחבבות את ארץ ישראל. אומרים על כך חז"ל **"יפה כח נשים מכח אנשים**. אנשים אומרים: "ניתנה ראש ונשובה מצרימה", ונשים אומרות: "תנה לנו אחוזה בארץ ישראל".

בינה יתירה

למעשה רואים אנו בכל המקרים הנ"ל את אותה "בינה יתירה" שניחונה בה האשה. כפי שהרחבנו לעיל ["ברוך שעשני כרצונו"], לאשה ישנה הבנה טבעית של רצון ה', התחברות פשוטה אל רצונו, אבחנה טבעית דקה של אמת מול שקר, צדיק מול רשע, וטוב מול רע. אותה אבחנה שאליה יצליחו גברים להגיע – דווקא מתוך עמלה של תורה וקיום מצוות, אצלה היא מוטבעת בטבע - אם אך תשמור עליה כראוי. [אך כמובן שאין זה תחליף להכוונה וקבלה מוחלטת של "דעת תורה", פסיקה של רב תלמיד חכם, בכל מקרה שהדבר נצרך!]

"בינה יתירה" זו, כושר שיפוט טבעי וישר [ובמיוחד בתחום המשפחתי!], ראינו אצל נשים נוספות בתנ"ך, לדוגמא:

שרה אמנו - בראותה את ישמעאל משחק עם בנה יצחק, הבחינה שאין זה משחק תמים כפי שנראה כלפי חוץ, אלא ישמעאל מתכוון להכשיל ולהסית את יצחק. ולכן היא פונה אל אברהם אבינו ואומרת לו: "גָּרֵשׁ הָאָמָה הַזֹּאת וְאֶת בְּנָהּ!". אברהם אבינו, שהיה כידוע איש החסד הגדול, מסרב לקבל את הדברים. האומנם עליו לגרש מביתו אשה ובן?! "וַיֵּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם!", אולם הקב"ה פונה אליו ואומר לו: "כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה - שְׁמַע בְּקֹלָהּ". האבחנה שלה נכונה, תפעל לפי מה שאמרה לך.

מרים הנביאה - כאשר גזר פרעה גזירה קשה על עם ישראל: "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", אמר עמרם, שהיה גדול הדור: "לשוא אנו עמלים", לשוא אנו מביאים ילדים. טוב יותר שלא נביא ילדים. מה עשה? התגרש מאשתו יוכבד. ראו בני ישראל שגדול הדור עושה כך, ועשו אף הם כמוהו. מרים, בתו בת ה - 5, אשר כבר מקטנות שרתה עליה רוח נבואה, וידעה כי עתיד מושיעם של ישראל להיוולד מהוריה, באה לפני אביה ואמרה לו: אבא! הגזירה שלך קשה יותר מהגזירה של פרעה. פרעה גזר רק על הזכרים, ואילו אתה גזרת גם על הזכרים וגם על הנקבות. מלבד זאת - גזירתו של פרעה היא רק לעולם הזה [שנולדים ומתים וחוזרים לחיות בעולם הבא], ואילו גזירתך היא לעולם הזה ולעולם הבא [שאותן נשמות שלא באות כלל לעולם, אינן יכולות לזכות בחיי העולם הבא]. יותר מכך - פרעה הרשע, ספק גזירתו מתקיימת ספק אינה מתקיימת [שהרי אפשר לנסות להינצל מגזירתו], אבל אתה צדיק, ובודאי גזירתך מתקיימת. שמע עמרם לעצת בתו, והחזיר מיד את אשתו. באותה שעה רקדו סביבם שני הילדים הצעירים - אהרון ומרים, ואף מלאכי השרת שמחו ואמרו "אם הבנים שמחה". ראו בני ישראל כי גדול הדור החזיר את אשתו, מיד החזירו כולם את נשותיהם. (חג הפסח בהלכה ובאגדה עמוד 12)

"אירועים אלו נחרטו בזכרונו של העם היהודי ובנו אותו לדורי דורות. לבד מהמסקנה המאוד מאלפת על ערכם של החיים, ועל זכויות הנצח שבכל רגע אחד של חיים, למדנו מכאן גם

על ערכה הרם והנישא של אשה יהודיה, שבטבעה היא מודעת לערכי האמת, יותר מן האנשים, ומנחילה אותם לעולם". (הרב זילברשטיין שליט"א, עלינו לשבח ב עמוד סט)

ובזכותן עתידים להיגאל

"בזכות נשים צדקניות נגאלו ממצרים" - בכל הגלויות, גם במצרים וגם לאחר מכן בכל המצבים הקשים ובכל ה"**מְצָרִים**", כאשר מצבו החיצוני-לאומי של העם היה בשפל ובקושי גדול, חיי הפרט נשמרו באיכותם ובחסינותם המיוחדת, בכוחן של הנשים. הן המשיכו לטפח את התא המשפחתי, את הרקמות הפנימיות של עם ישראל, כך שהעם לא איבד את רוחו.

בעת שנישא בועז לרות, בירכוהו: "יִתֵּן ה' אֶת הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל בֵּיתֶךָ כְּרָחֵל וּכְלֵאָה, **אֲשֶׁר בָּנוּ שְׁתֵּיהֶן אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל**". האמהות הקדושות וכל הנשים הטובות והצדקניות שבכל דור, הן שבונות מבפנים את "בית ישראל".

צריך עיון

"אִם חוֹמָה הִיא, נִבְנֶה עָלֶיהָ טִירַת כָּסֶף" (שיר השירים ח ט)
העולם הפנימי שהנחילו האבות, נשמר בחומה הנשגבה של הנשים, ונעשה יסוד לבנין כנסת ישראל. על חומת הבית של האשה ניתן לסמוך ולבנות את כלל ישראל. **ומראשית דרכו ועד סופו, נסמך כלל ישראל ונבנה על יסוד שלימות הבית של נשים צדקניות.** (אוהל רחל)

הבטיחונו חז"ל, שכשם שבזכות נשים צדקניות נגאלו, כך בזכותן אף עתידים להיגאל. **בתוך כל התוהו ובוהו השורר בעולם שלנו, אם הנשים תתחזקנה ותדענה למקד את כוחותיהן במקום הנכון, אז יהיה העם בנוי מבפנים וראוי לגאולה.** ככל שתתחזקנה בנות ישראל היקרות, להתמסר באהבה ובמסירות לתפקידיהן, למקד את כוחותיהן במקום הנכון שהעם זקוק לו, **תיסלל הדרך לתיקון העולם ולגאולה השלימה שאנו כה מצפים לה**.

שיר התקווה

אז הנה לנו שיר התקווה היהודי:

כל עוד בבית פנימה
נפש אשה יהודיה הומיה,
חיים יהודיים מכוננת בחכמה,
והליכות ביתה - צופיה,
עוד לא אבדה תקוותנו!...

הבה נשים, הבה. נצטרף אל השיר ואל התקווה, אל מנגינת העם היהודי ואל המשאלה. נצטרף ללגיון הנשים העוצמתי, הנבון, האמיתי והנאמן, אשר חזוהו חכמינו ואמרו: "בזכותן עתידים להיגאל"!

חלק שני - צניעות

שואפים להתקדם, שחמים, שחזים.
כל החיים, כשבלי פה, מתאמצים ורזים!
מי איש רוצה הכרה וכבוד?!
שמעה עוד פבר מענין, חברות:

"אין לך יפה מן הצניעות"!
שמעתי אומרים שהוא הכריז ואמר:
ט, ואתן יועות מה?
הוא צא עיבב לי בחבר זמחיה מפהימה!
צינת צא שושן, צא יפיו של פרפר.
מפלים, עהרות צא מכתש ומפבר,
ושל כל הפברים היפים!
הוא מעבב העל של כל הטפים,
על מעבב היפי העולמי, שמעתן ופאי.
והכן, חביבות' -

דריך כאן לבבע חקירה מעמיקה!
שמעו נא, יפיות, פה באמת פורש בפיקה!

...

איעה מוענת מימוש עצמי, הצשמה?
האם היא מאפשרת קיפום והכרה,
מכבוד האשה - האם איעה זורעת?
רציח באמת לההין ולפעת,

את מרחב הפעולה איה מצמצמת?
האין היא - אפשרויות בפנים חוסמת?
מכביפה וכובלת, מכריחה ומאלצת?
אמרו נא, בינינו, היא לא קבת לוחבת?

האין היא בעבם מתעלמת מן היפי,
בטיפוח וכחן מטילה פוף?

האם כיפי הנשי היא מכירה?
רציח לפעת, אבל ברציחת זמורה -
מה' אותה בניעות מפוברת?
למה היא באה, מה היא אומרת?
רציח לפעת, אבל ברציחת זמורה -
בכה, מאשה לרעותה, לההין ולברר -
מה' אותה בניעות מפוברת;

"אין לך יפה מן הבניעות"!
שמעתי אומרים שהוא הכריז ואמר:
ט, ואתן יועות מה?
הוא צא עיבב לי בחבר במחיה מפהימה!
בינת צא שושן, צא יפיו של פרפר.
מפלים, עהרות צא מכתש ומפבר,
ושל כל הפברים היפים!
הוא מעבב העל של כל הטפים,
על מעבב היפי העולמי, שמעתן ופאי.
והכן, חביבות' -

דריך כאן לבבע חקירה מעמיקה!
שמעו נא, יפיות, פה באמת פורש בפיקה!

...

איעה מוענת מימוש עצמי, הצשמה?
האם היא מאפשרת קיפום והכרה,
מכבוד האשה - האם איעה זורעת?
רציח באמת לההין ולפעת,

את מרחב הפעולה איה מצמצמת?
האין היא - אפשרויות בפנים חוסמת?
מכביפה וכובלת, מכריחה ומאלצת?
אמרו נא, בינינו, היא לא קבת לוחבת?

האם כיפי הנשי היא מכירה?
רציח לפעת, אבל ברציחת זמורה

מהרהורי לבנו: מהי צניעות? עד כמה היא שייכת אלי?
האם היא באה להגביל אותי? האם הצניעות דורשת ממני לוותר על היופי?
ואולי על עוד כמה דברים שאשובים לי? מה אוכל להרוויח משמירת
הצניעות? מה משתלם? האם יש גם מה להפסיד? אולי עדיף לא להכניס
את הראש בכלל לנושא... מהן דרישות הצניעות למעשה?

מאבק כוחות

כשאנו באים לדבר על הצניעות, יכולות לצוץ שתי תחושות מנוגדות: מצד אחד - רגש חיובי של רצון טוב, חתירה לחיי מוסר וטוהר, שאיפה לחיים טהורים, שמורים ומוגנים. ומצד שני - יש גם תחושות של התנגדות. נשים חשות כאילו באים להצר את צעדיהן, לחסום בפניהן אפשרויות ולמנוע מהן סיפוקים והנאות.

למעשה, מאבק הכוחות הזה, בין הרצון הטהור לצניעות, לבין הדחף הנגדי - לחיי ראווה בלתי מרוסנים, הוא מאבק הכוחות הראשוני והחזק ביותר בהווייתה של האשה. אנו רואים זאת בדברי המדרש, העוסק ביצירתה של האשה הראשונה בתבל - "חוה".

חוה, כמובן, לא נולדה מאב ואם, אלא נוצרה בידיו של הקב"ה בכבודו ובעצמו. וממה ברא אותה הקב"ה? מן האדם. הקב"ה הפיל עליו תרדמה וערך "ניתוח", בו הוציא ממנו את אחת מצלעותיו, וממנה יצר את האשה. [ככתוב בתורה (בראשית ב כא): "וַיַּפֵּל ה' אֱלֹקִים תַּרְדֵּמָה עַל הָאָדָם, וַיִּישָׁן, וַיִּקַּח אַחַת מִצַּלְעֹתָיו, וַיִּסְגֹּר בָּשָׂר תַּחְתֶּנָּה. **וַיִּבֶן** ה' אֱלֹקִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם - לְאִשָּׁה, וַיְּבִאֶהָ אֶל הָאָדָם"].

אומר המדרש (בראשית רבה יח ב): "**וַיִּבֶן**" - מלשון תבונה, ביצירתה של האשה היה תהליך של התבוננות: התבונן הקב"ה מאיזה אבר לבוראה. אמר: לא אברא אותה מן הראש, שלא תהא מיקרת ראשה [גאוותנית]. לא מן העין, שלא תהא סקרנית. לא מן האוזן, שלא תהא צייתנית [מצותתת ומאזינה לשיחות]. לא מן הפה, שלא תהא דברנית. לא מן הלב, שלא תהא קנתנית [בעלת קנאה וחמדה]. לא מן היד, שלא תהא ממשמשנית. ולא מן הרגל, שלא תהא פרסנית [יצאנית]. **אלא מן הצלע - מקום שהוא צנוע באדם** [אפילו כשהאדם לא לבוש, אותו המקום מכוסה], **ועל כל אבר ואבר שהיה בורא בה, היה אומר לה: "תהיי אשה צנועה", "תהיי אשה צנועה".**

הקב"ה הולך ליצור בעולם את המין הנשי. הוא בורא לאדם אשה - חמדה ללב ולעיניים, כלילת יופי, בעלת קסם מיוחד, שובת לב. הקב"ה שם דגש מיוחד מאוד ליופיה, ומקשט אותה בעשרים וארבעה "תכשיטים", מיני יופי מיוחדים (בראשית רבה יח א). אפילו את שערותיה הוא מסדר יפה לפני שמביא אותה אל האדם (מסכת עירובין יח ע"א). ליופי הזה יש מטרה חשובה מאוד בבריאה, תועלת עצומה לשלמותו של האדם, לשלמות האנושות, להרמוניה הנפלאה בין האיש והאשה.

אבל כאן גם טמונה סכנה לא פשוטה. כאן יש להתבונן ולראות - מאין לברוא אותה, איזה כח להעניק לה, שיעזור לה לשמור על התכונות הנשיות שלה, תכונות ההתראות, ההקסמה, משיכת הלב - שלא תשתמש בהן לרעה, אלא אך ורק לטובה ולתועלת. ואכן, אחר ההתבוננות, היא נבראה מן הצלע, שהוא מקום צנוע, כדי שתהיה טבועה בה מידת הצניעות, שתשמור ותגן עליה.

"ועל כל אבר ואבר שהיה בורא בה, היה אומר לה: 'תהא אשה צנועה', 'תהא אשה צנועה'". זה מפעים לחשוב על כך. ברא לה את הידיים, ביופי נשי מיוחד, ואמר לה: "תהא אשה צנועה, תהא אשה צנועה". ברא לה את הרגליים, ביופי נשי מיוחד, ואמר לה: "תהא אשה צנועה, תהא אשה צנועה". וכך בבריאת הצוואר, הפנים, וכו' - כל אבר ואבר, עיצב וטבע בו יופי נשי מיוחד, והתחנן אליה: תשמרי על עצמך, תשמרי על היופי הנשי שאני מטביע בך. תשתמשי בו רק בשימוש נכון ומועיל, לטובתך, אל תתני לגולם להתהפך על יוצרו, אל תתני ליופי והקסם שובה הלב, להוביל אותך למחוזות שליליים, להזיק לעצמך ולעולם.

מהבקשה הכפולה והמכופלת הזו: "תהא אשה צנועה, תהא אשה צנועה", אנו למדים, שזו בעצם נקודת ההתמודדות המרכזית ביותר של האשה, מאבק הכוחות הכי חזק.

ה"סטרא אחרא" ["הצד האחר", היצר הרע], הכוחות האפלים שבלבה, קוראים לה ללא הרף, לחיי ראווה חסרי רסן, להראות את עצמה ולמשוך עיני כל רואיה. על כל אבר ואבר, הם צועקים לה, ה' יצילנו: "היי אשה פרוצה", "היי אשה פרוצה". כל אבר ואבר, חשבי איך וכיצד להבליט ולמשוך. ולמולם, קורא מתוכה הצו האלוקי: "תהא אשה צנועה, תהא אשה צנועה".

שחרור או כפייתיות?

בנביא מסופר, על שלמה המלך, שהיה "החכם מכל האדם". שֶׁמַע חכמתו הלך למרחוק, כמו שכתוב (מלכים א ה יד): "וַיָּבֹאוּ מִכָּל הָעַמִּים לִשְׁמֹעַ אֵת חָכְמַת שְׁלֹמֹה, מֵאֵת כָּל מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת חָכְמָתוֹ", מכל מיני ארצות הגיעו שרים ומלכים ליהנות ולהחכים מחכמתו. בין הבאים - היתה מלכת שבא. היא באה מארצה עם משמר כבוד גדול, ועם מתנות רבות, כשברצונה לעמוד על חכמתו של שלמה ו"לְנַסּוֹתוֹ בְּחִידוֹת". המדרש מספר על אחת מהחידות שהציבה מלכת שבא בפני שלמה המלך (שוחר טוב משלי א): היא הביאה לפניו קבוצה של 300 ילדים, שמעורבים בה בנים ובנות, כולם לבושים בלבוש זהה, כולם בגובה זהה, ופני כולם דומים. היא ביקשה מהמלך שיאמר לה, מי מהם זכרים ומי נקבות.

שלמה המלך פקד על אחד ממשרתיו להניח לפני הילדים כמות גדולה של אגוזים וזירעונים קלויים, ואמר לילדים שהם יכולים לקחת ולצרור לעצמם ככל שירצו. מיד - מה עשו הבנים? הרימו את שולי גלימותיהם, ומילאו בגלימה אגוזים לרוב. אבל הבנות התביישו לעשות כך, שעל ידי כן יתגלה חלק מגופן, ועל כן צררו רק בכיסים, והסתפקו בכך. אמר שלמה למלכת שבא: אלו הם הבנים, ואלו הן הבנות! מלכת שבא התרשמה מאוד.

הסיפור הזה מלמד אותנו, שתכניתו של בורא עולם בבריאת האשה - הועילה. הצניעות אכן מוטבעת בטבע הבסיסי והטבעי של האשה. לעומת זאת ההיסחפות לחוסר צניעות, להִתרָאוּת לא נכונה ובלתי מבוקרת - היא המאולצת, היא הכפייתית. היא השתעבדות לתכתיבים חיצוניים ולחולשות היצר. ככל שאשה מחוברת יותר **לאמת הפנימית שלה** - היא חשה צורך **טבעי**, לנהוג יותר בצניעות ולשמור על פרטיותה.

צריך עיון

האשה בעומק מהותה ובשורש יצירתה, היא החלק הצנוע והאצילי שבשורש נשמת האדם - "כבודה בת מלך פנימה". וכל שינוי מאורח חיים, שאינו תואם את התוכן הנפשי שורשי שבה, פוגם בתוכן חייה, בתוכן השלימות וההרמוניה שבין בני הזוג לשלימות אחת, ומחבל ביעוד האלוקי שבהם, וחייהם הופכים לחיים בלתי טבעיים, ומסגלים לעצמם אורח חיים מלאכותי אשר סופו אכזבה ותסכול.

ומשום כך קבעו חכמים ואמרו: "אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ" (תהלים קכח ג) **- בזמן שהיא נוהגת בעצמה**

דת יהודית, שהיא צנועה, זוכה שיוצאים ממנה בנים בעלי משנה (במדבר רבה ח). **אם האשה מתנהגת על פי מצבה הטבעי ערכי, טבעי הוא שתיפקד בצורה טובה, וילדיה יירשו ממנה את התכונות הנפשיות החיוביות. אדם השומר על צלם דמותו האלוקי, כפי שטבע בו בוראו, טבעי הוא שיזכה שצאצאיו יהיו מושלמים ומוצלחים כפי שראוי לבריאה אלוקית.** (בנין עדי עד ח"א עמוד צו)

הרב וולבה צצ"ל, מבאר כי בכל יהודי, "בקוד הנעלם היהודי" גרובים המידות הטובות והמצוות של התורה הקדושה. כאשר יהודי לומד תורה, ומוצר על לימודו שוב ושוב, הדברים נחרטים בלבבו עמוק יותר ויותר, עד אשר מגיע רגע, שבו הדברים שלמד, נפגשים לפתע עם "הקוד הנעלם" הגרוב בנשמתו, ואז הוא מגיע להתרגשות להרגשה של שמחה ושלימות פנימית.

*אשה לומדת על הנעלות מצוית כצו ומצוית אמרת יתכן שתרגיש בהתחלה, שהלימוד הוא מיבני, איננו משמעותי עבורה, איננו מדבר אל ליבה באופן מיומד. אך פתאום מגיע רגע, שהדברים שהיא לומדת פוגשים "בקוד הנעלם", נוגעים בנקודת האמת הפנימית שלה. ואז מגיעה התרגשות והרגשה של רגון אמיתי לקיים - **לא מכיוון שאני מאמינה למה שאמרו לי**, ומאר אשכא, ואולי גם אמלוט שעשו לי "שטיפת מח" - **אלא מכיוון שאני מאמינה לעצמי**. כי אני מרגישה בעצמי שהדברים נדקים. אולי אשכא את הדברים שלימדו אותי ואמרו לי, אך **לא אשכא את האמת שלי**, שהתגלתה אלי בעקבות הלימוד. כי הנעלות היא בתוכי מימים ימימה!*

וכשאדם צורם עם מה שנפש מאמינה בו, נגרם לו אושר. "אושר" מלשון אישור, שיש לו אישור פנימי לדרך החיים שלו. האדם איננו מאושר אם הוא עושה מה שנוח לו ברגע זה. אומנם נח לו ברגע זה, אך הוא מרגיש מבפנים ש"זה לא זה". הוא יכול לרמות את עצמו, לכפות על נפשו להאמין אמרת אולם לא לתמיד. האמת תתפוצץ לו בפנים באופה שהוא שלב בחיים, הוא ימוש נפילה, אכצבה מהחיים. ברגע של אמת הוא יודה - "טעיתי". עפ"י "המסר שמעבר למילים", הרבנית מנה רוצ תמי

זהו למעשה **האתגר הרוחני הגדול ביותר לאשה** - אם להישמע לאמת הפנימית שלה, להוראת היצרן הבסיסית ביותר, או חלילה להיסחף אחר פיתויי היצר ומקסמיו. לא לחינם אמרו חז"ל (מסכת סוטה ב ע"א וברש"י): "מזווגים לו לאדם לפי מעשיו, **צנועה לצדיק, ופרוצה לרשע**" - לא אמרו "צדיקה לצדיק, ורשעית לרשע", אלא הגדירו את מידת צידקותה כ"צנועה" לעומת "פרוצה". זאת אומרת שמידת הצניעות באשה, היא המתארת את הרמה הרוחנית שלה. הצניעות איננה "עוד מעלה טובה" באשה, כגון: "היא חרוצה, גומלת חסדים וגם צנועה", לא כך, אלא היותה צנועה זה מהווה את עצם אישיותה, זה כבר מגדיר אותה בתור אשה בעלת רוחניות גבוהה, שעומדת באתגר העיקרי שהציב לה בורא עולם. וכך כותב המהר"ל מפראג (גבורות השם פרק ס): "הרי שנשתבחו האמהות בפרט בצניעות, כי עיקר שבח האשה ומדרגתה העליונה היא הצניעות".

ככל שהאשה מבינה יותר את תפקידה, מעריכה יותר את כוחותיה הנשיים לבנות עולמות, להיות "אם כל חי", כך היא מבינה יותר, בטבעיות, מה רבה חשיבות הצניעות. היא חשה שהצניעות בעצם באה למקד את הכוחות והיתרונות הנשיים שלה - אל המקום הנכון, שלא תשזפם עין זר, ולא ינוצלו לרעה ויתבזבזו במקומות שאינם נכונים. היא יודעת שהצניעות היא השמירה האישית שלה על עצמה, על כוחות הגוף והנפש שלה, למען ינותבו אך ורק למקומות נכונים ומועילים [כפי שנרחיב בהמשך, בעזרת ה'].

מידת הצניעות איננה צריכה להירכש "יש מאין", היא איננה איזה אורח חיים זר ומוזר שאשה צריכה "להלביש" אותו על עצמה, כי כאמור הוא כבר מוטבע בה. ואם בכל זאת אשה חשה ריחוק מסויים, רתיעה והסתייגות מלבוש צנוע או מהנהגות הצניעות, הרי זה בגלל השפעות חיצוניות, ובעיקר בגלל הקלקול המוסרי שפשה בעולם ומרגיל אותנו לאהוב ולהעריך את היפך הצניעות, חלילה. אבל עם עבודה עצמית הדרגתית ונכונה, תוכל כל אשה לחוש, יותר ויותר, שהאמת הפנימית שלה - דורשת ומבקשת: "צניעות"!

"ה' אשה צועקת!" כל הכבסים הוו"תק,
כולו חוכ קדוש, וכו כעצם זם כבותק.
כו הכבות "להיות את" - כאמת והכטת
להקשיב אל עצמך - כשימת לב וכרגישת
להתעכר מתכתיבים ומכפ"תיות תצוזתית
"להיות את" - מתוק חרות עצמית!

"לעשות חיים"!

נטה נא אוזן קשובה למילים שאומרת התורה:

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר, דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. **כְּמַעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יְשַׁבְתֶּם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ, וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ**, וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ. אֶת מִשְׁפָּטַי תַּעֲשׂוּ, וְאֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לָלֶכֶת בָּהֶם, אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם. **וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם - וָחַי בָּהֶם!**" (ויקרא פרק יח)

פסוקים אלו נאמרו בתורה, כהקדמה לפרשה של ציוויים והזהרות בענייני צניעות וקדושת האדם. מה באה הקדמה זו ללמדנו?

הנה המבט השטחי אומר: "חופשי - ומאושר". אושר החיים - להיות חופשי, נטול מחסומים, לעשות "מה שבא לי" ולספק כל תאוה; ואילו התורה, כביכול, מגבילה ודוחקת את ההנאות והשמחה הצידה...

אדם רוצה לשמוח, להשתעשע וליהנות מהחיים, והנה באה אליו התורה עם שורה של ציוויים והגבלות בענייני צניעות, ורוצה למנוע ממנו את רצונותיו ותאוותיו. לדכא את נטיותיו הטבעיות. לגזול ממנו את "אושר החיים". כך זה יכול להישמע.

לכן מקדים הקב"ה בתורה ואומר: לא, בני היקרים. תשמעו בקולי. אל תתפתו לתרבויות ההוללות וההפקרות של מצרים וכנען ודומיהם. לא שם תמצאו את העונג וההנאה ושמחת החיים. אלא: "אֶת מִשְׁפָּטַי תַּעֲשׂוּ, וְאֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לָלֶכֶת בָּהֶם, אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם"! תיצמדו דווקא להוראות שלי! "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם **- וָחַי בָּהֶם!**". חיים טובים ומאושרים תוכלו למצוא דווקא כאשר תשמעו לחוקים והמצוות שאני נותן לכם.

בימינו תעיד על כל זה - המציאות! נצא ונראה, כמה וכמה חולי נפש וחולי רוח, ה' ירחם, מתרבים מידי יום ביומו, וכמה מרי נפש, כמה אנשים שלא טוב להם, שמתהלכים בתחושת ריקנות נוראה. הללו היו בטוחים מתחילה למצוא סיפוק ואושר בחיי הפקר, ולבסוף מה עלתה

בידם? עצב ושוב עצב... מרה שחורה. מסכנים ואומללים, ועד כדי... איבוד עצמם לדעת, ה' ישמרנו. והחכם עיניו בראשו, למצוא חיי נחת ואושר, חיים אמיתיים על פי גדרי התורה, ולא בשווקים וברחובות המסואבים בפריצות והפקרות, חיי דמיון שוא ותפל!

לו רק נשכיל לשמוע להנחיותיו האוהבות של אבינו בוראנו, כך נזכה "ונחיה" [נעשה חיים!] ונירש טובה וברכה, בעולם הזה ובעולם הבא.

מעלות הצניעות

קדושת המחנה

"וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ"
(שמות יט ו)

עוצו עצה!

בארץ מואב, בראש גבעה הנשקפת אל המדבר, מתקיים פולחן רציני, בהשתתפות נכבדי וחשובי הממשלה. אווירה מתוחה וטעונה, הרת גורל, שוררת במקום! סכנה של ממש מרחפת לאחרונה על פני המדינה כולה: זה עתה חנה ליד ארצם - העם המאיים והמסוכן ביותר. עם זה - הינו עם של עבדים משוחררים, המונה כ - 3,000,000 נפשות, שהצליחו להשתחרר ממלתעותיה של מצרים, לאחר עשרות שנות עבודות כפייה מפרכות, ועתה הם פונים לכבוש את ארץ אבותיהם ולהתנחל בה. במסעם - רמסו והכניעו תחתם את כל עמי האזור, עמים גדולים וחזקים מאוד. ועתה הגיעו אל ארץ מואב, ומי יודע מה הם מסוגלים לעולל להם?!

מלך מואב ניסה לקדם את פני הרעה, אולם ככל שהפך בדעתו, הבין כי כל היערכות צבאית לא תוכל להועיל כאן, שכן העם הזה הצליח להכניע ולרמוס עמים חזקים ממנו הרבה יותר. אם כן יש לפעול נגדו בדרך אחרת! סגל היועצים שכינס לצורך העניין, הגיע למסקנה חד משמעית: עם זה - כוחו אינו סתם כח פיזי, אלא יש בו כח "מטאפיזי", כח רוחני עליון שצריך לדעת כיצד להתגבר עליו.

כעת ידע מלך מואב את אשר עליו לעשות: בארץ מדין השכנה - ישנו קוסם עצום, הידוע בכוחותיו הרוחניים המופלאים. לאחרונה אף קיבל מסרים נבואיים מן השמים! ודאי הוא האדם הנכון שידע כיצד להתמודד ולהתגבר על כוחו המיוחד של העם המסוכן!

הוא החליט שעליו לשכור אותו ולהביאו לארצו בכל מחיר! לכן גם כאשר שלח אליו משלחת, וזו שבה ריקם ונתקלה בסירוב, הוא לא התייאש. שלח משלחת נוספת מכובדת יותר והפציר שוב ושוב, עד אשר נאות הקוסם, ששמו בלעם, להגיע.

והנה כעת - ניצבים הם בפני רגעים גדולים! בלעם עלה עמהם אל ראש הגבעה, שממנה אפשר להשקיף על העם החונה במדבר. הוא הנחה אותם כיצד לערוך את הפולחן הנצרך, לבנות מזבחות ולהקריב קורבנות, ועתה עיני הכל צופיות בדריכות אל בלעם, המשקיף לעבר העם, ומתכוון להטיל עליהם את קללותיו!

משקיף בלעם, משקיף בעינו הרעה. משקיף ורוצה לקלל ---

ומפיו - אינו מצליח להפיק כל קללה. רק ברכות וקריאות שבח והתפעלות נפלטות ממנו!

"וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו, וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹקִים. וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר: מַה טֹּבוּ אֹהָלֶיךָ יַעֲקֹב, מִשְׁכְּנֹתֶיךָ יִשְׂרָאֵל! כִּנְחָלִים נִטָּיוּ, כְּגַנֹּת עֲלֵי נָהָר, כַּאֲהָלִים [בְּשַׁמִּים] **נָטַע ה', כַּאֲרָזִים עֲלֵי מָיִם..."** (במדבר כד ב-ו)
לא זה מה שהוא חשב לראות. חשב לראות המון חוגג, בליל של אנשים נשים וטף, כמצופה מעם של עבדים משוחררים. והנה הוא רואה לפניו את עם ישראל - "שוכן לשבטיו", ערוך בצורה מיוחדת ומופתית - "ממלכת כהנים וגוי קדוש"! על העם חופפת קדושה מיוחדת!

עם קדוש!

במה התבטאה קדושתם המיוחדת של עם ישראל, שממנה כה התפעל בלעם? ובכלל, מהו דבר קדוש?

דבר קדוש הוא דבר מופרש ומובדל, כי יש לו ייעוד ותפקיד, אשר אליו הוא מוקדש. כמו שאומר החתן לכלה: "הרי את מקודשת לי", מעתה את שייכת ומיועדת לי. או - כמו ש**מקדישים** חפץ לייעוד מסוים. בעם ישראל לכל אחד יש הגדרה, יש תפקיד, יש ייעוד. לא כמו אצל אומות העולם ששוררת אנדרלמוסיה וערבוב נורא. הכל שייך להכל, כי ממילא אין לו הגדרה ברורה למה הוא שייך. אצל עם ישראל, כל לב יודע למקד את עצמו בייעוד שהוקדש לו.

"וירא את ישראל שוכן לשבטיו", לא אנדרלמוסיה של המון הצועד יחד בערבוביה, אלא שבטים שבטים - לכל שבט ייעוד; ומשפחות משפחות - כל משפחה מוגדרת לעצמה, שומרת על ייחודיותה - כפי שמתאר המדרש:

"לא ראובן מביט באשתו של שמעון, ולא שמעון באשתו של ראובן, אלא כל אחד באהלו צנוע. ואפילו כשהיו שישים ריבוא במדבר [רק נתאר לעצמנו צעדה רגלית גדולה, כמה כבר אפשר לשמור על פרטיות...?] כך היו צנועים, ולא היה אחד מהם פותח פתחו כנגד פתחו של חברו [הקימו את האוהלים באופן שלא יהיה פתח האוהל מול פתח של אוהל אחר]. כיון שצפה בלעם: "וירא את ישראל שוכן לשבטיו", התחיל משבחן: "מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל". (ילקו"ש בלק רמז תשע"א)

בלעם יצא מגדרו בראותו את חיי המשפחה המתוקנים של עם ישראל. האשה - עיניה וליבה לבעלה, והאיש - עיניו אל אשתו ואינן צופיות לשדות זרים. הוא בירך ואמר עוד: **"מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב, וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל"** (במדבר כג י) - נתן עיניו על רביעותיהם של ישראל [על חיי האישות], איזו רמה, איזו רוממות של קדושה וטוהר - כי אין לב זר מתערב ופועם בין שני הלבבות המאוחדים! אין הרהורים זרים ומחשבות משוטטות, רק לבבות ממוקדים ושלמים.

עצת בלעם

מלך מואב כעס מאוד על בלעם: "וַיֹּאמֶר... לְקֹב אֹיְבַי קְרָאתִיךָ, וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ!", אני קראתי לך לקלל - ואתה מברך?! עונה ואומר בלעם: אכן אף אני רציתי לקלל, אבל לא יכולתי. כוחו של העם הזה בקדושה שיש בו, ואף אני איני יכול להם! אולם לפחות, לפני שאחזור אל ארצי, ברצוני לייעץ לך עצה: אם רוצה אתה להתגבר עליהם, תחפש דרך כיצד להחטיאם בעניינים של חוסר צניעות! אם תצליח בכך - תוכל להתגבר עליהם, כי בכך תאבד מהם את כח השמירה המיוחד שלהם!

שמע מלך מואב לעצת בלעם, וטיכס עצה כיצד להחטיא את ישראל ולפגוע בקדושתם. לאחר

התייעצויות ודיונים, נרקמה המזימה המרושעת לפרטיה. בשיפולי המדינה, בקרבת מקום למחנה ישראל, הוקם לו שוק - יריד ענק. שורה של אוהלים, ובהם סחורות מסחורות שונות. דברי מאכל ומשקה, ביגוד וטקסטיל, והכל בזיל הזול! היריד הססגוני והמפתה, משך אליו רבים מעם ישראל. בתחילה באו בחשד ובהיסוס, בחנו אם המקום אינו נגוע בפריצות, חלילה. אך מהר מאוד נרגעו - המוכרות היו נשים זקנות. והסחורה - ממש מציאה, סחורה משובחת ואיכותית במחירים אפסיים! הזדמנות שאסור להחמיץ! ניגש אדם מישראל אל הדוכן, משמש בסחורה, התעניין, ואז הציעה לו המוכרת הזקנה, שבתוך האוהל ישנה סחורה נוספת, יש הרבה מה לראות, כדאי להיכנס אל החנות פנימה ולהתרשם מן המבחר. בתוך החנות היתה מוכרת נוספת, צעירה וחיננית, נאה ומקושטת. בחינניות רבה הציעה לפניו סחורות נוספות, ומשכה את ליבו, ומכאן היתה הדרך קצרה אל החטא, ה' יצילנו. בני מואב ומדין מצידם, עשו כל השתדלות שהתוכנית תצליח, ולשם כך הפקירו את בנותיהם. אפילו המלכים והשרים שלחו את בנותיהם הצעירות, וכך חטאו רבים מעם ישראל.

אומר המדרש: "ויחל העם לזנות את בנות מואב" - שמחו האומות ואמרו: אותה עטרה שהיתה בידו, כבר היא בטלה! אותו השבח שהיו משתבחים בו ישראל, הרי הוא בטל! שווים הם לנו! (ילקו"ש פנחס תשע"ג)

התוצאה הקשה לא איחרה לבוא - מגפה קשה פרצה בקרב ישראל והפילה אלפי חללים! כמו שנאמר (במדבר כה ט): "וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף" [רק לחשוב על המספר הקשה והנורא הזה: לא אדם אחד, לא עשרה, לא מאה ואף לא אלף, אלא 24,000 הרוגים!]. המגפה לא פסקה, עד אשר קם פנחס הכהן, ועשה מעשה נועז של קנאות לכבוד ה', והרג את ראשי החוטאים. מעשה זה העמיד את ישראל על טעותם ועל מעשיהם המחפירים, ורק אז פסקה המגפה.

נמצאנו למדים, כי השמירה המיוחדת של עם ישראל היא בהיותם "גוי קדוש", עם קדוש ומובדל מכל העמים. אינו חי חיי הפקרות והוללות ריקים ופוחזים, אלא חיי קדושה, ריסון, ניתוב התאוות רק למקומות הנכונים, חיי משפחה נאמנים ונאהבים.

ופסוק מפורש הוא בתורה (דברים כג טו): "כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ, וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, **וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר - וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ**", "ערוות דבר" - פריצות וחוסר צניעות, גורמת חס ושלום לסילוק השכינה והשמירה מעם ישראל.

וכך התרחש בחורבן בית המקדש הראשון:

בית המקדש הראשון – מפני מה חרב? אומר הנביא (ישעיה ג טז): "יַעַן כִּי גָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן, וַתֵּלַכְנָה נְטוּיוֹת גָּרוֹן וּמְשַׂקְּרוֹת עֵינָיִם, הָלוֹךְ וְטָפֹף תֵּלַכְנָה, וּבְרַגְלֵיהֶם תְּעַכַּסְנָה" – בנות העם היהודי התחילו ללכת בבגדי שחץ וגאווה, כשהן מנסות בכל מיני דרכים למשוך ולהחטיא את הגברים [כמבואר במפרשים שם]. ומה היתה התוצאה? העם הידרדר מאוד, עד שהגיע לשפל מוסרי נורא: "אדם אומר לחברו, במה סעדת היום בפת עמילה או בפת שאינה עמילה, ביין גורדלי או ביין חרדלי, במסב רחב או במסב קצר...". הדיבורים הללו היו רמזים לענייני זנות, כשענין ה"סעודה" רומז לעבירות החמורות ביותר [עי' במסכת שבת סב ע"ב ובמסכת יומא ט ע"ב]. בשפל מוסרי כזה, כשזהו ה"שיג ושיח" של העם, בודאי כבר לא היו ראויים שתשרה בתוכם השכינה, וזה גרם לבית המקדש להיחרב.

לעומת זאת, חוסנו העל טבעי, שמירתו ותפארתו המיוחדת של עם ישראל - בהיותנו "ממלכת כהנים וגוי קדוש"!

שאיפתנו! - להחזיר עטרה ליושנה! להחזיר לעצמנו את הזֹהַר היפה! שיהיה מחננו קדוש וטהור. **ליצור חברה יפה, עילאית.** חברה שבה אין מקום להרהורים זרים ולמחשבות משוטטות ומבולבלות. חברה שבה מפכים בשמחה חיי משפחה נאמנים ונאהבים, שמחים ורעננים, שלמים וטהורים. חברה שאין מעיבים עליה מתחים יצריים, הגורמים חלילה להרס משפחות, למשברים ולכאבי לב, לתסכולים, ואף לאלימות. חברה שבה מכיר כל אדם את מקומו, ממקד ומרכז את כוחותיו ואת אישיותו במקום הנכון, ושואב ממנו שמחה וסיפוק.

אבל איך נגיע לכך? מי יביא את עמנו, המבולבל והאובד, הנבוך והקרוע, חזרה אל ימי הזוהר היפים, להתעטר חזרה בתואר האמיתי שלנו, כפי שקרא לנו בורא עולם - "ממלכת כוהנים וגוי קדוש"?

אין ספק, שהכח המכריע להוביל את המהלך הזה, טמון בנו, הנשים. כל התחזקות מצידנו בנושא הצניעות, משפיעה אווירה קדושה יותר סביבנו. יוצרת "איכות סביבה" טהורה ונקיה יותר. מורידה את המתח היצרי, ומעלה את מפלס הקדושה והריסון.

ושלרגע לא נמעיט מערכה של התקדמות והתחזקות, ולו הקטנה ביותר! ושלרגע לא נחשוב: "במה תוכל "טיפת" ההתקדמות שלי להעלות את המפלס הכללי הנמוך, ולשנות משהו מהמצב?". אין זה כך! כל התקדמות וכל התחזקות, יכולה להשפיע חזק ורחב הרבה יותר מכפי שאנו משערות. דומה הדבר לתופעת "**אפקט האבן והשלולית**": כאשר מטילים אבן לתוך מים - היא נופלת אומנם בנקודה מסויימת בלבד, אולם ההשפעה של הנפילה מתפרסת על פני שטח גדול מאוד! האבן בנפילתה הודפת את המים מסביבה, וכך נוצר מעגל קטן של מים היוצאים והודפים מים נוספים, ומהם נוצר מעגל נוסף, רחב יותר, ההודף אף הוא את המים סביבו ויוצר מעגל רחב יותר, וכך הלאה והלאה - מעגלים מעגלים בשטח נרחב, שכולם נוצרו מהטלה נקודתית של אבן אחת. כך השפעה של אשה שמתחזקת בצניעות, איננה נקודתית בלבד, אלא הולכת ומרחיבה את מעגלי הקדושה וחיי הטוהר של עם ישראל. ומי שתתבונן בכך תראה שאין זו מליצה בלבד, אלא מציאות אמיתית!

ההתחזקות הקטנה הזאת - קודם כל, נותנת את הדחיפה והעוצמה הפנימית להתקדמות הבאה. ובנוסף לכך, אף מחזקת בלב הסובבים את ההכרה באמת ובטוהר של הצניעות, לעומת השקר, הריקנות והדלות שבחוסר הצניעות. ומכאן בעזרת ה' ינוצו סביבה, בקרב נשים נוספות, ניצנים של רצון ושאיפה לחיי צניעות ומוסר וטוהר, ומעגלי הקדושה ילכו ויתרחבו.

יזכנו ה', שנשכיל אנו, הנשים - לחולל את המהפך האמיתי בחיי עם ישראל. להחזיר למחנה את הקדושה והטוהר, את החיים היפים והנאצלים מלאי התוכן האמיתי. להיבדל מחיי הריקנות והכיעור, המהומה והערבוב - האופייניים לאומות העולם, ולהיות כפי שראוי, הגון ונאה לעם היהודי - "גוי קדוש". ומכאן תצמח הגאולה האמיתית שאנו מצפים ומייחלים לה. חז"ל ידעו והעידו כי אכן בכוחנו - הנשים - הדבר, בעזרת ה': **"אין הדורות נגאלים, אלא בשכר נשים צדקניות שיש בדור!"** (ילקו"ש רות אות תרו).

קנה כאן תשעת שיעורי אמונה איכות הסביבה,
מסתמנת מהפכה חברתית - והגאולה קרובה!

מן המקורות

אמר הקב"ה לישראל:
היו קדושים כשם שאני קדוש, שנאמר: "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקיכם".
משל למה הדבר דומה? למלך שקידש אשה, אמר לה: הואיל ונתקדשת לשמי, אני מלך ואת מלכה, כשם שהוא כבודי כך הוא כבודך, לפי שאת אשתי. כך בא הקב"ה ואומר להם לישראל: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", למה? כי קדוש אני ה'! (מדרש תנחומא)

נתאר לעצמנו בוסתן מרהיב שעלה כולו באש, וכל אשר נותר ממנו הוא זרע קטן. למרות החורבן, כל עוד מצליח בעל הבוסתן לשמור על אותו זרע קטן, ולנצור אותו במקום מבטחים, יש תקווה כי אפשר יהיה לנטוע מחדש את הבוסתן השרוף.

שמירת קדושתה של האשה היהודייה, היא הערובה להמשך קיומו של עם הנצח. אמנם המקדש חרב ונשרף ועם ישראל יצא לגלות המרה, אולם החלטתה הנחושה של האשה להיות צנועה ולחיות חיים פנימיים, לנוכח עולם חיצוני מושך ומשעבד, הרי היא כשמירתו של אותו זרע, אלו הם התמצית והיסוד של העם היהודי. שמירתם במקום מבטחים, היא ההבטחה להמשיך את חייו של העם על פי התורה הקדושה. (הרב עזריאל טאובר / הבית היהודי)

כבוד האדם

הדר בני אדם - כסותם (דרך ארץ זוטא פרק י)
רבי יוחנן היה קורא לבגדיו: **"מכבדותי"** (מסכת שבת קיג ע"א).
"**כבודו של האדם - בגדו**"(שמות רבה יח ה).

הבגד - כמו עור שני לאדם

אחת ההתעללויות הקשות ביותר שאפשר לעשות לבן אדם - היא לשלול ממנו את האפשרות להיות לבוש. השאלה היא: מדוע? מדוע האדם מרגיש שהבגד הוא חלק ממנו, עד שאיננו יכול בלעדיו? מה כל כך חסר לו? הנה, לכל בעלי החיים - אין בגד, אך לא חסר להם שום דבר, הם מרגישים לגמרי בנוח. ומדוע האדם - לא?

מעניין, שבראשית ימי עולם, לא היה הדבר כן! וכמו שמעידה התורה (בראשית ב כה): "וַיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עֲרוּמִּים, הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ, וְלֹא יִתְבֹּשָׁשׁוּ".

היכן ומדוע נוצר השינוי?

אומרת התורה, כי הדבר קרה לאחר שחטאו אדם וחוה באוכלם מעץ הדעת: "וַתִּפָּקַחְנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי עֵירֻמִּם הֵם, וַיִּתְפְּרוּ עֲלֵה תְאֵנָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֹרֹת" (בראשית ג ז). לאחר החטא, לפתע נכנסה בהם הבושה, והם חשו צורך מיידי להתכסות.

מדוע? מסבירים המפרשים, שלפני חטא עץ הדעת, היה האדם כולו טוב, ללא שום רע. הרע בעולם התגלם בדמותו של הנחש, אשר ארב לאדם להפילו ולהכשילו. כלומר הרע היה אויב חיצוני לאדם, אבל לאחר החטא, נכנס היצר הרע להיות חלק מהפנימיות של האדם. לא עוד נחש חיצוני שמנסה להציב פיתויים מבחוץ, אלא חלק מן התשוקות של האדם בעצמו, כעת

בתוכו עצמו יש תשוקה לחטא. אם עד כה היה האדם רק טוב, וכל חפצו לעבוד את ה', הרי שעכשיו טוב ורע מתגוששים בקרבו תמיד, ועליו מוטלת החובה לבחור בטוב. עד עכשיו היה כל כולו קודש לה', וגם הגוף היה כלי לעבודת ה', וכמו שהפה אוכל והעיניים רואות, כך כל הגוף עושה מה שצריך לעשות כי זהו רצון ה'. אבל כאשר נכנס היצר הרע לאדם, הרי שהגוף קיבל משמעות של תאווה ומשיכה אל החומר, וממילא חש האדם צורך לכסותו.

והקב"ה נתן לאדם סיוע מיידי לעזור לו מול תחושת הבושה שנכנסה בו, כמו שנאמר שם: "וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹקִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כָּתְנוֹת עוֹר וַיַּלְבִּשֵׁם", הקב"ה בכבודו ובעצמו דאג להם לבגדים, וזה מראה שהבגד הוא חלק והשלמה ליצירה של האדם. עבור האדם [במצבו החדש, לאחר החטא] - הבגד איננו רק כתוספת טובה, להגנה מפני הקור, או לקישוט וכדומה, אלא הבגד הוא חלק ממנו, חלק ממהותו, מעין עור שני, שאיננו יכול בלעדיו.

הבגד - מבטא שליטת חיי הרוח על הגוף

הבהמה היא כולה חומר, ולכן אין לה מה להסתיר מלכתחילה. אם אין אפשרות לבחור בטוב, אז אין גם מושג של רע. אם אין לבהמה את האפשרות והיכולת להתגבר על טבעיה החומריים, הרי שאין כל רע בעצם היותה חומרית. היא כולה, מהראש ועד הזנב - גוף, אוטומטי, ללא שליטה וללא בחירה. אבל האדם, שרוח וחומר משמשים בו יחדיו, תשוקות בהמיות מול שאיפות רוחניות עליונות, שיש בו את הכח והיכולת להתגבר על תאוותיו ועל חומריותו, ולהשליט עליהם את הרוח, חש צורך עז לכסות על החלק החומרי שבו, ובכך להביא לידי גילוי וביטוי של הנשמה וחיי הרוח. שהרי: "מוֹתַר [יתרון] הָאָדָם מִן הַבְּהֵמָה - אָיִן, כִּי הַכֹּל הָבֶל, לְבַד הַנְּשָׁמָה הַטְּהוֹרָה"!

ולבל נטעה: אין הבגד בא לשלול את הגוף, כביכול להסתיר אותו כדי להתעלם ממנו ולהראות שאיננו מחשיבים אותו. לא כן, אלא אדרבה על האדם לשמור על צורכי גופו כראוי, ולא כמו אותם נזירים מאומות העולם שדוגלים בדיכוי חיי הגוף. אלא שהבגד בא להשליט את חיי הרוח על הגוף, ובכך להעלות גם אותו לדרגות נעלות יותר. הבגד מדגיש שהאדם מפעיל ומכוון את גופו מתוך שליטה ובחירה, ולא באופן אוטומטי ובהמי.

הבגד - מבטא ייחודיות והגדרה אישית

תשמעו שיחת טלפון שהגיעה אל חנות של חיות מחמד.

- "שלום, אני רוצה להתעניין על קניית כלב.
- ובכן, באיזה סוג אתה מעוניין?
- משהו גזעי, נחמד...
- ובכן - אלקסי. הוא כלב גזעי, חביב ונחמד מאוד.
- מאיזה זן הוא? מה המצב הבריאותי שלו?
- לברדור גזעי, עם חיסונים ותעודות. בן שנתיים ומשקלו כ-30 ק"ג.
- ותגיד לי, איך האישיות שלו?
- ?! ?! ?!... מה?! לא הבנתי?!
- מה יש פה להבין? חשוב לי מאד שהוא יהיה כלב ערכי, בעל מידות טובות. ותרן, מתחשב. טיפוס שמח ואופטימי. חכם, משכיל. אז איך תוכל להגדיר לי את האישיות שלו?
- מה זאת אומרת?! הוא... הוא... הוא פשוט כלב! מזן לברדור גזעי, כבר אמרתי לך. זהו זה.

אכן, לבעלי חיים אין אישיות עצמית. יש להם תכונות מולדות טבעיות, איתם נולדו ואיתם ימותו. ערך של בעל חיים נמדד בערכו הגופני בלבד: עד כמה הוא חזק \ שמן \ רך \ יפה \ גמיש \ בריא, מאיזה זן הוא וכדומה.

לכן בעלי החיים אינם זקוקים לבגד. תכונות גופם - זה מה שהם. הופעתם, המעורטלת מכל בגד, מבטאת: הנה, זה אני. גוף - ותו לא.

לא לחינם נקראת הבהמה כך: **בהמה = "בה - מה"**. אין בה שום דבר, שום איזה תוכן פנימי, שום מעלה ייחודית שהיא צריכה לשמור לעצמה. הכל גלוי וידוע, כל פעולותיה נעשות מבלי שום הצנעה. אבל כלפי האדם זה נחשב לבזיון. חלק משמירה על כבוד האדם - זו השמירה על הפרטיות שלו, שזה מבטא שיש בו ייחודיות ומעלות פנימיות משלו. קבוצת אנשים איננה כמו עדר של בהמות שנמדד בכמות מבלי ייחודיות לכל אחד, אלא לכל אדם יש רגשות משלו, עולם פנימי משלו. עניין **אישי** - יכול להיות שייך דווקא ל**איש**, לבן אדם. לבהמות אין עניינים "אישיים". לכן דווקא האדם זקוק מאוד לבגד שיחצוץ בינו ובין העולם שמסביבו, שיגדר לעצמו את הפרטיות והייחודיות שלו, ידגיש ויבטא את ערכו הפנימי ומעלתו כאדם.

לבוש = לא בוש, שהוא מונע מהאדם בושה. רבי יוחנן היה קורא לבגדיו: **"מכבדותי"** (מסכת שבת קיג ע"א). ועוד אמרו חז"ל (שמות רבה יח ה): **"כבודו של האדם - בגדו"**.

השר שהכניס אוכל לכיסים

מעשה במלך שהשיא את בתו, וערך סעודת נישואין גדולה, אשר אליה הוזמנו כל שכבות הציבור, החל מהשרים החשובים ועד לפשוטי העם. כמובן, דאגו לסידור נאות של השולחנות, להושיב כל אדם במקום הראוי לו, לפי כבודו ומעלתו. גם רמת האוכל המוגש השתנתה בהתאם משולחן לשולחן. צוות גדול של סדרנים הוביל כל אדם שהגיע - אל השולחן המתאים לו. והנה הגיע לחתונה שר הבטחון. בבטחה צעד לעבר שולחן השרים הנכבדים, אלא שהסדרנים עצרו אותו, וביקשוהו להתיישב דווקא בשולחן של פשוטי העם! השר התקומם על העוול הנורא, אך עד מהרה הבין את הסיבה: בחפזונו להגיע לחתונה במועד, שכח להחליף את בגדיו. הוא הופיע לחתונה עם בגדים פשוטים וקלילים שלבש בביתו. משנוכח בטעותו המבישה, מיהר חזרה אל ביתו, והחליף את בגדיו לחליפה מכובדת, חולצה מכופתרת ועניבה מהודרת כיאות. כעת הגיע שוב אל האולם, וכמובן הובל אחר כבוד אל השולחן הנכבד של השרים החשובים. רצה השר להתלוצץ מעט על התקרית שקרתה, והתחיל, לתדהמת כולם, להכניס אוכל לתוך הכיסים...! שאלוהו: מה אתה עושה? אמר להם: מה לעשות, כאן מכבדים כל אדם לפי הבגדים שהוא לובש, אם כן, לא לי מגיע האוכל המשובח המוגש בשולחן הזה, אלא לבגדי...

יצחק מי שיצחק, אבל מה שנכון - נכון.

אכן האדם מתכבד לפי הבגדים שהוא לובש. כלומר: נכון שעצם הימצאותו של הבגד, כבר מכבד את האדם בתור אדם, ומבדיל אותו מן הבהמה. אך לא זו בלבד - אלא שאף טיב הבגד משקף את טיב כבודו של האדם. ככל שהאדם מכובד יותר - הדבר משתקף בבגדים מכובדים יותר. ככל שאדם מכיר יותר בערך אישיותו, מודע לחשיבות העולם הפנימי האישי שלו, כן הוא חש יותר צורך לכסות את גופו.

לכן - נתבונן סביבנו ונראה: פועל עבודה גס, יכול להסתפק במכנס קצר וגופייה. לעומתו אדם ממוצע מן השורה, לובש חולצה ומכנסיים. אדם מכובד יותר - יקפיד דווקא על חולצה ארוכה ומכופתרת, ואילו שרים ואנשים חשובים במיוחד - לא ירשו לעצמם להיראות ללא תוספת של ז'קט מכובד.

ככל שהאדם יותר מעריך את עצמו כאדם, בעל אישיות ותוכן פנימי, ולא בהמי ו"כלומניק" [בהמה = בה מה], כך הוא חש יותר צורך להתלבש ולא להסתפק בלבוש חלקי.

הלבוש החלקי, החושף חלקי גוף, משדר חיים חומרניים ונחותי עולם הרוח. לכן ברור ביותר מדוע ספורטאים הולכים בלבוש מינימלי ביותר, המבטא: "הערך הבולט שלי - הוא ערכי הגופני!"

לבוש מכובד ביותר, הוא לבוש מסודר ונקי, המצניע את הגוף וחיטובו, ומבטא שעיקר חשיבות האדם הוא הנשמה הטהורה שבו.
(דברי שלום)

הבגד - כבוד האשה

כאשר אנו מדברים על הכבוד הטמון בבגד, על כך שהוא מסיט את האדם מערכו הגופני, ומגלה ביתר שאת את מעלתו כאדם בעל פנימיות ותוכן, הרי שיש לדברים הללו משמעות רבה עוד יותר - לגבי האשה.

הלוא נבין, כמה נרמס כבוד האשה, כאשר מתייחסים רק לערך הגופני שלה! האם היא חלילה איזו חיית מחמד, ריקה מכל תוכן פנימי, שערכה נמדד ביופיה החיצוני ובצורת גופה?!

דווקא האשה - שכבודה יותר נתון לסכנה, למרמס הולכי דרכים ועוברי אורח, הרוצים לראות בה את הערך הגופני בלבד - להנאתם ולסיפוק תאוותם, דווקא היא - צריכה יותר להקפיד לשקף בהופעתה את הערך שלה - כאדם, בעלת אישיות! כל חשיפה מגופה מורידה עד מאוד מן הכבוד העצמי שלה, כאילו האישיות שלה, בתור אדם - לוקה בחסר, עד שעליה "למכור" משהו גם ממראה גופה.

מן העיתונות: *"אני מודה, שלא פעם כשאני רואה על המסך הקטן את הנשים המתערטלות, וכשאני שומעת אותן משחררות את לשונן בדיבורים של בית מרזח, או אז, כשכל מה שהוא אשה בתוכי - זועק מבושה, אני שואלת את עצמי: זאת אשה, זאת?! זה חופש, זה?! הכל בחוץ, הכל פרוץ, הכל חשוף, הכל מותר. אין גבול, אין זהות, אין ייחוד, אין סוד, אין בושה. זאת אשה, זאת?! זה שחרור, זה?!* (גאולה כהן, מעריב 09.03.95)

גם בעולם הכללי, מייחסים כבוד רב יותר לנשים הלבושות כראוי. נשים חשובות, מן המעמד הגבוה, לעולם לא תופענה בלבוש חלקי או צעקני או בולט מידי, אלא בלבוש "צנוע" בתכלית, שאכן משדר כלפיהן תחושת כבוד.

הרב פסח אליהו פאלק שליט"א מספר, כי בהיותו בעיר ליברפול, באנגליה, ראה במשרד בית מלון יוקרתי, נוכרי, את תקנון הלבוש האחיד של העובדות. וזו לשון התקנון [בתרגום חופשי]:

חודש מאי 1993.

מחלקת אולם האירועים של מלון גלאדסטון - תקנון לבוש

ראש: יש לאסוף שיער ארוך. אין להשתמש בסיכות שיער או מסרקות צבעוניות. איפור עדין. אין להשתמש בבושם חזק.
ידיים: ציפורניים קצרות ונקיות. לקה שקופה.
תכשיטים: אין להתקשט בתכשיטים במידה מופרזת. עגילים - קטנים בלבד. אין לענוד צמידים בולטים או בעלי תליונים.
לבוש: חולצה לבנה פשוטה, עדיף עם צווארון, ושרוולים ארוכים או 3\4. חצאית שחורה, לא מעל הברך.
נעליים: נעליים שחורות רגילות. אין לנעול סנדלים, מגפיים, נעלי עקב גבוה או נעלי בית.

אפשר ללמוד הרבה מן הדברים האלה: אפילו אומות העולם יודעים כיצד נראה לבוש הגון ומעודן. אותם בתי מלון, או לחילופין חברות תעופה וחנויות יוקרתיות למיניהן, מתוך רצונם להקרין תדמית יוקרתית ומכובדת - דורשים מן העובדות המייצגות אותם, ללבוש בגדים מכובדים, שאינם נותנים ביטוי חזק מידי לערך הגופני, ואינם חושפים, מבליטים ומדגישים מידי.

ואם כן, מה ה' אלוקינו שואל מאתנו? מה הוא מבקש מבנות ישראל? כן, הקב"ה נתן לנו תקנון לבוש שרק מכבד אותנו, בתור בנותיו, בתור בנות לעם היהודי, שערכן עולה לאין שיעור על נשות העולם. האשה היהודיה יש לה ערך עצום ונעלה, היא איננה שווה בערכה לאשה סינית או יפנית, שוודית או אמריקאית. היא אינה יכולה להקרין בלבושה אישיות חומרנית וירודה, שחיי הרוח שלה נחותים וקלושים. אנחנו עם ה', עם שחיי הרוח הם שהובילו אותו מאז ומעולם. ולכן - אך לכבוד ולתפארת הוא לנו, להתלבש בצניעות כראוי, ולכבד בכך את עצמנו ואת אבינו - מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, אשר בחר בנו מכל העמים, ורוממנו מכל הלשונות.

בָּרוּךְ אֱלֹהֵינוּ שֶׁבְּרָאָנוּ לִכְבוֹדוֹ, וְהִבְדִּילָנוּ מִן הַתּוֹעִים, וְנָתַן לָנוּ תּוֹרַת אֱמֶת, וְחַיֵּי עוֹלָם נָטַע בְּתוֹכֵנוּ.
הוּא יִפְתַּח לִבֵּנוּ בְּתוֹרָתוֹ, וְיָשֵׂם בְּלִבֵּנוּ אַהֲבָתוֹ וְיִרְאָתוֹ, לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ וּלְעָבְדוֹ בְּלֵבָב שָׁלֵם.
לֹא נִיגַע [נתייגע] לָרִיק, וְלֹא נֵלֵד לַבֶּהָלָה.
(מתוך תפילת שחרית)

פעם פגשתי בחוף לארץ באינו מדינה רחוקה, גוש גויים. הם שאלו מי אנחנו. אמרנו שאנו יהודים... כשהם שמעו זאת, תקפה אותם התרגשות גדולה מאוד, מלווה בהפלה מסוימת. שאלתי אותם מה פשר ההפלה, והם ענו: אף פעם לא ראינו יהודים. אנחנו מאדינה רחוקה, ועל היהודים קראנו בספר התנ"ק. שם כתוב, שהיהודים הם בנים של האלוקים, ולכן נבהלנו לראות אתכם!

אחר כך הם שאלו אותי: "תגידו לנו, אתם בנים של האלוקים... מעניין מאוד מה ההרגשה שלכם? מה המחשבות שלכם?" הרי בן של מלך גדול מרגיש אחרת כאשר הוא מסתובב ברחוב בין אנשים...

באותו רגע הדגישו פני מרוב בושה והתרגשות, לא הייתי מסוגל לענות... ידעתי שהם צודקים! בן של הקב"ה – המחשבות שלו אינן מחשבות של הרחוב! יש לו מושגים אחרים, מחשבות אחרות...

(הרב בן דוד, מובא ב"פנינה", עמ' 254)

נרחיב עוד בענין כבוד האשה - גם בהמשך, בנושא "שמירה אישית". וכעת נשוב להתבונן בתועלת הבגד לאדם.

אל תתן לסוס להוביל!

הסברנו, שעם חטא עץ הדעת, נכנסה באדם תחושת הבושה. נתבונן ונראה שאין זו סתם תחושה טבעית, אלא הבושה היא גם **כלי עזר** מאוד משמעותי לאדם, בהתמודדות החדשה שאליה הוא נכנס כעת, במאבק התמידי נגד היצר הרע והתשוקות החומרניות שהפכו כעת להיות חלק ממנו.

כאשר גופו של האדם חשוף, הדבר גורם לו למודעות גופנית מוגברת - הגוף נמצא חזק בתודעה שלו, והוא נעשה השולט העיקרי עליו. לעומת זאת כאשר האדם מכסה את עצמו, מפני הבושה, אזי דווקא המודעות הרוחנית גוברת יותר, והוא יותר מסוגל לשלוט על תאוותיו ולכוונן כראוי.

נתאר לעצמנו אדם הרוכב על סוס. הסוס יכול לעזור לו מאוד, להגיע ביעילות למחוז חפצו, אבל זה בתנאי אחד: בתנאי שהרוכב הוא שיוביל את הסוס! אבל אם הרוכב יאבד שליטה, והסוס יהיה המוביל, הרי שהסוס יכול להוביל אותו לאבדון.

לכן אסור לאבד שליטה על הסוס! חייבים להחזיק חזק במושכות!

כן הדבר בעניינו: אם האדם יתן לגוף להוביל אותו לאיפה שהוא נמשך, ללא מעצורים, הדבר יוביל אותו למחוזות גרועים ביותר. האדם חייב להבטיח שליטה על כוחות הגוף, באופן שהוא יהיה המוביל - לכוונם כראוי. והבגד כאמור עוזר לו בכך, על ידי שהוא מגביר בקרב האדם את המודעות הפנימית הרוחנית שלו.

חז"ל אמרו (מסכת כתובות סז ע"ב), שרגש הבושה של האשה, גדול יותר משל האיש. זה מראה שהאשה יותר זקוקה לכלי העזר הזה ששמו "בושה". ניתן לה כלי חזק יותר, כי היא זקוקה להגנה טובה יותר. אכן כמה צריכה האשה להיזהר - שלא הגוף הוא שיוביל אותה, שלא לתת לדחפים הגופניים לשלוט עליה, ולהובילה חלילה לעבירה ולבאר שחת. ככל שהאשה שומרת יותר על כיסוי גופה כראוי - היא מגבירה בתוכה את המודעות הרוחנית, ועל ידי כך משכילה לשלוט על דחפיה ולכוונם אל הטוב האמיתי. היא תשכיל לקשור אך ורק קשרים טובים ונכונים, ולשמור על עצמה מפיתויים וסטיות, ובכך היא מיטיבה לעצמה מכל הבחינות.

נדגיש: הסברנו לעיל, שהבגד איננו בא לבטא שלילת הגוף, כאילו אנו רוצים להתעלם ממנו ולא להחשיב אותו, כמו שעושים נזירי הגויים. אלא הבגד מבטא את השליטה על הגוף והַכְוָנָתוֹ הנכונה. כך גם לגבי האשה: צניעות האשה אינה באה לשלול את היופי הנשי. הצנעת גוף האשה אינה באה לומר: 'זה דבר לא טוב, צריך לכסות, זה תאוות, זה שלילי'. לא כך, אלא אדרבה, כפי שנביא עוד בהמשך, התורה מעריכה מאוד את היופי הנשי, ויש לו תפקיד וייעוד נשגב וחשוב בבריאה. הצנעתו אינה מבטאת את שלילתו, אלא את השליטה עליו. הצניעות מוכיחה שהאשה אינה כפייתית לשעבד את עצמה לתשוקות גופניות שלה ושל אחרים, לא זה מה ששולט עליה ומכתיב לה את התנהגותה ואורח חייה, אלא היא השולטת והמכוונת, מכח חיי הרוח שהתברכה בהם.

הכרה בנוכחות ה' ותחושת כבוד שמים

נשים לב לנקודה יפה ואמיתית נוספת, בענין הלבוש: הפסוק, אחר חטא עץ הדעת, אומר: "וַיִּקְרָא ה' אֱלֹקִים אֶל הָאָדָם, וַיֹּאמֶר לוֹ: אַיֶּכָּה [היכן אתה]? וַיֹּאמֶר [האדם]: אֶת קֹלְךָ שָׁמַעְתִּי בַּגָּן, **וָאִירָא כִּי עֵירֹם אָנֹכִי, וָאֵחָבֵא**".

ממי התיירא האדם, ממי התבייש לעמוד כך ללא כיסוי? והרי לא היה בעולם איש - מלבד חוה אשתו?

תשובה: הוא התבייש מהקב"ה!

ומכאן, שהצניעות מבטאת הכרה בנוכחות הקב"ה! כאשר האדם חש במציאות ה', אשר "מלוא כל הארץ כבודו", הוא חש צורך להתכסות ולהצניע את גופו! וכפי שנפסק להלכה (משנה ברורה ב א): "והאדם צריך להתנהג בצניעות ובושה לפני הקב"ה... שהלוא מלוא כל הארץ כבודו, וכחשיכה כאורה לפניו יתברך!". ועוד (שלחן ערוך סימן ב): "לא ילבש חלוקו כשהוא יושב, אלא יקח חלוקו ויכניס בו ראשו וזרועותיו בעודו שוכב, ונמצא כשיקום שהוא מכוסה". סעיף זה מדבר בזמנם שהיו רגילים לישון ללא בגדים, שלא יקום כמות שהוא, אלא בעודו שוכב יכסה עצמו תחת השמיכה ויקום. עוד שם: "אל יאמר הנני בחדרי חדרים מי רואני, כי הקדוש ברוך הוא מלא כל הארץ

כבודו". ועוד סעיפים דומים לאלו נצטווינו, כדי להחדיר בנו את מידת הבושה, הצניעות והעדינות.

לעומת זאת, כאשר האדם פוגם במידת העדינות והרגישות שלו, ואינו שומר על צניעותו כראוי, ועל כבוד "צלם האלוקים" שבקרבו, אזי הדבר פוגם במודעות האישית שלו לנוכחות ה'. אדם אינו יכול לחוש תחושה של "יראת שמים" וכבוד ה', כאשר הוא מערטל את עצמו.
ניקח לדוגמא, אשה שלא זכתה לשמור על צניעותה כראוי, והיא מטיילת בלבוש חלקי וחסר. הנה, אם היא תגיע בלבוש זה אל הכותל המערבי - היא תרגיש פתאום לא בנח. תנסה למשוך מפה ומשם, לכסות באיזו מטפחת. למה? כי כאן היא חשה יותר בנוכחות ה', חשה יותר תחושת כבוד שמים, וזה מחייב אותה להתכסות ולהיות צנועה יותר. כלומר מידת הצניעות קשורה מאוד עם מידת כבוד שמים שאדם מרגיש. ככל שחש יותר כבוד שמים, יקפיד יותר על צניעותו. וזה פועל גם הפוך, שככל שישמור על צניעותו ועדינותו, יהיה יותר מסוגל לחוש תחושת כבוד שמים.

הגמרא מספרת (מסכת יומא מז ע"א. וכן במדבר רבה ב), על אשה בשם קמחית, שהיו לה שבעה בנים - וכולם היו כהנים גדולים. כהן גדול נושא בתפקיד המקודש ביותר בבית המקדש - והוא האדם היחיד בעולם שיכול להיכנס אל "קודש הקודשים", פעם אחת בשנה ביום הכיפורים. תפקיד זה דורש מן האדם להיות קדוש ומרומם מעם, בעל יראת שמים אמיתית ועמוקה, שהרי הוא נכנס "לפני ולפנים" - אל המקום הפנימי והמקודש ביותר בעולם.

שאלו את קמחית: מה עשית, שזכית לכך? אמרה: "מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי". דהיינו שמפני שהיה בה רגש צניעות כה חזק, חשה שאין זה נאה לגלות את ראשה. כמו שאדם מן השורה אינו מסוגל, גם כשהוא לבדו, להתהלך בביתו ללא בגדים, ואדם נעלה יותר, אינו מסוגל גם ללכת בלבוש חלקי וחסר, כך היא חשה שאינה מסוגלת לגלות את ראשה, אף כשהיא לבדה בתוך קורות ביתה. לכן לא גילתה אף פעם את שערות ראשה, כשלא היה בכך צורך הכרחי.
(תוספות ישנים יומא מז ע"א)

אשה כזו, שיש בה רגש עדינות וצניעות כה חזק, המעיד על תחושת כבוד ה' האופפת אותה, בבחינת "שיויתי ה' לנגדי תמיד", בודאי אין זה פלא שכל בניה יהיו נעלים ומרוממים מעם, הראויים להיות כוהנים גדולים.

ומכאן שהצניעות נדרשת, ברמות מסויימות, גם לא בחברת אנשים, כשהאשה נמצאת לבדה. הצניעות איננה רק מחוייבות, אלא היא גם רגש פנימי שצריך לטפח ולחזק, ולכן גם כשאשה נמצאת לבדה, צריכה היא להיזהר לא לפגום ברגש העדין של הצניעות. [ואמנם הלכה למעשה - ישנם בזה כמה וכמה פרטים, כמבואר בפרק ההלכתי].

הבגד הוא מגדיר אנשי עולם -
הנתן כיסוי ארוחיות,
מחכר את האופם פנימיות,
ומאפשר את טיפוח האישיות.

אכן חשוב כיותר
אסף אעצמם את מאוא התגרוכתו

שמירה אישית

לא הפקר!

מעשה באדם שחשק מאוד בנערה אחת, ומרוב חשקו ואהבתו נעשה חולה מאוד, ואמרו הרופאים שהוא עומד למות בחוליו, ואין לו רפואה אלא על ידי שימלא את חשקו עימה. שאלו את חכמים אם מותר הדבר מפני פיקוח נפש, והחכמים ענו בשלילה: "ימות, ולא יעשה כך". אמרו הרופאים: אולי תהיה לו רפואה לפחות על ידי שיוכל לראותה לא לבושה. אמרו חכמים: "ימות, ולא יראה אותה כך". אמרו: לפחות "יספר עמה מאחורי הגדר". אמרו חכמים: "ימות - ואל יספר עימה מאחורי הגדר". (מסכת סנהדרין עה ע"א. ונפסק ברמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ה הלכה ט)

נשאלת השאלה: מדוע? הרי יש כאן מקרה של פיקוח נפש! נתאר לעצמנו: אדם חולה אנוש, שוכב במיטתו והולך למות, ויש סיכוי טוב להציל ולרפא אותו! למה לא לאפשר לו לכל הפחות איזו רגיעה מסויימת, סיכוי לחיים, על ידי ראייה בלבד, ללא כל מעשה? אלא, תשובת חז"ל הינה: **מפני שבנות ישראל אינן הפקר!**

מוטיב זה – "בנות ישראל אינן הפקר" – מופיע רבות בדברי חז"ל והפוסקים, לגבי עניינים שונים. התורה שומרת על בת ישראל, שלא תהיה מטרה למילוי תאוות ורצונות, היא לא איזו סחורה חלילה, היא לא הפקר.

היום, כשאנו רואים לנגד עיננו את המצב העגום השורר ברחובות, היה מן הראוי לבכות, פשוט לבכות, על האסון הנורא שפוקד את בנות ישראל, אשר נעשות ממש הפקר, ה' ירחם. נעשות כאיזו סחורה, מוצגות לראוה כמטרה לפרסומות, לקידום מכירות, למילוי תשוקות ורצונות של כל עוברי אורח. אומנם הן עושות זאת "מרצונן", אך ללא ספק אין זהו רצונן האמיתי, אין זה רגש הכבוד הבסיסי של בת. הן עושות זאת בכפייתיות! מתוך התפתות וכפייה סביבתית. וכשכבר מתרגלות לכך, אינן שמות לב כמה הדבר פוגע קשות בכבודן.

ומכאן הפנייה לבת ישראל! התורה כל כך שומרת על כבודך, אל תחללי אותו, אל תתני את עצמך לראווה חס ושלום. ולא רק במעשים - אלא אף כשאשה יוצאת בלבוש לא צנוע, היא מפקירה את עצמה ל"שימוש" הכלל, נעשית לבובת ראוה שכל אחד יכול ליהנות ממנה.

כידוע, גם ראיה היא סוג של שימוש. לכן משלמים בכינוסים שונים על צפייה, אף על פי שלא לוקחים משם מאומה מבחינה פיזית. וכן אמרו חז"ל: (מסכת יומא עד): טוב מראה עיניים באשה, יותר מגופו של מעשה, שנאמר (קהלת ו) "טוב מראה עינים מהלך נפש", כלומר הראיה היא יותר משמעותית מעצם המעשה. ואם כן מי היא זו בעלת מכובדות עצמית אשר תרשה לעיניו של כל עובר אורח להשתמש בגופה על ידי מבטיו?

הקשר הבריא והמושלם

חז"ל אומרים (מסכת כתובות סד ע"ב): "האיש יִצרו מבחוץ, אשה יִצָרָהּ מבפנים", ההסבר ברובד הפשוט הוא - שהמערכת הפיזית של האיש היא חיצונית, ואילו של האשה היא פנימית. אך יש לכך רובד עמוק יותר אף בכוחות הנפש של האיש והאשה. "האיש יצרו מבחוץ", ענין התאווה שלו והרצון לקירוב ולמגע זה ענין חיצוני, תאווה חיצונית-גופנית [ורק על ידי עמל הוא מאגד תאווה זו יחד עם רגשות פנימיים], ואילו אצל האשה זוהי תאווה פנימית, כמיהה ליצירת קשר וקישור נפשי. לכן אצל האיש, אם לפתע יתנתק הקשר ביניהם, יתכן שיהיה חסר לו מסיפוק צרכיו ותאוותיו, אבל אצל האשה - ניתוק הקשר ממש כואב לה, היא יכולה ממש להיפצע נפשית מכך.

אפשר בעצם לומר, שאין נושא טעון יותר מבחינה רגשית אצל האשה - כמו נושא זה, היכול להכניס אותה לתקוות עמוקות, לאכזבות צורבות, לסערת רגשות עזה, לטלטלות נפש עמוקות, וחלילה אף למשברים ולפציעות חמורות, שקשה לנפש להירפא מהן.

האם יתכן שנושא כה רגיש ופגיע – יהיה כה פרוץ ומופקר?!

הרי ככל שדבר רגיש ופגיע יותר – חייבים להיות לו מנגנוני הגנה רבים וחזקים יותר. כמו למשל, הלב והמוח, שלהם יש מנגנוני הגנה טובים ויעילים במיוחד, מערכות של שרירים ועצמות המגינים עליהם, גם לאשה חייבת להיות מערכת הגנה מסודרת וחזקה, מפני פגיעות ופציעות בנושא כה רגיש ופגיע!

אכן כן, כאשר אנו מסתכלים במבט נכון וישר על הליכות הצניעות – איננו יכולים שלא להתפעל ממערכת ההגנה המושלמת, האיתנה והיפה – שיצר והציב בורא העולם עבור האשה!

התורה איננה מתירה שום יצירת קשר, ללא התחייבות מלאה מצד האיש. האשה איננה הפקר וכלי למילוי תאוות, חלילה. יצירת קשר עימה מחייבת התחייבות מלאה כלפיה על ידי קשר הנישואין. מצווה התורה לבעל (שמות כא י): "שְׁאֵרָהּ כְּסוּתָהּ וְעֹנָתָהּ לֹא יִגְרָע"! שארה - מחוייב למזונותיה, כסותה - מחוייב להלבשתה באופן ההולם ומכבד אותה [כלומר אם הוא עשיר חייב לקנות לה לפי עשירותו ולא להסתפק במעט עבורה], ועונתה - חיי אישות מלאים [וישנן התחייבויות נוספות - הכתובות ב"כתובה", כמובא במסגרת]. כך נוצר קשר שבו האשה איננה מנוצלת חלילה, אלא זהו קשר שבו באמת יש רצון אמיתי מצד האיש ליצור עימה חיים משותפים, כאן זהו קשר פנימי עמוק כמו שהאשה מצפה לו ודרוש לה. כל קשר מחוץ למסגרת כזו, הינו ניצול, השפלה וחוסר כבוד.

התורה מחנכת את האשה לא להתפתות אחר פיתויים זולים וריקניים, כמו הפגנת רגשות וכדומה. לא להתפתות לשום קשר שנשאר חיצוני ודל, שמותיר אותה בסופו של דבר מזולזלת ומנוצלת.

ההלכות הנדרשות ממנה – הן דקדקניות ופרטניות. הן דורשות הימנעות מוחלטת מכל חשיפה, מגע וקירבה אישית. במבט שטחי יהיה מי שיפטיר ויאמר: "מוגזם! נו, ברצינות...", אבל זה נובע רק מפני שהרגשות שלו קהו והתחספסו, עד שחסרה לו את הרגישות הנכונה. בהתבוננות אמיתית ורגישה, אנו רואים לפנינו מערכת הגנה מסודרת ויפה, חזקה ויציבה, של שמירה על האשה אף משמץ של קשר שלילי אסור. מכל פעולה קטנה שיכולה להמשיך ולהתגלגל הלאה, ולצאת בסופו של דבר מכלל שליטה. כמה עלינו להוקיר ולהעריך את מערכת המצוות וההלכות ששומרת ומגינה עלינו, ומכוונת אותנו לניתוב התכונות הנשיות - אך ורק ליצירת קשר בריא ואיכותי, ולהימנע מכל קשר שלילי ולא נכון.

הנה לנו דוגמא, עד כמה התורה דורשת – שהקשר עם האשה יהיה קשר אמיתי בר קיימא ולא מגוייף:

נפסק להלכה, שאסור לאדם לחיות [מנהגי אישות] עם אשה, כאשר בדעתו לגרשה. אל אם הוא נוהג עימה בדרכה יפה וטובה, מיטיב ומנעים לה – עצם הדבר שיש במחשבתו לגרשה בעוד זמן מסויים, זה מראה על קשר פגום וירוד, והדבר אסור, זו פגיעה באשה. הלכה זו נסמכת על הפסוק שאמר שלמה המלך [משלי ג כט]: "אַל תַּחֲרֹשׁ עַל רֵעֲךָ רָעָה, וְהוּא יוֹשֵׁב לָבֶטַח אִתָּךְ".

והנה, משלים בין "גוזלות" לא נשואים העלו כך: אצל מרבית הגוזלות, ההחורה תפסה את הקשר כקשר רגיל, היא היתה מעוניינת בהמשך הקשר, ובהליכה אל חיי הנישואין. לעומת זאת, רוב הבחורים הזו שאין הם מעוניינים כלל בחיי נישואין! הם מעוניינים בקשר הרגשוי, אך לא מעבר לכך!

האם זה לא עלבון? זה לא ניצול? זה לא: "אַל תַּחֲרֹשׁ עַל רֵעֲךָ רָעָה, וְהוּא יוֹשֵׁב לָבֶטַח אִתָּךְ"?!

להלן חלק מנוסח ה"כתובה" - מסמך ההתחייבויות של האיש כלפי האשה, בעומדם תחת החופה [מהספר בית חתנים]**:**

אנן סהדי [אנו מעידים] **איך החתן...** [פלוני] **אמר לה לכלה...** [אלמונית] **הוי לי לאנתו כדת משה וישראל** [תהיי לי לאשה כדת משה וישראל], **ואנא במימרא ובסייעתא דשמיא** [ואני בעזרת ה'] **אפלח** [אעבוד] **ואוקיר** [אכבד] **ואזון ואפרנס ואכלכל ואסובר ואכסה יתיכי** [אספק מזונותייך וכן כל צרכיך כדירה, בגדים תכשיטים], **כהלכת גוברין יהודאין** [כמשפט הגברים היהודיים] **דפלחין ומפרנסין ומכלכלין ומסוברין ית נשיהון** [שמפרנסים וזנים ומספקים כל צורכי נשותיהם] **בקושטא** [בנאמנות ובתמידות]. **ויהיבנא ליכי מהר כסף זוזי דחזי ליכי** [ונותן אני לך "מוהר" הראוי לך, דהיינו שמתחייב לסכום מסויים במקרה שיגרשנה או ימות חס ושלום, ומשעבד כל נכסיו לפדיונו, וחותם על כך, כדי שתהיה לאשה סמיכות דעת וביטחון בחיי הנישואין עם בעלה שלא תהיה קלה בעיניו לגרשה], **ועלי מזונותייכי וכסותייכי וספוקייכי** [עלי כל צרכיך] **ומנדע יתיכי** [התחייבות לחיי אישות מלאים] **כאורח כל ארעא** [כדרך העולם]. **...התנאים שהתנו ביניהם שרירין וקיימין... ולא ישא ולא ישדך ולא יקדש שום אשה אחרת עליה, כי אם ברשות בית דין הצדק** [לא ישא אשה נוספת, אלא במקרים חריגים, כגון שהשתגעה ואינו יכול לגרשה]**... ולא יצא מארץ ישראל כי אם ברשותה והסכמתה** [מחשש שלא יספק צרכיה כראוי, או שייעלמו עקבותיו והיא תישאר עגונה]**... והכל שריר ובריר ואמת ויציב ונכון וקיים.** [וחותמים העדים והחתן].

מהי אהבה אמיתית?

"אהבה" - מילה עוצמתית וקוסמת, הממלאת וכובשת את הלב. אל מול ה"אהבה" אנו מוכנים לעשות הרבה מאוד דברים. מהי אהבה?

פרקי אבות (פרק ה משנה טז): "**כל אהבה שהיא תלויה בדבר, בטל דבר, בטלה אהבה. ואהבה שאינה תלויה בדבר, אינה בטלה לעולם.** איזו היא אהבה התלויה בדבר? זו אהבת אמנון ותמר. ושאינה תלויה בדבר - זו אהבת דוד ויהונתן".

על אהבת אמנון ותמר מספר הנביא (שמואל ב פרק יג): "וּלְאַבְשָׁלוֹם בֶּן דָּוִד **אֲחוֹת יָפָה וּשְׁמָהּ תָּמָר, וַיֶּאֱהָבֶהָ אַמְנוֹן** בֶּן דָּוִד, וַיֵּצֶר לְאַמְנוֹן לְהִתְחַלּוֹת **[נעשה חולה] בַּעֲבוּר תָּמָר**... וַיִּשְׁכַּב אַמְנוֹן וַיִּתְחָל וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לִרְאֹתוֹ, וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן אֶל הַמֶּלֶךְ, תָּבוֹא נָא תָּמָר אֲחֹתִי וּתְלַבֵּב לְעֵינַי שְׁתֵּי לְבֵבוֹת... וַתֵּלֶךְ תָּמָר [אל] בֵּית אַמְנוֹן... וַתִּקַּח תָּמָר אֶת הַלְּבִבוֹת אֲשֶׁר עָשָׂתָה וַתָּבֵא לְאַמְנוֹן אָחִיהָ הֶחָדָרָה. וַתַּגֵּשׁ אֵלָיו לֶאֱכֹל, וַיַּחֲזֶק בָּהּ וַיֹּאמֶר לָהּ, בּוֹאִי שִׁכְבִי עִמִּי אֲחוֹתִי. וַתֹּאמֶר לוֹ אַל אָחִי אַל תְּעַנֵּנִי כִּי לֹא יַעֲשֶׂה כֵן בְּיִשְׂרָאֵל, אַל תַּעֲשֶׂה אֶת הַנְּבָלָה הַזֹּאת... וְלֹא אֹבָה לִשְׁמֹעַ בְּקוֹלָהּ, וַיֶּחֱזַק מִמֶּנָּה וַיְעַנֶּהָ וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ. **וַיִּשְׂנָאֶהָ אַמְנוֹן שִׂנְאָה גְּדוֹלָה מְאֹד, כִּי גְדוֹלָה הַשִּׂנְאָה אֲשֶׁר שְׂנֵאָהּ מֵאַהֲבָה אֲשֶׁר אֲהֵבָהּ**, וַיֹּאמֶר לָהּ אַמְנוֹן קוּמִי לֵכִי... וַיִּקְרָא אֶת נַעֲרוֹ מְשָׁרְתוֹ וַיֹּאמֶר שִׁלְחוּ נָא אֶת זֹאת מֵעָלַי הַחוּצָה וּנְעֹל הַדֶּלֶת אַחֲרֶיהָ...".

הנה לנו מהי "אהבה שתלויה בדבר". אהבה חיצונית ללא ביסוס אמיתי. מ"חולה אהבה", שאינו יכול לאכול ולשתות מרוב "אהבה", הפך בבת אחת לשונא, שזורק אותה החוצה בבושת פנים!

ומהי איפוא "אהבה שאינה תלויה בדבר"?

- זוהי אהבת דוד ויהונתן!

דוד ויהונתן היו צריכים להיות יריבים ושונאים, מפני שלכל אחד מהם היתה סיבה לתפוס לעצמו את כסא המלוכה לאחר שאול המלך. יהונתן – היה בנו של שאול, יורש העצר הטבעי! דוד לעומתו – נמשח למלך על ידי שמואל הנביא. היתה יכולה להתפתח ביניהם שנאה ויריבות. ואולם באורח פלא שררה ביניהם אהבה מופלאה ביותר, עד כדי מסירות עצומה זה לזה. הכיצד? הסיבה לכך היא – שמטרתם המשותפת היתה **"להשלים רצון קונם"** [לעשות את רצון ה'], הם ידעו שהקב"ה חפץ מהם שיפעלו יחד למען כינון המלוכה, ולכן כל אחד חש שהשני משלים אותו בעשיית רצון ה'. האהבה שקישרה ביניהם היתה תלויה בדבר קיים, שאינו מתבטל, ולכן היה לה קיום אמיתי ואיתן, הפועל אף בניגוד לאינטרסים.

זהו סוד ההבדל בין האהבה האינטרסנטית, שהיא אהבה עצמית זולה, כמו אדם ש"אוהב" דגים או "אוהב" שוו'ארמה, ולמעשה אינו אוהב אלא את עצמו, ו"בטל דבר – בטלה אהבה"; לבין - האהבה הטהורה, הבלתי אינטרסנטית - שמקורה ברצון לעשות את רצון ה' ו"אינה בטלה לעולם".

כשיש שני אנשים שרצונם איתן לעשות רצון בוראם, והם יודעים שה' חפץ בקשר ובשיתוף ביניהם, הרי זהו הקשר הטהור והאיתן ביותר. רואים אנו במוחש, אלו זוגות הגיעו לידי אהבה איתנה ואמיתית, גם עד זקנה ושיבה? **לא אותם "חולי אהבה" המסתובבים ברחובות, ממש לא!** באיזשהו שלב של פיצול אינטרסים, הכל התפוצץ ונמוג. אלא דווקא אלו שאהבת ה' טהורה מפעמת בהם - והיא שמביאה אותם לאהבת הנישואין! כמו הסיפור הידוע על רבי אריה לוין זצ"ל, שהגיע עם אשתו לרופא, ולשאלת הרופא לסיבת בואם, ענה: "הרגל של **אשתי** כואבת **לנו**"... איזו אהבה טהורה! וככל שבני זוג מכניסים לחייהם את השאיפה הרוממה "להשלים רצון קונם", הם זוכים יותר ויותר לטעום מטעמה של אהבה איכותית וזכה זו, כמו שאמרו חז"ל: "איש ואשה שזכו, שכינה ביניהם. לא זכו - אש אוכלתם". וכן אמרו: "לא איש בלא אשה, ולא אשה בלא איש, ולא שניהם בלא שכינה". אהבת האיש והאשה תהיה שרירה וקיימת - רק כשהקב"ה שוכן ביניהם. אבל אם חלילה אין הקב"ה ביניהם - אזי "אש אוכלתם".

הדבר רמוז בשמותיהם של האיש והאשה: בשניהם יש את המילה "אש". אש - יכולה להיות חיובית, ויכולה להיות שלילית. במה זה תלוי? בשליטה עליה. כאשר יש עליה שליטה, יש לה מעצורים, אזי היא חיובית, נחוצה ומועילה מאוד -לבישול, לתאורה, לחימום ועוד. אבל כאשר מאבדים את השליטה עליה - היא הופכת להיות הרסנית ומכלה כל חלקה טובה.

כך - באיש ובאשה ישנה "אש" של תאווה ותשוקה. מתי האש הזו חיובית וטובה? כאשר היא נשלטת, כאשר הקב"ה שוכן ומכניס את שמו [י-ה] ביניהם: י' באיש וה' באש**ה**. אז התשוקה היא חיובית וטובה, מחממת ומאירה. אבל חלילה אם האש איננה נשלטת ומרוסנת, אם חלילה אין שמו של ה' ביניהם - אזי ה"אש" נשארת כמו שהיא - הרסנית וצורבת. אש מתלקחת של מילוי יצרים אינטרסנטי, שיכול גם להכאיב ולשרוף.

פרח מוגן

פעם שמענו מישהו, שלא זכה עדיין לאור התורה, שהשיח בפני בן שיחו את משאלתו לזכות לילד. "אבל", הוא אמר, "אני לא רוצה בת, רק בן!". כשנשאל מדוע ולמה, ענה, ש"הבנות היום זה... זבל". [סליחה על הביטוי, הוא לא שלנו, חלילה].

היה מן הראוי למחוק מלבנו אמירה בוטה שכזו, ולא להתייחס אליה כלל, ובודאי לא להעלותה על הכתב. אבל לא היה אפשר שלא להרהר באמת הכואבת שעומדת מאחורי דבריו. גדלה הבת

בין בנים, וכבר מגיל קטן, כשעדיין איננה יודעת מה היא רוצה מעצמה, כבר עליה להראות ו"לשווק" את עצמה, להתנהג כך ואחרת, להיכנס למערבולות, לתסכולים ולסבך של רגשות. במקום לבנות את עצמה כראוי, היא צריכה לרַצות, להתראות, והדברים ידועים וכואבים. בנות מוצגות כאיזו סחורה, בזיל הזול ממש, ללא כל התחייבות מצד הלקוח. מחר הוא יכול לעזוב אותה, ללא שום פיצויים, כי מצא סחורה אחרת, יפה ממנה. ה' ירחם. והיא נותרת פגועה וכואבת, רגשותיה להפקר ממש. עד שמגיעה לחיי נישואין, נפשה כבר ממש מחוספסת ושרוטה, ומה לנו עוד להאריך בזה, וכבר קונן הנביא (ירמיה ח כג): "מִי יִתֵּן רֹאשִׁי מַיִם, וְעֵינִי מְקוֹר דִּמְעָה, וְאֶבְכֶּה יוֹמָם וָלַיְלָה - אֵת חַלְלֵי בַת עַמִּי". יש הרבה מה לבכות על המצב המצער הזה.

והנה לפנינו דבר חז"ל - שכמה טוב לו היה עומד לנגד עיניו של אותו אדם. בודאי אם היה מבין ומפנים אותו לאשורו - כבר לא היה מדבר כך. הנה: הקב"ה נותן לעם ישראל ברכה (במדבר ו כד): "יְבָרֶכְךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ, יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ..." - אמרו חז"ל: "יברכך - בבנים, וישמרך - בבנות, שצריכות שמירה" (במדבר רבה יא ה). כמה חכמה טמונה במילים אלו! חז"ל ידעו והבינו, שילדים זו ברכה נפלאה, אחת הברכות הכי נפלאות שיכולות להיות לאדם. אבל: בנות ללא שמירה, זו לא ברכה! בדיוק כמו שאותו אחד אמר, שהוא אינו רוצה בנות. אז אם אתה רוצה שהבנות תהיינה ברכה עבורך, אתה חייב לדעת לשמור עליהן. "וישמרך - בבנות, שצריכות שמירה" - רק כך הן תהווינה ברכה. בת איננה פרח בר, היא פרח מוגן, שצריך לטפח בחממה, לשמור עליה היטב. כן, "לסגור" אותה בפני השפעות שליליות, לגונן עליה. לא לחשוף אותה בפני מה שיכול להזיק לה. רק כך היא תצמח ותגדל לתפארת.

גדלה הבת כשהיא שמורה ומוגנת, בחברת חברותיה. בונה את אישיותה ואת עולמה החברתי, מתוך שחרור גמור, ללא מתחים יצריים מיותרים. לאחר מכן מגיעה ליום הנישואין ברגשות חלקים ויפים. הרגש של הצורך בבן זוג, שעתה הגיע לידי בשלות טבעית בריאה, ממלא אותה בציפייה לקבל את סיפוקה מבן בריתה. את חמדת נעוריה היא מקדישה לאיש הנכון, המתחייב תחת החופה - התחייבות מלאה של נטילת אחריות מושלמת כלפיה. היא יוצרת עימו קשר בריא ורענן, שכן אמרו חז"ל, שהרגש הנפשי העמוק ביותר שיכול להיווצר בין בני זוג, הוא הקשר הראשוני, כלומר שהוא ראשון לה והיא ראשונה לו. אין תמורה לקשר הזה (מסכת סנהדרין כב ע"א. הרמב"ן פרשת ויצא כט ל), שנשאר, בדרך כלל בעזרת ה' - שריר וקיים לנצח. וכך בונה בית בריא ואיתן, המהווה אף קרקע פוריה להצמיח ילדים בריאים בנפשם, ויוצא איפוא שהיא זוכה להרבה אושר ונחת בחייה.

הורים - קחו אחריות!

היה רבי מאיר אומר: כל המשיא את בתו לאדם שאינו הגון, **כאילו כופתה ומניחה לפני ארי** [כאילו קושר ומניח אותה לפני אריה. מכיוון שהוא ממלא בה את תאוותיו מבלי לפייסה תחילה ולהתחשב ברגשותיה (תוספות)] (מסכת פסחים מט ע"ב).

מעניין, מה היה רבי מאיר אומר על הורים ששולחים את בתם ללמוד ולבלות בחברה מעורבת. האם לא נכלל אף זה בהגדרה המצמררת של "כאילו כופתה ומניחה לפני ארי"? הבת הזו הלוא עומדת כפותה מול מצב של נורמות חברתיות ופיתויים שאיננה מסוגלת לסרב להם. כואב לראות, בנות צעירות שכלל אינן מודעות לגודל המשמעות של מעשיהן. מתייחסות לפעולות מהותיות ועוצמתיות של החיים, כאל משחק ילדים. ובאמת קשה לצפות מהן אחרת. אבל האם אין בכך חוסר אחריות מצד ההורים, להביא את הבת למצבים הללו? לצערנו, הנורמות החברתיות כל כך שולטות ומכתיבות, עד שהורים אינם פוקחים את העיניים לראות, כמה הרס וחורבן הם גורמים לבת שלהם. מאפשרים לה התנסויות שחובלות בנפשה ומייבלות את רגשותיה. ונוטלות ממנה כל כך הרבה מן הרגש היפה, העדין והמתוק של החיים.

ותורתנו הקדושה, תורת חיים, מצווה ואומרת (ויקרא יט כט): **"אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ..."!** התורה מחייבת את ההורים לקחת אחריות! אסור להם לחלל את הבת שלהם! ומבאר ה"אור החיים" הקדוש, רבנו חיים בן עטר זצ"ל: פירוש, שיצווה האל למי שיש לו בת, **שלא ינהג בה מנהג חולין, להראותה לפני כל ולהתנאות לפניהם, כי חילול הוא לה,** אלא "כל כבודה בת מלך פנימה" (תהלים מה יד). צריך לשמור על הבנות, לגונן עליהן. לא להפקיר אותן חלילה. וכדברי המדרש שהבאנו לעיל: "וישמרך - בבנות, **שצריכות שמירה!**".

המביט נכחו במבט אמיתי - רואה לפניו את מצות הצניעות כמערכת הגנה נהדרת ובריאה עבור האשה, מערכת של שמירה אישית שאין דומה לה, וככל שהיא נשמרת טוב יותר, כל מערכות החיים שלה נשמרים טוב יותר.

אומנם, בעקבות הרמה הירודה של הצניעות כיום בעולם באופן כללי, הוקהו החושים, כך שנשים רבות רואות את הלכות הצניעות כבלתי מוצדקות ומוגזמות. ברם, עם הבנה מחודשת, עמוקה יותר, של ההנחיות העיקריות וההשקפות הטמונות ביסוד הלכות צניעות, יש לקוות כי יתעורר בנו רצון מחודש, ואף התלהבות, לדבוק בקפדנות בכל הלכות הצניעות.

דוד המלך - המשורר של העם היהודי, מביע שוב ושוב בתפילותיו ובשירותיו, את משאלתו לראות את האמת, היופי והטוב של התורה הקדושה, לדבוק בטוּב מצוותיה, מבלי להתבלבל ולטעות מכל מיני דעות כוזבות ומקסמי שוא דמיוניים, שמציג בפנינו העולם.

כל לב יהודי, בכל הדורות, מצטרף אף הוא אל תפילותיו העורגות והמתחננות!

הוֹרֵנִי ה' דֶּרֶךְ חֻקֶּיךָ, וְאֶצְּרֶנָּה עֵקֶב!
הֲבִינֵנִי וְאֶצְּרָה תוֹרָתֶךָ, וְאֶשְׁמְרֶנָּה בְכָל לֵב!
הַדְרִיכֵנִי בִּנְתִיב מִצְוֹתֶיךָ, כִּי בוֹ חָפָצְתִּי!
הַט לִבִּי אֶל עֵדְוֹתֶיךָ, וְאַל אֶל בָּצַע!
הַעֲבֵר עֵינַי מֵרְאוֹת שָׁוְא, בִּדְרָכֶךָ חַיֵּנִי!
הַעֲבֵר חֶרְפָּתִי אֲשֶׁר יָגֹרְתִּי, כִּי מִשְׁפָּטֶיךָ טוֹבִים!
חִשַּׁבְתִּי דְרָכָי - וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל עֵדֹתֶיךָ!
טוֹב אַתָּה וּמֵטִיב - לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ!
יָדֶיךָ עָשׂוּנִי וַיְכוֹנְנוּנִי, הֲבִינֵנִי וְאֶלְמְדָה מִצְוֹתֶיךָ!
(פסוקים מתוך פרק קי"ט בתהלים)

"משפטיך טובים", רבונו של עולם. הרי "ידיך עשוני ויכוננוני", אתה בראת אותי ואת כל מערכות חיי, ואתה יודע לתת לי את ההנחיות הכי טובות. אז בבקשה, "הבינני ואלמדה מצוותיך"! תן לי להבין וללמוד כראוי את טוב מצוותיך, "העבר עיני מראות שוא", תעזור לי לא להסתנוור ולהתרשם מהזיוף והשקר - ו"בדרכך חייני", תן לי לחיות חיים אמיתיים בדרך התורה הקדושה. אנא ה' "הבינני ואצרה תורתך, ואשמרנה בכל לב" - תן לי הבנה, עד כמה התורה טובה לי, ואז אשמור אותה בכל ליבי. "הט ליבי אל עדותיך ואל אל בצע" - תטה ליבי תמיד אל המצוות, ולא אל כל מיני פיתויים ותאוות. "הדריכני בנתיב מצוותיך, כי בו חפצתי"!!

כת היא פרח נאזן - שבריק ריחמור וטעם
אין ראפשר כל שינוש ריעבר' אורח!
טיפוח נאות, הזה נכונה, שמירה על הוראות הבמיחה -
הם שיעניקו לפרח כוחות רבאוב ופריחה!

שמירה על חיי הנישואין

"תזכו להקים **בית נאמן בישראל**, בנין עדי עד...."
ברכה מקובלת הנאמרת לחתן וכלה, המבוססת על ברכת אביגיל לדוד:
"עֲשֹׂה יַעֲשֶׂה ה' לַאדֹנִי בֵּית נֶאֱמָן" (שמואל א כה כח)

קשר בלעדי

מיהו הזוג הראשון שהיה בעולם?

כמובן, אדם וחוה.

סליחה, אין זה מדוייק. היו לפניהם הרבה מאוד זוגות: הכבש והכבשה, הפיל והפילה, השור והפרה, האריה והלביאה, ועוד ועוד...

כל בעלי החיים נבראו על ידי בורא עולם - זכר ונקבה.

לעומת זאת, האדם נברא יחידי, ללא אשה. רק לאחר מכן, הפיל עליו הקב"ה תרדמה, ויצר מצלעו את האשה.

מדוע? למה האיש והאשה לא נבראו מלכתחילה כשני גופים נפרדים, כמו בעלי החיים?

כאן אנו עומדים על הבדל מהותי מאוד בין "הזוגיות" של בעלי החיים, לבין הזוגיות של האדם. אצל בעלי החיים - נבראו הזכר והנקבה כשני גופים נפרדים, כל אחד מהם מושלם בפני עצמו. למעשה אין הם צריכים שום השלמה זה מזו, אלא רק צורך המין הוא המקשר ביניהם. לכן הקשר ביניהם הוא ארעי וזמני, אין להם שום ענין ביצירת קשר קבוע עם בן זוג מסויים. מיד לאחר מעשה הם פונים כל אחד לדרכו, מבלי שנוצר ביניהם קישור כלשהוא, מבלי לפתח רגשות שייכות ואהבה. היום בן זוג זה ומחר אחר, העיקר למלא את המשך קיום המין [כך אצל רוב ככל בעלי החיים].

לעומת זאת - הזוגיות של האיש והאשה, שונה היא בתכלית. האשה נוצרה כחלק מן האיש, וחייהם באמת קשורים בכל הרבדים ובכל שטחי החיים. כל אחד מהם בפני עצמו הוא חסר, ויחד הם יוצרים חטיבה אחת מושלמת. ההשלמה ביניהם היא רחבה ומקיפה, כל חייהם מקושרים זה בזו, וחיבורם מתמשך וקבוע. (רמב"ן בראשית ב כד)

לכן, בזוגיות של בני האדם - נחוצה **הבלעדיות**. בלעדיה, אלו לא חיי נישואין, אלא זוגיות בהמית זולה וריקה מתוכן. לו נראה לפנינו זוג, שהבלעדיות איננה "קריטית" במיוחד עבורם... נדע ברורות שמה שמקשר את הזוג הזה, זה רק היצר התאוותני לבדו, שמוצא כרגע את סיפוקו, אך לא מעבר לכך. אין התעניינות אמיתית ורחבה זו בזה.

הבלעדיות - היא המוטו של חיי הנישואין, כפי שאומר החתן לכלה תחת החופה: "הרי את מקודשת לי..." - מעתה הרי את מוקדשת ושייכת רק לי. הנישואין בישראל מתבצעים על ידי "קידושין", שעניינם התקדשות, היבדלות והתייחדות זו לזה.

[המושגים המתירניים שנוצרו היום כמו "נישואין פתוחים", זה תהליך התבהמות של ממש. חרפה למין האנושי. השתלטות התאוה על חיי האדם, עד איבוד היכולת לחיות חיים אנושיים ראויים].

ככל שהבלעדיות חזקה יותר - חיי הנישואין מקבלים משמעות וטעם טוב ואיכותי יותר. ככל

שהאיש והאשה מתעניינים אך ורק זה בזו וזו בזה, האהבה ביניהם איתנה יותר וחיי הנישואין שלהם מלאי תוכן.

"לגעת באושר"...

אחת מברכות הנישואין, הנאמרות תחת החופה, היא: "שַׂמֵּחַ תְּשַׂמַּח רֵעִים אֲהוּבִים, כְּשַׂמֵּחֲךָ יְצִירְךָ בְּגַן עֵדֶן מִקֶּדֶם". מברכים אנו את הזוג הנישא זה עתה, שחייהם המשותפים יהיו כה שמחים ומלאים - כמו אדם וחוה בגן עדן.

מה היה המיוחד באדם וחוה? - הם היו הזוג היחיד בעולם! ולכן היו בלעדיים לגמרי זו לזה, לא התערב ביניהם **שמץ של משהו זר**. שום מראה אחר, שום רגש זר. זו שמחת הנישואין המושלמת, שאין דומה לה. זה מה שאנו מאחלים לחתן ולכלה העומדים תחת החופה!

אבל... האין זו אשליה?!...

הלוא אנחנו עכשיו כבר לא "בגן עדן מקדם". הבעל והאשה אינם הזוג היחיד עלי אדמות. הבעל הוא... איש אחד מתוך מיליוני אנשים! והאשה היא... אשה אחת מתוך מיליוני נשים! האומנם יתכן לשאוף לחיי נישואין אידיאליים שכאלה?

מדהים ונפלא לראות, עד כמה חותר הבורא יתברך - אכן להביאנו, או לפחות לקרבנו ככל האפשר, אל אותו "גן עדן מקדם", אל אותו טעם בלעדי ומתוק, של חיי נישואין מאושרים ויפים.

תחילה נתבונן בתופעה מפליאה ומעניינת, שנקראת: "חן"! אומנם נכון, אנשים רבים ישנם בעולם, ונשים רבות ישנן בעולם. ובכל זאת, ישנה לכל אדם משיכה אישית דווקא אל דמות מסויימת. הרבה מעבר לשיקולים שכליים ונתונים יבשים, כמו: גיל, גובה, מנת משכל, עדה או חוג, משחק בראש - החן. "הוא מצא חן בעיני", "היא מצאה חן בעיני". נטייה בלתי מוגדרת מושכת את האדם דווקא אל בן הזוג המיועד לו! ["חן" הוא מלשון חנינה, חינם. ללא סיבה מחייבת. כמו שאנו מתפללים: "**חננו** ועננו" - תן לנו חן וחנינה].

[נתאר לעצמנו שמושג זה לא היה קיים. אדם היה מחפש את בן זוגו לפי נתונים "אובייקטיביים" בלבד. כנראה שאז, ב"שוק השידוכים", לכל איש ולכל אשה היה נקבע "מחיר", ערך מסויים ומוגדר. מי שיתמזל מזלו, יתאפשר לו לקבל משהו טוב, ומי שלא - ייאלץ להתפשר על פחות וללכת עם הרגשה "דפוקה"... בהתאם למה שקיבל. אבל הקב"ה נתן את האפשרות שכל אחד ירגיש שהוא לקח את הכי טוב בשבילו. ואכן, אומרים חז"ל (מסכת כתובות טז ע"ב): "כיצד מרקדים לפני הכלה?", כלומר במה משבחים את הכלה לפני החתן? "כלה נאה וחסודה!" על כל כלה אומרים דברי שבח, שהיא נאה וחסודה, ואין בכך שום שקר, כי באמת, כל כלה - היא הכי נאה והכי טובה עבור החתן!].

נפלאות הבורא

החזון איש בספרו "אמונה ובטחון" מגלה את עיניו לראות את נפלאות הבורא בענין הזיווג: "עוד לפניו תכנית מעובדת מעופת ספרי התבונה המעידה על כשרון פועלה, אשר אין כח לאדם לתקן ולתת לו תהילה ושבח, התכנית של זיווג זכר ונקבה, כדי להבטיח נצחיות העולם, פליאות הכלים של המין לכל אחד, ובריאת הרגון המוכרת להבטחת ענינם. ומרוב ההרגל לא יראו בני אדם את נוראות הבורא, את כולם הכינם ואת יסדם, ל"מים לעד לעולמי עולמים"!

ואולם, זוהי רק תחילת הדרך. נשיאת החן הראשונית איננה מספיקה. היא טובה ויפה, אבל גם מאוד שברירית, עדינה ובלתי מבוססת. יש לשמור עליה, ואף לטפחה ולחזקה.

ובכן, מִצווה התורה ציווי, שאין לו אח ורע בשום אומה בעולם:

"כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה, לֹא יֵצֵא בַּצָּבָא, וְלֹא יַעֲבֹר עָלָיו לְכָל דָּבָר, נָקִי יִהְיֶה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אֶחָת, וְשִׂמַּח אֶת אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר לָקָח" (דברים כד ה). החתן החדש - פטור מהתחייבויותיו לעם. התורה נותנת לו פטור זמני מן הצבא ומצרכי הכלל, מדוע? כי עכשיו עליו "לשמח את אשתו אשר לקח".

נקשיב לדבריו הנפלאים של ספר החינוך, המסביר מצוה זו:

*"נצטווינו שישמח החתן עם אשתו שנה אחת, כלומר שלא יסע חוץ לעיר לצאת למלחמה, ולא לעניינים אחרים לשבת זולתה [בלעדיה] ימים רבים, אלא יֵשֵׁב עמה שנה שלימה מיום הנישואין. משורשי המצוה, כי האל ברוך הוא עלה במחשבה לפניו לברוא העולם, וחפצו שיתיישב בבריות טובות הנולדות מזכר ונקבה, שיזדווגו בהכשר, כי הזנות תועבה היא לפניו, על כן גזר עלינו, העם אשר בחר להיות נקרא על שמו, שנשב עם האשה המיוחדת לנו להקים זרע שנה שלימה מעת שנישא אותה, **כדי להרגיל הטבע עמה ולהדביק הרצון אצלה ולהכניס ציורה וכל פעלה בלב**, עד שיבוא אצל הטבע כל מעשה אשה אחרת וכל ענייניה דרך זרות, כי כל טבע ברוב יבקש ויאהב מה שרגיל בו, **ומתוך כך ירחיק האדם דרכו מאשה זרה,** ויפנה אל האשה הראויה לו מחשבתו, ויכשרו הוולדים שתלד לו, **ויהיה העולם מעלה חן לפני בוראו."***

כמה נפלאים ומתוקים הדברים. התורה מעוניינת שהזוג הנישא, יבנה את חייו מתוך התמקדות מלאה זה בזו, ללא כל סטיה החוצה. האיש, החתן החדש, מצווה להגביר את החן של אשתו בעיניו. שדמותה תיחקק בלבבו, שהיא "תכנס לו בתוך הלב", וישמח בה כל כך, עד שלא יהיה לו שום ענין באשה אחרת חלילה. כמובן, שאף האשה מבחינתה מטפחת את הקשר והחן הזה, מתראה לפניו ביופי ובנקיות, ומחממת את ליבו באהבתה כלפיו ובחשקה בו. היא הולכת וכובשת את ליבו, ונעשית בעבורו האשה האידיאלית, הטובה והנאה ביותר [כדברי רש"י על הגמרא: "חן אשה תמיד על בעלה, אפילו מכוערת - נושאת חן בעיניו" (משכת סוטה מז ע"א)].

אכן, אין זו אשליה. הלוא כמו שכל ילד בריא בנפשו, בטוח ש"אין כמו אמא בעולם", והדבר נכון כלפי כל אחת ממיליוני האימהות עלי תבל, כך כל בעל, במצב בריא יכול להגיע להכרה ולהרגשה הנפלאה של "אין כמו אשתי בעולם". וכפי המילים היפות במזמור אשת חיל: "קמו בניה ויאשרוה, בעלה ויהללה, רבות בנות עשו חיל - **ואת עלית על כולנה"!**

איזה בית יפה ומאושר הוא זה. כמה טוב לו לבעל, שיש לו אשה מיוחדת ונהדרת. כמה טוב לה לאשה שבעלה כה שמח בה ומשוכנע שאין כמוה. כמה טוב לילדים הגדלים במקום כה חם ובטוח, עם אבא ואמא שהם חטיבה אחת. זהו **"בית נאמן בישראל"**. בית נאמן הוא הרבה הרבה מעבר לבית שאין בו חלילה בגידות. בית נאמן הוא בית שהנאמנות מקיפה אותו ושוכנת בליבו. הלב פנימה - נאמן הוא להיות ממוקד במקומו, באהבה טהורה ונאמנה, ללא כל רגשות זרים.

זוהי דרך החיים המתוקה, הרצויה, שמתווה לנו בורא עולם. שאפשר באמצעותה "לגעת באושר", לחוש, ולו במעט, את אותו "גן עדן מקדם", שבו היו שרויים אדם וחוה.

אבל...

"תן דעתך שלא תקלקל"!

– *"אֲשֶׁר עָשָׂה הָאֱלֹקִים אֶת הָאָדָם יָשָׁר, וְהֵמָּה בִקְּשׁוּ חִשְּׁבֹנוֹת רַבִּים"* (קהלת ז כט)

– *"בְּשָׁעָה שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת אָדָם הָרִאשׁוֹן, נְטָלוֹ וְהֶחֱזִירוֹ עַל כָּל אִילָנֵי גַּן עֵדֶן, וְאָמַר לוֹ, רְאֵה מַעֲשַׂי כַּמָּה נָאִים וּמְשֻׁבָּחִים הֵם...* ***תֵּן דַּעְתְּךָ שֶׁלֹּא תְקַלְקֵל וְתַחֲרִיב אֶת עוֹלָמִי"!***
(מדרש קהלת פרשה ז)

לצערנו, אנו רואים מציאות כל כך שונה מזו המתוארת. כואב לראות, את ההרס המתחולל בעולם בתחום המשפחה. חוסר סיפוק, חוסר נאמנות, חיפושים שלעולם אינם נגמרים ואינם באים על סיפוקם. אנשים המשתגעים ויוצאים מדעתם מכל מראה עיניהם המטריד ומבלבל אותם. מדוכאים ומיואשים, בלי סיפוק מן החיים. נשים כאובות, מאוכזבות, עוברות משברים קשים. נורמת גירושין הולכת וגדלה, משפחות מפורקות ושבורות, ילדים תלושים.

אכן, "תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי!!!", כשישנה סטייה מהדרך שהתווה הבורא, בהכרח יש קלקול.

כותב ספר החינוך (מצוה קנט): "לכל מי שיש מח בקודקודו, אין לו ספק שה' יתברך שהוא אב החכמה ואב כל הטובות, לא יצווה דבר אל בריותיו, אלא רק לתועלתם ולטובתם ולהרחיק כל נזק מעליהם".

כשממלאים את הוראות היצרן, אפשר להגיע לתוצאות טובות. אבל כשפועלים נגד ההוראות, הקלקול וההרס הם בלתי נמנעים.

כשגדרי הצניעות, הקדושה והנאמנות - נפרצים חלילה, הבית הוא כבר לא בית. הוא הולך ומתפורר.

הנה - הולך האדם בשוק, ו"מזין" [מלשון זנות!] את עיניו בשלל צבעים וריחות. זו - מגונדרת ומאופרת, ההיא - נודפת ריח, השלישית - שובה את ליבו בחיוכים ופרגונים מקסימים, והאחרת מפתחת עמו שיחה מלבבת. בבית יש לו אשה פשוטה, נחמדה. עם בגדים ביתיים ופנים חפות מאיפור. איננה תמיד בשיא החיוכים והאופוריה. וכאן- הכל נוצץ ומקסים. מבלי שיתן דעתו על כך, הוא מרגיש שהאשה שבבית היא... לא בדיוק היפה והמקסימה ביותר. יש הרבה יותר... הוא חוזר אליה, ושוכח את החיוך בשוק. הוא רואה אותה מתאמצת, אפשר שנאנחת. אח, לו היתה נראית כמו... מתלבשת כמו... האיש אינו מרוצה. אשתו, כן - זו שאי פעם היתה הכלה המקסימה שלו, הנבחרת, האידיאלית, זו שכל כך מצאה חן בעיניו, כבר מאבדת מזוהרה. משהו בחן שלה אבד לו.

והיא? גם היא, עת יוצאת מביתה- הוד והדר לבושה. בחוץ רואים אותה במיטבה, אפשר שמישהו מתבונן, מתרשם. אולי היא מוצאת חן בעיני מישהו... מפטפטת עם אנשים שנראים לה חכמים ומעניינים, מגלה שישנם אנשים מוכשרים יותר, כריזמטיים יותר, חמימים יותר, לחוצים פחות, כך לפחות הם נראים לה, הגם שגם הם אולי אנשים רגילים עם לחצים ובעיות, כמו בעלה, למשל. ובכן, בעלה, "אביר חלומותיה" לשעבר, איננו בדיוק המילה האחרונה...

ואם כך זה ממשיך, וכך זה מתנהל - אז כמה עלוב ומסכן הוא הבית הזה!

כמה עלוב ומסכן הוא בית, שבו הבעל אפוף במראות ובצבעים מקסימים... בריחות משכרים... רחמנות. כמה עלוב ודל הוא בית, שבו האשה עטופה לה בחיוכים וביחס לבבי נהדר מכל עובר ושב, במבטים מוקסמים... כמה חולני הוא בית שבו הבעל חולק רגשות או מעשי חיבה כלשהם

לנשים זרות, או האשה חולקת את קירבתה וחיבתה לגברים זרים, חלילה. אלו חיי נישואין עלובים ממש, חיוורים, מסכנים, דלים, של בדיעבד, של "זה מה יש".

בבית הזה יש כל הזמן דליפה. טיף טף. טיף טף. טיף טף. טיף טף. כל חריגה מן הצניעות - עוד טפטוף. חיי הנישואין מאבדים את טעמם ומשמעותם. הכל נמוג, הכל מתעופף, הכל דולף. אין תוכן ואין משמעות לחיי הנישואין. הם עשויים להפוך בעצם אף להגבלה מטרידה.

לא חבל? עצוב כמה שזה חבל. כמה זוגות שהיה להם פוטנציאל מצוין להצליח בחייהם המשותפים ולהקים משפחה נהדרת, בשלב מסויים איבדו ענין ו"פירקו את החבילה"?! לא חבל? באמת כואב, כמה שזה חבל! ויש כל כך הרבה זוגות כאלו. **האם באמת כדאי להרוס חיי משפחה בריאים, לטובת גירויים רגעיים שנוצרים באופן מקרי?!**

בֵּיתֵךְ הוּא מִבְצָרֵךְ!

"טוב", תהיה מי שתיאנח. "מה לעשות? זה העולם היום". ובאמת, וכי מה אפשר לעשות? אילו היינו חיים בדור, שבו כל הנשים היו יוצאות החוצה בצניעות, וכל הגברים היו שומרים את עיניהם מלהביט על אשה שאינה שלהם, או אז באמת היה יכול להיות נפלא. ניתן היה לקוות לעולם יפה ושמור יותר. אבל כשזה המצב ברחוב, כשזה מה שהגברים רואים - מה כבר אפשר לעשות? ואם איזו אשה אחת תחליט לנהוג אחרת, להתלבש כראוי ביציאתה לרחוב, ולהפנות את זרקורי יופיה פנימה, נו, מה כבר תוכל לשנות ולהועיל?

מה תועיל? היא תועיל קודם כל לעצמה. העולם הגדול ימשיך במהלכו, אבל העולם הקטן - בידיים שלך! את זוכה להכניס אליך הביתה את סדר העדיפויות הנכון, את אותה הנהגה שהופכת את הבית למקום היפה, החם והבטוח ביותר!

ואם תחשבי, שלמרות כל מאמציך, הדבר לא יועיל, שהרי הבעל ממשיך לצאת ולפגוש... דעי! אלוקים, שמנהיג את הבריאה, רואה את המאמצים, ומחזיר לאשה "מידה כנגד מידה". בסופו של תהליך, הוא יוציא אותך מורווחת מכל הענין. ומה גם, שבסופו של דבר, הבעל מושפע מאוד מאופי ההנהגה של האשה. כשהאשה נוהגת בצניעות, שומרת את עצמה, ומפנה את כוחותיה פנימה, כלפי בעלה, מטפחת את אהבתה וחשקה בו, ללא ספק הדבר ישפיע על הבעל, שאף הוא יפסיק "לִצְפּוֹת בשדות זרים", וימקד את התעניינותו באשתו. על אשה כזו, המחדירה בחכמה ערכים נכונים אל ביתה, אומר שלמה המלך (משלי יד א): "חַכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ". ואמרו חז"ל (בראשית רבה יז ז): מעשה בצדיק שנשא אשה פרוצה, ונעשה רשע. ומעשה ברשע, שנשא אשה צדקת, ונעשה צדיק. **ללמדנו שהכל תלוי באשה**.

הקשר העמוק, המוגן על ידי צניעות, מקבל ביטוי בתפילה מיוחדת שנושאת האשה ביום טבילתה במקוה הטהרה:

"יהי רצון מלפניך, שתשרה שכינתך ביני ובין בעלי, ותכניס בלבנו רוח טהרה וקדושה, ותרחיק ממנו כל מחשבות והרהורים רעים. ותתן לי נפש זכה וברה ביני ובין בעלי, ולא ניתן אנחנו שנינו את עינינו בשום אדם בעולם, כי אם עיני בבעלי ועיני בעלי בי. ויהיה בעיני כאילו אין אדם טוב ויפה ובעל חן בעולם כמו בעלי, וכן אהיה בעיני בעלי כאילו אין אשה יפה ובעלת חן והגונה כמותי, ויהיו כל מחשבותיו בי ולא בשום בריה אחרת בעולם..."

עוצמת השייכות

במבט בוחן נראה, כי הצניעות [שעניינה - שייכות והתמקדות פנימה!] איננה רק מונעת הרס מחיי הנישואין, אלא אף מהווה גורם מטפח ובונה!

משפחת שמעונוביץ גרה בקומת קרקע בבנין משותף עם דיירים נוספים. בקדמת הבנין ישנה חצר, שהילדים אוהבים לשחק בה. החצר, מה לעשות, מוזנחת למדי. אף אחד איננו מקדיש מזמנו לנקותה ולטפחה, ולכן היא מלאה פסולת ועפר. ויהי היום, ובבנין התחילו לבצע עבודות שיפוץ והרחבה של הדירות. כחלק מתוכנית ההרחבה, הוסכם שהחצר שבקדמת הבנין תעבור לבעלותה של משפחת שמעונוביץ. השמחה בבית היתה גדולה. החלון של הסלון הורחב לדלת, הפונה ישירות לעבר החצר. גדר נבנתה סביב, הפסולת פונתה, הקרקע רוצפה, כמה עציצים וריהוט גן, ו... ממש לא להכיר את החצר המוזנחת שהיתה כאן לפני זמן קצר! השכן מהקומה למעלה הביע השתאות: מה קרה? מדוע נזכרתם רק עכשיו? הרי גם לפני כן, אתם הייתם היחידים שהשתמשתם בחצר, ילדיכם בילו בה שעות רבות. מדוע אז לא ניקיתם וטיפחתם? "אהה", הצטחק אדון שמעונוביץ, "אין מה להשוות. לפני כן היתה החצר משותפת לכל הדיירים, מה לנו להשקיע בה?! נהנה ממנה ככל האפשר וזהו. אבל עכשיו, זה כבר סיפור אחר. זו החצר הפרטית שלנו, ועונג הוא לנו לטפחה"!

אכן דבר ששייך לי, הוא חביב יותר בעיני, הוא חשוב לי, אשקיע בו. הנקיון בבית הפרטי שלי חשוב לי יותר מהנקיון של חדר המדרגות, על אף שיתכן מאוד שאני עוברת בו פעמים רבות יותר. זה ברור! הרי הבית הוא שלי, ואילו חדר המדרגות שייך גם לשכנים.

בשיר השירים, משבח האיש את רעייתו: "גַּן נָעוּל אֲחֹתִי כַלָּה, גַּן נָעוּל מַעְיָן חָתוּם". הבעל משבח את אשתו שהיא כגן נהדר, **אני מוצא בו הרבה קורת רוח, יופי והדר, נעימות ושמחה**. אבל מה שחשוב הוא, שהגן הזה - נעול וסגור בפני זרים. **זהו הגן שלי,** וזה סוד החביבות המיוחדת השמורה לי כלפיו, אותו אוהֵב ואטפח יותר מכל!

ככל שהאשה יותר משייכת את עצמה לבעלה, מאושרת ושמחה בו ואיננה מצפה להתפעלות של זרים, אלא אדרבה, שומרת מרחק ומצניעה את עצמה מזרים - כך גדלה ומתעצמת החביבות שלו כלפיה. זה כבר לא גן ציבורי שאהנה ממנו ככל האפשר וזהו [כמו זוגות מסכנים שזוגיותם מאבדת טעם ברגע שחשים שמיצו כבר את הנאתם], אלא זה גן השייך לי, החביב עלי, ואני חש מחוייבות נעימה כלפיו. [הדבר מזכיר מקרה שסיפרה הרבנית שוב תחי', אודות אשה אשר הגיעה למצב של פגם חיצוני מאוד משמעותי, שהיווה התמודדות לא פשוטה ולא נעימה עבורה ועבור בעלה. ואולם למרות הכל, שרר ביניהם שלום בית מיוחד במינו, אודות להנהגתה המיוחדת של האשה, האהבה והכבוד שהיא רחשה לבעלה והתעניינותה המוחלטת בו].

התורה מספרת (בראשית פרק יח): אל ביתו של אברהם אבינו, אבי האומה, הגיעו יום אחד שלושה אורחים - הנראים כמו ערבים 'פלחים', אך למעשה היו אלו מלאכי השרת שבאו לבשר לו על הולדת בנו. לאחר שהגיש להם אברהם סעודה דשנה, הם פונים אליו ושואלים: "אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ?" והוא עונה להם: "הִנֵּה בָאֹהֶל". אמרו חז"ל: וכי מלאכי השרת לא ידעו היכן היתה שרה אמנו? מדוע שאלו אותו?

"אלא להודיע שצנועה היתה, כדי לחבבה על בעלה".

ידוע בספרים הקדושים שאברהם אבינו ושרה אמנו הם סמל ומופת לזוגיות נעלה ומושלמת, לאהבה צרופה וטהורה. ננסה אם כן להבין, איזו חביבות רצו מלאכי השרת להוסיף לשרה בעיני אברהם על ידי שאלתם?

הנה כי כן - כאשר הוא יישאל "איה שרה אשתך?", הוא יאמר את התשובה "הנה באוהל" - צנועה היא ואינה מתראית לפני כל אורח פורח, באותה עת תתחדד ותתעצם אצלו תחושת ההשתייכות, ההתייחדות, הבלעדיות, והיא תתחבב עליו יותר!

לרב חסדא היו כמה בנות. לפני נישואיהן הוא לימד אותן הנהגות טובות של צניעות, והבטיח להן: **"וראו כמה חביב מי שהוא צנוע"**. (מסכת שבת קמ ע"ב, מנורת המאור סימן קעו)

תרגיל קטן ונחמד שנערך בכיתת בנות: העבירו צלחת עם סוכריות לחלוקה בין הבנות, חלק מהסוכריות עטופות וחלקן לא... כולן לקחו סוכריות עטופות ☺. נקודה למחשבה...

צריך עיון

דמותה של האשה, כפי שהוטבעה על ידי הבורא, והתייחסותו של הגבר אליה כפי שהורתה התורה, הינם ערובת אמת לאהבה מלאה. כי האהבה מושתתת על מכלול הנימים הדקים המקשרים בין האוהבים, ואשר הם חסומים וחסויים בפני כל זר. והיה ככל שירבו רגשות משותפים המיוחדים אך ורק להם, כן תגבר ביניהם האהבה. וככל שיצטמצמו נימי הקשר ורגשות הייחוד, כן תהיה אהבתם שטחית ודלה יותר.

הדור המתירני, החושף את האשה לעין זר וללב זר, מותיר אך מעט מאוד מוקדי קשר בלעדיים לבני הזוג בלבד, כי מרביתם פתוחים לשותפות כל, ושוב אין זה מפליא מדוע יחסי הזוגות בחברה ה"מתקדמת" הינם כה רופפים.

מאידך, בת ישראל כשרה, שכל כבודה הוא פנימה, שמופת היא בצניעותה, הן בלבוש והן בהנהגה כולה, אבן חן היא לאהבת בעלה, והוא, בעלה, שרק אותה יידע, אבן שואבת הוא לאהבתה שלה. משום כך, הקשר שביניהם הוא נצחי, ומתעלה על עצמו בשלהבת רגשות גואה לאין קץ וגבול. (אל המקורות ח"א עמוד 236)

שאלה: מלבד אני מאוהב, שלום בית ואהבה בין בעל לאשתו תלויים בעיקר בבנותם. המציאות אומרת שגם כך. הסבתם נשים הבעלות בבנותם שיש להן בדאגת השלום בבית? לנסות לגרום לאת ישנן נשים לא הרי בנותם שובדות להשקיע להפוך את בתן ולכתם לשלום בית יפה, לוחצים ובדרים עם בן הצעיר?

תשובה: כמובן שטיפוח שלום בית דורש הרבה השקעה. שלום בית אמיתי דורש ויתור, גמישות, הבנה, כף זכות, ראייה חיובית, הענקה, רצון להיטיב ולגמול חסד ועוד, ועל הכל הרבה סייעתא דשמיא. אבל הבסיס הוא צניעות, זה הקרקע. הצניעות מגדירה את הבית. ללא צניעות כלל, חלילה, אין כאן בכלל בית, אין כאן איש ואשה שקשרו את חייהם יחד. קודם כל נחוצה הגדרה ברורה של בית, של זוגיות, ואז יש כר נרחב להמשיך ולהשביח את חיי הנישואין. וכמובן שבין חוסר צניעות מוחלט, לצניעות מוחלטת - יש הרבה מאוד דרגות ביניים. ככל שיש יותר הגדרה ברורה של זוגיות, בלעדית, יש בסיס יותר איתן ויציב לכל הפעולות וההשקעה הלאה. הצניעות למעשה מגדירה ומחזקת את עצם הזוגיות, את **עצם ה"ביחד" הבלעדי השמור**, שיש בו לכשעצמו טעם עמוק של שייכות, קרבה ואהבה. אך כמובן שיש הרבה מה להמשיך ולעבוד הלאה.

אם ישנן נשים הנוהגות בצניעות ובכל זאת אינן זוכות לשלום בית, עליהן לפשפש במעשיהן ולראות מה הן צריכות לתקן ולשפר [למעשה, צניעות אמיתית איננה רק שמירה מפני החצנה פסולה, אלא באמת להשקיע פנימה!]. ולגבי נשים, שאינן כה צנועות, ומצליחות לטפח חיי משפחה בריאים ושלום בית יציב: **א.** הן הגיעו לזה **למרות** חוסר ההקפדה על הצניעות. בהקפדה על צניעות הן יכולות להגיע להישגים הרבה יותר יפים, ובעיקר הרבה יותר חזקים, איתנים ויציבים, ללא הפרעות חיצוניות. **ב.** הדעת נוטה להאמין, שנשים כאלו הן נשים צנועות במהותן. הן שומרות על עצמן ועל מה שחשוב להן, והלבוש שאיננו צנוע במיוחד, נובע אך ורק ממוסכמות חברתיות וכדומה, וגם בזה הן יחסית צנועות [לפי המושגים והנורמות שלהן]. כי אשה שיש בה באמת חוסר צניעות, פזילה לצדדים, ורצון להרשים ולהקסים אחרים, לא תצליח לקיים קשר יציב ואיתן עם בעלה. ואם כן מה שנשאר לאשה כזו, שברוך ה' התברכה בצניעות פנימית, הנותנת לה עוצמה

וכח להשקיע בבית פנימה ובטיפוח הקשר עם בעלה, זה להמשיך ולהתקדם בצניעות, ולהוציאה יותר אל הפועל בכל התחומים, כרצון הבורא יתברך. "מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבָבָם זֶה לָהֶם, לְיִרְאָה אֹתִי וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֹתַי כָּל הַיָּמִים, לְמַעַן יִיטַב לָהֶם וְלִבְנֵיהֶם לְעֹלָם" (דברים ה כו).

דיאת

אפרת, תרשי אני מאוד מבינה את הרעיון של ההשפעה החיובית של הבנעות על חיי הנשואים אבל נראה לי, אם אנסה פתאום לשנות מעמד לבושם אני לא חושבת שפה יוסף לי "שלום בית"... מה את אומרת?

אפרת

ליאת

באמת לא חשבת שבעלך יעשה לך כפיים, כשאתילי לשנות מעמד לבוש. מאוד נבעי ונוחלי שפה אולי לא יגבא חן בעיניו בהתלה. כי כל שיני - בהתלה הוא לשה. ובפרט שניא מאוד לבדין את הקושי שלו, כי שיני בלבושך, הוא בעצם שיני אבלת מאוד בעפיסת החיים הכלליים בחברה שלליה אתם משייכים את עצמכם ועוד. כלומר, מעבר לעוזבה אם הפעה החדשה מוצאת חן בעיניו או לא, מצד היופי, יש כאן הרבה מאוד קושי - איזה, סביבת [האם אנחנו הולכים להיות שונים מכולם? האם אנחנו מתחילים לשייך את עצמנו לסקטור אחר?], משפחת [איך יגיבו ההורים שלי? איך יקבלו את פה במשפחה?]... ופה באמת נסיון לא קל, אם בשבילו ואם בשבילך.

השינוי צריך להיעשות בריגישות ובה, בסבלנות ובעדינות [פחות בהרות יותר הערבות שקטה]. בדוגמה כאן אומנת חיים אבלה, שנשים ברוך ה' ניחנ בה, מתו וכיצד לעשות כל דבר. כל אשה בחכמתה מכירה את בעלה ואת הדרך להגיע ללבבו.

יתכן שיהיה קשה לחוש איך בהתלה - את הברכה, את הפשעה הטובה על שלום הבית את ההשבחה של חיי הנישואין; אבל אחרי שיעבור הקושי ההתלמ - בעצרת ה' פה יגיע, ללא ספק. חיי הנישואין יקבלו יותר יציבות וחסינות בלעדיות מאובטחת ושמורה יותר, ומגילא טעם ה"ביחד" הרבה יותר עמוק, משמעות ומתוך.

מטפלאי אולי לשמוע - אבל הרבה בעלים דווקא אינם מרוצים מהיחצנות של נשותהם. הוא מרגש לפ אך אינ יכול לסמוח את פיו, כי ככה "כולם" ומיהו שיאמר לפ להתלבש אחרת אבל כשסוף סוף היא מגיעה מעצמה שהיא צריכה להיות יחודית לו, ולשמור על עצמה מעיניהם של אנשים צרים, הוא חש מחושש רווחה ושמחה.

וכאמור, מעבר לפסבר הבסיסי, קיים הפסבר האלוקי, שהקב"ה מודד לאדם "מידה כנגד מידה". הוי בעזרה ונהרות לא להרוסים ולהרסים אבנים צרים, הקב"ה רואה את מאמציה ומודד לפ כל אשה רוצה שבעלה יפסלל ויתרשם רק ממנה, ולא מאל אחת אחרת לכן, אשה הנהגת בצניעות ונהרות לא להרוסים ולהרסים אבנים צרים, הקב"ה רואה את מאמציה ומודד לפ כמידתה, שאל בעלה יתן את עיניו ולבו רק עליה, ויהיה ביניהם יותר שלום ביתי ושמחה.

אני חושבת שדבריו של דוד המלך בספר התהילים (תהילים פד יב) - קלעים בדיוק כלפיך, שימי לך אותם לב לב מול העיניים: "כִּי רַב - יוֹם בַּחֲצֵרֶיךָ מֵאָלֶף. בָּחַרְתִּי הִסְתּוֹפֵף בְּסַף אֱלֹהַי מֵדּוּר רְשָׁעִים" (תהילים פד יב) - קלעים בדיוק כלפיך, שימי לך אותם לב לב מול העיניים: "כִּי רַב - יוֹם בַּחֲצֵרֶיךָ מֵאָלֶף. בָּחַרְתִּי הִסְתּוֹפֵף בְּסַף אֱלֹהַי מֵדּוּר רְשָׁעִים"

מנגינת הנישואין המושלמת

התורה שניתנה בשביל האדם, מכירה את האדם על כל מעמקיו, על כל סתרי רשמיו, קשרי חוויותיו וסבכי רגשותיו. במילים פשוטות יותר: אל תבוא עין זר בין עינה לעינו של הוא והיא, שהפכו משנים לאחד. אל יכניס עצמו לב זר בין שני הלבבות, הדופקים עתה בקצב אחיד.

ושמא יאמר מישהו: למה החשדנות היתירה, ולמה לעורר פחדים? אין בטענתו משום עצה טובה ונבונה. אין לחשוד ולהטיל פחד, אבל יש חובה תמידית להבין, לעמוד על המשמר, להיות צופה ומביט בשער, לבצר את חומות המשפחה, להגן על אוצרותיה הנפשיים, להקים אותם בגדר של שושנים הנותנות את ריחן פנימה, לקבוע גינוני אצילות למלכות האהבה הטהורה.

ועל האשה בעיקר הוטל העול החביב הזה, כי היא עקרת הבית, ועליה לשאת בעול זה בגאון מלכותי, במלוא החשיבות, בחופש מלא, ברגש אושר על הזכות הגדולה שנפלה בחלקה. לא כבלים הוטלו עליה, ולא הגבלות נקבעו לה, אלא כאמור גינוני אצילות, נימוסי מלכות - ניתנו לה. והרי שום בן דעת לא יחשוב, כי כתר על ראש מלך הוא סייג טראגי, וכי גלימת תפארתו היא הגבלה מדכאה, מפני שהם מונעים מן הלובש אותם את התענוג ההדיוטי להיות מיושבי קרנות.

זה הכלל הנכון בנוגע למיני סייגים: סייג כובל ומשעבד - הוא רק זה שכופים אותו עליך מן החוץ, בניגוד לעומק טבעך, לפנימיותך. אבל סייג המותאם למהותך הפנימית, סייג שהוא צורך אובייקטיבי של נפשך, סייג כזה הוא משחרר ופודה, הוא ביטוי חייך הפנימיים התוססים.

הלוא כה פשוט הוא הדבר: האומר לבצע איזו מנגינה בהצלחה מלאה, יקפיד לנגנה לפי תוויה בדיוק נמרץ, ובכלי המתאים לה ביותר, ואחרי חזרות רבות, ואינו בוש כלל בזה שהוא מטיל על עצמו סייגים קשים כאלה, באשר הוא יודע כי בלעדם לא יעלה בעמלו ולא יפיק מכשרונו יותר מאשר רעש צלילים עולים ויורדים. וככה זה בכל שטחי החיים והמעשה. בכל עמלו של אדם תחת השמש. האין גם מנגינת החיים המשפחתיים צריכה לתנאי ביצוע מיוחדים לה, לדקדוקים דקים, להידוק מיתרים, לדיוק וחומרה בתוויה - הלכותיה?! (הרב אלימלך בר שאול, "מערכי לב")

השמירה לפני הנישואין

הלכות והליכות הצניעות - השומרות ומגינות על חיי הנישואין, שמירתן מתחייבת כמובן אף לפני הנישואין. וכבר אז, גדול כוחם לשמר ולטפח את חיי הנישואין העתידיים.

הדבר ברור, כי קשר בריא ושלם - יכול להיווצר דווקא בלב טהור ונקי, שלא חרצו בו התעניינויות קודמות.

אי שמירה על צניעות - חלילה, "מייבלת" ומכהה את הרגשות, גורמת להם להיות "מחוספסים". ואילו שמירה איתנה על צניעות, התרחקות מכל קשר וקירבה האסורים - הם השומרים על עדנת הרגשות, הנצרכת לחיי נישואין בריאים ורעננים [וכפי שהורחב לעיל, בנושא "שמירה אישית"].

יופי ללא דופי

"שֶׁקֶר הַחֵן וְהֶבֶל הַיֹּפִי, אִשָּׁה יִרְאַת ה' הִיא תִתְהַלָּל"
(משלי לא ל)

דיאט

אוהבת את מכירה את הרכישות שלי ויופי. זאו אוכל זמקוז שביבו לי לשים את הנעשאו הכה בבג וחיות בלעדיוווו

אפרת

ליאת שכחת את מי הייתי לעיתים אינך לבל "שופינג". משעת יש אם לי רגת הבנה בעניין... אני יך יודה לומר לך, שהמאמר הבא מוקדש יך לכאלו שמביינת טוב ביופי. תקראי הכל אחר כך נדבר.

מהרהורי לבנו: מהו יופי? מדוע אנו אוהבים ונמשכים לדברים יפים? האם יופי הוא ערך קבוע או משתנה? האם יופי הוא ערך חיובי או שלילי?

יופי הבריאה

העולם שברא לנו ה' יתברך - הוא עולם המכיל חכמה בלתי נתפסת, עוצמה אדירה, התאמה נפלאה לצרכינו. אבל מעבר לכל זה - **הוא יפה!!!** יופי עוצר נשימה!!! היופי הזה נמצא בכל פרט ופרט. לא רק בנופים פראיים אי שם, אלא בכל מקום, אף בסביבתנו הקרובה. לו רק נתבונן - איזה יופי טמון בכל פרח, בכל עץ. בשמים הפרוסים ממעל. יופי מרגש ממש! רק השגרה וההרגל מכהים ושוחקים את רגשות ההתפעלות שלנו.

לו רק ננסה לתאר לעצמנו את העולם - בשחור לבן. למעשה לא יהיה חסר בו כלום, הכל יהיה בו, באותו תחכום בלתי נתפס, באותה עוצמה אדירה, באותה התאמה נפלאה. אבל יופי - יחסר בו, הרבה. חיוור יהיה. כי אכן כן, כמה יופי והדר מוסיפים לו הצבעים! למרות שאין הם נצרכים לקיומו של העולם, ברא אותם הקב"ה כדי לייפות את העולם.

זה שאנו אומרים בברכת המזון: "האל הזן אותנו ואת העולם כולו בטובו - **בחן,** בחסד, ברווח וברחמים רבים". אנו מודים ונותנים את דעתנו לא רק על עצם המזון וסיפוק צרכינו, אלא על החן, היופי וההדר שבהם הכל מוגש לנו.

אבל ישנם יצורים עלי אדמות - שהיופי הזה איננו מדבר אליהם כלל, איננו מעלה ואיננו מוריד. אינם חשים אותו ואינם נהנים ממנו. היופי משתרע למולם למלוא העין - אך אינו גורם להם כל התרגשות והתפעלות. אכן, לחיות ולבהמות אין את הרגש הטהור והעדין - להתפעל מן היופי. ראשם שקוע עמוק למטה - בתוך האבוס והחציר. רק האדם, בהיותו "חלק אלוה ממעל", אשר נשמה עליונה בקרבו, יש בו את הרגישות להתפעל ואף להתרגש מן היופי.

לאשה - רגישות גבוהה ליופי

רגש זה - של התפעלות מן היופי, הוא רגש שיש בו שאיפה לשלימות ולהרמוניה. ואצל האשה - שנפשה רגישה יותר, הוא קיים ברמה גבוהה יותר.

אומר המדרש (אסתר רבה ג יז): "גַּם וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה עָשְׂתָה מִשְׁתֵּה נָשִׁים בֵּית הַמֶּלְכוּת... " - מדוע אחשוורוש ערך את המשתה בחצר גינת הביתן, ואילו ושתי ערכה את המשתה פנימה בתוך בית המלכות? אמר רבי אבין: "רוצה אשה שתהא בבתים מצויירים ובגדים מצויירים מלאכול עגלים מפוטמים". כלומר בעוד שהדגש במשתה של הגברים היה על אוכל משובח, הרי שבמשתה הנשים הושם דגש מיוחד על מקום מפואר, כי נשים נהנות מבגדים יפים ומבתים מקושטים, הרבה יותר ממה שהן נהנות מסעודות דשנות ומפוטמות.

אכן ניתן לראות, כשבני זוג הולכים לאירוע, מה שמעניין את האיש - זה אוכל טוב, ואילו האשה שמה לב יותר ליופי האולם, לסידורי הפרחים ולעיצוב השולחנות.

חידת הכבש

"אם האדם הוא בעל נפש, ושעתו שעת השקט... ואינו מרהיבה מאתנה שאינה לרוח, והארץ לעולם, הוא נרגש ונדהם, כי העולם נדמה לפניו כתידה סתומה כמוסה ונפלאה, והתידה הזאת מלפפת את לבבו ואותו, והוא כמתעלף, לא נשאר בו רוח חיים..." (תיקון איש אמונה ובטחון פרק א)

היופי הנשי

אחד ממיני היופי המיוחדים שברא ה' בעולמו - הוא היופי הנשי.

כל עצם בריאתה של האשה - נעשה מתוך הדגשה של יופי!

"וַיִּבֶן ה' אֱלֹקִים אֶת הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם - לְאִשָּׁה, וַיְבִאֶהָ אֶל הָאָדָם" (בראשית ב כב)
אמר רב חמא: אתה סבור שמתחת חרוב אחד או שִׁקְמָה אחת הביאה לו? [האם הביא את חוה אל האדם - מתחת אחד העצים, ללא כל הכנה?] לא. אלא משקישט אותה בעשרים וארבעה מיני תכשיטים - אחר כך הביאה לו. (בראשית רבה יח א)

"קישטה ככלה, ומסרה למלאכי השרת להביאה לאדם. וכשראה אותה בדמות אנוש, יפת תואר ויפת מראה, ויאמר זאת היא האשה הראויה להיות לי לעזר, והראה לה חיבה ואמר לה ברוכה את לה". (תורה מאירה)

חוה היה יופיה יותר מאדם הראשון, עד שלא היה יכול להסתכל בפני חוה אשתו, כמו שנאמר: "הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבוני". (זוהר קדושים דף פ"ג ע"ב)

בעוד היופי ביתר תחומי הבריאה, מהווה תוספת של השבחה, למשל: העצים גם אם לא היו יפים, היו יכולים למלא את מטרתם וייעודם, בסיפוק צורכי האדם; הרי שבבריאת האשה - היופי איננו רק עוד תוספת של השבחה, אלא מרכיב חשוב וחיוני בעצם ייעודה ובריאתה.

יופי האשה - הוא ה"דבק" המקשר אליה את האיש.

איש לא יחפוץ באשה אם איננה יפה בעיניו. רק כאשר ימצא בה יופי - יחפוץ בה. אף שבודאי חשובות לו גם מעלות פנימיות כמו חכמה ומידות טובות, ובודאי שהן זוכות להערכה נכונה, בכל אופן עדיין הוא צריך וחייב את הקישור של היופי.

מכאן אנו מבינים - שהרצון של האשה להתייפות, האהבה שלה ליופי, אין זה רצון סתמי חסר חשיבות, אלא הוא חלק מהתוכנית האלוקית של הקב"ה, אשר חפץ בקישורם המושלם של

האיש והאשה. כאשר יצר הקב"ה את האשה, וכהשלמה ליצירתה - קישט אותה בקישוטים ובתכשיטים שונים, בזה טבע בה - את הטבע הבסיסי להתקשט. האשה רואה בזה "השלמה" לדמותה. בלי להתקשט ולטפח את עצמה, היא מרגישה שמשהו חסר לה.

ובנקודה זו אנו רוצים לשאול ולהבין: איפה בעצם מתחילה הבעיה? מדוע אנו רואים לפעמים בתורה ובדברי חז"ל הסתייגות מן ההתעסקות ביופי? מדוע "שקר החן והבל היופי"? על כך, ועוד, נדבר כעת.

כח הפיתוי שביופי

נפליג כ - 4,100 שנה אחורה, אל נח היוצא מן התיבה לאחר המבול עם בני משפחתו, כשהם בני האדם היחידים שנותרו עלי אדמות. לנח היו שלושה בנים: שם, חם ויפת. מהם נוצרה והתפלגה האנושות כולה, ככתוב (בראשית ט יט): "שְׁלֹשָׁה אֵלֶּה בְּנֵי נֹחַ וּמֵאֵלֶּה נָפְצָה כָל הָאָרֶץ".

מדהים לראות, כיצד מכל אחד מן הבנים - יצא חלק מסויים ומוגדר של האנושות, והתורה צפתה זאת, והצפינה בשמו של הבן את המאפיינים המרכזיים שלו ושל כל הדורות שיצאו ממנו.

שם - ממנו יצאו הדתות.

חם - ממנו יצא "העולם השלישי", הנחשל [המתרכז כיום בעיקר בארצות אפריקה הדרומית: כוש, זמביה, אנגולה וכו'].

יפת - ממנו יצא העולם המערבי, המדינות המפותחות והמתקדמות.

לעניינו - נתמקד ב"יפת". [הרחבה והסבר לשם וחם - במסגרת]

נח מברך אותו ואומר לו: "יַפְתְּ אֱלֹהִים לְיֶפֶת". מיפת יצא כאמור כל העולם

שם, חם ויפת

כיצד מגלמים אף שם וחם בשמותיהם, את חלק האנושות שיצא מהם?

"שם" - ממנו יצאו כאמור הדתות. שם הוא היחיד בדורו שדבק בה'. ממנו יצא אברהם אבינו, אשר הפיץ את שם ה' בעולם, וממנו נוצר עם ישראל, שאליו נגלה הקב"ה ונתן את תורתו. להבדיל, גם האיסלאם [ישמעאל] והנצרות [עשיו] יצאו משָׁם [כשדתם מתבססת על הדת היהודית ועל גילוי ה' בעולם במעמד הר סיני, אך עם "הוספות" של תיאוריות וסיפורי אגדה בדויים, המסלפות ויוצרות אמונה ודת משלהם].

כיצד מתגלמת הדת, בקשת גילוי האלוקות - במילה "שם"?

לכל חפץ, יש מראה חיצוני: חומר, צורה וכו', אבל מה שמגדיר אותו, את המטרה והמהות שלו, זה השם שלו. לדוגמא: כסא. אם נסתכל על החומר, זה יכול להיות עץ, יכול להיות מתכת. אולי אפילו רק בד אחוז בשני מוטות. החומר לא מגדיר את החפץ. גם לא הצורה. ישנן צורות שונות ומשונות של כסאות, כסא קטן עגול, כסא מלכים ענק, ישנו כסא רך ויש קשה. אבל כשאנו אומרים "כסא" אנו כבר מבינים את ההגדרה, את המהות והתכלית. כל עוד אנו עוסקים רק בחיצוניות, ואומרים: זה חפץ שעשוי מעץ, זה עגול, זה גדול, זה קשה וכדומה, עדיין לא הגענו לנקודת ההגדרה. אולי זה דווקא שולחן עגול ונמוך? ואולי מיטה? רק השם מגדיר לנו את המטרה ואת המהות.

הנה, כתוב בתורה (בראשית ב כ), כי חכמתו הראשונית של אדם הראשון, התבטאה בכך שהוא קרא לכל בעלי החיים בשם. מהי החכמה הגדולה כאן? אכן הוא נתן לכל אחד שם לפי מהותו. הצליח לחדור לנקודת הזהות הייחודית של כל חיה ולהגדיר לה את שמה, כגון: חמור - מלשון חומריות, חתול - מלשון חיתול וכיסוי, שכידוע בחתולים קיימת צניעות, מחתלים ומסתירים את מעשיהם. כלב - שכולו לב, יש בו נאמנות מיוחדת לבעליו, ועוד.

כך בנו של נח "שם" הוא מחפש את המהות של העולם, את תפקידו והגדרתו של האדם עלי אדמות.

"חם" - ממנו יצא כל העולם השלישי, הנחשל. המרכיב המרכזי ביצירת נחשלותם הוא החום הרב השורר באזוריהם. החום מכהה את עורם, וכן מהווה סיבה להתפתחות מחלות ומגפות. נח מקללם ואומר: "אָרוּר כְּנָעַן [בן חם] עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו". אכן במשך ההיסטוריה הם היו עבדים, ואף היום שנאסר סחר העבדים, הם עדיין שפלים ונחותים, ובחלקם כל מיני מחלות ומזג אוויר קשה בבחינת "ארור כנען".

המערבי [יוון, עמי אירופה, ומהם כידוע התפתחה אף ארצות הברית], ומדהים לראות כיצד במילה אחת - "יפת", הוגדרו המאפיינים המרכזיים של חלק זה של האנושות.

מה פירוש המילה "יַפְתְּ"? יש במילה זו שלוש משמעויות, המשלימות זו את זו. (רש"י, אבן עזרא ועוד)

המשמעות הראשונה היא - **יופי.** יפת קיבל את סגולת היופי. המשמעות השניה היא: **הרחבה, פיתוח** [כמו למשל בפסוק: "פותה שפתיו" - מרחיב שפתיו לדבר חלקלקות (משלי כ יט ובמפרשים). וכן מתרגם אונקלוס: "ירחיב" - יפתי)].

אכן רואים אנו כי בני יפת - הלוא הם עמי העולם המערבי, מצטיינים ביופי ובפיתוח. כל ההתפתחות של העולם - מגיעה מהם. החל מיוון הקדומה, אשר היתה אֵם התרבות ההלניסטית. בה התחילו להתפתח כל האומנויות והמדעים המודרניים: ציור ופיסול, ארכיטקטורה אומנותית, מוסיקה ופילוסופיה. בעיר היוונית "ספרטה" התפתח כל עולם הספורט. העיר אתונה, ולאחריה רומא וערים נוספות, היו ערים יפהפיות ומפותחות להפליא. תושביהם - נאורים ומלומדים. אף כיום, המדינות הללו [אירופה המערבית ועוד] והמדינות שיצאו והתפתחו מהן [כארצות הברית] - הן המדינות שאכן מכונות "המדינות המפותחות", כל הפיתוחים, כל השכלולים, מתחילים מהם. גילויי מדע מדהימים, המצאות מיוחדות. ובחוצות עריהם - יופי מנצנץ וקוסם: מגדלים, גורדי שחקים ואורות בוהקים.

אכן מגלמים הם את המושג "יפת" - יופי ופיתוח.

אבל ישנה משמעות נוספת למילה יפת: לשון **פיתוי** [במשקל דקדוקי כבד, כמו בפסוק (ישעיה מא, ב): "יִתֵּן לְפָנָיו גוֹיִם וּמְלָכִים **יַרְדְּ**", ירד הכוונה יִרְדָּה, מלשון רדיה. כן גם "יפת" - יפתה, לשון פיתוי (אבן עזרא)].

כי אל היופי והפיתוח - מתלווה אלמנט חזק של פיתוי. מהו פיתוי? הסחת הדעת מן המטרה המבוקשת מלכתחילה, הסתה לענין אחר. היופי הוא מסנוור, הוא מפתה, יש בכוחו להשכיח ערכים חשובים.

הנה - עינינו הרואות: מהיכן צמח כל העולם המתירני? כל פריקת היצרים, כל שבירת המוסכמות? אכן - הכל מגיע מאותן מדינות מפותחות ויפות! כל התועבות, כל הסחי והמאוס, כל הריקבון וההרס של חיי המשפחה - הכל משם. כל פריצת גדר נוספת, כל שבירת מוסכמה - מקורה שם.

הערים היפות, הנוצצות והנהדרות, שיא הפיתוח והיופי - בהן בדיוק שיא הריקבון המוסרי. כלומר, היופי פעל את פעולתו השלילית, לפתות, להדיח ולהסית את הדעת מן המטרות החשובות של החיים.

הכוונה ופיקוח

בזה למעשה הגענו אל הנקודה הבעייתית של היופי. הוא יפה, הוא מקסים, הוא שובה לב, וזו בדיוק הסכנה הטמונה בו: היכולת החזקה שלו לשבות את האדם בקסמיו ולהוליכו שולל. להסיתו מהחיים המתוקים, הרצויים והמוסריים.

האם יש לשלול משום כך את ההתעסקות ביופי?

ממשיכה ברכתו של נח ליפת, ואומרת: "יַפְתְּ אֱלֹקִים לְיֶפֶת, וְיִשְׁכֹּן בְּאֹהֱלֵי שֵׁם". היופי של יפת - יש לו מקום גם באוהליו של שם (מסכת מגילה ט ע"ב). כי כאשר יודעים לכוון את היופי ולהשתמש בו כראוי, כאשר יודעים להציב לו את הגבולות הנכונים ולהגדיר לו את המקום הנכון, אז אדרבה, הוא רצוי ויש לו מקום של כבוד גם באוהליו של שם, באוהלי התורה והיהדות.

היופי הנשי - מרחיב את חיי האדם

לאור ההבנה בתכונות היופי בכלליות, מצד אחד - הרחבה ופיתוח, ומצד שני - פיתוי והסתה, נוכל לבחון אף את טיפוח היופי הנשי.

אכן, כמה "הרחבה" יש ביופיה של האשה. כמה הוא מרחיב את חיי האדם, כמה משביח את חיי המשפחה, ובקיומו, האדם אף מתרחב ומביא ילדים לעולם. לא לחינם אמרו חז"ל: "אשה נאה - מרחיבה דעתו של אדם". כל חיי האדם מתרחבים, מתעשרים ומתפתחים כראוי, כשיש לו אשה נאה, הנושאת חן בעיניו.

שלמה המלך ברצותו לתאר את הקשר העמוק בין כנסת ישראל להקב"ה, בחר להמשיל זאת בדרך של קשר בין איש ואשה, ומוצאים הבנה מיוחדת ליופיה של האשה, לפרטי פרטיו, בתור דבר מקשר ובונה ומרחיב. [זהו ספר "שיר השירים", שעליו אמרו חז"ל, שכל השירים הם קודש, ושיר השירים הוא קודש קדשים. רבי עקיבא, כשהיה אומר "שיר השירים" בערב שבת, היו עיניו זולגות נהרות של דמעות ללא הפוגה מחמת גודל ההתרגשות, הכמיהה והערגה לה' יתברך (ט"ז או"ח סימן רפ"ח)].

כמובן שהאיש והאשה ב"שיר השירים" הם רק משל, אבל ודאי ששלמה המלך יבחר שגם המשל יהיה טהור וזך, ולא יבחר חלילה משל מגונה וכעור. לכן היופי הנשי, המובע שוב ושוב לפרטי פרטיו, בהכרח שההתייחסות אליו היא כאל דבר טהור ובעל חשיבות.

היופי הנשי הוא כאמור, חלק מהתוכנית האלוקית, לשלימותה ולהרחבתה של היצירה האנושית. אף תכונתה הבסיסית של האשה, להתקשט ולהתייפות, היא כאמור, חלק מתוכנית אלוקית זו.

אבל מצד שני - אי אפשר שלא לראות איזה כח עצום של פיתוי, הסתה והדחה יש לאותו יופי נשי. כאשר הוא לא במקום, כמה הוא יכול לפתות ולהסית את האדם, להרוס את חיי המשפחה שלו, להרוס את מצבו הרוחני והמוסרי, ולהרחיקו מהחיים הטובים והישרים.

לכן נבין שאם הקב"ה קורא לבת ישראל להצניע את יופיה, אין זה מחמת שאין הכרה ליופי שלה, אלא שיש להגן עליו ולשמור עליו למקומות והמצבים הנכונים, שהוא לא יגרום לפיתוי והסתה חלילה, אלא ימלא את מקומו הנכון בבריאה, ואדרבה יפעל את פעולתו על הצד הכי טוב, ליצירת קשר בריא, רענן ושמח עם בן בריתה.

היופי הנשי - בקדושתו

כאשר רצה משה רבנו לבנות את המשכן, מקום השראת השכינה בעם ישראל, התנדבו כל העם להביא מרכושם למען המטרה החשובה. כך נאספו אל משה רבנו - חומרים רבים: זהב, כסף, נחושת, אבנים יקרות ועוד. והנה בין כל החומרים - רואה משה רבנו חפץ "לא מתאים" בכלל! היתה זו מראֶה. בעבר, המראה היתה כלי נשי מובהק, כלי של התייפות. ובין כל החומרים שנאספו למשכן - היו גם מראות נחושת רבות, שהנשים נידבו. מאס בהן משה רבנו ולא רצה לקבלן, כי איך יתכן שכלי שעשוי לדחף יצרי - יהיה כחלק ממשכן הקודש? [נתאר לעצמנו, למשל, מקימים בית כנסת בשכונה, ואת החלונות מייצרים... מבקבוקי הבושם של נשות השכונה, זה מתאים?]. אבל הקב"ה אמר למשה רבנו: "קבל אותן, **כי חביבות הן עלי מן הכל**. שעל ידן העמידו הנשים צבאות רבות במצרים". ואכן המראות הללו התקבלו, ומהן נעשה הכיור, שבו היו הכוהנים מיטהרים לפני כניסתם אל הקודש. כמו שנאמר בתורה (שמות לח ח): "וַיַּעַשׂ אֵת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת, וְאֵת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת, **בְּמַרְאֹת הַצֹּבְאֹת...**". (רש"י שם. תנחומא פיקודי ט)

מה היה השימוש המיוחד של אותן מראות? מדוע אמר הקב"ה: "חביבות הן עלי מן הכל"?

כאשר היו ישראל במצרים, עשו המצריים הכל כדי לדכא ולהחליש את רוחם של בני ישראל, העבידום בעבודה קשה המפרכת את הגוף, ואף השפילו אותם בעבודות בזויות ומבישות. תקוותם היתה למנוע מהם חיי משפחה, שיחדלו לפרות ולרבות. אבל הנשים הצדקניות, לא נתנו לזה לקרות. במאמץ רב, החליטו לשמור על חיי המשפחה. הן היו הולכות לנהר, ממלאות מים בכליהן, והקב"ה זימן שיעלו להן גם דגים. אחר כך היו הולכות, רוחצות, סכות, ומתקשטות מול אותן מראות, והולכות כך לבעליהן, מביאות להם משקה ותבשיל של דגים, ומרצות אותם בדברי חיבה וחשק, עד אשר חיזקו ועוררו את רוחם להמשיך בחיי המשפחה. כך הקימו הנשים את צבאות ה', את ההמשכיות של עם ישראל.

מראות אלו שבהן התקשטו הנשים - עליהן אמר הקב"ה: "חביבות הן עלי יותר מן הכל".

ברוך ה', שהיום אין לנו את הניסיונות הקשים שהיו לעם ישראל במצרים, ובכל זאת יש לנו הרבה מה ללמוד מאותן מראות.

דור דור ונסיונותיו, ואין ספק שהנסיון המרכזי של דורנו הוא נסיון הקדושה. הדור הזה, שבו הכל פתוח, הכל מתוקשר, הכל גלוי וידוע, הכל בחוץ והכל פרוץ, מציב בפנינו אתגר גדול מאוד בשמירת חיי הקדושה והטוהר של עם ישראל.

וכאן בדיוק צריך להתגייס - היופי הנשי בקדושתו ובטהרתו.

במצב שבו כה רבים הם הפיתויים, וכה עצומה היא המשיכה של היצר הרע - עלינו לטפח את כוחות המשיכה החיוביים והטובים. כאן יהיו תכשירי האיפור - קודש, ובקבוקי הבושם - נחת רוח. כאן ייעשה השימוש הנכון והטוב בטיפוח היופי הנשי.

חז"ל אמרו, כי "השרוי בלא אשה, שרוי הוא בלא שמחה, בלא טובה, בלא ברכה... **בלא חומה**". האשה היא החומה של הבעל, להציל אותו מפני הרהורים רעים ומחשבות של איסור. ואשרי האשה המשכילה לתת דעתה על כך, להיות למגן לבעלה, לא על ידי תוכחות והערות, אלא בכך שהיא מופיעה לפניו כשהיא נאה ומטופחת, והוא מוצא בה את סיפוקו ושמחתו. אין ערוך לשכרה של אשה זו - על התייפות זו אומר הקב"ה: "חביבות הן עלי יותר מן הכל"!

כאן, אשה שמשקיעה ביופי - משקיעה בטיפוח השלימות הנצרכת לחיי האדם, ומביאה לחיים נעלים של קדושה, של אחדות, שזה הרצון העליון. היא משביחה ומחזקת את המצב הראוי של: "וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד" (בראשית ב כד).

כך למעשה נהגו בנות ישראל הכשרות - בכל הדורות!

במצרים - כבר ראינו לעיל. ולאחר מכן, במדבר: אומר המדרש (שיר השירים רבה ד, ל): "מֵהֵיכָן הָיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל מִתְקַשְּׁטוֹת וּמְשַׂמְּחוֹת לְבַעֲלֵיהֶן כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר?" [אגב, ההתבוננות בשאלה לבדה כבר מלמדת הרבה. הרי ידוע שעם ישראל במדבר הלכו בצניעות רבה, באופן שאף אחד לא הסתכל על אשת חברו (כמובא לעיל בעמוד 87), ובכל זאת, ישנה הבנה פשוטה, שבנות ישראל חיפשו דרך כיצד להתקשט ולשמח את בעליהן, כדי לטפח יותר ויותר את חיי המשפחה!]

רַבִּי אֲבָהוּ אָמַר: מִן הַמָּן [דהיינו שיחד עם המן, הוריד הקב"ה אף תכשירי טיפוח לנשים! הקב"ה ראה בזה - חלק בלתי נפרד מסיפוק צרכיהם של עמו וצאן מרעיתו!], כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: "מֹר וַאֲהָלוֹת קְצִיעוֹת כָּל בְּגִדֹתֶיךָ, מִן הֵיכְלֵי שֵׁן מִנִּי שִׂמְּחוּךָ", מִמַּה שֶׁנִּתּוּן תַּחַת הַשֵּׁן [כלומר מן המאכל שלהם שהוא המן], מִמֶּנּוּ הָיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַצְנוּעוֹת וְהַכְּשֵׁרוֹת מִתְקַשְּׁטוֹת וּמְשַׂמְּחוֹת לְבַעֲלֵיהֶן!". כמה יפה.

על תקופה מאוחרת יותר [לקראת תחילת בניית בית המקדש השני], מספרים חז"ל (מסכת בבא בתרא כב ע"א), כי עזרא הסופר תיקן תקנה, שהרוכלים המוכרים בשמים יסתובבו בין העיירות, כדי שנשים תוכלנה לרכוש בשמים, להתחבב על בעליהן.

וכן ישנם בגמרא כל מיני סיפורים, המראים שזו היתה הנהגתן של בנות ישראל הצנועות, לטפח את עצמן, להתקשט ולהתייפות בביתן, למען טיפוח חיי המשפחה.

מתי הספרה 0 מקבלת ערך?

"שקר החן והבל היופי"! - החן והיופי בפני עצמם אין להם שום ערך. יבוא יום [והוא מגיע לכל אחת! זה הוכח סטטיסטית...] שבו **כל מחמד עין - יהיה לאין**. היופי בלה ונרקב. לכו למושב זקנים, תראו נשים שהיו פעם יפהפיות, מה נשאר מהיופי שלהן? גם מה שאולי נשאר, עוד מעט כבר לא ישאר. היופי בפני עצמו הוא שקר גמור, אפס מאופס. אבל "אשה יראת ה' היא תתהלל". במה היא תתהלל? במה שכתוב בתחילת הפסוק - ביופי ובחן. כן, גם בזה. כי היא רתמה את היופי שלה לעבודת ה', לחיי קדושה וטהרה. היופי הזה הוא מהולל, הוא משובח. יופי של "ישמח ה' במעשיו", היא עושה נחת רוח לקב"ה בכך שהיא משתמשת נכון בתכונת הטיפוח וההתייפות שהוא חנן אותה.

מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל, היה אומר: היופי הוא כמו 0. אפס מאופס, "שקר החן והבל היופי". כשהוא בפני עצמו, כשהוא מטרה לעצמו, כמו שרואים ברחובות ואצל אומות העולם, אין לו שום ערך. אבל גם הספרה 0 יש לה ערך כאשר בא לפניה מספר בעל ערך, כמו מספר 10 או 20 וכו', אז גם ל - 0 יש משמעות וערך. כך כאשר לפני היופי קודמים ערכים טהורים של קדושה, יראת שמים ומידות טובות, אזי גם היופי מקבל ערך חשוב.

לא דיכוי - אלא הכוונה!

לסיכום: התורה מכירה מאוד בצורך של האשה להתייפות! באשר לחובות הבעל כלפי אשתו, אומרים חז"ל: "אוהב את אשתו כגופו ומכבדה יותר מגופו" (מסכת סנהדרין עו ע"ב), ומבארים המפרשים, כי "מכבדה" מתייחס לקניית בגדים יפים ותכשיטים לאשתו. בכל הנוגע לביגוד, צורכי האשה קודמים לצורכי הבעל, משום שהצורך שלה לבגדים נעימים ונאים עולה בהרבה על שלו. כמו כן, בכל חג מוטל על היהודי חִיוב לשמוח ולשמח אף את בני ביתו. ומסבירים חז"ל, כיצד ישמח האדם את אשתו? "הנשים קונה להן בגדים ותכשיטים כפי ממונו". אף על פי שלגבי עצמו אינו יכול לקיים מצות שמחת יום טוב בצורה זו (שלחן ערוך סימן תקכט סעיף ב). הסיבה לכך היא שוב - הצורך לבגדים נאים ולתכשיטים, והתענוג הנגרם מהם, הוא ביסודו צורך לאשה. התורה בהחלט מתירה לאשה לעשות מה שחיוני לסיפוקה הנפשי ולהתלבש בחן ובטוב טעם, ואף מעודדת זאת. הצניעות איננה מונעת מהאשה את צרכיה הטבעיים, ואין שום איזו מצוה או עיקרון ביהדות הבא לשלול מן האשה את סיפוק אחד מצרכיה הטבועים בדמה.

הגמרא מספרת (מסכת מועד קטן ט ע"ב): אשתו של רב חסדא, שהיתה מבוגרת, התקשטה בחול המועד. שמע על כך רב הונא ואמר לרב חסדא: הלוא מה שהתירו חכמים לאשה להתקשט בחול המועד [באופן הכרוך בעשיית מלאכה], הרי זה ראוי דווקא לאשה צעירה שדרכה להתקשט והדבר משמח אותה. אבל אשתך מבוגרת, ואיך אתה מתיר לה להתקשט? השיב לו: אפילו אמך, ואפילו אם אמך, ואפילו עומדת על הקבר [זקנה מאוד וקרובה למות] - מותר לה להתקשט! כי גם אשה מבוגרת נהנית להתקשט, כמו בחורה צעירה.

חז"ל ידעו והכירו את אופי האשה, שמאז שהיא קטנה, היא אוהבת לעמוד ליד המראה ולהתייפות, מתפעלת ונהנית מסיכות וקישוטים, וגם כשהיא זקנה זה לא עוזב אותה ורוצה

תמיד להתנאות, חושבת איך "להיראות צעירה" וכו'. אם מישהי רוצה לשמח אשה, שתאמר לה "איך את נראית טוב", והיא כבר מאושרת!!

אין כל כוונה להתנגד לטבע הזה, אלא אך ורק לנתבו לטובה. במינון נכון ובמקומות הנכונים. התורה מכוונת אותנו להשתמש בתכונה הזאת באופן זהיר ומחושב, שלא תצא ממנה תקלה, שהיא לא תגרום לפיתוי ומכשול, אלא היא תשפיע אך ורק טובה וברכה.

הכוונת היופי - כמה, איפה, מתי, באיזה מינון בכל מצב. את אותו יופי שיש בארמון ונגלה לעיני בני המלוכה, לא מראים לכל דורש וגם לאיכרים זולים ופשוטים. יש מידה של יופי שנכון להשתמש בה גם כלפי חוץ, דהיינו אסתטיקה ומראה נעים ומסודר, ויש מידה של יופי, מושך ומגרה יותר, שמתאים רק פנימה בבית, למי שראוי לו, שיש לו מטרה וייעוד מסויימים.

הוצאת יופי זה החוצה - הינה הרסנית ואסורה. כמו שאומר הנביא ישעיה, על בנות ישראל אשר בזמנו סטו מן הדרך, והיו הולכות בחוץ בהתייפות מגרה, מושכת ומפתה: "וְהָיָה תַחַת בֹּשֶׂם - מַק יִהְיֶה, וְתַחַת חֲגוֹרָה - נִקְפָּה, וְתַחַת מַעֲשֶׂה מִקְשֶׁה - קָרְחָה, וְתַחַת פְּתִיגִיל - מַחֲגֹרֶת שָׂק. [כל מיני עונשים, כנגד חטאיהן]. כִּי תַחַת יֹפִי" (ישעיה ג כד) - אומר רש"י: "כי תחת יופי - **כי זאת הוגנת להיות להם תחת יופי שהיו משתחצות בו**".

כי היופי הנשי איננו מיועד לפיתויים זולים ולשימוש חוצות ריקני. היופי הנשי הוא כלי רב ערך ורב עוצמה, שצריך לדעת להשתמש בו נכון!

על טעם ועל ריח - מוכרחים להתווכח...!

דיאנה

הבנתי שהבנעות איננה שוללת את טיפוח היופי אבל תסכימי אותו, שכל אשה רוצה להראות טוב גם כשהיא יוצאת לקניות, לעבודה וכדומה וכאן אני מכירה שקיימת מחיצתי בעיה, כי הבנעות בעצם צורכות ממני לוותר על מה שיפה בעיני דווקא שאינם יפים למעמי! כן, מה לעשות, בגדים בנעים - בשום אינם יפים בעיני ואי אוהבת ולא מתחברת לזה! בגד ארוך ורחב נראה לי ממש לא יפה! זה לא לעם שלם בעיני יותר יפה בגד קצר וצמוד למשל אני יכולה להבין אם תגידי לי שזה לא בנעם אבל יפה? כן - בעיני זה יפה, בעיר ומוחן!

אפרת

בראי, הכלל הזה אומר ש"על טעם וריח - אין להתווכח", אבל מה עשי שאני כן רוצה קצת להתווכח איתך - על טעם וריח?! אולי בגשמי שריח לי משהו בדרך... אבל אל תהרי לחשוב כך... כי אני רוצה לומר לך כמה דברים חשובים, מלאים בטעם וגם בריח!

בעצם, אני צריכה את עצמי, מן הסתם, אבל באותו ענין, בוודאי שיש מעט: פעם אחת ישבתי בחדר ההמתנה של מרפאת השיניים, על השולחן היו מונחים מגזינים שונים. והנה הגיעה למרפאה אשה שוברת אופה ומצוות עם בתה הקטנה. הבת מתוך שעמום התחילה להסתובב פה ושם, ונגשה אל השולחן עם המגזינים. את כבר יודעת איזה סמנן של מונות נשים היו שם. האם קמה בבהילות ממקומה, הפסה בבתה ואמרה לה: "איכס, זה לא

יפה. בואי מוכן". חשבתי אז לעצמי: למה היא אומרת שכך לא יפה? שמשיר כך לא בנעל. מה לא יפה בכך? או שהיא משרת את עצמה או שאין לה טעם. כי יפה - כך הרי כן יפה!

מאוחר מכדי עבר הרבה זמן, ובינתיים למדתי הרבה דברים. בין היתר, למדתי לראות את היופי ב"אלת מגד". את מכירה את האמונות האלה, שמתבל שהי לא מבינים מה מצויר בהן, אבל כשמעמיקים להסתכל, פתאום רואים את האלת מגד שלפנים, ורואים דיור נפלא ביותר? אני מרגישה שכך מה שקרה לי. פתאום רואים את המגד הנסתר של היופי. אני מאוד מקווה שגם את תגפסי כאת רדיתה, ליאת

יופי בתלת ממד

בשוודיה נערכה תערוכת אומנים גדולה. בין האומנים, היה אומן יהודי, שהתחתן עם גויה והתנכר לעמו. במיצג שלו הוא העמיד תמונה של מחבלת ערביה שהתאבדה במסעדת מקסים בחיפה, והרגה 22 יהודים, בהם סבתא ונכדיה. הערביה - פנים יפות היו לה. האומן הציג את הערביה שטה בתוך סירה על פני מים אדומים. להראות שהתאבדה לא לחינם, היא הצליחה לשפוך דם יהודי, רב. כך זה הוצג לראווה במוזיאון. העוברים ושבים ראו והרגישו שזו הערצה לרצח יהודים, ודרבון גויים לחקות את מעשיה. כאשר נכנס שגריר ישראל למוזיאון, ראה את המיצג ואת מה שהוא מביע, ומיד ניתק בזעם את חוט החשמל המוביל למיצג, והפיל ארצה את כל יצירת האומנות. התנפלו על השגריר צופי המוזיאון ומנהלי המקום, בצעקות מדוע הרס יצירת אומנות זו. זוהי תמונה יפה, ואסור להשחית אותה ממניעים לאומניים! קרא השגריר: זו לא תמונה יפה, זו תמונה אכזרית של רצח ילדים והורים. זה הכיעור בהתגלמותו. פשוט, מפלצת!

עם מי הצדק? תמונה יפה או לא?

אכן, אפשר להתחיל ליהנות מיופי ויזואלי, כשקודם כל התוכן הפנימי שלו הוא חיובי. אבל כשהתוכן הוא כזה נורא, אזי כל היופי החיצוני של התמונה לא יחפה על הכיעור הנורא שזועק ממנה!

ולעומת זאת, יש גם להיפך: יש תמונות שאין להן יופי ויזואלי מיוחד, ובכל זאת – הן יפות, מאוד יפות, אפילו יפהפיות! אנחנו יכולים להחזיק ביד איזו תמונה משפחתית מיוחדת, להסתכל שוב ושוב ולא לגמור להתפעל: איזו תמונה יפה! יפהפייה! להתמוגג מיופי! מה שמקרין כאן את היופי זה לא הויזואל, שיכול להיות פשוט ורגיל למדי, אלא התוכן.

לכל תמונה יש "ממד השלישי", שמשפיע על יופיה, לא פחות מן הצד השטחי הויזואלי.

היה פעם מלך טיפש וגאוותן. היתה לו אשה יפהפייה של ממש. "מיסס תבל". ופעם הוא עשה סעודה לכל השרים שלו, ורצה להראות להם איזו אשה יפה יש לו, אז הוא קרא לה שתבוא ותציג את עצמה, שיראו אותה. אבל מה? אם כבר, אז כבר. שיראו את כל היופי שלה, שהבגדים לא יסתירו... מה היינו אומרים על הופעה כזאת, בפני כל שרי הממלכה ונכבדיה? זה יפה?

למה לא, בעצם, הרי היא היתה באמת יפהפייה? נו ברצינות איזה גועל, ככה היא תבוא ותציג את עצמה לפני כולם? איך הוא לא מתבייש? אין להם טיפת כבוד אנושי? בודאי שלא כל מה שיפה בחדרי חדרים, הוא יפה גם בחוצות! [אגב, בסוף היא קיבלה פריחה בכל הגוף, ולא רצתה להופיע. זה סיפור אמיתי, חפשו אותו במגילת אסתר].

זה בדיוק מה שאמר שלמה המלך (משלי יא כב): "נֶזֶם זָהָב בְּאַף חֲזִיר, אִשָּׁה יָפָה וְסָרַת טָעַם". נזם זהב הוא תכשיט יפה ויקר. אם נשים אותו באף של החזיר, מה הוא יעשה בו? ברור: זה יעזור לו לחטט טוב יותר באשפה! הוא לוקח דבר יקר ויפה ומטנף אותו. כך יש אשה שמטנפת את היופי שלה. במקום לתת לו את המקום היפה והטהור הראוי לו, ואז יש כל כך מה ליהנות ממנו, והוא באמת כה יפה ובונה ומרחיב את הלב, במקום זה היא פשוט "מגעילה" את היופי. משתמשת בו בחוצות, לליבוי יצרים אפלים ולזוהמה של תועבות, לחיטוט באשפתות.

היופי הזה הוא פשוט כיעור.

ולעומת זאת, ישנן בנות ונשים שנראות רגילות ופשוטות למדי, אבל איזה יופי! להתמוגג מיופי! פשוט מתיקות נפלאה, של בת המכבדת את עצמה, ששלימה עם העולם הפנימי שלה, שעושה נחת רוח לבוראה ויוצרה, בכך שהיא משתמשת באופן בריא ונכון בכל הכוחות שהעניק לה. היופי הזה קורן בפניה ובהופעתה, האומרת "עוז והדר". והיופי הנשי? המושך, המגרה? כן, גם לו יש מקום בחייה, מקום של כבוד! בהיכל פנימי פרטי ומקודש, במקום השמור לבעליו בלבד.

הטעם היהודי

ידוע שלכושים באפריקה יש טעם מאוד מיוחד: אצלם, בחורה יפה היא בחורה ששפתה התחתונה עבה במיוחד, וצווארה ארוך. ומה עושים כדי להשיג את היופי המיוחד הזה? ובכן דואגים לכך כבר מקטנות. לתינוקת הקטנה מחדירים בשפתה התחתונה חרוז עץ קטן, כשהיא גדלה מחליפים אותו בחרוז גדול ממנו, וכך הלאה, עד שבהיותה בוגרת שפתה התחתונה רחבה "כחצי אבטיח". וכן כשהתינוקת בעריסה מרכיבים על צווארה חישוק, וכשגדלה מרכיבים עוד חישוק, וכך מידי פעם מוסיפים חישוק נוסף, עד שבבגרותה צווארה כפול ומכופל מהנורמה. לזאת ייקרא בחורה יפה!

לו תגיע למקומותינו אחת שכזו, היינו נבהלים למראיה, ואולי אף שולחים אותה לניתוח פלסטי להחזירה לשפיות. זה אומנם יפה בעיני הכושים, אך מכוער מאוד בעינינו!

הכושים אוהבים? אז מה, אנחנו לא אוהבים! והעולם המתירני אוהב לבוש פרוץ ומושך. בעיני העולם זה יפה. האם גם אנחנו חייבים לאהוב את זה?

עלינו להכיר יותר את היופי שלנו - היופי היהודי. הלוא אנחנו אומרים בתפילה: "שלא עשנו כגויי הארצות, ולא שמנו כמשפחות האדמה...", אנחנו שונים מהם. יש לנו יופי משלנו. אנחנו צריכות להכיר אותו.

אני זרה כאפור לא פת, ונ"פ פעם אני הולכת לבית הכנסת השכונתי שלנו. יש קבוצת בנות שמז'יעה לשם כמעט בקביעות. אני מסתכלת עליהן, והעיני הן בנות כאלה יפות ונהדרות! בעיני הן "הנבחרת" של העיר. מה יפה בהן, את שואלת? הן לבושות בצניעות, באופן נעים ומחמם, ומעבר לכך - את רואה את המכוכבות את השמירה על עצמן ועל הערכים שלהן, פה כל כך קורן ו'פה! ואת רואה בעיני רוחק אלו בתים 'פ'ם בעפרת ה' הן תקמנה. ה'יפ' חופ' עליהן, פשוט כך. אני מתמוזזת לראות אותן. קורן מהן 'יפ' 'הוד' אמ'ת. 'יפ' מ'כות', פנמ', אמ'ת.

היופי היהודי הוא כזה עוצמתי, כזה קורן, כזה מלא תוכן. שככל שנבין אותו, נתחבר רק אליו. היופי הריקני והיצרי של הגויים פשוט יגעיל אותנו. זה לא שייך לנו. הויזואל המושך הזה, הוא

פשוט לא יפה. הוא לא במקום. ומה גם שזה מכעיס את אבינו שבשמים, "אלוהיהם של אלו שונא זימה", אני יכולה לאהוב מה שאבא שלי שונא ומתעב, מה שגורם לו צער עמוק?

מסופר על מלך צרפת, ששכר לבנו מורה למוסיקה. והנה יום אחד שומע המלך את הבן מפזם להנאתו את... ההימנון של אוסטריה, האוייבת הכי גדולה שלו! המלך הזדעזע קשות, והתברר לו כי המורה למוסיקה הוא שלימד זאת את הילד. מיד הוציאו אותו להורג! ולא עזרו לו כל ההצטדקויות שזהו לחן מיוחד מאוד, וגם המילים הן ברמה ספרותית נהדרת שחבל לפספס. זה הרי ההימנון של המדינה האוייבת, ואם אתה מסוגל ליהנות ממנו, אז אתה בוגד!

כך לא שייך ליהנות מבגד שעושה לקב"ה צער! אם יבוא מישהו ויספר בדיחות מאוד מצחיקות על אבא שלי, זה פשוט לא יצחיק אותי. ולא כי אין לי חוש הומור ואינני יודעת ליהנות מבדיחות, אלא כי אני אוהבת את אבא שלי. ואם בעיני אבינו שבשמים, בגד לא צנוע הוא תועבה, הוא מאוס ושנוא, אז אי אפשר לאהוב את זה!

אנו אומרים בתפילה: "אמת ויציב ונכון וקיים, וישר ונאמן ואהוב וחביב ונחמד... **ויפה**". ניתן לומר [בדרך רמז]: מתי בגד יכול להיות יפה? כשקודם כל הוא "אמת ויציב ונכון...", כשקודם כל הוא בגד הגון וראוי, מכובד ואהוב, אז בסופו של דבר אפשר לדון אם הוא גם יפה. אבל כשהוא לא נכון ולא הגון ולא ראוי, אז הוא לא יכול להגיע להיות יפה. היופי שלו נשלל מלכתחילה.

ובאמת, מה יפה בהופעה שגורמת השחתה וקלקול? שמחטיאה, שהורסת. הלוא עינינו הרואות: איזה הרס יצא מכל המתירנות הזו! כמה חוסר שלווה, כמה בתים הרוסים, כמה אנשים מרי נפש ואחוזי שיגעונות? איזו חברה קלוקלת, איזו רמת חיים ירודה ושפלה. האם אפשר לקרוא לשפך הדמים הזה - יפה? הויזואל המיופייף והמרשים ביותר - לא יחפה על הכיעור הזה!

חייבים לעשות **שינוי מחשבתי** ולומר לעצמנו: אי אפשר לאהוב את זה. ואז לאט לאט נדע להעריך מהו יופי אמיתי. כשנראה אשה לבושה בצניעות ובטוב טעם, נאמר לעצמנו איזה יופי, כמה זה נאה ויאה. וכשנראה להיפך, זה יעורר בנו רגשות דחייה, איך אפשר ככה להיראות. אומנם המראה החיצוני יש בו יופי, אבל זה יופי יצרי שאין מקומו בחוץ. לא מה שיפה בחדרי חדרים, יפה גם בחוץ.

מסופר על בחור יתום שהתחתן. הוא סיפר לכלתו על אימו ז"ל ועל תבשיליה הטעימים. ככל שהאשה הצעירה ניסתה להטעימו ממטעמיה, הוא נשאר מאוכזב באומרו כי אימו בשלה טעים יותר! הצעירה לא התייאשה, ביקשה מתכונים מהגיסות ומהדודות, הכינה את האוכל בקפידה ובטעם. אולם לצערה התגובה נשארה זהה: "אצל אימי היה מוצלח יותר". הכלה ניסתה לבקש מתכונים מקצועיים, משפים של בתי מלון ומסעדות יוקרה, אך לשוא, "אמי בישלה אחרת, יותר טוב יותר טעים". מה לעשות? אין מה לעשות! יום אחד, אירעה תקלה, האוכל נשרף בסיר, ולא היה פנאי לבשל אוכל חדש. החתן הצעיר הגיע הביתה, ולפתע אורו עיניו, הוא שמח ואמר: "הו, עכשיו קלעת למטרה! כך בדיוק היה הריח הנפלא העולה מתבשיליה של אימי עליה השלום...!"

איזה ריח? ריח שרוף! זה מה שהבחור ההוא אהב, זכותו. אבל זה לא אומר שצריך להחליט אחר כך, שריח שרוף הוא הריח האידיאלי, הנעים והטעים ביותר עלי אדמות.

בארץ כוש אוהבים צוואר של ג'ירפה ושפתיים עבות. אז מה, שיאהבו. אנחנו לא אוהבים. והעולם המתירני אוהב לבוש פרוץ ומושך. בעיני העולם זה יפה. אז מה, יערב ויבושם להם. שיתבוססו בטעם היצרי שלהם. אנחנו לא אוהבים.

אנחנו - אוהבים משהו אחר!

"אמר הקב"ה: אין לך יפה מן הצניעות", פשוטו כמשמעו. הטעם האלוקי אומר, שהצנוע הוא היפה. היופי המוצנע והשמור הוא היופי הנהדר ביותר. אנחנו בנותיו של הקב"ה - וזה הטעם שלנו. זה היופי שלנו. הלואי שנשכיל לחבר את עצמנו ככל היותר עם הטעם הנפלא הזה.
ככל שנגביר בלבנו את תודעת הצניעות, את חשיבותה, את היופי הנהדר שטמון בה, את החיים היפים הנאים והמתוקנים שהיא מקנה לנו, אזי הטעם שלנו ילך ויהיה יהודי יותר, טעם הראוי לבנות העם הנבחר, בנותיו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

נעזוב את הטעם השרוף של גויי הארצות, ונתחיל לאהוב את הטעם המעודן, הנעים, המתוק מתוק של התורה הקדושה שלנו.

אפרת

אמנם לי, ליאת אני אומרת לך כאת באמת ליבי. אני מודה לה', שהיום לבוש לא בגדי - פשוט רוחה אות. מה שפעם היה נראה יפה בעיני - היום נמש... פוי, לא יפה בכלל! לא יפה!

אבל כך לא הגיע ביום אחד!

כך לא היה פשוט לעשות את השינוי המחשבתי הכך. לא לי פתאום לאהב, עוד ללבוש, משהו שהוא כל כך עבורך. אבל עשיתי כאת לאט לאט. מיהי פעם ברגע עוד בגד, ויחד אותו הרגשתי שאני בורגת בגד חדש. וכך באמת עשיתי. ומידי פעם ברגע עוד בגד, ויחד אותו הרגשתי שאני בורגת ומשליך מעלי את הלעם הישרוף שהתרגלתי אליו, וקונה בגד חדש, ומאמצת לי לעם נעים ומעודן, יהודי יותר. לפעמים לא היה לי, לבורך בגד שמאוד אהבתי. אבל לאחר שהתבוננתי הרגשתי מבוין. הרגשתי שהפנימיות שלי שליחה עם כך ורוצה את כך.

אני שמחה שעשיתי כאת בהדרגה ובלב שלם, מתוך הרגשה אמיתית שכך יפה יותר בשבילי. לא מתוך הרגשה של פספוס, כאילו אני מפסידה ומוותרת על היופי.

אבל מבחני - היום הוא לעולם לא יוכל לפנסיה. הוא מתשיך לעבוד כשה. עד עכשיו כורח לי לפעמים, שאני נתקלת באיכה בגד, שיש לו חיסרון בצניעות והוא נראה יפה בעיני. עניה בגד כזה מוד, וכך נראה לי "מונה" יפה. ואז אני שוב בריכה עבודה מחשבתית לחשוב איכה לקלקל יכול להיות מהבגד הכך, איך כך הוסני, איך הופכה כאת מרחיקה אות ואת הסובבים אות מן הקדושה והטוהר, ולכן לא אני מחדיר לעצמי את התודעה שהבגד הכך הוא לא יפה בשבילי! בשבילי יפה בגד רחב יותר וצנוע יותר.

ולא שאני כבר לא מביאה עם ביופי חיצוני ויצאלי. עם כך חשוב לי. אני מרפידה על הופעה נאה ואסתטית כי מאוד שאני מכירה את עצמי אני אוהבת יופי. האהבה שלי ליופי לא נעלמה, אלא נפל לה מיגד נפל. "מה יפה" נגדד אצלי עכשיו בתור מיגד, עם לאורך ולרוחב ועם לעומק. אני מביאה שלפעמים קצת פחות יפה ומושך, כך הרבה יותר יפה ונאה. אני מרגישה שההופעה שלי יפה וצנועה! הבנת אותו, ליאת נכון?

טוב, האורכת הפעם.

שלך, אפרת

האושר שבצניעות

כפל המשמעות של האושר

לשון הקודש היא שפה מיוחדת ועמוקה ביותר. יש ספרות נרחבת שעוסקת בכך, וכמובן שלא כאן המקום להרחיב. כאשר למילה אחת יש כפל משמעויות, זה מראה ששתי המשמעויות הן מאותו שורש. גם למילה "מאושרת" יש דו משמעות: א. מלשון אושר ושמחה. ב. מלשון אישור. משמע ששתי המשמעויות הן מאותו שורש. האושר הוא תוצאה של אישור. אהיה ***מאושרת***☺ כאשר אחוש **מאושרת**. ועל כך נדבר ונרחיב להלן.

מהיכן מגיע האושר שלי, מבפנים, מתוכי, או - מבחוץ? מה עושה אותי מאושרת?

לפעמים אני "מאושרת" מבחוץ. ההופעה שלי כזאת מקסימה ומתוקה, החיוך שלי כזה כובש, החברמניות שלי כזו סוחפת. אני מדברת בדיוק לענין ועושה את הפוזות הכי מתאימות. ואני - "מאושרת"! בהחלט, קיבלתי "אישור" חיצוני למה שאני. השגתי קמצוצי אושר. אבל כולנו בתוכנו יודעות כמה האושר הזה הוא חולף, כמה הוא מתנדנד, כמה הוא תלותי ולא עמוק ויציב. משהו בנוסח הפרסומת המוכרת של גלידה שטראוס "רגעים קטנים של אושר". אוהו כמה קטנים. וכמה חולפים. וכמה משאירים אחריהם טעם תפל.

אבל יש אושר שבא מבפנים, מאישור פנימי למה שאני. אני "מאושרת" מבפנים. יש לי אישור פנימי לדרך החיים שלי, למעשים שלי, וגם להופעה שלי. האושר הפנימי הזה הוא עמוק, הוא יציב, הוא ארוך וגדול. וככל שאנו מחברות את עצמנו יותר אל האמת הפנימית שלנו, אנו מאושרות יותר.

דוד המלך עליו השלום, אומר (תהלים לח ד): "אֵין שָׁלוֹם בַּעֲצָמַי - מִפְּנֵי חַטָּאתִי". כשאדם חוטא, לא טוב לו מבפנים. "אין שלום בעצמי", אני 'ברוגז' עם עצמי, אני חש ניגודים פנימיים, לא טוב לי. אבל כאשר האדם זוכה לעשות את הטוב והישר בעיני ה', הוא מרגיש "שלום" עם עצמו, טוב לו והוא מאושר.

הביגוד שיעשה אותי מאושרת יותר, אבל באמת, הוא ביגוד התואם לנשמה שלי, לפנימיות האמיתית שלי. אולם, ביגוד שאקבל ממנו "אישור" חיצוני בלבד, ללא אישור פנימי, רק ירחיק אותי מן האושר האמיתי.

[הבהרה: הדברים הללו אינם סותרים את הרצון האנושי של כל אדם "למצוא חן". רצון זה איננו בהכרח שלילי, ואנו אפילו מתפללים "שנמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים **ואדם**". אבל הרצון הזה הופך להיות שלילי, כאשר האדם משתעבד לו ומפתח בו תלותיות, וכל שכן כשהוא מוותר על עקרונותיו רק כדי למצוא חן בעיני הזולת. אנו רוצים למצוא חן, בראש ובראשונה "בעיני אלוקים", ואחר כך גם בעיני אדם.

וכמו כן גם לגבי ביגוד: אין זה בהכרח שלילי, שאשה רוצה ללבוש בגדים שימצאו חן בעיני סביבתה ויחמיאו לה. הזכרנו כבר את ההלכה האומרת, לגבי מצות "ושמחת בחגך", שבגד חדש ונאה - מאוד משמח את האשה. אבל הענין הוא לא להפוך למשועבדים ותלותיים. לא להיות "עבד נרצע" לאישורי החברה, ובודאי שלא לוותר על עקרונות חשובים "לכבודה"].

אני ואת

"אם אני אני, כי אתה אתה, ואתה אתה, כי אני אני, אז אני לא אני, ואתה לא אתה.
אך אם אני אני, כי אני אני, ואתה אתה, כי אתה אתה, אז אני - אני, ואתה - אתה".
(הרבי מקוצק)

שלום לך ידידתי, בואי נעשה היכרות.

אני. מי אני? כמו שאת רואה, אוהבת תמיד להיראות טוב. אני אוהבת להתאפר בטעמון סמוק, ויש לי טעמון לבוש ייחודי. אבא, אני בדיאטה. הבית שלי מסודר בטעמון איטלקי. אני סובדת כל יום עד 5:00, ובסמיית בשנה אני יוצאת לחופשה מושקעת.

ומי את?

כן, אני רואה. יופי את נהדרת, את מיוחדת, את ממש 'אין'. יש לך נטל אופנתית מסובבת, יש לך בגד סדכני, ויש לך מותג "פילפלון" על דש הכיס. יש לך שער מתוסרק לפי האופנה האחרונה, והחיוך שלך ממש כמו "מונה ליזה" בתמונה, את! וו'או. היכן השגת כזה תיאום. שלוב. ייחודיות. נוסלות?! אולי נגא יחד לקניות?

טליחה, מה הבדיחה הסבובה הזו? תגידי!

באמת, זה מה שאני?!

זה מה שאת?!

אוקי, מה התחפושות האלו?! מה ההבגה הזאת?! לא נמאס?!

מתי כבר אסיל להיות אני?! מתי כבר תסיפי להיות את?!

איפה החיים שלי נמצאים: אצלי, או על הבמה?

כאשר לאדם מאוד חשוב מה יחשבו עליו, ואיך הוא מייצג את עצמו, הוא חי בחיים דמיוניים. רואה את עצמו כשחקן על במה, כשכביכול כל עיני העולם נשואות אליו, וכל מעשיו ודרכיו מחושבים ונשקלים לפי זה. הוא יכול להתעלם מצרכים אמיתיים שלו לעומת צרכים תצוגתיים. מרגיש שה"הופעה" [תרתי משמע] צריכה להיות מושלמת ומקסימה. מרגיש שדעת הקהל היא במרכז חייו, וכך איננו יכול לחיות את החיים האמיתיים שלו כראוי. בדיוק כמו ששחקן אמיתי על במה, איננו חושב בעת ההצגה על חייו הפרטיים, אלא הוא חושב כיצד להציג בצורה הטובה ביותר את הדמות שעליו לייצג. וממילא כמובן ככל שהדבר קיצוני יותר, הוא הולך ומתרחק מהפנימיות שלו ומעבודת ה', מהאלוקות שבקרבו. הוא בכלל לא עם הקב"ה ועם האמת הפנימית שלו. אבל ככל שאדם משכיל להשתחרר מכך, כשהוא מצליח "לרדת מהבמה" ומאור הזרקורים, הוא מפסיק לחוש שעליו לרַצות את העולם ולהרשים, הוא חי את החיים האמיתיים שלו, ומחובר לאלוקיו.

"וְהַצְנַע לֶכֶת עִם אֱלֹהֶיךָ", אומרים חז"ל (תנא דבי אליהו רבא פרק כח): "הצנע לכת - **עִמך אלוקיך!**". כשהאדם בהצנע לכת, הקב"ה נמצא בתוך החיים שלו, הוא חי בצורה נכונה, עובד את ה' באמת, מחובר אל עצמו וממימש את תכלית חייו.

כשאנו זוכים לכך, אנו מרגישים שנפשנו הופכת שלווה ורגועה יותר, אנו מאושרים ושמחים בחלקנו. אף כישורינו יכולים לבוא לידי מימוש מקסימלי. החשיבה ברורה ובהירה, וישנה תחושה של סיפוק, מימוש ושמחת חיים.

צריך עיון

וַיִּקְרָא ה' אֱלֹקִים אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ: אַיֶּכָּה?!
שאל הקב"ה את האדם: "איכה?" איפה אתה? היכן אישיותך העצמית? מדוע נגררת? הרי נבראת יחידי, כדי שתאמר 'בשבילי נברא העולם'!

לכל אדם שואל הקב"ה את אותה השאלה: אתה אוכל כמו כולם, ישן כמו כולם, רצונותיך ודחפיך הם כמו של כולם. אם כן, היכן אישיותך העצמית?! א-י-כ-ה?!
(דברי רבי שניאור זלמן מלאדי, בעל ה"תניא")

אני חיה את עצמי, אינני חיה כבתוך סרט
וכאשר שאני אני, אני יותר מאושרת

הצניעות - עושר פנימי

אומרים לנהר הפרת: למה אין קולך הולך? מדוע זורמים מימיך בשקט, ולא בקצף ובשאון? אומר להם: "איני צריך, מעשי מוכיחים עלי. אדם נוטע בי נטיעה, הוא רואה פירות כעבור שלושים יום. זורע בי ירק, הוא רואה יבול כעבור שלושה ימים". אומרים לחידקל: למה קולך הולך בקצף ובשאון? אומר להם: "הלואי לפחות כשקולי הולך, אהיה מדובר ונשמע".

אומרים לאילני מאכל: למה אין קולכם הולך? אומרים: "אין אנו צריכים, פירותינו הטובים מעידים עלינו". אומרים לאילני סרק: "למה קולכם הולך?", אומרים: "הלואי גם כי נשמיע קולנו – שנשמע ונירא" (ילקו"ש ישעיהו רמז תט).

זה מה שנקרא: "אילני סרק קולם הולך למרחוק"...

"איסתרא בלגינא – קיש קיש קריא"! תרגום: "אבן בחבית – 'קיש קיש' קוראת". כלומר: אבן בתוך חבית ריקה, מקשקשת ועושה הרבה רעש. אבל בחבית מלאה, היא איננה מרעישה.

"המהולל במעשיו לא ירון ולא יזעק, כי מעשיו יגידו תהילתו, ורק המנוער וריק ישמיע בחוץ קולו, להתהלל במתת שקר". (יפה תואר שם)

$ צניעות - עושר אישי

כשהכרתי את דורית [שם בדוי, דאגת אמיתית לצערי], התרשמתי מאוד מאישיותה. בעלת הופעה נאה ומכובדת, וכניסותה עשירה מאוד בתוכן ובחשיבה. היא מנהלת יחד עם בעלה עסק משגשג ומצליח, אך יחד עם זאת, יודעת לתת את מרכז הכובד לביתה ולילדיה. מקפידה להגיע לבית לפני בואם של הילדים, לקבלם, ולהעניק להם את כל כולה. שוחחתי איתה מעט על עברה, ולאמרות שידעתי שהיא בעלת תשובה, התפלאתי מאוד לשמוע שבעבר היא היתה בעלת הופעה חיצונית בולטת ומרשימה במיוחד. זה לא הסתדר לי עם אישיותה הנוכחית ומלאת התוכן. כששאלתיה לכך, היא השיבה וסיפרה:

כן, הייתי משקיעה המון חשיבה, זמן וכסף, על ההופעה שלי. רציתי לשדר בהופעה שלי: הקשיבו, אני כאן. שיער גולש עד אמצע הגב, ובגדים מאותגים הכי יקרתיים. זה היה הגיוקר שלי. במבט לאחור אני יודעת להסביר, שהייתי כה ריקה מבפנים, כל כך לא יודעת מי אני ומה מקומי בעולם, שפשוט יצרתי לעצמי שכבת הגנה חיצונית. אתם רוצים להגיע אלי, לראות מי אני? בבקשה, אל תנסו להיכנס פנימה. אל תחטטו לי שם בפנים, כי שם ריק לי ולא הכי טוב לי. הנה, יש לי כרטיס ביקור, שיראה לכם מי אני. אתם רואים, אני קיימת, אני חשובה, אני בעלת ערך.

תהליך השינוי אצלי היה ארוך ומייגע. בשלב מסויים התחלתי להתחזק ביהדות. שבת, כשרות, טהרה, הכל. אבל רק לא צניעות. לא הייתי מסוגלת. עד שיומן לי הקב"ה מישהו, שיחד איתה עברתי תהליכים פנימיים של הכרה, של העצמה פנימית. כאשר הרגשתי כבר חזקה מבפנים, זה התחיל לבוא לי טבעי. הרגשתי שאני לא צריכה יותר את ההגנה הזאת, את הייצוג החיצוני הזה. יש משפט שאני מאוד אוהבת: "זה לא פשוט, להיות פשוט!", כי להיות פשוט זה בעצם הרבה גדלות ועוצמה פנימית.
(מעגלים)

$ נעמי היתה 'שפיץ' בכל מה שנוגע לביגוד ולהופעה. היא השקיעה בהופעתה את מיטב מחשבתה וכספה, וקיבלה תמורה טובה מן הסביבה: פרגון, מחמאות והערצה, וגם - מבטי קנאה... וזה בהחלט נעם לה. אך היא לא הצליחה להבין, מדוע איננה מרוצה עד הסוף. מהי אותה נקודה חלולה באישיותה, השואפת לקרוס ולסחוף עימה את כל כולה? ככל שעברו הימים, חשה נעמי שהתחושה הזו מתגברת ולוחצת מבפנים... עד לאותו יום, בו קיבלה הארה משמים.

היה זה בשעה שהמתינה בתור לרופא השיניים. לפניה, על השולחן, מונח היה ספר, כריכתו מעוטרת בכיסא עתיק ומרשים, ועליו רשום שמו: "הכיסא הריק". מעניין, חשבה, "הכיסא הריק" הוא שמו של הספר. כיסא בסגנון הזה יכול להשתלב יפה בביתה המסוגנן... האם זהו ספר לעיצוב פנים? היא פתחה את הספר וקראה: **"האם הכיסא עליו אתה יושב - ריק?"**

'ממש מגוחך! כיצד ייתכן הדבר?', חשבה לעצמה. והמשיכה לקרוא: "אתה צודק זה לא ייתכן... מכיוון שאתה יושב עליו. אבל ייתכן שהאדם היושב על הכיסא יחוש את עצמו מרוקן מכל. ואז הכיסא אכן ריק, למרות שמישהו יושב עליו".

נעמי הרגישה מעורפלת, שהיא נופלת... למזלה הטוב, נפלה לזרועות עצמה. היא חשה חדלון ואפסות, וידעה שנגעה בנקודת התורפה שבה. אך משנגעה בנקודה, תוכל להעמיק ולחדור אליה. "הכיסא שלי ריק", חשבה. 'זוהי נקודת התורפה שלי!'

הכיסא ריק, אם היושב עליו ריק מתוכן. כל השקעה מוגזמת בביגוד, אין בה ולא כלום, אין בה ממשות, ואין היא תורמת לנשמה - ל"אני" הכמה והצמא. אמנם, מוטלת עלינו חובה יהודית לשמור על הופעה מסודרת, נקייה ונאה, אך עליה להישאר בגבולות הנכונים. השקעה מוגזמת בחיצוניות, נובעת מחוסר פנימי, מחיפוש אחר משמעות מספקת. והיא, נעמי, מנהלת את חייה על פי יופי והדר נבובים, ואין שום יסוד מוצק לתוכן הפנימי שלה ולמהות שלה. אין לה ולנשמתה במה להיאחז.

רבות המשיכה נעמי להרהר, למן אותו יום, על מהות האדם ועל התוכן הממלא את ישותו. אתגר חדש התחיל למלא את ליבה: כיצד למלא טוב יותר את הכסא שעליו היא יושבת... (עפ"י הספר "מבית ומחוץ" - הוצאת שושנים)

כמה חודרים ללב הם דברי חז"ל הבאים, העומדים על כך, ששום הישג גשמי לא יוכל לתת לאדם סיפוק אמיתי ולמלא את נפשו!

"וְגַם הַנֶּפֶשׁ לֹא תִמָּלֵא" (קהלת ו ז) - משל למה הדבר דומה? לעירוני [אדם פשוט] שנשא בת מלך, אם יביא לה כל מה שבעולם [אוכל, בגדים וכו'], אינם חשובים לה כלום, שהיא בת מלך! כך הנפש, אילו הבאת לה כל מעדני עולם, אינם כלום לה, למה? שהיא מן העליונים! (קהלת רבה ו, ו)

$ צניעות - עושר משפחתי. בית שהוא ארמון!

מספרת גילה מראשון לציון: אנו גוש צעיר. בליל שבת, כשאנחנו בביתנו, אני מקפידה ואוהבת תמיד להיראות במיטבי. לבושה יפה, מאופרת ומבושמת. פעם אחת בעת כניסת שבת, נקשה על הדלת שכנתי (שאיננה שומרת תורה ומצוות). היא רצתה לבקש משהו, אך הסתכלה עלי ואמרה: "אני רואה שאת צריכה לצאת עכשיו, לא אפריע לך". היא הופתעה לשמוע, שדווקא לא, איננו מתכוונת לצאת. הרגשתי שאסר חשוב עמך אל באוויר: "הבית מספיק יקר בשביל להשקיע בו!". באמת נכון, הבית שלי הוא המקום היקר ביותר לליבי, ואני שומרת בעבורו את הדברים הכי יפים!

"בְּחָכְמָה יִבָּנֶה בָּיִת וּבִתְבוּנָה יִתְכּוֹנָן, וּבְדַעַת **חֲדָרִים יִמָּלְאוּ כָּל הוֹן יָקָר וְנָעִים**"! (משלי כד ג-ד)

כן, בחכמה ובתבונה - אפשר להפוך את הבית לארמון. שבחדריו נמצא ההון היקר והנעים ביותר! וכשהבית כה עשיר ומלא תוכן, כבר אין צורך לחפש אוצרות אבודים ברחובות...

צריך עיון

"אִם חוֹמָה הִיא - נִבְנֶה עָלֶיהָ טִירַת כָּסֶף, וְאִם דֶּלֶת הִיא - נָצוּר עָלֶיהָ לוּחַ אָרֶז". (שיר השירים ח ט)

חומה - עושים לטירת כסף, שהיא סמל העושר. ואילו דלת הוא לשון דלות [כדברי חז"ל: ואם דלת היא - ואם דל הוא במצוות ובמעשים טובים]. מכאן סוד הצניעות, הנמצא בעושר הפנימי. כשהבית נחשב לאדם כעולם מלא, בני הבית שלמים עם אישיותם הצומחת בתוכו, הרי אין הם פונים לעולם שבחוץ כנזקקים ודלים. זו צורת החיים של הצניעות הנקראת "חומה". כעשיר הבונה חומה סביב טירת הכסף שלו, והוא פותח אותה בעת הראויה - לפי שיקול דעתו. כך בית מלא בתוכן, הוא כטירת כסף. איננו חסר בכל עת את הקשר עם החוץ, והוא מנווט את פתיחת שעריו לפי הצורך הנכון. זהו הבית המוקף בחומת הצניעות. ואילו הדל, חי מאחורי דלת, הנפתחת תמיד, היות ואין לו קיום לעצמו והוא צריך להצטרף עם העולם הגדול, דרך הדלת המיועדת להיפתח לכל דרישה. בית הנוהג בבחינת "אם דלת היא" - בדלות, אינו ממלא את עצמו, ופניו תמיד אל החוץ, אי אפשר לבנות בו את חיי האדם.

נתבאר שסוד הצניעות - בעושר הפנימי, והרגשת סיפוק בחלקו. בכך נבין את דברי חז"ל, כי שכר הצניעות הוא - מלכות. [אלו דבריהם: "כל כלה שהיא צנועה... זוכה ויוצאים ממנה מלכים ונביאים" (מסכת מגילה י ע"ב). "בשכר צניעות שהיתה בה ברחל, זכתה ויצא ממנה שאול המלך. ובשכר צניעות שהיתה בו בשאול, זכה ויצאה ממנו אסתר המלכה (שם יג ע"ב)]. המלכות היא העושר הגדול ביותר. היא מספקת את צורכי הכל, ואין היא צריכה לקבל מחוצה לה ["כלום חסר דבר בבית המלך"?!]. והמקור בנפש לכח המלכות הוא הצניעות. וכאמור, "כל כבודה בת מלך פנימה" - כבודה של המלכות, בכח הפנימה שלה. העושר הפנימי והשלימות שבפנים, מביאים לצניעות, ויצירת חומה מפני ההמוניות שברחוב. וצניעות זו נותנת מלכות בעולמו הפנימי של האדם, ומביאה בסופו של דבר למלכות כללית - אם במלכים אם בנביאים. (אוהל רחל)

העושר היהודי

בחברה המודרנית מודגשים חיי הראווה - להשיג הישגים כדי להרשים את הסביבה. הכל מוצג לראווה. אם יש לי משהו יפה, אני צריך להראות אותו לכולם, שכולם ידעו ויראו [**ויקנאו**...!].

אבל חיים יהודיים אמיתיים, אינם בנויים כך. ביהדות, לא כל מה שיפה, צריך להראות לכולם. אדם בעל שלימות עצמית, איננו מחפש להראות לכולם ולהציג לראווה את כל הדברים הטובים והיפים שיש לו. טוב לו ושמח לו בדברים שלו גם כשהוא שומר אותם לעצמו בלבד, ודווקא עוד יותר כשהוא שומר אותם לעצמו. אז הוא מרגיש שזה אוצר פנימי שלו, מרגיש שייכות ושמחה פנימית והודיה לה' עם מתנות השמים שקיבל.

דוגמא לכך ניתן לראות בבניית המשכן. המשכן, שאותו בנו עם ישראל לכבוד ה' לאחר צאתם ממצרים, היה עשוי מחומרים יקרים מאוד. היו אלו חומרים שלקחו בביזת מצרים. כל קרשי המשכן צופו זהב, האדנים היו עשויים מכסף טהור, הכלים - זהב טהור וכו'. אולם רוב היופי והפאר הזה - היה מכוסה כלפי חוץ. מבחוץ היו פרושות יריעות עיזים, שהסתירו כמעט הכל. גם כלי הזהב - בשעה שהוציאו אותם מן המשכן [בעת המסעות], היו מכסים אותם בכיסוי עור תחש. למה? אם כבר השקיעו כל כך הרבה, והכל כל כך מפואר, למה לא להראות את הפאר והיופי גם כלפי חוץ, שכולם יראו? כי לא כל מה שיפה - צריך להציג לראווה. יש יופי - שנועד להיות פנימה. דווקא בפנים הוא מקבל ערך הרבה יותר גדול. עצם היופי וההדר מכבדים את המשכן, גם אם אינם ניכרים כלפי חוץ. ואדרבה זה שהם מוסתרים ומוצנעים זה מוסיף כבוד והדר למשכן, זה מראה שיש לו תוכן פנימי הרבה מעבר למה שהוא מציג כלפי חוץ. אומר על כך רש"י הקדוש: **"לימדה תורה דרך ארץ, שיהא אדם חס על היפה"** (שמות כו יב). כלומר: באופן ישר ונכון, את הדברים היפים - יש להצניע!

כך גם בחיינו האישיים, ובביתנו - שהוא משכן ה'. הדחף השלילי הוא - להראות, להציג לראווה את כל תחומי היופי הפרטיים. כביכול קשה לנו לשמור הכל לעצמנו, חייבים שכולם יראו ויתרשמו. אפילו רגשות פרטיים - חייבים להפגין בחוצות. אפילו יופי אישי - יש לגלות לעיני כל. אחרת, מה זה כבר שווה?

אבל הגישה הזאת היא גישה של דלות וחסר פנימי. היופי מאבד את הערך האמיתי שלו בפני עצמו. כאילו כל מטרתו רק למשוך תשומת לב ולהיות לראווה. לא כן - כי היופי הזה מעשיר את החיים הפנימיים, האדם צריך להרגיש שמחה וסיפוק ממנו. בני אדם שיש להם עושר פנימי, מעריכים את חייהם הפנימיים, ואינם שואפים לגלות את הדברים היפים שלהם לעיני כל. אדרבה הם רוצים לשמור זאת לעצמם. הערך של היופי עולה יותר ויותר כשהוא מוצנע. וכבר אמר הקב"ה "אין לך יפה מן הצניעות". כמה שדבר יפה, הוא יפה פי כמה וכמה כשהוא מוצנע. הערך שלו עולה עשרות מונים.

צריך עיון

הַצְּנִיעוּת בָּא מִטָּהֲרַת הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ טְהוֹרָה מִזְּהֲמַת הַזְּנוּת וְהַגַּאֲוָה וְהַקִּנְאָה (אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נָקִי לְגַמְרֵי), וְאֵין עֵינוֹ פְּתוּחָה לַחְמֹד, אֶלָּא דַּי לוֹ בַּמָּה שֶׁיֵּשׁ לוֹ, וּמֻרְגָּשׁ בְּאוֹתוֹ עִנְיָן שֶׁה' יִתְבָּרֵךְ מַנְהִיגוֹ בּוֹ, וְאֵין בִּפְנִימִיּוּתוֹ רָצוֹן פָּסוּל שֶׁיִּדְחֲפֵהוּ לִהְיוֹת בּוֹלֵט וְנָכָר, עַל כֵּן הוּא מְצֻנָּע וּמְכֻסֶּה וְשָׂמֵחַ, זֶהוּ שֹׁרֶשׁ הַצְּנִיעוּת, וְזֶה תָּלוּי בַּלֵּב, וּמִמֶּנּוּ נוֹבֵעַ גַּם הַצְּנִיעוּת בַּמַּלְבּוּשִׁים.

וּמוּבָא בַּסְּפָרִים אֲשֶׁר הֶרְגֵּשׁ הַצְּנִיעוּת מוֹרֶה עַל מַעֲלַת וְטָהֲרַת הַנֶּפֶשׁ וְעַל רִבּוּי הַדַּעַת, וְכָל שֶׁיִּגְדַּל מַעֲלָתָהּ וְדַעְתָּהּ, יִגְדַּל צְנִיעוּתָהּ לִהְיוֹתָהּ נִסְתֶּרֶת בְּכָל עִנְיָנֶיהָ, וְלָכֵן שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ, שֶׁהָיָה מַעֲלַת נַפְשׁוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד מִצַּד אֲבוֹתָיו וּמִצַּד עַצְמוֹ, לָכֵן הָיָה צָנוּעַ מְאֹד. וּלְפִי מַה שֶּׁיִּקְטַן הַדַּעַת וְיִגְרַע מַעֲלַת הַנֶּפֶשׁ וְטָהֳרָתָהּ, לְפִי זֶה יִפְסַד הֶרְגֵּשׁ הַצְּנִיעוּת, כִּי מַה שֶּׁיֵּשׁ בָּהֶם עֲדַיִן מִן הָרוּחַ גְּבוֹהָה וְנֶפֶשׁ רְחָבָה וְהַרְצוֹנוֹת הַמְּגֻנִּים, זֶה דּוֹחֵף אוֹתָם לִהְיוֹת נִרְאֶה וְנָכָר. (הבית היהודי לרבי משה דב בעק).

חובת הצניעות וחומרתה

"עֹז וְהָדָר לְבוּשָׁהּ – וַתְּשַׂחֵק לְיוֹם אַחֲרוֹן"
(משלי לה כה)

"וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְּחוּרֹתֶיךָ, עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה,
וְהִגִּיעוּ שָׁנִים אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵין לִי בָּהֶם חֵפֶץ...
וְיָשֹׁב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה, וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ...
סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע, אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם.
כִּי אֶת כָּל מַעֲשֶׂה - הָאֱלֹקִים יָבִיא בְּמִשְׁפָּט, עַל כָּל נֶעְלָם, אִם טוֹב וְאִם רָע".
(סוף ספר קהלת)

בפרק זה ברצוננו לבאר במעט, מדוע כה חמורה היא העבירה על הצניעות, ולדבר אף על שכר ועונש לעולם הבא.

שאלה לי: אומר את האמת: אני מאוד אוהבת לשמוע על היופי והנעימות של הבנות, ושל דרך התורה בכלל. באמת, כמה יפה, כמה נכון, כמה אמיתי. מאוד מדבר אלי. אבל כשאני שומעת שמדברים עם על "אימים" ו"עונשים", זה גורם לי הסתייגות. וכי יש כאן משהו לא מספיק משכנע, שצריך עם להפחיד?

תשובה:
אכן, שאלה טובה. אנו רוצות להיות צנועות מתוך הבנה של היופי וההדר שבצניעות, ללכת בגאווה יהודית מתוך הבנה שזה היפה, המכובד והטוב ביותר עבורי. אז למה לדבר גם במושגים של כפייה?

זו בעצם שאלה עתיקה מאוד... בת למעלה מ-3,000 שנה!

עם ישראל, לאחר יציאת מצרים וקריעת ים סוף, היו בדרגה מרוממת מאוד. "ראתה שפחה על הים, מה שלא ראה הנביא יחזקאל בן בוזי בנבואתו", כל העם היה בדרגה נפלאה של הכרת ה' ואהבתו. הרגישו קירבה עצומה ואהבה אין סוף. כשנשאלו אם רוצים הם לקבל את התורה, אמרו פה אחד: "נעשה ונשמע", אין שאלה בכלל, קודם כל "נעשה", מקבלים אנחנו בלב שלם לעשות הכל. אחר כך "נשמע" מה בדיוק כתוב בתורה... כי בודאי שהקב"ה נותן לנו מצוות רק לטובתנו, כל מה שיאמר לנו נקיים בשמחה! דרגה נפלאה של אהבה כנה ואמיתית.

והנה, מה עושה הקב"ה? מפליא. הקב"ה כביכול מוריד אותם ממרומי האופוריה הנפלאה הזו, ו - כופה עליהם את ההר כגיגית, אומר להם: "אם מקבלים אתם את התורה - מוטב, ואם לאו - פה תהא קבורתכם!". רגע רגע, מה קורה פה? בשביל מה להוריד כל כך את הרגעים הנשגבים והיפים? הם הרי אמרו "נעשה ונשמע", מתוך רצון כנה ואמיתי לשמור ולעשות, מתוך אהבה איתנה. למה לבוא פתאום בכפייה ובאיומים, ולפגום בתחושת האושר וההוד?!...

יסוד גדול מאוד לימדה אותנו כאן התורה.

יובן הדבר על פי משל (ראה ויקרא רבה טו ג): משל למלך שנשא אשה. לאחר חגיגת הנישואין, כאשר נכנסה המלכה החדשה בפעם הראשונה אל הארמון, דאג המלך להכניסה דרך "חדר הענישה", שבו היו תלויים שוטים ומגלבים למיניהם. נבהלה המלכה מאוד, בחושבה כי המלך ינהג בה

בעריצות, ויעניש אותה על כל משגה וטעות שתעשה. מיד הרגיע אותה המלך ואמר לה: "הללו - לעבדים ולשפחות שימרדו בי. אבל את - לאכול ולשתות ולשמוח".

המלך היה מלך חכם. הוא מכניס את רעייתו היקרה לו, אל מנעמי הארמון, ובאמת בכוונתו להנעים לה ולפנקה, "לאכול ולשתות ולשמוח". אלא שהוא ידע שעלולים להיות לה בארמון לא מעט פיתויים, מצד קושרי קשרים למיניהם, העלולים להטות את ליבה. לכן דאג כבר מהתחלה, ליידע אותה, בצורה עקיפה, שיש כאן בארמון גם איזה חדר צדדי עם אמצעי ענישה חמורים למורדים והסרים מן הדרך. הידיעה הזו, תתן לה את הכח לעמוד בפני הפיתויים, וכך אדרבה, הקשר ביניהם יהיה יציב ואיתן יותר.

כך הקב"ה נתן לנו תורה ומצוות, חוקי חיים ישרים ונעימים להדריכנו בנתיבות חיינו, למען נזכה ונחיה ונירש טובה וברכה. בהם נעלוז ונשמח, כי הם חיינו ואורך ימינו. "אורך ימים בימינה, ובשמאלה עושר וכבוד", כל נתינת התורה - היא כדי להיטיב לנו, "לאכול ולשתות ולשמוח". אבל כדי לזכות בכל זה, כדי שיהיה לנו כח לעמוד מול פיתויי היצר הרע, יצר פריקת העול והמרד, עלינו לדעת כי קיים חדר צדדי שבו יש גם מגלבים ומקלות...

כשלמול האדם יש רק את הצד הטוב, זה משכנע וממריץ, אבל זה לא עומד במבחן הנסיון, זה לא מספיק יציב, יגיע יום והוא יבעט ויאמר: הכל טוב ויפה, אבל זה לא בשבילי. אין לי כח לזה, אני רוצה לחיות איך שבא לי. לכן דברים חשובים באמת, צריכים להיות מעוגנים גם ברתיעה מפני השלילה. וכבר אמרו חז"ל, שכל אהבה שאין עימה קנאה איננה אהבה. אם בעל אוהב את אשתו, אך איננו מקנא לה, ולא אכפת לו אם תסטה ימינה ושמאלה, סימן שבאמת איננו קשור בכל ליבו לאשתו, אלא הכל חיצוני. בעל שאוהב באמת, מקנא לאשתו ובשום אופן לא יוכל לסבול חריגות מבחינתה. כך גם הקב"ה איננו מסתפק ב"נעשה ונשמע", בקבלת התורה רק מאהבה באופן בלתי מחייב. אם נרצה לשמור נשמור, ואם פתאום נחליט שלא - לא. זה לא מספיק. דווקא מכיוון שהקב"ה אוהב אותנו אהבה אמיתית ואיתנה, הוא דורש מאיתנו שלא תהיינה סטיות.

אמא שמסבירה לבן שלה שאסור לשתות אקונומיקה למשל, זה טוב ונחמד שהיא מסבירה לו יפה. אבל אם היא לא יודעת גם לתת איזו סטירה מצלצלת אם יעז לנסות לשתות - איזו אמא היא זאת? היכן האכפתיות שלה?

רעיון זה ככל שמתבוננים בו, הוא עמוק ואמיתי מאוד. הנה דוגמא אמיתית קטנה מחיי היום יום: אמא נתנה לביתה תפקיד - להדיח כלים. היא הסבירה על חשיבות העזרה, ועד כמה הילדה גדולה ואחראית ומסוגלת לכך. עד ששמחה הילדה בתפקיד החדש והדיחה בשמחה, הבריקה וקרצפה, ונהנתה מהתגובות. יום ועוד יום, והנה יום אחד - הפגנה. מה קרה? אין לי כח להדיח כלים! אולי בכל זאת, את ילדה כה גדולה, והכלים היוצאים תחת ידך כל כך מבריקים... אבל שום דבר לא משכנע, "אין לי כח" וזהו זה. "תשמעי חביבתי", שינתה האם כיוון, "זה התפקיד שלך, וחובה עליך למלאו. בבית מלון משאירים מלוכלך, אבל צריכים לשלם טוב... בית זה לא בית מלון. אם את רוצה ליהנות מהזכויות מבלי לשלם, עליך לשאת גם במטלות. לא תוכלי להמשיך בשגרת היום ללא הדחת הכלים. נקודה". אמרה בפסקנות ובזה סיימה את הדיון ויצאה מן המטבח. הסוף קצת מפתיע, אבל זה היה באמת. אחרי כחצי שעה נקראה האם אל המטבח. ומה במטבח? הפתעה! על השולחן כוס תה עם עוגיה, ופתק נפלא לאמא היקרה והמסורה, וכמובן כל הכלים מצוחצחים ומבריקים...!

מה קרה כאן? ננסה להבין היטב: כן, התפקיד הזה בהחלט מותאם לילדה, והיא יכולה למלאו ולצאת גם נשכרת בהרגשת חשיבות נפלאה. רק מה? ליצר הרע יש גם מה לומר. יצר העצלות מכביד ונותן תחושה של "אין כח", אבל ברגע שיש גורם שמכריח, הוא גובר על יצר העצלות הטבעי, ואז שוב יכולה המשימה להעשות בשמחה ובאהבה.

נניח שתהיה לך עבודה בדיוק כלבבך, שאת מאוד אוהבת ללכת אליה, ומתאימה לכישורייך וכו', את האמת אמרי נא: האם היית מתמידה בה, אם לא ההכרח, והורדת המשכורת, והשעון הדוחק וכו'? כלומר היצר הרע מונע מאיתנו הרבה דברים, למרות שאנו מבינים שזה טוב ונכון ובונה. כדי להתגבר עליו אנו צריכים את האילוץ, את ההכרח. כמובן שאילוץ בלבד הינו לוקה בחסר, אנו יודעים איך מתפקד עובד שבא לעבודה רק משום שאין לו ברירה, והוא שונא אותה מאוד. אבל מאידך גם אי אפשר ללא האילוץ. ניתן לומר: האהבה היא הדלק, והיראה [האילוץ] היא המנוע המפעיל.

הנה לנו הדרכת חז"ל המאלפת בעניין זה: **"עבוד מאהבה, עבוד מיראה. עבוד מאהבה, שאם באת לשנוא דע שאתה אוהב. עבוד מיראה, שאם באת לבעוט דע שאתה ירא".** מי שיתבונן במשפט הזה ימצא בו חכמה נפלאה בהכרת נפש האדם. עבוד מאהבה, ולענייננו תלכי בצניעות, באהבה ובהרגשה הנכונה של בת חורין שזכות היא לה ללכת כך, זוהי בת מלך אמיתית. אם באת לשנוא חס ושלום, דעי שאת אוהבת, זה מותאם לך וטוב לך מכל הבחינות ואת בתוכך אוהבת את זה. אבל מאידך "עבוד מיראה", תלכי בצניעות, גם מתוך הכרח, מתוך ידיעה ברורה שהדרך האחרת היא אבדון, היא אסורה וחמורה ואף נושאת עונשים. ולמה את צריכה גם את הידיעה הזו? שאם באת לבעוט חלילה, ולומר זה לא בשבילי, אין לי כח לזה, נשאיר את זה לצדיקות המכובדות, ואני אחיה איך שבא לי, "בחטאנו נחיה, בחטאנו נמות ונרקב", אם באת לבעוט חלילה, דעי שאת יְרֵאָה, יש לך גם ממה לפחד...

הרב דסלר: "סדר הדברים הוא, שמתחילה צריך האדם ללחום ביצרו (לעמוד בנסיון), והיינו על ידי ההתבוננות ביראת ה'. אחר כך, כשינצח ויעמוד בנסיון, ימצא טעם וחביבות במעשים ההם, ושוב יעשה מאהבה. כל מדרגה ומדרגה, תחילתה עמל ויגיעה, עד כדי מסירות נפש.

עלינו לדעת, כי בכוחות הנפש שלנו, יש את הדחף הטוב, המניע למוסריות ויושר, לחיים מתוקנים וטובים. אך מאידך אין להתעלם גם מכך שיש לנו דחף נוסף, הפוך: יצר של פריקת עול, של לבעוט, לא להיות מחוייבים לכלום. כנגד הדחף הזה אנו חייבים את היראה. ה"סטרטר" הראשוני פועל מתוך יראה, ובזה האדם מצליח להתגבר על היצר הרע, ואחר כך דולק האור, אנו מרגישים ונוכחים בטוב הצפון במצוות, בבחינת "טעמו וראו כי טוב ה'". דווקא השילוב של שני הכוחות הללו, הוא שיוצר עבודת ה' אמיתית ושלימה. הוא שנותן לנו ללכת בדרך הנכונה והאמיתית, גם כשהיצר הרע מפתה אותנו אחרת.

מדוע שיבחלת אותו?

כשאות מבחינת על בעיתות אות מבחינת על חיים מרוממים ועלים, עבלאים ונבדרים, סבעים בשושר ועושר וכל טוב סלהם הכל מבויין, ואני לאו מתכחשתם

אובל, מה לעשות - לאו בשו לי לזכות על בהן!

בשעה מסבעיק טוב לי בכבהם גם מה שלאו הכי טוב, אני מעדיבה להסתבר אותו, בלי לבלבל לעבמי אות החיים בכות'ם

לאחר מה שקרבאות הרתוכלי לעלות לבה?

חובת שמירת הצניעות

מהרהורי לבנו: מהי הסיבה לחיוב הצניעות? האם שמירת הצניעות היא בגדר המלצה טובה, לאורח חיים בריא וטוב יותר, או מצבר לכך? למה וכך כמה היא מחייבת אותנו?

איסורים רבים ישנם בתורה. 365 במספר! בוראנו אוהבנו סימן עבורנו, את "המוקשים" שמהם עלינו להיזהר ולהישמר בנתיבות חיינו, וציוה עלינו להתרחק מהם. כל איסור - הוא שלט אזהרה אדום, המצווה עלינו להתרחק ולהישמר - מפגיעה בנשמה הטהורה שבקרבנו.

ואולם - ישנם שלושה איסורים בתורה, שיש להן חומרה מיוחדת במינה.

כל איסורי התורה - נאמר עליהם "וחי בהם", והסבירו חז"ל (מסכת סנהדרין עד ע"ב) "וחי בהם - ולא שימות בהם", כלומר אם אדם נמצא בסכנה, מותר לו לעבור על איסור מהתורה [כגון לחלל שבת] כדי להציל את נפשו או את נפש אדם אחר. אומנם, כעת עובר הוא על "איסור" [כביכול. למעשה זו כעת מצוה גדולה], אך בזכות זה יקיים את נפשו ויוכל בעתיד לקיים הרבה מצוות ומעשים טובים, ולכן זה "משתלם" לנשמה, משתלם לרמה הרוחנית של האדם.

אבל ישנן שלוש עבירות שהינן "ייהרג ואל יעבור!", הן כה חמורות, והנזק שלהן עבור מצבו הרוחני של האדם הוא כה גדול, שיותר "משתלם" למות, מאשר לחיות ולעבור עבירה כזו. שלוש העבירות הן: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים.

עבודה זרה - סגידה לאלוהים אחרים [בעבר היה יצר זה חזק מאוד, ורבים נכשלו בזה, עד שחכמי ישראל ראו שקשה לעם לעמוד כנגדו, וביטלו את כוחו ועוצמתו]. הרעיון הוא: טוב למות כיהודים מאמינים בה' מאשר לחיות בבגידה, חס ושלום, בקדוש ברוך הוא.

שפיכות דמים - כל אדם אנושי מבין, שעדיף לאדם למות ולא לשפוך דם נקי.

גילוי עריות - אף הוא חמור באותה רמה. דהיינו חטא של איש ואשה האסורים זה לזה, הינו כה מזיק והרסני, עד שעדיף למות בטהרה ולא להיכשל בפגם כה חמור!

[גודל הפגם הנורא הנוצר מאיסור זה - לא נוכל להקיף במסגרת זו. הספר "בנין עדי עד" מרחיב בזה מאוד. ומביא שהתאחדות האיש והאשה יוצרת איחוד ושלימות בעולמות העליונים. רצון התורה הוא "ודבק באשתו והיו לבשר אחד", שכל איש ואשה יתאחדו ויתחברו למקורם השורשי כפי שהיה בראשית הבריאה. אבל מצב של איש ואשה האסורים זה לזה, זהו מצב של תרכובת זרה, האדם מחבר את עצמו למקום שאינו שורשו, ובכך מזיק מאוד לעצמו ולעולם. התורה מייחסת פגם נורא ובלתי הפיך לבן שנולד מאשת איש עם איש זר, ומכנה אותו "ממזר", ודרשו חז"ל: "ממזר - מום זר". יש כאן תרכובת זרה, לא שייכת. ודינו חמור - "לא יבוא ממזר בקהל ה'". כדאי לראות את ההרחבה מתוך הספר הנ"ל, המבאר עניינים נוספים הנוגעים בענין התאחדות האיש והאשה].

בהקשר לאיסור זה, נביא כאן סיפור אמיתי על 93 בנות שמסרו את נפשן על קדושתן: כאשר פרצה מלחמת העולם השניה, נותרו בסמינר בית יעקב בקראקא 93 תלמידות. במשך הזמן נודע להן, כי לא תוכלנה עוד לשוב לביתן. המורות עודדו אותן, והכינו אותן לקראת הבאות. הן תארו לפניהן את העתיד בעדינות הראויה, וכמו כן הכינו אותן גם לקראת האפשרות למות על קדוש השם.

היה זה בחדש אב לשנת התש"ב, אז נשאה מנהלת הסמינר דברים בפני תשעים ושלש התלמידות, וכה היו דבריה:

"בנותי היקרות, מדי יום אנו מתפללות לבורא יתברך שלא יביאנו לידי נסיון, ואם יעמידנו בפני נסיון, אנו מבקשות שלא נכשל בו, חס ושלום - שיהיה לנו הכח לעמוד בו! תקופה קשה עוברת עלינו כעת; נזכור את דברי משה רבנו, עליו השלום (דברים לב, ד): "הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ, כִּי כָל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט, אֵל אֱמוּנָה וְאֵין עָוֶל, צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא". יום יבוא, ונצטרך להשתמש בכל מה שלמדנו, עלינו להראות את נאמנות בנות ישראל לה' יתברך, את עמידתן בכל סוגי הנסיונות".

כמה ימים לאחר מכן, הגיעו אל הסמינר סוכני הגסטאפו, ימח שמם, ציוו על הבנות להתרחץ וללבוש את מיטב בגדיהן, וכמו כן הודיעו למנהלת, כי ביום המחרת יבואו תשעים ושלושה אנשי גסטאפו, כמספר הבנות, ועל הבנות יהיה להלוות אליהם. הם הבטיחו כי לא יאונה לבנות כל רע, "רק אנו רוצים להשתעשע מעט". כאשר שמעה המנהלת את הדברים הללו, הבינה כי הגיע עת הנסיון. היא אפשרה לבנות להתרחץ ולהתלבש. אולם, טרם הגיעו אנשי הגסטאפו, הקהילה את כל תשעים ושלש הנערות יחדיו, וכה דיברה אליהן: "בנות יקרות, יודעת אנכי שכולכן מוכנות למסור נפשכן על קידוש השם, כאשר יהיה הצורך בזה. כמו כן יודעת אני שאתן מוכנות לקבל באהבה את כל היסורים המזומנים לכן. אבל, דענה, כי למפלצות הנאציות הללו, שעתידים לבוא לכאן, יש תכניות שטניות הרבה יותר ממה שהעלינו על הדעת - לא רק שהם רוצים להשמידנו השמדה פיזית, אלא להשמיד ולכלות אותנו באופן רוחני". המנהלת עצרה דבריה והבחינה בזעזוע שניכר על פני הבנות. לאחר הפסקת מה המשיכה: "ברשותי סם מוות עבור כולנו. אם יגיעו הדברים לידי כך שמישהו מהקלגאסים ירצה לגעת בכן - עליכן לבלוע את הרעל. בל נניח להם, חס ושלום, להכתים את נשמותינו". לאחר ההלם ההתחלתי, התעודדו הבנות והרגישו התעוררות פנימית וחיזוק הלב באמונה ובטחון בבורא יתברך. אחת לאחת נגשו לקבל את מנת הסם. למחרת היום, כאשר הגיעו אנשי הגסטאפו, התכנסו הבנות באולם הסמינר, ואמרו בדחילו ורחימו: "הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה, ולמסור את נפשי על קדוש ה'". ואז, כולן כאחד, בלעו את כדורי הרעל, מבלי להמתין עד שאנשי הגיסטאפו יקחו אותן.

המנהלת, גם היא, כמובן, נטלה את הסם, וקראה: הבה נקרא בפעם האחרונה את הקריאה של כל יהודי לפני צאתו מן העולם: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד"!!!

קראו את "שמע", ואחת אחת נפחו את נשמתן.

כותב ספר החינוך *(מצוה רצו): "נצטוינו לקדש את השם. שנאמר (ויקרא כב לב): "ונקדשתי בתוך בני ישראל". כלומר שנמסור נפשנו למות על קיום מצוות הדת... שורש מצוה זו, ידוע כי האדם לא נברא, אלא לעבוד בוראו, ומי שאינו מוסר גופו על עבודת אדוניו איננו עבד טוב, והרי בני אדם ימסרו נפשותם על אדוניהם, קל וחומר על מצות מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא".*

כאמור, 3 עבירות אלו, משאירות כתם כה חמור בנשמה, שטוב למות מאשר לעבור אותן.

ואולם, איסור "גילוי עריות" איננו מסתכם רק בעצם מעשה העבירה עצמו, אלא מתרחב הרבה מעבר לכך, בשני מישורים: האחד - מן התורה, והשני - מדברי חכמים.

מן התורה

ידוע, שאף הגויים הצטוו על איסור גילוי עריות. איסור זה הוא אחד מ"שבע מצוות בני נח", שאף הגויים מצווים בהם. בני נח [כלל האנושות] הצטוו שבעה ציוויים בסיסיים, הדורשים הנהגה אנושית ראויה, כמו לא לרצוח, לא לגזול, לא לאכול אבר מן החי ועוד. ובהם אף איסור גילוי עריות, הדורש דרך ארץ מינימאלי של בני אדם.

ואולם - גדול ההבדל בין מה שהצטוו הגויים, לבין מה שהצטוו עם ישראל. בעוד הגויים דרושים להימנע רק מעצם מעשה העבירה בעצמו, הרי שלנו היהודים הוסיפה התורה ציוויים רבים, הדורשים מאתנו חיי קדושה וטהרה, ברמה הרבה יותר מרוממת, בבחינת: "קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ, כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם".

מדגישה התורה ואומרת (ויקרא יח): "לֹא **תִקְרְבוּ** לְגַלּוֹת עֶרְוָה", ללמדנו שכל מה שמתקרב לאיסור, כגון נגיעה, אף הוא אסור. וכמו כן מצווה התורה לשמור אף על טהרת המחשבה ועל טהרת העיניים, כמו שנאמר (במדבר טו לט): "וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם".

כל מה שקשור וקרוב לאיסור גילוי עריות, נקרא "אביזרייהו דגילוי עריות", כלומר כעין אבזרים, איסורים נלווים, לגילוי עריות. ואף בהם קיימת החומרה הקשה של "יהרג ואל יעבור" (ספר החינוך רצו).

מדברי חכמים

כידוע, האיסורים עבודה זרה ושפיכות דמים, אצל רוב ככל בני האדם אינם באים לידי נסיון. עבודה זרה - כיום בטל כוחה ואין משיכה אליה כפי שהיה פעם. ושפיכות דמים - נפש כל אדם אנושי מתרחקת מזה מאוד.

ואולם באיסור גילוי עריות הדבר שונה: **"עריות - נפשו של אדם מחמדתן ויצרו תוקפו"** (רש"י מסכת מגילה לא ע"א), האדם דווקא נמשך לאיסור זה ומתאווה אליו, ולכן כאן נדרשת זהירות בכפלי כפלים. כאן אנו נדרשים לגדרים וסייגים רבים, שירחיקו אותנו מן העבירה.

ידוע, שכל מקום שקיימת סכנה לגשת אליו, אין מסתפקים בשלטי אזהרה הקוראים לא לגשת אל המקום, אלא מקימים גדר מסביב. וככל שהסכנה גדולה יותר, מקפידים על גדר חזקה וטובה יותר, ואולי אף על גדר כפולה. ומקומות רגישים במיוחד, כמו הכור האטומי, נצרכים לגדרות ומחסומים רבים מאוד, להבטיח הרחקה מוחלטת.

אף חכמי ישראל "עשו סייג לתורה", עשו סייגים וגדרות לכל איסורי התורה, לבל ניכשל בהם [למשל אסרו להחזיק בשבת עט, שמא יבוא בטעות לכתוב]. אבל לאיסור "גילוי עריות", עשו חז"ל גדרות כפולים ומכופלים, הן מצד חומרתו המיוחדת, והן מצד שהמשיכה אליו כה חזקה.

צוות האבטחה שלנו

שאלה: כיצד יתכן שחכמי התורה יוסיפו מדעתם איסורים שלא נכתבו בתורה? הלא אם הקב"ה היה רוצה לאסור זאת, היה אוסר במפורש בתורה?

להבנת התשובה, נצייר לנו את הדוגמא הבאה: מפקד שולח את היחידה שלו למבצע במקום מסוכן. הוא מתריע ומזהיר, ומונה את הסכנות המצויות במקום: ישנם מוקשים הטמונים באדמה. ישנם מתקנים בעלי חומר נפץ. באזור X ישנה רמת קרינה גבוהה ומסוכנת. באזור Y ישנה צמחיה שגדלים בה פירות רעילים. ועוד. אבל המפקד הוא אדם אחראי. הוא איננו מסתפק בציון הסכנות ובאזהרות בלבד. אלא מרכיב צוות מומחים, שעבר הכשרה מיוחדת, ועליהם הוא מטיל תפקיד של "אבטחת מקומות הסכנה". הצוות יהיה תמיד צמוד ליחידה, וינחה אותם בכל שלבי המבצע באמצעי הזהירות שעליהם לנקוט. על פי שיקול דעתם, הם יחליטו באיזו רמה יש לאבטח כל אתר, יקימו גדרות בטחון ויציבו שמירה. לפני צאת היחידה למבצע כינס המפקד את כל החיילים, נתן הוראות ופקודות שונות, ואף התריע: יש להישמע להוראות צוות האבטחה! הפרת פקודת הצוות, ייחשב כהפרת פקודת המפקד!

כך בתורה כתובים עצם האיסורים - הסכנות. אבל יחד עם זאת בתורה עצמה כתוב (ויקרא יח ל): "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי" - תעשו משמרות וגדרים סביב גדרי התורה. **והתורה במפורש נתנה את יפוי הכח הזה לחכמי ישראל שבכל דור ודור** (דברים יז י): "וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ... וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרוּךָ. עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ וְעַל הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לְךָ - תַּעֲשֶׂה. לֹא תָסוּר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יַגִּידוּ לְךָ יָמִין וּשְׂמֹאל".

הקב"ה שותל בכל דור את הצדיקים וחכמי התורה הצמודים לעם ויודעים לתת את ההדרכה הנכונה בכל מצב, להציב את הגדרים הנכונים. עסק התורה שהם שקועים בו, נותן להם את ההכשרה הדרושה לכך. באבחנתם הדקה, הם יודעים היכן טמונות הסכנות, היכן מצויות המכשלות, ומהי רמת האבטחה הנדרשת. עינינו רואות, שמי שחלילה מזלזל בגדרי חז"ל, אין לו שמירה טובה. יכול הוא בקלות נוראה להגיע לידי איסורי תורה ממש. ובמפורש הלוא אמר הקב"ה, שאי ציות לחכמי ישראל, כמוהו כאי ציות לדברי התורה עצמה. (וראי הרחבה נפלאה בספר החינוך מצוה תצו)

ולסיכום הדברים, אנו עם ישראל, עם סגולה, נדרשים לאורח חיים של קדושה וצניעות, השמור מאוד מכל התקרבות לעבירה, ורואים אנו שוב ושוב בתורה ובחז"ל שהשמירה הזאת היא **בנפשנו ממש.** עליה ה' אינו מוותר בשום אופן.

ילדים יכולים לפעמים להכעיס את אבא שלהם. יתכן שהאב יבליג, יתכן שיכעס, ויתכן גם שיעניש. אבל אם נראה לפתע שהאב קם - ועוזב את הבית, נבין שילדיו עשו מעשה אשר לא ייעשה. משהו נורא, שהאבא לא יכול בכלל לסבול.

זה מה שקורה חלילה אם יש חסר בצניעות. התורה אומרת (דברים כג טו): "וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, **וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר - וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ**". על יתר העבירות, יתכן שה' יכעס ואף יעניש. אבל עבירות של חוסר צניעות, הקב"ה לא יכול לסבול! **"אלוהיהם של אלו - שונא זימה!**". כפי שכתוב במדרש (תנחומא בראשית יב): **"על הכל הקב"ה מוותר, חוץ מעל הזימה".**

רציתי לשאול: כמו שאני מכירה את עצמי – אם אני מתלבשת בצורה כזו או אחרת – אין זה מפני שיש לי כוונות שליליות או רצון להכשיל מישהו. אלא רק מפני שכך נח לי וגרים לי, זה הטעם שלי וכך התרגלתי. שאלתי היא: האם אני מחויבת להתלבש בצורה יותר – רק למען הגברים שלא יכשלו? הרי כל אדם צריך להיות אחראי לעצמו. גבר שבאמת מעוניין לשמור על עצמו – שלא יסתכל. ומי שמסתכל – זו בעצם הבעיה שלו, ולא שלי, לא?!

תשובה:
תחילה יש לדעת, כי עצם לבישת בגד לא צנוע, אסורה באיסור מן התורה של: "ובחוקותיהם לא תלכו". וכמו שכתב מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל (שו"ת יביע אומר ו יו"ד יד): "שבכלל איסור זה שלא להידמות לגויים במלבוש המיוחד להם. ומכיון שנצטווינו ללבוש בגדי צניעות ולהתרחק מבגדי פריצות, הרי אופנה זו מיוחדת רק לגויים, והמתנהג על פי אופנה זו עובר על 'ובחוקותיהם לא תלכו'". לכן אף אם הלובשת אינה מתכוונת למחשבות בלתי טהורות של פיתוי וגירוי וכדומה, ואפילו בפועל לא הכשילה אף אחד, עצם לבישת בגד בסגנון גויי ופרוץ, אסורה. וכותב ספר החינוך (מצוה רסב): "והמתרחק מכל הנהגותיהם ומכל נימוסיהם, וישים כל לבו ומחשבותיו אל השם יתברך ובמצוותיו היקרות, נפשו בטוב תלין וזרעו יירש ארץ".

וכעת - לגבי גרימת מכשול לאחרים. המשפט: "מי שמסתכל - בעיה שלו", איננו נכון ביהדות כלל וכלל.

בעם היהודי ישנה אחריות הדדית חזקה ביותר - "כל ישראל ערבים זה בזה" (מסכת שבועות לט ע"א). ומצווה התורה ואומרת: "וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל" (ויקרא יט יד) - באיסור זה נכלל כל גרימת נזק רוחני לאדם. כמו שאומר הרמב"ם (ספר המצוות): "איסור זה, הוא כולל גם כן מי שיעזור לעבירה או יסבב [יגרום] אותה, כי הוא יביא את האיש ההוא, שעיוורה תאוותו את עין שכלו, ויפתהו ויעזרהו להשלים עבירתו, או יכין לו סיבת העבירה".

לצערנו ישנם הרבה אנשים "עיוורים", אשר "עיוורה תאוותם את עין שכלם" - התאווה מעוורת להם את העיניים שלא לראות את האמת של התורה, ונוהים הם אחר תאוותיהם. עוברים הם על מה שאמרה התורה (במדבר טו לט): "וְלֹא תָתֻרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם, אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם", שלא לתת לעיניים ולמחשבות לתור ולשוטט במקומות אסורים. אולם למרות שהם אשמים בכך שאינם שומרים על עצמם, בכל זאת, גם מי שגורם ומסייע להם ונותן להם "חומר" לחטא, עובר אף הוא על איסור מן התורה.

לכן אשה שהולכת בלבוש לא צנוע, וגורמת בכך לאנשים להסתכל ולהיכשל בהרהורי עבירה, הריהי נושאת בעוונם, כדברי רבנו יונה: (אגרת התשובה אות ע"ח): "וּצְרִיכָה הָאִשָּׁה שֶׁתְּהֵא צְנוּעָה וְנִזְהֶרֶת שֶׁלֹּא יִסְתַּכְּלוּ בָּהּ בְּנֵי אָדָם, חוּץ מִבַּעֲלָהּ, שֶׁהַמִּסְתַּכְּלִים בָּהּ יוֹרְדִים לְגֵיהִנֹּם, וְהִיא עֲנוּשָׁה בְּעֹנֶשׁ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם, שֶׁהֶחְטִיאָה אוֹתָם בָּזֶה שֶׁלֹּא נָהֲגָה צְנִיעוּת בְּעַצְמָהּ וְנִכְשְׁלוּ בָּהּ".

אלו דברים חמורים מאוד. אותה אשה שלא נזהרה והלכה בלבוש המושך אליה מבטים, נושאת בעוונם של כל אותם אנשים שהסתכלו בה. כמה שקי עבירות וחובות ח"ו יכולה אשה כזו לצבור מהליכה 'תמימה' ברחוב. ה' יצילנו. וזאת גם כאשר האנשים שהסתכלו אף הם אשמים. וכל שכן שיש אנשים שאכן רוצים לשמור על עצמם, אך אין זה קל, והיא גורמת להם להיכשל מבלי רצונם [סוף כל סוף, כדי להסיט את עיניו ולא להסתכל, היה צריך אותו איש לראות שיש כאן איזה חוסר צניעות. כלומר גם מבלי שירצה, משהו כבר נקלט לו. ומי אשם?].

כמה עלינו להיזהר שלא להיות "כְּמִתְלַהְלֵהַּ הַיֹּרֶה זִקִּים חִצִּים וָמָוֶת... וְאָמַר הֲלֹא מְשַׂחֵק אָנִי" (משלי כו יח), להצית חס וחלילה אש זרה של הרהורי עבירה, ולטעון בתמימות: "אין לי כוונות רעות", "אני מתלבשת בשביל עצמי", וכדומה.

מעשה מפליא ומיוחד עד מאוד, היה בבתו של ה"חתם סופר" זצ"ל, נביא אותו כלשונו מן המקור (ספר אגרת סופרים, מכתבי משפחת ה"חתם סופר"): מרת גיטל עליה השלום, היתה יפת מראה עד מאד. ובצדקתה הגדולה הסתירה עצמה ככל האפשר מעין רואים ולא יצאה בשוק אלא רק בהכרח גדול. ופעם אחת הרגישה שאיש אחד אוחז דרכו אחריה, ולמרות כל תחבולותיה חותר בכל עוז להביט בפניה. בשובה לביתה לקחה ספר תהילים שהיה רגיל אביה הקדוש להתפלל בכל עת מצוא, והתחננה לפני ה' להסיר ממנה יופי פניה. בבוא אביה הקדוש לבית, וימצאנה עומדת בזוית ומתפללת, ודמעות שליש יורדים על לחייה, ויחרד על המראה, ויאמר: בתי למה תבכי מרה ולמה ירע לבבך? ותען ותאמר: הנה נא ידעתי אבי, אומרים עלי כי יפת מראה אנכי, ורואַי בחוץ קלי דעת, יביטו יראו בי ונוקשו ונלכדו בהרהורי עבירה. וכן אירע לי גם עתה בלכתי בשוק. ואתחלחל על הדבר הזה ובמסתרים תבכה נפשי, ובצר לי על זה, התפללתי אל ה' שיסיר אור פני ממני, ולא תבוא עוד תקלה על ידי. ויתפעל אביה הקדוש לשמע דבריה, ויאמר לה: ברוכה את בתי לה', היטבת כל אשר דברת. ומאחר שכוונתך לשם שמים, אברכך שיתן ה' שאלתך אשר שאלת מעמו, ותחת אשר את מוותרת על אור פנים גשמיים, תזכי לבן מאיר עיני ישראל בתורתו ובצדקתו! ויהי לה כן, כי בזמן קצר אחרי זה, נחלתה במחלה קשה, ואם כי שבה לאיתנה כבראשונה, בכל זאת פניה לא היו לה עוד, וסר ממנה יופיה. ונולד לה בן הגאון רבי עקיבא קורניצר זצוק"ל אשר היה מופת לרבים בגדולת תורתו וקדושתו הנשגבה, ככל אשר דיבר לה מלאך ה' החתם סופר זצוק"ל.

את הדברים הבאים - לו נחרוט על ליבנו באותיות של זהב:

אמרו חז"ל: למדנו יראת חטא מבתולה, ששמע אותה רבי יוחנן שנפלה על פניה ואמרה:
"רבונו של עולם, בראת גן עדן בראת גיהנם, בראת צדיקים בראת רשעים.
יהי רצון מלפניך שלא יכשלו בי בני אדם" (משכת סוטה כב ע"א).

שכר ועונש בעולם הבא

עולם הבא

כידוע, אחד מיסודות היהדות, הוא האמונה בשכר ועונש לעולם הבא, וכמו שכתוב: "הֲרֵיניִ מַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה... שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲנִישׁ לָרְשָׁעִים וּמְשַׁלֵּם שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים".

מלבד ההוכחות והראיות לכך שקיים עולם הבא [שלא נוכל כמובן להכנס אליהן במסגרת זו. למעוניינות, ישנה ספרות רחבה בנושא וכגון הספר "מסילות אל האמונה", ספר "המהפך" לרב זמיר כהן שליט"א ועוד], למעשה, כל אדם בתוך תוכו חש בזה. למשל כשקרוב משפחה אהוב נפטר, כל אחד מרגיש ויודע שרוחו עדין קיימת, אין זה יתכן שהוא פשוט התנדף לו מן העולם. לכן נראה שאף אנשים הרחוקים לגמרי משמירת תורה ומצוות, אומרים קדיש ומתפללים על הנפטר.

אף הדעת נותנת זאת, כי - איך אומרים? **"אם חיים - למה מתים? ואם מתים - למה חיים?"**, כלומר: הרי העולם נברא בחכמה כל כך מופלאה, ובודאי שיש יוצר בעל חכמה אדירה שעומד מאחורי היצירה הנפלאה הזו. והיוצר הזה, בודאי יצר את העולם מתוך מטרה. ואם חיי העולם הזה הם היו המטרה, הרי שהיה הבורא צריך לתת עבור האדם את כל הלוקסוס האפשרי כאן בעולם, ללא שום יסורים וכמובן ללא מוות בסופו של דבר. ואם זה לא כך, אלא יש יסורים ויש מוות, אז צריך להבין מהי בעצם המטרה שלשמה האדם קיבל את החיים.

למה הדבר דומה?

מדענים לחקר ההתנהגות האינטלקטואלית, עשו ניסוי בקרב שני שבטים פרימיטיביים באפריקה: הם החליטו להכניס מקרר אמריקאי משוכלל למרכז הכפר, באישון לילה, ולצפות מרחוק באמצעות מצלמות נסתרות כיצד יגיבו הילדים המקומיים לנוכח הממצא החדש.

בשבט "קוקו לוקו" השכים קום אחד הילדים כדי להוציא את הכלב לטיול, בדרך הוא ראה עב"מ - עצם בלתי מזוהה, תיבה ענקית בצבע חום, עשויה מחומר בלתי מזוהה. הוא בודק בעיניו, וכלבו מרחרח ובודק באפו, ממשש, מנסה להזיז ולבסוף מגיע למסקנה שבתוך התיבה מונח משהו חשוב וכבד [כנראה מתנה משמיים בגלל שאנחנו, בני שבט "קוקו לוקו" מאוד נחמדים].

הוא קורא לראש השבט המכובד, בעל הכובע עם הנוצה האדומה. ראש השבט בודק את הממצא לעיני עשרות סקרנים [וכמובן לעיני המדענים שנמצאים הרחק משם ורואים הכל דרך מסך ענק]. הוא מקיש על הקופסא, מבקש שיביאו לו סכין גדולה, ומצליח לפתוח את האריזה לקול מחיאות כפיים סוערות. לעיני כולם נגלה חפץ מלבני גדול. ראש השבט מסתובב סביב החפץ, בוחן ומתבונן, הוא מושך בחוזקה באחת הבליטות, ולפתע נפתחת הדלת, ושוב - מחיאות כפים סוערות מצד הקהל. הם רואים בפנים מדפים ומגירה, ראש השבט פותח את המגירה ומוציא משם חוברת, הוא מדפדף, מעביר לידי נתיניו וכולם נהנים מאוד מהתמונות המדויקות. ראש השבט חושב: "מה אפשר לעשות במתנה, מעניין למה זה משמש, מה התועלת", ואז עולה במוחו רעיון גאוני, במקום שכל החפצים והבגדים שלו יהיו מפוזרים על רצפת הצריף, אפשר לסדרם על המדפים. איזה רעיון נפלא... ושוב מחיאות כפים סוערות, כמה חכם ראש השבט...

בשבט "בונה בטטה", הסיפור חזר על עצמו, גם שם ראש השבט פתח את האריזה לקול מחיאות כפים. אולם לאחר שמצא את החוברת הוא החל להתבונן ולחשוב, הוא סקר את החלקים והשווה אותם למה שמצויר בחוברת. הוא ראה חוט חשמל, והבין שזה צריך להתחבר לחורים בקיר. הוא קדח חורים בקיר הצריף, הכניס את התקע וכלום לא קרה. הוא הבין שמשהו אמור להתרחש כאשר מכניסים את התקע, ואם לא קורה כלום, סימן שהחורים שעשה בקיר אינם

מתאימים. הוא הבין שהוא לא מבין, ולכן שלח שני נציגים עם החוברת לעיירה הרחוקה, אולי שם מבינים. בעיירה שלחו את הנציגים לעיר הגדולה, שם הסבירו להם על המצאת החשמל...

בסופו של דבר הם חזרו לכפר עם טכנאי וגנרטור שחיבר את המקרר לחשמל. ראש השבט הבין שהמקרר שומר על טריות המזון, אפשר לקרר או להקפיא ומעתה אין צורך לצוד בכל יום. (סיפור מאת הרב יעקב יעקב שליט"א)

קבלנו חיים במתנה.

האם ננהג כמו שבט קוקו לוקו, שהתאפיין בחשיבה שטחית ורדודה, או שנהיה חכמים יותר, לפחות כמו ראש השבט בונה בטטה?! הוא השכיל להבין, שלמוצר הזה ישנו יצרן. הוא בחן את החלקים, הבין שצריך להיות להם תפקיד. ניסה להבין את כוונת היצרן, חקר וברר, עד שהגיע לשימוש הנכון והאידיאלי של המוצר, לפי כוונת היצרן.

כך אנחנו צריכים להיות חכמים ולחשוב: הבורא ברא עולם מתוחכם ונפלא. זה הרי אווילי להשתמש בו רק כדי לאכול ולשתות וליהנות ולבסוף למות. **לא יתכן שזו היתה כוונת היצרן!** ומה גם שאנו רואים, שיש בקרבנו נשמה רוחנית עילאית, ששואפת לגבוהות. איננו כמו בהמות שהראש שלהן שקוע בחציר ובאבוס. אז אם היצרן היה רוצה שרק נאכל ונשתה ונבלה, לא היה צריך לתת לנו נשמה כזאת. ככל שהאדם מתבונן בחידת החיים, הוא מבין שחייבת להיות להם משמעות הרבה יותר עמוקה ממה שנראה לעין. הוא שואל ומברר, חוקר ודורש, עד אשר מגיע אל חקר האמת, ולשימוש הנכון והאמיתי שאליו התכוון היצרן.

נודע לו שאכן, העולם הזה הוא רק תחנה אחת מתוך מציאות החיים השלימה של האדם. וככל שהוא יעצב את נשמתו לפי הוראות היצרן, שהן התורה והמצוות, כך הוא יכשיר את עצמו לקבלת הטבות בעולם הבא. וחלילה להיפך, אם יקלקל ויהרוס את נשמתו, היא תסבול לאחר מכן סבל רב. [ראי הרחבה נפלאה בספר היקר "מסילת ישרים", המבאר בפרק הראשון את חובת האדם בעולמו. ובעוד ספרי חשיבה ומוסר.]

מן המקורות

רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: הָעוֹלָם הַזֶּה דּוֹמֶה לַפְּרוֹזְדּוֹר בִּפְנֵי הָעוֹלָם הַבָּא. הַתְקֵן עַצְמְךָ בַּפְּרוֹזְדּוֹר, כְּדֵי שֶׁתִּכָּנֵס לַטְּרַקְלִין. הוּא הָיָה אוֹמֵר: יָפָה שָׁעָה אַחַת בְּתְשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בָּעוֹלָם הַזֶּה, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְיָפָה שָׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרַת רוּחַ בָּעוֹלָם הַבָּא, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה. (אבות ד טז-יז)

יש דין ויש דיין!

ספר קהלת, שהוא ספר שחיבר שלמה המלך, החכם מכל האדם, על החיים ומשמעותם, מסיים במילים: "וּזְכֹר אֶת בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְּחוּרֹתֶיךָ, עַד אֲשֶׁר לֹא יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה, וְהִגִּיעוּ שָׁנִים אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵין לִי בָהֶם חֵפֶץ... **וְיָשֹׁב הֶעָפָר עַל הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה, וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ...** סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע, אֶת הָאֱלֹהִים יְרָא וְאֶת מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם. **כִּי אֶת כָּל מַעֲשֶׂה - הָאֱלֹקִים יָבִיא בְּמִשְׁפָּט, עַל כָּל נֶעְלָם, אִם טוֹב וְאִם רָע".**

האדם היהודי מתהלך בעולם, מתוך ידיעה ברורה ש"יש דין ויש דיין", העולם איננו הפקר. הקב"ה הוריד אותנו לכאן למלא ייעוד מסויים, ובבוא הזמן תשוב הנשמה לתת דין וחשבון לפני הקב"ה על כל פועלה. "עֲקַבְיָא בֶן מַהֲלַלְאֵל אוֹמֵר: הִסְתַּכֵּל בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְאֵין אַתָּה בָא לִידֵי עֲבֵרָה. דַּע, מֵאַיִן בָּאתָ, וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן. מֵאַיִן בָּאתָ? מִטִּפָּה סְרוּחָה. וּלְאָן אַתָּה הוֹלֵךְ? לִמְקוֹם עָפָר רִמָּה וְתוֹלֵעָה. **וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עָתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן? לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא**" (פרקי אבות ג א).

גן עדן וגהינם

*נתן הקדוש ברוך הוא לישראל לשמור את התורה, והתנה עמהם ואמר להם: "**כל מי שהוא משמר את התורה - הרי גן עדן לפניו, ומי שאינו משמר את התורה - הרי גהינם לפניו**". (שמות רבה ב)*

אמר רבי שמואל: כל העושה מצוה אחת בעולם הזה - המצוה מקדמת אותו והולכת לפניו לעולם הבא. וכל העובר עבירה אחת בעולם הזה - העבירה מלפפת אותו והולכת לפניו ליום הדין. (מסכת סוטה ג ע"ב)

האם חשנו פעם חרטה עמוקה? חרטה כזו - הממלאת את הלב בצער עמוק וקשה? חרטה כזו - המלווה ברצון עז להחזיר את הגלגל אחורה, ולתקן טעות נוראה שעשינו?

כל אחד חש לפעמים בחייו חרטה - ברמה כזו או אחרת. אבל ישנה חרטה, שהיא כזאת עמוקה, כזאת קשה, שאף אחד בעולם לא חש כמוה כל ימי חייו!

אמר הגאון רבי אליהו מוילנא זצוק"ל: בעת שמוליכים את האדם מביתו לקברו, ואז ייפקחו כל חושיו, ורואה מה שלא יכול היה לראות בעת חיותו, ומראים לו עונשי גיהנם ותענוגי גן עדן, ורואה איך כילה ימיו בהבל... ויתבונן אז בשכלו הזך כמה תענוגי גן עדן הפסיד, וכמה שעות היו בכל ימי חייו אשר הלכו בבטלה, אשר כל שעה ושעה היה יכול להרויח גן עדן בתענוגים נפלאים אשר עין לא ראתה... **אין בכח אדם לצייר גודל שברת ליבו וחרטתו,** ואז גדולה תשוקתו שיתן לו הקב"ה רשות לחזור לביתו ולעסוק בתורה ובמצוות כל ימיו. וממרט שערות ראשו וקורע את בשרו ואומר: "אוי לי, איך החלפתי עולם תענוגים נצחיים על עולם חושך. והצער הזה קשה לו מכל יסורי הגהינם". (מתוך מכתב של הגרש"ז בלאק, תלמיד החפץ חיים. מובא בספר "ליקוטי מאמרים").

שכר גן עדן, ועונש הגהינם - אין לנו כלל וכלל כלים להבין את עומקם ומשמעותם.

ישנם גויים טפשים, שמציירים את גן עדן כמקום של תאוות גופניות ללא הגבלה. כמו שידוע שמבטיחים ל'שהידים' גן עדן נפלא, שיקבלו בו שבע בנות בכל יום, ועוד כהנה הנאות למיניהן. אוי לנפשם, איזה גהינם מחכה להם. "גהינם כלה, והם אינם כלים!"

אבל אנו יודעים שהנאות גן עדן, הן הנאות שונות בתכלית. הנאות רוחניות עליונות, שהנפש נהנית בהם הנאה עצומה, שאין באפשרותנו לתאר כלל וכלל.

אומר הרמב"ם (הלכות תשובה פרק שמיני): הטובה הגדולה שתהיה בה הנפש בעולם הבא, אין שום דרך בעולם הזה להשיגה ולידע אותה. שאין אנו יודעים בעולם הזה אלא טובת הגוף, ולה אנו מתאווים. אבל אותה הטובה - גדולה עד אין חקר ואין לה ערך ודמיון. הוא שאמר דוד (תהילים לא-כ), "מָה רַב טוּבְךָ אֲשֶׁר צָפַנְתָּ לִּירֵאֶיךָ". וכמה כָּמַהּ דוד והתאווה לחיי העולם הבא, שנאמר (תהילים כז-יג) : "לוּלֵא הֶאֱמַנְתִּי לִרְאוֹת בְּטוּב ה' בְּאֶרֶץ חַיִּים".

ועוד אומר הרמב"ם (שם): "טובת העולם הבא, אין כח באדם להשיגה על בוריה, ואין יודע גודלה ויופיה ועוצמהּ אלא הקדוש ברוך הוא לבדו... ולא דְּמוּהַ הנביאים כדי שלא יפחתו אותה בדמיון. הוא שישעיה הנביא אמר (ישעיהו סד ג): "עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ".

כוח הפיקורות

"יָפָה שָׁעָה אַחַת שֶׁל קוֹרַת רוּחַ בָּעוֹלָם הַבָּא, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה" (אבות ד טז-יז) - רגע אחד של הנאה בעולם הבא, שווה יותר מכל סך התענוגים וההנאות שיכול העולם הזה להציע בפנינו.

ולעומת זאת, אף עונשי וייסורי הגהינם הם עונשים רוחניים, שאין ביכולת האדם להבין את עומקם ועוצמתם. לפעמים אנו רואים בדברי חז"ל דוגמאות ותיאורים לעונשי הגהינם, וזהו בדרך משל, כדי לקרב את הדברים למושגים שלנו. נוכל אולי לקבל מושג מהכאב העצום שיש לנשמה, על ידי משל המתאר צער המגיע לגוף. למשל חז"ל מספרים (כלה רבתי פרק ב) על רבי עקיבא, שראה באחד ממסעותיו אדם שחור ומפוייח, נושא על ראשו ערימת עצים גדולה, ורץ כמרוצת סוס. חזותו של האיש השחור נראתה מוזרה ומפחידה, ורבי עקיבא ריחם עליו ורצה לעזור לו. אולם האיש המפוייח סיפר שהוא איננו אדם חי כי אם מת שהגיע מן העולם הבא, וסובל עונש חמור עקב עברותיו החמורות והרבות. הוא נענש שמורידים אותו בכל יום לעולם הזה כדי לאסוף עצים למדורה, ואז שורפים אותו במדורה זו. אחר כך מחזירים אותו מחדש לחיים וחוזר כך בכל יום 7 פעמים, כבר במשך שנים רבות. שריפת הגוף ממחישה את "שריפת" הנשמה, ה"נשרפת" ומתייסרת בכאב עצום, פעם אחר פעם, גורמת לעצמה אובדן וכליון, ואינה מוצאת מנוחה.

וכן מוזכר בנביא (שמואל א כה כט) עונש "כף הקלע": "וְאֵת נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ יְקַלְּעֶנָּה בְּתוֹךְ כַּף הַקָּלַע". ואף זה משל לטלטלות עזות, קשות וכואבות שמיטלטלת הנפש, ה' יצילנו. הרמב"ן (שער הגמול), בבארו את ענין עונש "כרת", מסביר כי הנפש שואפת לשוב למקורה הרוחני, שם היא יכולה למצוא את מנוחתה ולהתענג עינוג רוחני שאין דומה לו, אבל אם יש לה עבירות, העבירות הללו מפריעות לה וחוסמות אותה, ויש לה צער גדול מאוד. "ועובי העוונות וגסות החטאים שהבדילו בינה לבין בוראה, מונעים אותה ונמשכת ונצמדת באש של גיהנם, ומחשבה זו הנמנעת ממנה היא יסורים וצער גדול שאין לו חקר ותכלית, מלבד צערי גיהנם, וזה מענין הכרת הוא, לומר שהיא נכרתת מיסודה כענף הנכרת מן האילן שהוא חי ממנו".

והנה נביא מעט מדברי המדרש (כתפוח בעצי היער אות א, יג), בעונש המכשילות את הרבים בהרהורי עבירה, על ידי חוסר צניעות: "כשנגלה הקב"ה למשה בהר חורב, ואמר לו לך והוצא את עמי בני ישראל ממצרים, באותה שעה ציוה הקב"ה למלאך שר הפנים, לך והבא את משה עבדי לשמים וכו', אמר לו הקב"ה לשר של גיהנם, לך עם משה והראה לו את הגיהנם, וכיצד נידונים הרשעים בתוכה. כשבאו לתחילת גיהנם, ראה משה בני אדם תלויים בעיניהם, ותלויים באוזניהם, ובידיהם, וברגליהם, ובלשונם, והנשים תלויות בדדיהן, ובשערותיהן, וברגליהן, בשלשלאות של אש. אמר לו משה, מפני מה הם תלויים בעיניהם? אמר לו מפני שהביטו באשת איש, ובממון חבריהם ברעה. ותלויים באוזניהם? מפני ששומעים דברים בטלים ודברי הבלים, ומסירים אוזנם משמוע תורה. והתלויים בלשונם? הם המספרים לשון הרע, ומרגילים לשונם על דברים בטלים. ותלויים ברגליהם? מפני שהולך ברכילות חברו, ולא הולך לדבר מצוה, ולא לבית הכנסת להתפלל לבוראו. ותלויים בידיהם? מפני שגוזלים ממון חבריהם בידיהם, וההורג את חברו. והנשים תלויות בדדיהן בשלשלאות של אש? מפני שהן מכשילות את הבחורים, ויבואו לידי הרהור עבירה".

עוד נעתיק כאן מעשה נורא שמביא הרב "שומר אמונים", וכה דבריו, כלשונם:

וַאֲסַפֵּר מַעֲשֶׂה נוֹרָא שֶׁסִּפֵּר לִי אִישׁ נֶאֱמָן, אֲשֶׁר הָיָה אֵצֶל אָבִיו שֶׁהָיָה דָּר בְּאֵיזֶה יִשּׁוּב, וּבָא מִן הַדֶּרֶךְ בְּחֶבְרַת אֵיזֶה אֲנָשִׁים מִמִּסְחָרָם וְדַרְכָּם, וְנָסְעוּ בַּעֲגָלָה עִם סוּסִים, וְעָבְרוּ דֶּרֶךְ הַשָּׂדֶה, וּפִתְאֹום שָׁמְעוּ יְלֵלָה וְקוֹל מַר צוֹרֵחַ בְּקוֹל גָּדוֹל: "יְהוּדִים, יְהוּדִים, בּוֹאוּ וְרַחֲמוּ וְהוֹשִׁיעוּ לָנוּ!" וְנָשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וְרָאוּ בַּיִת אֶחָד עוֹמֵד בַּשָּׂדֶה וּמִשָּׁם יוֹצֵא הַקּוֹל, וְקָפְצוּ כֻּלָּם מֵהָעֲגָלָה, כִּי חָשְׁבוּ אוּלַי בָּא אֲלֵיהֶם אֵיזֶה גֵּזֶלְן וְרָצוּ לְהוֹשִׁיעַ.

אֲבָל כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לַבַּיִת, הֵמָּה רָאוּ וְתָמְהוּ, כִּי רָאוּ שָׁם אִשָּׁה זְקֵנָה אַחַת, וְעַל הַסַּפְסָל שׁוֹכֶבֶת אִשָּׁה צְעִירָה, וְשָׁם אֵשׁ גָּדוֹל מְאֹד בּוֹעֵר בָּאָרֶץ, וְעַל הָאֵשׁ יוּרָה גְּדוֹלָה, וּבְתוֹךְ הַיּוּרָה הַרְבֵּה בְּגָדִים, וְהָיָה

מַרְתִּיחַ מְאֹד מִגֹּדֶל הָאֵשׁ, עַד שֶׁהָרְתִּיחָה עָלָה לְמַעְלָה. וְלֹא דִּבְּרָה זוֹ הָאִשָּׁה כְּלוּם עִמָּהֶם, רַק תָּחֲבָה יָדֶיהָ לְתוֹךְ הַיּוֹרָה הָרוֹתֵחַ וְלָקְחָה הַבְּגָדִים שֶׁבִּשְּׁלוּ וְהִרְתִּיחוּ שָׁמָּה מִתּוֹךְ הָרְתִּיחָה, וְנָתְנָה אוֹתָם עַל הָאִשָּׁה הַצְּעִירָה עַד שֶׁשָּׁרְפָה אֶת בְּשָׂרָהּ, וְהִיא הָיְתָה צוֹעֶקֶת בְּקוֹלוֹת גְּדוֹלוֹת. כָּכָה עָשְׂתָה כְּסֵדֶר כְּמַעַט בְּכָל רָגַע, וְהֵבִינוּ שֶׁאֵין זֶה עִנְיָן אֱנוֹשִׁי, וְרַק מֵהַנְּשָׁמוֹת הַנִּדָּחוֹת מֵעוֹלָם הַתֹּהוּ שֶׁזֶּה עֲנָשָׁם, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְנָפַל פַּחַד גָּדוֹל וְנוֹרָא עֲלֵיהֶם, וְנִשְׁמְטוּ אֶחָד לְאֶחָד לַחוּץ.

וּכְשֶׁרָאֲתָה הָאִשָּׁה הַזְּקֵנָה שֶׁהוֹלְכִים לַחוּץ, יָצְאָה אַחֲרֵיהֶם וְהִתְחִילָה עוֹד הַפַּעַם לִצְעֹק בְּקוֹלוֹת: "רַחֲמוּ, הוֹשִׁיעוּ לָנוּ!" וּמִכֹּחַ הַפַּחַד שֶׁנָּפַל עֲלֵיהֶם, שָׁכְחוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוּסִים וַעֲגָלָה, וּבָרְחוּ וְרָצוּ עַד הַכְּפָר בְּאֵימָה גְּדוֹלָה, וְנָפְלוּ שָׁם לָאָרֶץ וְשָׁכְבוּ חֲלָשִׁים כַּמָּה שְׁבוּעוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. וְאַחַר כָּךְ נִזְכְּרוּ שֶׁאֵין שָׁם בְּזֶה הַשָּׂדֶה וְלֹא הָיָה מֵעוֹלָם שׁוּם בַּיִת עוֹמֵד שָׁם. וְכַנִּרְאֶה שֶׁהַצְּעִירָה הָיְתָה בִּתָּהּ שֶׁל הַזְּקֵנָה, שֶׁלֹּא גִּדְּלָה אוֹתָהּ עַל דַּרְכֵי הַצְּנִיעוּת, וְזֶה הָיָה עֹנְשָׁם שֶׁאִמָּהּ בְּעַצְמָהּ שָׂרְפָה אוֹתָהּ. וְכָכָה יְהֵא בְּתַקֵּף עֹז בְּיֶתֶר שְׂאֵת לְאֵלּוּ הַנָּשִׁים הַשְּׁחוּצוֹת וְלִמְגַדְּלֵי בְּנֵיהֶם בַּחֲצִיפוּת, וְשׁוֹרְפוֹת נִשְׁמוֹת בְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם בַּחֲמָלָה שֶׁחוֹמְלוֹת עֲלֵיהֶם. אֲבָל שָׁם לְאַחַר הַפִּטִּירָה יִתְהַפְּכוּ לְאַכְזָרִים גְּדוֹלִים עֲלֵיהֶם, וְהָאֲבוֹת וְהָאִמָּהוֹת בְּעַצְמָם יָדוּנוּ בְּנֵיהֶם בְּכָל מִינֵי אַכְזְרִיּוּת שֶׁבָּעוֹלָם. וּמִצָּוָה גְּדוֹלָה לְכָל אֶחָד לִקְרֹא זֹאת וּלְפָרֵשׁ וּלְסַפֵּר זֹאת לִנְשֵׁי זְמַנֵּנוּ, לְמַעַן יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ שֶׁיֵּשׁ בּוֹרֵא עוֹלָם וְאֵינוֹ מְוַתֵּר כְּלוּם וּכְלוּם. עַד כָּאן.

קשה לנו לשמוע דברים כאלה. אנו יודעים שהקב"ה רחמן מלא רחמים, ואוהב ומיטיב. וזה כביכול לא מסתדר לנו, איך יתכן שהוא מענים עונשים נוראיים וקשים? אבל הקב"ה הוא שאומר לנו (דברים ח ה): "וְיָדַעְתָּ עִם לְבָבֶךָ, כִּי כַּאֲשֶׁר יִסַּר אִישׁ אֶת בְּנוֹ, ה' אֱלֹקֶיךָ מְיַסְּרֶךָּ". אין לנו הבנה אמיתית בטיבם של עונשים, שכולם באים לעכך את הנשמה, להחזיר אותה למצב הטוב של דבקות, ולתקן את מה שהתקלקל והתעוות. וכתוב [ראי במסכת הבאה] שבעולם הבא הנפש מבינה שכל העונשים הם מתוק אהבה וחמלה ולא מתוק נקמה חלילה, ולכן היא מצדיקה עליה את הדין ומקבלת אותו באהבה.

אבל מצד שני, מי שעוצם עיניים ואומר לעצמו: "באמת, הקב"ה רחמן, ואני כבר אסתדר איתו שם למעלה", טועה טעות קשה. "כל האומר הקב"ה ותרן, יותרו [ייחתכו] מעיו" (מסכת בבא קמא נ ע"א). כלומר מי שיסמוך על הוותרנות של הקב"ה, בסופו של דבר חלילה יסבול. ולמה? כי נכון שהקב"ה רחמן, מקור הרחמים והחסד, אבל לא שייך כאן ויתור. כמו שרופא לא יכול לוותר לפציינט על טיפולים מכאיבים שעליו לעבור. זה הצורך, זה ההכרח, זו טובתו של החולה. אבל מידת הרחמנות והאכפתיות של הרופא, מחייבת אותו, ככל שהדבר תלוי בו, למנוע מהחולה את המחלה, להזהיר אותו לפני כן מהדברים הגורמים למחלה ולהרחיק אותו מהם, ואפילו להפחיד ולזעזע, כדי לנער ולעורר אותו, שיפסיק עם אורח החיים המקולקל וההרסני שלו, ויאמץ אורח חיים בריא וטוב. זה רופא רחמן באמת. וזה בעצם מה שעושה התורה: כל ההזהרות והעונשים המובאים בתורה ובדברי חז"ל, באים לעורר אותנו מבעוד מועד, כל זמן שהנשמה עדיין בקרבנו ואפשר עוד לתקן. ואם קצת נזדעזע, ואם קצת נישן פחות טוב בלילה, ואם קצת נתחיל לפחד; אם קצת נתעורר לחשוב מאין באנו ולאן אנו הולכים, ולפני מי אנו עתידים ליתן דין וחשבון – אז זה מצויין. אל אחד לא עשה לנו בזה רע, אלא רק טוב. עכשיו נתחיל ללכת בעניים

בקומות. עכשיו נוכל להתנער מבושת ה"גן עדן של שוטים" ולהתפכח. עכשיו נשים לב יותר. נישאר, ניזהר. רק עכשיו אנחנו יכולים להיות רגועים באמת.

כי רק כאן, בעולם הזה, האפשרות היא בידינו, למנוע ולחסוך את הכאב. לאמץ אורח חיים בריא וטוב, שישאור על בריאותה וטהרתה של הנשמה, שלא נגטרק חלילה "טיפולים" מכאיבים וקשים!

כן הפקורות

"וְאַתָּה צַדִּיק עַל כָּל הַבָּא עָלֵינוּ, כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ, וַאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ"
(נחמיה ט לג)

אמרו חז"ל (מסכת עירובין יט ע"א): אמר רבי ירמיה בן אלעזר: בא וראה, שלא כמידת הקב"ה - מידת בשר ודם. מידת בשר ודם, אם מתחייב אדם הריגה למלכות - מטילים לו חכה [מחסום] לתוך פיו, כדי שלא יקלל את המלך. אבל מידת הקב"ה, **אם אדם מתחייב הריגה למקום - שותק! ולא עוד, אלא שמשבח!** שנאמר (תהילים סה ב) "לְךָ דֻמִּיָּה תְּהִלָּה"... אמר רבי יהושע בן לוי, מהו שכתוב (תהילים פד ז): "עֹבְרֵי בְּעֵמֶק הַבָּכָא, מַעְיָן יְשִׁיתוּהוּ, גַּם בְּרָכוֹת יַעְטֶה מוֹרֶה"? "עוברי" - אלו בני אדם שעוברים על רצונו של הקב"ה. "עמק" - שמעמיקים להם גיהנם. "הבכא" - שבוכים ומורידים דמעות כמעיין. "גם ברכות יעטה מורה" - שמצדיקים עליהם את הדין, ואומרים לפניו: **רבונו של עולם, יפה דנת, יפה זיכית, יפה חייבת, ויפה תקנת גיהנם לרשעים, גן עדן לצדיקים"!**

עוד אמרו (מסכת תענית יא ע"א): בשעת פטירתו של אדם לבית עולמו, כל מעשיו באים לפניו, ואומרים לו: כך וכך עשית במקום פלוני ביום פלוני, והוא אומר: הן [נכון הדבר]. ואומרים לו חתום, וחותם. **ולא עוד אלא שמצדיק עליו את הדין, ואומר להם: יפה דנתוני!** לקיים מה שנאמר (תהילים נא ו): "לְמַעַן תִּצְדַּק בְּדָבְרֶךָ".

צריך עיון

מלשונו הטהורה של רבנו יונה (שערי תשובה שער ראשון אות י):

העיקר הראשון - החרטה. יבין לבבו, כי רע ומר עזבו את ה'. וישיב אל לבו, כי יש עונש ונקם ותשלום על העוון. ויתחרט על מעשיו הרעים. ויאמר בלבו: מה עשיתי, איך לא היה פחד אלהים לנגד עיני, ולא יגורתי מתוכחות על עוון, ומן השפטים הרעים. כי רבים מכאובים לרשע. לא חמלתי על גופי, ולא חסה עיני עליו משחתו, מפני הנאת רגע אחד. ונמשלתי לאיש שיגזול ויחמוס ויאכל וישבע, ויודע כי אחרי אוכלו ואחרי שתו, יגרס השופט בחצץ שיניו. ורעה מזאת, כי הייתי על הנפש היקרה אכזרי. ונטמאה בגילולי יצרי. ומה הועילה בכל קניניה, אם רעה בעיני אדוניה?! ואיך החלפתי בעולם חולף, עולם עומד לעד לעולם?! איך נמשלתי כבהמות נדמיתי, והלכתי אחרי יצרי כסוס כפרד אין הבין, ותעיתי מדרך השכל?!

והנה הבורא נפח באפִּי נשמת חיים חַכמת לב וטובת שכל, להכירו וליראה מלפניו. ולמשול בגוף וכל תולדותיו. ואחרי אשר בעבור זאת נבראתי, ויהי בי הפך מזה, למה לי חיים?! "ידע שור קונהו, וחמור - אבוס בעליו", ואני לא ידעתי ולא התבוננתי. ולא זכרתי יום המוות. אשר לא ישאר לפני נשמתי. בלתי אם גוויתי ואדמתי.

ותשחק ליום אחרון

"עֹז וְהָדָר לְבוּשָׁהּ - וַתְּשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן" (משלי לה כה)

יש אנשים שכל החיים צוחקים, וברגע האחרון הם בוכים! אוהו...! בכי רב. ומוצדק. אבל יש אנשים, שגם ברגע האחרון, וזה העיקר, הם יודעים שאפשר לשמוח. כי צוחק, מי שצוחק אחרון.

"עוז והדר לבושה" - אם כל חייה הלכה לבושה בצניעות, **בעוז**, בכח רצון חזק, **ובהדר**, ביופי הצניעות. אזי אין לה ממה לפחד. "ותשחק ליום אחרון" - היא מילאה את תכלית חייה בעולם הזה על הצד היותר טוב. (המסר שמעבר למילים)

מעניין, למה לא נאמר זאת גם על האיש? "וילמד תורה כל ימי חייו, וישחק ליום אחרון", או משהו כזה?

- אין זה פשוט "לשחוק ליום אחרון"!

מספרת הגמרא (מסכת נדרים כח ע"ב): כשחלה רבן יוחנן בן זכאי ונטה להיפטר מן העולם, נכנסו תלמידיו לבקרו. כיון שראה אותם, התחיל לבכות. אמרו לו תלמידיו: "נר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק [שהארת את עיני ישראל בתורה, והיית עמוד תווך חזק] - מפני מה אתה בוכה?!" אמר להם: "אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכים אותי, שהיום כאן ומחר בקבר, שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם, ואם אוסרני אין איסורו איסור עולם, ואם ממיתני אין מיתתו מיתת עולם, ואני יכול לפייסו בדברים ולשחדו בממון, אף על פי כן הייתי בוכה. ועכשיו, שמוליכים אותי לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים, שאם כועס עלי - כעסו כעס עולם, ואם אוסרני - איסורו איסור עולם, ואם ממיתני - מיתתו מיתת עולם, ואיני יכול לפייסו בדברים ולא לשחדו בממון. ולא עוד אלא שיש לפני שתי דרכים - אחת של גן עדן, ואחת של גיהנם, ואיני יודע באיזו מוליכים אותי, **ולא אבכה?!**"

דין שמים הוא דין אמיתי וחודר. אין משחקים, אין סתם ויתורים, אין מריחות של "בערך" ושל "פחות או יותר". הכל מדוייק ומחושב, כל מעשה ומעשה נבחן ונשקל היטב, על ידי בוחן כליות ולב. מי יכול לשחוק ולהיות שאנן? אפילו רבי יוחנן לא חש שאנן!

אבל הנה, על אשת החיל - אכן כך נכתב: "ותשחק ליום אחרון"!

וזה מה שאומרת הגמרא (מסכת ברכות יז ע"א), אחר שהיא דנה על מהות העולם הבא והשכר הניתן בו, ממשיכה ואומרת: "**גדולה הבטחה שהבטיחן הקב"ה לנשים, יותר מן האנשים**, שנאמר (ישעיה לב ט): "נָשִׁים שַׁאֲנַנּוֹת קוּמְנָה שְׁמַעְנָה קוֹלִי, בָּנוֹת בֹּטְחוֹת הַאֲזִנָּה אִמְרָתִי".

לאשה ישנה מעלה והבטחה מיוחדת, שהיא אכן יכולה להגיע לידי שאננות ובטחון לגבי העולם הבא שלה!

ובמה זה תלוי? אומר הפסוק במפורש: "עֹז וְהָדָר לְבוּשָׁהּ - וַתְּשְׂחַק לְיוֹם אַחֲרוֹן". הדגש הגדול הוא על הצניעות. וכן כותב רבי אליעזר פאפו זצ"ל, בעל ה"פלא יועץ" (בספרו "חסד לאלפים" על שו"ע, או"ח ג ד): "**כמעט כל עונש האשה בעולם הבא וזכייתה בעולם הבא תלוי בצניעות!** ולכן כל אשה המרבה להיזהר בדרכי הצניעות הרי זו משובחת".

[מובן, שיש לאשה הרבה חיובים נוספים, בעלי משקל כבד של שכר ועונש. לכן אין הכוונה

בדברים אלו, להפחית מחומרתן של מצוות אחרות. ואולם, כפי שנבאר בהמשך, הצניעות מביאה את האשה למצב של שמירה רוחנית, שכמעט לא יתכן שהיא תעבור על איסורי תורה אחרים. למשל: אפשר לראות נשים ששומרות טהרה, אך אינן שומרות שבת. ויש גם להיפך, וישנן נשים ששומרות רק כשרות, וכדומה. אבל כמעט לא יתכן למצוא, אשה שמקפידה על צניעות והיא חלילה מחללת שבת או אינה שומרת טהרה, כשרות וכדומה. כלומר הצניעות היא מידה כוללת שמחזקת את כל אורח החיים של האשה, שיהיה מקושר לתורה ולמצוות. כל חיזוק בצניעות, הוא חיזוק כללי בדרך ה'. ולכן כאמור, בצניעות - תלוי רוב שכרה בעולם הבא].

מידה טובה מרובה!

חז"ל אומרים: "מידה טובה גדולה ממידת פורענות פי חמש מאות", כלומר השכר שהקדוש ברוך הוא נותן, הוא לא באותו יחס בכלל לעומת העונשים שהוא נותן. בעונשים - הקב"ה מעניש במידה המינימלית ביותר שנצרכת לתיקון האדם. אבל בשכר - הקב"ה נותן הרבה הרבה יותר.

אחד האיסורים בתורה הוא איסור אכילת דם. התורה אוסרת לאכול דם [ולכן מולחים עופות ובשר, כדי להפליט מהם את הדם]. וכי מי אוהב לאכול דם? דם זה דבר שאדם נגעל ממנו. אף אחד אינו רוצה לאכול. יתכן מאוד שגם אם התורה לא היתה אוסרת לאכול דם, היינו פשוט נגעלים ולא אוכלים אותו. אם כן איסור זה הוא איסור קל, קל מאוד לקיימו ולעמוד בו. ומה אומרת עליו התורה? "לֹא תֹאכְלֻנּוּ, לְמַעַן יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ כִּי תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה'"! (דברים יב כג), אתה נזהרת לא לאכול, אתה הקפדת לעשות את רצון ה', מגיע לך על זה שכר טוב! ואם על זהירות בדבר כה קל, התורה כה מעריכה ומבטיחה שכר טוב, איזה שכר ינתן למי שכובש את יצרו באיסורים שאדם מתאווה להם ונמשך אליהם, אך כובש את יצרו למען רצון ה'! וכדברי חז"ל (משכת מכות כג ע"ב): "ומה אם הדם, שנפשו של אדם קצה ממנו, הפורש ממנו מקבל שכר; גזל ו**עריות**, שנפשו של אדם מתאווה להן ומחמדתן - הפורש מהן על אחת כמה וכמה **שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות**!".

"עריות" - כל העניינים של חוסר צניעות, זהו איסור שאדם מתאווה לו, נמשך אליו. לאשה יש יצר חזק של רצון להקסים ולעורר ענין, להתייפות ולהתבלט. וכמה הקב"ה מעריך ושמח כשהיא יודעת לכבוש את היצר הזה ולהשתמש בו רק בצורה הנכונה על פי רצונו. איזה שכר טוב מצפה לה!

למה הדבר דומה?

ידוע, שאלפרד נובל, ממציא ה"דינמיט", הצטער מאוד. כאשר הוא פיתח את הדינמיט (1864), כוונתו היתה לטובה, ליצור אפשרות יעילה לפיצוץ סלעים במכרות ולסלילת דרכים. אבל אחר כך הוא ראה שהשתמשו בהמצאה שלו - להרס ולחורבן, לפיתוח פצצות ולהרג. היה לו בזה צער רב. ובצוואתו יסד קרן, בת 9 מליון דולר, להענקת פרסים כספיים לאנשים התורמים לקידום האנושות.

הקב"ה ברא באשה כוחות מיוחדים של נשיאת חן, התייפות, הקסמה וכו', וכל מה שעשה הקב"ה, בחכמה עשה. יצר כוחות של "בנין עדי עד", לבנות עולמות, ליצור את המשיכה הנכונה והרצויה בין האיש והאשה, להביאם לדביקות ולשלימות. אך מה גדול צערו של הקב"ה כשמשתמשים חלילה בכוחות הללו - להרס ולחורבן, להחריב ולהרוס ולבלבל את העולם.

איזה "פרס נובל" נותן הקב"ה לאשה - שמשתמשת נכון בכוחות שלה, ובונה בהם עולמות! ש"עושה הישר בעיני ה'". חיה את החיים בצורה נכונה, ישרה, כמו שהקב"ה מבקש ודורש. אין

לתאר ואין לשער שכרה של אשה זו. "אוכלת מפירותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת לה לעולם הבא" - כל מה שהיא מרוויחה בעולם הזה [חיים שלמים, מוגנים ויפים, אהבת הבעל וכו'], זה רק מן המעט שבמעט מהפירות, התשואות, אבל "הקרן קיימת לעולם הבא", השכר הטוב, האמיתי, האינסופי, שמור לה לעולם הבא. "עַיִן לֹא רָאָתָה אֱלֹקִים זוּלָתֶךָ, יַעֲשֶׂה לִמְחַכֶּה לוֹ"! (ישעיה סד ג)

חשבון לטווח ארוך!

לפעמים מגיע נסיון של מחשבה: 'לפלונית טוב יותר', 'היא מוצאת מעמד בחברה' וכדומה. עלינו להבין שכל הרגשותיה הטובות, רגעי ה'כבוד' וה'אושר' וכו' **של כל ימי חייה**, אינם מגיעים **לרגע אחד** של שכר טוב בעולם הבא.

הבה נתבונן, הנשים הנמצאות בעולם האמת, מהי דרגתן שם לנצח נצחים? הנשים אשר כל ימיהן רדפו אחרי היופי והכבוד המדומה, שם הן אינן מוצאות חן בעיני אף אחד, נוחלות מפח נפש, בושה וכלימה [כמבואר בספר ראשית חכמה (שער הענווה ב ט), כי אין בושה כבושת העוונות כאשר יראו לו לפני כל פמליא של מעלה את מעשיו הרעים, הלוא אז יבוש ויכלם ולא יהיה לו פה להשיב ולא מצח להרים ראש]. לעומתן הנשים אשר כל תשוקתן היתה לעשות נחת רוח וכבוד לרבון העולמים, הן מקבלות שכר ועונג רב, הן אלו אשר מקבלות את הכבוד האמיתי, כראוי למכבדת את מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא. ובנוסף לכך, בניהן וצאצאיהן שנשארו כאן בעולם, אשר בזכות צניעותן זכו לגדול בתורה וביראה, מוסיפים לחשבונן כל רגע ורגע שכר רב עד אין קץ! (הלבוש כהלכתו 263)

ובחרת בחיים

תהומות של אובדן הנשמה - למול פסגות של אושר נצחי ואינסופי, ומה מבדיל ביניהם? "מזבח אחד - ליבו של אדם", הקרבות "קטנות" של הרגלים, תשוקות ויצרים, הקרבות קטנות שהן גדולות, ותוצאותיהן - תוצאות נצח.

רבי אלימלך מליז'נסק זצ"ל, היה רגיל בכל יום שישי ללכת עם בנו לבית הקברות, והיה אומר לו: "ראה נא כל אלו הקברים, התבונן נא כמה היו הם חפצים ושמחים אילו היו נותנים להם עוד שעה אחת לחיות ולתקן. אבל הם כבר אינם יכולים, והאדם לא יודע את עתו, ויפה שעה אחת קודם".

כל זמן שהנר דולק, אפשר עוד לתקן...
כל עוד שהמיתר שלם, אפשר עוד לנגן...

הבה נתעורר נא להביט בעיניים פקוחות, לחשוב ולהעריך ברצינות הראויה את החיים ומטרתם, את הסכנה הגדולה לכליון גוף ונפש, נתעמק ונתבונן לחשוב חשבונו של עולם **עובר,** וחשבונו של עולם **קיים ונצחי**, נתגבר בעוד מועד להיטיב לנפשותינו, ונזכור כי ה' כאב רחמן אומר לנו (דברים פרק ל יט):

"הַזַּיִּים וְהַמָּוֶת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ, הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה,
וּבָחַרְתָּ בַּחַיִּים לְמַעַן תִּחְיֶה אַתָּה וְזַרְעֶךָ".

ברכת הצניעות

אומר הקב"ה לעם ישראל (דברים יא כו-כח): "רְאֵה אָנֹכִי נֹתֵן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם - בְּרָכָה וּקְלָלָה. **אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה'** אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם. **וְהַקְּלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה'** אֱלֹהֵיכֶם, וְסַרְתֶּם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם...".

נשים לב לדיוק יפה ומיוחד במילים הללו: הקב"ה אומר לכל אדם, שיש לפניו שתי אפשרויות, דרך אחת טובה ומבורכת, והשניה - דרך רעה ומקוללת. וממשיך הקב"ה ומסביר, מהן שתי הדרכים האלו: "אֶת הַבְּרָכָה **אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ** אֶל מִצְוֹת ה'... וְהַקְּלָלָה **אִם לֹא תִשְׁמְעוּ** אֶל מִצְוֹת ה'". על הברכה נאמר בפשטות - "**אשר** תשמעו", זה הכי טבעי ומתבקש שתשמעו, מה יותר טבעי מזה שבן נשמע להדרכתו של אביו האוהב, ואביו מרעיף עליו שפע טובה וברכה?! אבל הקללה - "**אם** לא תשמעו" - אם חלילה יהיה מצב חריג שבו מישהו לא ישמע, אם חלילה יהיה איזה בן סורר שלא יאבה לשמוע להדרכתו האוהבת של אבא שלו, ויחפש לעצמו דרכים עקלקלות - אז שידע, שכל הדרכים האחרות - הן קללה.

לו רק נדע, כמה טובה וברכה יש בהליכה בדרך ה', כמה ברכה טמונה בעצם זה שאנו נצמדים לאבא, להדרכה האוהבת שלו. וכמה ברכה טמונה בדרך הצניעות, שהיא למעשה דרך החיים הטבעית, האמיתית והבריאה שהועיד הקב"ה עבור האשה.

על הפסוק: "וְהַצְנֵעַ לֶכֶת עִם אֱלֹהֶיךָ", אומרים חז"ל (תנא דבי אליהו רבא פרק כח): "הצנע לכת - **עִמּוֹ אלוקיך!** שאין לך חביב לפני המקום - מן הצניעות". ומה יותר טוב מאשר לדעת כי ה' יתברך, מקור החסד העליון, נמצא עמנו, אוהב ומחבב אותנו, ומשרה עלינו את ברכתו?

בפרק זה ננסה לראות מעט, אלו ברכות נפלאות מביאה האשה בצניעותה לעצמה, במישור האישי, במישור המשפחתי, ולעם ישראל כולו.

⇦ ברכות בתחום האישי

ננסה להכנס לנעליה, ובעצם לבגדיה, של האשה הלבושה בצניעות ובחן יהודי. כיצד ההופעה הצנועה משפיעה עליה אישית.

✿ הרגשת רוגע ושלימות נפשית

בגד צנוע משרה הרגשה של שלימות- טוב לי עם מה שאני, טוב לי עם העולם הפנימי שלי, ואינני מחפשת השלמה מן העולם החיצוני. זאת לעומת בגד פרוץ המראה על חֶסֶר שיש לאשה, כביכול חסר לה משהו והיא מקווה לקבל משהו ממישהו.

פעמים רבות ניתן לראות, שחוסר צניעות הופך את האשה להיות פגיעה יותר. אפשר גם להבין למה, שהרי יש לה "ציפיות" מסויימות מן ההופעה שלה. היא מנסה להזמין כאן משהו מן

הסובבים אותה, דבר המלווה בלחץ פנימי, שמבקש אישור ותמורה על מה שהיא "מוכרת". זהו תהליך תת הכרתי כמובן, שצריך תבונה ואומץ כדי להודות בו ולא להתכחש אליו.

וכשאדם פגיע יותר, הוא מפתח מנגנוני הגנה, והופך להיות עוקצני ותוקפני יותר. לא פעם, נשים מאבדות את הרוך הטבעי שלהן, והופכות להיות יהירות ושחצניות. במקרים קיצוניים, ניתן לראות נשים שממש - אוי ואבוי למי שיפגע בקצה כבודן... ובהחלט יש לזה קשר עם הבלטה עצמית מופרזת.

לא לחינם מכונים בגדים משוללי צניעות: "בגדי שחץ", הם מביאים את האשה להנהגה של שחצנות ויהירות. בגינם היא מאבדת הרבה מן הטבע הנשי הרך והמתחשב, הסבלני והגמיש. לעומת זאת, המתבונן יוכל לראות בחוש, שאשה שהיא צנועה, יש לה הרבה יותר חוסן פנימי ושלוות נפש. יש לה הרבה פחות תלות רגשית בסובבים אותה. וממילא היא נינוחה יותר, ענווה, רגועה וסבלנית.

כאמור, שאין כאן כוונה להכליל: מי שצנועה היא מושלמת, היא מלאכית, היא ספלנית, רגועה, לא כועסת, לא מתגאה. ומי שאינה צנועה היא כעסנית, שחצנית, גאוותנית. אלא הענין כאן והקטעים הבאים, הוא להצביע על כיוון ההשפעה. להראות כיצד הצניעות משפיעה לטובה. מי שטובה, הצניעות תעשה אותה עוד יותר טובה. ומי שפחות טובה, הצניעות תעזור לה להשתפר. אלא ספק, הצניעות משפיעה לטובה על האישיות של האשה, ובפרט כאשר היא נעשית מתוך עבודה פנימית, ולא רק כהרגל ודפוס לבוש חיצוני. הצניעות שוארת ומטפחת באשה את תכונותיה הנשיות המקוריות והטבעיות, בונה ומעצבת בתוכה אישיות מלאה ושלימה יותר.

צניעות היא שאיפה לפנימיות. מפתח לכל המידות, יסוד ובסיס לכל המעלות.
(הרב פרידלנדר, שפתי חיים א' בהקדמה)

יעילות, ענייניות, שחרור חשיבתי

חז"ל אמרו, כי אחד הסימנים לדור ירוד מבחינה מוסרית הוא: "בית וועד ייהפך לבית זנות" (מסכת סוטה מט ע"ב). רוצים להתאסף, להתוועד, לדון בצורה עניינית על כל מיני נושאים, אך עד מהרה "ההוא" מפריח איזו מילה, "ההיא" מחזירה לו איזה משפט, "ההם" מתאימים את עצמם לאווירה, והאסיפה הופכת ל"בית זנות", לחגיגת יצרים.

נתאר לעצמנו מעמד מכובד של משפט חשוב. השופט מאזין בכובד ראש לדברי עורך הדין מצד התובע, וכעת עולה עורכת הדין מצד הנתבעת. אך אבוי, היא שכחה לכבד את מעמדה והגיע לדיון בלבוש חסר וחשוף. האם באמת יהיה השופט פנוי במלוא מחשבתו להאזין לדבריה החכמים? הרי ברור לכולנו, כי הדיון היה יכול להיות ענייני ויעיל יותר, מתוך התייחסות לתוכן דבריה, ללא המסיח של הופעתה החושפנית.

ניתן לראות, שחיים של אנשים רבים, כאילו מסתובבים רק סביב ציר אחד, של יצרים ודחפים. הענין הזה תופס אצלם כל כך הרבה מקום, שלא נשאר מספיק מקום לדברים חשובים אחרים.

אשה שהולכת בחוסר צניעות, זה מעלה לה כל הזמן את המודעות הגופנית, את הדחפים היצריים. החיים שלה מסתובבים רבות סביב זה. אף כשהיא משוחחת ועוסקת בדברים אחרים, הראש שלה נתון ותפוס גם בדבר הזה. אבל לבוש צנוע, **פותח את הלב, משחרר את הראש**! עוזר להתמקד בדברים אחרים בחיים, במעשיות נבונה, במחשבה פתוחה, בלי לתת ביטוי כל הזמן לדחפים היצריים, בשעה שזה בכלל לא במקום.

האדם, נזר הבריאה, בעל שכל, בעל שיעור קומה, בעל נשמה טהורה, בעל שאיפות רוחניות - האם צריך להיות כבול, נכפף ורדוף, תחת דחפיו היצריים? אומר שלמה המלך (משלי ל כב): על מה רגזה הארץ? "תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ". ולעניינו: התאוות, הדחפים היצריים, צריכים להיות עבדים לנו, לשרת אותנו בעבודת ה', לעזור לנו למלא את ייעודנו בחיים, ובמקרה הזה - להיות מחזקי הקשר בין האיש לאשתו. אנחנו נשלוט עליהם, **אנחנו נשלוף אותם מתי שנראה לנכון!** אוי ואבוי אם הם יקומו עלינו, ישתלטו וימלכו על חיינו.

בעוד הרחוב טוען וסבור "חופשי ומאושר", אושר החיים להיות חופשי ומשוחרר, הרי שאנו יודעים איזו כפייתיות וכבילות יש בחופשיות הזו. ככל שאשה שומרת יותר על צניעותה, היא נעשית משוחררת באמת, בעלת מרחב פעולה עצמאי נרחב, וחשיבה פתוחה ויעילה.

הרגשת אכפתיות!

היום בעולם ישנה מגמה של בגדים המשדרים את המסר: "לא אכפת לי!" ביגוד מרושל, חור פה שפשוף שם, בא להראות אני לא כבול לשום מוסכמה, לא אכפת לי מכלום. כמובן, הדבר סותר את דרך התורה המנחה אותנו לאכפתיות, להקפדה, לשימת לב על כל צעד מחיינו שיהיה תואם לתורה ולמצוותיה. כאשר האשה לובשת בגד **מוקפד**, בגד שעומד בגדרי ההלכה, זה מעביר כלפיה וכלפי הסובבים את המסר: אכפת לי. אני מקפידה. יש לי עקרונות ודרכי חיים, ואני שומרת עליהם.

שמירה וכבוד!

כידוע, יהלומים וחפצי ערך שומרים במקום סתר מכובד. הם אינם מתגוללים ברחובות כחפצים מזולזלים וכאשפתות. בת השומרת על פרטיותה ואינה חושפת לרבים חלקים מגופה, מוכיחה לעצמה ולעולם שהיא יהלום יקר ערך שלא כל אחד רשאי לשזוף בו את עיניו. תדמיתה וכבודה של בת זו עולה בעיני עצמה וגם בעיני מי שאינו מוכן להודות בכך. לעומת זאת, מי שמנסה למשוך תשומת לב מאחרים באמצעות חשיפה או הבלטה של חלקים מגופה, מראה בכך כאילו אין לה תוכן פנימי שעבורו היא תהיה מוערכת, עד שעליה להשתמש בחיצוניותה (מפתחות לחיים - הרב זמיר כהן שליט"א).

וכבר הארכנו רבות לעיל [בנושאים "כבוד האדם", "שמירה אישית" ועוד], כמה הצניעות מעניקה לאשה כבוד עצמי, ושמירה על כל מערכות החיים שלה.

וחשוב לציין פרט נוסף: **השמירה על הבטיחות האישית.** אין ספק, שמראה מושך ומגרה, יכול להזמין התגרויות כוחניות ומעשי פשע. כואב ומצמרר לשמוע לאלו מעשים שפלים ואכזריים זה יכול להגיע, חלילה. ובודאי שאשה שהולכת בצניעות, היא הרבה יותר שמורה מכך, בעזרת ה'.

העצמה ומיצוי רוחני

סליחה, אברא. כן, אני רציתי לשאול אותך שאלה: תשני ברצינות, היא ידי לי ברכות: האם היית רוצה לשמור בהקפדה מלאה את תורת ה' וכל מצוותיה עד כדי כך לראש את המקום שבו את נמצאת עכשיו, את מבלי הרוחני, את החברה, את האינטרנט, וכל מה שמסביב. את עצמך, בתוך תוכך, האם היית רוצה לעשות בראש את רצון בוראך

תסלחי לי, יקירתי, שאינני מחכה ממך לתשובה. פשוט, אני יודעת אותה...

בספרות ההלכה היהודית, ישנו דין מעורר תמיהה, בדיני אישות: ידוע שגירושין צריכים להיות מרצונו של הבעל. זה לא הולך כמו מכתב פיטורין, ששולחים ומודיעים לו שהוא מפוטר. אי אפשר לתת לבעל איזה מכתב גירושין, ולהציב לו עובדה שהוא גרוש. אלא הבעל צריך לתת גט מרצונו. אם לא כן, הגירושין אינם חלים. אבל ישנם מצבים, שבהם הבעל פשע בחובותיו כלפי אשתו, ובית הדין מחייבים אותו לתת גט. ואם הבעל סרבן ועיקש, ואיננו מוכן לתת, הרי ש"בית דין מכים אותו, עד שיאמר רוצה אני, ונותן הגט והוא כשר". (מסכת קידושין נ ע"א)

ומאליה עולה התמיהה: על מי מנסים פה 'לעבוד', הלוא סוף סוף הוא נתן את הגט בכפייה, ולא מרצונו, אז איך יתכן שהגט יהיה כשר? מה פירוש "כופים אותו עד שיאמר רוצה אני", אם כפו אותו, אז בודאי שמה שאמר שהוא רוצה איננו נכון, אלא רק מתוך אילוץ אמר זאת?

על תמיהה זו כותב הרמב"ם (הלכות גירושין פרק ב הלכה כ): מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא כשר. ולמה לא בטל גט זה, שהרי הוא אנוס? שאין אומרין 'אנוס' אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה לעשותו, כגון מי שהוכה עד שמכר חפץ או נתן. אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו, אין זה אנוס ממנו, אלא הוא אנס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל, רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו, וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני, כבר גרש לרצונו.

למה הדבר דומה? לתופעה שכל אמא מכירה: לפעמים ילד קטן עייף מאוד, "סחוט" מעייפות, אך הוא מסרב לישון! ובינתיים רואים עליו שממש קשה לו, הוא מתעקש ומתפתל ואיננו יודע מה הוא רוצה מעצמו. עד שהאמא החכמה מחליטה לעשות לזה סוף, ופשוט מאלצת אותו לישון, משכיבה אותו לישון "בכח" [בכח מתון כמובן]. ואז הוא נרדם, ו"טוב לו וטוב לעולם". כל בר דעת מבין, שהאמא הזאת איננה אכזרית ושרירותית שכופה את רצונותיה על ילדיה, אלא זו אם חכמה וטובה, שפשוט עוזרת לבן שלה לעשות את הצורך החיוני והרצון האמיתי שלו.

כך היהודי בשורשו רוצה לעשות את רצון ה', והכפייה שכופים אותו היא רק כדי להכניע את היצר הרע שמבלבל אותו וגורם לו להתעקש. על ידי הכפייה הזו, הוא מוציא לפועל את הרצון האמיתי שלו, לעשות את רצון ה'.

כך רואה היהדות כל יהודי! ככזה שרוצה בפנימיותו לעשות את רצון ה', לקיים את כל המצוות ולהתרחק מן העבירות. והתפיסה הזו היא כה חזקה וחד משמעית, עד שהיא תופסת להלכה בדבר כל כך משמעותי בדיני אישות [משמעות הדבר חמורה ביותר, שאם באמת נתינת הגט "בכפייה" היתה נחשבת כאונס מצד הבעל, הרי הגט פסול, ואשה זו תישאר אשת איש, וכשתתחתן עם איש אחר, הרי הם חיים באיסור חמור, וכל ילדיהם ממזרים. וחכמים קובעים באופן חד משמעי שאין זה נחשב אונס מצד הבעל, אלא נחשב לגירוש מרצון].

רבי אלכסנדרי, לאחר תפילתו היה אומר: "ריבון העולמים, גלוי וידוע לפניך **שרצוננו לעשות רצונך.** ומי מעכב? שאור שבעיסה [היצר הרע] ושעבוד מלכויות [קושי הגלות]. יהי רצון מלפניך שתצילנו מידם, ונשוב לעשות חוקי רצונך בלבב שלם".

לא משנה בכמה שכבות של ניכור, אטימות או אדישות עטף האדם את עצמו, הנקודה הפנימית של כל יהודי היא: "רצוננו לעשות רצונך". [אגב, זה שורש המושג "חזרה בתשובה". וכי אפשר לחזור, למקום שלא היינו בו כלל? אדם שגדל רחוק מתורה, ועכשיו הוא מתקרב לתורה, מה שייך לומר עליו שהוא "חוזר", וכי היה שם פעם? אלא לפי האמור, הוא חוזר לשורש היהודי שלו, חוזר למקור, לרצון ולשאיפה החבויים בלב כל יהודי, לעשות את רצון ה']

אינך יכולה להתגבר על עצמך, באופן טוב יותר, תגיע יותר ואמיתי יותר, כמו כאשר את מתגברת על רצון בוראך. ואין בריתה עצמית גדולה יותר, מן ההתנכרות לרצון הבורא.
(קראי זאת 3 פעמים ותתבוננו כמה זה נכון).

זה שאדם איננו מצליח למלא את הרצון הפנימי שלו, למצות ולהוציא לפועל את כוחותיו ושאיפותיו הרוחניים, זה רק מפני ש - כפי שכותבת התורה: "לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ", היצר הרע תמיד מחכה לאדם "בסיבוב", "וְאֵלֶיךָ תְּשׁוּקָתוֹ" - תמיד הוא משתוקק ומתאווה להכשילך. ועם כל זאת ממשיך הפסוק ואומר: "וְאַתָּה תִּמְשָׁל בּוֹ"- אם תרצה, תוכל להתגבר עליו. (בראשית ד ז וברש"י)

ואיך תוכל להתגבר עליו? מאין ימצא בך הכח והחוסן להשתחרר מפיתויו ובלבוליו התמידיים, ולחיות עם האמת של עצמך?

אומר הקב"ה: "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה - תבלין" [תבלין - במשמעות של תרופה, סם מרפא]. התורה היא התרופה נגד היצר הרע. כשאדם לומד תורה, התורה פותחת את עיניו, מזככת את ליבו, מרחיבה את דעתו, מגביהה את מחשבותיו. היצר הרע מתגמד, נדחק הצידה. כבר אין לו הרבה מה למכור, ואז הרבה יותר קל להתגבר עליו. וכפי שאמרו חז"ל: "אם פגע בך מנוול זה [היצר הרע] - משכהו לבית המדרש".

וכאן נשאלת השאלה: הלוא הנשים אינן מחוייבות בלימוד תורה, ומאין ימָצא בעבורן אותו "תבלין", אותו סם מרפא, כנגד היצר הרע? כיצד תוכלנה אף הן להיות בעלות חוסן רוחני, להתחבר יותר אל האמת הפנימית שלהן, אל רצונו של ה' יתברך?

שאלה זו הוגשה לפני ה"חזון איש" זצ"ל, ותשובתו היתה: צניעות.

הצניעות היא זו שתתן לנשים את אותו חוסן רוחני, אשר לימוד התורה מעניק לגברים. הצניעות עוטפת את האשה בהשראה של התייחסות רצינית לחיים, של אכפתיות, של אחריות, של הקפדה ושימת לב, ועל ידי כך היא נעשית הרבה יותר מחוסנת מפני בלבולים, הטעיות ופיתויים של היצר הרע.

הגאון מוילנא זצ"ל, נאלץ לעזוב את ביתו לזמן ממושך, כיון שערך מסע אל ארץ ישראל. במסעו, שלח לבני ביתו אגרת חיזוק, שהתפרסמה בשם "אגרת הגר"א". באגרת זו ישנה הדרכה נעימה ומאירת עיניים להנהגת הבית וחינוך הילדים, וכן חיזוק במצוות התורה וביראת שמים. בין היתר הוא מזהירם על החיוב להימנע מכעס, מחלוקת, קנאה, לשון הרע ושאר מידות רעות. לקראת סוף המכתב הוא פונה לאמו: "אהובתי אמי, **ידעתי כי צנועה את, ואין את צריכה למוסר שלי**". במשפט הקצר הזה טמונה תובנה עמוקה. הגאון מוילנא הבין, שכיון שאמא שלו צנועה, היא כבר איננה זקוקה במיוחד לדברי המוסר שלו, אף שהם נסובים על נושאים אחרים כמו כעס ומחלוקת ולשון הרע. כי צניעותה נותנת לה חוסן. בונה בה אישיות טובה, בעלת ריחוק טבעי מכל מיני מידות מגונות.

דומה היא הצניעות - למצות הציצית אשר עליה כתוב: "וראיתם אותו, וזכרתם את כל מצוות ה'", ומסופר בגמרא על אדם אחד שרצה לחטוא עם אשה בחטא חמור, והיה קרוב מאוד למילוי תאוותו, וברגע האחרון לפתע נתקל בציצית, נזכר בחובתו בעולמו, ונמנע מלחטוא. הציצית היא בבחינת מַדֵּי לגיון של מלך, שמזכירים לאדם לאיזה צבא הוא שייך, וממילא מרחיקים אותו מעבירה.

כך צניעותה של האשה משפיעה עליה הרגשה של מחוייבות והשתייכות ללגיונו של מלך. וממילא מונעת אותה מהתנהגות בלתי ראויה שהיצר הרע יכול למשוך אליה. גם אם יהיה איזה דחף מסויים של סטיה מהדרך הטובה והישרה, הבגדים הצנועים יהיו לה למגן. היא לא תהיה מסוגלת לנהוג בדרך של פריקת עול. הצניעות מפתחת בתוכה חסינות, עוצמה רוחנית, וחיבור טבעי אל הדרך הטובה והישרה, כפי שהאמת הפנימית שלנו רוצה ומחייבת.

צריך עיון

"אֲנִי יְשֵׁנָה וְלִבִּי עֵר, קוֹל דּוֹדִי דוֹפֵק"!

חיי עולם נטע בתוכנו, להגיע לרום המעלה. בתוך ליבו של כל יהודי, ישנו פוטנציאל של "חיי עולם", חיים אמיתיים ומרוממים. ורק שטף מרוצת הזמן, והחינוך הרע, החברה המושכת, וכל תאוות הגוף, הם המרחיקים אותו מגן העדן האלוקי הטמון בו. אבל: "אני ישנה, וליבי ער, קול דודי דופק!" - הוא הקול, קול שורש נשמת איש ישראל, הדופק בו וממלא אותו געגועים לטהרת דת קודש. וזהו ההבדל בין המת לבין הישן - דפיקת הלב! המת, שליבו עומד בו, שוב אין הוא מתעורר. אבל הישן - עוד יקיץ ויתעורר. כן הוא ממש קול ה' הדופק בלב כל איש ישראל, אף אם נתרחק מהרגשיו הדקים הנפלאים מאוד, מכל מקום יתנוצץ מחרכי ליבו - בגעגועיו לאביו שבשמים". ("אור יהל" - מאמרי מוסר)

משפטים קצרים מתוק מכתביה של מירי פרבר, בחורה שנולדה בחיפה לאב רופא ואם מחנכת, למדה בבית ספר יסודי ותיכון ע"ש ליאו בק. וכנערה חילונית "מחפשת אמת", עילתה אותה לאחר חיפושים רבים, בהיותה בלונדון (אל המקורות ח"א עמוד 106. ניתן לראות שם את המכתבים בפירוט):

קשה לי להסביר מה פירוש הדבר שלפתע אדם חש שהוא רוצה להיות יהודי.

..זה הנס הגדול ביותר שהתרחש עמי עד כה, ואני מוכרחה לציין שהוא התרחש באטיות וההסנות, ולא בשעון וקנאות. תהליך זה דרש מאני, כלפי עצמי, זמן ומחשבה רבה.

...התקופה הזו היא התקופה היפה ביותר שהיתה לי בחיי, והפוריה ביותר. מעולם לא הייתי כה יציבה כמו שאני עתה. אני פשוט חיה עם עצמי ולוקחת יום יום כמו שהוא בפני עצמו, וחיה אותו... אני שלווה ושקטה, מאוד סבלנית... כל זאת בדרך שינוי עצום בדרך הדתי.

...הימים חולפים ועוברים, ואני מתעמקת ומוצאת ומגלה עולמות חדשים. קודם כל אני אדם מאמין. אני מאמינה בכח אלוקי. לדעתי אלוקים קיים בנפשו של כל אדם. ואם אותו אדם הולך בדרך מוסרית ואמיתית, הוא מתקרב אל אותו חלק אלוקי. את הימצאותו של האלוקים אי אפשר להכחיש, אלא שישנם אנשים שאוזניהם סתומות הן מלשמוע את קולו.

...אני ואלוקי – זה הדבר החשוב ביותר. אני ויהדותי.
אבא, אמא, בת כמה אני? כל כך גדלתי כאן. זה עצום ממש.

תפילותיה מתקבלות

הפסוק בשיר השירים אומר (פרק ב פסוק יד): "הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ, הַשְׁמִיעִנִי אֶת קוֹלֵךְ". הקב"ה מפציר באחזי בת ישראל: הראיני את מראך הצנוע והעדין, או אז תהיה לי שמחה אף לשמוע את תפילותיך. כי כל חפצו של ה' יתברך להרעיף בריאות והצלחה על מי שמנצל מתנות אלה למען קיום התורה ומצוותיה (עז והדר לבושה).

האשה בצניעותה מעשירה ומשביחה את העולם הפנימי שלה ואת הקשר שלה עם הקב"ה, ובודאי שהתפילות שלה אף הן משתבחות מכך ונעשות הרבה יותר אמיתיות וקרובות אל ה', וממילא נענות בהתאם, כמו שאומר הפסוק (תהלים קמה יח): "קָרוֹב ה' לְכָל קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶאֱמֶת", ככל שהקריאה והתפילה יותר אמיתית, היא יותר נשמעת.

הגאון מוילנא אומר, כי יש לזה רמז בפסוק (אסתר ב יג): "וּבְזֶה הַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ, אֵת כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר יִנָּתֵן לָהּ". כשהנערה לבושה כרצונו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, בזה היא באה ומתפללת לפניו, וכל אשר תאמר ינתן לה, תפילותיה תהיינה רצויות ומקובלות לפניו.

סיפור

מה רצה ה' משירה?

שירה [שם בדוי] באה מבית ירושלמי שהקפידו בו על קלה כבחמורה, הקפידו בו על חינוך הילדים ועמדו על המשמר. היא התחתנה עם "חוצניק" ועברה להתגורר בחו"ל, ושם החליטה שהיא יכולה להתלבש כרצונה, והרצון שלה היה גדול מאד, שכן היתה לה חמדה מיוחדת להיראות הכי טוב שאפשר. היא למדה קורס איפור מקצועי והתאפרה בהתאם, תכשיטים ככל העולה על רוחה, בגדים יוקרתיים ומלתחה יקרה במיוחד, מטפחות רועשות וגבוהות, "כמה קומות" כלשונה.

יום אחד בעלה קם בבוקר והוא לא רואה בעין אחת, התרוצצויות בין רופאים לא הועילו במאום. לאחר כשנה, הוא קם בבוקר והנה הוא לא רואה בעין השנייה! הוא לא יכל להבחין אפילו בין יום ללילה. שירה החליטה ללמוד שמירת הלשון, תהילים, לתת צדקה, לעשות ביקור חולים וכו', "אך", היא אומרת, "ה' ביקש משהו אחר. הוא רצה משהו נוסף מבת ישראל". בתוך תקופה קצרה היו לה עוד כמה מקרים מצערים וקשים, היא החליטה להתחזק בעוד כמה תחומים, ובשעת משבר קשה היא פנתה לבעלה ושאלה אותו : "תגיד לי אתה, אולי אתה יודע מה אני צריכה לתקן?", והוא ענה לה: "אני יודע, אבל לא אגיד לך. את תתפללי ותצעקי אל ה' שהוא יגיד לך". והיא אכן התחילה לבקש ולהתחנן "הוריני ה' דרכך"! וזה לא לקח הרבה זמן, כפי שמסבירה שירה: "ה' שומע, בפרט ברוחניות, אם מישהו רוצה לתקן". וה' הזמין לידיה קלטת, המדברת על לבושה של בת ישראל ואלו מכשולים היא גורמת בלבוש שלא על פי ההלכה. ואז היא אומרת: "אני יודעת כבר! ה' אני מודה לך שהערת אותי עכשיו ולא יותר מאוחר, מי יודע מה עוד היה מחכה לי אם לא הייתי מתעוררת".

שירה ניגשה לארון הבגדים, בגדים יוקרתיים: חצאיות ששווין 300$ וחולצות יוקרתיות כמיטב המסורת האמריקאית... גזרה את כל הבגדים (כדי לא להכשיל אחרות) ו...השליכה לפח!!! לא נשאר לה בגד ללבוש, היא פנתה לחברה שהיתה לה חנות בגדים וקנתה מלתחה חדשה, חצאיות קפלים, חולצות מכופתרות עם צווארונים, זרקה את כל האיפור היקר שהיה לה, כי ידעה שלא תשתלט על תאוותה לכך. היא מספרת שבהחלט לא היה לה קל, ואפילו קשה. החברות מסביב חשבו שהיא קצת "השתגעה" אך היא שיננה לעצמה כל הזמן: "כתוב שלפני ביאת המשיח, הצדיקים ויראי ה' ייחשבו כמשוגעים, אז אני מסכימה, העיקר להיות קרובה לה'". והיא מוסיפה: "באותם רגעים שזרקתי את כל הדברים לפח, הרגשתי אור גדול ואהבה להקב"ה, וחשתי שרק ה' יכול לתת כזו אהבה, ואת זה אני לא אשכח כל ימי חיי".

לאחר יומיים בעלה נכנס הביתה בהתלהבות וצועק שהוא רואה אותה, לאחר חמש שנים (!) של עיוורון. הוא ניגש לשתי הקטנות שנולדו לאחר התעוורותו ושאל לשמותיהן, שכן כלל לא הכיר אותן... בקיצור: "הודו לה' כי טוב, כי לעולם חסדו"! מסיימת שירה ואומרת: "הקב"ה מדד לי מידה כנגד מידה. כשאני התחלתי להיזהר שלא יסתכלו עלי אנשים זרים, זכיתי שבעלי יוכל להסתכל". (ניתן לאמת את פרטי הסיפור אצל חברה טובה של בעלת המעשה: 057-3110050. ויש גם הקלטה, בה היא מספרת את סיפורה).

⇦ ברכות בתחום המשפחתי

האוצר - בתוך הבית!

נביטה ונראה כמה מבורך הוא בית שהאם נוהגת בצניעות. הנה אחת הבעיות הקשות של הדור: חוסר סיפוק ואושר. יש הכל אבל אין כלום. מה אין היום לילדים, ואינם מרוצים... אינם נותנים את הדעת על מה שיש, אלא על מה שאין. אבל אֵם שנוהגת בצניעות, היא אם שחשה בעצם שמחה במה שיש לה, היא שמחה בבעלה, הוא חלקה ונחלתה, ואינה מחפשת נשיאת חן נוספת בעיני אחרים. מתוך כך היא מתמקדת באמת בבניית הבית שלה, ורואה בו את השמחה והסיפוק. מחשבתה להעמיק את הקשר בינה ובין בעלה, בזה היא מתרכזת ומרכזת את כוחותיה. ילדים שגדלים בבית כזה, לומדים ומפנימים ש"הכל יש - בבית", לא צריך לחפש אושר בחוץ. לומדים להעריך את מה שיש להם ולשמוח עם זה, לנצל כראוי את האוצרות שנמצאים ברשותם, ומאושרים הרבה יותר. וכמאמר חז"ל הנפלא: "איזהו עשיר? השמח בחלקו".

בברכת האורח אנו מברכים את בעל הבית: "ואל יזדקק לפניו ולא לפנינו שום דבר חטא והרהור עוון, שש ושמח כל הימים בעושר וכבוד מעתה ועד עולם, לא יבוש בעולם הזה ולא יכלם לעולם הבא". חז"ל הטביעו זאת בטבעיות יחד בכריכה אחת, כשאדם ללא הרהורי עבירה ועוון, הוא רגוע ושמח, "שש ושמח כל הימים בעושר וכבוד", לא חסר לו כלום, וטוב לו בעולם הזה ובעולם הבא. כשהאשה ללא הרהורי עבירה ורצונות חיצוניים, חיה בלב זך וטהור עם בעלה, כרצון הבורא יתברך, ללא קשקושי רחוב ובלבולים למיניהם, אז כל הבית שש ושמח בעושר ובכבוד, "אשריהם בעולם הזה", שהם שמחים וטובי לב במה שחנן אותם ה', "וטוב להם לעולם הבא", שכל הבית מקבל השראה נכונה מהאם, לדבוק בדרך ה' ביושר ובתמים, ולחסות בטוּב התורה והמצוות.

צריך עיון

שמחת הפשטות

עוֹד עִקָּר גָּדוֹל וְטוֹבָה גְּדוֹלָה בַּגַּשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת יוֹצֵא מִן הַצְּנִיעוּת, שֶׁהַהוֹצָאָה מִתְמַעֶטֶת, כִּי אֵין צְרִיכִים אֶת הַבְּגָדִים הַיְקָרִים, וְגַם לֹא לְפִי הַמּוֹדָה, וְגַם לֹא לְעִתִּים קְרוֹבוֹת, וְכֵן בְּעִנְיַן כְּלֵי הַבַּיִת, הָרָהִיטִים, וְהַכְּתָלִים וְהָרִצְפָּה, וְכָל מַה שֶּׁבַּבַּיִת הֵם בְּפַשְׁטוּת גָּדוֹל, וְאֵין עוֹלִים בְּיֹקֶר, וּמִמֵּילָא אֵין צָרִיךְ לְהוֹצִיא הַזְּמַן עַל הָעֲבוֹדָה לְהָבִיא הַכֶּסֶף, וְזֶה מְחַזֵּק אֶת כָּל הָרוּחָנִיּוּת, כִּי נִשְׁאַר זְמַן לְתוֹרָה וּתְפִלָּה כַּהֶגֶן, וְלַעֲסֹק בְּמִצְוֹות וּבִצְדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים, וּלְחַנֵּךְ הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת. וְגַם בַּגַּשְׁמִיּוּת, הַחַיִּים הֵם חַיִּים נוֹחִים וּשְׁקֵטִים וְלֹא מְבֹהָלִים וּדְחוּפִים, וּמִמֵּילָא נִשְׁאָר הָאָדָם בָּרִיא וְשָׁלֵם, וְחַי בְּשֶׁקֶט וְשַׁלְוָה. מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּהִתְנַהֲגוּת הַפְּרִיצוּת, הַכֹּל לְהֵפֶךְ - הַהוֹצָאָה גְּדוֹלָה עַל הַבְּגָדִים הַיְקָרִים וְעַל כָּל עִנְיְנֵי הַבַּיִת כְּפִי הַמּוֹדָה וּכְפִי הַקִּנְאָה וְהַתַּאֲוָה וְהַכָּבוֹד כַּנַּ"ל, וְהָאִישׁ עוֹבֵד כְּסוּס וּכְפֶרֶד לְמַלֵּא אֶת הַהוֹצָאָה הַגְּדוֹלָה, וְחַי חַיִּים מְבֹהָלִים וּדְחוּפִים, וְלִבּוֹ רוֹדֵף תָּמִיד, עַד שֶׁהַרְבֵּה חֳלָאִים וּמַחֲלוֹת לֵב בָּאִים מִזֶּה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְאֵין זְמַן לֹא לְתוֹרָה וְלֹא לִתְפִלָּה וְלֹא לְמִצְוֹות וּצְדָקָה וּגְמִילוּת חֲסָדִים, וְלֹא לְחִנּוּךְ הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת, וְאֵין לָהֶם הֲנָאָה בְּחַיֵּיהֶם. (הבית היהודי לרבי משה דב בעק)

ברכת הבית נשמרת

אמרו חז"ל (מסכת בבא מציעא נט ע"א): "לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם, אלא בשביל אשתו, שנאמר (בראשית יב טז): ולאברם היטיב בעבורה".

שפע הטוב והברכה, לא רק בפרנסה, אלא בכל ענייני הבית, כל "ברכת הבית", השלום, השמחה, האהבה, נשיאת החן וכדומה, הכל הקב"ה מוריד דרך הבעל אל האשה, בעבורה. וככל שהאשה מדבקת מחשבתה בבעלה, יש יותר זרימה של השפע הזה, המגיע מציפיית האשה, מייחולה ונשיאת עיניה לבעלה.

ואולם בזוהר הקדוש כתוב, שכאשר האשה חלילה גורמת לאנשים אחרים להרהר בה, אזי השפע שצריך להגיע אליה, אולי נגנב על ידי האיש ההוא שהרהר בה! אותו שפע שאמור היה להגיע לביתם בזכותה ובעבורה, נאבד ממנה, ואז הבית שלה נעשה חסר [אם זה בעיות פרנסה, או בעיות של שלום בית, חוסר שלוה וסיפוק. בקיצור פחות ברכה בבית, פחות סייעתא דשמיא בכל ענייני הבית]. "אִם אָדָם זָר מִהַרְהֵר בְּאִשָּׁה, הוּא גּוֹנֵב לָהּ אֶת הַשֶּׁפַע הָאֲמִתִּי שֶׁלָּהּ. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה, עֶצֶם הַהִרְהוּר כְּבָר גּוֹנֵב אֶת הַשֶּׁפַע שֶׁיָּרַד. **וְדָבָר זֶה פּוֹגֵם בְּחַיֵּים שֶׁל הָאִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת מִבַּעְלָהּ אֶת הַשֶּׁפַע הָאֲמִתִּי שֶׁלָּהּ...** וְהִיא לֹא מְבִינָה שֶׁהִיא גּוֹרֶמֶת לְעַצְמָהּ אֶת חֹסֶר הַסִּפּוּק. שאִשָּׁה צְנוּעָה זוֹכָה לְקַבֵּל אֶת הַשֶּׁפַע הָאֲמִתִּי שֶׁלָּהּ שֶׁמַּבִּיא אוֹתָהּ לִסִּפּוּק מֻשְׁלָם בְּכָל עִנְיְנֵי הַחַיִּים".

זה שאומר הפסוק (משלי לא יא): "בָּטַח בָּהּ לֵב בַּעְלָהּ, וְשָׁלָל לֹא יֶחְסָר". אשת חיל - בעלה יכול להיות סמוך ובטוח, שהיא תשמור בצניעותה על השפע של הבית, ולא תחסיר ממנו את השפע המגיע לו.

כן הביקורות

הזוהר הקדוש (נשא קכו ע"א)**, מפליג לתאר את הברכה שמביאה האם הצנועה אל ביתה: בָּנֶיהָ יַעֲלוּ בַּחֲשִׁיבוּת עַל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם. וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁבַּעְלָהּ מִתְבָּרֵךְ בַּכֹּל: בַּבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַעְלָה, בַּבְּרָכוֹת שֶׁלְּמַטָּה, בְּעֹשֶׁר, בְּבָנִים וּבִבְנֵי בָנִים. כמו שנאמר** (תהילים פרק קכח)**: "אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ, בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ. הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ גָּבֶר... וּרְאֵה בָנִים לְבָנֶיךָ...".**

שמירה מפני עין הרע

חז"ל אמרו כי בהסתכלות של האדם - טמון כח, מעין קרינה, היכול להזיק. מה שנקרא "עין הרע". ולפיכך הורו (בבא מציעא קז ע"א): "אסור לו לאדם שיעמוד [להתבונן] על שדה חברו בשעה שעומדת בקמותיה", כלומר בזמן שהשיבולים בשלים והתבואה עומדת בשדה במלוא תפארתה. וזאת משום שהסתכלות מתפעלת זו יכולה לגרום נזק לתבואת חברו. וכך כל התבוננות במה שמושך את העין, עלולה לגרום לפגיעת עין הרע.

לכן "אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין", דבר מוסתר - מוגן הוא מפני השפעה מזיקה של עין הרע. אף אשה המצניעה את עצמה, מקבלת בכך שמירה והגנה מפני עין הרע. המהר"ל מציין (נתיבות עולם נתיב הצניעות פרק א), כי רחל שהצטיינה בצניעותה, התברכה בבנה בכורה יוסף, שזכה לקבל את הברכה "עלי עין", שהיה מחוסן מפני סכנת עין הרע. שמירה זו הוענקה ליוסף ובניו משמים כתוצאה ישירה מצניעותה של אמם רחל. הקב"ה מודד מידה כנגד מידה, וכשאדם מצניע את הדברים הטובים שחנן אותו ה', אזי הקב"ה מצניע אותו מעיניהם הרעה של הבריות.

אומר המדרש (תנחומא פרשת נשא): אמר הקב"ה לישראל: "בָּנַי, בואו וראו כמה גדולה מידת הצניעות, שהרי הלוחות הראשונים, מפני שניתנו בפומבי, שנאמר: "וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים", שלטה בהן עין הרע ונשתברו. לפיכך, כשבא ליתן לוחות אחרונים, נהג בהן דרך צניעות, שנאמר: "ואיש לא יעלה עימך", כדי שלא ישלוט בהן עין הרע". כלומר בפעם הראשונה שנתן ה' את התורה לעם ישראל, נתן אותה לעיני כל, כי היתה בכך מטרה, שאומות העולם יהיו שותפים למעמד הגדול, ויהיה קידוש ה'. ובכל זאת, הפרסומת הזו גבתה מחיר יקר - עין הרע הוטלה בלוחות והם נשברו. בלוחות השניים אמר הקב"ה: אני אתן אותם לישראל בצנעה, ללא פרסום, "בתוך המשפחה", ואז תהיה בהם ברכה.

כך היופי של האשה היהודיה, של הבית, של חיי המשפחה - כשהוא נחשף חלילה לעיני כל, שולטות בו עיניים זרות, וכך הבית מאבד את השמירה שלו. אבל ככל שהאשה משכילה להצניע אותו, כך יש עליו יותר שמירה והגנה מפני עין הרע.

מציאת בן זוג מוצלח והגון

לפעמים בחורה חושבת, שכדי למצוא בן זוג מתאים ומוצלח, היא צריכה כמה שיותר להתראות, לבלוט ולהרשים. כמובן, בחורה צריכה לעשות השתדלות סבירה להתנאות [וחז"ל אמרו שנכון וראוי לעשות כך], אבל בתנאי שהיא שומרת על גדרי הצניעות. בחור הגון יודע להעריך זאת, ואדרבה זה יזכה אותה, בעזרת ה', בבן זוג הרבה יותר ערכי, שיודע לתת ערך בעיקר לאופיה ולפנימיותה, ולא בחר בה רק משום שנמשך לחיצוניותה.

הגמרא אומרת (מסכת סוטה ב ע"א): "מזווגים לו לאדם לפי מעשיו", ואומר רש"י: "צנועה לצדיק ופרוצה לרשע".

מדהים שרש"י אינו מציין שום תכונה טובה אחרת באשה הטובה, אלא צניעות. ברור אם כן שהצניעות היא התכונה החשובה ביותר הדרושה לשותפתו בחיים של צדיק. בזכות הקדושה והמידות הטובות הנובעים ממנה הוא יפרח ויתעלה. מאידך, הפרוצה היא בת הזוג המתאימה לרשע. הוא ישאב עידוד לדרכו מהתמכרות רעייתו לתאוות חומריות ומהתנערותה מחיובי התורה.

בחורה צריכה להיות מודעת לעובדה, שמידותיו הטובות של בעלה ויראת השמים שלו עתידים להיות ביחס ישיר למידת צניעותה. ככל שתתחזק בצניעות, תזכה בעזרת ה' בבעל הגון ויראת שמים. [ומעניין לראות אצל זוגות רבים, אשר לפני הנישואין היו לבחורה תקופות של עלייה ותקופות של ירידה. ובמקרים רבים מאוד, כפי שנוכחנו לראות, תקופות אלו מקבילות ממש לתקופות העלייה והירידה שהיו לבחור! זה מחזק את ההבנה, שנפשות בני הזוג קשורות זו בזו, וכל עלייה אצלה גורמת לעלייה אצלו].

רות זכתה להינשא לבועז, גדול הדור, ומהם יצא דוד המלך - בזכות צניעותה. כדברי המדרש: "וַיֹּאמֶר בֹּעַז לְנַעֲרוֹ הַנִּצָּב עַל הַקֹּצְרִים, לְמִי הַנַּעֲרָה הַזֹּאת?" (רות ב ה), מדוע שאל עליה? אלא, כיון שראה אותה נעימה, ומעשיה נאים התחיל שואל עליה. כל הנשים שוחות [מתכופפות] ומלקטות, וזו יושבת ומלקטת. כל הנשים מסלקות כליהן [מעלות בגדיהן כדי להקל על ההליכה], וזו משלשלת כליה. כל הנשים משחקות עם הקוצרים, וזו מצנעת עצמה". (רות רבה ד ח)

במבט שטחי נראה היה שרות יותר מידי 'פנאטית', ובקצב כזה של דקדוקים בצניעות, לבסוף לא ישאר לה מה לאסוף ולהביא הביתה... אולי צחקו עליה בשל כך, אבל צוחק מי שצוחק אחרון: דווקא בשל זהירותה היא נבחרה מכולן להיות אשת בועז - ובכך הפכה ממלקטת שיבולים, לבעלת השדה כולו!

ילדים מוצלחים

אומר רבנו בחיי: **"הענף הטוב יעיד על מעלת השורש"**, ולכן כאשר רואים ילדים מחונכים, בעלי מידות טובות, דבקים בערכי התורה והמצוות, זוהי הוכחה על האמא, שהיתה צנועה. (רבנו בחיי פרשת אמור)

אמא שיודעת לתת ערך לחיי משפחה נעלים וקדושים, לפי הדרכת התורה; אמא אשר "עוז והדר לבושה", שומרת על עקרונותיה, בעלת חוסן, יציבות, יודעת מה חשוב לה בחיים, יודעת לשמור על עצמה ועל הדברים החשובים לה, בלי להתנדנד עם כל אופנה וכל רוח, אזי אומר הזוהר הקדוש, תזכה שיהיו בניה "כשתילי זיתים". "מַהוּ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים? מַה זַּיִת זֶה, בֵּין בַּסְּתָו בֵּין בַּקַּיִץ לֹא נוֹשְׁרִים עָלָיו, וְתָמִיד נִמְצֵאת בּוֹ חֲשִׁיבוּת יְתֵרָה עַל שְׁאָר הָאִילָנוֹת - כָּךְ בָּנֶיהָ יַעֲלוּ בַחֲשִׁיבוּת עַל שְׁאָר בְּנֵי הָעוֹלָם" (נשא קכו ע"א), היא תזכה לבנים שאף הם אינם נעים כעלה נידף עם כל רוח, גם להם יש חוסן פנימי מיוחד, יציבות, עמידה נכונה על הדברים החשובים בחיים. ההיפך מאותו נוער תלוש וריקני, שאינו יודע מה הוא רוצה מעצמו, נע ונד עד הודו לחפש את אושרו ואת עצמו...

היא שמרה ועיצבה את אישיותה לפי הטבע המקורי והערכי שהקב"ה התווה לאשה, היא **כמו שאשה צריכה להיות**, אז גם ילדיה יצאו **כמו שבני אדם צריכים להיות**. בעלי שאיפות רוחניות, בעלי רצון לעשיית הטוב והישר. "האלוקים עשה את האדם ישר", היא שמרה על הישרות הטבעית שלה, ואף בניה ישמרו על הישרות הזו.

במיוחד מציינים חז"ל את **מעלתם הרוחנית** של ילדיה של האם הצנועה, אשר זוהי הנחת האמיתית, יותר מכל הצלחה לימודית או כלכלית וכדומה. זוהי ההצלחה האמיתית של החיים. ומזכה היא את ההורים בנחת אמיתית בעולם הזה. ובכפלי כפליים בעולם הבא, שככל שהבנים צדיקים ויראי ה' ועוסקים בתורה, אזי נשמת ההורים עולה ומתעלה מחיל אל חיל ויש להם נחת רוח עצומה [כמבואר במקומות רבים בדברי חז"ל. ועי' בחוברת "כיבוד אב ואם בהלכה ובאגדה" בסוף שער ההלכה].

כתוב בפטירת שרה אמנו: "וַיָּבֹא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וְלִבְכֹּתָהּ" (בראשית כג ב), ואומרים חז"ל: מה זה "ויבוא"? מהיכן בא? - בא מן העקידה. ולשם מה יש לציין זאת? לומר שזה היה תוכן ההספד שלו עליה, איך בנה היה מוכן לפשוט את צווארו על גבי המזבח בשביל רצון ה'. מאיפה זה בא? בודאי מהאמא היקרה. בזה ספד לה. שמעלתו של הבן נזקפת רבות לטובת האם.

לא לחינם אותיות המילה "בן" הן אותיות רודפות למילה "אם" [כלומר: אחרי האות א מגיעה האות ב. ואחרי האות מ מגיעה האות נ. ואם כן אחרי ה"אם" מגיע "בן"]. לרמז שהבן הולך אחר אימו. ככל שערכה גדול יותר, כך גדל ערך בנה. הילד רואה לנגד עיניו חיים המיוסדים על משמעת עצמית ויראת שמים. כל זה משפיע עמוקות על הילד ומעורר בו כבוד והערכה לעבודת ה'.

"ובזמן שהיא נוהגת בעצמה דת יהודית, שהיא צנועה, זוכה שיוצאים ממנה בנים בעלי מקרא, בעלי משנה, בעלי מעשים טובים". (תנחומא נשא ב)

"כשאשה מצנעת עצמה בתוך ביתה, ראויה להינשא לכהן גדול ולהעמיד כהנים גדולים". (תנחומא וישלח ז)

מובא בספרו של הרב אלפנדרי זצ"ל (בשו"ת, סוף ח"ב): "אציין מה שגילה הבעל שם טוב הקדוש. כשהיה בדרכו לארץ ישראל ביקר באיסטנבול, וראה אברכים שהיו להם נשמות קדושות של תנאים, ואמר הבעל שם טוב, שלנשמות אלו זכו אמותיהן בגלל הצניעות שבהן". וכשראה הרב אלפנדרי את דברי הבעל שם טוב, נענע בראשו ואמר: "הן הן, לא אוכל לתאר לך גודל הצניעות אשר אני זוכר שהיה שם באיסטנבול"! ולכן צמחו שם אדירי התורה כמו רבי חיים פלאג'י ובנו רבי אברהם זצ"ל ועוד.

הצלחת הבנים בתורה - תלויה רבות בצניעות האם. אמא שמשרה בבית אווירה של הערכה ואהבה לקדושת ישראל, ילדיה מטבעם חפצים לחסות תחת כנפי הקדושה והטהרה. הם מאמצים אל ליבם את קדושת התורה ודבקים בה בכל נימי נפשם. בהתמדה ובהתלהבות הם לומדים וסופגים לתוכם את דבר ה'. ומעבר לכך, כידוע, התורה איננה כמו מקצועות חול. כדי להבין באמת את חכמת התורה, צריך לב זך וישר. טהרת לב. רק כך אפשר להגיע אל האמת של התורה [לא חלילה כמו שלומדים באוניברסיטאות למיניהם "לימודי תורה", בלי קדושה ויראת שמים, ואין לזה שום דמיון ללימוד תורה אמיתי, אשר עליו נאמר: "פיקודי ה' ישרים משמחי לב", "תורת ה' תמימה משיבת נפש". הם לא זוכים להגיע לרובד האמיתי הקדוש והטהור של הלימוד, הפותח את הלב ומרומם את נפש האדם. ואכן כל "גדולי התורה" האמיתיים של עם ישראל, הם רק אלו אשר התורה הטביעה את חותמה על כל אישיותם. לעומת זאת אלו שלמדו מן השפה ולחוץ, ללא יראת שמים וקדושה, לא זכו לגדול בתורה ולהגיע לידי הישגים אמיתיים (ויש הרבה מה להאריך בזה, אך לא כאן המקום)]. התורה היא "חכמת לב", הרבה מעבר לחכמת שכל בלבד, שצריך הרבה רגישות ודקות המחשבה כדי להבינה באמת. מהעדינות והרגישות של האם לקדושת ישראל, יורשים הבנים רגישות ותפיסה חדה הדרושים לקליטת המושגים העמוקים והדקים של התורה.

מעשה שהיה עם החפץ החיים זצ"ל, אשר באו ואמרו לו, שישנה עיירה מסויימת, שלא יוצאים ממנה תלמידי חכמים כלל. ביקש שיבררו אם חיי התורה מתנהלים כראוי, והשיבו לו שאכן כן, כל גדרי היהדות נשמרים כראוי: שחיטה, כשרות, מקוואות, בתי כנסת וכדומה. ואומנם יש איזה פרט שולי שמאפיין את העיירה הזו: מידי פעם עוברת בו תהלוכה צבאית של חיילי רוסיה, ואז כל הבנות והנשים יוצאות יחד עם הנוכריות לחזות בתהלוכה. רק הבדל זה, זה הכל. הזדעזע החפץ חיים ואמר: זה הכל? הרי בודאי שזה הכל! זו הסיבה. כאשר "כל כבודה בת מלך פנימה", אזי "משבצות זהב לבושה", זוכה לבנים תלמידי חכמים, כי יש לה הערכה לפנימיות ולא לדברים חיצוניים. בעקבות מקרה זה, כתב החפץ חיים את ספרו "גדר עולם", לחיזוק הצניעות והקדושה של בנות ישראל.

סיפור

הוא חזר!

מספרת מיכל (שם בדוי): בשכונתנו אורגן כנס נשים גדול לעילוי נשמת ילד מהשכונה. הרב מנחם שטיין שליט"א הוזמן לשאת דברי התעוררות. הוא הזכיר בדבריו שאמא ש'נשר' לה ילד צריכה לבדוק את הצניעות שלה. הוא ציטט את דברי אחד הגדולים אשר אמר, שהמתכון לגדלות בתורה הוא שהאבא ילמד עם הילד, והמתכון לאהבת תורה הוא יראת השמים של האמא - שנמדדת בצניעות".

אחת הנשים בקהל שמעה את הדברים והתרגשה מאד. המשפטים חוצבי הלהבות נגעו בנימים העדינים והרגישים בנפשה ולא בכדי... וכך היא סיפרה בדמעות לאחת ממארגנות הכנס:

בנה היקר נפלט מן הישיבה שבה למד. מאז חלפו כבר שנתיים ימים ועדיין הוא אינו במסגרת ישיבתית. ליבה של אימו נקרע מצער למראה בנה הפורח שהולך וקמל, היא עשתה כל שלאל ידה [כך חשבה...] כדי שיחזור לישיבה: דיברה, התחננה, הסבירה וביקשה - אך דבר לא עזר. נראה היה שקיר בטון יצוק ואטום חוצץ בין דבריה, היוצאים משברי לבבה, לבין ליבו של בנה מחמדה. לאחר ששמעה את דבריו הבוערים של הרב שטיין על צניעותה של האם ועל השפעתה רחוקת הטווח על עתיד ילדיה, החליטה היא לפתוח חזית השתדלות נוספת - צניעות. היא קיבלה על עצמה לזרוק לאלתר את כל חולצות הטריקו וכן את החולצות שהיו עם שרוול 3\4, שאינו מכסה כראוי את הזרוע. היא ישבה מול ארון הבגדים ומיינה את כל המלתחה, בגד אחר בגד.

לאחר שסיימה את מלאכת המיון הקפדנית, נכנס לפתע הבן 'הנושר' לחדר. האמא שיתפה אותו במעשיה, ושחה לו לפי תומה שהיא החליטה להתחזק, ולכן היא ממיינת את כל החולצות שברשותה. הבן המשיך עימה את הדו-שיח, והגיב בטון צופן סוד: "אמא, גם אני רוצה לשתף אותך בהחלטה שלי"! נשימתה של האם כמעט נעתקה: החלטה?! שלו?! ממתי לאחרונה הוא לקח יוזמה והחליט החלטות, ואם כן - מהי ההחלטה? נלחצה מעט. והבן המשיך את המשפט, כשכל הפעמונים שבעולם מתנגנים לקצב מנגינתו המתוק והערב בעולם: "החלטתי שאני - - - חוזר לישיבה!!!"

כך, בלי מלל נוסף, בלי כל שכנוע או אמצעי עזר. התעורר בו הרצון העצמי לחזור למוטב - והוא חזר!

הצלחת הבנות - כותב המהר"ל זצ"ל (נתיבות עולם נתיב הצניעות פרק א): "ולא תמצא בכל המידות, שהדומה יוליד הדומה, כמו שתמצא אצל הצניעות, שהצנוע מוליד צנוע". בודאי ובודאי בת שגדלה באווירה של צניעות, ואהבת התורה ואהבת ה', חשה היא בָאמת ובשמחת החיים המאפיינים חיי תורה, מאמצת אל ליבה דרך חיים ישרה ונעימה זו, ומצפה ליום בו תזכה אף היא להקים בית נאמן בישראל, בקדושה ובטהרה, ולהמשיך את שושלת הזהב המפוארת של נשות עם עולם, המעבירות את נועם התורה והמצוות מדור לדור.

אשה מדרום הארץ, זכתה בחסדי ה' להקים משפחה לתפארת, וכל בניה ובנותיה הלכו בדרך ה'. ואולם אחת הבנות - לדאבון לב הוריה, התחילה לרדת ברוחניות ולסטות מהדרך. בצר לה, פנתה האם אל החזון איש זצ"ל, בבקשת עצה וברכה. החזון איש שאל אותה שאלות שונות בענייני הנהגת הבית, ולבסוף העלתה האם את העובדה, שפעמים רבות כאשר היא שוטפת כלים, היא מפשילה את השרוולים מעל המרפק, למרות נוכחותם של בני הבית. נענה החזון איש ואמר, כי אכן יתכן מאוד שזוהי הסיבה לירידתה הרוחנית של הבת, והוסיף: "סנטימטר בשרוולים - קילומטר בחינוך הילדים".

"קָמוּ בָנֶיהָ וַיְאַשְּׁרוּהָ, בַּעְלָהּ וַיְהַלְלָהּ: רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל, וְאַתְּ עָלִית עַל כֻּלָּנָה"! בניה הטובים והמוצלחים של אשת החיל, "מאשרים", ואף בעלה מהללה בכך, ש"רבות בנות עשו חיל, ואת עלית על כולנה!". אין כמו אמא היקרה שלנו. הם חשים, ובצדק, שכל ההישגים שלהם, ברוחניות ובגשמיות, נזקפים לזכותה. שהרי היא השקיעה את מיטב כוחותיה לבניית ביתה, רואה בו את מקור הצלחתה וסיפוקה, מרכז הוויתה ושמחתה. היא שממלאת אותו באהבה ובשמחה, בסיפוק ובשלווה, ומחדירה בו בחן את נועם התורה ומצוותיה, עם אהבה ורגישות לכל דבר שבקדושה.

מספר רבי מרדכי ווינשטיין, תלמידו של החפץ חיים: החפץ חיים, בליל יום הכיפורים של שנתו האחרונה, השתפך מאד באמירת "כל נדרי". הוא היה חלש מאד, אבל אף על פי כן, הוא דפק על הבימה לאחר "כל נדרי", ובדמעות שליש ממש החל לומר דברי התעוררות. ואלו היו דבריו – : "מי שרוצה קרבת אלוקים, מי שרוצה השראת השכינה בביתו, מי שרוצה כפרת עוונות, צריך דבר אחד – : צניעות בבית"! כך זכורני שדיבר שעה שלימה בבכיות נוראות על דבר אחד ויחיד – "צניעות"! ושגם בבית צריך ללכת בצניעות, וקל וחומר בן בנו של קל וחומר בחוץ לעיני אחרים. בתוך דבריו הזכיר את דברי רבי יהונתן אייבשיץ, שתהיה האשה צנועה אף בביתה, ובזה תינצל ממלאך המוות המלא עיניים. לאחר שהרגיש החפץ חיים כי דבריו עשו פרי בלב השומעים, נחה דעתו והורה לחזן להתחיל בתפילת ערבית של היום הקדוש יום הכיפורים. (עולמות של טוהר ח"א עמוד 139)

הצניעות - סגולה להיפקד בילדים

הכלי יקר (בראשית יח ט) כותב, כי יש בכח מעלת הצניעות, לזַכות את האשה בילדים, גם אם עד עתה נמנע ממנה פרי בטן. הוא כותב כי מסיבה זו, המלאכים שהגיעו לבַשֵּׂר לאברהם ושרה שהם עומדים להתברך בבן, שאלוהו: "איה שרה אשתך", ונענו כי היא בצניעותה בתוך האוהל. המלאכים רצו להזכיר את צניעותה של שרה בהקשר לשליחותם, ובכך לרמוז שכתוצאה מצניעותה הרבה, עומדים אברהם ושרה להתברך בבן, על אף שבדרך הטבע כבר לא היה הדבר אפשרי.

אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרק יח): "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך", אימתי תהא אשתך כגפן שהוא עושה פירות? כל זמן שתהא בירכתי ביתך". מאחר שלצניעות ישנה השפעה חזקה על הילדים, הדבר מובן, שכאשר האם מתנהגת בצניעות, ה' יתברך חפץ לחננה בילדים, ביודעו כי צאצאיה יהיו יראים ושלמים. הוא מפקיד אוצרות בידיים טובות ונאמנות!

סיפור

שלישייה כנגד שלישייה

אחת עשרה שנים עברו על מיכל מיום חתונתה, ועדיין לא נפקדה בפרי בטן. כמה נחלי דמעות, תפילות ותחנונים כבר שפכו, כבר דרשו ברופאים ועשו כמה סגולות, ועדיין מצפים לישועת ה'.

יום אחד הגיע לידיה עלון של חיזוק בצניעות. דובר שם על המכשולים הקשים המצויים ב"פאה נוכרית", ועל החשיבות והנחיצות לחבוש כיסוי ראש כדת וכהלכה. נכנסו הדברים לליבה של מיכל, והחליטה כי עליה "להחזיר עטרה לראשה", ולהתעטר בכיסוי ראש כראוי, במקום הפאה שחבשה לראשה מיום החתונה.

היא סיפרה את הדבר לאחותה, והוסיפה שאולי זוהי הסגולה הנכונה להיפקד בבנים. שמעה האחות, השתכנעה שזה צעד נכון, ואמרה: כדי שהדבר לא יהיה לך קשה, גם אני אלך בעקבותיך, ואחבוש כיסוי ראש כראוי. אחות קטנה מאורסת היתה להן. לפני האירוסין, ביקש ממנה החתן שתכסה את ראשה במטפחת, בלי פאה, ענתה המדוברת שאין היא יכולה להיות שונה מאחיותיה. אך עתה, כאשר האחיות כבר הולכות במטפחות, גם היא תעשה כן, שהרי היא אמרה שאיננה יכולה להיות שונה מאחיותיה...

לא עברה שנה, ומיכל נפקדה **בשלישייה**, בריאים ושלימים. שלישיית ילדים כנגד שלישיית חיזוק בצניעות. הדבר היה לפלא בעיני כל המשפחה, הם ראו בחוש כי יש מנהיג לבירה, המשלם לאיש כמעשהו מידה כנגד מידה, והסגולה הזאת בדוקה ומנוסה. (סיפורים קטנים על מעשים גדולים)

סיפור

ההשתדלות הנכונה

לפני כשנה וחצי הייתי בחתונה של דודתי, שחיתנה בן שנולד לה לאחר כשבע עשרה שנים של המתנה. זו היתה חתונה מרגשת ועמוסת דמעות. מטבע הדברים, באירוע משפחתי שכזה מתגלגלים מפגשים עם קרובות משפחה שלא יוצא להתראות עמן ביום יום השוטף. והנה נתקלתי על רקע התזמורת הסוערת והמעגלים הסוחפים בקרובת משפחה שנשואה כעשרים שנה ועדיין לא זכתה להיפקד. ליבי נחמץ לראותה בידיים ריקניות ובעיניים כבויות. המחשבה שהבזיקה בראשי באינסטינקטיביות היתה, שאם אנו כאן בחתונה של בן שנולד לאחר שבע עשרה שנים, גם היא יכולה עוד לזכות לישועה. לא קצרה יד ה' מלהושיע. חשבתי כיצד אוכל ליטול את חלקי ולנסות את השתדלותי למענה. ואז נזכרתי בסיפורי ישועות רבים שחלפו ליד אוזני, שלכולם היה מכנה משותף שחזר על עצמו - הצניעות. חשבתי שאולי נתארגן גם אנו, בנות המשפחה, לחיזוק קולקטיבי בצניעות ונקדיש אותו לישועת הזוג חשוך הילדים.

מניסיון ידעתי שאין קבלה טובה מלימוד ההלכה. כאשר מודעים להלכות ולפרטיהן, ממילא נזהרים יותר ומקפידים מאליו על הגדרים הנכונים. החלטנו לרתום ארבעים מבנות המשפחה לשמוע כל יום במשך ארבעים יום שיעור אחד מתוך השיעורים של הרבנית שוב שתחי' ב'קו שלך' [054-8529999 ולהקיש 4 פעמים 2].

בנות המשפחה שמחו להטות שכם ולפעול למען קרובת המשפחה, ויחד קיבלנו על עצמנו ללמוד מראש חודש אלול ועד יום הכיפורים את ארבעים השיעורים הראשונים של הרבנית שוב. ביום כיפור סיימנו את הלימוד, כשאנו מרגישות מרוממות ומבינות טוב יותר מהי צניעות ומה כלול בה. לאחר שנה, ארבעה ימים לפני יום הכיפורים, התבשרנו בבשורה, שלא היה לב שלא ניתר לשמוע אותה - קרובת משפחתנו ילדה זוג תאומות מתוקות ובריאות!!! היתה זו התרחשות

נוגדת כל כלל טבעי וכל מהלך הגיוני. כמעט עשרים שנה היא מצפה בכיליון עיניים לילדים, ושום השתדלות טבעית לא הועילה, ולאחר הלימוד לישועתה - היא נושעה בקלות!

לא היה שייך שלא לעשות את הקישור המיידי בין הדברים. ועוד יותר מכך, אמרו לנו שישועה שחוזרת באותו התאריך במעגל השנה, מעידה שהתאריך הזה פעל וגרר את הישועה. קרובת המשפחה שנושעה היתה גם היא שותפה בסדר הלימוד. היא סיפרה שבעקבות הלימוד זכתה גם היא להתחזק בצניעות ועברה מרופא לרופאה, והרופאה היא זו שגלגלה בסופו של דבר את הישועה בחסדי שמים. (סיפור קטן מעשה גדול. לאימות: 02-5379531)

סיפור

פוקד עקרות

היינו זוג צעיר, ומזה חמש שנים המתנו להפקד בפרי בטן, אך נראה היה שהישועה רחוקה מאיתנו. והנה, בעלי קבע פגישה בלשכה של מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל כדי לשואלו כמה שאלות הלכתיות, ואני ניצלתי הזדמנות זו שנכנס יחד ונבקש ברכה לזכות בבנים.

זה היה ביום ששי, בעלי נכנס, ביקשתי גם אני להכנס, ואחד האחראים שם שאל אותי: "מה את צריכה?", אמרתי לו: "ברכה לילדים". הוא שאל בפליאה: "כך את חושבת להכנס כשאת חובשת פאה נכרית?!" "כן", עניתי. "אין לך איזה מטפחת בתיק?" "לא", השבתי בנימת כעס, "זה מה שאני, ככה אני הולכת, אם אתה רוצה תכניס אותי כך, ואם לא, אז לא צריך"... הוא עשה 'פרצוף', ואמר: "תכנסי"... (כיום, אני לא מאמינה איך בטיפשותי נהגתי כך, שכן ידעתי היטב כמה מרן מוכיח ברבים על חומרת איסור חבישת פאה נכרית). ישבנו אצל מרן, הוא השיב לבעלי על כל שאלותיו, ואחר כך ביקשנו ברכה, מרן שמע ואמר: "בואי בתי, שבי". הוא ראה שאני חובשת פאה, ואמר: "תראי, תורתנו הקדושה אוסרת ללכת בפאה נכרית, אם תכסי את ראשך כהלכה במטפחת, אני מבטיח שאקח את שמותיכם ואתפלל עליכם ובעזרת ה' תפקדו בבנים צדיקים". יצאנו ממרן, בעלי ואני הסתכלנו זה על זה, והוא שואל אותי: "נו, מה נראה לך? את מורידה את הפאה?" אמרתי לו "תניח לי, עכשיו אני לא יודעת כלום".

והנה, נכנסה שבת, עמדתי מול הנרות והתחלתי לבכות ולבכות, ואז אמרתי: "רבונו של עולם, אני שמה מטפחת בתיק שלי, אם הברכה של הרב עובדיה תתקיים, אני מבטיחה, שבאותו יום שאני שומעת בשורות טובות, אני מורידה את הפאה ומכסה את ראשי במטפחת".

ידעתי שהקבלה הזו קשה עבורי מאוד, שכן עבדתי עם נשים שכולן חובשות פאות, זו היתה עבודה מכובדת שקשה מאוד להתקבל אליה. אבל כל כך רציתי כבר להפקד, שהבטחתי בכל לבי והכנתי מטפחת בתיק. זה היה בקיץ בחודש תמוז, וברוך ה' כבר מיד אחרי החגים התקיימה ברכתו של מרן ונפקדתי. כמובן שקיימתי את הבטחתי. בשבוע הראשון כשהגעתי לעבודה הייתי נראית בעיניהן פרמיטיבית, ושלחו לעברי משפטים פוגעים. אבל בעלי עודדני: "ככה זה, ההתחלה קשה, אבל לאט לאט יתרגלו למטפחת ויפסיקו ללגלג, היי חזקה ותהיה לך זכות עצומה"... ואכן כן, זכינו ברוך ה' לשמונה ילדים. כשמרן זצ"ל נפטר, בעלי אמר לכל הילדים לצאת ללויה, באומרו: "מרן זה האבא שלכם!"

⇦ ברכות כלליות

שמירה ובטחון

כִּי ה' אֱלֹקֶיךָ מִתְהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מַחֲנֶךָ לְהַצִּילְךָ וְלָתֵת אֹיְבֶיךָ לְפָנֶיךָ,
וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ, וְלֹא יִרְאֶה בְךָ עֶרְוַת דָּבָר, וְשָׁב מֵאַחֲרֶיךָ". (דברים כג,טו)

המהר"ל בספרו נתיבות עולם מסביר, כי הצניעות, שהיא מעשה של הסתרה והגנה, מעוררת מידה כנגד מידה, מגן ומסתור לאדם מפני דברים העלולים להזיק לו.

אמר רבי שמלאי: בכל מקום שאתה מוצא זנות, אנדרלמוסיה באה לעולם, והורגת טובים ורעים. רבי יהושע בן לוי אמר: על הכל הקב"ה מאריך אפו, חוץ מן הזנות. (בראשית רבה כו ה, ויקרא רבה כג,ט)

מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל כתב (יביע אומר ח"ו יו"ד יד) לפני כ-40 שנה: "והנה בעוונות הרבים אלפי בחורים של צה"ל נהרגו במערכה של מלחמת יום הכיפורים האחרונה, ה' יקום דמם. ומי יודע אם לא בעוון החמור הזה [של בגדי פריצות, שעליהן מדבר הרב בתשובתו], כי רבים חללים הפילה ועצומים כל הרוגיה. וכמו שנאמר: כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך וכו', ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך. ועל כן על בחוריו לא ישמח ה', כי כולו חנף ומרע, וכל פה דובר נבלה, ה' הטוב יכפר בעד, והיה המחנה הנשאר לפליטה גדולה".

כבר הנביא ישעיה, התנבא על כך שחוסר הצניעות גובה חלילה מחיר יקר בעת מלחמה. כמו שנאמר (ישעיה פרק ג): "וַיֹּאמֶר ה', יַעַן כִּי גָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן, וַתֵּלַכְנָה נְטוּיוֹת גָּרוֹן וּמְשַׂקְּרוֹת עֵינָיִם, הָלוֹךְ וְטָפוֹף תֵּלַכְנָה וּבְרַגְלֵיהֶם תְּעַכַּסְנָה... בַּיּוֹם הַהוּא יָסִיר אֲדֹנָי אֵת תִּפְאֶרֶת הָעֲכָסִים וְהַשְּׁבִיסִים וְהַשַּׂהֲרֹנִים [מיני תכשיטים ובגדים שבהם החטיאו בנות ישראל את העם]... מְתֵיךְ בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ וּגְבוּרָתֵךְ בַּמִּלְחָמָה, וְאָנוּ וְאָבְלוּ פְּתָחֶיהָ וְנִקָּתָה לָאָרֶץ תֵּשֵׁב".

באסיפה שנערכה לחיזוק גדרי הצניעות, אמר הרב שך זצ"ל: "אנחנו נמצאים כיום בתקופה בה יש בכל יום כל כך הרבה אסונות, רחמנא ליצלן, כמו שלא היה מעולם באף תקופה. איננו יודעים את דרכי ה' יתברך, איננו יכולים להורות באצבע ולומר כי אסון זה – פקד את עמנו בגלל חטא זה או אחר, אולם בודאי עלינו לחשוש פן נפרעים מאיתנו מן השמים על פריצת גדרי הצניעות אשר התפתחה בימינו! ועלינו לדעת כי הקלקול נוגע לכל אחד ואחד מאיתנו, שכן את המכה והעונש – מקבל כל אחד ואחד מן הכלל!! כאשר עושה האדם מצוה אחת – יכול הוא להכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות, ומאידך על ידי עבירה אחת – יכול הוא להכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף חובה, והרי זה כמו במלחמה – שגורלו של הכלל כולו, תלוי בכל אחד מן הפרטים!! ובודאי יכול וצריך כל אחד להתחזק בכל ענין בו נדרש חיזוק, ובפרט בנושא למענו התכנסנו כאן – נושא הצניעות. (מהספר "אורחות הבית")

סיפור

אשה אחת סיפרה, שקנתה עליונית חדשה, ולאחר שקנתה הרגישה שהיא לא מספיק צנועה עבורה. היא עמדה לצאת מהבית לסידורים, לבושה בעליונית החדשה, אך ברגע האחרון נזכרה ששמעה בדרשה, שבזכות הצניעות אפשר למנוע אסונות. היא חזרה לחדרה, הסירה את העליונית, לבשה עליונית אחרת ויצאה לדרכה. בדרך היא קיבלה טלפון דחוף: בנה, שתה בטעות ממיכל אקונומיקה. היא נסעה איתו לבית החולים – וגילתה שהיו לה ניסים עצומים: לא נגרם לבן בחסדי שמים, כל נזק. כשחזרה הביתה, ראתה על המיטה את העליונית שהורידה לפני שיצאה - מי יודע אם לא היה זה מה שהגן על בנה... (מספרת הסיפור: 02-9995865)

מכונית התופת שלא התפוצצה

סיפור

סיפרה הרבנית קנייבסקי, זכר צדיקה לברכה:

לפני חג הפסח האחרון שמעו ברדיו שמכונית תופת של עשרות ק"ג חומר נפץ עמדה בקניון של חיפה ולא התפוצצה!

כולם שמעו זאת, אבל מי ידע מה הסיבה לכך? מכונית התופת עמדה מוכנה, החוטים היו מחוברים, מדוע בכל זאת היא לא התפוצצה? אני אספר לכן:

"כמה ימים לפני החג הגיעה אלי קבוצה של 40 בנות מצפת. בנות נפלאות, נהדרות. אבל הן יוצאות לחופש, והרחוב מאד מושך, לכן המנהלת ביקשה שאחזק אותן בצניעות. שעה שלמה סיפרתי להן כמה הקב"ה אוהב צניעות, וכמה שאם מוותרים על בגד לא צנוע - זה כמו להקריב קרבן לקב"ה.

סיפרתי להן סיפור על בחורה אחת שהיתה מסתובבת בחוצות תל אביב בצורה מחפירה ביותר עם בגדי ים, והיתה מכורה לבגדים ממש כמו חלילה לסמים. היתה מסוגלת לנסוע למרחקים, בשביל לקנות איזה בגד. הארון שלה היה מפוצץ בבגדים. היא הכשילה המון משפחות, כי גברים עוברים בתל אביב והם רואים את האשה, ובבית לא כל אשה נראית כך. בסופו של דבר ה' רצה להעמיד אותה במקום. היא הרגישה לא טוב והגיעה לבית החולים, והשם ישמור, התגלה גידול רציני בבטנה, וחוץ מזה גופה היה מלא גרורות רח"ל. הרופאים ניבאו שחורות. מדבריהם היא הבינה שהם מנסים לומר לה כך: "בעצם לא נשאר לך הרבה זמן לחיות. גם ניתוח לא יעזור, אבל אנחנו בכל זאת ננתח אותך, כדי שלא יאשימו אותנו ברשלנות. אם מתים מניתוח - אז זה טבעי". היא סיפרה לי את זה במילים האלה.

הבחורה מאד נבהלה. מה היא תעשה? היא הלכה הביתה וצעקה: "ריבונו של עולם, אני רוצה להקריב לך קרבן. מה אני אקריב לך? אקריב קרבן כזה, כך שארגיש שהקרבתי את כל החיים שלי". בטח היה לה סבא גדול בשמים שנתן לה את העצה הטובה הזאת. היא פתחה את הארון, הוציאה את כל הבגדים שלה - ושרפה אותם. לא נשאר לה שום בגד. לבית החולים היא חזרה עם פיג'מה.

הרופאים אפילו לא העמידו לה פרופסור, אלא הביאו לה רופא פשוט. התחילו לנתח, והנה הם שולפים בקלות גוש של חצי קילו. ואין שום גרורה. הרופא כמעט התעלף. "ריבונו של עולם, איפה הכל? אתמול זה היה נורא ואיום!".

היא הקריבה קרבן, את כל היקר לה, את כל הבגדים הלא צנועים, והשם החזיר לה בחזרה את החיים במתנה! היא באה אלי. ממש בכיתי מהתרגשות, היא היתה נראית כמו נסיכה. כמו שבת ישראל צריכה להיראות.

"סיפרתי את הסיפור הזה לבנות, ועוד כמה סיפורים מיוחדים, שבאמת מראים עד כמה הקב"ה אוהב את הצניעות שלנו. בינתיים הן חזרו בחזרה לצפת. למחרת הן החליטו: "עכשיו אנחנו עושות קרבן צניעות לקב"ה". כל הבנות אספו את הבגדים, ירדו לאולם הגדול, לקחו מתקן של שני מטר גובה, והתחילו למיין את הבגדים. כל בגד שהשרוול שלו היה קצר מידי - זרקו אותו למתקן. כל בגד שהן זרקו, אמרו: "ריבונו של עולם, אני מביאה לך את הבגד הזה קרבן. קרבן לעם ישראל, שלא יהיו צרות, שלא יהיו פיגועים. שלא יחלו במחלות, שלא יהיו אלמנות". כל בגד שלא היה מספיק צנוע - זרקו. כל אחת עם בכיות ועם קבלות. כל הבגדים שהקב"ה לא אוהב. מילאו את המתקן עד אפס מקום. ברגע שגמרו למלא את המתקן, מה הן שומעות בחדשות? שמכונית תופת של עשרות ק"ג חומר נפץ, שכבר הגיעה לקניון של חיפה, לא התפוצצה. וזו היתה זכות הבנות האלה. הן מסרו קרבן לקב"ה את הבגדים. זה אמנם יקר מאוד, אבל הקב"ה הציל בזכותן יהודים רבים".

שמירה מפני סכנות הדרכים

נראה, שהמכה הגדולה ביותר של דורינו זו מכת תאונות הדרכים. למרות שלצערנו, המצב הביטחוני אף הוא איננו קל, מכל מקום אין זה מגיע כלל למימדים של האסונות הנוראיים בכבישים, השם ירחם ויציל. ואומר הסטייפלר זצ"ל כי "מְקוֹם הַמִּשְׁפָּט - שָׁמָּה הָרֶשַׁע" (קהלת ג טז) כלומר מקום הפורענות מראה על מקום הרשע והחטא. ולכן בראותנו את המכה הקשה הזו, עלינו לחשוש, שמא בשל חוסר הצניעות הפושה ברחובות, בא עלינו הסער הגדול הזה.

כשנכנסו וסיפרו לגאון הרב שך זצ"ל מהאסון בקטיפת ארבעה נפשות אברכים קדושים וטהורים בחזרתם מלווית הצדיק הקדוש רבי ישראל אבוחצירא ה"בבא סאלי" זצ"ל, והשאלה בפיהם: "מה הקב"ה דורש מאתנו? מה עלינו לתקן? אין אנו יודעין מה", נענה: "התשובה לשאלתכם כתובה במפורש בדברי חז"ל (מסכת שבת לג ע"א): בעוון גילוי עריות, צרות רבות וגזירות קשות מתחדשות וכו', והוסיף ואמר: בדורות עברו, היו הדברים הללו ידועים ופשוטים, כאשר באה צרה, מיד בדקו את הצניעות!! בדקו אם אין ערות דבר, שמסלקת השכינה". (עולמות של טוהר ח"א עמוד 97).

סיפור

מכפרת על ביתה

מספרת רבקה: בעלי נסע נסיעה ארוכה שלוקחת בדרך כלל יום ולילה. אין זו הפעם הראשונה שהוא נוסע נסיעה ארוכה זו, אך הפעם לא הייתי רגועה. התקשרתי לחברתי, והיא דיברה על ליבי שאקח לי חיזוק בצניעות. האמת היא שזמן רב קיננה בליבי מחשבה, שעלי לשנות את כיסוי הראש מפאה למטפחת, אך לא היה לי די אומץ ודחיפה לכך. עכשיו הרגשתי שזהו זה, הגיע הזמן. היא מספרת: "למחרת בבוקר אני עומדת ליד המראה ומסדרת את המטפחת, והיה לי מאד קשה לצאת עם הכיסוי. אך הייתי חזקה, וכשעמדתי במראה הרגשתי שינוי גדול מאד. במקום לחשוב לצאת יותר יפה, אני מתבוננת אם אני מספיק צנועה ליציאה.

אחר הצהריים בעלי אמור היה לחזור, וכבר הגיע תחילת הלילה ועדיין לא שב. כל רגע רצתי לחלון לראות מה קורה. לפתע, אני מקבלת סידרה של טלפונים, מכל מיני מכרים וידידים, ולכולם שאלה אחת: "היכן בעלך? עדיין לא חזר"? וכל השיחות הסתיימו בהתחמקות מגומגמת. הבנתי שמשהו קרה. אך אם מקרה כזה היה קורה לי בזמן רגיל, הייתי אמורה להיות היסטרית מאד, אבל הפעם הסתובבתי ברגיעות יחסית ואמרתי לעצמי: "לא ייתכן שקרה משהו לבעלי ביום ששברתי דבר כל כך קשה בצניעות". סוף סוף בעלי חזר הביתה, כשכבר היה מאד מאוחר בלילה, והוא סיפר לי את אשר עבר עליו. הקשבתי לכל מילה, וקפאתי על מקומי כל אותה עת. הוא סיפר שבאוטו שנסעו בו, הנהג לפתע איבד שליטה על ההגה, והאוטו נפל לוואדי בין סלעים, הוא התגלגל במקסימום של מהירות אדירה והצעקות החלו להישמע. כל הנוסעים התגלגלו ונחבטו וצעקו צעקות אימים. "רק אחד מהנוסעים נשאר בלי פגע - אני". כך מספר הבעל. "אנשים שבאו להציל הסתכלו ותמהו, איך ייתכן שייצא משם צורה מושלמת של אדם בריא ושלם ללא פגע?! זה היה נס גלוי". התחלתי לקבל טלפונים מאנשים ששמעו זאת. הדבר המפליא הוא שבעלי הרגיש ששתי ידיים חזקות העמידוהו על מקומו בכל פעם שהאוטו נעצר לפני גלגול. "לפני הגלגול הבא דמיינתי" כך אומר הבעל, "שהנה עכשיו זה יפגע בי, אך הקב"ה רצה אחרת וזה פגע בצד השני". שמעתי והשתוממתי, לא יכולתי להזיז אבר. באותו שבוע שמעתי באחת הקלטות בביתי מרב חשוב שהסביר: "הצניעות של האשה כמו המזבח בבית המקדש, המזבח כיפר על העבירות של עם ישראל וקרע גזירות רעות, כך הצניעות של האשה מכפרת על בני ביתה וקורעת גזירות רעות על משפחתה". (סיפורים קטנים על מעשים גדולים)

"צניעות שהיתה בך - היא חסה עליך"!

בנביא מסופר, על דוד המלך, אשר התחבא במערה מפני שאול שרצה להורגו. והנה אל המערה נכנס שאול בעצמו [להתפנות לצרכיו], מבלי להרגיש בנוכחותו של דוד. היתה זו הזדמנות פז עבור דוד - להרוג את שאול, כפי דין התורה: "הבא להורגך - השכם להורגו". ואולם הוא חס עליו ולא הרגו. ואומרת הגמרא (מסכת ברכות סב ע"ב), שכך אמר דוד לשאול לאחר מכן: "**מן התורה בן הריגה אתה**, שהרי רודף אתה, והתורה אמרה: הבא להורגך השכם להורגו, **אלא צניעות שהיתה בך - היא חסה עליך**". אומר על כך ספר "דברי שלום", אכן כך הדבר. יתכן שאדם יהיה "בן הריגה", שמן השמים כבר ראוי הוא ליהרג, אבל הצניעות - היא מצילה אותו וגורמת שיחוסו עליו!

המשוואה ברורה:

יותר צניעות – יותר רוחניות – יותר שמירה. פחות תאוות, פחות רופאים, פחות בעיות, יותר הצלחה, ברכה וסייעתא דשמיא.

פחות צניעות – פחות רוחניות – פחות שמירה. וההמשך – שלא נדע מצרות.

רגע. למה להפחיד?

באמת אין ענין להפחיד, אלא רק להראיך את המשוואה האלוקית הזו, כמות שהיא, מול העיניים. הלוא ככה "מפחידה" כל אמא את הבן שלה: האש- סכנה. כביש- תאונה, הסכין- חותכת, והנורה – מחשמלת. היא מזהירה אותו כי היא אוהבת אותו!

תוספת של סייעתא דשמיא

באסיפת חיזוק גדולה שהתעתדה להתקיים בהשתתפות החפץ חיים זצ"ל, היה דיון בין המארגנים האם יש חיוב להגביה את המחיצה ליציע של הנשים. שאלו לדעתו של החפץ חיים, והוא השיב: אכן יתכן שאין חיוב, אבל על תוספת של מאמץ והשקעה בענייני צניעות, נקבל תוספת סייעתא דשמיא להצליח בכל ענייניו.

כתב המהר"ל: "כי שכינה שורה במקום שאין ערוה [פריצות], כדכתיב: "ולא יראה בך ערוות דבר, ושב מאחריך", מזה יש ללמוד כי הצניעות - מביאה השכינה, והיפך זה - מסלק השכינה".

הגאון רבי משה אריה פריינד זצ"ל, היה "פועל ישועות בקרב הארץ", רבים נושעו בזכות ברכותיו ותפילותיו. פעמים רבות, כשבאו אליו לבקש ברכה להיוושע ברפואה או בבנים, היה אומר: "אין לי את הכח להבטיח ישועה. רק אם האשה תקבל עליה צניעות כראוי מובטח לה ישועה".

אף רבי בנימין רבינוביץ זצ"ל, היה משיב לשואליו תמיד בשם צדיקי הדורות הקודמים, שאי אפשר להמשיך ישועות ולשדד הטבע, אלא רק על ידי שבירת הטבע, ההרגל והנורמה, ובפרט מידת הצניעות, שאמרו חז"ל שעל ידה נשמר האדם מכל מיני פגעים, וכל מי ששוברת את הטבע ומתעלה בצניעות, כן ה' יתברך משדד לה הטבע.

אפשר לומר, לא נורא. החצאית "קצת" קצרה. החולצה "קצת" צמודה. זה לא לבוש מאש פרוע, רק ככה, לא בדיוק... האמ גם לריבונו של עולם נגיד, לא ברק מאה אחוז מכל דבר. רק שאונים אחוז פרנסה, שאונים אחוז בריאות, שאונים אחוז שלום בית. מתאים ליך לא!!! הצבע הכי קטנה שכואבת משבשת לנו את החיים, איברים פנימיים שמתפקדים רק חלקית הורסים אותם לגמרי. מהקב"ה אנחנו רוצים מאה אחוז. נכון אנחנו כלי שלם במאה אחוז כדי לקבל את השפע המושלם שהוא רוצה לתת לנו.

דע את האויב

- גורמים המפריעים לצניעות -

"דע את האויב" - הוא כלל חשוב לנצחון,
עליך לדעת מי עומד שבע, כדי לפעול נכון.
לכן ברצוש להכיר את המפריעים העומדים בדרך,
המבקשים להרפות ידיים ולרמוס כל ערך.
ולרכוש כלים נכונים להתמודדות,
לדבוק ולא לסור מדרך הצניעות.

⇦ דרך איש ישר בעיניו

אחד הגורמים החזקים ביותר, הגורמים לאדם להחזיק במעשיו ולא לשנות את דרכו, היא, כפי שאמרו חז"ל:

- *"כָּל דֶּרֶךְ אִישׁ - יָשָׁר בְּעֵינָיו".* (משלי כא ב)
- *"אין אדם רואה חובה לעצמו".* (מסכת שבת קיט ע"א)
- *"עבר עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר".* (מסכת יומא פו ע"א)

חז"ל הגדירו כח בנפש - שהאדם מאמין בצדקת דרכו. אף כשמדובר בעבירה, הוא יכול להצליח לשכנע את עצמו שהדבר טוב ונכון וישר. זהו מין מנגנון הגנה שאדם בונה לעצמו סביב ההרגלים ודרך החיים שלו, שלא יתערער לו מה שהוא כבר מכיר ומורגל בו.

ערכתי קניות בסופר השכונתי, ובידי היה מחצץ הארנק שלי. לא היה לי נח להחזיקו, ולכן רציתי לקחת שקית מהסופר, ולהכניס לתוכה את הארנק. את יד"ות השקית אוכל להשחיל על ידי, וכך תהיינה ידי משוחררות. אולם כשבאתי לתלות את השקית, נעצרתי. מי אמר שאותר לעשות זאת? אולי זהו מצל, כי הלוא בעלי הסופר הדיבו את השקיות לשימוש עבור הקניות, ולא עבור שימוש אישי. ומפני שלא ידעתי אם הדבר מותר או לא, נמנעתי מלקחת. מצאתי פתרון בסוג אחר: מכיון שהזרכתי לקנות שני ליטונים, והעבורם הרי בודאי שמותר לי לקחת שקית, שמתי את הארנק בשקית הליטונים, שאיננה מכבידה על הידיים. המשכתי בקניות, והיתה לי הרגשה טובה. טוב ששמתי לב, ולא נכשלתי חלילה בחשש מצל, שהרי ידועה ההלכה ש"דין פרוטה כדין מאה", ואל"ל בדברים קטנים כאלו צריך להיזהר ולהישמר.

כעבור שלושה ימים, שוב הגעתי אל הסופר, ושוב הארנק בידי. אני מתחילה להכניס מוצרים לעגלה, והארנק בי"ד מפריע. מה הבעיה? היום אני צריכה לקנות 3 אבוקדו, אכניס את הארנק לשקית האבוקדו. אבל מה? דוכן האבוקדו עדיין רחוק. אך גם לזה נמצא פתרון: תלשתי שקית, הכנסתי לתוכה את הארנק. עוד מעט, כשאגיע אל האבוקדו, אכניס אותו לאותה שקית. אבל משום מה, כשהגעתי אל האבוקדו, שכחתי מהענין, ואת שלושת האבוקדו, שנבחרו בקפידה, הכנסתי לשקית חדשה. רק לאחר כמה דקות הרגשתי בטעות. טוב, מה אעשה עכשיו? אוציא את הארנק ואצרוק את השקית?! או אולי אלך בחנות לדוכני הפירות להחזיר אותה? נו, ברצינות. אני כבר נסחפת. מה זה? בסך הכל שקית. אין שום ספק, שבעלי הסופר אינם מקפידים על "הפסד" כה גדול וזניח. אם

הייתי הולכת לשאול אותם, בודאי היו צוחקים עלי. טוב, אז מקסימום – בקופה, אקח שקית אחת בחוץ, כלומר אצמצם ואכניס יותר מודרים לשקית אחת, כדי להשיב את אשר "עשקתי". נו נו, אני באמת עושה עסק מיותר משקית אחת עלובה.

בפעם הבאה שהגעתי לסופר, כבר באתי "מלכתחילה" לתלוש שקית עבור הארנק. מה יש בזה? סלד סלד אני צריכה את השקית כחלק מהנוחות של הקנייה בסופר. ובכלל, מדובר כאן ב"בחוות משווה פרוטה". אני אומדת את דעתו של בעל הסופר, שאין לו שום הקפדה על כך! [ראיתם? כבר נהייתי פוסקת הלכות!].

פתאום עצרתי את עצמי. מה קרה לי? כיצד השתנה הלך החשיבה שלי מפעם לפעם? בפעם הראשונה – תחושת גהירות, דין פרוטה כדין מאה. בפעם השניה – נו בדיעבד, יש כנראה אפשרות להקל. ובפעם השלישית – זה כבר מותר לכתחילה. עוד מעט גם אצלינו לשכנע את עצמי שזו פשוט מצוה...

מה באמת השתנה?

"עבר עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר", האדם חייב להצדיק את עצמו. לבנות לעצמו מערכת הגנה. אם הוא עושה משהו, לא יתכן לומר שהוא איננו נוהג כשורה. יש תירוצים שיצדיקו את מעשיו. אחרת עוד יצטרך חלילה לשנות, לערער את העולם הקיים.

חז"ל אומרים, שהעבירות "מלפפות" את האדם, אוחזות ומחזיקות בו. הוא כבול וקשור בידיהן, וקשה מאוד להשתחרר מאחיזתן. לא לחינם: "עבירה גוררת עבירה". קשה להשתחרר מהרושם של העבירה הקודמת. הרושם הנוצר בנפש, ההזדהות עם העבירה, גורמת להיגרר לעבירה נוספת, חלילה.

הנה, הקשיבו לרחשי ליבה של יעל, הלומדת כעת הלכות צניעות: הלכה א - כן, היא מובנת בהחלט, בודאי, כך צריך לנהוג [במקרה יעל מקפידה על הלכה זו, ברוך ה']. הלכה ב- זה די נכון, אבל יש כאן בניסוח איזושהי הגזמה. הקפדה מופרזת, שאיננה כה נדרשת [במקרה בדיוק בתחום הזה היא "ככה ככה". אבל זה רק במקרה, ברצינות]. הלכה ג - אוי לא, זו כבר הגזמה קיצונית. זו התחסדות יתירה, שאי אפשר לדרוש אותה בדורנו. [מובן מאליו שרק במקרה בדיוק בהלכה הזו היא לצערנו נכשלת].

כושר השיפוט שלנו - מושפע ישירות מהצורה שבה אנחנו נוהגים. קשה לנו מאוד לשנות. יש לנו שורה של הצדקות למה שאנחנו עושים. שורה של מנגנוני הגנה, מדוע איננו צריכים לשנות.

ומה הפתרון לכך? קודם כל, הבנת הבעיה היא כבר חצי פתרון, ואולי גם יותר. כאשר נבין שכושר השיפוט שלנו משוחד, שההתייחסות הפושרת והמסתייגת שלנו, נובעת מהרגלים קודמים, מהפחד ומאי הרצון לשנות - נוכל "לדפוק על השולחן", ולומר לעצמנו - עד כאן. העבר אַיִן, "חטאנו, עווינו, פשענו", עכשיו אנחנו רוצים להיות בסדר, ולבדוק בדיוק מה נדרש מאתנו, מבלי להתבוסס בטעויות העבר.

הלוא כבר התריע שלמה המלך ואמר (משלי יד יב): "יֵשׁ דֶּרֶךְ יָשָׁר לִפְנֵי אִישׁ - וְאַחֲרִיתָהּ דַּרְכֵי מָוֶת". חלילה. איננו רוצים שהשיפוט המוטעה שלנו, יוביל אותנו לחטאים ולטעויות בחיים.

וכאן אנחנו מגיעים, גם לנקודה של התבטלות. ברגע שאני מבינה, שכושר השיפוט שלי משוחד, ועלול להטעות ולהכשיל אותי, אני מתחילה לחפש את האמת, הניטרלית. ואני מגיעה לציות ל"דעת תורה" אובייקטיבית ואמיתית, לאמת הצרופה של "הלכה". [שעוד נרחיב ונדבר אודותם, במבוא לחלק המעשי].

...עוד דבר חשוב!

נשים רבות, נמנעות מללמוד ולהחכים בנושא הצניעות, מחשש שמא לא תוכלנה לעמוד בדרישות. חוששות מן הצורך לבצע שינויים גדולים. ובאמת, מי מאתנו איננה מפחדת משינויים? ועוד גדולים...?!

- מה את רוצה, שאשנה את כל המלתחה שלי? אזרוק את כל הבגדים מהארון?
- תגידי לי, את רוצה שאתחיל לריב עם בעלי?
- את חושבת שאני יכולה פתאום לשנות סגנון, להיות מישהי אחרת?
- נראה לך שאני מסוגלת יום אחד להגיע לעבודה, ולהפסיק לצחוק ולפטפט עם כולם?! יחשבו שבלעתי מטאטא!
- בכנות אני אומרת, אינני יכולה לעמוד בדברים הללו! ולכן אני מעדיפה לא להיכנס יותר מידי לנושא, שלא תהיה לי מחוייבות שאינני יכולה לעמוד בה.

גם שינויים קטנים עלולים להרתיע ולהרחיק אותנו, אולי בתת המודע.
- מה, אצטרך לזרוק את הבגד המקסים שקניתי בשבוע שעבר?
- אצטרך ללכת לחתונה של בת דודה שלי - בפחות גינדורים?
- אצטרך להתחיל לחשוב איך לתקן את פתח הצוואר בחולצות שלי? [אינני יודעת לתפור... ואיפה יש כאן בכלל תופרת?].

שינויים הם כמו רעידת אדמה, על קרקע החיים שלנו. הפחד מפניהם גדול - עבור כולנו. וישנה גם העצלות הפשוטה, להזיז את עצמנו. אין כח לשנות, יותר נעים להמשיך בשגרה המוכרת. למה להתחיל לחפור, לשנות, אולי גם להסתבך פה ושם...? לכן עדיף לא להיכנס לנושא ולא ללמוד, כדי לא להיכנס למחוייבות.

אבל מובן שיש כאן הטעיה של היצר הרע. הרצון הזה "לעצום עיניים", "לא שמענו, לא ידענו", זהו ממש עצת היצר. הקב"ה אינו דורש מאיתנו, להעפיל בבת אחת אל פסגת השלימות. שמיד כשנקרא את ההלכות - נקיים את הכל. אם למדנו הלכה, ולא הצלחנו עדיין לקיימה, בוודאי ש"משהו זז", עצם הלימוד קירב את הדבר יותר אל ליבנו. זרע נקלט, והוא עוד ינבוט ויניב פירות יפים. זהו תהליך, זוהי עבודה, זוהי משימת חיים. כל לימוד, כל הלכה, כל הבנה חדשה - מקדמים אותנו. גם אם לא עשינו שינוי מיידי, יתכן שבפעם הבאה שנלך לקנות בגד חדש, כבר נשכיל להעדיף את הבגד היותר צנוע. איך שלא יהיה, תהיה התקדמות. גם אם תהיה זו התקדמות איטית, ואפילו זחילה, זו בכל אופן התקדמות. וכל צעד קטן קדימה - הוא גדול ועצום לאין שיעור. הקב"ה, בוחן כליות ולב, איננו בוחן תוצאות, הוא רוצה את המאמץ, את הרצון ואת העבודה התמידית שלנו. כי מלאכים בשמים, יש לו כבר הרבה. הם טובים, מושלמים, ולעולם אינם נכשלים. אבל ממנו בתור בני אדם, הקב"ה איננו מבקש דוקא שלימות, כי אם עבודה.

אבל לעומת זאת, אשה שאינה לומדת - בודאי לא תתקדם. אולי אפילו תהיה לה נסיגה. וכידוע, "אי ידיעת החוק, איננה פוטרת מן העונש", היא איננה יכולה להצטדק בכך שלא ידעה את ההלכה, שהרי יש לה אפשרות ללמוד.

אין פטור מן העונש - אמי שאינו אומר את החוק.
נחכים ונאמר, נתור ונשאל - עוד שיע רחוק...

⇐ ⇐ היחשפות לחוסר צניעות

היום לצערנו הרב, בכל מקום אפשר להיתקל במראות עגומים של חוסר צניעות. האמת היא, שהנפש היפה ממש סולדת מזה, רואה בזה כיעור וחשה סלידה. האם בכל זאת זה יכול להשפיע?

הנה לנו בתורה פסוק, שלכאורה הוא תמוה: לגבי איסור עבודה זרה אומרת התורה (דברים כט טז): "וַתִּרְאוּ אֶת שִׁקּוּצֵיהֶם וְאֵת גִּלֻּלֵיהֶם עֵץ וָאֶבֶן כֶּסֶף וְזָהָב..."., כלומר תראו את תועבות העבודה זרה המשוקצת של הגויים מסביבכם, ולכן מיד בפסוק הבא מזהירה התורה: "פֶּן יֵשׁ בָּכֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ שֵׁבֶט אֲשֶׁר לְבָבוֹ פֹנֶה הַיּוֹם מֵעִם ה' אֱלֹהֵינוּ לְלֶכֶת לַעֲבֹד אֶת אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָהֵם...". והדבר אינו מובן: אדם הרואה סביבו עבודה זרה - ומתייחס אליה בשאט נפש, חש אותה כשיקוץ ותיעוב ונגעל ממנה, מדוע יש צורך להזהירו באזהרה מיוחדת ו"לחשוד" בו שמא יפנה לבבו לעבוד עבודה זרה?

מסביר הרב מבריסק, שהשאלה אינה שאלה כלל. הדבר מובן בהחלט! יכול אדם לראות דבר שיעורר בו גועל ודחייה, ועם כל זאת זה ישפיע עליו עד שלבסוף עלול הוא להימשך להיגרר אחריו. כי כל ראיה עושה רושם בנפש האדם, ומקרבת את הדבר אליו יותר.

אפילו דוד המלך, מענקי הרוח ומקדושי עליון, התחנן אל הקב"ה (תהלים קיט לז): "הַעֲבֵר עֵינַי מֵרְאוֹת שָׁוְא" - תעזור לי לא לראות מראות רעים! כי אין אדם שיכול להיות בטוח בחוסן הרוחני שלו, כל אחד מושפע ממראה עיניו. ומכאן נבין מה רבה היא החובה להימנע ככל היותר מללכת במקומות פרוצים שעלולים להיתקל בהם במראות של חוסר צניעות.

אומרים חז"ל, אדם שעובר דרך מקום של פריצות, והיתה לו אפשרות ללכת בדרך אחרת - אף שהוא עוצם את עיניו ואינו מעוניין כלל לראות בפריצות - הריהו נקרא רשע, כיון שהיה עליו לחוש שמא יגבר עליו יצרו ויבוא לידי הסתכלות והרהורים רעים.

סיפור

מה יפה בוונציה?

סיפר הרב שלום שבדרון זצ"ל, שכאשר נסע למסעותיו בחו"ל, כדי לחזק יהודים בדרשותיו, קרה גם שעברו באוניה דרך ונציה. בפעם הראשונה, כאשר התקרבה האוניה לונציה, שם לב שאנשים נדחפים לעלות לסיפון, כי עוד מעט יש נוף יפה והם רוצים לראות היטב. הוא לא התעניין כלל וכלל. אולם כאשר הגיעו כבר לתוך ונציה, וכל אנשי האוניה עלו לסיפון, ורק הוא נשאר בדד, החליט לעלות אחריהם ולראות מה רואים משם בנוף, מתוך כוונה שמא הדבר יוכל להועיל לו בדרשותיו. הוא עלה וראה מים שחורים במקום כבישים, אוניות במקום אוטובוסים, נוסעות בתוך הים השחור הדוחה הזה. על הגגות של הכנסיות הרבות הוא ראה צלמים. הגעיל אותו כל הצורה של צלמים ושל בוץ שחור, ירק "טפו טפו" על הצלמים, וירד חזרה לבטן האוניה, כשהוא לא מבין, מה יש לאנשים לעלות, להצטופף ולהתאמץ לראות שם?

כאשר עברו בשנית ליד ונציה, שוב עלו כולם לסיפון. הרב ידע שיש שם מים שחורים, וזה לא מעניין. אבל כולם עלו, עלה עימם. וראה את האוניות בים, ושם לב שהכנסיות הללו, חוץ מהצלם המזדקר על גביהם, העשוי זהב, אף הגגות עצמם עשויים זהב. ויש דוגמאות שונות לגגות השונים. הוא כבר לא ירק. וירד חזרה.

בפעם השלישית כשהגיע לונציה, והתחילו האנשים לעלות לסיפון העליון, הוא לא חיכה לעלות אחרון, הוא נדחף ועלה עם כולם לראות את הנוף היפה...

אחר כך, בחשבון נפש אישי של הרב עם עצמו, חשב: 'הרי בתחילה מאס ליבי בבוץ השחור. כיצד זה כעת הקדמתי לעלות ולראות?', נזכר בפסוק: "גִּלְיֵהֶם עֵץ וְאֶבֶן כֶּסֶף וְזָהָב", בתחילה האלילים נראים דוחים - "גילוליהם", כמו גללים של בהמה, פוי, יורקים על זה. בשנית כבר נראה כמו "עץ ואבן", יש כאן איזו אומנות של עץ ואבן. בשלישית זה כבר נראה יפה, גגות כסף וזהב...

ישנה היסחפות, הרגשות משתנים. **אם אין שמירה, יש גניבה.** הרגש היהודי, חלילה נשחק, ובסוף על בגד אסור, הגורם לחטאים, אומרים כי הוא יפה. הוא הרי מכוער, הוא הרי מכיל עבירות שגורמות לנזקים לכלל ולפרט! ("המסר שמעבר למילים". הרבנית חנה רוז תחי')

שאלה לי: יכול לי כי לגברים ישנה חובה מיוחדת של "שמירת העיניים", כדי לא להגיע להרהורי עבירה. לכן אני מבינה שעליהם להימנע מלכת למקומות פרוצים כמו קניונים ומקומות מעורבים, וכן אסור להם לראות סרטים שאינם צנועים וכדומה. לעומת זאת לאשה, עד כמה שיכול לי, אין איסור כזה, ומותר לה למשל ללכת לחוף ים נפרד לנשים שהיא רואה שם נשים בלבוש חלקי בלבד, ואם כן לכאורה אין לה שום מניעה אף ללכת למקומות מעורבים ופרוצים, ולראות כל מיני סרטים, כל עוד שומרת היא על צניעות לבושה, הלוא כן?!

תשובה:
יש הבדל גדול בין אשה הרואה את חברותיה בלבוש חלקי בחוף הים הנפרד למשל, לבין ראייה דומה, אך כשמדובר בפריצות. ונסביר את ההבדל:

כאשר איש רואה מראות של חוסר צניעות, זה משפיע עליו בשני מישורים: **א.** עלול להביאו לידי הרהורי עבירה. **ב.** מקהה את רגש הצניעות ומרגיל את הנפש לפריצות.

ובאשה באמת העניין הראשון לא שייך, כי אין נגרמים לה הרהורי עבירה מראייה של נשים, אבל העניין השני שייך ושייך, אולי אף יותר מגברים. ונרחיב אודותיו.

כשם שאמרנו לעיל, שהמתבונן בעבודה זרה של הגויים, יש לחשוד ולהתרות בו פן יפנה לבבו מעם ה', כך ראייה של פריצות פוגעת מאוד ברגש של הצניעות. לא לחינם אמרו חז"ל (מסכת מגילה כח ע"א): "אסור לאדם להסתכל בדמות אדם רשע", לעומת זאת הפסוק אומר (ישעיה ל כ): "וְהָיוּ עֵינֶיךָ רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ" - מאחר שהסתכלות מכוונת גורמת לאדם לספוג מרוחה של הדמות בה הוא מתבונן, לכן יש להימנע מהבטה מכוונת על הרשע. ומאידך להתאמץ במיוחד להתבונן בצדיקים, כדי שמשהו מקדושתם יעבור אלינו. אם נפנים זאת נבין מדוע עלינו להתרחק מראייה של פריצות וחוסר צניעות. נשים לפעמים אינן יודעות איזה נזק רוחני עצום נגרם להן כשהן קוראות ספרים ועיתונים אסורים, או צופות בסרטים אסורים וכדומה. עצם ההיחשפות לעבירה, לפריצות - גורמת הרס לנשמה.

הגאון הצדיק רבי יחזקאל לווינשטיין זצ"ל נסע פעם במכונית עם תלמידו, והנה לפתע רואה התלמיד את רבו מכופף את ראשו למטה כאילו הוא מנסה להתגונן ממשהו. כשנשאל לפשר הדבר, השיב כי מכוניתם נעצרה בדיוק ליד בית קולנוע. האזור כולו היה מואר באורות שבקעו משם, והאור חדר אף למכוניתם. הוא התכופף כדי למנוע מהאור להאיר על פניו. הוסיף הרב ואמר: "אין לנו מושג כמה נזק רוחני נגרם לרוחניות שלנו על ידי מגע אפילו עם האור הבוקע ממקום המיועד לפריצות"! כדי למנוע מגע זה, חש צורך להתכופף ולהתגונן.

סיפור דומה לזה, התרחש עם רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד. הנהג שלו היה ר' שרגא בלוך, אשר היה אוהב לכנות את עצמו "העגלון של הרבי". יום אחד הכריז בהתרגשות לחבריו: "היום ראיתי במו עיני גילוי שכינה!" והסביר את עצמו: הסעתי את רבי אלחנן במכוניתי, ברחובות ניו יורק. כידוע, רבי אלחנן אינו מביט מחוץ לארבע אמותיו ואינו מכיר כלל את ניו יורק. עם כל זאת, בעודנו חוצים את "ככר טיימס", התעוותו פניו כאילו נעקץ מדבורה. הוא קרא אלי בכעס: "צחנה עולה ממקום זה. היכן אתה לוקח אותי? מקום זה מצחין מטומאה!" הוא לא נרגע, עד אשר התרחקנו מן המקום. המשכנו בנסיעתנו, ורבי אלחנן ביקש לדעת מהו טיבו של המקום ההוא, ומדוע הוא מדיף ריח כה דוחה. הסברתי לו, כי במקום זה מציתים בבני אדם תאווה לחטא. רבי אלחנן שקע בהרהורים, וסבר פניו הרצין עוד יותר. לבסוף אמר: "קשה לי להבין כיצד אפשר ללמוד וללמד תורה במקום שכזה!".

סיפורים אלו ממחישים לנו, שגם כאשר אין חשש להיכשל ב"הרהורי עבירה", בכל זאת עצם ההתקרבות אל החטא, משפיעה מאוד על הנפש. ולכן, אשה שרגש הצניעות יקר לה, צריכה לשמור על עצמה ועל משפחתה ככל היותר מפני כל חדירה והשפעה של פריצות. התרועעות במקומות פרוצים כמו קניונים ומרכזים למיניהם, היא פסולה בהחלט וגורמת נזק רב. אף קניות וסידורים יש להשתדל לערוך במקומות אחרים ככל האפשר, ובמידת הצורך, לעשות זאת בזריזות ובענייניות, ללא שוטטות מיותרת. אשה אשר התרגלה לשוטט במקומות כאלו, ומחליטה להימנע מכך, לבטח תוך זמן קצר תחוש את ההבדל. היא תחוש עד כמה התחזק בקרבה הרגש לצניעות ולקדושה.

עיתונים פרוצים הם קטלניים ממש לנפש, ואסור להכניסם בשום אופן לבית. מבוגרים ואף ילדים נמשכים לקרוא, בפרט חומר שיש לגביו יצר הרע! אם ברצוננו לדבוק במורשתנו מתוך גאוה ולהעריך את יופיים של חיים יהודיים וטהרתם, עלינו לאזור כח ולקיים את מצוות: **"לא תביא תועבה אל ביתך".**

בקול קורא כותב הסטייפלר זצ"ל בדברים כואבים היוצאים מלב טהור:

בס"ד

לא טובה השמועה כי באה, אשר עיתונים ושבועונים טמאים ומנוולים המלאים זוהמה נוראה, שכל ג' העבירות החמורות כלול בהם, מכל מיני גירויים ותועבות... ואיסור חמור הוא להכניסם בבית יהודי, וכל שכן וקל וחומר שאיסור נורא ואיום הוא לקרוא בהם ולהביט בתמונות זוועה שבהם, **אחד האנשים ואחד הנשים והילדים, כולם בכלל האיסור**. וכל הקורא בהם, מאבד כל זיק של יראת שמים ואמונה רח"ל, ומתחייב בנפשו ונפש בניו ובני ביתו, והתוצאות הרעות מי יראנה, השי"ת ישמרנו מהם. ובודאי אחד האיש ואחד האשה הקוראים בהם גורמים לעצמם רעות רבות, וצרות נוראות גם בעולם הזה. **וביותר תלוי הדבר בעקרת הבית** להשמר ולשמור מכל מיני זוהמות הנ"ל שבל יראה ובל ימצא בבית, ובזכות זה תזכה לברכות טוב גם בעולם הזה, והקרן קיימת לעולם הבא לעולם שכולו טוב.

הכותב למען תורתינו הקדושה שלא תתחלל חס ושלום
ומצפה לרחמי שמים ולגאולה קרובה שלמה במהרה בימינו אמן.
יעקב ישראל קנייבסקי.

גם **ספרי קריאה**, יש להשגיח מאוד שיהיו על טהרת הקודש, ולא מעורבים בדעות משובשות של חוסר יראת שמים. כידוע, דרך הסיפור עוברים אלינו מבלי משים הרבה מאוד מסרים, גלויים או סמויים, ודווקא כשזה מגיע בצורה סיפורית, ומביא אותנו לידי רגשות של הזדהות עם גבורי

הסיפור, הדברים חודרים לליבנו מאוד מאוד. לכן גם כאשר הנושא הכללי של הספר הוא נושא תמים או שלא קשור כלל לעבירה, אם כתב אותו אדם משולל יראת שמים ויראת חטא, אין ספק שבין השורות יועברו גם מסרים שליליים, כי רוחו של הכותב חופפת על הספר. לכן יש להיזהר מאוד שלא לקחת ספרים מכל הבא ליד, מספריות עירוניות למיניהן וכדומה, אלא יש לבחור בקפידה רק ספרים שנכתבו על ידי סופרים יראי שמים. היום זכינו ב"ה שיש מבחר עצום של ספרים כאלה, ספרים איכותיים וטובים, בכל מיני סגנונות, איש איש כלבבו, ויחד עם הנאת הקריאה אפשר להפנים מסרים טובים וישרים.

ומה לגבי **טלוויזיא**? [מרן הרב עובדיה זצ"ל היה מקפיד לכתוב מילה זו באות א' בסוף ולא באות ה', כדי לא להכניס שמו של ה' - "יה" - בדבר טמא כזה]. המכניס מכשיר הרסני זה לביתו, מביא את עצמו וילדיו לצפייה חיה וברורה בתצוגת זנות, רצח, גניבה וכל המידות המגונות שבעולם. אף אלו שחפצים לראות רק 'חדשות' - האם באמת רק חדשות הם רואים? מי הקריינית שהם רואים? ומהן הפרסומות המופיעות באמצע? אף בפרסומת הכי פשוטה, כגון על ספות נוחות, את מי מצלמים שם יושב על הספה? את הבבא סאלי זצ"ל, או שמא להבדיל איזו אשה שבקושי לבושה? אחת ממצוות התורה היא שאסור לאדם להחזיק בביתו מאזניים שאינם מדויקים, שמא יבוא לרמות את רעהו ברגע של חולשה. בדומה לכך אסור להחזיק מכשיר אשר בתנועת אצבע קלה יכול האדם להגיע למחוזות נתעבים, ברגע של חולשה או פיתוי, ואפילו מתוך הסחת דעת.

ואין כאן המקום להאריך אודות הסכנות הטמונות במחשבים, אינטרנט, אייפונים למיניהם וכדומה, אשר כבר החריבו והרסו אנשים ומשפחות. גדולי ישראל התבטאו ואמרו שזהו השטן הגדול ביותר שקם מימות עולם. ועל דברים אלו ודומיהם, מחובתנו להטות אוזן קשבת לתוכחת האהבה של שלמה המלך (משלי ז): **"וְעַתָּה בָנִים שִׁמְעוּ לִי,** וְהַקְשִׁיבוּ לְאִמְרֵי פִי. אַל יַשֵּׂט אֶל דְּרָכֶיהָ לִבָּךְ, אַל תֵּתַע בִּנְתִיבוֹתֶיהָ, **כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה, וַעֲצֻמִים כָּל הֲרֻגֶיהָ. דַּרְכֵי שְׁאוֹל בֵּיתָהּ, יֹרְדוֹת אֶל חַדְרֵי מָוֶת"**. ה' ישמרנו, ויזכנו לדבוק ולחסות בטוב תורתו תמיד. [עייני עוד בחוברת "ימי החנוכה בהלכה ובאגדה" עמוד 51 בסכנות הטמונות במכשירים אלו].

לפנינו חלק ממכתבים שהגיעו לידי "העיתונאי", הרב קובי לוי הי"ו, אשר מנהל מזה חודשים מספר, מעל דפי העיתון, הסברה נרחבת "למען טוהר התקשורת" (יום ליום - שור מועד).

ט' שבט תשע"ה

לכבוד הרב קובי לוי, שלום וברכה!

אני כותבת ומקווה שהמסר יעבור בצורה ברורה ויחדור אל הלבבות. בעלי ואני אנשים חרדים עובדים. אין לנו מחשב בבית, ומכשירי הפלאפון שלנו פשוטים ללא חיבור לאינטרנט. פעמים רבות נתקלנו בדילמה האם להכניס אינטרנט לביתנו, מכיון שהדבר מאוד נצרך לעבודותינו, אך החלטנו שלא מכניסים ובשום צורה.

אין לך מושג כמה ברכה יש לנו בבית ברוך ה', ואני בטוחה שזאת הסיבה העיקרית: רוגע בבית, תקשורת טובה, בית שמח, ישוב הדעת, ובעיקר נחת מהילדים שהם מושא לגאווה. מעבר לזה, כמו שלכל דבר האסור בתורה יש תחליף, גם לזה יש תחליפים רבים ששכרם גדול מאוד: אנו מוצאים דרכים יצירתיות להעסיק את הילדים כמו לטייל יחד בפארק, בשמורת האירוסים, בשלולית, פעם בחודש יוצאים לטייל יחד מחוץ לעיר. גם לנקות את הבית ביחד עם הילדים זו חוויה.

שלא תחשוב, לא הכל וורוד וישנם לא מעט קשיים, אך אנו ההורים פנויים לילדים והילדים לומדים להכיר טובה ולא מרגישים שהמחשב חסר בבית.

לסיכום: יש חיים אחרי האינטרנט (לצורותיו), ואפילו חיים טובים יותר.

בברכה מ.י.ש.

כ"ז ניסן תשע"ה

שיחה נכנסת. הרב לוי, אני מאוד נסערת ודי מבולבלת. כרגע קראתי את המאמר שלך האחרון, שבו הרב וואזנר זצ"ל פוסק שמאז מתן תורה לא היה שטן כמו האייפון... ושברתי את המכשיר. הלכו לי לאיבוד 2,000 מספרי טלפון!!! לא עשיתי שום גיבוי... האם עשיתי טוב!?"

- עשית קידוש שם שמים. פשוט, ראוי לקנא בכוחות הנפש שלך!...

- "רציתי שתדע שיש לי תפקיד בכיר בחברה גדולה, המחייב קשר זריז עם מאות לקוחות... אני אם לששה ילדים, ובין לבין ראיתי שהם משחקים במכשיר כשאני עסוקה בעניני הבית, ורק עכשיו קיבלתי אומץ לשבור את הטמא ולעבור למכשיר נקי ומסונן... תודה על החיזוק..."

עוד שיחה. "אדון לוי, בעלי ואני החלטנו הרגע להיפטר מהאייפונים. לא קל, די מפחיד, אתה בוודאי לא מכיר את תחושת ההתמכרות, אבל אין ברירה, נמאס לנו לעשות שקר בנפשנו, ולטייח את האמת המרה: זה משחית! זה משחית! זה משחית! תודה לך".

ג' באייר תשע"ה

אפתח הפעם בסיפור רע, אך לפני כן הקדמה קצרה: מאז שהמדור הזה יצא למאבקו, מתקבלים אליו בדרך כלל שיחות פלאפון או פקסים הנושאים בחובם שינויים לטובה, או בקשה לעזרה באמצע הדרך, ועד כמה שאוזני קשבת וליבי מבין, אעמוד להם לעזר.

הסיפורים הטראגיים, הנוראיים, מגיעים אלי דרך מקור שני או שלישי, כי המקור הראשון פשוט מתבייש לספר ולחשוף את הגהינם שאליו הוא נפל ומעדיף לבוסס בתוך הזוועה שלו, ללקק פצעים ולחזור בתשובה, אבל בינו לבין עצמו במקרה הרע, או בינו לבין קונו במקרה היותר טוב.

בשבוע שעבר פקד את מעוני יהודי שאני מכיר, וביקש צדקה. השפל שהוא צנח אליו עגום כל כך, אך מן הראוי שישמש עבור העקשנים אות אזהרה אדום.

ציטוט, מסונן כמובן: "אדון לוי, הגעתי לפת לחם, אני מחוץ לבית, איבדתי את אשתי וילדי... חרב עלי עולמי. מבלי להרחיב את הדיבור, אשרתי לאשתי אייפון לפני שנתיים, ומאז נגדע הבית שלנו... אין לי גרוש בכיס".

האמת היא, שלא ריחמתי עליו, ושאלתיו: "האם שמעת על פסק ההלכה הברור של כל גדולי הדור שהחזקת האייפון מפרקת בתים, הורסת משפחות ופורצת פרצות?"

"שמעתי", הוא משיב לי נוגה ועלוב, "אבל הייתי בטוח שלי זה לא יקרה".

נתתי לו צדקה, אבל לא יכולתי שלא לסכם את המפגש בינינו במילים הנוקבות: "מי שאין לו דעת, לא צריך לרחם עליו".

הגוססת קמה לתחייה

סיפור מדהים: רבה של פרדס כץ, הרב חיים זאיד שליט"א, דרש בפני צעירות המתקרבות לצור מחצבתן, במסגרת סמינר חיזוק. דרשתו הסתיימה ב - 2:30 אחר חצות לילה. באותו מעמד פנתה אליו נערה ואמרה, "אני מוכנה לזרוק את האייפון, רק תשכנע אותי, למה הוא מסוכן?"

הרב ביקש לדחות את שיחת השכנוע למחרת. הצעירה השיבה, "או עכשיו או בכלל לא". הרב נאלץ לשבת עמה ועם עוד כמה בנות שכרו אוזן.

בשעה 3:30 קמה נערה ואמרה, "הרב, גם אני מוכנה לזרוק את האייפון שלי, בתנאי שתתפלל שאחותי תמות".

הרב הזדעזע, והיא הסבירה: "יש לי אחות קטנה בת שנתיים במצב סופני, כבר ארבעה חודשים. הרופאים אומרים שהיא תמות. אמא שלי נמצאת כבר ארבעה חודשים ליד מיטתה, מטפלת בה ומתפללת. בפועל, אין לנו אחות וגם אין לנו אמא. אם אחותי תמות, לפחות תהיה לנו אמא".

הרב זאיד נענה והגביל. "אני מוכן להתפלל שהקב"ה יעשה את הטוב בעיניו לאמך ולאחותך, הוא ידע מה טוב... הוא רחמן".

הנערה הסכימה ונפרדה מהאייפון.

שעה 4:00 לפנות בוקר, במחלקה לטיפול נמרץ בבלינסון. האחות הראשית נכנסת לחדר ופורצת בצעקת תדהמה. האם מתעוררת בבהלה והשתיים צופות במחזה לא ייאמן: על המיטה יושבת התינוקת בת השנתיים, בעיניים פקוחות.

חצי שעה אחרי שהאייפון הושמד, האחות הקטנה התחילה לחזור לחיים תקינים!

"האינטרנט גורם למחלות קשות"

מתוך פסק של הרב שמואל הלוי וואזנר זצוק"ל: "מי שמשתמש באינטרנט ובאייפון, שחיטתו טריפה וכתיבת סת"ם (ספר תורה, תפילין, מזוזות) שלו פסולה. האינטרנט גורם למחלות קשות רחמנא ליצלן ומביא לכל הצרות. מימות בריאת העולם לא נברא כלי משחית ומסוכן כדוגמתו".

קראתם? הבנתם? מחלות קשות זה מביא. לא אני אמרתי. זה יצא מקולמוסו של זקן פוסקי הדור.

רק חולה נפש וטיפש וחצוף ימשיך להחזיק מכשיר פסול ולהרגיש רגוע, כאשר מסביבו מרחפת רוח רעה של מחלות קשות וצרות איומות.

יא באייר תשע"ה
אמא לא חכמה אחת ביכתה לאוזני את מר גורלה. היא הסכימה להכניס מחשב מנותק מאינטרנט, לצורך צפייה בסרטים נקיים. יעני, סרטי טבע. בשורה התחתונה, שתי בנותיה התמכרו לסרטים מכל הסוגים והמינים, הצניעות כבר לא צניעות, והן על סף הרחקה מבתי הספר.
"מה עושים?" היא שואלת. ואני שואל, "המחשב עדיין בבית?". דקה דומיה. "כן", היא משיבה.
איך אומרים, הסעיף שלי קופץ. "הרגע, גבירתי, הרגע את מנפצת אותו לשברי שברים, דק דק כמו אבק. אחר כך את מעיפה את כל בגדי השחץ מן הבית, ומודיעה לבנותיך שכאן לא עוברים קווים אדומים!!!" שוב דקה דומיה. "אתה צודק, אני עושה זאת כרגע".
נו, הלוואי. אין לי שום אמצעי מעקב.

ז' אייר תשע"ה
מכתב: לכבוד הרב קובי לוי שליט"א!
בראשית דברי ברצוני להודות לך על המדור העוסק במאבק לטוהר התקשורת. המדור מאוד מחזק את הציבור בענייני השעה - יישר כח!
מתוקף תפקידי כמזכירת גנים, הייתי צריכה להכניס את ה'וואטסאפ' למכשירי. לאחר כחודש ימים, שמתי לב שאני משקרת על עצמי. זה לא פגע בי לא בשלום בית ולא בדברים אחרים, כי לא הייתי מחוברת כל שעות היום (קליטה לפי WI-FI), והגרוע מכל, שהרגשתי שבאמת אני לא זקוקה לכך, שאשת אברך תסתובב עם 'וואטסאפ'.
בד בד קראתי בכל שבוע את מאמריך המחזקים, וההחלטה קיבלה רגליים יציבות. שישרף הוואטסאפ! השבוע הוצאתי את הוואטסאפ ממכשירי המסונן, כשדקות מספר לפני כן העברתי מסר לכל אנשי הקשר שלי, שאני מקיימת מצוות דאורייתא "ובערת הרע מקרבך".
תודה על הכל! ר.כ.

עוד מילה קטנה: יאללה, נראה אתכם, מחזיקי המכשירים המסוננים, שתעיפו את הוואטסאפ ותחזירו לעצמכם את צלם האנוש! כולי תפילה.

לפתרונות תקשורת מתקדמים, המאושרים על ידי גדולי ישראל, ניתן לפנות ל"נתיב כהלכה": 074-700-1-700. כמו כן ניתן להתייעץ עם ה"מרכז להגנה מפגעי הטכנולוגיה": 1599-550-330.

הרב עזריאל טאובר הגיע בעיתת ארוכה לבית מלון גוי, והוכנס לחדר עם מסך ענק, שיכול היה לראות שם בלחיצת כפתור סרטים וכדומה. הוא לא התעניין בכך והתיישב ללמוד, ומרוב עייפות נרדם. כשהתעורר התבייש ומשב: סבא שלי, שהיה כל היום עוסק במסחר, ובלילה עד השעות הקטנות היה לומד בערנות ובחשק גדול, ואני מתביש בי. אך לאחר מכן חשב שוב ואמר: סבא שלי בוודאי באה בכך, שהנכד שלו נמצא בחדר שהוא יכול לראות בו את כל פיתויי העולם, והוא בוחר בכל, ויושב ללמוד בחרא! (שרים בצניעות עמ' 83)

אנו בדור שיש בו הרבה מאוד נסיונות ופיתויים, שאנש מקיפים אותנו מכל צד. מכשירי התקשורת התרבו, השתכללו, והפכו ליותר ויותר צמינים ואפילו מתבקשים. מי שמתגבר ומתעלה מעליהם, זוכה הרבה יותר מכל הדורות האחרים, אשר להם לא היו קיימים נסיונות אלו.

⇦ חינוך לקוי ⇦

בדלתי וחונכתי במושגים מאוד פתוחים ומתירניים. קשה לי לשנות התנהגות ודפוסי חשיבה!

חינוך לקוי מילדות משפיע מאוד, ובאמת קשה לשנות. לכן בודאי שהשאיפה הנכונה מלכתחילה היא להחדיר בילדים כבר מקטנות את מידת הצניעות, כך שהיא תהיה אבן יסוד מוצקה

באישיותם. ואולם, מי שלא זכתה לחינוך כזה, אל לה לראות זאת כנקודת חולשה ולהתייאש, אלא כנקודת זינוק מאתגרת. כיצד?

כידוע, אברהם אבינו, היה הראשון שהפיץ את אמונת ה' בעולם. בתוך עולם הסוגד לכוחות אליליים שונים, היה הוא היחיד שהפיץ את האמונה באל אחד, ולכך הוא התמסר כל ימי חייו. אבל, למרבה ה"פספוס", נתח נכבד מתוך החיים שלו, לא נוצל לכך. הוא התחיל להפיץ את האמונה בה' רק מגיל למעלה מ - 40. ומדוע? משום שאברהם נולד ל"תרח", שר חשוב בממשלת נמרוד, שחרתה על דגלה את המרידה והכפירה בה'. לתרח היה תפקיד רם בממשלה זו - הוא היה הספק הראשי של פסלי העבודה זרה, ומובן שאת בנו אברם, הוא גידל וחינך ברוח כפירה זו. שנים רבות של תהייה וחיפוש חלפו, עד אשר הגיע אברהם אל האמונה הברורה בבורא עולם.

עם השמחה במציאת האמת, חש אברהם אבינו החמצה וצער על כל אותן שנים שחלפו מתוך עבודת אלילים וחוסר הכרה בבורא עולם. אמר לו הקב"ה: אל תצטער, **"לְךָ טַל יַלְדֻתֶיךָ"** - "מה טל זה פורח, אף עוונותיך פורחים! מה הטל הזה סימן ברכה לעולם, אף אתה סימן ברכה לעולם" (בראשית רבה לך לך פרשה לט). הקב"ה מדמה את ימי ילדותו של אברהם - לטל. כשם שהטל איננו נשאר, אלא הוא פורח ומתנדף, כך ימי ילדותו של אברהם אבינו חלפו עברו, וחטאי הילדות לא הותירו בו שום רושם. הדבר מובן. אולם ההמשך איננו מובן: "מה הטל הזה סימן ברכה לעולם, אף אתה סימן ברכה לעולם", וכי איזה "סימן ברכה" יש בכך שימי ילדותו של אברהם אבינו עברו בעבודת אלילים?

אלא: ניקח כדוגמא את **הרב אורי זוהר** שליט"א. הוא הצליח לקרב הרבה מאוד יהודים אל התורה והמצוות. במה כוחו גדול, יותר מאחרים? התשובה ברורה, הוא הרי גדל כחילוני למהדרין, היה שחקן בידור פופולרי ביותר. כשהוא בא אל בן אדם ואומר לו, שהכל שקר ושטויות, ורק התורה היא האמת ובה טמון האושר האמיתי, דבריו מתקבלים יותר, כי הוא הרי היה בצד השני וטעם אותו. לא כן אדם שגדל מקטנותו על ברכי התורה והמצוות, שהשפעתו על אנשים הרחוקים מתורה ומצוות עשויה להיות קטנה יותר. זה מה שאומר הקב"ה לאברהם: "לך טל ילדותיך" - ימי הילדות שעברו עליך בחטא, מהווים סימן ברכה לעולם, כי על ידם יש לך כח השפעה הרבה יותר חזק. הקב"ה בהחלט היה יכול לשתול את אברהם אבינו בחברת "שם ועבר" הצדיקים, ובכך לחסוך ממנו את כל שנות התהייה והטעִיָה, אבל בכוונה תחילה, הוא גרם לו להיוולד בבית כזה, שאביו הוא הספק הראשי לעבודה זרה, שירגיש ויטעם מקרוב מהי העבודה זרה ויגלה בכוחות עצמו את השקר הגדול שלה, וממילא כשילך להוכיח את האחרים, הוא יוכל לספר להם שהוא היה שם בכל השקרים הללו ועזב את הכל, כי זו ורק זו הדרך האמיתית. (על פי המגיד מדובנא)

כך אשה או נערה שלא חונכה על ערכי הצניעות, יכולה לראות זאת כנקודה של "סימן ברכה". כאשר היא, למרות הקושי, תאמץ אורח חיים של צניעות, הדבר יְהַוֶה קידוש ה' עצום. בעצם הופעתה, היא תקרין סביבה בעוצמה רבה את היופי והטוב של הצניעות, בכך שהיא עזבה את הדרך האחרת, ובחרה בדרך זו. אין להעריך ואין לשער את שכרה: א. מפני שיש לה קושי גדול יותר, וככל שיש קושי, כך השכר גדול יותר. ב. מפני שכאמור, מלבד שכר הצניעות, יש לה שכר עצום ונשגב של "קידוש ה'".

ראוי לציין, שלמעשה כל ארבע האמהות של עם ישראל - שרה, רבקה רחל ולאה, גדלו בסביבה עויינת לגמרי ליהדות, ולמרות זאת קמו והיו לנשים ואמהות דגולות של כלל ישראל! כך לכל בת בישראל יש את הכח והיכולת להצמיח ולבנות את אישיותה, כבת ישראל נאמנה, ולהקים משפחה יהודית לתפארת!

⇦ ⇦ רמת צניעות ירודה בעולם

רמת הצניעות הירודה השוררת היום בעולם - מחלחלת ומשפיעה, במישרין או בעקיפין. העולם משדר נגד הצניעות. התרבות המערבית מושתתת על הבלטה, גירוי, היחשפות, ראוותנות, נהנתנות - ואילו הצניעות נרמסת ברגל גסה. לצערנו המסרים הללו חודרים אף אלינו. כיצד נוכל להיות מחוסנים יותר נגדם?

כלי מרכזי וחשוב מאוד בעניין זה הינו - "**גאוה יהודית"!**

אנו צריכים לחדד ולחזק בתוכנו את השמחה והגאווה במורשתנו היפה והנפלאה. תרבותם של האומות, גם אם היא נוצצת, הריהי רקובה ואחריתה עדי אובד. במגילת רות אומר בועז לרות: **"הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ בִּתִּי, אַל תֵּלְכִי לִלְקֹט בְּשָׂדֶה אַחֵר",** הספרים הקדושים כותבים, כי בכך רמז לה בדרך מליצה, שגם אם נראה לה כי הדשא במקומות אחרים ירוק יותר, זוהי אך טעות הרחוקה מאוד מן האמת. יתכן שבמבט מהצד יהיו חיי ההפקרות וההוללות מאושרים יותר משלנו, אך האמת היא שגורלנו שפר עלינו מכל עם. אין צורך להיות חכמים מאוד כדי להעריך זאת. מי זוכה לחיי משפחה מאושרים ולשלום בית אמיתי? מי יכול לשורר בכנות את מזמורי השבח של "אשת חיל" אודות רעייתו? מי זוכה לנחת מילדיו ומנכדיו המסורים לו? מי זוכה לשבת ולחג? לליל הסדר? לסוכה? האומנם ניתן בכלל להשוות את חינגאותיהם של הגויים למה שיש לנו? מי זכה לתורה הקדושה וחכמתה העצומה המלהיבה את המחשבה? מי יכול לשיר מתוך שמחה פנימית ובכנות את המילים "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו, ורוממתנו מכל הלשונות, וקדשתנו במצוותיך..."?

וכי אנו ננסה לחקות את אלו שלא זכו?! שלא מכירים, שלא יודעים?! בת ישראל נאמנה חשה הכרת הטוב על שזכתה בדרך חיים המבטיחה את אושרה בכל המובנים. בליבה פנימה היא יודעת שכשם שלא היתה לומדת משבטים פרימיטיביים המהלכים חצי ערומים, משום שהיא בת תרבות ושונה מהם באופן מהותי, כך גם אין לה לחקות דרך לבוש והנהגת חיים של אותם אנשים שלא זכו לאושר תמידי ולסיפוק מאורח חייהם. היא מרחמת על אלו שלמרבה הצער אינם מכירים דרך חיים טובה יותר, ויתכן שאף מתעורר בה רצון להושיט להם יד תומכת ולהאיר את עיניהם לראות את האמת. אך בודאי אין בדעתה לקבל הדרכה מהם, בפרט בנושא כה חשוב! ברוך ה' ששפר עליה גורלה והיא בת לעם סגולה. היא זכתה במסורת שסיפקה הדרכה זמן רב בטרם הופיעה האופנה המודרנית, ואשר תמשיך להדריך ולכוון גם כאשר האופנות למיניהן לא יעלו עוד על לב איש.

הפסוק אומר: **"כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים, כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת"** (שיר השירים ב ב), השושנה היא פרח יפהפה, ועלי כותרתו עדינים ומלאי חן מיוחד. מדהים לראות כיצד שורד פרח כה ענוג וחינני בעודו מוקף בקוציו החדים של שיח השושנים! לכאורה היו צריכים הקוצים לקרוע את עלי הכותרת של הפרח לגזרים, מבלי להותיר לו כל סיכויי הישרדות?! אך, סוד הישרדותו של הפרח טמון - בצמיחתו הגבוהה, גבוה מעל הענפים הקוצניים ומחוץ להם, כך שלא נוצר ביניהם שום מגע. אפילו רוח עזה שתנשב לא תטה אותו כנגד הקוצים. כך **"רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת"**, בת ישראל שורדת מול חברה מושחתת וקוצנית על ידי אותו תכסיס של הגבהה, שתזקור ראשה בגאון ותהיה גאה במורשתה הנפלאה ובדרך חייה הטובה והישרה. וכך תשאר שלימה ללא פגע ותצמח כבת ישראל אצילית ועדינה. (עח והדר לבושה עמוד 142)

⇦ ⇦ לחץ חברתי

לחץ חברתי הוא אחד הגורמים המרכזיים לבחירת סגנון לבוש. אף אחת אינה רוצה שיתייחסו אליה כמוזרה או חריגה, אלא להיות מקובלת בחברה וחלק ממנה. אז מה לעשות כאשר החברה מסביב אינה מעודדת רמה נאותה של צניעות?

אכן זהו טבע האדם, להיות מושפע מאוד מסביבתו הקרובה! כמו שפוסק הרמב"ם (הלכות דעות פרק ו הלכה א): "דרך ברייתו של אדם - להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחבריו, נוהג כמנהג אנשי מדינתו". זוהי "דרך ברייתו" של האדם, זה טבעו! אז מה אפשר לעשות? ממשיך הרמב"ם ואומר: "לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד, כדי שילמד ממעשיהם. ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך כדי שלא ילמד ממעשיהם. הוא ששלמה אומר (משלי יג כ): 'הוֹלֵךְ אֶת חֲכָמִים יֶחְכָּם, וְרֹעֶה כְסִילִים יֵרוֹעַ'".

אם כן, אין "חוכמות". יש לבחור חברה נכונה וטובה. ללא זאת, הירידה חלילה צפויה מראש. חברה קלוקלת, אשר בראש מעייניה רק חיי נהנתנות וראוותנות, ללא רגש לצניעות, בהכרח מקהה את הרגשות. ולהיפך - חברה שיש בה שימת לב לצניעות, חברה שיש בה ערכים נכונים וטובים, בהכרח משפיעה לטובה, מעדנת את הרגשות ומרבה את החשק והרצון להתחזק בצניעות וביראת שמים. אף מי שרגשותיה לצניעות היו חלשים, כאשר תהיה היא בחברה טובה, קשריה החדשים עשויים לגרום לה להעריך ואף לחבב סגנון לבוש עדין וצנוע, משום שהנשים אותן היא מעריכה ובחברתן היא נהנית, מתלבשים בסגנון כזה.

מכאן עולה קריאת חיזוק מיוחדת לבנות הצעירות, ולהוריהן הדורשים בטובתן האמיתית. כמה חשוב לספק לבת בגיל זה מסגרת חינוכית טובה וראויה, עם בנות שיש להן ערכים טובים ונכונים. כמה זה יכול להשפיע לטובה על כל איכות החיים הלאה, להתוות דרך חיים נכונה וישרה, להקים בתים נאמנים לתפארה, ודור ישרים מבורך! וכדברי דוד המלך בספר תהילים (קכז ד): "כְּחִצִּים בְּיַד גִּבּוֹר, כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים", ימי הנעורים הם כמו חיצים המוטלים בעוצמה רבה, וצריך לדעת לכוון אותם בצורה הנכונה, כדי שיגיעו למקום הנכון.

שאלה: במצבי הנוכחי, אינני רואה כרגע אפשרות לשנות חברה. אנו מבוססים במקום מגוריו ובמקומות העבודה שלנו, ולפי הנתונים שלי כרגע, אין לי אפשרות לעזוב ולהתלש למקום אחר. למעשה יוצא שאני שוהה שעות רבות בחברה שאיננה מעודדת לצניעות. איך אוכל בכל זאת לחזק את עצמי שלא להיסחף אחר הלחץ החברתי?

אכן ישנה אפשרות שהחברה מסביב הינה מצב שאינו נתון לבחירתנו, וגם עם מצב כזה עלינו לדעת להתמודד.

העם היהודי נקרא גם "העם העברי", על שם אברהם אבינו, המכונה "אברהם העברי", ומדוע כונה כך? אומר המדרש (בראשית רבה מב ח): "שכל העולם כולו מעֶבֶר אחד, והוא מעֶבֶר אחד". בעוד העולם כולו שקוע באמונות של עבודה זרה, היה הוא היחיד אשר החזיק באמונה בה' ולא הרפה ממנה למרות היותו אדם יחיד מול כל העולם. תכונה זו הושרשה בעמנו לדורי דורות, כלומר כאשר יהודי מאמין באמיתת דרכו, הוא מסוגל להיות מן העבר האחד גם כש"כל העולם", כל החברה מסביב - מהעבר השני. וככל שאדם מחזק את עצמו יותר באמיתת דרכו - כך תהיה לו יותר גבורת נפש לעמוד מול הלחץ החברתי מסביב.

לכן אשה שנמצאת בחברה שאינה מעודדת לחיי צניעות וערכי אמת, עליה להוסיף לעצמה חיזוק על חיזוק, כגון בהשתתפות בשיעורים תורניים, קריאת ספרים המחדירים השקפה נכונה וכדומה.

ובאמת אין זה אומר שאשה העומדת על עקרונותיה ואינה נסחפת בזרם החברתי - צריכה להיות פרושה ומתבדלת לגמרי מן החברה. אלא היא תוכל לעשות זאת בנעימות, כך שהיא תישאר אהובה לכולם, ואף יעריכו אותה יותר על עמידתה בעקרונותיה ויראו ממנה דוגמא אישית. אדרבה, היא זו שתקרין ערכים טובים לסביבתה ותהווה גורם מחזק.

ועצה טובה מאוד מאוד לאשה כזאת - לחפש לעצמה, חוץ מן החברה הרגילה שלה - עוד חברה נוספת, ערכית יותר. כגון להתחבר לקבוצת נשים בשיעור תורה מסויים, או לרקום יחסי חברות עם ידידה טובה בעלת ערכים נכונים. קשר חיובי זה ללא ספק יתן לה "משקל נגדי", תמיכה וחישול בדרכה. זכינו להכיר מקרוב מספר נשים, אשר התקרבו לתורה ולמצוות, אך קשה היה להן מאוד להתחזק בנושא הצניעות ולשנות את סגנון הלבוש. יחד עם זאת הן התחברו לחיי הקהילה התורנית במקום - שמרו על קשר עם הנשים, יצאו יחד אחר הצהריים עם הילדים, השתתפו בשיעורים ובפעילויות חברתיות וכדומה, והקשר הזה השפיע עליהן לטובה, ואט אט הוסיפו עוד ועוד לצניעותן, וכיום ברוך ה' רבות מהן הולכות בצניעות מלאה כבנות ישראל הכשרות.

שמעי נא סיפור ידוע, אך מתאים, על רבי עקיבא בן הארבעים. טרם נישואיו הבטיח לאשתו ללכת ללמוד תורה, וניסה לקיים את הבטחתו. אולם הוא חזר מבוייש וכואב. בחור בן ארבעים יושב בתלמוד תורה בחברת בני השלוש, ללמוד אלף בית. הם חשבו שהוא המפקח, והנה האיש הגדול הזה אינו יודע צורת אל"ף בי"ת... לא, הוא איננו מסוגל לעמוד בלעג החד!

רחל אשתו לא התקוממה נגדו ולא הרעימה קולה על כך שאינו עומד בהתחייבותו. להיפך, היא גילתה הבנה, זה באמת לא קל, וניסתה לעזור לו. היא תכננה שיעור דוגמא מיוחד: על גבו של חמור מילאה אדמה עם שתילי עגבניות. למחרת יצאו שניהם ונעמדו בשער השוק, כשכל הבאים לשוק חולפים על פניהם. והנה נעמדו האנשים, אטרקציה מוזרה, על גבי חמור צומחות עגבניות! איזה פלא, מוכרחים לעמוד ולבדוק. התרבו הצופים, לא יכלו להתיק עיניהם מהפלא המדהים. אולם בסופו של דבר מיהרו לעסקיהם, עזבו את השטח, מותירים מקום לבאים אחריהם, אשר זנו עיניהם בפלא הלא רגיל. כך עבר יום בנעימים. למחרת שוב התייצבו עם החמור בשער השוק. האנשים חלפו, העבירו מבט ואמרו: שוב, החמור עם העגבניות, יופי! אך לא נעצרו. ביום השלישי האנשים אף לא נעצרו, לא נעצו מבט ולא דיברו. הם התרגלו.

או אז אמרה רחל לעקיבא בעלה: עקיבא, אל תשים לב למה שאנשים אומרים. זה רק ענין של זמן, תיכף כולם יתרגלו. חיש מהרה מתחלפים הנושאים. **דבר חשוב לך, על זה עומדים כל החיים, אל תפסידו בגלל פטפוטי אנשים מובטלים**. עקיבא קנה את השיעור, וכולנו בכל הדורות זכינו ל"רבי עקיבא" הגדול בתורה. (המסר שמעבר למילים)

צריך עיון

הנה לנו מדבריו הזכים והטהורים של הרב שמשון רפאל הירש זצ"ל, הבוקעים מלב טהור ומלא רגש של הערכה לדרך ה', מלפני כמאה שנה כאשר התחילו צעירים רבים להימשך לתעתועיו של הרחוב בגרמניה:

עלם ועלמה! אם עַצמוּתכם יקרה לכם מכל יקר, שמעו נא לקול הקריאה של התורה - חִדלו לכם מכל דבר הבא בקרבת הזימה, ואם גם ה"טעם" והנימוס [צו האופנה] יאמר עליו "מקודש", עליכם לדעת את אשר לפניכם, כי הדבר אשר יחלל את תוּמכם, אשר ישדוד מכם את הטהרה והקדושה, הוא לא יוכל בשום אופן להתקדש ולהיטהר על ידי הטעם והנימוס. הבה! אל תשימו לבבכם גם אם ישחקו וילעגו לכם. הלוא טוב לכם להיות מרוחקים מחברה כזאת, מאשר ירחיק אתכם ה' מקרבתו הטהורה. הן טוב טוב לכם, לשאת ולסבול חרון אף של "מושב ליצים" [לעג של ליצנים וקלי דעת] מאשר יקצוף ה' עליכם ועליהם יחד, כי מי יכפה זעמו של האל הקדוש, אשר קרא אתכם ואותם לקדושתו?!". (חורב פרק סז)

"מוטב שיִקָרא האדם שוטה כל ימיו, ואל יקרא רשע שעה אחת לפני הקב"ה"!!!
(מסכת עדיות פ"ז מ"ב)

בסוף תמיד יש ל"כולם" מה לומר...

אדם ערך חתונה לבנו יחידו, ובנבנ כספים לרוב כדי שכ-ו-ל-ם יהיו מרוצים. אפילו נתן במתנה עד לכל משתתף!

נו, ולבסוף לא דיברו עליו? בטח שדיברו: "כבר הביא עד. לא יכל לצרף לו איזה שרוק שנוכל לאשוק אותו לבית?!"...

כולם?!

מעשה שהיה אצל הצאון בעל "נודע ביהודה", אשר שאר פעם מישהו בבית המדרש קורא לשמש בכינוי, בצורה לא מכובדת. הרב הנדעצ מאוד ופנה אליו בתדהמה: "אתה עובר איסור דאורייתא, איך אתה עושה את זה?!". אחר היהודי בהתנצלות: "כולם קוראים לו כך". אחר לו הרב: יש מקום בשהינם לכ-ו-ל-ם. כולם עושים, וכי מה, האם בסוף שם?! (דברי שלום)

⇦ חוסר מודעות לתוצאות

לפעמים נשים ובנות לובשות לבוש הלוקה בחסר - מתוך חוסר מודעות לתוצאות. בעיה זו קיימת בעיקר גם אצל בנות טובות ותמימות. אין להן שום כוונה שלילית ורצון למשוך ולעורר יצרים, אלא לבושן נובע מתוך רצון "להיות כמו כולם", או מתוך הרגל, או מתוך שאלו הם הבגדים שמצאו בחנות ושמוצאים חן בעיניהן, וכדומה. הבעיה היא שבאמת ובתמים קשה להן להבין: "מה כל כך רע בבגד הזה?"

עלינו לחדד את המודעות לתוצאות ההרסניות של לבוש לא צנוע. אשה, ובפרט בנות צעירות, אינן תמיד מודעות וערניות לסכנת הגירוי שההופעה שלהן עלולה לגרום אצל הגבר.

יצר העריות הטבוע באיש הוא יצר חזק מאוד, העלול להתלקח בקלות, בפתאומיות ובמהירות. חז"ל המשילוהו ואמרו: "אש בנעורת - ולא תהבהב?!", כלומר קח ערימה של שביבי עץ, זרוק בהם אש, האם יתכן שלא תהיה התלקחות? הלוא גם אם תזרוק ניצוץ קטן ביותר - האש תתלקח, כי שביבי העץ מתלקחים בקלות רבה. כך יצר העריות יכול להתלקח מכל גירוי קל.

הגמרא מספרת סיפור בלתי ייאמן (מסכת קידושין פא ע"א):

יהודי העיר נהרדעא שבבבל, פדו מן השבי שתי נערות יהודיות, אשר היו יפות תואר וטובות מראה. כדי שלא יכשלו בהן, הוחלט לשכנן בביתו של רב עמרם חסידא. רב עמרם נקט אמצעי זהירות בביתו, וכדי שאף הוא לא יבוא לידי מכשול, שיכן אותן בעליית הגג, והסיר את הסולם המוביל אליו - היה זה סולם כבד, שהוצרכו להרימו עשרה אנשים יחד. כך נוצר מצב בטוח שאף אחד אינו יכול לגשת. והנה עברה אחת הנערות ליד פתח העלייה, ונפל אור בבית מפניה שהיו מאירות. לפתע אחז בו ברב עמרם יצר חזק, ומרוב חשקו ותאוותו הצליח להרים לבדו את הסולם והתחיל לעלות. בהיותו על הסולם התעשת, אך מפאת שחשש שמא לא יוכל להתגבר עוד על יצרו, לכן מיד התחיל לצעוק: "אש בביתו של עמרם! אש בביתו של עמרם!", לשמע קריאתו נזדעקו ובאו תלמידיו, בחושבם שפרצה שריפה בביתו. והנה הם רואים את רבם במצב ביש, כשהוא עומד על הסולם בכיוון של עליה. פנו ואמרו לו: "רבנו, ביישתנו". אמר להם: "מוטב שתתביישו בי בעולם הזה, ולא תתביישו בי בעולם הבא".

הגמרא מביאה סיפור זה כדי ללמד אותנו על עוצמתו של יצר העריות, עד שאף אחד אינו מחוסן מפניו, וכלשון חז"ל: "אין אפוטרופוס לעריות", אין אדם שיש לו ביטוח והגנה. ואדרבה, "כל הגדול מחברו, יצרו גדול ממנו" (מסכת סוכה נב ע"א), כלומר אנשים החיים בדרגה גבוהה יותר של קדושה ונקיות, עלולים להיות מושפעים יותר אף מגירויים קלים, כי יש להם רגישות גבוהה יותר.

בעיר גרודנא התקיימה אסיפת רבנים, ואליה הגיע גם החפץ חיים זצ"ל. בעת האסיפה, עברה במקום מידי פעם משרתת צעירה בלבוש בלתי הולם. הגיב החפץ חיים בזעם ואמר לסובבים אותו: "מה היא חושבת לעצמה, שאנחנו מלאכים?!". כן, גם הענק שבענקים, החפץ חיים, לא חש את עצמו "מחוסן".

ומעשה שאירע עם הגאון הצדיק רבי אליהו לפיאן זצ"ל: אחד הבחורים בישיבה ניגש אליו וביקש את רשותו לנסוע לחתונה של קרובו בעיר אחרת. שאל אותו הרב: "האם אתה יודע שלא יהיה שם פריצות?" התלמיד, אשר ידע שהמצב אכן אינו 'חלק', התחיל לגמגם, ותירץ את עצמו שהוא ידע להיזהר וישב עם הוריו בשולחן מיוחד וכו' וסיים את דבריו באומרו: "לי זה לא יזיק". הזדעזע הרב בשומעו דברים אלו, וענה ואמר לבחור: "שמע נא! אני כבר מעל גיל שמונים שנה, ועין אחת שלי עיוורת [כי מחמת חולי שהיה לו בעיניים איבד עין אחת], ואף על פי כן כשאני עובר ברחוב אני מתמלא פחד שמא אכשל חס ושלום בהסתכלות בעריות, ואתה - בחור צעיר עם שתי עיני בשר, ואתה אומר לי: "לי זה לא יזיק"?! (לב אליהו ח"א עמוד 61)

לא לחינם חז"ל הציבו לאיש סביב נושא זה גדרים וסייגים כה רבים, מפני שהעריכו נכון את גודל ההשפעה העלולה להיות.

ובעצם מה שאולי מטעה אותנו הנשים שלא לחוש כל כך בסכנת הגירוי, הוא - שלרוב, אין לגירוי כל ביטוי מעשי, וכלפי חוץ אין ניכר דבר. אולם גם אם התוצאות אינן נראות כלל, אין זה אומר שאינן קיימות, כי חז"ל לימדונו ש"הרהורי עבירה קשים מעבירה", כלומר עצם הגירוי שנגרם, גם אם לא הביא עימו שום מעשה, הוא רע והרסני כשלעצמו, ומחבל הרבה מאוד ברמת הקדושה של האדם, ה' יצילנו.

כאשר נשים ובנות תבינה את גודל המשיכה והפיתוי של הגברים, ועד כמה חָסֵר בלבושן עלול להשפיע עליהם, הן תערכנה יותר את האחריות הגדולה להתלבש כראוי ולקיים את הלכות הצניעות לכל פרטיהן ודקדוקיהן.

⇦ קושי במציאת בגדים צנועים

אשתף אתכן בבעיה שלי. היא נראית קצת שלילית אבל גיליתי שהיא מאוד משמעותית. לאחרונה כביתי ב"ה להכיר יותר ויותר בערק של הבגיאות וממש הרגשתי שזיפה ורבון רב להתקדם ולצרוק שיפורים בלבוש. אבל פוקוס בשהבאתי לשלה המגשי נתקלתי בבעיה שלא חשבתי עליה: קשה מאוד למצוא בחנויות בגדים בגוגים? זיגני מבברת על הבגדים הפרובים הטופשים את החנויות אולם גם בגדים שאמורים להיות בגוגים, ראיתי שיש בהם איקויים שונים, כמו פתח בוטר פתוח מיד, בד שקוף, חצאית קצרה, שצרה ברה וכדומה. אני מרגישה שבה כל כך חבל. הזומנם מחוסר ברירה אבלל להתפשר על פחות ממה שאני שוטפת אליו??

אכן ישנו קושי לא קטן במציאת בגד צנוע והולם. החנויות גדושות ב"אופנה מפריז", ב"יבוא מיוחד מאירופה" וב"צעקה האחרונה של אמריקה", אבל "אופנה יהודית", בעלת חן ועדינות יהודית, קשה יותר למצוא.

כמובן, עלינו להתחשב בעובדה שלכל אשה יש טעם משלה, כך שבאמת לפעמים ממש קשה לאשה למצוא בגד צנוע כלבבה. מצטרף לזה פעמים רבות גם לחץ מצד המוכרות, עד כמה הבגד יפה ו"מונח", ורבות מהן אף מגלות כשרונות נפלאים כ"פוסקות הלכה" להחליט שהבגד צנוע בהחלט... ובקיצור - המשימה של קניית בגד נאה וצנוע איננה קלה!

אלא מה?

בואי, קודם כל, ניקח את הקושי הזה - כמחמאה וכמעלה מיוחדת עבורנו.

אנו מתארות לעצמנו שגם נשות המעמד הגבוה, אינן מוצאות בגדים בקלות רבה בשוק "רמלה לוד", למשל, או בבזאר העיר... טבעי הדבר שגם בכל 20 חנויות ההלבשה בעירן לא תמצאנה בגד העונה לדרישותיהן ומכבד אותן כראוי. הן בודאי משקיעות בחידוש המלתחה שלהן מחשבה מרובה. טבעי הדבר שתלכנה לחנויות מרוחקות יותר, המספקות את דרישותיהן, או תרכושנה מתופרת לפי הזמנה.

ואנו, בנות ישראל, בנות מלך מלכי המלכים - בודאי שאיננו פחותות מהן!

הפסוק, המתאר את לבושה של "אשת החיל", אומר: "עֹז וְהָדָר לְבוּשָׁהּ". לבושה איננו לבוש רחובי והמוני, אלא מושקעת בו מחשבה. הוא משקף "הדר", חן וטעם טוב, יחד עם "עוז" - עמידה על דרישות ועקרונות. לכן כמה טבעי הדבר, עבור בת ישראל יקרה - שלא תצליח למצוא בגד בקלות רבה בבזאר העיר... או בחנויות ההלבשה המקומיות. כמה טבעי הדבר, שתכתת רגליה לחנויות מרוחקות יותר, הדואגות לספק סחורה יהודית, ההגונה וראויה לבנות ישראל. כמה טבעי הדבר שגם כשתמצא בגד ראוי, תבדוק אם יש צורך בתיקון ובתפירת ליקויים מסוימים, או בהוספת פריט לבוש נלווֶה וכדומה.

זהו עול וקושי, שככל שנבין את המעלה והתפארת שבו, כן נישא אותו בשמחה, בגאון ובתחושת רוממות, מבלי לחסוך מאמץ וכסף ככל הנצרך.

כמובן שפעמים רבות הקושי הגדול הוא בעיקר בהתחלה, כשעדיין אין ידע להיכן ללכת או כיצד להגיע. אבל כשמתחילים לשאול חברות שכבר קונות בגדים טובים, ומנסים ללכת לכמה חנויות, במשך הזמן האשה לומדת להכיר את השוק ולמצוא בקלות יותר בגדים צנועים ויפים לפי טעמה.

"הבא להיטהר - מסייעים בידו"! אין ספק, שאשה שמתאמצת לקנות אך ורק בגדים ראויים והגונים בשלמות, תראה ברכה וסייעתא דשמיא, שהרי הקב"ה "לא ימנע טוב להולכים בתמים", לא בגלל חֶפְצָהּ לעשות את הטוב והישר, ימנע ממנה הקב"ה את הטוב המגיע לה, ואם משמים מגיע לה להתחדש בבגד נאה, בוודאי ובוודאי שהיא תקבל זאת "בהיתר ולא באיסור". העיכובים שהיא נתקלת בהם בדרך אינם אלא נסיון בעבורה - נסיון, שכאשר תעמוד בו, תזכה להוכיח ביתר שאת וביתר עוז את מסירותה למצוַת הצניעות.

על כל חיזוק בענייני צניעות, ישולם שכר טוב מן השמים.
לא נאבדת שום מחשבה קטנה, אי נעימות, הוצאה כספית, התרוצצות וכדומה.
(ראי רש"י בראשית ט כג. דברים ב ט)

בהיתר ולא באיסור

"הוי," מתאוננת סימה על רוע מזלה, "כבר פעמים מספר שאני הולכת לקנות חפץ או בגד מסוים, ולבסוף מתאכזבת, זה קרה לא פעם ולא פעמים".

ומספרת סימה: "פעם הלכתי לקנות בגד, ובחנות היה נראה לי הבגד כל כך הולם אותי, ממש למידתי, אולם לאחר שלבשתי אותו פעם אחת - התאכזבתי, התברר לי שהשערת העין שלי הטעתה אותי. אך כבר לא היה שייך להחזירו לחנות, ונאלצתי להעביר אותו לחברתי.

ושוב - פעם הלכתי לקנות נעליים ומדדתי אותן בחנות. מצוין, נראה בסדר גמור. אולם לאחר שהלכתי בהן כשעה או שעתים, נתברר לי שטעיתי - הנעלים היו נוחות רק למספר צעדים בחנות, אך לא בהליכה ממושכת".

ועוד מספר סיפורים באמתחתה של סימה על מקרים תדירים מלאי אכזבה...

בעלה של סימה הינו תלמיד חכם. פנתה סימה אל בעלה היקר, אולי יש לו עצה בשבילה, הלוא תלמיד חכם הוא, והכל יש בתורה. ענה לה בעלה: "לדעתי, העצה הטובה ביותר היא - לפני כל פעם שאת הולכת לקנות דבר מה, להקדים תפילה לסייעתא דשמיא".

קיבלה עליה סימה, בלי נדר, שלפני כל פעם שתלך לקנות דבר מה, תקדים תפילה לה' שיהא בעזרתה לקנות דבר טוב ומתאים שלא תתאכזב ממנו.

לאחר ימים מספר הוצרכה סימה לקנות בגד. הפעם לא הלכה כפעם, אלא קראה כמה מזמורי תהלים, והתפללה לה' שיעזור לה לקנות בגד טוב, ראוי ונאה, שתהיה מרוצה ותיהנה ממנו.

בגדים לרוב מוצעים לסימה, אולם בגד אחד מצא חן בעיניה ביותר, גם מחירו היה מוזל, אלא ששרוולו היה מעט מעט קצר. בתחילה חשבה סימה: 'הו, הנה, התפילה שהתפללתי עזרה לי, מצאתי בגד מקסים ובמחיר זול, הפעם ודאי לא אתאכזב. כמה חכם בעלי, חבל שלא השתמשתי בעצה זו תמיד'. היא מדדה את הבגד, השרוול מעט קצר, אולי לא נורא, אפשר קצת למשוך, למתוח...

אם תמיד התפתתה סימה לטענות מעין אלו, הרי שהפעם - חלפה מחשבה אחרת במוחה. 'הלוא הפעם התפללתי לה' שיסייע לי לקנות בגד מוצלח שלא אתאכזב ממנו, אם כן, היאך יעלה על הדעת שזוהי הסייעתא דשמיא שקבלתי?! וכי הקדוש ברוך הוא יעזור לי לקנות בגד שאינו מאה אחוז צנוע?! לא, לא, ודאי זהו לא הבגד שנעניתי עליו בתפילתי, השם לא יענה לי בבגד כזה, כי הלוא הוא אינו מרוצה מבגד שכזה... אני בהחלט שוב עלולה להתאכזב בו כתמיד. כדאי לי לחפש את הבגד המתאים...'

לא עבר רגע, וביד המוכרת - בגד יפה בהרבה יותר מקודמו, במחיר משתלם, וצנוע בתכלית. 'אל הבגד הזה התפללתי...' אמרה סימה. 'הפעם אודה את ה' שנענה לתפילתי, כי קניתי בגד כרצונו, ובודאי לא אתאכזב ממנו'.

אמרו חז"ל (פרקי אבות ב ד): "עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנֶךָ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ. בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנֶךָ". (מראות הצובאות)

⇦ ⇦ בטלה!

גורם נוסף שיכול לחבל בצניעות הינו - בטלה! חז"ל אמרו: "בטלה מביאה לידי זימה!" (מסכת כתובות נט ע"ב), *ועוד אמרו: "הבטלה היא אם כל חטאת!". אכן אין זה קשה לזהות את אותם בני נוער או אנשים "משועממים", היושבים "על הברזלים" והראש שלהם כל הזמן עסוק בשטויות... כי כשהראש אינו עסוק בדברים טובים ומועילים, הוא מחפש עיסוקים אחרים. גם אשה או נערה שאין לה תעסוקה הולמת ומספקת, יכולה להגיע בקלות לידי התעסקות עם היצר הרע.*

כמובן, הפתרון לכך הינו עשייה חיובית ומועילה! אשה שיש לה תעסוקה ראויה, חשה תחושת הגשמה וסיפוק, וזה מונע אותה מלהרגיש צורך "להגשים את עצמה" באופן שלילי ופסול, על ידי התקשטות והתייפיפות יתירה ומציאת חן פסולה.

במזמור "אשת חיל" אנו מוצאים רבות - שבחים על עשייתה הברוכה והמגוונת של האשה: "דרשה צמר ופשתים, ותעש בחפץ כפיה... חגרה בעוז מתניה ותאמץ זרועותיה... ידיה שילחה בכישור, וכפיה תמכו פלך... סדין עשתה ותמכור..." ועוד. אשת חיל משתדלת למלא את זמנה ולמצות את כוחותיה בעשייה חיובית וטובה.

נערות ובחורות רווקות, אשר עדיין אין להן את המסגרת הטבעית של ניהול הבית, שיש בה הרבה עשייה וסיפוק - צריכות למצוא לעצמן מסגרת טובה והולמת, שתספק להן סדר יום נעים ומועיל.

⇦ ⇦ עצלות!

לפעמים הסיבה ללבוש בלתי מְסֻפָּק הינה פשוט - עצלות! רפיון ידיים!

*- "כבר מזמן שמתי לב לכך שפתח הצוואר בחולצה זו פתוח מידי, ובודאי שאני רוצה לתקן, אבל פשוט עדיין **לא יצא לי** ללכת לתופרת".*

*- "כן, כבר מזמן החלטתי שהחצאיות שלי קצרות מידי, אבל עדיין **לא הסתדר לי** לקנות חצאיות חדשות. נראה, אולי בשבוע הבא".*

*- "בדיוק לפני שיצאתי מהבית שמתי לב שהחולצה קצת שקופה, אבל **הייתי ממהרת, ולא היה לי כח** להיכנס ולהסתדר מחדש".*

- "רק יצאתי לרגע לזרוק את הפח, "שני מטר מהבית", לכן לא טרחתי להחליף את הבגד הזה".

כמה חבל שנושא כה חשוב ועקרוני, נפגם ונחבל מבלי משים - ככה סתם, כי 'לא יצא לי'. 'לא הסתדר לי'. 'לא בא לי'. 'אין לי כח'. על כך אומר החכם מכל האדם (קהלת י יח): **"בַּעֲצַלְתַּיִם יִמַּךְ הַמְּקֶרֶה, וּבְשִׁפְלוּת יָדַיִם יִדְלֹף הַבָּיִת"**. בגלל עצלות קטנה לתקן פרצה בתקרת הבית, נגרם נזק רב - הבית דולף והתקרה כולה עלולה להתמוטט. חז"ל מייחסים פסוק זה לצניעות האשה: "על ידי שאשה זו מתעצלת מלכסות את עצמה כראוי, ימך המקרה" (ויקרא רבה יט ד), דהיינו שגורמת בעצלותה ל"דליפות" והפסדים רבים לבית, ומונעת מברכת הצניעות לחול בביתה כראוי.

תקלות וליקויים רבים בצניעות עלולים להיגרם רק מתוך עצלות, רפיון, רישול ואי שימת לב ראויה. ובאמת שמירה איתנה על צניעות - דורשת זריזות!

ראשית - זריזות פשוטה "לכסות את עצמה כראוי", לשים לב ללבוש מְסֻפָּק בכל מצב, גם כשפותחים לרגע את הדלת למישהו או יוצאים "שני מטר" לזרוק את הפח, וגם כשממהרים

ללכת. לא להתעצל אם יש צורך להוסיף בגד נוסף, מעל או מתחת לבגדים, או להחליף פריט מסויים.

שנית - זריזות ואכפתיות כללית כלפי הצניעות, לא לעשות 'סחבת' להחלטות טובות ולא לדחות למחר, כי החלטה טובה, כשמקיימים אותה מיד, מחזיקה מעמד, אבל מחר - כבר יכול להיות מאוחר, עלולה לדעוך ההתלהבות ואת מקומה תתפוס האדישות.

זריזות זו שתקנה האשה לעצמה בענין הצניעות, בודאי תעלה ותרומם את כל עבודת ה' שלה, בכל התחומים - שבת, כשרות ועוד, כי היא מרגילה את עצמה לא להניח לדברים טובים "ליפול שדודים" בידי העצלות, הרפיון והכבדות, אלא להיות עם נכונות להירתם בשמחה לכל דבר שבקדושה.

צריך עיון

מדברי ה"מסילת ישרים" - בביאור מידת הזריזות (פרק ו)**: "ותראה, כי טבע האדם כבד מאד, כי עפריות החמריות גס, על כן לא יחפוץ האדם בטורח ומלאכה. ומי שרוצה לזכות לעבודת הבורא יתברך, צריך שיתגבר נגד טבעו עצמו, ויתגבר ויזדרז, שאם הוא מניח עצמו ביד כבדותו, ודאי הוא שלא יצליח.**

... והנה אנחנו רואים בעינינו כמה וכמה פעמים, שכבר ליבו של האדם יודע חובתו, ונתאמת אצלו מה שראוי לו להצלת נפשו, ומה שחובה עליו מצד בוראו, ואף על פי כן יניחהו - לא מחסרון הכרת החובה ההיא ולא לשום טעם אחר, אלא מפני שכבדות העצלה מתגברת עליו, והרי הוא אומר, אוכַל קמוצא [מעט]**, או אישן קמוצא, או קשה עלי לצאת מביתי, פשטתי את כתנתי, איככה אלבשנה, חמה עזה בעולם, הקרה רבה או הגשמים, וכל שאר האמתלאות והתואנות אשר פי העצלים מלא מהם...**

כללו של דבר, חיזוק גדול צריך האדם להתחזק ולהתגבר בזריזות לעשות המצוות, בהשליכו מעליו כובד העצלה המעכבת על ידו... ודוד המלך היה משבח על חלקו ואומר (תהלים קיט ס)**: "חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמָהְתִּי לִשְׁמֹר מִצְוֹתֶיךָ!"**

זכנו ה' יתברך להזדרז לקיים את מצוותיו בשמחה ובהתלהבות, וכפי שאומר דוד המלך (תהילים קיט לב): **"דֶּרֶךְ מִצְוֹתֶיךָ אָרוּץ - כִּי תַרְחִיב לִבִּי"**, כאשר הלב רחב ויודע להעריך כראוי את גודל הזכות והמעלה, אזי האדם רץ בשמחה ובהתלהבות לקיים את המצוות. כן נזכה אף אנו ללב רחב היודע להעריך כראוי את יקרת הצניעות, ולהיות נכונים בשמחה ובזריזות לקיימה על כל פרטיה ודקדוקיה.

אל תאמר מחר...

"מיכל", אומרת מיטל לשכנתה, "שמעת שהיום יתקיים שיעור לנשים מהרבנית ורדה?"

- "אוי, באמת כל כך הרבה זמן לא שמענו את הרבנית ורדה, היא מדברת מלב אל לב, תענוג ממש לשמוע ממנה דברים היוצאים מלב טהור".

הגיעה השעה 8:00 בערב. האולם מלא מפה אל פה. התכנסו נשים רבות לשמוע פרקים בענייני צניעות מהרבנית. השיעור היה מרתק, מלווה בסיפורים על חשיבות הצניעות, היופי, החן והכבוד שבצניעות, הלכות והליכות צניעות, הכל בטוב טעם.

לאחר גמר השיעור אומרת מיכל למיטל שכנתה: "נו, נהנית? איך היה השיעור?", "ודאי, שיעור

ממש נפלא!" והחלו זו לזו משחזרות את דברי הרבנית. בתוך הדברים אומרת מיטל למיכל: "יודעת את? פרט מסוים בנושא צניעות שדיברה עליו הרבנית, אני נגועה בו, והחלטתי לתקן". כמו כן מחזירה מיכל למיטל: "ובפרט אחר בהלכה - אני נגועה, והחלטתי גם אני לתקן, בעזרת ה'".

עוברים ימים מספר, והנה מיטל לקחה לליבה את דברי השיעור, והחלה להתלבש לפי פרטי הלכות צניעות ששמעה, אולם מיכל התקררה מהחלטתה, ולא נראה שינוי באותם פרטי הלכה שחשבה לתקנם.

בעדינות ובנועם פנתה מיטל למיכל, ובתוכחת אהבה אמרה לה: "מיכל ידידתי, זוכרת את את החלטתנו בנושא צניעות? אני, ברוך ה', החלטתי ומשתדלת לקיים, והייתי בטוחה שגם את קיימת החלטתך. ומה, באמת, נשתנה אצלך מאותו השיעור?"

"אומר לך את האמת," משיבה מיכל, "באותו שיעור נפלא מהרבנית ורדה, נכנסו דבריה ללבי, והחלטתי שאני משנה את דרכי ועושה חשבון על כל פרט ופרט מהלכות צניעות, אולם למחרת, הייתי מוזמנת לאירוע משפחתי מכובד, ואמרתי בליבי, את כל החלטותי בענייני הצניעות אדחה ליום אחד בלבד - לאחר המאורע. פשוט קשה היה לי מאד לשנות את לבושי וללבוש אחרת ממה שרגילים לראות אותי, סוף סוף זהו מפגש משפחתי גדול ומכובד.

אולם כיון שהתפתיתי ולא הוצאתי לפועל את החלטתי כבר באותו יום, פשוט, כל ההתלהבות והרצון להשתנות פגו ממני, ואולי בשיעור הבא..."

חודשים עברו, ועוד חודשים, ועדין לא שב הרצון הטהור לשינוי הליכותיה, ומי יודע מתי, אולי, ואם בכלל...

עלינו לדעת, כי אין להתמהמה כלל כשעולה רצון טוב בלבנו, ותכף ליישמו בפועל, כי הרי "עבירה גוררת עבירה", ומי יודע אם אי פעם נזכה שישוב ויעלה בלבנו רצון וכח חדש. (מראות הצובאות)

⇦ מזג אוויר חם

הקיץ מביא עימו קושי לא קטן בשמירת הצניעות. החום ה'ממיס' משכנע ללבוש קצת פחות... להפשיל מעט... להסיר שכבה... ובפרט שגם לא נעים להיראות יותר מידי "חנוקה"...

אז בואו נביא כאן כמה קרני שמש חמימות, שימסו דווקא את היצר הרע, ויחממו את ליבנו - ללבוש בצניעות גם כשחם!

☼ זוכרים את המודה של המגפיים? נשים "נחנקו" בתוך המגפיים בימים החמים רק בגלל שזה "כל כך יפה" ו"עכשווי". אז לא שווה להזיע עוד קצת בתוך הבגדים כדי ללבוש בגד הראוי והגון לנו? עם כל אגל זיעה שמבצבץ, בודאי יהיו לנו למשיב נפש דבריו של החזון איש זצ"ל (בספר "פאר הדור"): **"כאשר אשה נזהרת ומדקדקת במצות הצניעות, ומחמת זה לפעמים מבצבצים ועולים אגלי זיעה במצחה, הקב"ה נוטל טיפות אלו ושומרן בבית גנזיו, ולעתיד לבוא הופכן לטללי תחייה להחיותה בתחיית המתים ובחיי העולם הבא, ומקבלת שכר לנצח נצחים**".

☼ "חם?" אמרו כבר כמה נשים חכמות: "בגיהנם חם יותר..." [הרי כבר למדנו כמה חמור הדבר להיות מכשול לרבים, להכשיל את העוברים ושבים בהרהורי עבירה ולפגום בקדושת המחנה. כמובא לעיל בנושא שכר ועונש].

☼ בכנות - האם הלבוש הצנוע כה מעיק ומחמם? האם לבוש חֵסֶר וחלקי הוא זה שפותר את בעיית החום? נודה על האמת, שבגד ארוך וצנוע אינו כה מחמם וחונק [לרוב זהו ענין של הרגל].

☼ ה' קובע כיצד ישפיע מזג האוויר על כל אדם ואדם! יתכן מצב של אשה שאינה לבושה בצניעות והיא "נמסה מחום", ולעומתה אשה אחרת באותו יום ובאותו מקום תתלבש כראוי בבגד ארוך וצנוע, והחום פחות יעיק עליה! [בדומה למה שנאמר בפסוק: "משליך קרחו כפיתים" - שהקב"ה שולח קרחו (קור) בהתאם לפיתו (מחייתו) של האדם. ומוסיף רש"י: "הכל לפי משא הבריות. העני לפי חוסר מלבושיו, מקל עליו שלא יהא צונן בקרתו"].

☼ במזג אוויר חמסין, כאשר השמש קופחת, דווקא אז היא הכי מזיקה ועלולה לגרום לסרטן העור חס ושלום. לבוש צנוע בקיץ - בריא יותר, ושומר על הגוף מפני נזקי קרינת השמש, יותר מכל קרם הגנה.

☼ נקודה חשובה ורווחית לאין שיעור: לבוש צנוע בקיץ - הינו קידוש ה' גדול, עוד יותר מאשר בחורף. בחורף כולם איכשהו עטופים ומכוסים, אבל בקיץ הלבוש הארוך והצנוע ניכר יותר, ובזה אנו זוכות "לקדש שם שמים", כלומר להרבות כבוד ה' בעולם, בכך שאנו מצהירות על נאמנותנו המוחלטת כלפיו, מתוך הכרה ביופי ובטוב מצוותיו. והפליגו חכמינו ז"ל מאוד בשבחו של המקדש שם שמים, שזכותו ומעלתו למעלה מכל המצוות.

ומלבד זאת, מי שלובשת ארוך בקיץ, הרי שגם בחורף כאשר היא תלבש ארוך תקבל את אותו שכר עצום, אף שכעת הבגדים עוזרים לה גם להתחמם.
תעריף השכר נקבע לפי עמידתה בעת הקושי.

סיפור

מספרת הרבנית חנה רז תחי': **אני רוצה לספר סיפור אישי,** אודות ההרגשה "החמה". בילדותי גרתי בעיר חמה מאוד בדרום הארץ, עיר חילונית, לצערי. אני כילדה חרדית צעדתי יום יום לבית הספר "בית יעקב" בעירי, לבושה בחולצת שרוולים וצווארון, חצאית קפלים וגרביים עבות חומות 'ירכונית'. אולם ילדי השכנים צעדו לבית ספרם בקיץ בחולצת טישרט קצרה, מכנס קצר. מכנסי התעמלות קראו לזה. וסנדלי אצבע, 'נעלי אילת', בפי העם. מובן שמראה החרדיות הלבושות צנוע וסגור ביום חם ומהביל מול מראה רחוב שכזה, גרר תגובות לעג ורחמנות כאחד. מסכנות, חם לכן! לא מרחמים עליכן שם, מבשלים אתכן בבגדים כה חמים! מטגנים אתכם בגרביים עבים, ועוד יש נעליים. בוודאי הגרבים כה מסריחים, כמה מסכנים הדתיים... ולמרבה הנסיון שכן סמוך לביתנו בית ספר יסודי חילוני, עשרות עד מאות ילדים וילדות חילוניים צעדו יום יום ברחוב שלי, כאשר אני ועוד מספר בנות בודדות, פחות מאצבעות כף יד אחת, צועדות בלבוש מלא.

ברוך ה' וברוך שמו, כי לא נגרם לנו כל נזק רוחני. בסייעתא דשמיא גם זכינו לקבל חינוך טוב וישר מאת הורינו היקרים לאמר: 'הן מסכנות, הן לא יודעות כמה הן טועות ואיזה צרות הן גורמות לעצמן'. כך שהם הולכים לדרכם ואנחנו הולכים לדרכנו.
כל בנות השכונה שלמדו איתי בבית הספר, ללא יוצאות מן הכלל, ברוך ה' בנו בתים נאמנים בישראל. אולם כל ההיתקלות עם ילדי הרחוב לא היתה נעימה, בכלל לא. והיה אפשר לחשוש שהם בעצם צודקים. חם בחוץ, ולבוש נוסף וסגור מוסיף חורפיות לאווירה החמה במילא. הם... להם נעים וקל... כך היה אפשר לחשוב.

עברו שנים בלימוד היסודי, תחת הבז והלעג. הגיעו ימי התיכון בפנימייה בעיר חרדית, שם כמו כולם גרבנו גרביים ארוכות עם חצאיות ארוכות, ולא היינו חריגות. בימי החופשה, בעירי, שמתי לב, כי אין הבנות לובשות מכנסיים קצרים. כי האופנה דורשת כעת ארוכים. מכנסי 'טייץ' העשויים מסריג עבה. בקצה המכנס היתה תפורה רצועה שהידקה את הרגל למכנס. המכנס היה סריג עבה, כמו גרביוני החורף של בנותינו, אקרילן שכזה. והעיר חמה. כמו פעם. אבל פתאום זה לא חם... מעניין, חשבתי. אילו היתה אופנה

זו בימי ילדותי, הייתי משווה ואומרת להן: 'ראו מה בין גרבי הדקות לבין מכנסיכן העבות', ולא הייתי נשארת חסרת מענה.

חלפה תקופה, שוב הוחלפה האופנה בעיר מגורי, והנה כעת לובשים שם מכנסי ג'ינס. והג'ינס בד עבה ומגרד. המכנס צר וצפוף, לוחץ את הרגל, ונראה כעומד להתפקע מלחץ. אני מסתכלת ולא מאמינה, בחום הנוראי, בגד עבה ולחוץ, ואיך לא חם להן? אילו היינו מנסות לשקול משקל של מכנס ג'ינס אחד מול גרביים? כמה זוגות גרביים שוקלות כמו ג'ינס אחד? אולי עשר? אולי עשרים? ואולי יותר? הן הולכות כמו 20 זוגות גרביים, זה על זה... ולא חם. אם האופנה אומרת... הכל טוב. וכמה צחוק ולעג אני ספגתי על זוג אחד של גרביים בעלות 70 דנייר? כמה דנייר יש לג'ינס? שבע מאות? חבל! חבל שאופנה זו לא היתה בימי ילדותי. הייתי מראה להן מה זה גרב ומה זה ג'ינס. אבל גדלתי כבר, ואותן בנות נעלמו מנוף חיי. זהו זה, מה שהיה היה. והנה לפני מספר שנים בודדות, בפתח המדרשייה בה אני מלמדת, רואות עיני ביום קיץ חם ונוטף זיעה, שתי בנות נועלות מגפיים עד לברכיים. מאחר שלא ידעתי על קיומה של אופנה שכזו שהחלה כעת לכבב, חשבתי שאני הזה, מגפיים בקיץ? הייתכן? נכנסתי לכיתת ההוראה שלי כשאני מנסה לברר אם יש אפשרות להשיג כאן אקמול להורדת חום, כי אני כנראה לא מרגישה טוב. יש לי איזו סחרחורת משונה שגורמת לי לראות דברים שלא קיימים, כמו תינוקות שלפעמים מרוב חום הם הזים ובוכים שהם רואים דובים הולכים על השמיכה. ופילים על התקרה. גם אני הזה, אולי יש לי דלקת בשן עם חום גבוה? משהו לא בסדר, כי איך יתכן שאני רואה בקיץ בנות עם מגפיים?

נכון שזה ביטוי למחלה? לראות בירושלים "פאטא מורגאנה" ולא במדבריות סהרה?

הבנות הסתכלו עלי ככה ואמרו, את לא הזה ואין לך חום. הבנות שם בגודל טבעי נועלות אכן - מגפיים... מחיתי כנגדן, זה לא יתכן, כה חם. הזיעה ניגרת בקילוחים, מטפטפת מעל המצח. ולאורך הגב. אולי זה מגפיים מיוחדים לקיץ? לא, הן עונות, אלו מגפי חורף רגילים. אני לא מאמינה, שוב אני מנסה, אולי יש להם בתוך המגפיים קרחונים או מזגנים? לא לא, הן צוחקות, אלו מגפי חורף רגילים ביותר.

אחת הבנות מתנדבת לסבר את אזני: "מורתי, לפני שבועיים, כשעדיין לא למדתי כאן, גם אני נעלתי מגף שכזה, זו האופנה, ואם האופנה תצווה לאמור לחבוש את המגפיים על הראש, מורתי, כנראה שגם זאת נעשה..." פרצה בצחוק ועשתה תנועת חבישה לראשה, פרצתי בצחוק משוחרר.

סיפרתי להן את סיפור ימי ילדותי, כמה קיתונות לעג ספגתי על חצאית ארוכה וזוג גרביים, כי זה חם... והנה רואות עיני מגפיים בקיץ, וכלל לא חם... זה טבעי, זה אופנתי...
אם היצר הטוב אומר לגרוב גרביים - זה חם! זה מגרד, זה בלתי אפשרי בעליל! אם יצר הרע אומר לנעול מגפיים בקיץ - זה פשוט נעים... כי כולם... כי זה יפה... ואופנתי... המשכתי לספר להן מדוע לא יכולתי להאמין למראה עיני ומדוע חששתי שאני עם סחרחורת, הן הבינו אותי, הן לא האמינו בעצמן שכך עברו עלי ימי ילדותי... איך שגלגל ההסטוריה והאופנה מסתובב.

כיום, אני אומרת להן, אם תבוא בחורה ותאמר שהיא לא יכולה לסגור כפתור עליון בחולצה משום שחם לה... אני אענה לה כך: "שמעי נא ידידתי, אני בסיפור הזה כבר הייתי פעם"...

⇦ התנגדות מצד הבעל

שאלה: הייתי רוצה מאוד לצרוך כמה שיפורים בראת הצניעות בהשגיע אותם בעלי מתנגד לכך. מה בעלי לעשות?

אכן ניתן לראות תופעה מצערת, של גברים הלוחצים על נשותיהם שתתלבשנה שלא בצניעות הראויה. זוהי תופעה אומללה ביותר, כי המצב הבריא והטבעי בין בני זוג הוא שהבעל דווקא דורש בצניעותה של אשתו ורוצה לשמור עליה. גורם לכך - המצב הירוד של הצניעות ברחובות, אשר משבש ומעוות דעתם של אנשים רבים לרצות שאף נשותיהם תהיינה מרשימות ומושכות בהופעתן. לפעמים הרצון הזה נובע אף מתוך שאיפה להיות חלק מהחברה שאליה האיש מרגיש את עצמו שייך. הוא חש ששינוי בסגנון לבושה של אשתו, יעשה אותו שונה ונבדל מחבריו או משפחתו. ועל כל פנים - כיצד צריכה האשה לנהוג במצב כזה? האם עליה להתחשב ברצונותיו של בעלה?

תשובה:
כדי להבין את הענין באופן נכון, עלינו להדגיש תחילה נושא חשוב, והוא - חשיבות הופעתה הנאה של האשה בעיני בעלה.

הופעת האשה משפיעה רבות על שלום ביתה. בהופעתה הנאה, היא משמחת ומרחיבה את לבבו של בעלה, ומונעת ממנו לחפש סיפוק במקום אחר. בכך היא שומרת ומגינה עליו מהרהורי עבירה, ואדרבה נותנת לו כח ועוצמה לעלות ולהתעלות בקדושה, כפי שמשבח הפסוק את אשת החיל: **"מרבדים עשתה לה, שש וארגמן לבושה"** - היא דואגת לעצמה לביגוד נאה ואסטטי, וממשיך המזמור ואומר: **"נודע בשערים בעלה..."** - בעקבות זה היא נותנת לבעלה סיפוק נפשי ועוצמה פנימית לעלות ולשגשג ולמצות את כוחותיו. וכן אמרו חז"ל (מסכת יבמות סג ע"ב): "**אשה יפה - אשרי בעלה, מספר ימיו כפליים**".

לכן ישנה חשיבות רבה לכך, שהופעת האשה תמצא חן בעיני בעלה ותהיה נעימה עבורו. הנכון הוא שאשה תמיד תשים לב אם הביגוד שהיא קונה מתאים לטעמו של בעלה. אומנם קורה לפעמים שאשה קונה בגד והוא אינו מיד מוצא חן בעיני הבעל, כי גברים בדרך כלל נרתעים משינויים ומדברים חדשים, וכאן צריכה האשה לשים לב אם זה רק ענין של הרגל או שבאמת לא נעים לו לראותה בבגד זה. אם לאחר פעם פעמיים שלבשה את הבגד עדיין היא רואה שבעלה אינו מרוצה ממנו, ראוי ונכון שלא תלבש אותו.

כאשר אשה נוהגת בדרך זו, ומקפידה על הופעה - גם צנועה וגם נאה בעיני בעלה, הרי שבאופן רגיל ובריא, הבעל מרוצה ושמח בצניעותה של אשתו ומעודדה לכך.

ואולם מה קורה כאשר בכל זאת הבעל רוצה שאשתו תפחית מצניעותה?

הפסוק באשת חיל אומר: **"גְּמָלַתְהוּ טוֹב וְלֹא רָע כֹּל יְמֵי חַיֶּיהָ"**, אשה טובה מתמסרת לבעלה ותמיד משתדלת להיטיב לו ולגמול עמו רק טוב. אולם יש להבין, מהי ההדגשה בפסוק: "גמלתהו טוב - ולא רע", אם היא גומלת עימו "טוב", ברור ש"לא רע"?

אלא שלפעמים יתכן שהאשה תגמול עם בעלה "טוב" בכך שתעשה את רצונו, אבל לאמיתו של דבר זהו "רע" ומזיק. אשת חיל אמיתית נזהרת שכל הגמילות שלה עם בעלה תהיה בבחינת "טוב - ולא רע", היא עושה כל מאמץ לגמול לו בטוב שימצא חן בעיניו, אך לא תעשה למענו מעשה רע ומזיק אפילו אם הוא בטעות רוצה בכך ומבקש זאת ממנה.

לכן אשה טובה יודעת שהצניעות היא הטוב האמיתי - שלה, של בעלה, של הבית כולו, של עם ישראל כולו. היא יודעת שלעולם לא תוכל לגמול עם בעלה "טוב" בכך שהופעתה תהיה בעלת חֶסֶר בצניעות. [וזאת יש לדעת, שאף האיש נתבע בשמים, אם צניעותה של אשתו לוקה בחסר, ואם כן איזה "חסד" היא עושה לו בזה?! זה גרוע יותר מאשר לתת סמים לאדם שמשתוקק להם מאוד, אבל בסופו של דבר זה מזיק לו].

ואמנם, אף כאן יש לשים לב: ישנם גדרי צניעות המחוייבים על פי ההלכה, **ובהם אין כל מקום להתיר ו"להתגמש" נגד ההלכה**. אבל ישנם גדרי צניעות מסויימים שהינם בגדר "הידור", או שהם נהוגים רק בחוגים מסוימים, ובדברים אלו יש להתייעץ עם אישיות תורנית מוסמכת, במה אפשר להתגמש יותר. כל חומרה ותוספת הידור בצניעות צריכים שיקול דעת נכון ואמיתי, הלוקח בחשבון גם את שביעות רצונו של הבעל. וכמו כן, במצב כזה, **חשוב מאוד ואפילו הכרחי**, שבפנימיות ביתה, בפני בעלה, תשים לב כפליים להופעה יפה, באופן המוצא חן בעיניו, כדי ליישב ולרַצות את דעתו.

ולסיום ראוי לציין עובדה נפלאה: כאשר רצו חז"ל לתאר דמות של אשה טובה לעומת אשה רעה, אמרו: **"חַכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ"** - זו אשתו של און בן פלט. **"וְאִוֶּלֶת בְּיָדֶיהָ תֶּהֱרָסֶנּוּ"** - זו אשתו של קורח. המעניין הוא, שאותה "אשה רעה" שאותה מגנים חז"ל - היא

אשה שדווקא תמכה בבעלה בכל תהליך המחלוקת שלו, אבל זה מה שהביא אותו ואת כל ביתו לאבדון מתחת לפני האדמה לדורי דורות. ואילו ה"אשה הטובה" שמשבחים אותה חז"ל, היא אשה שהתנגדה לדעתו של בעלה, והצליחה בחכמה ובתבונה לדבר על ליבו, לשנות את דעתו, ולהניאו מכל המחלוקת, ובכך הצילה אותו ואת כל ביתה לדורי דורות.

נישא תפילה שנהיה אף אנו בבחינת **"חַכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ",** להשתמש ב"בינה יתירה", בחכמת החיים המיוחדת שחנן ה' יתברך את הנשים, ולהטות את לב הבעל בנועם ובחכמה אך ורק לדברים טובים ולדרך ישרה ונכונה.

וללא ספק, אשה אשר תשתדל להכניס בחכמה את נועם הצניעות אל ביתה, מתוך שימת לב ראויה לצרכיו של בעלה, בסופו של דבר, תזכה יותר ויותר באהבת בעלה כפלי כפליים, בהעריכו ובהעריצו את עמידתה האיתנה אפילו "כנגדו", ובודאי יסמוך עליה שתעמוד גם בפני פיתויים מבחוץ ותישאר תמיד נאמנה כלפיו. וישמח בצניעותה של אשתו כפי שהטבע האמיתי שלו באמת מחייב.

סיפור

מספרת הרבנית חנה רוז תחי': אשה אחת הלכה תמיד בגרביים עבות, יום אחד בעלה ביקש שתתחיל לגרוב גרביים דקות ושקופות. היא לא הסכימה, אבל הוא ביקש. וביקש וביקש עד שאמר לה תגרבי אותם רק בבית. לכך היא הסכימה, סוף סוף "אשה כשרה עושה רצון בעלה", לא כן?, אבל אחר שגרבה אותן בבית, הלכה איתן גם לירקן וגם ירדה רק להביא את הילד מההסעה. השכנות שאלו אותה, איך זה שאת הולכת בגרביים כה שקופות? זה לא מתאים לך? אמרה, זה לא אני, בעלי דרש, ואני עושה את רצונו. אני לא אשמה... וכך היתה רגועה שהיא מסודרת. הבעל גרם לה וזה הכל.
יום אחד היא קבלה שושנה ברגל, דלקת חריפה מאד, בבת אחת עלה לה החום. וטיפס כל כך גבוה עד שהיו צריכים להבהיל אותה באמבולנס לבית חולים. שם מיד נתנו לה אנטיביוטיקה דרך הווריד, אולם זה לא עזר, החום נשאר גבוה, גבוה ברמות מסוכנות, שלשה ימים של חום גבוה מאוד. הרופאים הרימו ידיים ולא ידעו מה לעשות, ואז הם הודיעו לבעל בנוכחות האשה, שאין להם עוד מה לעשות, ושהוא יתכונן לגרוע מכל. הבעל התפרץ בבכי, אשתו אם לששת ילדיו במצב סכנה נוראי עד מאד, מה הוא יעשה?? האשה הקשיבה לשיחה וגם ראתה שבעלה בוכה. אותו רגע נשאה תפילה ליוצרה ובוראה ואמרה: ה' אלוקים, אתה רופא חינם, אתה כל יכול, אל תקשיב לרופאים הללו שיש להם בקושי רק ידע לרפא. לייאש אין להם רשות כלל. הנה בעלי בוכה עכשיו. כאשר הוא אמר לי לגרוב גרביים דקות הוא לא בכה, אני אומרת לך הקב"ה, שאני לא אגרוב לעולם גרביים דקות, אפילו יתהפך העולם, ואתה ה' רופא חינם תחזיר אותי לילדים שלי שצריכים אותי. כך היא התפללה לה' מקירות ליבה... היה זה בבוקר בשעת ביקור הרופאים.
והנה אחר הצהרים, החום החל לרדת, הרופאים קידמו את פני הבעל בתרועות שמחה, הנה! הצלחנו! הורדנו את החום! איך הצלחתם? הוא שואל. והם עונים, תראה, בתחילה האנטיביוטיקה השפיעה להוריד את השושנה וכעת שהשושנה קצת ירדה, גם החום החל לרדת והכל יהיה בסדר...
האשה צחקה בליבה! הם עשו את זה? הצליחו? הרי אני יודעת מה התפללתי לה', והוא רופא החינם שלח לי מרפא. וכמובן לעולם לא אגרוב יותר גרב דקה, בשום פנים ואופן. ומה היא מספרת... שאכן אחרי האשפוז חזרה הביתה, עדיין חלשה, עדיין באמבולנס, אולם רגליה כל כך נפגעו עד שהיא חייבת ללכת בגרביים אלסטיות. זאת אומרת, ה' אוהב אותי, והוא אפילו לא מעמיד אותי בנסיון נוסף, כי כבר אינני יכולה לגרוב גרביים שקופות!
הסיפור אמיתי, אני מכירה את גיבורת הסיפור, אשר סבלה סבל רב, והתרפאה בחסדי ה', אחר שתפסה את עצמה!

זוג צעיר...

מן הראוי לציין תופעה, הקיימת לעיתים אצל זוגות צעירים. פעמים רבות, הבעל - החתן החדש, מבקש ורוצה מאשתו - הכלה החדשה, שתוריד מרמת הצניעות שהורגלה בה עד עכשיו. והאשה הצעירה, הרוצה בכל מאודה למצוא חן בעיני בעלה ולרצות אותו, מרגישה שהיא ב"פלונטר" רציני. מצד אחד, כאמור הרצון הטבעי והבריא לרצות ולמצוא חן, ובפרט בהתחלה, כשבודאי

רוצים להתחיל ברגל ימין, ולא להיכנס לויכוחים ולחילוקי דעות. ומצד שני - המחוייבות לצניעות, כפי שברוך ה' השתדלה והתרגלה עד כה. לעיתים היא אף תחוש אכזבה לנוכח ה"חסר ביראת שמים", אשר היא מגלה בבעלה. חשבה אותו לצדיק, ועכשיו היא רואה שזה כנראה לא בדיוק... אלו שטויות וקשקושים יש לו בראש... כיצד הוא מיקל ראש בדבר כה חשוב?!

תחילה יש לדעת כי דרישתו של הבעל, בדרך כלל, איננה נובעת חלילה מחוסר יראת שמים. הבחורה שמעה הרבה על צניעות, היא מודעת יותר לגדרי האיסור ולחומרתו. ואילו הוא כמעט אף פעם לא שמע על כך באופן מסודר. וכעת, בתוך ההתלהבות הראשונה של הנישואין, הוא רוצה שאשתו החדשה, תהיה "הכי הכי", ולשם כך נדמה לו שהיא צריכה להתלבש כך או אחרת...

רצוי במצב זה, שהאשה תתייעץ עם דמות תורנית, מה עליה לעשות. יש לשקול בכובד ראש: * מהן דרישותיו של הבעל, האם הן באמת נחוצות עבורו, או שזוהי סתם "רוח שטות", ובקשות מופרזות שאינן מהוות צורך עבורו. * האם ניתן למצוא היתר לדרישותיו, כשהדבר באמת נחוץ, או שהן גובלות באיסור שאין לו כל היתר הלכתי.

לאחר שהאשה יודעת את אשר עליה לעשות, במה מותר לה להתגמש ובמה לא, וכמובן שבתוך ביתה היא מרצה אותו "עד הסוף" - כעת היא צריכה להיות רגועה, סמוכה ובטוחה בקב"ה, שהוא זה שנותן ומעניק את המתנה הנפלאה הקרויה "חן אשה על בעלה" [אשר עליו אומר רש"י: "אפילו היא מכוערת, נושאת חן בעיניו"]. וכפי שאומר רבי יעקב חיון, כי החן הוא חנינה, מתנת חסד מאת ה'. אם לא יחפוץ הבורא להעניק לאשה מתנת חסד זו, לא יועילו לה רוב יופיה וקישוטיה. ולעומת זאת, כלפי האשה הצנועה נאמר: "ויתאו המלך יופיך" - מלכו של העולם הקב"ה יתאווה וירצה לייפותך, וימשוך עליך "חוט של חן". ואין יופי בעולם - כאותו חוט של חסד. [ההתמקדות הרבה מידי ביופי החיצוני, היא אופיינית לבעלים רבים בתחילת חיי הנישואין. בעזרת ה' במשך הזמן, הבעל לומד להעריך את אשתו יותר ויותר גם במעלותיה הפנימיות. המסירות שלה, האהבה, המידות הטובות, חכמת החיים, ואפילו התבשילים הטעימים וכו' - כל אלו נכנסים ללבבו, ונוסכים חן ויופי על דמותה. אף זה, הוא חלק מ"חוט החסד" האמור, אשר הינו למעלה מכל יופי חיצוני].

ולסיכום עשה הסכנת האורבות לצניעות:

אכן כאובל חשיבותה ומעלתה של הצניעות - כן אובל האורמים המפריעים והפחים שטומן לה היצר הרע להכשילה חלילה. ישים עתקלות בנסיונות רבים בעניני הצניעות, הרבה יותר מאשר בעשאים אחרים, אוק בווקא משום כך, עליו להתחפק בכפלי כפלים, בהכישו עם כמה עשה פה חשוב ומרכזי הוא לכל רמתה הרוחנית של האשה, עם שהיצר הרע אורב במיוחד בווקא לעשה פה. לעיתים יתן לאשה התעוררות להתחפק - בכשרות, בשמירת שבת, בעשיית חסד, באמירת תהילים - אוק רק לא בצניעות, כי הצניעות אינה עוד תוספת מצוה, אלא היא מה שיוצר ומהווה את עצם אישותה של האשה.

הצניעות בורשת ענף תמיד - מכל אחת. זם מי שברוק ה' בכתה לבכת בצניעות כבת וכבן, עם"ן בריכה "לעמוד על המשמר", להיבהר מכל מיני מכשולים למיניהם, הבים עד ימין ועד שמאל. וכלל שתקפיד ותשים לב עד צניעותה, כן יתעבט וישתבחו רשותיה לצניעות, וכל רמתה הרוחנית תתעלה יותר.

יכנו ה' יתברק לעמוד עוב ועוב עד צניעותנו, מבלי להירתע ולהרים יבים מוד קשים ומכשולים שמציב לנו היצר הרע. ובברכה, הנסיונות הנצבים בבדרך - יעלו עד נס להתנסס את נאמנתנו העקבית והמוחלטת למצות הבורא.

"שבע יפול בציק וקם" - הרשע אינו נפל שבע פעמים, כי בפעם הראשונה שנפל, המשיק לרבות. אבל הבציק קם, ופוה' בבקותו. הנפילות הן לא מסוון, הן הבבמנות לקום שוב...

הרב' מסלונים בצ"ל היה אומר: מי שעבין אוחב בחרב המלחמה, הוא הוא המנצח!

הצניעות למעשה

תוכן העניינים:

צניעות בלבוש

❖ *סגנונות לבוש* 201

❖ *מכשולים כלליים המצויים בבגדים*
- בגדים שקופים 206
- בגדים צמודים 207
- בגדים משונים 211
- בגדים אדומים 211
- בגדים בצבע העור 212

❖ *גדרי ומידות הבגד*
- פתח הצוואר 213
- כיסוי הזרועות 216
- החולצה 216
- החצאית 217
- גרביים 223
- נעליים 225

❖ *חוויית קניות* 226

❖ *השיער וכיסוי הראש*
- השיער - הקדמה 228
- תסרוקת השיער 229
- כיסוי הראש 231
- פאה נוכרית 235

❖ *פרטי הופעה משלימים*
- בגדי שינה וחלוקים 239
- בשמים ותכשירים ריחניים 240
- תכשיטים ואיפור 241

❖ *צניעות בבית*
◇ "שיותי ה' לנגדי תמיד"....246
◇ חיוב הצניעות לענין אמירת דברים שבקדושה....247
◇ הזהירות הנדרשת כשישנם אנשים זרים....248

❖ *צניעות בעת פעילות גופנית*
↩ פעילות גופנית - אמצעי חשוב, אך לא מטרה!....249
↩ התעמלות....250
↩ רחצה בים ובבריכה....251

❖ *חינוך הבנות*....252

❖ *חובת התוכחה*....254

צניעות בהנהגה

↩ שמירה מנגיעה....257
↩ הפרדה במוסדות החינוך....259
↩ הסתכלות....260
↩ מניעת תערובת בשמחות ובאירועים....260
↩ צניעות בדיבור....264
◇ שיחה....264
◇ אמירת "שלום"....266
◇ "שאילת שלום"....266
◇ "דרישת שלום"....266
◇ קריאה בשם פרטי....267
◇ דיבור בלשון של שיתוף....267
◇ צחוק והומור....267
◇ לשון נקיה ועדינה....268
↩ שירה....268
↩ ערבים, מופעים וכדומה....271
↩ יציאה מהבית....272
↩ בתי מלון ואתרי נופש....274
↩ הכנסת אורחים....274
↩ קירוב רחוקים....274
↩ בית הכנסת....274
↩ רופא....275
↩ צניעות במקום העבודה....279
↩ איסור ייחוד....281

הקדמה

יש לי שאלה: באופן כללי אני מאוד מבינה את ההשפעה של הבגדים עוד כמה צורת בחיים הנכונה והטובה. אולם כאשר אני למדתי את פרטי ההלכה למעשה, יש בי תחושה כאילו "חושבים" בלי יחס מודי... כאילו שדברים כל כך קטנים כמו יכולים להשפיע עליהן לגרוע אמנם לגמרי... עוד למשל שקבת בפשעתי את השערות, או שקבת בחוקי עם ה"בוס" - מה כמו קרה? מה כמו יכול לקרות לו מה "בהלה" הגדולה? מדוע יש צורך בכאלו דקדוקים והקפדות?

תשובה:
נניח שהפרלמנט בפריז יחליט שמצב הפריצות בפריז כבר בלתי נסבל, ולכן יש לחוקק "חוקי צניעות" שישמרו על רמת צניעות נאותה. מהם לדעתך החוקים שייחקקו שם?

איננו רוצים לחשוב בכלל, ובטח שלא לדבר, על סוגי הפריצות החמורים הקיימים שם, אבל ברור שהחוקים שייחקקו יהיו בהתאם לכך, כלומר חוקים הקובעים מינימום של צניעות אנושית מתבקשת. בודאי שלא ירדו לפרטים "שוליים" ו"זניחים", כמו הקפדות על אורך הלבוש או סוגי שיחות בין אנשים לנשים...

אולם אם למשל הפרלמנט באנגליה ינסה לחוקק חוקי צניעות, הרי כיון שהאנגלים הם עם שמרני יותר, יש לצפות שחוקי הצניעות שהם יחקקו, יהיו כנראה "משופרים" יותר - יתייחסו גם לפרטים קטנים יותר, כמו הנחיות כלליות ללבוש אנושי סביר וכדומה.

ואם נשאל אדם שיש לו יותר ערכים של צניעות - מהם לדעתו "חוקי צניעות" נאותים, הרי שהחוקים שנחקקו בפריז ובאנגליה לא יספקו אותו כלל, אלא הוא יבין שיש להתייחס לפרטים נוספים ויציע רמה "מתקדמת" יותר של צניעות - אורך של בגדים, סוגי התרועעות פסולה בין גברים לנשים וכדומה.

הרי לנו שהמושג של "צניעות נאותה" משתנה מאוד מאדם לאדם, על פי תפיסת החיים שלו בנוגע לצניעות. ככל שאדם "מחוספס" ויש לו מושגים גסים יותר, כך גדרי הצניעות שלו הם ברמה נמוכה יותר, וככל שאדם מעודן וצנוע יותר, מושגי הצניעות שלו ברמה גבוהה יותר היורדת לפרטים רבים וקטנים יותר.

וכעת נשאל אותך שאלה: כאשר אנו מדברים על חוקי הצניעות היהודיים - את מי נלך לשאול מהם הגדרים הנכונים? מי יוכל להצביע לנו על סוגי הליקויים והמכשולים שיש להימנע מהם? האם נלך לשאול את הפרלמנט הצרפתי או האנגלי? או שמא את חברי כנסת ישראל? אולי נכנס איזו וועדה במשרד החינוך, התרבות והספורט? ואולי דווקא נערוך "משאל עם" המוני ונחליט על פי הכלל "הרוב קובע"? ו.. רגע, אולי בעצם, פשוט, נשאל אותך, השואלת הנכבדה! הרי יש לך הבנה טובה בצניעות... אז מה את אומרת, מהם בדיוק הגדרים המתבקשים?

טוב, סליחה. אבל בואי באמת ננסה להבין - מהי "צניעות יהודית" אמיתית? מה היא באה לבקש מאתנו? האם רק - שלא להיות כמו אותם פרוצים בפריז, אשר הסירו מעליהם כל מסווה של בושה וצניעות? או אולי מבקשת היא מאתנו "צניעות ברמה אנגלית" או שוודית, למשל?

או - שהצניעות היהודית מבקשת להעניק לנו מעבר לכך?

נטה את אוזנינו וליבנו: אכן, הצניעות היהודית, שאותה התוותה לנו התורה הקדושה, ופרטיה נמסרו והוברורו לנו על ידי גדולי ישראל חכמי התורה שבכל דור, מעניקה לנו שני דברים חשובים, שאין דוגמתם בכל אומה ולשון:

א. מערכת ההגנה הבטוחה והמקיפה ביותר!
ב. מערכת חיים שלימה של קדושה וטוהר!

ונרחיב:

א. רבים מבינים שיש להתרחק מהחטא החמור והמתועב של גילוי עריות, מבינים שזהו הרס וחורבן לחברה ולמשפחה, מבינים שזה נוגד את המוסריות האנושית. אבל עינינו רואות, שכמעט אין אוכלוסייה בעולם אשר הנגע הרע הזה אינו פושה בה. רבים רבים הם הנופלים ברשת הפיתוי והתאווה. ומדוע? למה וכיצד הם מגיעים לכך? הרי גם הם מבינים שהדבר פסול?

התשובה היא: מפני שאין להם את השמירה הנכונה והמתאימה! אינם יודעים היכן בדיוק יש להציב את המחסומים והגדרות, שימנעו את ההידרדרות.

לעומת זאת, בתורה ישנה הבנה אמיתית ונכונה לנפש האדם. כבר הזכרנו שחז"ל מכנים את יצר העריות "אש בנעורת", כלומר תאווה היכולה להתלקח בקלות רבה, כמו ערימה של שביבי עץ, היכולה להתלקח מכל ניצוץ אש קטן. בתורה ישנה הערכה נכונה ואמיתית מה יכול להשפיע על האדם ולגרום לו גירוי שיוביל אותו לחטא, ומתוך כך הציבה לנו התורה מערכת שמירה מקיפה ובטוחה, כיצד לנהוג כדי לא להגיע כלל למחוזות של חטא. למשל: * שיחת רעים קלילה ונינוחה - אכן יכולה לגרור למשיכה הדדית ונשיאת חן שיובילו לחטא. * אכן, אף גילוי "קל" של הגוף יוצר משיכה מסוכנת.

הקו שמנחה לנו התורה הוא "אל תאמין בעצמך!" אל תהיה בטוח בישרותך המוסרית! אכן כן, "תחשוד" בעצמך ללא הרף, בפרט בנושא רגיש זה. ודווקא ההבנה הנכונה הזו, שמכירה ולוקחת בחשבון את חולשתו של בן אנוש, היא שנותנת את ההגנה הבטוחה באמת, כפי שאכן עינינו רואות כי רק במקום שנשמרים כדת וכהלכה גדרי הצניעות היהודית, אין תופעות מחליאות, מצערות ומכאיבות לב של פריקת יצרים זולה ונתעבת, אלא ישנה שמירה והגנה בטוחה מפני הידרדרות, וכפי שמשבח דוד המלך ואומר (תהלים קמד): **"אֵין פֶּרֶץ וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צְוָחָה בִּרְחוֹבוֹתֵינוּ, אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לוֹ, אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁה' אֱלֹהָיו!"**.

ב. הנקודה השניה, היא נקודה מאוד יפה, שכדאי לנו להכירה ולהבינה כראוי.

הקדוש ברוך הוא משבח אותנו ומתפאר בנו: "כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַה' אֱלֹהֶיךָ..." (דברים יד ב), "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ" (שמות יט ו), וכן מצווה אותנו ואומר: "קְדֹשִׁים תִּהְיוּ, כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא יט ב), "וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָדוֹשׁ" (דברים כג טו).

האם עצם ההימנעות מחטא גילוי עריות, היא כבר עושה אותנו קדושים? הלוא כידוע גם הגויים מצווים על גילוי עריות, זוהי אחת מ"שבע מצוות בני נח", ובכל זאת אין הם זוכים להשתבח ולהתעטר בתואר הנעלה "גוי קדוש"? משמע המושג "קדושה" הוא מושג הרבה יותר רחב מאשר - להימנע מלחטוא בחטא החמור.
ונסביר זאת.

יכול להיות אדם, אשר באמת לא נכשל בחטא, ואולם הוא רחוק מאוד מלהיקרא קדוש. ומדוע? משום שכל ההנהגה שלו, כל ה"שיג ושיח" שלו, ההרהורים והמחשבות שלו, אינן קדושות כלל. עיניו משוטטות בכל מקום, ליבו נמצא במחוזות של עבירה ושל חטא, פיו אינו נקי וכדומה.

על כך אמרו חז"ל: "הרהורי עבירה קשים מעבירה", ומסביר הרמב"ם (מורה נבוכים חלק ג פרק ח), אדם שעובר עבירה, הרי הוא פוגם ב"כלי המעשה" שלו - בגופו, ובודאי שזה חמור. אבל אדם שיש בו "הרהורי עבירה", הרי הנפש שלו נעשית פגומה וכעורה, וזה דבר חמור יותר. [מדובר באופן שעבר עבירה מבלי כוונה. אך בודאי שחמור יותר כאשר גם עבר עבירה בפועל, וגם נכשל בהרהורי עבירה המתלווים אליה בדרך כלל].

"קדושה", במובן הרחב והאמיתי שלה, אינה מצטמצמת רק בהימנעות מחטא בפועל, אלא קדושה הינה לב זך, שאינו נתון כלל במחחזות של חטא. לב טהור, ממוקד במקומות הראויים לו, בעל רגשות מעודנים ונקיים.

לכן - גילוי, אפילו חלקי ביותר, מגוף האשה, כבר יכול להסיט את מחשבתו של האיש להרהר בה, ומשהו בפנימיותו נפגם. שיחת רעים קלילה, גם אם לא הובילה לשום דבר, כבר יוצרת קירוב הדעת שהוא בעצמו חמור ומרחיק מן הקדושה.

התוצאות ניכרות גם על האשה בעצמה. אשה שאינה שומרת די הצורך על צניעותה, כגון שאינה נזהרת על גילוי גופה, או שאופן דיבורה עם מעסיקהּ פתוח וחופשי - גם אם לא הגיעה לחטא, הריהי רחוקה מאוד מן הקדושה. הנפש שלה פרוצה, הרגשות שלה אינם ממוקדים במקום הנכון. יש לה רצונות של נשיאת חן בעיני זרים ומשיכת עיניים. אין זו טהרת הלב, אין זו נאמנות אמיתית, אין זו מידת הזהירות והשמירה הראויה. ובעניין זה אמרו חז"ל (מדרש תנחומא נשא ז): "בזמן שהאשה מתייחדת עם בעלה, ולבה לאיש אחר שראתה בדרך, אין לך ניאוף גדול מזה". ככל שאשה מקפידה על צניעותה - היא שומרת על מחשבותיה ועל רגשותיה שיהיו מעודנים, נקיים וזכים.

ה"מסילת ישרים" אומר (פרק יא), שהמושג "זנות" פירושו ש**מזין** עצמו במה שאסור לו. הביטוי החמור לכך הוא חטא גילוי עריות, שאדם מזין את תאוותיו בדבר אסור. אולם קיימים סוגים נוספים של זנות, כי המשיכה בין גברים לנשים - מתבטאת גם בהשתוקקות לקשרים נוספים, עדינים יותר - התבוננות, שיחה, התבדחות, נשיאת חן. גם לזה יש יצר הרע, וגם זה איסור בפני עצמו. לכן אדם שנהנה להזין את עיניו ממראה אסור, הרי זו "זנות העיניים", ואדם שמזין את עצמו בשיחה קלילה וחיננית, הרי זו "זנות הדיבור". וכפי שאמרו חז"ל (ויקרא רבה כג): "אמר ריש לקיש: לא תאמר שרק כל מי שהוא בגופו נקרא נואף, אלא בעיניו - גם הוא נקרא נואף, שנאמר "ועין נואף".

הקו שהצניעות היהודית מנחה לנו הוא: **"הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו"**. הקפדותיה ופרטיה **אינם רק כ"אמצעי זהירות" להימנע מן החטא**, אלא הם באים להעניק לנו אורח חיים שכולו אפוף קדושה, עדינות ושמירה, שנהיה רחוקים בנפשנו מן החטא, ולא תהיה לנו כל שייכות וקירבה אליו.

וכפי שאומר רש"י הקדוש בתחילת פרשת קדושים: "כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה - אתה מוצא קדושה!" - כל תוספת של חיזוק והקפדה בעניני צניעות, מוסיפה לנו קדושה וטוהר.

ולסיכום התשובה – אליק, השאלת היקרה:

"הצניעות היהודית" איננה "צניעות נוסח פריז" או אנגליה, אלא היא באה להעניק לנו הרבה הרבה מעבר לכך. כל ההלכות, ההקפדות, הפרטים והדקדוקים ה"קטנים" - הם הם שמקנים לנו את הקדושה האופיינית והמתבקשת של העם היהודי.

אם יש איזה פרט שנראה לנו כ"מוגזם" או "קיצוני" או "שולי", הרי זה משום שבנו עצמנו יש איזה "חספוס" מסוים, עדיין לא הגענו להבנה נכונה של הצניעות היהודית המתבקשת. ואין זה פלא, שהרי לצערנו, הדעה שלנו כה מושפעת מכל מה שמסביבנו - עיתונות, תקשורת, רחובות פרוצים, אופנות חדשניות, ומראות של התנהגויות פסולות.

אף ההשפעה שיוצרת ההופעה על הגברים איננה נותנת בהכרח אינדיקציה נכונה. כלומר, יש שטוענות, מה כבר "מגרה" בצורת לבוש כזאת, שאומנם אינה לפי גדרי ההלכה, אך אינה כה "מכשילה". שוב, אם ישנו מצב שבו בגד כזה אינו משפיע ואינו יוצר גירוי, זה בודאי איננו מצב תקין וטבעי. זהו חיספוס שנוצר מחמת שהעין והלב התרגלו לראות דברים כאלו. סף הגירוי עלה וכבר איננו ברמה הטבעית לו. אם חלילה, ישנם גברים שלראות נשים במכנסיים או בשרוולים קצרים, לא מפריע להם כביכול, זה רק מראה על החספוס שנוצר בהם, ובוודאי לא על תקינות המצב. לכן אם נתחשב במצב הזה, המיובל והמחוספס, וננהג לפיו, נישאר חלילה מיובלים ומחוספסים. אבל כאשר ננהג לפי הנחיות הצניעות היהודית, הרי שנעדן ו"נבריא" את הרגשות שלנו, ונחזירם למצבם הטבעי והמעודן המתבקש מאתנו.

נתאר לעצמנו, אדם שהגיע מכפר נחשל בהודו, שבו היתה רמת הניקיון שואפת לאפס, נהרות ביוב זורמים ברחובות, והאנשים מלאי חלאה ורפש. והנה הוא בא לעיר מתורבתת ומחליט שהוא רוצה לאמץ תרבות נקיון נאותה. הוא מבקש מידידו לתת לו הדרכה, והלה אכן מלמד אותו כל מיני הנהגות נאותות של נקיון והגיינה. ההודי הכפרי אכן שמח להתנער מדפוס החיים הקודם, של רפש וזוהמה, ולאמץ אורח חיים נקי ומתורבת, אבל יש לו גם הרבה השגות: למשל הוא מבין שכאשר הגוף מזוהם ומלוכלך יש להתרחץ, זה בהחלט נעים וטוב לא להישאר עם לכלוך כפי שהורגל עד עכשיו; אבל בשום אופן אינו מצליח להבין מדוע יש להתרחץ בתדירות, גם כאשר הגוף נקי ללא שום בוץ או זוהמה ניכרת? זה לא מוגזם? כמו כן כששוטפים ידיים מזוהמות - מדוע לא די במים נקיים, מדוע יש צורך בשטיפה עם סבון דווקא? ועוד השגות כהנה וכהנה. כלומר באופן כללי הוא מסכים ורוצה נקיון, אבל נראה לו שהחבר שלו מגזים ומרחיק לכת בהנהגות מופרזות חסרות כל טעם.

אז מה אנו רוצים לומר לו? תשמע אדוני, אתה בא ממקום מטונף, אין לך טיפת רגש של נקיון. תתחיל לפעול לפי ההנחיות של החבר שלך, ובמשך הזמן תחוש יותר הבנה ויותר רגישות לנקיון, עד שגם אתה תבין שכך כדאי לנהוג, ואין כאן כל הגזמה.

כן הדבר גם בענייננו. הרחוב מטונף! - ואין זו הוצאת שם רע, אלא עובדה ברורה לכל בר דעת. מי שיש לו קצת רגש של עדינות, מתמלא חלחלה וסלידה מהתועבה הנוראה הפושה ברחובות. אז מה? רוצים חוקי נקיון נאותים. מבינים שצריך ריסון וצניעות, חיים מוסריים וטהורים יותר. אבל מה? חושבים שהצניעות של התורה היא מוגזמת. הנהגות כל כך קפדניות - עד כדי כך?! מי צריך את זה?

אז מה נענה? כן, עד כדי כך! תתחילו לפעול לפי ההנחיות, ובמשך הזמן תתחילו להרגיש יותר הבנה ויותר רגישות לצניעות וטוהר, עד שתזדהו יותר ויותר עם דרך החיים הזו, הטהורה והמעודנת. ובינתיים - לא הדעה וההרגשה האישית של כל אחד, היא שתהיה המודד לצניעות נכונה, אלא "דעת תורה" אובייקטיבית ואמיתית. בעזרת ה', עם ההיצמדות המוחלטת להוראות ההלכה, נזכה שתתפתח אף בנו הרגישות וההבנה הנכונה לצניעות יהודית אמיתית.

צניעות בלבוש

"עוּרִי עוּרִי, לְבָשִׁי עֻזֵּךְ – צִיּוֹן, לְבָשִׁי בִּגְדֵי תִפְאַרְתֵּךְ!"
(ישעיה נב א)

השפעת ההופעה החיצונית

הצניעות היא מידה כוללת מאוד, ואיננה מסתכמת רק בלבוש. צניעות זו הרגשה והנהגה כללית, שמתבטאת בהרבה מאוד תחומים. ובכל זאת, ישנה חשיבות גדולה מאוד לנושא הביגוד וההופעה החיצונית. אפשר לומר, שהרבה מתחיל מהבגד.

עד כמה הבגד שאנו לובשים, משפיע עלינו? במבט ראשון, לא היינו מצפים להרבה. סוף סוף הבגד הוא דבר חיצוני, איננו חלק מהתכונות הפנימיות שלנו. נלבש כך או אחרת - בפנימיותנו נשאר אותו דבר. אבל כשאנו מתבוננים יותר, איננו יכולים להתכחש לעובדה, שלבגד אכן ישנה השפעה עצומה על הפנימיות שלנו.

בגד איננו דבר שולי וחיצוני בלבד, אלא הוא מאוד משמעותי לאישיותו של האדם. ניתן לומר שישנם יחסי גומלין דו סטריים בין הבגד לאישיות: מצד אחד - האישיות משפיעה על הבגד ומעצבת אותו, למשל אדם שיש לו כבוד עצמי ילבש בגדים מכובדים, אדם עממי ילבש בגדים עממיים, וכמו כן אשה הצנועה בפנימיותה תלבש בגדים עדינים וצנועים. כלומר הבגד משקף את הפנימיות של האדם. ומצד שני - קיימת גם השפעה נגדית - שהבגד מעצב את האישיות, וכמו שאומר הפתגם: "הבגד עושה את האדם". כשאדם לובש בגד מסויים, הוא מקבל את השראתו ממנו, וזה משפיע על אישיותו. לכן גם אשה, שבתחילה באופן קצת "מאולץ", לובשת בגדים צנועים, מכובדים ועדינים, מבלי שזה בא לה מתוכה, אלא מתוך חובה בלבד, הרי שהבגדים ישפיעו עליה, ואישיותה תתעדן ותהיה צנועה יותר.

סיפור

לבוש צנוע - הלם את האירוע...

ב.ד. היא פקידה צעירה טובת לב, לא דתיה, העובדת באחד הבנקים שנמצא בתוככי שכונה חרדית. היא מגיעה לבנק לבושה "איך שבא לה". היא לא דוסית! יום אחד ניגש אליה אברך חרדי, מושפל עיניים, ובשפה רפה ביקש אם היא יכולה שלא לבוא כך לעבודה. זה מפריע מאוד לציבור החרדי. הבקשה קוממה אותה - "אנחנו חיים במדינה דמוקרטית", ענתה, "ואני יכולה ללבוש מה שאני מבינה!", "אבל תהיה לך זכות גדולה אם תשתדלי כן ללבוש צנוע", אמר האברך והלך. משהו בכנות שלו, בבושה שבה דיבר, נגע לליבה. "מה אכפת לי לא להרגיז אותם?", חשבה, "בסך הכל יש בהם דברים מיוחדים! ובאמת אני מתחצפת כשאני יושבת כך למולם..." למחרת הגיעה לבנק וחולצה רחבה מעל בגדיה - רק למען ההתחשבות כמובן. להפתעתה היתה הרגשתה טובה. משהו עדין וטוב נוסף בנפש, הרגשה שהיא לא הכירה עד אז. ולכן היא המשיכה ללכת בבגד עליון רחב מעל לבגדיה. לאחר זמן קצר השתתפה בחתונת קרובתה באולמי וורסאי שבירושלים. כיוון שהתרגלה כבר ללבוש קצת יותר צנוע, יצאה אף לחתונה כשהיא לבושה בז'קט מעל הבגד. באמצע האירוע, חשה חום מעיק, שלחה את ידה להוריד את הז'קט שלבשה על בגדיה, אך הרגישה שמשהו בתוכה לא נותן לה, היא חשה לא בנוח להישאר בחולצה בלבד ללא כיסוי ראוי. "אצא החוצה לנשום אוויר", החליטה. אחרי דקה קרס האולם על יושביו ורוקדיו, וברוך ה' חייה ניצלו! מצוה גוררת מצוה, ב.ד. כבר לא יכלה להמשיך בשגרת חייה בלי לחשוב מה כל זה אומר, וברוך ה' אט אט עלתה על דרך המלך בשמירת התורה והמצוות. [בעלת המעשה סיפרה את הסיפור בזמנו ב"רדיו עשר", ובכנסי חיזוק שונים. מישהי ששמעה ממנה ישירות: 02-5383158].

הסוף הניסי של הסיפור, בודאי מעורר התפעלות. ואולם, עוד לפני שמגיעים לסוף, יש כאן סיפור יפה ונוגע ללב, המראה לנו עד כמה הבגד אכן מעדן את האישיות, וגם כשלובשים את הבגד באופן מאולץ ומלאכותי, הוא משפיע את השפעתו הטובה והמבורכת.

השל"ה הקדוש (שער האותיות ט): המלבושים לבוש הגוף, והגוף לבוש הנפש.
בטהרת המלבושים יעורר טהרת הגוף, ובטהרת הגוף תעורר טהרת הנפש".

אתגר: מה היית משיבה למכתבים הבאים:

אני חשה חובה לעצמי לשפר את רמת הצניעות בלבוש, אבל מה שאפריע לי הוא, שזה לא מספיק "בא לי מבפנים", כביכול "זה לא אני", ויש בי איזו תחושה של ייוש או רמייה עצמית. לכן אולי טוב, נכון ואמיתי יותר, להתחזק קודם כל בעצמי, ולאחכות שזה יבוא לי באופן טבעי ולא מאולץ?

אל תראו אותי ככה...
סליחה, אני חושבת שזה לא נכון להסתכל על בן אדם לפי הבגדים שהוא לובש. בפנימיות שלו הוא יכול להיות מאוד רוחני. לדעתי בגד זה דבר מאוד חיצוני. הבגד זה לא האדם בעצמו. העיקר האופי והאישיות!

נקודת עזר למחשבה: שוטר ללא מדים, איננו בתפקיד! מדוע? האם יש משהו בבגדים שגורם לו לעשות את התפקיד טוב יותר? וכמו כן, חייל טירון – הדבר הראשון שהוא צריך לעשות, זה ללבוש מדים. לא נכון יותר להתחיל קודם כל באימונים, להיכנס לחיי צבא, ורק אחר כך להיות מיוצג כ"חייל" מן השורה – במדים?

להיות עובדת נאמנה

לאחרונה צדה את עינינו תשובה הלכתית מעניינת בעלון תורני ("חוצב להבות" - מדור שואל ומשיב מהדיין המצויין הגאון הרב עידן בן אפרים שליט"א). הנה היא ככתבה לפנינו:

תנאי למכירה בטלפון בבית

שאלה: *אני עובדת בבית במכירות דרך הטלפון עבור חברה מסויימת. אחד מתנאי העבודה של המנהל היה שבעוון העבודה בבית, עלי להיות לבושה כאילו אני יוצאת לעבודה. הרבה פעמים נלעגתי בתנאי זה, כיון שבלאו הכי אני בבית והלקוחות אינם רואים אותי, ומה זה משנה כיצד אני לבושה. האם יש בכך בעיה?*

תשובה: **כן.** תנאי עבודה יש לקיים אף אם אינם מובנים, והמנהל יכול לעכב על כך, ככל תנאי שבממון. **מה גם** שיש בדרישה זו תועלת והבנה, כי ידוע שהלבוש משפיע על הנהגת האדם, וכמו שכתב בספר החינוך (מצוה צט) לגבי מצות לבישת בגדי כהונה, שהיסוד הקבוע לנו כי האדם נפעל לפי פעולותיו ואחריהן מחשבותיו וכוונותיו. על כן ראוי להתלבש בבגדים מיוחדים, שכשיסתכל בכל מקום שבגופו, מיד נזכר ומתעורר בלבו לפני מי הוא עובד (ועיין במועד קטן יז. וש"נ: ילבש שחורים ויתעטף שחורים וכו', וברש"י והר"ן והמאירי שם. וראה בשבת קיג. : וש"נ, שרבי יוחנן היה קורא לבגדיו "מְכַבְּדוֹתַי", לפי שהבגדים מכבדים את בעליהם), וכאשר האדם לבוש בצורה מכובדת הדבר משפיע על מצב רוחו, סגנון דיבורו ואיכות התקשורת שלו עם אחרים וההשפעה עליהם. ואפילו לתנוחת הישיבה, וכן הסביבה ממנה מדברים, יש השפעה על איכות השיחה. **ולכן** יש צורך ליידע את המנהל על אי העמידה בתנאי, ולהשתדל מכאן ולהבא.

אכן, לבוש מתאים של העובדת יעשה את עבודתה טובה יותר. **ואנו -** שהגענו לעולם כדי לעבוד את ה', כשנלבש לבוש התואם לנשמתנו, ותואם להנחיותיו של אבינו בוראנו, האם יש ספק בכך שלבוש זה יביא אותנו לעשות את העבודה טוב יותר?!

צריך עיון

"וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בְּבִגְדוֹ"

כאשר ניסתה אשת פוטיפר המרשעת, לפתות את יוסף הצדיק לחטוא עימה, נאמר: "וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בְּבִגְדוֹ". היא תפסה בבגדו כדי למשוך אותו לעבירה. הזוהר הקדוש אומר (בראשית דף קצ ע"ב)**, כי בזה רמוזה מלחמתו של היצר הרע, המנסה להסית ולהדיח את האדם מן הדרך הישרה. כאשר רואה היצר הרע, שהוא איננו מצליח לפתות את האדם, מה הוא עושה? "ותתפשהו בבגדו" - הוא מתחיל לתפוס את האדם בבגדים שלו. מדרבנו להתקשט ולהקדיש תשומת לב מרובה מדי לבגדיו ולשערו, באופן בלתי מרוסן. היצר הרע מתמקד בפיתוי הטמון בבגדים, כדי להביא את האדם למפלתו הרוחנית, חלילה. "ותאמר שכבה עמי" - אומר לו היצר הרע: "לאחר שכבר לכדתי אותך [בבגדיך], הנך שלי!" ה' יצילנו.** (עפ"י עוז והדר לבושה עמוד 140)

מעלת אשה שמשנה את לבושה

אצל האשה, הבגד איננו איזה פרט קטן, שינוי טכני וזהו. זה חלק ממנה, מעצמה ומאישיותה. הבגד הוא גם דגל, שהנושאת אותו רוצה לנפנף למה היא שייכת, עם מה היא מזדהה. לכן יש קושי עצום לאשה לשנות את לבושה. בכל שינוי בביגוד ובהופעה, ואפילו שינוי קטן, היא בעצם משנה משהו מאוד מהותי שהוא חלק ממנה. ולכן "לפום צערא אגרא" [לפי הצער והמאמץ - השכר], אין קץ לשכרה של אשה או בת שעושה צעד לשינוי בלבושה. ובמשך הזמן תראה איך הבגד משפיע עליה, מעדן את רגשותיה, ועושה אותה קרובה יותר לה' יתברך.

עצות טובות לשיפור ולהתקדמות בנושא הלבוש:

* לזרוק בגד אחד לא צנוע, ולקנות בגד אחד צנוע.
* לקנות בגד צנוע וללבוש אותו שעה ביום, או ללבוש אותו בשבת בבית, כדי להתרגל לרעיון.
* חשוב לזכור שכל התקדמות וכל מאמץ נחשבים אצל הקב"ה. אם אשה קראה הלכה ומרגישה שאיננה יכולה עדיין לקיימה, תשתדל לכל הפחות לקיימה פעם אחת, כגון: תחליט שהיום כשהיא יוצאת לקניות, תימנע מללבוש חצאית מסויימת שהינה בעייתית. או תקפיד רק יום אחד לסגור יותר את הצווארון, וכדומה.

והכן יקרה, אם רואה את הצניעות רחוקה ממך, ועה שביין לא בא לך מבפנים... קשה לך לשנות את הופעתך... אל המלצתי, להתחיל בהתקדמות בשלבים בשב אחר בשב. תבחרי מה שהכי עה לך להתחיל, תתרגלי, תרגישי עה ושוב תתקדמי, כדי שהצניעות תבוא בכיף ולא בכפיה. באופן העה תקבלי את ההבטחה, שאחרי המשים נמשכים הלבבות - עה יתחיל מבחוץ ובסוף עה יהיה חלק ממך.

ומיבה לי אליך: קחי בעד אחד שלך לא בנוס ותעדקי אותו - תקריבי אותו קרבן לה'. ומעד תקני בעד אחד חדש בנוס. ואל יש לך סיכוי להרגיש את השמחה הפנימית, ואת כבר תתקדמי לבד. (הרבנית חנה רוא תחי')

"כל תנועה שמנתק עצמו מעט מהגשמיות ופונה לה' - היא גדולה. ואפילו נקודה קטנה מאוד שאדם ניתק מהגשמיות, אל ה' יתברך, הוא רץ בזה כמה וכמה אלפים פרסאות בעולמות העליונים".

(ליקוטי מוהר"ן מה)

ויצץ... סליחה. לפני שמתחילים ללמוד הלכות - עוד הקדמה קטנה!

שירן הגיעה למדרשייה עם מכנסי ג'ינס וחולצת אדידס זורחת, ועם רצון לשמוע מה יש ליהדות למכור לה. היא התחילה לשמוע שיעורים מגוונים, ולאחר כמה ימים הבינה שמכנסיים "זה לא זה". היא רוצה וצריכה ללבוש חצאית. למחרת הופיעה במדרשייה עם חצאית! איזה יופי.

היא המשיכה לשמוע, הלב המשיך להתמלא, והחצאית המשיכה להתלבש עליה. לאחר זמן מה, היא הבחינה שהחצאיות שלה "לא משהו"... עם השסע המגיע עד הירך, היא יותר חושפת מאשר מסתירה. שירן טיפוס מעשי. כבר למחרת הופיעה עם חצאית סגורה עד למטה. מקסימה!

שירן ממשיכה. איזה תענוג, עולמות חדשים! לאחר כמה שבועות היא בחנה שוב את החצאיות שלה. אחת אדומה, אחת ג'ינס, השלישית "חצאית עיפרון" צרה צרה. לא, זה לא מתאים! חיש מהרה הלכה וחיפשה חצאיות ראויות יותר, והנה היא מופיעה עם חצאיות "נורמליות", כלשונה.

חולפים ימים, חולפים שבועות... ומידי פעם שירן מבחינה בפרטים נוספים, אשר לפני כן בכלל לא שמה לב אליהם. למשל היא שמה לב שחצאית מעטפת זו גיזרה ממש לא מוצלחת, כי כשהיא מתנפנפת לה ברוח "רואים הכל". היא גם שמה לב, שאם החצאית איננה מתרחבת, היא ממש מבליטה את הירך בכל מיני מצבים. ויש גם חצאיות שהן שקופות, ומול השמש משתקפות כל הרגליים. בקיצור, לאחר כמה חודשים, כבר רואים שירן אחרת. אין מה לומר - נסיכה!

ברגעים של נחת, היא יושבת ומשוחחת עם מורתה, נהנית לשחזר את התהליך המאתגר. "אבל תגידי לי, המורה", היא שואלת חצי בצחוק וחצי ברצינות, "למה הייתי צריכה לזרוק לפח כל כך הרבה חצאיות? למה לא יכלו להסביר לי הכל - מההתחלה?"

והמורה צוחקת וטופחת על שכמה בחיבה. "תארי לך, שירן. כבר בימים הראשונים, עם המכנסיים והחולצה הזורחת, היית מקבלת הרצאה מאליפה אודות החצאית, אשר צריכה להיות: לא צרה ולא קצרה, באורך לפחות 25 ס"מ מתחת לברך, וברוחב לפחות 10 ס"מ יותר מהיקף הירכיים. לא בצבעים רועשים, ללא שסע חלילה. לא מעטפת, לא בלון, לא ג'ינס, ומובן שצריך לבדוק מול השמש אם היא לא שקופה. תגידי לי, שירן, מה היית עושה"?

שירן התגלגלה מצחוק: "את האמת? הייתי בורחת מיד".

- "נכון. ואני רוצה לומר לך, שגם אם היית "נורא גיבורה", ומחליטה בכל זאת להישאר ולנסות לעמוד בכל התקנים, את פשוט --- לא היית מסוגלת לסבול את עצמך! תגידי, יכולתי לעשות לך את זה"?

- "המורה ממש צודקת. כל הפרטים האלו לא היו מתאימים לרמה הרוחנית שבה הייתי אז".

- "אומר לך עוד דבר, שירן. זה לא רק שלא היית ברמה הרוחנית הזאת, יש כאן עוד נקודה. תראי, למשל, לפני כמה שנים הוצרכתי להתחיל להרכיב משקפיים. טוב, מה אני יודעת מה זה משקפיים? מסגרת עם שתי עדשות ועם ידיות לאוזניים. אז אני הולכת לאופטיקה ובוחרת איזה זוג נחמד. איך אומר השיר? "משקפיים עגולים - לי בקצה החוטם". נו, שיהיה. טוב, אני מתחילה להרכיב אותן, ופתאום אני מתחילה לשים לב יותר למשקפיים של האנשים מסביבי. אני מבחינה שיש משקפיים עם מסגרת שלימה, יש עם חצי מסגרת, ויש גם ללא מסגרת. יש עדשות פשוטות, יש עדשות דקות, ויש גם עדשות עם ציפוי 'אנטי-רפלקס'. יש מסגרות מתכת, ויש פלסטיק. יש גזרות עגולות, ויש מרובעות. ויש גם המון מותגים. בקיצור - עולם שלם. בפעם

הבאה שהלכתי לקנות משקפיים, כבר לא הלכתי בכזו תמימות. התעניינתי בפרטים ובפרטי פרטים, עד שמצאתי בדיוק מה שרציתי.

ככה זה בכל דבר. עד שזה לא נוגע אליך, את לא מבחינה בפרטים. ההתעסקות איתם נראית אפילו מיותרת ושולית. אבל כשזה כבר נוגע אליך, את מבינה את החשיבות ואת המשמעות של הפרטים הקטנים".

- "זה כל כך נכון! באמת, גם לי בהתחלה היה נראה שכל החצאיות של הבנות ה"ותיקות" במדרשייה אותו דבר! כולן חצאיות כאלה, ארוכות, רחבות, אולי רק הצבע שונה. עכשיו אני מבחינה בגזרות ובסגנונות כל כך שונים ומגוונים".

- "זהו בדיוק. כך שלא יכולתי מיד בהתחלה "לשגע" אותך עם פרטים שבכלל לא מדברים אליך".

שירן מסיימת בקריצה: "טוב, אז זה בסדר, המורה. אני לא כועסת ולא מצטערת על כל החצאיות שהלכו לפח. היה שווה".

מכאן - להבהרה חשובה: בחלק ההלכתי של החוברת אכן ניתן ההלכות עד לפרטים הקטנים. עם שימת לב לדקויות כי בסופו של דבר לכך עליך לשאול. אולם, כבר אמרו חז"ל: "איזהו חכם? המכיר את מקומו". כל אשה ובת זוכה להיות מודעת לדרגה האישית שלה. ולכן, אשה שמרגישה שבשלב זה, ההתעסקות בפרטים מכבידה עליה ואינה מדברת אליה, מוטב שתתמקד בהלכות הכלליות ובעצות ה' בשלב הזמן המתאים בהדרגה.

לשם כך, החלק ההלכתי עורך באופן שההלכה הכללית כתובה כרגיל, ואילו הרחבה של פרטים, ביאורים והסברים, כתובה בתוך קו כך, כך שבשלב ראשון ניתן לדלג עליה. בהצלחה לכולן.

❖ סגנונות לבוש ❖

לכל אשה יש סגנון לבוש משלה. יש אוהבות אלגנט, ויש שמעדיפות סגנון קליל יותר, וכו' - כל אשה וטעמה האישי. וכמובן, כל עוד הבגד עומד בגדרי הצניעות, יש מקום לתת ביטוי לסגנונות השונים. ואולם ישנם סגנונות לבוש פסולים, אשר חדרו אלינו ממקומות זרים ומהֶלכי רוח מוטעים ומשובשים. נפרטם, ונסביר מהי תפיסת העולם השגויה העומדת מאחוריהם.

מן המקורות

הן עם לבדד ישכון

אומר הרמב"ם (הלכות עבודת כוכבים פרק י"א הלכה א)**: אין הולכים בחוקות הגויים, ולא מְדַמִּים להם, לא במלבוש ולא בשיער וכיוצא בזה, שנאמר** (ויקרא יח ג) **"וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ". ונאמר** (דברים יב ל)**: "הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּנָּקֵשׁ אַחֲרֵיהֶם". אלא יהיה הישראל** [היהודי] **מובדל מהם, וידוע במלבושו ובשאר מעשיו, כמו שהוא מובדל מהם במדעו ובדעותיו.**

דעותיהם של בני האדם ותפיסות החיים שלהם משתקפים גם בבגדיהם, ולכן חובה על היהודי להתרחק מכל בגד המשקף הלך מחשבה וסגנון חיים גויי.

✖ לבוש זרוק, מרושל, מרופט, משופשף

היום ניתן לראות שהולך ומתפשט יותר ויותר סגנון לבוש זול ובלתי מכובד - זרוק ומרושל, מרופט, משופשף, ואפילו קרוע. ממה זה נובע? נציין 3 נקודות:

* סגנון הלבוש הזה מייצג תפיסת חיים מרדנית ובלתי מרוסנת, שאומרת: **"לא אכפת לי"!** אין ערך לשום דבר, איני כבול לשום מוסכמה. סגנון חיים חופשי ושפל המזלזל בכל מסגרת ומחוייבות. לעומת זאת התורה מחנכת אותנו לאורח חיים מוקפד, עם מחוייבות, עם שימת לב וזהירות בכל פעולה. ותפיסת חיים זו צריכה להשתקף בבגדים מכובדים, מוקפדים, מסודרים ונקיים.

* לבוש זול זה, מעיד על זלזול וחוסר הערכה עצמית. אדם מכובד לא ירשה לעצמו ללבוש בסגנון כזה. בת ישראל - צריכה ככל היותר לבסס ולטפח בקרבה את רגש ה**מכובדות**, שהרי אין היא אשה זרוקה מן השוק, אלא כפי שהפסוק (תהילים מה יד) מכנה כל בת ישראל - "בת מלך". רגש הכבוד העצמי הוא רגש הכרחי מאוד, ובפרט לאשה, כי הוא מוביל אותה לשמור על עצמה, לעומת אשה שמזלזלת ומפקירה את עצמה ו"מוכרת את עצמה בזול", ה' יצילנו.

ההלכה קובעת ש"האוכל בשוק, פסול לעדות", ומסביר הרמב"ם: "לפי שהבזויים פסולים לעדות". כלומר עצם זה שהוא אינו מכבד את עצמו כראוי, דבר זה פוסל אותו לעדות. כי אדם שיש לו כבוד עצמי, זה נותן לו שמירה שלא להתגנות במעשים לא טובים, הוא מפחד להיכשל, הוא שומר על הכבוד שלו. אבל אדם שחסר לו כבוד עצמי בסיסי - אין לו רתיעה, ולכן אי אפשר לסמוך על עדותו. הרי לנו ששמירה על הכבוד העצמי היא ערך חשוב מאוד, שמגן ושומר על האדם מפני היסחפות לעבירה.

* לבוש זה מעיד על חוסר תוכן וסדר בחיים, על סגנון חיים מרושל ומזנח. הנוער היום, הלובש חולצות טריקו חסרות תרבות, עליהן מתנוססות תמונות וסיסמאות ענק, מכנסי ג'ינס מרופטים, קרועים ומשופשפים, וכיוצא באלה - זועק את ריקנותו ומסכנותו, את הבלבול הפנימי שהוא שרוי בו ונפשו הקרועה. לעומת זאת, ככל שהחיים שלווים ומלאי תוכן, כך מתגלה הדבר בצורתם המכובדת של הבגדים ובאיכותם. וכמובן, שאיפתנו - לחיות חיים ערכיים, מלאי תוכן, סיפוק ושלווה, ולהתרחק מחיי הריקנות וההבל והבלבול של הרחוב.

אשר על כן, עלינו לשים על ליבנו דברי רבותינו - **"להתרחק מן ההפקרות והפריצות, האדישות והרישול, ולהתקרב את ההתאפקות והזהירות, הטהרה והקדושה"**. להתרחק מכל מה שדומה לסגנון לבוש זה, כגון: חולצות זרוקות, בדים משופשפים ודהויים, בד ג'ינס [אשר מלבד שהוא בד זול ומגושם, יש בו אף פריצות מעוררת סלידה, בכך שהוא בא להבליט בדהייה שלו מקומות מסוימים], גרביים "נוזלות", וכל כיוצא בזה.

✖ לבוש בוטה ו"נועז"

כל אשה רוצה ללבוש בגד יפה. אז מאז ומתמיד, היו מחפשים לעשות את הבגד יפה יותר, להוסיף לו קישוטים, דוגמאות יפות - איזה עיצוב נאה, בד מיוחד ואולי תחרה או אביזרים יפים.

אבל היום, בעולם המתירני, ליופי של הבגדים יש הגדרה אחרת. בגד יפה איננו דווקא בגד מושקע, נאה, מעוצב בטוב טעם, אלא - בגד בוטה. ככל שהבגד יהיה פחות עדין, יותר גס, המוני, "נועז", הרי הוא יותר יפה.

מי יכולה להסביר, למשל, מה בדיוק יפה בחצאית צרה וצמודה? האם יש כאן איזה "יופי"? איזו דוגמא מיוחדת? איזו אומנות, איזה פאר והדר? לא, שום דבר. היופי הוא שיש כאן יותר בוטות, יותר גסות, פחות ופחות עדינות. זה היופי היחיד של החצאית הזו. וזה גם ה"יופי" של: בגדי ג'ינס משופשפים, חולצות צמודות וכדומה.

מאין הגיע אלינו הטעם המשונה הזה? זהו טעם שהגיע אלינו מבית מדרשו של בלעם הרשע וחבריו. שם לומדים כי **הערך הנשי של האשה נמדד ביכולת שלה לגרות!** לכן ככל שתלבש בגדים מגרים, נועזים, בוטים וגסים יותר - היא יפה ומיוחדת יותר.

אבל הטעם היהודי - סולד מ"יופי" שכזה, ומחפש יופי יפה באמת. בגד נאה, אצילי ועדין, המקרין דמות מכובדת ואצילית, הוא בודאי הבגד היפה והמכובד ביותר לבנות ישראל .

✖ לבוש בקו מגושם ומכוער

ישנו סגנון לבוש - בקו מכוער במכוון, כגון נעליים מגושמות מאוד עם סולייה עבה במיוחד, תפרים כלפי חוץ, בדים גסים, ובאיפור - אודם כהה או קו תוחם כהה בשפתיים, וכל כיוצא בזה - דברים שאין בהם באמת שום יופי. הסגנון הזה משקף הלך רוח של מין מזוכיסטיות, פסימיות ואכזבה מהחיים. היום זה כבר הפך להיות פופולרי ואופנתי: להיות טיפוסים "דיכאוניים", "מיואשים", "מצוברחים"... מובן שאין זו השקפת החיים של התורה. חיים יהודיים הינם חיים מלאי שמחה, סיפוק ואופטימיות, והם משתקפים בבגדים נאים ונעימים.

משקה הדיכאון של "קוקה קולה"

מן העיתונות: הנוער המערבי מראה סימני דיכאון הולכים וגוברים. לא שזה מפתיע באופן מיוחד. חברת קוקה קולה תפיץ הקיץ משקה חדש, "או קיי" יהיה שמו, וכצו האופנה וגם כדי לקלוע ל"ראש" של הצעירים - הוא ישדר אפרוריות, פסימיות, ויופיעו על הפחיות דמויות אפופות יגון.

במשך שנה שלימה בדקו מומחי השיווק של החברה את גישותיהם של בני הנוער לחיים, מסקנת החוקרים היתה שציפיותיהם מהחיים הולכות ומתמעטות, ושהפסימיות הולכת ומשתלטת עליהם. הם מוטרדים מהאלימות הפושה, מהמחלות, מהסיכוי ההולך וקטן להשיג עבודה. הקדרות שעל פחיות המשקה החדש תקלע "בול" לטעמו של הנוער - החליטו ב"קוקה קולה". משום כך, צבע הפחיות הוא שחור אפור, הדמויות משדרות קדרות ועצב. באחד מהם נראה צעיר בעל מבע אטום, מבט עצוב, ו"שקיות" מתחת לעיניים... נראה שטעמה של ההפקרות אינו כל כך מתוק...

✖ בגד משונה, לא סימטרי

בעולמנו הלא סימטרי והרוגש, יצירות מעוקמות נחשבות לעיתים קרובות כדבר יפה, בהתאם לאומנות המודרנית הנעדרת כל סימטריות שהיא. כך ניתן לראות, למשל, עגיל באוזן אחת, או תסרוקות הבולטות בצורה משונה רק לכיוון אחד, שיער צבוע חלקית, תספורת כל הראש ולהשאיר כרבולת להראות כתרנגול מהלך, וכדומה. אך הלוא - "האלוקים עשה את האדם ישר", סימטרי ומאוזן! לכן כאשר בגד או קישוט מסויים גורמים למראה לא מאוזן וחריג באופן משמעותי, הרי הדבר זר ומנוכר. אין זה קישוט של התנאות אלא כל מטרתו למשוך תשומת לב למראה המוזר והמשונה.

כמו כן, כל מיני סגנונות לבוש "מקוריים", שה"מיוחד" וה"יפה" שבהם הוא עצם היותם יוצאי דופן, משונים וחריגים - אינם במקום. ראשית, הם מושכים עיניים להסתכל. ושנית, הרצון להיות יוצא דופן מכולם, אינו רצון טוב ונכון, אלא חז"ל לימדונו - שעל האדם 'להשתלב בתמונה' ובנוף האנושי: "לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת בין הבריות" (מסכת כתובות יז ע"א). [אלא אם כן יש לו סיבה נכונה לנהוג שונה מכולם]. הייחודיות של כל אחד ואחד, באה לידי ביטוי בהרבה מאוד תחומים, ואין צורך לנסות להביע אותה בצורה משונה בראש כל חוצות.

"שקר החן והבל היופי"- יש שהמליצו לקרוא כך: "שקר - החן, והבל - היופי". היום השקר הוא החן, וההבל הוא היופי. כאה שבגדים יהיו יותר הבליים ומשונים והפוכים, הם יהיו יותר יפים...

על "יופי" שכלה, נאה להמליץ את הפסוק (מלכים ב יד טו): "וַיֵּלֶכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל - וַיֶּהְבָּלוּ"

✗ ביגוד מפואר וראוותני

ביגוד מפואר, הקפדה על הופעה מרשימה במיוחד ומעוררת "הערצה" - אף הם פסולים ונוגדים לדרכי הצניעות. מלבד שלבוש זה עלול למשוך את העין ולהכשיל, הוא אף גורם לאשה עצמה נזק רוחני בכך שהיא מעמידה את ההתייפות החיצונית במרכז שאיפותיה והתעסקותה. כל מעייניה נתונים למראה החיצוני שלה, לרכוש עוד פריט לבוש כזה ופריט לבוש אחר, להתאים את הנעליים לשרשרת, ואת התיק לעגילים, להרשים בעוד "הופעה חדשה" ולהיראות תמיד "מיליון דולר". ראש המונח ללא הרף בדברים אלו, ודאי לא יהיה מספיק מונח במקומות הראויים והנצרכים לו. מה גם שהיא מעוררת סביבה תחרותיות ונתינת ערך "עליון" למראה החיצוני.

צריך עיון

אומר המסילת ישרים (פרק יג)**: "מי לא ידע, שמלבישת הפאר והרקמה - תימשך הגאוה, וגם הזנות יגבל בה, מלבד הקנאה והתאוה והעושק הנמשכים מכל מה שהוא יקר על האדם להשיגו, וכבר אמרו חכמינו זכרונם לברכה** (בראשית רבה כב,ו)**: "כיון שרואה היצר, אדם שתולה בעקבו, ממשמש בגדיו ומסלסל בשערו, אומר - זה שלי".**

ולכן, עם כל זאת שיש לתת את הדעת למראה נעים ונאה, על כל פנים יש להיזהר מלהפוך את התפל לעיקר ואת האמצעי למטרה. נתינת חשיבות מופרזת לבגדים, גורמת לסולם ערכים שגוי וסדרי עדיפויות מוטעים.

✗ "מבשרי האופנה"

בדומה לנ"ל, ישנן האוהבות להיות "מבשרות האופנה", מחליפות את המלתחה עם כל מודה חדשה, ודואגות ללכת לפי הצעקה האחרונה.

אומנם אין איסור ללבוש בגדים ש"הולכים", בתנאי שהם צנועים כמובן. אבל ההשתעבדות לאופנה היא מזיקה מאוד. חשבי: **א.** אין לך טעם משלך? כל הטעם צריך להיות מבוסס רק על דעת הקהל? איזה חינוך את נותנת בזה לעצמך? **ב.** מהם השיקולים העומדים מול עיניהם של מעצבי האופנה? האם הצניעות הטהורה היא העומדת לנגד עיניהם? ואם האופנה הבאה תהיה נוגדת לצניעות - האם יהיה בך די כח לעמוד כנגדה? **ג.** האם ההוצאה הכספית מוצדקת? וכל הטרחה והזמן והמחשבה המושקעים בכך - לא חבל עליהם?!

על הנזק הטמון ברדיפה אחר האופנה, כבר אמר מי שאמר: קח את המילה אופנה וחלקה לשניים: "א פנה". א - הוא "אלופו של עולם", הקב"ה, האחד והיחיד השולט על העולם. כאשר משתעבדים לאופנה והולכים בחוקות הגויים חס ושלום, אזי הקב"ה פונה וסר מעימנו חלילה - א' פנה! ואומר השטן: "ועשו לי אפנה ושכנתי בתוכם"... ה' ירחם.

עובדים עלינו בעיניים...

מספרת הרבנית חנה רוז תחי': יש שנוהגות לשים שפתון על השפתיים, מריחה בצבע אדום, להיראות בריאה, כמו כלה מאושרת באירוסיה. היא מסמיקה, שמחה, לחייה ורודים ונאים... נו.

לימים, האופנה, כדרכן של אופנות, חייבת להשתנות. אסור לאנשים להשתמש עם הישן, יש להוציאו מהתקן, שיזרקו לפח. ויקנו חדש. אחרת, מהיכן יתפרנסו בתי החרושת, היבואנים, הסוחרים והזבנים?

לכן שינו. לי לא היה ידוע מדויק כיצד ומתי משתנה האופנה ולמה היא משתנה. ורק שמתי לב ביושבי באוטובוס, כי האשה שיושבת מולי שפתיה כחולות. לא ידעתי שזו אופנה וזה רק צבע. חשבתי, כפי שלמדתי בקורס עזרה ראשונה, כי שפתים כחולות זה סימן לאי ספיקת לב, יתכן שהאשה הזו עוברת התקף לב ברגע זה, ותיכף היא תתעלף כאן למול עיני, נבהלתי מאוד. לא הייתי מסוגלת להיפגש עם מראה כזה. חשבתי לעצמי, אם תתעלף פה האשה, האם יש לנהג תיק עזרה ראשונה? התבוננתי בפחד לצדדים, אם יש כאן באוטובוס מישהי שיודעת להנשים מפה לפה, כי תיכף... ה' ישמור.

תוך כדי התרוצצות מחשבותי בפאניקה פנימית, שמתי לב כי כשהאשה דיברה עם שכנתה, נגלה שבתוך הפה הצבע אדום ובריא.

הה, נשמתי לרווחה, ברוך ה' לא הולכת למות. סך הכל שמה איפור כחול על השפתיים, טוב, נו, ברוך ה'.

ירדתי מהאוטובוס לכיתה בה אני מלמדת, סיפרתי לתלמידותי כך: עברתי כעת חוויה מרטיטה, פחדתי פחד נוראי על אשה אחת, חששתי שיש לה התקפת לב! תגידו לי, מה זה למרוח צבע של חולי לב? מה יפה בזה? ענו לי הבנות, כן יפה או לא יפה לא משנה, כך האופנה העכשוית. זה צו האופנה, ובתי החרושת של פנינה רוזנבלום והלנה רובינשטיין ממליצים ומפרסמים שזהו היופי התיקני, לעכשיו... אני שומעת ואומרת להן, תראו אם כעת יפה יופי של חולי לב, ואנשים שהולכים למות, במקום יופי בריא ועליז, של כלה באירוסין, עוד מעט יהיה יפה יופי של מתים ממש...

ומה הן אומרות? כן המורה, כבר יש גם יופי של מתים. אוהו, אני נבהלת, איך זה נראה? והן עונות, לא שמת לב, שיש איפור שפתים בצבע לבן מבריק. כמו בר מינן אחרי 120 שנה, הלך הצבע... חה חה חה נו, אז מה יפה?

אז אל תספרי שאת רוצה להיות יפה, תגידי אני רוצה להיות אפילו מכוערת, אבל כמו כולם...

✓ ביגוד מכובד, נאה ונעים

לסיכום: הבגד צריך להיות נאה, נעים לעין, מכובד, בינוני - לא מפואר ואף לא מחזנח ועלוב.

מן המקורות

כותב הרמב"ם (הלכות דעות פרק חמישי הלכה ט): **מלבוש תלמיד חכם מלבוש נאה ונקי. ואסור לו שימצא בבגדו כתם או שמנונית וכיוצא בהן. ולא ילבש לא מלבוש מלכים כגון בגדי זהב וארגמן שהכל מסתכלים בהם. ולא מלבוש עניים שהוא מבזה את לובשיו, אלא בגדים בינוניים נאים.**

ונקודה חשובה שעלינו להדגיש לעצמנו תמיד: **בגד אינו צריך להיות מגרה כדי שהוא יהיה יפה**. זהו העולם המתירני והיצרי שלימד את האשה שאם היא איננה מספיק מגרה, אז היא לא הכי שווה ובכלל לא יפה. אבל אנחנו תמיד נחזק את עצמנו בטעם יהודי טוב, המעודד לבגדים נאים, אסתטיים, מסודרים ומכובדים - ולא מגרים.

❖ מכשולים כלליים המצויים בבגדים ❖

הבגדים צריכים **לכסות ולהצניע** כראוי את הגוף. ישנם בגדים, אשר למרות שהם מכסים את הגוף, הם מבליטים ואינם מצניעים, או שאינם מכסים כראוי. נבאר את סוגי המכשולים הקיימים, ואת הדרך להשמר מהם.

↩ בגדים שקופים

בגד שקוף הוא בגד אשר ניתן לראות דרכו: * את צורת הגוף - קווי המתאר [כגון חצאית שרואים דרכה את צורת הרגליים]. * את גוון הגוף [כגון חולצה שקופה, שרוולים שקופים]. * את הבגדים הפנימיים והמוצנעים. (הלבוש כהלכתו 113)

כדי להבין כראוי, עד כמה בגדים אלו רחוקים הם מן הצניעות, עלינו להתבונן ולקחת בחשבון, עד כמה נשחקו רגשות הצניעות בדורנו.

הדבר ברור, כי רגש הכבוד הבסיסי של האשה, דורש ממנה להצניע את הלבוש הפנימי ואת כל מה שהבגד אמור להסתיר. התחושה הטבעית הבריאה היא תחושה של בושה שיראו מה שמתחת לבגד. זוהי תחושת **פרטיות** מתבקשת.

כותב ה"בן איש חי" זצ"ל (חוקי הנשים פרק ז): "וכן אסור לאשה ללבוש מלבוש דק, אשר ייראה דרכו הלבוש הפנימי. **ומחוץ לחוקי הדת, דבר זה בושה וחרפה, ומחוץ לנימוסי נשים**".

אולם, לצערנו, הסחף המתירני של חוסר הצניעות, שאותו מובילים גויים שטופי תאוות, חסרי גבולות ומעצורים, סוחף עימו בדרך הרבה ערכים ומושגים של תרבות אנוש ראויה. וכך התערער ונשחק הרגש הבריא שלנו. עד כי אשה מסוגלת שלא לחוש כל מבוכה או תחושת אי נוחות, עם בגד שקוף, ששולל ממנה את פרטיותה וחושף את התחום האישי.

*אמרו חכמים: **השכל הוא הבושה, והבושה הוא השכל**. שלא ראית ביישן חסר דעת, ולא דעתן בלי בושה. על אדם וחוה נאמר (בראשית ב כה): "ויהיו שניהם ערומים האדם ואשתו, ולא יתבששו" – ולא היו יודעים הצניעות ולהבחין בין טוב ובין רע. ולאחר שאכלו מעץ הדעת נאמר (שם ג ז): "ותפקחנה עיני שניהם". וכן כל בעלי חיים מלבד האדם – אין להם בושה, הואיל ואין להם חכמה.* (אורחות צדיקים שער הבושה)

יחד עם בעייה זו, של קהות הרגשות, התחדשה בעייה נוספת: הבדים של היום, הם לא הבדים של פעם. פעם היו הבדים "כבדים" מעט, ואטומים. היום תעשיית הבדים השתכללה, והביאה עימה ייצור קליל יותר. היום מצויים לרוב - בדים סינטטיים, בדי ניילון, כותנה בצפיפות נמוכה וכדומה, שאינם אטומים די הצורך. לכן הצורך בשימת לב בנושא זה - הינו כפול ומכופל [ומובן שהשכר שהקב"ה משלם על ההקפדה בזה, גם הוא לא מה שהיה פעם, כשהכל היה פשוט וברור... היום האינפלציה עלתה, רבותי, עלתה!].

לתתקדמות

כדי לבדוק אם בגד שקוף או לא, יש צורך בבדיקה נכונה. יש לדעת, שבגדים התלויים על קולב, פעמים רבות אינם נראים כמו בעת לבישתם. כמו כן, בגדים הנראים כאטומים בתוך הבית, מתגלים כשקופים בהיותם מול אור השמש. לכן הבדיקה צריכה להיעשות: * בלבישת הבגד. * מול אור השמש. (משבצות זהב לבושה מד)

* אם בעת לבישת החולצה, ניתן להבחין בבגד פנימי, ואפילו במטושטש בלבד, הרי שהחולצה שקופה, ויש ללבוש מתחתיה חולצת בסיס, המכסה כראוי את הגוף והזרועות.

* אם צורת הרגלים משתקפת בשמש דרך החצאית [ניתן לראות זאת כשמסתכלים קצת ממרחק, אל מול האור], יש ללבוש תחתיה בטנה, באורך הקרוב לאורך החצאית, או לכל הפחות באורך המכסה את הברך. [הדבר אמור רק לגבי חצאית בעלת שקיפות קלה שאינה ניכרת אלא לאור השמש. אולם בחצאית העשויה מבד שקוף באופן ניכר, כמו חצאית שיפון, אין מועילה בטנה כזו, כי נוצר רושם בולט של שקיפות. בחצאית כזו הבטנה צריכה להיות שווה במידות האורך והרוחב למידת החצאית, וצמודה אליה, על ידי תפירה בצדדים או בשפת החצאית, **באופן שיתקבל מראה של בגד אחד**. ובנוסף יש לבדוק שוב את שקיפות החצאית יחד עם בד הבטנה, כי יתכן מאוד שעדיין אין האטימה מושלמת (ה"כ 114)].

♥ יש לשים לב במיוחד לבעיות שקיפות ב: *בגדים קיציים ודקים, ובמיוחד בחולצות הקיץ, שרובן ככולן שקופות. * בגדים בהירים [אפילו עבים]. * בגדי סריג [יש לבודקם מפעם לפעם, אם לא נמתחו ו'התחוררו' מריבוי השימוש והכביסה].

❀ ישנן המקפידות ללבוש תמיד, בגד בסיסי מתחת לבגד העליון. הדבר מועיל להינצל מהרבה מכשולים בצניעות: * שקיפות הבגדים. * גילוי במרווחים שבין הכפתורים. * מסתיר יותר את צורת הגוף. ועוד. לכן זוהי הנהגה חשובה ורצויה מאוד.

צריך עיון

מדברי רבותינו אנו למדים, שבגד שקוף, איננו רק מפגע צניעותי, אלא הוא נחשב לבגד בלתי מכובד.

הגמרא מספרת (מסכת יומא לה ע"ב)**, על רבי אלעזר בן חרסום, שאמו תפרה לו בגד כהונה יקר מאוד, בשווי של עשרים אלף מנה. כאשר התחיל לעבוד עם הבגד בבית המקדש, הבחינו הכהנים שהבגד מעט שקוף. הם עצרו אותו מיד בעבודתו ולא נתנו לו להמשיך, אף על פי שהיה באמצע הקרבת קורבן. כי אסור לעבוד בבית המקדש, לפני ה', עם בגד לא מכובד, שהוא מעט שקוף!**

כמו כן פוסק הרמב"ם בהלכות דעות, לגבי לבושו של תלמיד חכם: "צניעות גדולה נוהגים תלמידי חכמים בעצמם... אינם לובשים בגדי מלכים... אלא בגדים בינוניים נאים. לא יגלו ראשם ולא גופם, ולא ילבשו בגדים דקים שקופים שבשרם נראה בעדם". ועוד בהמשך דבריו: "ולא יהא בשרו נראה מתחת מדיו, כמו בגדי הפשתן הקלים ביותר שעושים במצרים".

בגדים צמודים

ישנם בגדים הצמודים אל הגוף, ומבליטים את צורתו. הם אומנם מכסים את הגוף, אך כלל וכלל אינם מצניעים אותו.

אנחנו מבינות שאם נגרוב גרב על הגוף - לא התלבשנו. ואם הגרב היא בצבע גוף או ירוק או שחור... לא הכי משנה, בכל מקרה - לא התלבשנו. היום ישנם בגדים שהם כמעט כמו גרב ורואים דרכם את כל צורת הגוף. בוודאי ש"בגד" כזה איננו מצניע את הגוף אלא להיפך. לכן יש ללבוש בגד שיהיה מונח בצורה רפויה ויהיה חלל אוויר ניכר בין הגוף לבין הבגד.

לצערנו, ניתן היום לראות, שנשים מייחסות "טעם טוב" לבגדים צמודים. "זה עומד עלייך בול!",

"תפור בדיוק עלייך!", "בגד מרזה ומחמיא!", "איזו גיזרה!", ועוד אמירות כהנה. אולם אין לנו מושג, עד כמה טעם זה מושפע מטעמם ה"שרוף" והיצרי, של אנשים פורקי עול ושטופי תאוות.

פעם היה הטעם הפוך: נשים החשיבו בגדים מתרחבים - כאלגנטים, נאים ועשירים בטעם. הרבה יותר מבגדים הדוקים וישרים, "חסרי טעם". ה"מלכות", ה"נסיכות", ה"אצילות", וסתם נשים אלגנטיות, לבשו מאז ומתמיד שמלות מתרחבות ביותר. [גם בפירוש רש"י על מסכת כתובות (מח ע"א) מפורש, שנשים היו מחשיבות את הבגדים הרחבים יותר, לאלגנטים ויפים יותר!].

ומה קרה היום לטעם שלנו? הוא פשוט נעשה מושפע מאוד מאווירת הפריצות של אומות העולם: למה יותר יפה צר וצמוד? כי אם אין ברירה וצריך לכסות, אז לכל הפחות חייבים לנסות - להבליט כראוי כל אבר ואבר. באיזה מילימטר הוא מתחיל והיכן הוא מסתיים. מהו חיטובו המדוייק. את מידת השומן המדוייקת והעדכנית להיום חייבים להפגין עד המיליגרם. ואם מרוב לחץ ודוחק - ייראה גם הביגוד הפנימי - מה בכך? ממי צריך להתבייש?

אכן, אין בושה, אין רגש של צינעת הפרט. זוהי תורתם של פורקי העול, זהו מוסרם. והארס מחלחל ומחלחל, עד שהטעם הטוב, העדין והיפה, מפנה את מקומו לטעם עכור ופרוץ. לפחות חלקית, משהו זז. גם אם לא כה צמוד, לפחות שלא יהיה רחב, חלילה, "שיראו קצת חיטוב. שתהיה גיזרה!".

בגמרא מובא כי בזמנם הנשים היו מקפידות מאוד להימנע מלהסיר חגורה הקשורה במֹתֶן מבלי להתיר אותה. כלומר הן לא הרשו לעצמן להסיר את החגורה כשהיא עדיין סגורה, על ידי משיכתה כלפי מטה, משום שבאופן כזה החגורה מצמידה את הבגדים אל הגוף ומבליטה את צורת הירכיים. אשה לא הרשתה לעצמה אי נעימות וחוסר כבוד שכזה, אפילו לזמן מועט. (רש"י מסכת שבת קיב ע"א. עוז והדר לבושה עמוד 277)

הרי לנו מושג לרגש עדין וטהור שהתברכו בו בנות ישראל, לפני שהשחיתות העולמית חיבלה בו ורמסה אותו. תקוותנו, שעם זאת שנקפיד על בגדים ראויים ורחבים די הצורך, תחזור אלינו אותה רגישות מבורכת, ונשוב לחוש בושה וחוסר נעימות מול לבוש מביש כזה.

כמובן, מעבר לחוסר המכובדות שיש בבגדים צמודים, יש בהם מכשול חמור מאוד של החטאת הרבים חלילה. אין צורך להאריך עד כמה הופעה בבגד צמוד - מושכת את העין, ומבעירה יצרים, לפעמים אף יותר מחשיפה של ממש. מי יכולה ורוצה חלילה לקחת על עצמה משא כזה של עבירות, מהליכה פשוטה ברחוב?!

לקיתקדמות

הלכה למעשה: ישנם כמה גורמים המביאים לכך שהבגד יהיה צמוד ומהודק לגוף. נכירם ונדע בעזרת ה' כיצד להימנע מכך. (ה"כ 116)

⇦ ישנם בגדים, ש**גיזרתם** צרה ומהודקת, מדוייקת מאוד על הגוף, וגורמת להבלטתו. כגון: * חולצות בעלות גיזרה צרה או מחוייטת מאד, המדגישה את צורת פלג הגוף העליון. * טוניקה שאינה מספיק מתרחבת בחלקה התחתון. * חצאיות צרות, המבליטות את צורת הרגליים והירכיים [מידת ההרחבה הנדרשת בחצאית תבואר בעזרת ה' בפרק הבא].

⇦ ישנם בגדים, שגיזרתם איננה צרה, ואפילו רחבה, אולם **סוג הבד** גורם לבגד להיצמד לגוף. כגון: *חולצות העשויות מסריג דק. דרכן להיצמד לגוף, ולכן אין ללובשן. אך יתכן שבעיית ההיצמדות תיפתר, על ידי לבישת בגד יציב תחתיהן. * גם סריג עבה דרכו להיצמד לגוף. אולם

כאשר הבגד די רחב, מתמעטת הבעייה באופן ניכר, והוא בדרך כלל ראוי ללבישה. ויש הנמנעות גם מכך. * סוודרים צמודים אסורים בלבישה, אפילו כשהם עבים מאוד. יש להקפיד שיהיו רחבים דיים. * בדי טריקו, לייקרה, סטרץ' ודומיהם - נצמדים ביותר לגוף, ולכן אין ללובשם. * קיימים סוגים של טריקו חורפי ועבה, שכאשר הוא גזור בגיזרה רחבה, הוא אינו נצמד לגוף, ומותר ללובשו. * חצאיות רבות - עשויות מבד קליל ודק, הנצמד לגוף עם משב הרוח, או בעת ישיבה. לעיתים הבעיה קיימת אף בבד עבה, שבכל זאת נוטה להיצמד. הפתרון לכך הוא - לבישת תחתית וכדומה, מתחת לחצאית. יש הנוהגות ללבוש תמיד שכבה נוספת מתחת לחצאית, לטשטוש מלא יותר של צורת הרגליים וההליכה, וזוהי הנהגה טובה מאוד.

* **הערה חשובה לגבי "חולצות בסיס":** לאחרונה נכנסו בהמוניהן למלתחות שלנו - חולצות הבסיס. עד לא מזמן הן לא היו מצויות, וחשוב שנדע שהן נכנסו אלינו - מן הדלת האחורית. המלתחות שלנו ידעו ימים טובים והגונים יותר, שבהם גופיות הטריקו למיניהן היו מיועדות להלבשה תחתונה בלבד. אומנם, הידרדרות המוסר והכבוד האנושי גרמה לגופיות הטריקו לעבור עיצוב מחודש ולהימכר כחולצות, וזו באמת בושה. אך בנות ישראל המכבדות את עצמן כראוי, כמובן נמנעו מללבוש לבוש מביש כזה. הבגדים העליונים ההגונים נעשו מבד יציב ומכובד, כפי שהלבשה עליונה אכן צריכה להיות. והדגש הוא, שעד לפני מספר שנים, ההלבשה העליונה היתה **שלימה** וכיסתה את כל הדורש כיסוי - כולל השרוולים ופתח הצוואר [כלומר חולצות שלימות, ז'קטים למיניהם - עם "ליבית" מאותו בד וכדומה]. אבל רוחות הרחוב התחילו ללחוש לנו, שהחולצות והז'קטים הללו מידי "כבדים" ולא עכשוויים. קליל יותר ללבוש "עליוניות" חסרות שרוולים ופתוחות יותר. אך כמובן, אל דאגה, כל המקומות הדורשים כיסוי לא יישארו חשופים חלילה - יימצא להם מיד "ממלא מקום". כך הגיעו חולצות הבסיס. שלמעשה אינן אלא הגופיות המבישות דלעיל. הן נכנסו בשקט ובהדרגה. בהתחלה הן רק השלימו את ה"משולש" החסר בחלקו העליון של הז'קט, אחר כך הן מילאו את מקום השרוולים החסרים, ואחר כך קיבלו אומץ והתלבשו עלינו לגמרי, כשעליהן איכשהו בכל זאת מתנפנפת לה איזו עליונית, אולי קצת שקופה, ואולי סגורה עם כפתורון אחד בודד. ככה, מזכרת מימים טובים...

ומה ה"היסטוריה" הזאת אומרת לגבינו עכשיו? שבאמת עלינו לנקוט זהירות גדולה עם כל חולצות הבסיס למיניהן, ולא להרשות לעצמנו ללבוש **גופיות** בדמות חולצות. למשל שרוולים של חולצת בסיס טריקו או לייקרה, שנצמדים על היד כמעט כמו גרב, בהחלט אינם ראויים להוות שרוולים של הלבשה עליונה ראויה. ובודאי בודאי שחולצת בסיס טריקו או לייקרה הגלויה בחלקו הקדמי של הגוף [כגון שיש מעליה ז'קט פתוח, או כמעט פתוח, שקוף, או חצי שקוף] הינה משוללת צניעות לגמרי.

כיום ברוך ה' יצאו לשוק "חולצות בסיס כשרות", דהיינו שהן עשויות מבד יציב שאינו נצמד, הראוי להלבשה עליונה הגונה [ויש להן יתרון נוסף - פתח צוואר יציב וסגור כמוסבר להלן בנושא פתח הצוואר]. ניתן להשיגן בחנויות מובחרות, ובטלפון: 057-3135462 - הרבנית רז תחי'.

⇦ ישנם פריטי לבוש נילווים, המהדקים את הבגד לגוף. למשל: חגורות רחבות במותניים - גורמות להבלטה על ידי הידוק הבגד, ואין ללובשן. ומן הראוי לטשטש כמה שיותר את הכניסה במותן.

⇦ מידת הבגד קטנה ממידת הלובשת - יש להקפיד שמידת הבגד תהיה גדולה מספיק, כדי שלא יצמד לגוף. בגדים רבים נראים כהדוקים, לא בגלל סוגם או גזרתם, אלא משום שמידתם קטנה ואינם מתאימים ללובשת. למשל: חולצת בד מכופתרת שאינה נרכסת בקלות. יש להקפיד ללבוש חולצה במידה כזו שהכפתורים נסגרים בקלות ללא צורך במתיחת הבגד.

♥ אחר שמדדנו בגד וראינו שהוא די רחב ומתאים ללבישה, צריך לשים לב מפעם לפעם: *

האם לא התכווץ בכביסה, ונעשה מהודק מידי? * אולי עלינו מעט במשקל, וכעת הבגד צמוד יותר? * נערה ברוך ה' גובהת ומתפתחת, הדבר מצריך בדיקה חוזרת של הבגדים, באורכם וברוחבם.

❀ ראוי לדעת, שעד לפני דורות מספר, היו נשות ישראל הצנועות יוצאות לרחוב אך ורק בלבוש עליון מיוחד, מעל לבגדן הרגיל [מעין צעיף גדול שכיסה חלק מגופן מלפנים ומאחור]. וזאת אף על פי שהבגד אשר לבשו היה רחב הרבה יותר מהבגדים המצויים כיום. הנהגה זו נבעה מהרצון להצניע את עצמן, עד כמה שאפשר. גם היום עדיין ניתן למצוא רבות, המשמרות מנהג קדוש זה. ובפרט שבדורנו, המכשולים המצויים בבגדים הם רבים, וכשמירה וגדר לכך, רבות שבות למנהג קדוש זה, ומקפידות ללבוש בגד עליון על בגדיהן, ביציאתן החוצה. (מז"ל מז)

מיה פונה אליו: תראו, מאד קשה לי, אני מספרת לך. את בודקת בכל. אולם כה הטעם שלי, ורק כך אני אוהבת להראות: רצה, ביגוד במוד במוד. וכל נשימה ונשימה בולטת הסרעפת מהמולבה. אמרת אני נראית לעצמי מבושמת ומכוערת, ואני לא יכולה!

אני שואלת: אפילו כשאת מבינה, שאסור ללבוש מולבה כל כך הדוקה?

והיא: את מסבירה לי, ההגיון שלי מבין, אולם ברגש כה לא מסתדר לי, כה דומה אותי, תכאית מתרחבת מולבה רחבה, לא יכולה... אני לא יכולה...

אני: אספר לך סיפור שקרה באמת: באחד הסמיוכים לחודרים בתשובה, הסתובב אחד המרבים מחוץ לאולם ההרבאות בשבת כשהוא מאזין מבחוץ להרבאה והמשא ומתן סביבה, לפתע שם לב, שאחד הנוכחים, יואב, יבא מאולם ההרבאות החוצה עם סיבריה בידו לעשן בחוץ, בשבת המרבה הסתכל עליו ולא ידע להשית עצות בנפשו, האם יאמר לו, יואב, אדוני, שבת היום, "מחללים חות יומת"! ואז יואב האדון יברח לדרכו ולא ירבה לחזור בתשובה כלל... או שישתוק. ואם ישתוק. האם לא תלה עליו חובת התוכחה? הערה! משהו סמלי, איך אפשר לשתוק? התפלל בליבו לה' שיתן לו עצה טובה, ומיד בצה מחשבה חדשה בקרבו. הוא נגש לאדם עם הסיבריה והחל לשוחח עמו בעניינות כשהוא שואל, תתחר לעצמך דבר כבה חוכר, סיטואציה שכל הסיבריות נמרו בעולם. נשארה רק סיבריה אחת ומידה והיא בידך. ומשום מה - דבר כבה לא יתכן, אבל נשר במחשבה תיאורטית - שגם הקב"ה רוצה סיבריה, ואין לו, רק לך יש. והוא מבקש ממך את הסיבריה המחרונה שלך. האם תיתן לו? המילוני הקשיב בעניין רב. ואמר: כן. בוודאי שאתן לו. כבוד גדול הוא לי, שאלוקים יבקש ממני סיבריה, מיד אתן לו אותה! כן. השיב המרבה. תתחר לך שאכן כן. הקב"ה מבקש ממך את הסיבריה - שלא תעשן אותה בשבת בסדר גמור! ומיד נזר יואב את הסיבריה מידו בבהלה, ומיוק טוב ומרין נשתפך על פניו.

מיה, האם תתני להקב"ה את הטעם המוכר שהתחלת לאהוב, תוותרי על כה, ותקחי בגדים בנוסים ואבלוים, מהיופי שה' אוהב? (הרבנית חנה רוג תחי'. המסר שמעבר למילים)

חגורות גורליות

סיפור

סיפור מפורסם שקרה בירושלים, לפני כ-120 שנה: היה זה בימי הגאון הצדיק, רבה של ירושלים, רבי שמואל סלאנט זצוק"ל. מגיפה קשה פרצה בקרב נשות הקהילה. נשים צעירות רבות נפטרו בעת לדתן בזו אחר זו, ה' ירחם. מגיפה משונה זו הטילה מורא ופחד על אנשי היישוב הישן בירושלים, כולם נזעקו לביתו של רבי שמואל בדמעות, ושחו לפניו את קורות היום האחרון ואת מספר הנשים המוטלות בין החיים למוות. הם הציעו לכנס בדחיפות עצרת תפילה, לאמירת כל ספר התהלים, לבטל את רוע הגזירה. הרב הישיש הקשיב לדבריהם בכובד ראש והרהר דקות מספר, לבסוף

דחה את דבריהם: "זה לא יועיל", אמר, "עיקר התשובה היא שינוי המעשה! תחילה עלינו לברר בשל מה באה עלינו הרעה הזאת, ורק כאשר נבער את הרעה מקרבנו ונשפר את מעשינו, יש תועלת בתפילות לכפר ולתקן מה שקלקלנו בעבר. בלא זה הרי אנו כ'טובלים ושרץ בידינו'".

הרב כינס את בית הדין, והוחלט לערוך "שאלת חלום", כדי לברר בשל מה באה עליהם הרעה הזאת. וכך עשה, התאספו אנשי ירושלים ויקיריה, הרב, חברי בית הדין, ועוד רבנים מקובלים וקדושים, כינסו שלושה ימי צום ותפילות, ובסופם ערכו "שאלת חלום". בחסדי ה' יתברך, נענו הרבים בתפילתם, והתשובה לא איחרה לבא: "נסתלקה שכינה מישראל בגלל ה'שלייף' [החגורה של הנשים]".

באותם ימים, החל מאן דהוא למכור לנשות הקהילה - חגורה שהידקה את בגדיהן, וגרמה להבליט את צורת הגוף. מיד יצאה הוראה מבית דינו של רבי שמואל סלאנט, להסיר את החגורות. ואכן בנות ישראל הכשרות, אשר לא ידעו עד כמה דבר זה מהווה מכשול להרהור וקטרוג, הסירו מעליהן את ה"שלייף" הזה. המגיפה נעצרה באחת, והיה הדבר לפלא גדול. (עולמות של טוהר ח"א עמוד 177).

בגדים משונים

בדור האחרון התפתחה מאוד אומנות עיצוב הבגדים. דוגמאות מחודשות וקישוטים שונים ומשונים, יוצאים חדשים לבקרים ומשתנים מידי פעם. מטרתם של מעצבי הבגדים היא הבלטה. הצורות ה"יחודיות", ה"מקוריות" ה"מעניינות" וכדומה, נוצרו במיוחד כדי למשוך תשומת לב. גזירת הבד בצורה "מעניינת", הדגשת קוים במקומות מסויימים, קישוטים בלתי רגילים, או התפורים במקומות בלתי מתאימים, כל אלו באים להבליט ולמשוך את העין, ויש בהם מכשול של הכשלת הרבים.

דוגמאות נפוצות לבגדים משונים: * משחקי צבעים בולטים במיוחד, כגון: חצי בגד בצבע אחד וחצי בצבע שונה, באורך ברוחב או באלכסון. שילוב צבעים בולט. בגד העשוי משבצות גדולות בצבעים הבולטים בניגודם. בגד העשוי פסי אורך או רוחב רחבים מאוד, בצבעים נוגדים. * כיתובים שונים, תמונות למיניהן. אפליקציות הבולטות בגודלן או בצורתן. * דוגמאות, קישוטים ועיטורים - על הגב. * קישוטים בולטים: כפתורים ענקיים, חרוזים צבעוניים גדולים, סרטים הבולטים בגודלם, בצורתם, בצבעם או במיקומם. חבלים וגדילי בד. רוכסנים שלא במקומם. וכדומה.

בגדי ג'ינס, עור או סקיי - משווים הופעה רחובית וזולה, ואינם ראויים לבת ישראל. (מז"ל נ)

בגדים אדומים

חז"ל הקפידו מאוד באיסור לבישת בגדים אדומים. טעמי האיסור: **א.** אדום הוא צבע בולט במיוחד, ולבישתו נוגדת את הצניעות. [נשים לב, שמשתמשים בו רבות לדברים שרוצים למשוך בהם תשומת לב מיוחדת, כמו תמרורי עצור ותמרורי אזהרה שונים]. **ב.** הגויים היו נוהגים ללבוש בגדים אדומים, לפריצות ולהבלטה מכוונת, ועל כן זהו בגד גויי, שחל עליו איסור של "בחוקותיהם לא תלכו".

לתקדמיות

בגד שיש בו מעט אדום, באופן שאינו בולט לעין, איננו בכלל האיסור.
אולם בגד שיש בו הרבה אדום, אסור בלבישה. * מטפחת אדומה או צעיף אדום - אסורים.

כמו כן, כל הצבעים העזים או הזרחניים למיניהם, הינם מושכים את העין ואסורים בלבישה. למשל: * כתום, צהוב, ירוק - בגווניהם העזים. * צבעי זהב וכסף. * בגדים מבריקים או זרחניים

- בכל הגוונים. ובכלל זה אף פייטים בקבוצות גדולות וצפופות. * צבע בורדו - תלוי במראית העין: הקרוב לאדום אין ללובשו, והנוטה לחום מותר. (מז"ל נג-נד)

❀ ישנן נשים, המקפידות ללבוש ביציאתן לרשות הרבים, בגדים בצבעים כהים, מפני שהצבע הכהה מסתיר ומצניע יותר. אכן ישנה עדיפות לצבעים הכהים, בפרט בחצאית. חצאית בהירה היא בדרך כלל בולטת יותר [וכפי שנראה בהמשך, אזור זה של הגוף מחוייב בהצנעה רבה יותר]. לאור זאת, ביום הכיפורים, יום מחילת העוונות של ישראל, ישנן נשים שבתמימות הולכות בבגדים לבנים, אך אין ספק שאם תשנינה את מנהגן בשביל תוספת צניעות, תבוא עליהן ברכה יותר.

בגדים בצבע העור

בגדים שצבעם כצבע העור, מטעים את העין לחשוב שזהו הגוף עצמו, בפרט כשמסתכלים קצת ממרחק. וגם כשהרואה יודע שאין מדובר בגוף עצמו, עצם המראה יוצר תחושה של חשיפה ויצר הרע.

לכן אין ללבוש בגד בצבע העור [חום בהיר, קרם, בז', ורוד בהיר, אפרסק בהיר וכדומה], באופן שיוצר תחושת הטעיה, כגון: * בגד שחלקו הקדמי הסמוך לצוואר [אריג בצורת משולש מהצוואר ומטה] הוא בצבע הגוף והשאר בצבע אחר. * שרוולים בצבע הגוף, וכדומה. (מז"ל נד. ה"כ 184)

סיפור

עכבר ויונים במשימה

גב' צ. סיפרה סיפור מפעים שארע לה לפני כשנה. צ. גרה בדירת קרקע, ובחצרה עומדים מכונת כביסה וסל כביסה גדול, חבלי תלייה וארון שירות. באותו היום ניגשה לסל כדי להוציא כבסים לכיבוס, וכשהוציאה את חלוק הטריקו החביב עליה ללבישה בימות החול - הזדעזעה לראותו מלא חורים וקרעים. "אוי, חבל על החלוק. הוא היה כל כך שימושי ונוח", הפטירה בראותה את הקרעים המכוערים בחלוק, שלא הותירו אפילו אפשרות לתיקון, אך לאחר מחשבה קלה המשיכה וחשבה, "אך, לא נורא, בעלי הפציר בי כמה פעמים לזרוק אותו בהיותו לא צנוע. אם כן, הכל לטובה". היא הבינה שמכרסמים פקדו את החצר ופגעו בכביסה. מעניין שאף על פי שהחצר נמצאת בקומת קרקע, מעולם לא נתקלה עד כה בבעיה של מכרסמים. היא המשיכה והוציאה כביסה מהסל, והנה התברר לה להפתעתה, שלבגדי בעלה והילדים, לא קרה דבר, אך כל חולצות הבסיס מן הטריקו והלייקרה הצמודים שהיו בסל, היו מחוררות כהוגן! מדהים למדיי היה לגלות, כי העכבר האלמוני לא נח והמשיך לכרסם את הגרביים השקופות (40 דנייר) שהיו בסל, וחולצת טריקו שהונחה על מכונת הכביסה ללבישה חוזרת. הכול נקרע לגזרים! לבסוף, כשהוציאה מתחתית הסל את החלוק השבתי הכחול, הרחב והצנוע, השתוממה... החלוק נותר בשלמותו אף ללא חור אחד קטן!

בזאת לא תם הסיפור; גב' צ. עדיין לא קלטה את המסר, ונשלחו שליחים חדשים. בתה מיינה כביסה יבשה מן החבלים ומצאה שתי חולצות טריקו כשהן מלוכלכות. "אמא", קראה, "תראי מה שעשו היונים לחולצות!". "לא נורא," ענתה האם, "נכבס אותן שוב". אך לפתע היא קלטה את ההשגחה הפרטית, כששוב, מכל הבגדים - רק חולצות הטריקו התלכלכו מן היונים! עתה הבינה צ. היטב את השיעור המאלף בהלכות צניעות שהעבירו לה משמים, ומיני אז היא יוצאת אך ורק בחולצות צווארון מכופתרות מבד יציב, גורבת גרביים אטומות, ובגדי לייקרה וטריקו אינם נכנסים למלתחה שלה. בינתיים נלכד העכבר הגדול והיונים גם הן הפסיקו לפקוד את חצרה... ("סיפור קטן מעשה גדול". הסיפור אומת על ידי המערכת בשיחה ישירה עם בעלת המעשה בטלפון: 02-9995865).

❖ גדרי ומידות הבגד ❖

הבגדים צריכים לכסות ולהצניע כראוי את כל חלקי הגוף, למעט הראש והידיים. [זאת משום שהגוף כולו הינו תחום פרטי ואינטימי של האדם, מלבד הראש והידיים, אשר בהם הוא פועל ומעורב עם סביבתו, ולכן רק חלקים אלו ראויים לגילוי]. ולהלן נבאר את פרטי הדברים.

↩ פתח הצוואר

אחד הגורמים החשובים למראה צנוע ושמור - הוא פתח צוואר סגור כראוי. כאשר אנו מסתכלים על אדם, מראה הצוואר נקלט אצלינו מיד בהתחלה, כחלק ממראה הפנים שלו. לכן, אשה המקפידה על פתח צוואר סגור כהלכה, אשר איננו חושף דבר מעבר לצוואר בעצמו, יוצרת בכך תדמית צנועה, מכובדת ואצילית, כפי שבורא עולם רוצה מבנות ישראל היקרות

לפתקדמות

כל מה שמסביב לצוואר: הכתפיים, הגב וכל פלג הגוף העליון - הרי הם חלק מ"עיקר הגוף", וחייבים בכיסוי מלא. לכן פתח הצוואר של הבגד, צריך להיות סגור כראוי.

מלפנים - קצה הצוואר הוא מעל עצמות הבריח. עצמות הבריח עצמן [אשר ניתן לחוש אותן בקלות במגע יד מתחת לצוואר], הן חלק מפלג הגוף העליון, וחייבות בכיסוי. **בצדדים** - הצוואר במהותו הוא זקוף [ככתוב בשיר השירים: "צווארך כמגדל השן"], לכן כאשר מתחיל הצוואר להשתפל לצדדים, ונוטה להיות אנכי, הרי שמתחיל קו הכתפיים, החייב בכיסוי. [שרשרת בעובי בינוני, המונחת באופן טבעי סביב הקו הנמוך של הצוואר, יכולה לסייע בזיהוי מקום הגבול]. **מאחור** - החוליה הראשונה של הגב הינה כבר חלק מן הגב עצמו, ולכן ממנה ומטה יש לכסות. ניתן לבדוק את מקום החוליה על ידי עמידה זקופה והרכנת הראש. החוליה תורגש במגע יד. (מז"ל נט. ה"כ 120)

? יש לוודא שהבגד מכסה גבולות אלו בכל מצב, גם בעת תנועות הראש, התכופפות וכדומה.

המכשול בפתח הצוואר מצוי מאוד, ומצריך שימת לב מרובה:

♥ היום מצויות מאוד חולצות בעלות פתח צוואר נמתח, ללא שום סגירה, כשהראש מותח מעט את הפתח ונכנס [כמצוי בחולצות בסיס, חולצות סריג ועוד]. על פי רוב, פתח צוואר כזה, איננו כשר. באופן סטנדרטי עושים אותו רחב מעט, כדי שכל ראש יוכל להכנס בקלות. וכך יוצא שהוא איננו מכסה כראוי את המקומות החייבים בכיסוי. הפתרונות לכך: * לפעמים הבעיה נפתרת על ידי שתופרים ומצרים את הפתח [על ידי תפר בצדדים, הנמשך כלפי קווי הכתפיים], באופן שהראש נכנס לא בקלות רבה. * עצה נוספת להצרת הפתח: ניתן להשחיל גומי סיליקון דק מאוד בתפר הסמוך ביותר לפתח הצוואר. את החוט ניתן להחדיר באמצעות מחט עבה מעט [מחט גובלן], **מבלי צורך לפרום את התפר** [ניתן להשיג ערכה עם הוראות מצויירות, חוט גומי איכותי ומחט תואמת, בטלפון: -058

3288768. (בעלות מספר שקלים. אפשרות למשלוח בדואר). **אין צורך בידע מוקדם בתפירה]**. * אם פתח הצוואר גדול, יש להשתמש בשתי העצות הללו יחד, כדי לקבל תיקון טוב וכשר במראה אסתטי ללא כיווצים ומשיכות. * בחולצה שיש מעליה בגד נוסף עליון, המסתיר את הצד האחורי של פתח הצוואר, ניתן לאחר הלבישה להדק ולהצר מעט את הפתח מאחור על ידי סיכת בטחון או תיקתק וכדומה. * לחילופין, מצויות חולצות בסיס "כשרות", אשר יש להן רוכסן מאחור, הסוגר את הפתח כהלכה [להשגת חולצות כשרות 057-3135462 - הרבנית רוז תחי']. חשוב להדגיש, שאף חולצות אלו יש לבדוק, מכיוון שהחולצות נתפרות במידה סטנדרטית, ולא בהכרח שפתח הצוואר סגור כראוי עבור כל אחת, ולכן יש לפעמים צורך בהצרה מעטה נוספת.

♥ בחולצות מכופתרות, צריך לשים לב לסגור את כל הכפתורים כראוי. בדרך כלל, אם הכפתור העליון נשאר פתוח, מתגלה חלק החייב בכיסוי. על פי רוב, סגירת הכפתור העליון אינה אמורה לגרום לתחושת 'מחנק' או אי נוחות, וזהו ענין של הרגל. במידת הצורך, כשהכפתור העליון לוחץ מידי, ניתן לתפור תחתיו 'תיקתק', או לשים סיכת בטחון פנימית, באופן שהסגירה תכסה את הצוואר כדין.

♥ ישנם צוארונים מכופתרים הנראים סגורים כראוי במבט חזיתי, אולם מכיוון שההיקף שלהם רחב למדי ביחס לצוואר, נוצר מצב, שבמבט מלמעלה או על ידי התכופפות, מתגלה מקום החייב בכיסוי. * הבדיקה לכך: לבדוק מול המראה, האם בכיפוף הראש לצד, מתגלה השיפוע לכיוון הכתף. * לפעמים אפשר לפתור בעיה זו - על ידי הזזת הכפתור העליון מעט פנימה. * עצה נוספת: לקשור גומי סיליקון שקוף לכעין שרשרת המותאמת למידת הצוואר הרצויה, להניח בקיפול של הצוואר, וכך יוצר פתח הצוואר למידה הרצויה. [כשמדובר בהצרה מועטת, אין זה גורם לכיווצים סביב הצוואר].

♥ תיק צד כבד הנישא על הכתף, עלול למשוך את הבגד במקום המכסה את הכתף. צריך לשים לב שפתח הצוואר יהיה יציב ומכסה בכל המצבים. בפרט יש לשים לב בסריגים ובחולצות נמתחות, שלא תהיה אפשרות שימתחו לצדדים או קדימה [על ידי משיכת ילד וכדומה].

♥ ישנן חולצות או שמלות, שיש להן פתח מאחור, הסגור רק בראשו בכפתור, ושאר הפתח נשאר פתוח. כמובן, הדבר אסור, כי מתגלה חלק מהגב, ויש לסגור כראוי את כל הפתח.

❀ יש המהדרות ללבוש חולצה בעלת צוואר מעט מוגבה [צוואר גברי, או צוואר בגיזרה של חצי גולף - "צוואר סיני"], לכיסוי חלקי של הצוואר עצמו. ויש בזה הידור מצוה חשוב ונאה, בפרט שיש בכך למנוע ולעקוף את המכשולים הרבים הקיימים בפתח הצוואר של הבגדים. (ה"כ 121)

הידור אחד בצניעות - שווה יותר ממאה הידורים בכל התורה כולה".
(הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל)

סיפור

שידוך משמים

אחי היה מעוכב שידוכין במשך זמן רב. עשינו במשפחה השתדלויות רבות ואף לא חסכנו בסגולות כדי לקרב את ישועתו, אך הישועה עדיין התמהמהה. לפני תקופה לא ארוכה החלטנו 'לתרום' לישועתו חיזוק לרבים בנושא הצניעות; התמקדנו בנושא הלכתי מובהק, שדינו מהתורה, והוא דין פתח הצוואר. שקדנו להוציא עלון איכותי אשר בו מוסברת היטב ההלכה עם הדגמה מצוירת וברורה. השקענו בעלון רבות, שיהיה מרשים ונעים לעין, שההלכות תהיינה מדויקות והעיצוב מושלם, כדי לגרום ליותר ויותר נשים שתקפדנה על גבולות התורה בכיסוי פתח הצוואר.

ו- הישועה לא התעכבה מלבוא... חלף חודש בודד מאז שהתחלנו להשקיע בפרוספקט. עדיין לא הספקנו להביאו לידי גמר ולהורידו לדפוס - וכבר זכינו לבשורות טובות ומשמחות: אחי התארס במזל טוב! ("וגם כלתו צנועה מאד, אולי יש קשר בין הדברים..." מסיימת המספרת בחיוך). (מפי בעלת המעשה, הפרטים שמורים במערכת "סיפור קטן - מעשה גדול" טלפון: 02-9995865. ניתן להצטרף לרשימת תפוצה, לקבלת סיפור שבועי).

* ניתן להשיג את הפרוספקט הנפלא, בטלפון 03-6160120. אף אנו נעזרנו בו להסברת החומר בנושא זה. ברכת יישר כח. "מי כעמך ישראל...", האוהבים את התורה ומצוותיה, וחשים עריבות הדדית זה לזה, "איש את רעהו יעזורו, ולאחיו יאמר חזק".

סיפור נוסף: מעבירין את רוע הגזרה

היה זה כחודש לאחר הולדת בני שיחי'. הרגשתי לפתע כמין גולה בצוואר. הבלוטה התנפחה באופן מדאיג והבהילה אותי מאוד. מובן שפניתי מיד לייעוץ רפואי אצל הרופאה שלי, והיא התייחסה לממצא באופן חמור. היא שלחה אותי לבצע מיד סדרת בדיקות מקיפות והעתיד היה נראה כמבשר רעות...

בתוך סחרחורת הבדיקות שהוטלתי אליה באחת נעצרתי לרגע של מחשבה. הנוסחה לביטול רוע הגזרה כבר מובאת במקורותינו: "ותשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזרה". את זאת יודע כל יהודי. החלטתי לקחת את שלושת מפתחות הישועה ולמצותם. החלק ה'קל' ביותר היה ה'צדקה' - תרמנו סכום נכבד לעניים. אחר כך ה'תפילה' - השקעתי רבות בתפילות מעומק הלב והתחננתי לפני ה' שיושיע אותי. בחלק השלישי - 'תשובה' - לקחתי את הצניעות למבחן מדוקדק. ידעתי שיש בכוחה של הצניעות לפעול גדולות ונצורות, וזהו היסוד של האישה.

חשבתי במה אתחזק בתחום זה, ואז עלה בדעתי לנקוט ב'מידה כנגד מידה'; הממצא המדאיג נמצא בצוואר, ולכן אתחזק בסגירת פתח הצוואר באופן מושלם. ביצעתי את כל שלבי התשובה באופן יסודי - תחילה 'עזיבת החטא' - לקחתי את כל החולצות שלי ושל בנותי, והרצתי אותן אל התופרת. הסברתי לה שהתיקונים אינם סובלים דיחוי, וביקשתי שתתקן לי את כל פתחי הצוואר באופן הלכתי מושלם. לאחר מכן ערכתי 'וידוי', 'חרטה' ו'קבלה' מוחלטת לעתיד: להקפיד על פתח הצוואר שלי ושל בנותי באופן עקבי. באותם ימים הייתי בהמתנה לבדיקה גורלית. במהלך השבוע התרחש דבר מוזר: הגולה הלכה והצטמקה! ניגשתי שוב לרופאה, והיא הפנתה אותי לרופאה מומחית יותר במחלקה בבית החולים, וזו קבעה בנחרצות שאם הנפיחות החריגה יורדת - אות היא שהיתה זו רק דלקת, שתלך ותיעלם - וכך היה!

אני חשתי באופן ברור, שהחזרה בתשובה שלי הפכה את הממצא החשוד לדלקת ותו לא. ימים ספורים קודם לכן איש לא העלה את האפשרות שיתכן שזו 'רק' דלקת, שתלך ותיעלם, וכך היה! נשמתי לרווחה, והודיתי לה' על הישועה, וגם - על שזיכני לחזור בתשובה בעטיו של הפחד המאיים. (סיפור קטן מעשה גדול. הפרטים שמורים במערכת. לאימות מפי בעלת המעשה: 052-7669719).

יתכן שתהי' מי שתתמה, עד היכן כה "קטנים" בענין זה' הגוף בצוואר. מפני יש כה דקדק ודחשוש מכל זה' קטן וקרוב?

אך כאת עדיין דהפנים ודעת, כי בעוד האחרים עוסקים בכיבו' ריפות והנסיות בדיינה בדיינה שיים מהיפרות מחדיקה במפרון, הרי שתורתנו הקדושה - מתה אותנו דעסוק בהדבת הזבודות הברורים והמפו"קים - כבר בתחילת הדרך. זבודות התורה מעמיקים אותנו מדכתחיה עד דרך המדק הישרה, היפה, הנכונה והבטוחה ביותר.

כיסוי הזרועות

מראה הזרוע - יש בו כדי לעורר משיכה. המדרש אומר (בראשית רבה פ ה), ששכם בן חמור אשר חטף את דינה, עשה זאת בעקבות מראה חטוף של זרועותיה. ואמרו בגמרא (מסכת כתובות עב ע"ב): "אשה הטווה בשוק, ומגלה זרועותיה לבני אדם, עוברת על דת יהודית".

הזרוע היא כל החלק העליון של היד, כולל המרפק. וחלק זה חייב להיות מכוסה כראוי, בכל מצב - גם כאשר מרימים את היד, או כשמושיטים שתי ידיים קדימה, וכדומה. על כן, השרוול צריך להיות ארוך כראוי, ובדרך כלל, האורך הדרוש הוא, עד אמצע המרחק שבין המרפק לכף היד. (מז"ל סא)

לתתקדמות

* שרוול המסתיים בצורה רחבה - איננו מכסה כראוי, אף כשהוא ארוך, כי עדיין ניתן לראות ממנו את המשך הזרוע, כאשר מרימים את היד. לכן יש להקפיד שסיום השרוול יהיה צר ומהודק יותר.

❀ ראוי וצנוע לכסות אף את החלק שמתחת למרפק, עד כף היד [כי לדעת חלק מהפוסקים זוהי חובה (ה"כ 122)]. הרבנית מרים קנייבסקי ע"ה נהגה לומר שכיסוי הזרועות עד פרק כף היד הינה סגולה לבנים תלמידי חכמים. אף למי שאיננה מקפידה על כך לגמרי, כל תוספת באורך השרוול, יש בה תוספת הידור.

* מחובת השרוול לכסות גם את צורת הזרוע וחיטובו, ולכן אין ללבוש שרוולים מהודקים. (ה"כ 122)

סיפור

פעם הגיע אל החזון איש זוג צעיר, ממשפחה שאיתה היה לחזון איש קשר חזק. הזוג בא לשאול בעצתו לגבי ניתוח מסוכן שהרופאים המליצו לבעל לעבור. החזון איש הקשיב לכל הנתונים, ולאחר שיקול דעת ממושך, המליץ לאברך להיענות לעצת הרופאים ולעבור את הניתוח. הוא האציל עליו מברכותיו החמות, ובירכו ברפואה שלימה מקרב הלב. לאחר מתן הברכה, פנה החזון איש אל האשה ואמר לה: "הייתי רוצה לבקש את השרוולים" [שתאריך אותם]. אמנם, שרוליה כיסו את המרפק, אך אורכם לא היה מספֵק. האשה הצעירה נדהמה. זה עת ה שוחח עימם החזון איש בשאלה של חיים ומוות. עם כל זאת, הבחין בשרוליה, ואורכם הטרידו. היא למדה להעריך את עוצמת החשיבות העליונה שיש לצניעות בעיני החזון איש, מעובדה שהוא לא העלים עין מענין זה, למרות הנושא הרציני מאוד בו דנו. (עוז והדר לבושה עמוד 284)

החולצה

החולצה צריכה לכסות ולהצניע כראוי את פלג הגוף העליון. כפי שלמדנו, יש להקפיד שהיא תהיה אטומה ולא שקופה כלל. וכמו כן שתהיה רפויה על הגוף, ולא צמודה, כדי לא להבליט את צורת הגוף [כמבואר בהרחבה לעיל, בנושא בגדים שקופים ובגדים צמודים].

* חשוב להקפיד שהחולצה תסתיים מתחת למותן באופן ניכר, כדי למנוע מצב של גילוי הגוף בעת הרמת היד וכדומה.

* יש להצניע את אזור החזה, ולהימנע מהבלטתו. לכן יש לשים לב שלא תהיינה בו דוגמאות בולטות כמו כיסים בולטים, שינוי צבעים המושך את העין, או דוגמא של כעין בגד נוסף, העוטף

דווקא אזור זה. כמו כן, יש להתרחק מאוד - מכל מיני דוגמאות הנותנות תחושה של ביגוד אישי, כמו דוגמא בצורת מחשוף, מעטפת, כתפיות צרות וכדומה.

אורך החולצה - חולצה קצרה, המגיעה עד המותן בלבד, איננה צנועה, מפני שבכל הרמת יד או התכופפות קלה, החולצה מתרוממת. ואף שיש חולצה פנימית מתחת לחולצה זו, למניעת גילוי הגוף - בכל זאת, נוצר רושם בולט של גילוי. [ומה גם שיש בחולצות קצרות אלו - חיקוי מצער לאופנה מבישה שהגיעה מאומות העולם, של חולצות קצרות הגורמות לגילוי מכוון של הגוף, ה' יצילנו].

בחולצה או ז'קט ארוכים יותר, כנאה וכיאות [כ-20 ס"מ מתחת למותן] - יש עדיין לשים לב, האם האורך אכן מבטיח את כיסוי הגוף בשלימות בכל מצב. יתכן מצב, שתנועות אקראיות מסוימות [כמו לקיחת חפץ ממקום גבוה - תנועה המותחת את הגוף], עלולות לגרום לחוסר צניעות חמור, של גילוי הגוף באזור המותן. ובפרט הדבר עלול לקרות, כשהחולצה רופפת במיוחד. יש להיזהר מאוד מלהגיע חלילה למצב כזה, אף באופן חד פעמי. ולכן יש ללבוש חולצה נוספת מתחת לחולצה כזו.

♥ בחולצה מכופתרת - יש לשים לב שלא יתגלה הגוף, או הביגוד הפנימי - במרווחים שבין הכפתורים. כדי למנוע זאת, הכיפתור צריך להיות צפוף די הצורך. לשם כך, ניתן להוסיף לחצניות [תיקתקים] בין הכפתורים. לחילופין, יש ללבוש חולצת בסיס מתחת לחולצה המכופתרת. [לבישת חולצת בסיס מומלצת מאוד, ומסייעת למניעת מכשולים נוספים, כמו שקיפות].

סיפור

מספר הרב יעקב ישראל לוגסי שליט"א, כי בעיר חולון היתה אשה, אשר קראה בספרו "בנות ישראל" (מהדורה ראשונה), ונוכחה לדעת שהחולצות שהיא לובשת, אינן לפי ההלכה. היא החליטה שכבר למחרת תצא לקנות חולצות חדשות, כשרות וצנועות לפי ההלכה. ואולם - היצר הרע לא ישב בשקט... למחרת היא קמה עם חום גבוה, ולא היתה מסוגלת לצאת. היא הצטערה על כך שהיא נאלצת לדחות את החלטתה הטובה. אך הנה, לא עבר זמן רב - ודפיקות בדלת. היא קמה לפתוח, ולפניה עומדת שכנתה, המספרת לה על מכירת בגדים חד פעמית שהיא עורכת. בין הבגדים המוצעים למכירה - מגלה מיודעתנו... חולצות יפות וצנועות! היא ראתה עין בעין את התממשות דברי חז"ל: "הבא להיטהר - מסייעים אותו".

[יחד עם זאת, לא תמיד זוכים לכזו 'סיעתא דשמיא' מיוחדת. אבל אדרבה, אשה שמתאמצת ומכתתת רגליה כדי למצוא בגדים כשרים והגונים, יש לה שכר על כל פסיעה ועל כל מאמץ שהיא עושה. לא פחות, ואף הרבה יותר, מאדם המכתת את רגליו מסוחר לסוחר, כדי למצוא למשל אתרוג מהודר].

החצאית

החצאית - מטרתה להסתיר את הרגליים ואת צורתן. ובפרט הירכיים, הצריכות הסתרה מעולה יותר מיתר אברי הגוף, דהיינו שאין די לכסותן ולהצניע את חיטובן, כמו יתר אברי הגוף, אלא יש להסתיר את צורתן כליל. [הדבר רמוז במילים הכתובות בשיר השירים: "חמוקי ירכיך" - ירכייך מוסתרות ומוסוות, הרבה מעבר ל"מכוסות". הטעם לכך, משום שמקום זה "קרוב לערווה יותר משאר אברים" (חיי אדם חלק א כלל ד סעיף ז).

אם כן נבין, מדוע **מכנסיים** אסורים כליל בלבישה. למעשה, בעבר הדבר היה מובן מאליו, ושום אשה לא העלתה על דעתה ללבוש מכנסיים, שהם במהותם בגד גברי. החוש הנשי הבריא חש, שאין זה בגד המתאים כלל לאשה, כי הוא מבליט ומדגיש את צורתם המלאה של הרגליים והירכיים.

ה"חזון איש" נשאל פעם, האם בימינו אפשר להקל בחומרת האיסור של לבישת מכנסי נשים, משום היותו כה נפוץ? ותשובתו היתה - זו פריצות גמורה להתלבש בבגד כזה, אף על פי שרבות נוהגות כך. הוא הוסיף ואמר שאילו היתה אשה מופיעה בין אנשים בלבוש מכנסיים, בזמן הסנהדרין, היו מביאים אותה בפני בית דין, ומענישים אותה בעונשי בית הדין היותר חמורים, על הפרת הדת.

התבטאות זו נשמעת חריפה מאוד. אולם יש לדעת שהחזון איש תמיד היה מתון בתגובותיו ולא היה מגזים ומפריז. ובכל זאת הוא התבטא כך, מתוך שהבחין בממד האמיתי והנכון של הדברים. במבט טהור של גדול בישראל, יש כאן הפרת דת חמורה, אשר בימים כתיקנם לא היתה עוברת כלל לסדר היום, ובית הדין היו מגיבים בכל חומרת הדין, כדי שלא תהיה פירצת צניעות כזו בעם ישראל. אם אנחנו איננו מספיק מבינים זאת, הרי זה מפני שרגשות הצניעות שלנו ספגו מכה קשה מכל אופנת הגויים שחדרה אלינו. (עו"ז 297)

חצאית מכנס [מכנס מתרחב מאוד, הנראה דומה לחצאית] - אף היא אסורה. היא אומנם מסתירה את צורת הירכיים, אולם יש בה מכשול אחר: תוך כדי הליכה, החצאית "נפתחת" שוב שוב [דהיינו שמתגלה הרווח שבין הרגליים] וזה מאוד מושך את העין אל המקומות המוצנעים ביותר. הדבר דומה לשסע בחצאית [שאודותיו נרחיב בהמשך], המהווה אף הוא מכשול חמור. [ועוד: אם היו מתירים ללבוש חצאית מכנס, היה מהר מאוד נשחק איסור לבישת המכנסיים, כי ה"חצאיות" הללו היו הולכות ונהיות צרות יותר, והופכות עד מהרה ליותר מכנס מאשר חצאית]. (עו"ל 297)

לכן יש להקפיד על חצאית ארוכה ורחבה דיה,
שאכן ממלאת את תפקיד החצאית - להצניע כראוי את צורת הרגליים.

לפיתקדמות

רוחב החצאית - לאור האמור, החצאית צריכה להיות ברוחב המסווה לחלוטין את צורת הירכיים ואת צורת ההליכה. הרוחב הנדרש לשם כך - הוא תוספת של 8-11 ס"מ בהיקף אגן הירכיים [ניתן לבדוק זאת בצורה פשוטה מאוד, על ידי "צביטת" החצאית משני צידיה בעת לבישתה: אם ניתן בו זמנית "לצבוט" בכל צד בקלות 2.5 ס"מ, הרי זה מראה על עודף של 10 ס"מ בהיקף]. ומשם ומטה - החצאית צריכה להמשיך ולהתרחב. הרחבה זו נחוצה לשם טשטוש צורת הגוף בכל תנועה, כמו עלייה במדרגות, פסיעות רחבות, כניסה לרכב וכדומה. (ה"כ 126)

כשרוחב החצאית איננו מספיק...

לכן הפשוט, הטוב והנכון ביותר הוא ללבוש חצאיות בגזרה רחבה, כגון: קפלים, קלוש וכדומה. בכך האשה בטוחה ומונעת מעצמה ספקות ומצבים גבוליים ובעייתיים. [כך למעשה הלכו אמותינו, וגזרות אלו בהחלט משוות מראה יפה, נסיכותי ואלגנטי! נשים רבות שעברו ללבוש חצאיות כאלו, מעידות שהן מאוד מחמיאות להן!].

אולם הרוצה ללבוש חצאית בגזרה פחות מתרחבת - עליה למדוד ולשים לב, שתהיה התרחבות מספקת כלפי מטה, כמוסבר לצד הציור להלן.

הבדיקה הנכונה - הנדרשת כדי לוודא שהחצאית מספיק רחבה, היא לבדוק האם בהרמת רגל על כסא, החצאית מאחור נשארת רפויה, ואיננה נצמדת לירך. (ה"כ 127)

* ישנן חצאיות שאומנם אינן בגזרה צמודה, אך הן עשויות מבד קליל מאוד המצמיד את הבגד אל הרגליים והירכיים ומבליט את צורתם. חצאיות כאלו דורשות לבישת תחתית יציבה תחתיהן.

אורך החצאית

הירך והשוק צריכים להיות מכוסים. הירך הוא החלק העליון של הרגל [מהברך ומעלה], והשוק הוא החלק התחתון [למטה מן הברך]. מנהג בנות ישראל היה תמיד ללבוש חצאית ארוכה, המגיעה עד קרוב לקרסול, וזהו המנהג הטוב והנכון ביותר. והמתבוננת תראה שאכן יש בכך כדי לשוות לאשה מראה הרבה יותר צנוע, וגם מכובד ויפה. וכן מצאנו בגמרא (שבת צח ע"ב): "תנא דבי רבי ישמעאל: למה המשכן היה דומה? לאשה שמהלכת בשוק **ושיפוליה מהלכים אחריה**", כלומר מכבוד האשה ללכת בבגד ארוך.

מלכת אנגליה היקשה שישחיקו במכפלת שמלתה חוט עוברת, כדי לאנוע מצב שבשמלה תתרומם מעט ויתגלה חלק מן הרגליים, כי אין זה נאה ואין זה יאה לאשה חשובה כמותה. האם אין אנו, בנות ישראל, זריכות לכבד את עצמנו ואת מעמדנו כבנות מלכו של עולם? בודאי שתוספת באורך החצאית מוסיפה הרבה חן, כבוד וצניעות.

ואולם, מן הדין יש להיזהר לכל הפחות שהחצאית תכסה את החלק המתרחב של השוק, ובדרך כלל זהו עד חצי האורך שבין סוף הברך לעקב. הסיבות לכך הן: **א. כיסוי הברך בכל מצב:** הברך, לדעת **כל** הפוסקים חייבת בכיסוי בכל מצב, מפני שהיא חלק מן הירך. המציאות הפשוטה מראה כי בפחות מאורך זה לא ימלט שתיראה הברך מידי פעם, כגון: בישיבה, ברוח מצויה, בירידה במדרגות וכדומה. **ב. הסתרת מראה חיטוב הרגל:** אף כאשר הברך אינה מתגלה, ישנו פגם ומכשול בגילוי מלא של צורת השוק וחיטובו, ואין די בגרביים שמכסות שם. וכך נכתב במכתב 'פסקי הלכה', שחתמו עליו כעשרים רבנים: "יש להקפיד על אורך החצאית... **שיש פריצות ומכשול בראיית צורת השוק בחלקו המתרחב** וכדין בגדים צמודים לגוף (מז"ל סג. ה"כ 406-408). וכן פסקו הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל במכתב שבספר "הלבוש כהלכתו" (עמ' 407), ובספר "כה תאמר לבית יעקב" עמוד יג והלאה.

הגאון רבי משה שאול קליין שליט"א (תלמידו המובהק של הרב וואזנר זצ"ל) האריך בנדון ובאר את דעת רבו בעל שבט הלוי: שבודאי שהשוק מתחיל מהרגל התחתון, ועל פי דין צריך להיות מכוסה, אך מאחר ויסוד האיסור שלא מועיל לכסות את הגוף בבגד צמוד, הוא מכיוון שרואים את צורת הגוף וחיטובו, אם כן בחלק הקטן של הרגל למטה ממקום התפוח שאין בו שום צורה ואינו אלא כעין 'מקל', אין בו איסור של בגד נצמד - גרביים. וכן באר הגאון רבי נסים קרליץ זצ"ל. ועל כן, לפי ההלכה חובה שהחצאית תהיה ארוכה באופן שתכסה את כל החלק התפוח שברגל. ובודאי שבני תורה והמדקדקים בשאר מצוות התורה לקיימם בכל פרטיהם ודקדוקיהם, לא יתכן שיבואו לסמוך להקל בענייני צניעות החמורים. וחובת כיסוי הפרק שלמטה מן הברך, אינו מנהג אלא דין גמור הוא. (ה"כ עמ' 132)

חצאיות קצרות, אשר אינן מכסות את הברך בכל מצב - הינן מסוגי הפריצות הגרועים ביותר. כואב לראות נשים, הנמנות אף על קהל שומרי תורה החרדים, המקפידות ברוך ה' על הופעה כללית צנועה, אולם מחוסר שימת לב ומחוסר מודעות, לובשות חצאיות עד הברך, ומגיעות לפעמים לידי מצבים מבישים של חוסר צניעות משווע [כגון בישיבה או בעליית מדרגות, בכניסה או יציאה מהרכב וכדומה שנחשף חלק מן הירך, וכבר הוסבר לעיל שהירך הוא אבר החייב הסתרה מיוחדת, וחומרת גילויו רבה מאוד]. ובודאי שחצאית קצרה, אשר בכל פעם שמתיישבים צריך למתוח אותה כדי שתכסה את הברכיים, איננה צנועה כלל וכלל, ויש בה הכשלת הרבים. "יִשְׁמַע חָכָם - וְיוֹסֵף לֶקַח" (משלי א ה).

מדברי מרן הראשון לציון רבנו עובדיה יוסף זצ"ל

בנות משפחתו של מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל היו זוכות מידי פעם לשעה של עונג רוחני אמיתי. מפעם לפעם היו מתקבצות לביתו של מרן ושומעות מפיו השקפה נכונה לחיים. באחת הפעמים פנה ואמר להן: "דעו לכן, **דרך הצניעות האמיתית היא, ללכת דווקא בשמלות ארוכות, אשר מכסות את כל אורך הרגל,** ואני שמעתי, שישנם כאלו שמוציאים לעז על כך ורוצים שיקצרו קצת את אורך השמלה, ולכן אני מבקש, אל תשמעו להן, תלכו אתן דווקא בשמלות המסתירות לגמרי את הרגל, ואף אם ילעגו או יעירו לכן, אל תשנו ואל תשמעו להן, משום **שזו היא צניעות אמיתית**". (בדרך המלך נלך עמוד 23. בשם מרן הראשון לציון רבנו יצחק יוסף שליט"א שהיה נוכח במעמד).

וכן מבואר במכתב שפורסם לאחרונה, ששלח מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל לגאון רבי נחמיה זלמן גולדברג זצ"ל וציין שם מרן, שכן הסכים הגאון רבנו בן ציון אבא שאול זצ"ל. חז לשון המכתב: כ"ז אב תשל"ט. לכבוד ידידי וחביבי הרב הגאון המפורסם חכו ממתקים וכולו מחמדים כש"ת רבי זלמן נחמיה גולדברג... הנני מסכים לכל דברי כת"ר (שליט"א) והאמת אהובה על הכל. בפרט שלפי כל להקת הפוסקים שהזכיר במכתבו, משמע שאפילו אשה שהולכת עם שמלה שמגיעה לברך ולובשת גרביים אטומות זה לא נקרא כסוי באמת, ולא הוי צניעות כלל. ולפיכך אשה שהולכת כך, אסור לקרות קריאת שמע כנגדה דהוי ערוה לכל דבר. ואמש ביקר אצלי ידידי הגאון רבי בן ציון אבא שאול (שליט"א) והרצתי לפניו את כל הנ"ל והסכים עם דברי הדר"ג (שליט"א). ואף אמר עוד טעם בעניין זה, כיוון שבזמן שאשה הולכת עם חצאית או שמלה עד הברך, יש חשש גדול שאם יתרומם לה החצאית או השמלה היא תעלה למעלה מהברך, ואם כך מה הועילו חכמים בתקנתן. וכבר איתא בשבת צח ע"ב, תנא דבי רבי ישמעאל, למה דומה המשכן, לאשה שמהלכת בשוק ושפוליה מהלכין אחריה, וכתב שם רש"י ז"ל, שולי בגדיה, כך היתה יריעה של אחריו נגררת בארץ, עכ"ל. **ומוכח שבכל הדורות בנות ישראל הלכו כך בשמלות עד הארץ. והלוואי שיכנסו דברי כת"ר (שליט"א) ללב בנות ישראל הכשרות.** ועוד יפוצו מעינותיו חוצה וכו'. בכבוד רב ובתודה רבה מראש עובדיה יוסף ראשון לציון הרב הראשי לישראל.

כל התורה בסכנה!

בשנת תשכ"ח, בכנס לאברכים בירושלים באולם טירת חן, זעק הגאון הרב שך זצ"ל, דברים נוקבים אודות הפירצה של קיצור המלבושים. וכך אמר: "**כל התורה בסכנה!** אם נשות אברכים הולכות בבגדים קצרים וצרים, צריך לסגור את כל הכוללים. מה שווה התורה של הבעל, אם כך הולכת אשתו?! **כל התורה שלו הולכת לסטרא אחרא!**". ה' יצילנו. (ציטוט לשונו מתוך הקלטת, הובא בספר "כה תאמר לבית יעקב" עמוד ז)

מדברי האדמו"ר מקאליב זצ"ל: "אני עומד לפניכם ולפני ארון הקודש, ואני לא נרתע מלהבטיח לכל אשה ולכל בת ישראל צנועה, המקבלת על עצמה להתנהג במלבושי צניעות כדרך האמהות הקדושות, שלעתיד לבוא, ביום הדין והמשפט, **יקחו את אותן חתיכות הבד שמוסיפות על השרוולים ועל הברכיים, וישימו אותן בכף של זכויות, ובלי ספק בכוחם להכריע הכף שכנגד**". (אלוקים עמדי, חלק ב עמ' 37)

סיפור

מסייעין בידה!

מספרת מורה בסמינר לבנות: באחד השיעורים דיברתי עם בנות הסמינר על ההשקפה וההלכה בנושא החצאיות הקצרות. לאחר השיעור ניגשה אלי תלמידה וביקשה ייעוץ: "יש לי חצאית, שאני יודעת שהיא לא על פי דין, כי היא קצרה מדי", אמרה בשפל קול, "אך אינני מסוגלת לוותר עליה. היא חצאית מאד מיוחדת וקשה לי שלא ללבוש אותה". הכנות שנשזרה בקולה הוכיחה לי שהמלחמה הניטשת בתוכה אינה קלה כלל... שקלתי מה לומר לה; היא חפצה באמת לקיים את ההלכה,

אך היצר אינו מוותר ועושה אף הוא את שלו... ואז ה' שם בפי את המילים: "תתפללי!", כך אמרתי לה. "תפילה על עניינים רוחניים אינה שבה ריקם. תתפללי ותראי שה' יעזור לך להתגבר". לאחר כמה ימים חזרה אליי הבת כשהיא מרוגשת ואחוזת התפעלות: "המורה! העצה של המורה עבדה מצוין! ה' קיבל את התפילה שלי!", הכריזה. "איך ראית זאת?", שאלתי אותה בפליאה. "פשוט. התפללתי לה' שייתן לי כוח שלא ארצה ללבוש עוד את החצאית שאינה כדין", כך סיפרה. "אתמול, כאשר ניקיתי את הבית, קרה לי דבר שלא קרה לי מעולם קודם לכן! על אף זהירותי הרבה, התיז נוזל האקונומיקה בדיוק על ... החצאית הקצרה. החצאית התלכלכה ונהרסה ללא כל תקנה!", תארה התלמידה, "וזהו. כעת וודאי שאין לי ניסיון ללבוש אותה!", סיימה בתרועת ניצחון ועיניה הבורקות הוכיחו יותר מכל על ניצחונה במערכה. ("סיפור קטן - מעשה גדול", טלפון: 02-9995865).

* המהדרות ללבוש חצאית ארוכה עד הקרסול, תשמנה לב לשמור על מראה מכובד, שהחצאית לא תיראה בסגנון זרוק ומרושל. וכמו כן שלא תגיע לרצפה, וכפי שכותב הרמב"ם (הלכות דעות פרק חמישי הלכה ט): "מלבוש תלמיד חכם מלבוש נאה ונקי... ולא יהיו בגדיו סחובין על הארץ כמו בגדי גסי הרוח, אלא עד עקבו".

♥ יש לשים לב, כאשר אשה לבושה בחצאית, והיא עומדת במקום גבוה, אשר יש למטה ממנו אנשים, היא עלולה חלילה להגיע למצב מאוד לא נעים ולא צנוע של גילוי הרגליים. לכן, אף אשה הלובשת ב"ה חצאית ארוכה ורחבה כדין, צריכה להיזהר מלעמוד במקומות כאלו, כגון על גדר גבוהה, על גדר של מרפסת, על שפת המדרגות של קומה גבוהה, וכיוצא בזה.

♥ לפעמים אשה רוצה להניח לרגע איזה חפץ הנמצא בידה, ומחוסר מקום זמין - מתפיסה אותו בין הרגליים. כמובן, פעולה זו איננה צנועה כלל בנוכחות אנשים!...

♥ תנוחות ותנועות נוספות שיש לשים לב אליהן: * זהירות בישיבה על כסא נמוך [שלא תתגלינה הרגליים]. * זהירות בשעה שנכנסים ויוצאים מן הרכב. * בעת התכופפות [כגון כדי לקשור שרוך נעל או להרים חפץ וכדומה], צורת הגוף מתבלטת, לכן נכון יותר לא לשחות עם הגוף קדימה, אלא לכרוע ולהתיישב [כפי שעשתה רות כאשר ליקטה שיבולים בשדה בועז. כשהבחין בועז בצניעות זו, התעניין בה ולבסוף נישאו, ומהם יצאה מלכות דוד, כמסופר בהרחבה במגילת רות, בחוברת "חג השבועות בהלכה ובאגדה"]. * יש להימנע בנוכחות אנשים מתנוחות בלתי עדינות, כגון: רגליים מפוסקות, או תנוחה של חצי שכיבה, ישיבה רגל על רגל [מפני שזו תנוחה משוחררת למדי].

סיפור

גבורתה של נערה יהודיה!

ישנו סיפור מדהים, על גבורה יהודית עצומה של נערה יהודיה, אשר קידשה שם שמים במותה, בכך ששמרה על צניעותה.

היה זה בימי האנקויזיציה בספרד. יהודים רבים עונו עד מוות בעינויים שונים והועלו על המוקד. והנה נתפשה נערה יהודיה, יפת תואר וטובת מראה, אשר נדרשה אף היא להתנצר. אולם היא סירבה לכך בכל תוקף, באומרה שלא תמיר את דתה בשום פנים ואופן, ומוכנה היא למות על יהדותה. תשובתה של הנערה הרגיזה ביותר את השופט, והוא החליט להטיל עליה עונש שיזעזע את כל ספרד, ולהוציאה להורג באופן אכזרי ביותר: יקשרו את שערותיה לזנב סוס אביר, אשר ידהר ברחובות העיר, וכך היא תיגרר ותמצא את מותה. על פי הנוהל המקובל אצלם, שאל אותה ההגמון, מהי בקשתה האחרונה בטרם תוצא להורג. והנה - אותה גיבורת נפש, מה היו מחשבותיה באותה עת? היא חרדה, כיצד היא תובל בחוצות העיר, והשמלה שלה תתנפנף ותתרומם אל על. אין זה צנוע! ועל כן בקשתה האחרונה היתה, שיביאו

לה חופן של סיכות תפירה. הארורים לא הבינו על מה ולמה נחוצות לה כעת סיכות תפירה, ומיהרו בלעג למלא את בקשתה. ומה מאוד נדהמו על גבורת נפשה, כאשר התחילה להדק את הבגד אל גופה, כשהיא תוחבת את הסיכות בעור בשרה - אחת לאחת. כאשר סיימה, מיהרו הארורים לבצע את זממם, קשרו אותה אל הסוס, ושלחו אותו לדהור ברחובות העיר. באמצע המסע האכזרי, התחילה לפתע הנערה לנפנף ולאותת בידיה, שיעצרו את הסוס. הסוס נעצר, ולתדהמת כולם, מיהרה הנערה לחזק את אחת הסיכות שהתרופפה, ועלולה היתה לגרום לגילוי גופה...! אותה נערה מתה מות קדושים, כשהיא נועצת מחט חדה בליבם של שונאי ישראל, אשר נוכחו לראות כיצד ישנן בנות חיל כאלו בעם היהודי, ועד כמה צלולות הן בדעתן, אצילות וקדושות הן גם בשעות וברגעים הטרופים ביותר. (מובא בספר "טהרת המשפחה" עמוד 325. ויש המייחסים סיפור זה לנערה ללה סוליקה למשפחת חג'וואל, מהעיר טנג'יר שבמרוקו, אשר רבים עולים על קברה ונושעים).

שסע בחצאית - כדי להבין "מה רע" בשסע בחצאית, נתבונן ונראה: כאשר רוצים להבליט שלט בצורה מיוחדת, ישנה טכניקה פשוטה ומועילה: הבהוב. כאשר השלט מהבהב - נדלק ונכבה שוב ושוב, הדבר מושך את העין להסתכל עליו, יותר מאשר שלט מאיר עיניים, הדולק באופן קבוע. זהו בעצם הרעיון הפרוץ, העומד מאחורי השסע בחצאית. השסע מושך מאוד את העין, לראות את הרגל המסתתרת מאחוריו, כשהיא נגלית ונסתרת לחילופין שוב ושוב. טבע האדם הוא כזה, שסקרנותו מתעוררת כאשר הוא מבחין במשהו לשבריר שניה, אך אינו יכול לראות את הדבר בבירור. מאחר שהמראה מוסתר חלקית, החלק הנראה הינו מושך במיוחד. לכן כל גדולי הפוסקים בדורנו פסקו, כי שסע בחצאית אסור בתכלית האיסור, גם כאשר כולו נמצא מתחת לברך, ואף אם הוא נגמר 10 ס"מ מתחת לברך. [ואין כאן המקום להאריך, כמה חמור הדבר כשהשסע מגיע מעל הברך, ומושך את המבט אל הירך, שהוא מקום החייב הצנעה מיוחדת]. (עו"ל 305)

שסע הסגור על ידי תוספת בד - מותר. תוספת הבד צריכה להיות בגוון דומה לחצאית, כדי שבעת ההליכה, הפתיחה והסגירה של השסע לא יהיו בולטים וניכרים. (מז"ל סה)

חצאית מעטפת - בחצאית זו, הרגל עלולה להתגלות במצבים רבים, כמו רוח קלה, עלייה במדרגות, פסיעות רחבות וכדומה. לכן ודאי שאין ללבוש חצאית, שאיננה מבטיחה כיסוי בכל מצב. * האם תועיל תפירת החצאית לאורכה [כי בכך כבר אין חשש שיתגלה הגוף]? הדבר תלוי: אם התפירה מתבצעת בחלק הפנימי יותר, הרחוק מקצה כנף הבגד הנפתח, עדיין כנף הבגד יהיה משוחרר וימשיך להתנפנף ברוח, וישאר רושם של גילוי, המושך מאוד את העין, ונותן תחושה של חשיפה מגרה. אך אם התפירה תיעשה קרוב לקצה הכנף, באופן שכבר לא יתנפנף ברוח, הרי שנפתרה הבעיה [ולפחות יש לתפור את רוב האורך, דהיינו שני שליש עליונים, ואז החלק הקטן התחתון שנותר פתוח, מֻגָבָּה כראוי בתוספת הבד הקיימת תחתיו - כעין שסע סגור]. (עו"ל 304)

חצאית ירכיים [חצאית המתחילה מתחת למותן ולא מעל לעצם המותן] - חצאיות אלו נכנסו אל השוק, כשמגמתן המקורית היא פריצות מעוררת סלידה, של גילוי מכוון של הגוף באזור זה. כיום, שהחצאיות הללו נעשו נפוצות יותר, ישנן נשים הקונות אותן ללא שום כוונה רעה, אך יש בהן בעייתיות גדולה: * החלק שבין המותן לחצאית עלול להתגלות, די בקלות. * החצאית נותנת תחושה כאילו היא עומדת ליפול, ותחושה זו כבר רחוקה מן הצניעות, מה גם שהיו מקרים שזה באמת קרה, גועל נפש!!! * חצאית "נורמלית" אמורה לשבת על המותן, ולהתרחב ולהיות רופפת באזור הירכיים [כפי שלמדנו לעיל]. לעומת זאת חצאית ירכיים חייבת להיות מהודקת היטב לירכיים, כדי שלא תיפול, וכך ישנה כאן עוד סטייה מן הצניעות - הבלטת הירכיים. לכן אין ללבוש חצאית המתחילה מן הירכיים. (ה"כ 128)

דוגמאות בחצאית - בארנו כי ההצנעה הנדרשת באזור הירך, היא רבה יותר מאשר ביתר אברי הגוף. לכן חצאית נדרשת להקפדה רבה יותר - בעיצובה העדין. * בחצאית יש לשים לב במיוחד לצבעים עדינים ושקטים, ועדיף ביותר שיהיו צבעים כהים ואחידים, המבליעים ומטשטשים את צורת הגוף. * עיטורים וקישוטים בחצאית, הינם בולטים יותר מאשר בחולצה. בדרך כלל, גזרה נאה של החצאית, כבר נותנת לה חן וטעם טוב, וכדאי להימנע מתוספת עיטורים וקישוטים. ואם כן רק במידה מועטת ועדינה במיוחד. ובודאי שיש להימנע מדוגמאות בולטות, כמו קישוטים בצבעים נוגדים, כיפתור בולט לאורך החצאית [ובכל מקרה יש לסגור בתפר את כל אורך הכיפתור], וכן דוגמאות בחלק הקדמי העליון של החצאית [ובכלל זה גסקה "משולשת"]. *הרוכסן בחצאית נועד לשם פתיחה וסגירה בלבד, ואין זה נאה וצנוע שהוא יבלוט ויהווה כחלק מן הדוגמא. בודאי ובודאי שרוכסן מקדימה, איננו צנוע כלל, והוא מהווה חלק מהמגמה הפרוצה הקיימת בעולם להשוות בגדי נשים לבגדי גברים. (ה"כ 128. עו"ל 312)

סיפור

את המודעות שלי לנושא הצניעות התחלתי לרכוש, כמו רבות בסביבתי, דרך ה'קו שלך'*. שמעתי את שיעורי ההלכה המוקלטים ואט אט נפקחו עיני. החילותי להבין מהי בכלל צניעות, כמה היא יפה וכמה אושר וטוב גנוז בה. לא עוד עול קשה, הגבלות או כבילות, אלא להיפך, ידיעת המטרה, התקדמות מלאת סיפוק והתקדשות. משיעור לשיעור גבר צימאוני. ורמת הנכונות והמוכנות שלי להשתנות, אף היא גדלה והתעצמה.
כאשר החלו השיעורים לעסוק בנושא הלכות החצאית, הופתעתי לגלות שרבות מן החצאיות שברשותי אינן עונות על גדרי ההלכה המינימליים. לא ידעתי כיצד לנהוג. חפצתי לקיים את ההלכה כראוי, אך לא ידעתי היאך וכיצד אמצא את הזמן ואת התקציב הדרושים לכך.
הקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה, ו"הבא להיטהר מסייעים בידו". כך זכיתי לראות במו עיני כיצד מסייעת ההשגחה הפרטית לחפצים להתחזק ולמלא את רצון הבורא כראוי. באותה התקופה, בעודי מחפשת אחר פתרון, נפגשתי עם חברתי, ושוחחתי עימה על הנושא. והנה הופתעתי לשמוע ממנה, שאף היא, כמוני, למדה את הלכות החצאית והבינה את הצורך בשינוי. היא קנתה לה לפני תקופה חצאיות רחבות וכשרות לשבת וליום יום, אך עם הזמן השתנו מידותיה, וחלק מהחצאיות אינן תואמות את מידתה. חצאיות אלו מיותרות לה, והיא מחפשת למי תוכל להעבירן... כך זכיתי בקלות בחצאיות לשבת וליום חול לפי גדר ההלכה, במידה התואמת בדיוק עבורי.
אם היו לי אי אילו ספיקות לגבי האופן שבו יקבלו אותי עם סגנון החצאיות החדש שאימצתי לעצמי בחום, הרי ששוב נכונה לי הפתעה. התגובות היו אוהדות, ואף טענו שהחצאיות הרחבות מכובדות ויפות הרבה יותר מקודמותיהן. לאחר הארת הפנים שליוותה אותי וחיכתה אותי למצוא את 'האוצר האמיתי', גיליתי כי גם הֲדוּרִים רבים שהיו לי למוקש במסלול החיים - התיישרו לפתע. חשתי היטב כי החצאית הכשרה שומרת ומגנה עלי. כיום, כאשר אני מתבוננת בשלבי התקדמותי בידיעת ההלכות ובקיומן המעשי, אין לי ספק כי זהו עסק משתלם במיוחד, וגם - מתגמל ביותר. * "הקו שלך" - מגוון שלוחות המכילות תוכן עשיר ומרתק לנשים, שיעורי השקפה והלכה וסיפורים על נשים גדולות. בטלפון: 0548529999 (מתוך "סיפור קטן - מעשה גדול", טלפון: 02-9995865. ניתן להצטרף לרשימת תפוצה, לקבלת סיפור שבועי במייל).

גרביים

החלק התחתון של הרגל - הלוא הוא השוֹק, חייב בכיסוי מלא, כפי שנפסק להלכה: "שוק באשה ערווה".

בימים עברו, היו הנשים נוהגות ללבוש לבוש ארוך מאוד, כמעט עד הרצפה ממש, וכך החצאית עצמה היוותה כיסוי מספק עבור השוקיים. אבל מאז שנשים התחילו ללבוש שמלות פחות ארוכות, שאינן מכסות לגמרי את השוקיים, התחילו בנות ישראל ללבוש גרביים.

לכן לפי המצב של ימינו, ההלכה מחייבת ללבוש גרביים, לצורך כיסוי השוקיים כראוי, וכן לצורך כיסוי כף הרגל. [אומנם בעבר כף הרגל עצמה היתה מותרת בגילוי, כיון שהיה מצוי שהולכים יחפים, וכפי שפוסק המשנה ברורה (סימן עה סעיף ב): "וכן בפרסות רגל, במקום שהדרך לילך יחף, מותר". אבל בימינו רוב העולם אינם הולכים יחפים, ואף בנות ישראל הכשרות מקפידות על כך, ולפיכך גם כף הרגל היא בגדר ערווה ואסורה בגילוי]. (ה"כ 130, 133)

סיפור

נערה יהודיה ללא גרביים?!

לאחר פטירתו של האדמו"ר מקלויזנבורג, הגאון הצדיק רבי יקותיאל יהודה הלברשטם זצ"ל, הגיעה אשה לבית המשפחה בימי השבעה, ובידיה זוג גרביים שחורים. בפיה היה הסיפור הבא: זמן קצר לאחר שהסתיימה מלחמת העולם השניה, שהה הרבי מקלויזנבורג זצ"ל במחנה עקורים בגרמניה. יום אחד, בעוברו ברחוב, הבחין בנערה יהודיה המסתובבת בחוצות, וניכר היה כי רגליה אינן מכוסות. פנה אליה הרבי ושאל: "מיין קינד! [בתי], כיצד יתכן שנערה יהודיה מסתובבת ללא גרביים?". "רבי", השיבה הנערה, "מה אעשה ופשוט אין לי".

התכופף הרבי, חלץ את נעליו, והחל מסיר את גרביו מעליו. בעודו עסוק בכך, אמר לנערה: "הנה, אתן לך את שלי". הוסיף ואמר: "לי מותר ללכת ללא גרביים, אך בת ישראל - התורה ציוותה עליה לכסות את רגליה! ובאומרו זאת, מסר לה את גרביו - אף על פי שמעתה הוא - רב מכובד בישראל - ייאלץ להסתובב ברגלים חשופות. הנערה היתה אותה אשה שהגיעה לנחם בבית הרבי בימי השבעה. היא שמרה על הגרביים במשך חמישים שנה, ועתה הביאה אותם עימה, להראות למשפחה את גודל צדקותו של אביהם, גם בתנאים הקשים ביותר. (מפיה של הרבנית מ. וייס בתו של האדמו"ר. הובא בעוז והדר לבושה עמוד 318)

לכתקדמות

אורך הגרביים - הגרביים צריכות להגיע עד למעלה מן הברך. כשהן מגיעות עד למטה מן הברך, נותר רווח בין סיום הגרביים לבין הברך, ועל פי רוב החלק המגולה הזה עלול להתגלות בתנוחות שונות [ובפרט למי שאיננה לובשת חצאית המכסה את כל השוק, אלא מסתפקת באורך המינימאלי של כיסוי החלק התפוח, כפי הדעה המקילה]. (ה"כ 135)

❁ ישנן נשים המקפידות ללבוש גרביונים, הנותנים גיבוי מלא ותחושת בטחון הרמטית, לגבי כיסוי הרגליים (ה"כ 135) [בדומה למה שהיו נוהגות הנשים בקהילות רבות - ללבוש מכנסיים תחת השמלה, למנוע כל חשש של תקלה ומכשול, חלילה].

עובי הגרביים - הגרביים צריכות להיות אטומות, כדי שאכן הן תכסינה את הרגל. לכן יש להתבונן על הגרב אחר הלבישה, ולבדוק אם אין נראים דרכה הבשר, צבע העור, השערות או הורידים. [בעבר הכשירו גרביים בעובי 40 דנייר, ואולם בשנים האחרונות חלו שינויים רבים בתהליכי הייצור, כך שהגרביים נעשו דקות ושקופות יותר, ולכן על כך אחת לוודא בעצמה שאין הרגל נראית דרך הגרב]. (ה"כ 133)

גרביים דקות ושקופות - אסורות בהחלט. יש בהן רעה כפולה: א. הן אינן מכסות כראוי את הרגל. ב. הן מייפות את הרגל, כך שהמכשול הנגרם מהן, גרוע מהמכשול הנגרם מרגל ללא גרב.

צבע הגרביים - סולידי ועדין. אין ללבוש גרביים בצבע העור, כל שהרואה עלול לטעות שאין כאן גרב. כתב הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד: וחלילה לנו ללבוש אנפלאות [גרביים] מנוקבות מעשה רשת, אשר הרגל נראה מתוכם, או אנפלאות מגוון עור הגוף. כל אלה פיגול הוא לנו, אומה קדושה וטהורה מדור דור. (ה"כ 134, 184)

בגרביים **שחורות** יש להקפיד במיוחד על אטימות מלאה, כי בשקיפות קלה כבר בולט וניכר בעדן צבע העור. וכמו כן, אם החצאית אינה מספיק ארוכה, הרי שגרביים שחורות מבליטות במיוחד את צורת הרגל, כפי שמצוי אצל נשות הגויים, אשר לובשות דווקא גרביונים בצבע שחור, להדגשה מכוונת של צורת הרגל ה"י, ובודאי שאין לבת ישראל כשרה כל כוונה לעשות זאת, ולכן לבישת גרביים שחורות מחייבת זהירות כפולה לגבי אורך החצאית, אשר תכסה כראוי את צורת השוק]. (ה"כ 134. עו"ל 323)

גרביים מדוגמות ומקושטות - אסורות, ונסביר מדוע. דוגמאות וקישוטים ביתר הבגדים - מייפים הם את הבגד, ולא את הגוף. לדוגמא: קישוט בחולצה - איננו מייפה את חלק הגוף שתחתיו, אלא הוא מייפה את החולצה עצמה, ולכן כל עוד מדובר בקישוט עדין, שאיננו מושך

את העין במיוחד, אין זה אסור. אבל לעומת זאת, בגרביים, כיון שהן ממש צמודות לרגל, הרי שהקישוטים והדוגמאות, מקשטים ומייפים הם את הרגל עצמה, ולכן זה פחות צנוע מאשר רגל מגולה שאיננה מקושטת. לשם המחשה: שרוול רחב, העשוי מבד מדוגם ומקושט באופן עדין, אכן מכסה ומצניע את הזרוע כראוי. אבל לעומת זאת, אילו יהיה שרוול, ההדוק באופן הרמטי אל הגוף, כמו גרב, ועליו תהיה את אותה הדוגמא שהיתה בשרוול הראשון, הרי שכאן הדוגמא מהווה פריצות ממש, כי היא מייפה את הזרוע. מתקבלת כאן תמונה של זרוע המיופה בתוספת קישוטים ועיטורים. והרי זה בדיוק להיפך מלהצניע את הזרוע. כן גם גרב מדוגמת, פועלת בדיוק להיפך מלהצניע את הרגל. ואכן, עינינו רואות, כי בקרב החברה המתירנית, שמגמתה הפוכה ממגמת הצניעות, ישנה השקעה מרובה בתחום זה של גרביים מדוגמות, מעוטרות, מבריקות וכדומה. לשם מה דרושות להם גרביים אלו? האם לשם תוספת צניעות? או שמא דווקא לשם תוספת הבלטה וגירוי?!... את התשובה והמסקנה, נשמור לעצמינו. (עפ"י עו"ל 325)

סיפור

בזכות זוג גרביים...

* זמן רב שתכננתי להחליף את הגרביים שלי - לגרביים עבות, אלא שזה נותר בגדר מחשבה בלבד ולא הגיע לידי ביצוע. עד שביום אחד החלטתי: זהו, צריך לבצע. באותו יום לא היו לי בבית גרביים עבות, אך לא רציתי לדחות יותר את החלטתי הטובה, ולכן לבשתי 2 זוגות של 40 דנייר אחד על השני. ואמרתי כך: "רבונו של עולם, אני מקבלת על עצמי גרביים עבות, ומה שאני לובשת עכשיו, זה רק לבינתיים. רק תראה לי שאתה אוהב את זה". 24 שעות לאחר מכן, נסע בני עם חברים לחוף "שרתון", החברים החליטו שבני יהיה הנהג. במהלך הדרך התקלקלו הבלמים, והם כמעט נתקעו במשאית גדולה שבאה ממולם. בני אומר שאיננו יודע איך הצליח, אך בשניה האחרונה הסיט את ההגה לצד וניצלו". אני מרגישה שיש לכך קשר ישיר - לחיזוק שברוך ה' קיבלתי על עצמי. (סיפורים קטנים על מעשים גדולים עמוד 20)

* **רפואה אלטרנטיבית...** ⇦ במעון של בתי הסתובבה בין הילדים "מחלת הפה". המחלה הדביקה ילדים רבים, וצוות המעון החליט לעשות סוף להדבקה ההמונית. הם שלחו הודעות לכל הורי ילדי המעון, שילד שמתעורר אצלו חשש להידבקות - לא יישלח למעון עד לחלוף הסימנים כליל. בתי בת העשרה חודשים, שהיא אחת מילדי המעון, בכתה מאוד בשבת. לא ידעתי מה מציק לה ולא הצלחתי לזהות סימנים למחלה בפיה. ביום ראשון הלכתי עימה לרופא הילדים. הוא בדק אותה היטב וגם הוא לא ידע להצביע על סיבת הבכי. בערבו של יום ראשון התינוקת התפתלה בצרחות ואכן גיליתי לפתע נקודות אדומות שבצבצו בחלל פיה. הבנתי שגם היא, כפי הנראה, נדבקה מן הסתם במחלת הפה מן המעון. בבוקר יום שני היא קמה עם חום גבוה, כשהיא מריירת בשפתיים נפוחות ומנוקדות בעיגולים זעירים. הכאבים גרמו לה לאי שקט ולבכי כמעט בלתי פוסק. הייתי אמורה להגיע באותו הבוקר למסור הרצאה בישוב מרוחק והחלטתי לקחת אותה עימי להרצאה. בזמן שדיברתי לפני הקהל שמרו על הילדה מחוץ לאולם, הרגיעו אותה והסיחו את דעתה מן הכאבים. בדרכי חזור מן ההרצאה, הקשבתי לשיעורי ההלכה המוקלטים בקול הלשון של ה'קו שלך'. השיעורים ששמעתי עסקו בנושא כשרות הגרביים, והם העניקו לי מידע נוסף וחשוב בנושא זה. קיבלתי על עצמי להחליף את הגרביים בהקדם האפשרי לגרביים כשרות על פי ההלכה, והתפללתי שהתחזקות זו תעמוד לזכותה של בתי התינוקת. בסיומה של הנסיעה הארוכה, כאשר הגעתי סוף סוף הביתה, ניגשתי עם בתי אל הרופא, כדי שיביע את דעתו על מצבה. הרופא בחן את פיה ופלט: "אינני מבין על אלו פצעים מדובר. אין פה כלום!". לא הבנתי כיצד יתכן הדבר. ניגשתי בעצמי אל הילדה כדי לראות, ו--- נדהמתי. הפה היה נקי לחלוטין, בלי שמץ של פצע ונפיחות. הילדה היתה רגועה, והרופא חשב לתומו שמדובר באמא לחוצה המגיעה לרופא על לא דבר... ניסיתי לחשוב, מתי התחוללה נקודת המפנה במצבה של בתי, שהרי מחלה זו אורכת בדרך כלל כעשרה ימים, וכאן נעלמה תוך זמן קצר. ואז הצטללה בי ההכרה; נזכרתי בקבלה שקבלתי על עצמי במהלך הנסיעה. הארת פנים זו נתנה לי כוח להמשיך הלאה ולהתקדם בצניעות, כשאני רואה שבכל התחזקות שלי - אני פועלת רק למעני ולטובתי האישית. ("סיפור קטן - מעשה גדול" סיפרה: פ. ג. 08-9955831)

⇦ נעליים

הנעל - תורמת חלק לא קטן בהופעה הכללית. לכן נעל עדינה ונאה, תתרום את חלקה ליצירת תדמית מכובדת, אצילית וצנועה - עבור בת ישראל. ועליה נאה יהיה לשורר את הפסוק (שיר השירים ז ב): "מַה יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים, בַּת נָדִיב".

כמה נקודות לשימת לב:
* נעליים מרעישות - מושכות תשומת לב מרובה. ניתן לתקנן [אצל סנדלר] על ידי הוספת "פרסה", חתיכת גומי בעקב, הבולמת את הרעש.

* נעליים בעלות עקב גבוה - כל עוד מדובר בגובה סביר ועדין, זה בסדר. אך כשמדובר בעקב גבוה יותר, שאף גורם לחוסר נוחות בהליכה, הרי זה בולט במיוחד, ואיננו צנוע.

* יש לשים לב שהנעליים תהיינה עדינות ושקטות, לא בצבעים רועשים או נוצצים, ולא בדוגמאות בולטות. יש להימנע מנעליים בעלות צבע משונה וחריג [אף אם הוא איננו רועש]. (ה"כ 187)

❖ חוויית קניות ❖

את אוהבת לצאת לקנות בגד? אולי את מהסוג של אלו הנהנות מכך... ללכת מחנות לחנות, למדוד, לעמוד מול המראה, להשוות, להתלבט... ואולי את דווקא מאלו שרוצות להתפטר ולחזור כבר הביתה עם בגד בשקית. אולי את אוהבת לקנות בגד בצוותא עם חברה טובה, ואולי את מאלו שדווקא אוהבות להחליט לבד בראש שקט. כך או כך – קחי איתך ציידה לדרך! כמה עצות ונקודות חשובות שיעניקו לך חוויית קניות טובה יותר!

* ישנו מותג מאוד נפוץ. שמו: **"בגדי עשיו החמודות"**. שמעת עליו? אם לא, אז כדאי לך להכיר. הענין הוא כך: את הולכת לקנות בגד. את בוחנת את הבגדים: הבגד הזה - לא יפה, השני - לא מתאים, השלישי - דומה לבגד שכבר יש לך, והרביעי - או, איזה בגד מקסים! ממש חמוד! עומד עליך כל כך יפה! אבל כשאת מתבוננת היטב, את רואה שהוא בעצם לא הכי צנוע. [נודה ונתוודה: לעיתים בגד מסוים מוצא חן בעינינו, דווקא משום שמשהו בו לא לגמרי צנוע: * הוא מהודק קצת לגוף - "ממש 'שֵׁיק'". * הוא מעט פתוח - "קליל ומשוחרר". וכדומה. זו כמובן הטעיית היצר, המציג את המושך - כיפה]. הנסיון הוא גדול. באמת, בגד כל כך אופנתי, חמוד, מתוק, ממש בונבוניירה. לא חבל להפסיד? אז הנה עכשיו את צריכה לשלוף מן המוח - תווית הנושאת את המותג: "בגדי עשיו החמודות", ולהצמיד אותה היטב אל הבגד הזה. כן, זה אולי "חמוד" [כי מה לעשות, היצר הרע לא יצא עדיין לגימלאות, אז הוא גם מחווה קצת את דעתו...], אבל זה "בגדי עשיו"! אני - בת ישראל כשרה, והבגד הזה - פשוט לא בשבילי!

* את הולכת עכשיו לקנות בגד חדש - זוהי הזדמנות מצויינת עבורך, **להתחדש ברמת הצניעות!** לפעמים - אין זה קל לשנות את המלתחה הקיימת, גם כשמבינים שיש צורך להשתפר ולהתקדם. אבל כשקונים בגד חדש - זה הזמן להוסיף ולשפר. גם אם יתר המלתחה עדיין תישאר ותילָבש, לפחות הביגוד החדש יהיה טוב יותר.

* לפעמים בחנות ישנה התלבטות גדולה לגבי בגד, האם הוא אכן טוב וצנוע או לא. הרצון להתחדש בבגד, החשש שמא לא יימצא בגד אחר טוב יותר, הרצון למנוע טרחה נוספת, ולעתים גם לחץ מצד המוכרת - כל אלו גורמים לעיתים למחשבה: 'יהיה בסדר', 'איכשהו נסתדר'. אולי יהיה אפשר פה קצת להרחיב, ושם קצת לתקן, והרי סוף סוף באופן כללי הבגד הזה בסדר. אבל הענין הוא, שעכשיו את יכולה להחליט לא לקנות, אך אחרי הקניה, יהיה לך קשה מאוד להחליט לא ללבוש. נשים רבות יכולות להעיד: פעמים רבות מתחרטים על בגד שנקנה, אבל פעמים מועטות מאוד מתחרטים על בגד שלא נקנה. לכן כל עוד שאין בטוחים בכשרותו של הבגד או באופן שבו ניתן לתקנו, הבחירה הנכונה היא - לא לקנות.

* אומר הרב לוגסי שליט"א, שישנה בדיקה חשובה ונכונה, העוזרת לנו לדעת - האם הבגד אכן צנוע או לא: "המבחן הברור ביותר לידע האם לבוש אופנתי מסויים הינו חיובי או שלילי, הוא בהרגשת האשה הלובשתו. דהיינו, אם הרגשתה שאכן מקיימת היא בכך את מצותה המיוחדת לה, שהיא מצות הצניעות - אכן בגד זה חיובי מצד הקדושה. ואם אותו בגד גורם לה תחושת הדרדרות, התפתחות יצרים - תדע שזה מצד היצר הרע". אכן בגד צנוע צריך לתת תחושה יהודית טובה, להשרות השראה חיובית.

* אנו יודעים ומאמינים, כי כל דבר נקצב לאדם משמים: בריאות, פרנסה, נחת וכו'. ספר "חובות הלבבות" מרחיב על כך שאמונה זו איננה רק "בגדול", לדעת שמידת הפרנסה למשל נקצבה לי מן השמים, אלא נקצב לי משמים אף: * איזו ארוחת בוקר אוכל היום? האם ארוחה דשנה וטובה, או שאולי אשכח את הסנדוויץ' בבית וארעב כל הבוקר?... * איזה ביגוד יהיה לי? האם אקבל ביגוד חם ביום חורפי, או שמא אמצא את עצמי תקועה במזג אוויר סוער ללא מעיל ומטריה, רועדת כעלה נידף?... [כלומר למרות שברוך ה' נקצב לי משמים מעיל חם, והוא שוכן כבוד בארון ביתי, בכל אופן - היום הוקצב לי להיות ללא מעיל]. וכדומה. אמונה זו, שכל דבר נקצב לאדם משמים, יש להשליך אף בכל הנוגע לקניית בגד חדש. עלי לדעת שהקב"ה הקציב לי בדיוק, האם אתחדש בבגד חדש, ומתי. עד כמה אהנה ממנו וכדומה. ומתוך אמונה ברורה זו, אבין לבטח, שמה שמגיע לי, אני אקבל. גם אם לא מצאתי כעת בגד טוב וצנוע, לא אתפשר, והקב"ה בודאי לא יקפח אותי בעבור זאת [כמו שנאמר: "לא ימנע טוב להולכים בתמים"]. ברגע שיגיע לי בגד חדש, הוא יגיע, "בהיתר ולא באיסור". אכן, לפעמים אשה "חורשת" את העיר ואיננה מוצאת בגד, והנה בפעם אחרת, יש לה "קפיצת דרך", ופתאום היא מוצאת "באקראי" כמה בגדים יפים וצנועים. או שמגלה פתאום איזו חנות שיש בה בגדים כלבבה. לקב"ה באמת לא חסר מהיכן להמציא בגדים נהדרים וצנועים. אם כן, כשהיא "חרשה את העיר" ולא מצאה בפעם הקודמת, היה זה בודאי נסיון מאת ה' בעבורה. ובודאי שהיא תקבל שכר טוב על כל פסיעה ופסיעה שכתתה את רגליה למצוא בגד הגון.

שאלה: אם אני רואה את חברתי בבגד חדש, שאינו צנוע כראוי, האם מותר לי לומר לה "תתחדשי"?

תשובה: הקונה בגד שאינו כשר, אסור לומר לה שום שבח ומחמאה על הבגד, משום האיסור החמור שנקרא: "חנופה", שפירושו איסור שבח על מעשה עבירה. [ואמרו חז"ל (מסכת סוטה מב ע"א): "ארבע כיתות אינן מקבלות פני שכינה: כת ליצנים, **וכת חנפים,** וכת שקרנים, וכת מספרי לשון הרע"]. וגם הריהו מסייע בידי עוברי עבירה.

כמו כן יש בכך גם איסור משום "מסייע בידי עוברי עבירה", שהרי השפעתן של המחמאות היא רבה מאוד. לפעמים די במחמאה אחת כדי לתת אישור או עידוד לחברה להתלבש בצורה שאינה ראויה. לכן אף אם הדבר כרוך באי נעימות מסויימת, אין להקל בכך, וגדול שכרה של הבולמת את פיה ונמנעת מלשבח ולהחמיא על בגד שאינו הגון. (ה"כ 268)

שאלה: מי שיש לה בגדים שאינם צנועים, האם מותר לה למסור אותם לקרובותיה?

תשובה: בגד שאיננו צנוע, אסור בשום אופן לתת לקרובים או למכור, אף אם שווה כסף רב, מפני שהתורה ציוותה (ויקרא יט יד): "וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל", דהיינו שאסור לגרום לאחרים מכשול. האיסור קיים, גם כשהאשה שרוצים לתת לה את הבגד, בכל מקרה איננה מתלבשת בצניעות, בין אם היא תקבל את הבגד ובין אם לא. בכל זאת כעת הנותנת מכשילה אותה בלבישת בגד זה. (עיין שו"ת יחוה דעת ח"ג עמוד רי). ומצוה לזרוק, לשרוף או לקרוע בגד כזה, ואין בזה איסור "בל תשחית" (ואין למו מכשול חלק י). אבל אם הבגד איננו צנוע על אשה מסויימת, ויכול להיות צנוע על מישהי אחרת [כגון שהיא רזה יותר], או שיתכן ללבוש אותו באופן צנוע [כגון עם חולצה מתחתיו], מותר לנותנו לה אם יודעת שתלבשהו בצניעות דוקא.

❖ השיער וכיסוי הראש ❖

↩ השיער - הקדמה

למה מיועד השיער? בעוד אצל בעלי החיים, נועד השיער לתועלת הגוף, כגון כאמצעי חימום, או כאמצעי הסוואה ועוד, הרי שאצל האדם, אין תועלת משמעותית בצמיחת השיער. אלא עיקר תועלתו היא - לנוי וליופי. נתבונן בכמה מדברי חז"ל הקשורים בשיער:

** בשעה שהביא הקב"ה את חוה, לראשונה, לפני אדם הראשון, קישט אותה בעשרים וארבעה תכשיטים, וכן קלע את שערות ראשה (ב"ר יח א. מסכת עירובין יח ע"א). לקליעת שיער הראש היתה חשיבות רבה, להשלמת המראה היפה של חוה. ומסבירים המפרשים: "שאם היו שערותיה תלויים ומדולדלים, מפוזרים ומושלכים אחת הנה ואחת הנה, היה האדם חושב גם אותה לאחת מחיות היער, כי גם הארי וגם הדוב יש בראשם שערות תלויות על קדקודם. ורק על ידי הקליעה היפה והמסודרה, שהוסיפה לה חן בעיניו, חמד אותה בלבו ונתאווה לה". (יכין אהל שם - בראשית)*

** בתורה מובא ענין "אשת יפת תואר". דהיינו: חייל יהודי שראה במלחמה אשה יפת תואר - גויה, וחשק בה, מותר לו לשבותה, להביאה לביתו, ולאחר מכן יוכל לגיירה ולהינשא לה [אך אסור לו למוכרה או להעבידה]. מובן שאין זה מצב רצוי, שהרי במצב רגיל ישנו איסור חמור לשאת אשה גויה. התורה התירה זאת רק מפני שמכירה את כוחות הנפש של האדם, ויודעת שבתוך התלהטות המלחמה, יקשה עליו לגבור על יצרו, והתורה לעולם אינה אוסרת על האדם דבר שלא יוכל לעמוד בו. אך מאידך, התורה מצווה, שלאחר שלקח אותה, לפני שינשא לה, עליו לעשות מעשה, שיש בו כדי להניאו מהחלטתו הפזיזה: עליו להושיב את האשה בביתו במשך חודש ימים, **כששיער ראשה מגולח**. פעולה זו [יחד עם פעולות נוספות שכתובות בתורה] - יש בכוחה לפוגג את קסמה והמשיכה אליה, היא תמאס בעיניו והוא ישלח אותה חזרה לארצה.*

** "אשה סוטה", דהיינו אשת איש שנחשדת בבגידה כלפי בעלה חלילה, לפי דין התורה יש להביאה אל בית המקדש, כדי לוודא את החשד. שם, בין היתר, מגלים את שערות ראשה. היא מתבזה בבזיון זה כנגד מה שהיא חטאה, שגילתה את שערותיה כדי להתנאות בפני האיש שעימו חטאה. (רש"י מסכת כתובות עב ע"א)*

** מסופר בתורה על יוסף הצדיק, אשר עמד בפני נסיון גדול מאוד, בכך שאשת פוטיפר רצתה בכח להחטיאו. ומדוע הגיע לידי נסיון זה? אמרו חז"ל (מובא ברש"י בראשית לט ו): "כיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה **ומסלסל בשערו**".*

** הנזיר - אדם שחש חולשה רוחנית, התורה נותנת לו אפשרות לקבל עליו נזירות למשך 30 יום, בהם יהיה אסור לו לשתות יין, ולגלח את שערותיו. בסיום ימי הנזירות, עליו להביא קורבן אשם, ולגלח כליל את שערות ראשו. תהליך זה יתן לו מין "זריקת מרפא" מפני פיתויי היצר (כמבואר בהרחבה בתורה במדבר ו ז ובמפרשים). בהקשר לכך מספרת הגמרא (מסכת מיר ד ע"ב): אמר שמעון הצדיק [אשר היה כהן, ומותר היה לו לאכול מבשר קורבן המיר]: מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא, חוץ מאדם אחד שבא אלי מן הדרום, יפה עיניים וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים. אמרתי לו: בני, מה ראית לשחת שיער נאה זה? אמר לי: רועה הייתי לאבי בעירי, והלכתי לשאוב מים מן המעיין, ונסתכלתי בבבואה שלי [ראיתי את דמותי הנאה משתקפת במי המעיין] ופחז יצרי עלי וביקש לטורדני מן העולם. גערתי ביצרי ואמרתי לו: ריקה, מפני מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך?! שסופך להיות רימה ותולעה! נשבע אני שאגלח את שערות ראשי - לשמו של הקב"ה. ממשיך ומספר שמעון הצדיק: "עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו: כמותך ירבו נזירים בישראל!"*

מדברי חז"ל אלו ועוד, רואים אנו כי השיער אכן נועד לייפות את האדם. יש בו יופי קוסם, ואפילו מפתה. כבר הסברנו לעיל [בנושא "יופי ללא דופי"], כי לפי הרמוז במילה "יפת" - בכל יופי טמון גם פיתוי. ואם כן השיער, שכל כולו נועד רק לשם יופי, יש בו כח פיתוי רב ביותר! ביכולתו לפתות ולהסית את האדם לעבירה ולהביאו לתבערת יצרים.

לכן התורה מכוונת אותנו, להשתמש ביופיו של השיער - באופן מרוסן ונכון.

לבת רווקה - מותר להתנאות בשערותיה, אך באופן מעודן ומתון. לעומת זאת לאשה נשואה, אסור להתנאות בשערותיה לפני אנשים זרים, כפי שיורחב בהמשך בעזרת ה'.

תסרוקת השיער

אופן סידור השיער - משפיע רבות על ההופעה והתדמית. לא לחינם, כאשר ברא הקב"ה את חוה, הוא לא הסתפק בכך שברא אותה יפה ומושלמת ואף הוסיף לה תכשיטים, אלא הוא בכבודו ובעצמו גם קלע את שערותיה בחן וביופי - כדי להגביר את חינה בעיני בעלה.

שיער המסודר באופן נאה, אך עם זאת עדין וצנוע - מקרין תדמית נעימה, בעלת חן, ועם זאת מרוסנת, שמורה ועדינה. נוסך על הפנים "חן יהודי".

לעומת זאת, שיער בתסרוקת נועזת, או תסרוקת פזורה - יוצר תדמית ראוותנית ומפתה, משוחררת ופתוחה. וכמובן, הדבר רחוק מאוד ממהותה של בת ישראל.

ישנו סיפור, על שני נערים, קטינים, שהובאו לבית המשפט בשל פשעים שביצעו. השופטים רצו להתחיל בדיון, ואולם הנערים התנהגו באופן פרוע ביותר, שלא איפשר למהלך התקין של הדיון. הוחלט להפסיק את הדיון, ולהמשיך אותו למחרת. בינתיים, התבקשו הורי הנערים, לקחתם להסתפר. ואכן, שערם הפרוע והמגודל - סופר, ולמחרת הגיעו לדיון בשיער קצר ומסודר. למרבה הפלא - הפעם הפסיקו הנערים להתפרע, והדיון התנהל באופן תקין.

כי אכן, השיער משפיע רבות אף על אופן ההתנהלות וההתנהגות של האדם. ומכאן אנו מגיעים לנקודה חשובה נוספת. שיער פזור ומבודר - מלבד שהוא גורם פיתוי לסובבים, הוא משפיע השפעה שלילית גם על בעלת השיער עצמה. הוא גורם לה להתנהלות ראוותנית יותר, להתחנחנות פסולה, ולהתנהגות משוחררת ופתוחה. לעומת זאת שיער אסוף, מביא להתנהגות עדינה וצנועה יותר.

נקודה נוספת, על פי תורת הקבלה: הבן איש חי שואל: מדוע הקב"ה קלע בעצמו את שערותיה של חוה? הלוא היה טבעי יותר, שיברא אותה בשיער פתוח, ויתן בה דעת אחר כך להתייפות ולקלוע את שערותיה? ומשיב, כי שערות הראש, על פי תורת הקבלה הן בבחינת "דינים". לכן הזכר, ששורשו במידת "חסד", צריך לסלק מעליו את הדינים, ולקצוץ את שערות ראשו. הוא מותיר רק מעט שיער מגודל בצדדים ["פאות"], כי על כל פנים, גם הדינים נצרכים לעולם, ולכן אין ראוי להעביר את כולם לגמרי. אבל האשה - ששורשה במידת "גבורה", אינה מגלחת שערות ראשה, כי צריך להשאיר בה את שורש הדינים, וכלשון האר"י (שער המצוות): "ואם נעבור הדינים גם מראש הנקבה, יתבטלו לגמרי, ולכן האשה אינה מגלחת ראשה, ואדרבה מגדלת שיער ראשה כנודע, להשאיר שורש הדינים". וממשיך הבן איש חי: על פי זה, אמרתי טעם נכון, **שראוי שלא יהיה שיער האשה סתור, אלא קלוע תמיד, כי קליעת השיער מורה על עקידת [קשירת] הדינים**, שלא יתפשטו. ובזה מובן הטעם מה שברא הקב"ה את חוה בקליעת שיער ולא בראה שערה סתור, כי על ידי שבראה בקליעת שיער, נעקדו הדינים בזה - בכח בריאה שברא ה' יתברך. (בן יהוידע יומא מז ע"ב)

ולסיכום, שיער האסוף בצורה נאה, עדינה ומסודרת: * יוצר תדמית חיובית, טובה ובעלת חן. * יוצר התנהלות מאופקת, מרוסנת וצנועה. * על פי תורת הקבלה, שומר על האשה מפני התפשטות הדינים.

לעומת זאת שיער מבודר ופזור: * מהווה מכשול, פיתוי וגירוי יצרים עבור הסובבים. * גורם התנהלות משוחררת, פתוחה ובלתי צנועה. * על פי תורת הקבלה, מביא על האשה דינים תקיפים.

נקודות לשימת לב:

* שיער ארוך צריך להיות אסוף. ושיער הנוגע בכתפיים, הוא בכלל שיער ארוך.

* גם בתספורת קצרה, יש להימנע מפיזור השיער על הפנים.

* יש להקפיד על תסרוקת שקטה ומסודרת, ולהימנע מלהיגרר אחר עיצובים בולטים וראוותנים.

* יש להימנע משינוי בולט בין שני צדדי התסרוקת.

* תספורת קצרה מאוד, הקרובה לתספורת בן, היא חריגה ומשונה עבור בת [עייני אף לעיל בדברי הבן איש חי].

* שיער במראה רטוב - איננו צנוע [נותן תחושה ש"הרגע יצאה מהמקלחת", "פרסומי ניסא" שבהחלט אינם במקומם... ואולם קרם לחות במידה מתונה, בודאי איננו בכלל זה, ואדרבה אף יכול לתרום למראה מסודר ונאה].

* קישוטי שיער - צריכים להיות עדינים, ולא ענקיים, צועקים ובולטים.

*איסור חמור לבנות להסתפר אצל ספר, אף אם אין אשה ספרית. (ה"כ 137. מז"ל פד)

סיפור

הנסיכה...!

מתוך הספר "דם עבדיו", לדמותה של הנערה אלישבע משולמי הי"ד, אשר נהרגה בשובה מן הכותל, בפיגוע בקו 2, ביום כ"ב מנחם אב תשס"ג, יחד עם עוד 21 קדושים, ה' יקום דמם:

אלישבע והצמה, הצמה ואלישבע - זכורים לכל כצמד חמד. מתי נולדה הצמה האופיינית הזו? היה זה כאשר העיר לה אחיה, כי הקוקו שלה נפוח ופזור למדי, ולא יזיק לקלוע אותו. אלישבע שמעה והתייחסה לדברים בכובד ראש, וכמו בשאלה הלכתית מסובכת, פנתה לשמוע את הפסק של אביה, וככל היוצא מפיו יעשה. אביה הסכים כי ודאי צמה היא יותר צנועה לכתחילה, וכך הפכה הצמה לחלק מאלישבע. זו הצמה שליוותה את אלישבע עד ליומה האחרון, בחייהן ובמותן לא נפרדו.

מחנה קיץ תשס"ג. אלישבע סורקת את שערותיה לקול קריאות ההתפעלות של חברותיה: "יו, איזה שיער יפה, בלונדיני, ארוך וגולש. אולי לפחות תפתחי את הצמה לקוקו, הוא כל כך יפה ומרשים!", אך אלישבע ללא אומר ודברים, קולעת את הצמה המסורתית שלה, כי הרי צמה זה יותר לכתחילה, והיופי לעולם לא יכריע את משקל הצניעות!

מספרת חברה: היה עלינו לערוך חזרות לצורך תוכנית חברתית. במסגרת חלוקת התפקידים להצגה, בקשנו מאלישבע לפתוח את שערה הארוך והמרשים, כדי לשמש בתפקיד של נסיכה. אלישבע שמעה את התפקיד שהוטל עליה, ולא אמרה דבר. אולם כשאני, בת זוגתה, יצאתי למספר דקות מן החדר, נצלה אלישבע את ההזדמנות, והלכה לדרכה כשהיא משאירה עבורי פתק. בפתק הביעה אלישבע את דעתה, כי פתיחת השער באופן ראוותני לפני כל בנות הכתה, כלל אינו הולם את דמותה של נסיכה, וקל וחומר שאינו הולם את דמותה של בת ישראל, ועל כן איננה משתפת פעולה בנושא, והיא מתנצלת על כך שהיא משבשת את התוכנית. גם כשניסו לשכנע אותה לסגת מעט מעמדתה הקשוחה, אלישבע לא התרככה, והיתה איתנה בדעתה זו. מששאלנו את אלישבע, המוכרת לנו כאישיות עדינה ונוחה כל כך, מהיכן היא שואבת את

האומץ הזה לעמוד כצור חלמיש כנגד דעת החברה הסוחפת, השיבה לנו: "זה לא אומץ, אני לא ילדה אמיצה כל כך, זה פשוט לדעת מה מותר ומה אסור". תוכנית זו כבר לא יצאה אל הפועל, בזכותה.

ביום המר והנמהר, עת נסעה עם אמה שתחי' באוטובוס המוביל ירושלימה, שטחה אלישבע את הרהוריה בפני אמה, שמא כדאי כבר לקצר את הצמה מעט, הלוא היא משתלשלת כמעט עד לגובה המותניים, ואולי כבר עוברת בכך את גבול הצניעות? כאלו היו מחשבותיה הזכות של אלישבע עד יומה האחרון. תהא נשמתה צרורה בצרור החיים.

כיסוי הראש

מדין התורה - חייבת האשה הנשואה לכסות את שערות ראשה.

בעבר, היה הדבר מאוד מובן לכל הנשים. אשה חשה, שבתור נשואה, "אשת איש", היא כבר איננה יכולה להתראות בציבור באופן כה חינני. היא חייבת לשמור את הקסם, החן והמשיכה הטמונים בשיער - לביתה ולבעלה. הוצאתם לחוץ - מחללת את קדושת חיי הנישואין, בהם מתקדשת האשה לבעלה ומתייחדת לו.

כיום, לנשים רבות קשה לקבל זאת ולהסכים לכך. נשים חשות כי הן אינן מסוגלות "לוותר" על חלק כה משמעותי מן היופי שלהן. חשות שה"קרבן" גדול מידי. חוסר ההבנה וה"התחברות" לציווי זה של התורה, הוא כה רב, עד כי למרבה הצער, ישנן נשים המקיימות מצוות רבות, אהבת ה' טהורה מפעמת בליבן, ובכל זאת, עם המצוה הזאת - קשה להן.

לכן נביא כאן כעת, כמה נקודות חשובות, שיעזרו לנו בעזרת ה' לקרב את מצות כיסוי הראש - לליבנו. ובכך נרים ונישא בגאון את "עטרת ראשנו", אשר נפלה ונרמסה.

צו אלוקי!

ראשית לכל, עלינו לחדד את הידיעה - שחיוב כיסוי הראש לאשה הנשואה, הוא מן התורה. אשה נשואה שחלילה יוצאת החוצה בשיער מגולה - עוברת איסור מן התורה. [אותו בורא העולם שאמר שאסור לאכול חמץ בפסח ולאכול ביום הכיפורים, הוא גם אמר שאסור לאשה לצאת לחוץ בגילוי ראש]. ולעומת זאת, אשה המכסה את ראשה, מקיימת בזה מצוה מן התורה בכל רגע, כמו מצות ציצית ותפילין אצל האיש, ואין קץ לשכרה על כך.

מדוע התחלנו בנקודה זו? משום שזוהי נקודת המוצא, וטמון בה מסר מאוד חזק. הלוא אב אוהב, לעולם אינו אוסר על בנו משהו לרעתו, אלא אך ורק לטובתו. אם הקב"ה אסר זאת, אנו יכולים להיות רגועים ובטוחים שזה 100% לטובתנו. אשה יכולה להיות בטוחה, שלא יהיה לה שום חֶסֶר, שום החמצה, שום הפסד - רגשי, חברתי, משפחתי וכדומה, מן הציות לציווי ה'. גם אם היא איננה מבינה מדוע ואיך - קיום מצות הבורא ישפיע עליה ועל חייה רק לטובה ולברכה.

את המילים הבאות נחקוק בגדול על לוח ליבנו, ובמידת הצורך נתלה גם עם מגנט על המקרר:
"אמר הקב"ה: בני, שמעו לי, שאין אדם שומע לי - ומפסיד". (דברים רבה פ"ד ה)

חיי הנישואין מעניקים מנוחה!

הבה נחשוב: מדוע כה קשה לאשה לכסות את שערותיה בפני אנשים זרים? מדוע ה"קרבן" נראה כה גדול? האם באמת התורה דורשת מאיתנו הקרבה כה עצומה שהיא בניגוד גמור לרצונות הטבעיים שלנו?

להבנת התשובה, נתבונן בהשקפת התורה - בנושא השפעת חיי הנישואין על האשה ועל רגשותיה. חז"ל אמרו: "אין לאשה מנוחה אלא בבית בעלה" (רות רבה ב. אבן עזרא רות ג א. תנחומא בא טז). לכן הבעל בלשון המקרא נקרא אף "מנוח" (רות ג א), שעימו מוצאת האשה את מנוחתה. כלומר, באופן בריא, כאשר אשה נישאת, היא חשה שהגיעה "אל המנוחה ואל הנחלה". עד עכשיו הרגשות היו בתנועה תמידית של חיפוש, הלב ביקש את החסר לו. כעת בביתה, עם בעלה, היא מוצאת את מנוחתה הנפשית. יש לה שייכות, יציבות, היא מקבלת את התמיכה הגברית הנחוצה לה. הלב נח מחיפושים. זהו המצב הבריא והטוב. ואולם ישנו גם מצב שונה. מצב מקולקל וגרוע, בו האשה "איננה מוצאת מנוח לכף רגלה", איננה חשה סיפוק מבעלה ומחיי הנישואין, והיא תמיד מנסה לחפש אפשרויות טובות יותר... כפי שמתאר זאת שלמה המלך (משלי ז יא-יב): "**הֹמִיָּה הִיא** וְסֹרֶרֶת, בְּבֵיתָהּ לֹא יִשְׁכְּנוּ רַגְלֶיהָ. פַּעַם בַּחוּץ פַּעַם בָּרְחֹבוֹת, וְאֵצֶל כָּל פִּנָּה תָאֳרֹב".

אם נתבונן היטב, נראה שכיסוי השיער או גילויו, מבטאים את שני המצבים המנוגדים הללו. ראש מכוסה מבטא את המנוחה הנפשית, את ההרגשה הנעימה והרגועה שיש לי כבר את העולם שלי, את הפינה שלי, את השייכות שלי. לעומת זאת גילוי השיער מבטא חוסר מנוחה, "הומיה היא", עדיין מחפשת, מבקשת, עדיין "מתערבבת" עם העולם וחשה צורך בהשלמת החסר [נסו להבחין בכך!].

אם קשה במיוחד לאשה לכסות את שערותיה, יתכן שזה משום שהלב עדיין הומה החוצה, עדיין מתקשה להתמקד פנימה ולמצוא את מלוא הסיפוק מחיי הנישואין. ובאמת זהו אתגר לא פשוט, בפרט בדור מוחצן ומתוקשר כשלנו. אבל דווקא כיסוי הראש, בתחילה אולי נגד הרצון הטבעי, יוביל אותנו להפניית הרגש יותר פנימה. למצוא את המנוחה הרגשית הבריאה, שחיי הנישואין מעניקים לאשה.

"אֲחֹתִי רַעְיָתִי יוֹנָתִי תַּמָּתִי"

מהו "זוג יונים"? היונים, כידוע, מטילים ביצים בזוגות. מביצה אחת יוצא זכר, ומהשניה יוצאת נקבה. הזכר והנקבה הללו קושרים את חייהם יחד, לתמיד. הם לעולם אינם מעלים בדעתם אפשרות אחרת. הזוגיות של זוג היונים - היא באמת מהמוצלחים ביותר. ישנו ביניהם שיתוף פעולה הדדי מיוחד במינו, בבניית הקן המשפחתי. כך משבח האיש את רעייתו: "אחותי רעייתי יונתי תמתי", הוא חש, שכמו היונה, היא רואה בו את בן הזוג הבלעדי. "הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי, הִנָּךְ יָפָה עֵינַיִךְ יוֹנִים" - הוא חש במבט עיניה, את ההתעניינות המושלמת רק בו, והדבר נוסך בה יופי מיוחד וקורן.

שמירה והגנה מפני חטא

כיסוי הראש - מסייע לאשה להרחיק ממנה גורמים שליליים. אדם שלילי המחפש קורבן לפיתוי לדבר עבירה, יחוש מחסום גדול יותר לנסות לפתות בעלת כיסוי ראש מאשר גלויית ראש. המסר החזק שבכיסוי ראש מכריז כלפי כל אדם בסביבה: "אני, הנני אשה צנועה השומרת על כבודה. שמור מרחק!". כמה בתים לא היו מתפרקים אילו היתה האשה מכסה את ראשה וחוסכת מעצמה את הנפילה ברגע של חולשה?

הבאנו לעיל, בענין אשה סוטה, את דברי רש"י שאומר, כי שער ראשה של האשה הסוטה נפרע בבית הדין, כנגד מה שעשתה היא - שפָּרְעָה [גילתה] את שערותיה "להתנאות על בועלה". ההנחה הפשוטה היא, שהאשה בוודאי לא חטאה כשהיא בראש מכוסה, אלא היא גילתה את שערות ראשה. כלומר כיסוי הראש מרחיק מן החטא.

הגברים מכסים את ראשם בכיפה או בכובע, בהתאם לדברי חז"ל אשר אמרו: "כסי רישיך כי היכי דתהוי עלך אימתא דשמיא" - כסה ראשך כדי שתהיה עליך יראת שמים (מסכת שבת קנו ע"ב).

ביאור הדבר הוא, שכיסוי הראש יוצר תחושה פנימית איתנה, שהאדם כפוף לאל עליון שכל מעשי בני האדם גלויים לפניו, וכי העולם איננו הפקר. על אחת כמה וכמה תשפיע מצות כיסוי הראש על האשה, להוסיף לה יראת שמים. בעוד גילוי השיער נותן תחושה קלילה, מתחנחנת, בלתי מחייבת, העלולה אף להביא חלילה לידי עבירה, הרי שכיסויו נותן תחושת אחריות, שייכות ועמידה איתנה בפני פיתויים.

✍ על פי תורת הקבלה: כיסוי הדינים העליונים

כפי שביארנו בהקדמה, בתורת הסוד מבואר, ששיער הראש, הצומח כלפי מעלה בחלקו העליון של הראש, שייך **למידת הדין,** מידה המבטאת כידוע קושי ודינים תקיפים [בניגוד לשיער הזקן הצומח כלפי מטה, ששייך למידת החסד]. לכן הובא בשם הבן איש חי, שאומנם האשה מאריכה את שערה, אך עליה להקפיד שהוא יהיה אסוף, כדי "לעקוד את הדינים", למתן ולהגביל אותם.

ואולם - אצל האשה הנשואה, דרושה הגנה טובה יותר. כותב רבנו משה קורדובירו (בספרו תומר דבורה): "והנה האדם בעוד שלא נשא אשה, פשיטא שאין שכינה עימו כלל. **כי עיקר שכינה לאדם - מצד הנקבה**".

האשה הנשואה, נעשית "עקרת הבית", והיא המביאה את השכינה לביתה [כמו שראינו באוהל האבות והאמהות: כל עוד שהיתה שרה בחיים, היה ענן השכינה קשור על האוהל. ברגע שנפטרה - סר הענן. וזאת למרות ששכנו כעת באוהל שני אבות האומה הקדושים - אברהם ויצחק. מתי חזר שוב הענן אל האוהל? רק עם נישואיו של יצחק לרבקה. כשנכנסה רבקה לאוהל - חזר הענן! כפי האמור, שהאשה היא השכינה בבית]. כיסוי שיער ראשה - מהווה כיסוי הדינים העליונים. ובכך מגינה היא על כל בני ביתה, ואף גורמת לשפע חסדים טובים לרדת אליה ואליהם.

כה דברי הזוהר הקדוש (פרשת נשא דף קכה-קכו, בתרגום)**:** האשה שמוציאה משערות ראשה החוצה להתקשט בהן, גורמת **עניות לבית**, וגורמת **לבניה שלא יהיו חשובים בדורם**, וגורמת **לרוח טומאה שישרה בבית**. מי גרם כל זה? אותן השערות שהתקשטה בהן... ועל כן צריכה האשה להיות צנועה בירכתי הבית, ואם תעשה כן, מה כתוב? "בניך כשתילי זיתים סביב לשלחניך", מה זית זה - בין בחורף בין בקיץ אינו משליך את העלים שלו, ותמיד נמצא בו חשיבות יתר על שאר העצים, כך **בניה יתעלו בחשיבות** על שאר בני העולם, ולא עוד אלא ש**בעלה מתברך** בכל, בברכות שלמעלה בברכות שלמטה, **בעושר בבנים ובבני בנים**, זהו שכתוב "הנה כי כן יבורך גבר ירא ה'", וכתוב "יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חייך, וראה בנים לבניך שלום על ישראל".

✍ נחת והצלחה בחינוך הילדים

בכיסוי הראש של האשה ישנה גם השפעה רבה על חינוך הילדים - לעדינות ולמשמעת, ולהקניית יראת שמים בלבבם. שהרי יש הבדל גדול בין ילד הרואה את אימו פרועת ראש לבין ילד הרואה את אימו כשראשה מכוסה תמיד. וכל אדם שהוא בעל רגישות נפשית יחוש בכך ויסכים עם זה בודאי (הרב זמיר כהן שליט"א).

– "אם אכסה את ראשי, אפסיד חלק גדול מן היופי שלי"

אומנם ישנן נשים החוששות להפסיד את יופיין עקב כיסוי הראש. ואינן יודעות שמלבד כל המעלות הנ"ל, יש להבדיל בין חן לבין יופי. היופי - יותר חומרי, ואילו החן - רוחני. לכן גדולה היא עוצמת החן מעוצמת היופי. וכבר מעידות הנשים, שעם כיסוי הראש מקבלת האשה חן מיוחד, כמין אור בפניה. וזה מרומם אותה למראה נכבד, אצילי ומואר. מראה הנאה יותר מההיבט החומרי שראו בה קודם. אשר עם כל חן תפארתו, איננו מראה ייצרי אלא אצילי. נמצא שהמסתכלת על מצות כיסוי הראש מזווית נכונה, רואה את שלל המעלות הנפלאות שיש בה. והרי הכיסוי בעיניה - כעטרת מלוכה לראשה של בת מלך. (הרב זמיר כהן שליט"א - "מפתחות לחיים")

עצה טובה: אשה המתחזקת בקיום התורה והמצוות, אשר קשה לה מאוד להתחיל לשים כיסוי ראש, כדאי לה מאוד לקנות לעצמה בכל זאת כמה כיסויי ראש נאים לפי טעמה, **שיהיו בבית**. מפעם לפעם תחבוש אותם מעט, בבחינת "מוסיף והולך". בתחילה, רק בעת הדלקת נרות. לאחר מכן, גם בסעודות השבת, וכדומה. כך בעזרת ה' היא תתחיל להתרגל, ו"תעיז" כבר לצאת עם הכיסוי לאיזה ביקור שבתי קצר וכדומה, עד אשר תלך ותתמיד לכסות את ראשה בשמחה ובהרגשה טובה ומרוממת של יהודיה המקיימת את רצון בוראה.

סיפור

גברת ג. ד. מארצות הברית, בעקבות שיעור ששמעה, קיבלה על עצמה שלא תצא מפתח ביתה ללא כיסוי ראש. אומנם בביתה קשה לה עדיין להקפיד על כך - אבל מחוץ לבית, לא עוד! והנה בוקר אחד, יצאה לחצר האחורית של ביתה, והדלת, שהיתה בעלת נעילה אוטומטית, נטרקה אחריה וננעלה. כדי לחזור לביתה היתה חייבת לצאת מהמרפסת לרחוב, ומשם לדלת הראשית, אך - איך תצא לרחוב ללא כיסוי לראשה?! לבה לחש לה: "אל תוותרי, הרי קבלת על עצמך לא לצאת לרחוב ללא כיסוי ראש!" צלצלה אפוא לבעלה מהטלפון הנייד שהיה בכיסה, וביקשה שיבוא לבית ויפתח לה את הדלת של החצר האחורית. בעלה, שהיה כבר בעבודה במשרדו, אמר: "יצאת מדעתך? אני באמצע פגישה! שימי יד על הראש ורוצי לבית מהדלת הראשית!", אך ליבה לחש לה שוב: "קבלת קבלה, קיימי אותה - יש כאן נסיון, תתגברי בעזרת ה'". והיא אמרה לבעלה בקול שקט ובטוח: "אני, בכל אופן, נשארת בחוץ, עד שתגיע". בעלה סיפר, לאחר מעשה, שהשתאה לגודל בטחונה, סיים בזריזות את הפגישה, ורץ לחלץ את אשתו העומדת בחצר הבית ומחכה... "ממש צדֶקֶת!" עברה מחשבה של קורת רוח בלבו... לא עברו דקות אחדות, ובעודו נוסע לעבר הבית, אוזניו חרשו ודמו קפא בעורקיו! פיצוץ אדיר! בנין התאומים קרס אט אט, ומהקומה שבה היה אמור לשבת עכשיו בכיסאו המרופד, לא נותרה אבן על אבן. כשהצליח לקלוט את אשר קרה, צעק מתוך ההלם: "הכיסוי ראש שלה הציל אותי!". (כתר מלכות 02-5383158)

כמה גדול כחה של האשה, שכאשר היא מבינה את אשר עליה לעשות, היא עושה זאת "עד הסוף", באמת ובתמים. וכדברי המדרש (שמות רבה כח כ): כאשר הגיע עת מתן תורה, אמר ה' למשה: "כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב, וְתַגֵּיד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל". "בית יעקב" - אלו הנשים, ו"בני ישראל" - אלו האנשים. **למה לנשים תחילה? שהן מזדרזות יותר למצוה!**

הלכה למעשה:

מן התורה, חייבת האשה בצאתה לרשות הרבים לכסות את כל שערות ראשה.

על פי הדין, מותר לאשה נשואה ללכת בביתה בגילוי הראש, כשאין שם אנשים זרים. אבל ראוי מאוד לנהוג שלא ללכת גם בבית בגילוי ראש (אוצר דינים עמוד תשפז).

מעלת כיסוי הראש בבית:

* על פי דברי הזוהר הקדוש (פרשת נשא דף קכו ע"א), ההקפדה על כיסוי השיער הכרחית גם בבית, ומביאה בכך לביתה ברכות רבות. * מונעת מעצמה לברך בטעות ברכות לא ראויות, שכן אין ראוי לאשה לברך בגילוי ראש (פסקי תשובות סימן עה סעיף ג).

* מרגילה את עצמה לרמה גבוהה יותר של יראת שמים וצניעות.

יחד עם זאת, אשה המתחזקת בשמירת הצניעות, וקשה עליה או על בעלה שתלך בכיסוי ראש גם בבית, יכולה להקל בזה, ו"רחמנא ליבא בעי" [הקב"ה - רוצה את הלב], וכשמעשיה לשם שמים, בוודאי תקבל שכרה מושלם. רק שתקפיד בעת הברכות והתפילה, לשים כיסוי ראש, וכמובן שתזהר מאוד שלא להתראות בגילוי ראש לפני אדם זר.

האם מותר שיתגלה חלק קטן מן השיער, מלפנים? "נשים הנוהגות לגלות 2 א 3 ס"מ משערות ראשן כלפי פנים, אין למחות בידן" (אוצר דינים עמוד תשפט). ובודאי שישנה מעלה גדולה, לאשה המקפידה ככל האפשר שלא תצאנה כלל משערות ראשה החוצה. [כמו האשה הקמחית, אשר לא ראו קורות ביתה את שערות ראשה, וזכתה בעבור זה, לשבעה בנים ששימשו בכהונה גדולה. והזוהר הקדוש (נשא קכו ע"א) החמיר בכך מאוד].

כיסוי הראש - צריך להיות עדין. לא בצבעים רועשים ובולטים, ולא בדוגמאות בולטות או משונות, כגון 'הגבהות' מוגזמות, קישוטים ענקיים וכדומה - אלא סולידי ונאה. * אין לחבוש כובע קטן במיוחד או מטפחת קטנה [בנדנה], באופן שהשיער עלול להתגלות במשך הזמן, וכל שכן שאין לכסות את הראש במטפחת או כובע באופן כזה שהשיער נשאר מגולה יותר מ-2 או 3 ס"מ. * כיסוי הראש צריך להיות אטום כראוי, ולא שקוף או מחורר.

לתתקדמות

פאה נוכרית

לכסות את השיער על ידי... שיער. היינו אמורים לחשוב שזהו רעיון הזוי. הלוא התורה אסרה לאשה נשואה להתנאות בשערותיה, ומה תועיל כאשר היא מתנאה בשערות אחרות, שברוב הפעמים אף נאות יותר משערותיה?!

אז איך בעצם התחיל רעיון "מהפכני" שכזה? למעשה הפאה הנוכרית מוכרת לנו כבר מדברי חז"ל בגמרא (מסכת שבת סד ע"ב ועוד), לפני כ- 2,000 שנה. אולם מעיון מדוקדק רואים בבירור כי מדובר היה שהפאה היוותה תחליף לשיער, ולא תחליף לכיסוי הראש. כלומר נשים בעלות שיער דליל במיוחד, או חסרות שיער, היו חובשות פאה נוכרית כדי להיראות כבעלות שיער, ועליו היו נותנות כיסוי. אבל בודאי שלא היה נמצא כדבר הזה, שאשה תצא לרשות הרבים בפאה, ללא כיסוי ראש מעליה.

והנה לפני כמאה וחמישים שנה, היו ברוסיה ובארצות נוספות באשכנז רדיפות קשות נגד הדת, עד שנשים חשו מאוימות לצאת בכיסוי ראש, ונשים רבות התחילו ללכת בגילוי ראש. אולם נשים צדקניות רבות לא רצו להשלים עם עובדה מצערת זו, ובמקום לצאת בגילוי ראש, חבשו לראשן פאה נוכרית, כדי להציל את עצמן מאיסור ככל האפשר. כך נוצר מצב, אבסורדי משהו, שדווקא הנשים הצדקניות יותר, חבשו פאה. כמובן שהפאות הללו יוצרו ברמת הייצור של זמנם, והיה ניכר לעין כל שזוהי פאה, ללא היופי והמכשול הקיימים בשיער טבעי.

כמובן שבמצב כזה, גדולי התורה בזמנם לא יצאו נגד הפאה, כפי המובא בספר דברי שלום (עמוד עט): "קומץ הנשים היהודיות באירופה שחבשו פאה באותה תקופה, היה זה כמעט בגדר מסירות נפש, מכיון שרוב הנשים לא כיסו את ראשן כלל, ושיער הפאה היה נוקשה ובצבע דהויי. על כן גדולי ישראל באותה תקופה נמנעו מלהוכיח על חבישת הפאה, כיון שהיה חשש שאם ירגישו הנשים זלזול בפאות, לומר שאין הבדל בין פאה לשיער, לא יתאמצו לחבוש פאה, וישארו בגילוי הראש. לכן בחרו את הרע במיעוטו". עדויות למצב זה, ניתן לראות בספרים שונים: * בספר הידור כהלכה (עמוד מז): "וכן היה סבי מספר, כי דודתו שהיתה בפולין הלכה בגילוי ראש, וכשביקש ממנה בעלה שתחבוש פאה לראשה, אמרה לו: **"וכי אני אשים על ראשי כזה סמרטוט"?!** * בספר "הכל לאדון הכל" מסופר (עמוד 149): "באותם ימים לא חבשו נשים צעירות פאה. לא זו בלבד, אלא שמעטות כיסו בכלל את ראשן לאחר הנישואין. פאות חבשו רק נשים מבוגרות יותר, הן נראו זהות כולן". * כתב הגרב"ז יעקבזון (דברי בן שלמה דף שו): "הייתי בעיר גדולה בלטוויה, ובקרתי שם את הרב, ואשתו כיבדה אותי בכוס יין, ולא רציתי לשתות מפני שערה המגולה. והרב געד בי מאד ואמר לי שמפאת המצב רבות מנשי רבני ליטא הולכות כן". * "בתקופה שבין מלחמת העולם הראשונה למלחמת העולם השניה, היתה במדינת פולין ורוסיא ירידה גדולה ביותר אצל

ההמון, שבנות ישראל הלכו פרועי ראש לגמרי, כמבואר בספר גדר עולם למרן החפץ חיים זצ"ל. והיה קשה מאד לבחורים יראי השם למצוא שידוך שתסכים ללכת אפילו עם פאה, כי מעט מאד היו אלו שנשארו בשמירת הדת בזה, ועל כן נתבגרו מאד בחורי ישראל במדינות ההם, עד שנזדמן להם זיווג הגון. ובתולה **שהסכימה לכסות ראשה עם פאה בלי ללכת עם גילוי שער ממש** היתה יקר המציאות, והיתה שמחה גדולה כשנזדמן לבחור שידוך כזה. ועל כן בהכרח שתקו הרבנים מלדבר נגד הפאה, כי בין כך ובין כך לא היו מכסות ראשם בכיסוי ממש". (התנערי מעפר קומי עמ' ז) * "והנה במדינתנו פשט המנהג ללבוש פאה נכרית, אפילו בין הנשים הכשרות, והלואי שכל הנשים ילבשו פאה נכרית הנ"ל **ולא יבואו לגלות שערותיהם,** כמו שפשתה המספחת בעוונות הרבים בין הרבה נשים שבזמנינו, שאפילו הנשואות הולכות פרועי ראש רח"ל". (ספר מנחת שבת סי' פד ס"ק ב)

כך התקבל אצל רבים מעדות אשכנז הנוהג לחבוש את הפאה הנוכרית - כתחליף לכיסוי הראש. הבנות החזיקו במנהג אמותיהן, וכך נמשך הדבר עד ימינו.

ואולם - מה רב ההבדל בין הדורות הקודמים לבין הדור שלנו. מלבד העובדה הבסיסית שבעבר עשו זאת מחוסר ברירה, והיום ברוך ה' אין המצב כך, הרי שפאות ימינו הולכות ומשתכללות, וכיוון שכבר הותרה הרצועה והותר הדבר באופן עקרוני, נשים אינן שמות לב כי הן נסחפות לפאות שלא שיערום אמותינו, העולות ביופיין פי כמה וכמה על פני השיער, וגורמות מכשול גדול לרבים.

לצערינו המצב הוא, שהפאה פועלת היום את היפך מטרת כיסוי הראש. ניתן לראות בנות הנראות כה צנועות לפני נישואיהן, ודווקא לאחר נישואיהן נראות הרבה יותר מגרות ומושכות, והלוא התורה ציוותה לאשה נשואה לכסות את שערותיה דווקא בגלל העובדה שכעת כשהיא "אשת איש", היא זקוקה לשמירה והצנעה מעולה יותר, כפי שהרחבנו לעיל.

אף המיעוט שהתירו לנשים אשכנזיות לחבוש פאה, התירו דווקא בפאות צנועות במיוחד וכפי שהיה בזמנם, וכמעט אינן מצויות היום. וכפי שהתבטא **הגאון הרב אלישיב זצוק"ל** [בשיעור שמסר - תשרי תשס"ט. הובא בספר "דברי שלום", מתורגם מאידיש]: "אם הולכים בפאות כמו לפני מאה שנה, יש לסמוך על מה שסמכו אז, אפילו קצת יותר יפה. אבל שלא ייראה כמו שהולכים היום. **כל אלו שהולכות היום, שזה נראה כמו שיער שלה, בוודאי זה איסור. פאות כאלו - אף אחד לא התיר.** היתה גזירה ברוסיה ועוד מדינות, שלא יכסו הראש במטפחת, ונאלצו לחבוש פאה נוכרית, אבל לכל הפחות זה היה ניכר לכל!".

וידוע עד כמה היה מרן הראשון לציון הגאון רבנו עובדיה יוסף זצ"ל מתריע על כך שוב ושוב, ומתבטא בחריפות ובחומרה רבה נגד חבישת פאה, ואף כתב תשובה הלכתית מקיפה על כך (שו"ת יביע אומר חלק ה אבן העזר סימן ה), ועל פי פוסקים גדולי עולם וענקי הרוח, אסר את חבישת הפאה בכל תוקף. [רק כדי לסבר את האזן כמה גדולי עולם אסרו את הפאה, ראינו לנכון להביא את שמותיהם, ומהם: רבי נתן בעל הערוך, מהר"י מינץ, רבי יששכר בער אלנבורג בשו"ת באר שבע, מהר"י קצנלבוגן, הגאון מוילנא, היעב"ץ, החיד"א, ההפלאה, החתם סופר, מהר"ש קלוגר, מהרי"ל דיסקין, מהר"ץ חיות, מהרש"ם, מנחת אלעזר ממונקטש, תפארת ישראל, תורת שבת, לחמי תודה, ישועות יעקב, הרי"ד במברגר אב"ד וירצבורג, הגאון רבי יצחק אבולעפיא אב"ד דמשק, שדי חמד, עטרת זקנים, מהר"א פלאג'י, דברי חיים מצאנז, תשובה מאהבה, יהודה יעלה אסאד, בית יעקב, הרי בשמים, מים רבים, תשורת שי, משיב דברים, נחלת אבות, מקרי דרדקי, חסד לאברהם תאומים, חקל יצחק לגרי"א מספינקא, בית אהרון, בית דוד, וישב יוסף, הסבא קדישא ועוד רבים מהפוסקים. והגאון ההפלאה שהיה רבו של החתם סופר עשה חרם עם בית דינו על נשים היוצאות לחוץ בפאה נכרית].

וכתב הרב כדלהלן: מצוה רבה לפרסם את האיסור ברבים, ובפרט לאותן שהתחילו ללמוד מאלו המורות היתר לעצמן שלא ברצון חכמים, דילפי הני נשי מקלקלתא ולא מתקנתא, [שהן לומדות מהדברים המקולקלים ולא מהמתוקנים], ומצוה להודיען שזוהי פירצה חמורה בגדר הצניעות של בנות

ישראל הכשרות, וכמו שכתב הגאון רבי אברהם תאומים בעל חסד לאברהם: שצריך למחות ולמנוע בנות ישראל לצאת בפאה נכרית. ומה מאד יש להזהיר את עורכי העיתונות הדתיים שנעשה להם כהיתר לפרסם המקומות שמוכרים פאה נכרית, ומכשילים בזה את הרבים. **וכל אשה המקבלת עליה לשמור לעשות ככל דברי רבותינו הפוסקים שאסרו הדבר בכל תוקף, ולצאת אך ורק בכובע או מטפחת המכסה את כל ראשה, תתברך בכל הברכות שבתורה, ובמזוני רויחי** [פרנסה בשפע] **ובבני סמיכי** [בנים תלמידי חכמים גדולים]**, ותזכה לראות זרע קודש בנים גדולים בתורה ויראת ה' טהורה, מורי הוראות בישראל.**

ועוד כתב הרב: ומכל מקום אומר אני שאם הבעל ירא שמים וניסה להשפיע על אשתו שתפסיק לצאת בפאה נכרית לרשות הרבים, ושתצא רק בכובע או מטפחת, והיא נותנת כתף סוררת, לא ימהר לסתור בניינו חס ושלום לגרשה כעוברת על דת, אף שכן כתבו כמה פוסקים, אלא עליו להשתדל לפייסה בדרכי נועם ובכל הדרכים האפשריות אולי תשנה דרכה לטובה, ולמוכיחים ינעם בלשון רכה ובנחת כדי שיקבלו ממנו, וכבר אמרו (מסכת בבא מציעא לב): "הוכח תוכיח" אפילו מאה פעמים במשמע, וכל שכן בדבר זה שלא משמע להן שהוא איסור כל כך. וגדול השלום. עד כאן.

מכאן נלמד עד כמה חמור הדבר שאפילו ישנם פוסקים שהצריכו לגרש את האשה בשביל זה, רק שלהלכה לא פסק הרב כך, כי מן הסתם אינן עושות כן מרוע לב להכשיל את הגברים חס ושלום, אלא בחושבן בטעות שהדבר מותר או שאיננו חמור כל כך על פי ההלכה.

אשר על כן, כל אשה אשר יראת שמים נוגעת ללבה באמת, בודאי תתאמץ לכסות את ראשה כדת וכהלכה, כדרך אמותינו הקדושות ובנות ישראל הכשרות, כי כך נאה ללכת לבתו של מלך מלכי המלכים. וכבר אמר החכם שעל כל מצוה שאדם בא לקיימה, יכול לומר קודם לכן למשל: "הריני בא לקיים מצות עשה לישב בסוכה, לשמוע קול שופר, כמו שציונו ה' אלוקינו בתורתו הקדושה, לעשות נחת רוח ליוצרנו ולעשות רצון בוראנו", וכאן האשה באה לקיים מצות כיסוי ראש, ותבדוק בעצמה ביושר ובכנות, האם היא יכולה לומר בפה מלא: "הריני באה לקיים מצות התורה לכסות ראשי בפאה, כמו שציונו ה' אלוקינו בתורתו הקדושה, לעשות נחת רוח ליוצרי ולעשות רצון בוראי"?! האם יכול להיות שהפאה תהיה ציווי ה', בשעה שהיא מטמאת ומושכת את עיני הגברים?! האם הפאה עושה נחת רוח לבורא עולם, בשעה שהיא מכשילה את הרבים?! והלוא כל מטרת התורה בכיסוי השיער, כדי שפחות יסתכלו עליה, והיא עושה להיפך, לובשת שיער יותר יפה משערה, היתכן שעושה נחת רוח ורצון הבורא?!

ובודאי כל בעל ירא שמים אמיתי יחזק את עצמו ואשתו על חומרת הדבר הזה, כי לצערנו כבר אמרו חז"ל (מכות כג ע"ב): עריות, נפשו של אדם מתאווה להן ומחמדתן, וקשה לו לוותר על זה, אבל מי שיראת שמים נוגעת אל לבו, יכול לעיין היטב במקורות הדברים ולא יסמוך על הנשים ברחובות כמסופר להלן במסגרת (סיפור ו) [לבירור הסוגיא היטב ולקבלת חומר בנושא, ניתן לפנות לפל' 05731-70090]. ואם בדברים שאינם אלא ספק וחשש שאולי יש בהם איסור דרבנן, ואולי אין בהם איסור כלל, כפירות היתר מכירה בשנת השמיטה, שאין השמיטה בזמן הזה אלא מדרבנן, וכל כך עושים ומעשים למכור פירות של גויים ביוקר פי כמה וכמה, ואף על פי שרבו המתירים שם על האוסרים כמבואר בפוסקים [וכמובא בחוברת "מצוות הארץ בהלכה ובאגדה" תשע"ד], ובכל זאת רבים המה המחמירים ומזילים טבין ותקילין ממשכורתם הדלה לקנות מפירות אלו, אם כן על אחת כמה וכמה בענין זה שלדעת האוסרים הוא איסור מן התורה, למה לא לחשוש לדעתם?! מה גם שהמציאות שהפאה מכשילה גברים רבים, ופעמים רבות מצטרפת לעוד ועוד מכשולים של לבוש צמוד וקצר, ומחטיאה את הרבים באיסורי תורה על ימין ועל שמאל. ה' יצילנו.

* במקרה שנראה שהדבר נחוץ לשלום בית, יש להתייעץ כיצד להוריד מחומרת האיסור, כגון, בתחילה לחבוש פאה עדינה מאוד עם כובע או מטפחת יפה וכדומה. ומכל מקום ברור שבבית עצמו כשאין אנשים זרים, יכולה ללבוש פאה, ובזה תוכל גם יותר לפייס את דעתו של בעלה.

כיוצא בזה כתב בספר "אוצר דינים": גננת המכריחים אותה לבוא לעבודה בפאה נוכרית, יש להציע לה באופן זמני שכשיוצאת מהבית תחבוש כובע על הפאה נוכרית, וכשתגיע לעבודה, תסיר את הכובע ותשאר עם הפאה לבד עד צאתה לבית, שאז תחזור לחבוש את הכובע על הפאה. כי חומרת האיסור בעיקר נופלת על היוצאת לרשות הרבים, אבל בבית או במשרד אין חומרת האיסור גדולה כל כך, ויש להקל בשעת הדחק. [הוראת מרן הראשון לציון זצוק"ל].

הורמה עטרת ראשנו...

ברוך ה', ישנה היום בקרב נשות ישראל הכשרות התעוררות גוברת והולכת לחיזוק בענין זה. הנה לנו מעט דוגמאות (מהקובץ: סיפורים קטנים על מעשים גדולים):

א. י.מ. נתעוררה מאוד בתפילתה ביום הקדוש "הושענא רבא" לקראת חיתום הדין "הסופי" וברגע של אמת זה החליטה כי התשובה צריכה להיות "אמיתית" וגם "מעשית", ובכן קבלה על עצמה מעתה לכסות את ראשה בכיסוי כראוי, וכן עשתה תיכף והסירה את הפאה וחבשה מטפחת, אשרי לתשובה שכזו.

ב. ג.ז. אשה מבוגרת, בת למשפחה מכובדת הנוהגת בפאה זה כמה דורות, הגיעה למסקנה אחר הרבה התכוננות ויסורי מצפון כי אין שום הצדקה להסתבך באיסור דאורייתא והכשלת הרבים, ותיכף רוח אחרת נסכה בה. ובזריזות נשאה את רגליה לחנות מטפחות וברוח נדיבה קנתה שבע מטפחות למען לא תצטרך בשום פעם לחבוש יותר פאה.

ג. ג.ק. אשה נכבדה חובשת פאה מגיעה לחנות מטפחות, לשאלת המוכרת מה גרם לך ליישם תפנית חדה ונועזת זו, נענתה בפשטות: זה תקופה שאני קוראה במודעות המתפרסמות בענין - מה אגיד לך - "נוכחתי שכן הוא האמת" יותר אין לי מה להוסיף. לשאלת המוכרת באיזה אופן רצונה לקשירת המטפחת, נענתה: באופן הכי צנוע.

ד. ח.ל. אשה מבוגרת ורצינית מבני ברק, הזדמנה לחתונת מכרה בירושלים עיר הקודש. מראה חן צניעות בנות ירושלים בכיסוי ראשן במטפחת בהידור לקח את עיניה שבי - ולא יכלה להסירן. הניחוח הזה שוב לא עזב אותה וכבש את לבה עד אשר מצאה את עצמה מעוטרת בנועם הצניעות הלזה. עד עתה עודנה לא מרפה בהבעתה העזה: "**הרגשתי היא! בת מלך**".

ה. א.ו. אחר החלטתה לעבור למטפחת, היתה הופעתה הראשונה בהופעה זו בחתונה משפחתית - להתרגשות כולם, תגובתה עם חזרתה - קורנת מאושר ועוז קודש: מעולם לא הרגשתי יהודיה כמו עכשיו בחתונה עם מטפחת.

ו. לאחרונה פגשתי בחברתי אשה רצינית ואשת תלמיד חכם מופלג, ולתדהמתי היא חובשת מטפחת לראשה, לשאלתי בפנים מתמיהות: מה קרה? נענתה לי: כמוני כמוך, היו הדברים רחוקים ממני והלאה, עד היום ההוא אשר חזר בעלי מהכולל ברגשת נפש, פיו ממלמל ולא פוסק: לא יאומן! לא יאומן כי יסופר! למול סערת רוחו נתמלאתי סקרנות כולי, וכל כולי אוזן לשמוע דבריו הקולחים בהתפעלות אודות נושא הפאה הנוכרית אשר עלה היום בבית המדרש על שולחן הדיונים, ולאחר משא ומתן משולהב וניתוחים מעמיקים בנידון הגיעו למסקנה האריות שבחבורה תלמידי החכמים המובחרים בכולל, כי לפי מה שהתברר לאחרונה כי הפאות של ימינו [אף הפשוטות ביותר] הם "פשוט אסורים", "נוי שערות ממש" איננו כיסוי - ולא מצניע ומונע הרהור כלל - לא על כגון זה דנו בכלל להיתר ואין כאן שום היתר, ולא נותר לנו כי אם לדונם לכף זכות כי היא שגגה עצומה הנובעת מטעות וערבוב מושגים אשר נשתרבב בתוך הלכה חמורה זו אשר אינה מתגלית כי אם אחר לימוד הסוגיא במתינות וניתוח מעמיק בשרשי הענין - אם אמנם ללמד עליהם זכות מצוה עצומה היא, אבל אין בה כדי להקל מחומר הענין, לא לנו הכבוד וההדר להסתמך על מעשיהם... דבריו הבהירים ומלאים שלטון חכמת התורה לא הותירו לי עוד מקום לתהות ולהסתפק מה עלי לעשות מכאן והלאה... תוך שאני מפשפשת בעצמי איך אתחיל לשקול צעדי מעתה - ורוח ממרום נסכה בי, ובעוז וחדוות קודש מצאתי את עצמי - חפיצה וחושקת לעשות רצון קוני בשלימות, ורגלי החלו מוליכות אותי ורצות כצבי לעבר חנות מטפחות, וברגשת קודש מדדתי והתאמתי מטפחות לפי מידתי כראוי לעוסק במצוה מפוארה שכזו... מה אומר לך, מאז מלווה אותי הרגשה קבועה וחדוות קודש על אשר אני זוכה בכל רגע לקיים מצוה עצומה זו של כיסוי הראש ולהעשיר את אוצרי בגן עדן עד אין קץ.

[אברכים המעוניינים ללמוד ולברר סוגיה זו, יכולים להתקשר לטל: 05731-70090, לשם קבלת חומר, מראי מקומות ועיון היטב בנושא].

❖ פרטי הופעה משלימים ❖

↩ בגדי שינה

יש להיזהר מלהסתובב בבית בבגדי שינה שאינם צנועים, כגון שקופים, קצרים, פתוחים, מכנס וכדומה, לפני בני הבית, כאחיה, אביה או בניה, שדבר זה אסור מן הדין. ואפילו לפני בנותיה לבד, תזהר בכך.

אף בגד שינה צנוע - הינו בגד אישי, ואין להתראות עימו כלל לפני אנשים זרים. לכן מובן שאין לפתוח את הדלת בבגדי שינה, או לצאת עימם לרגע מהחדר, כשיש בבית אנשים זרים [אף גיסים או חתנים הם בכלל אנשים זרים].

"חלוק לילה", שמתעטפים בו מעל לבגדי השינה, אף הוא נותן את אותה תחושה אישית, ואין להתראות עימו בפני זרים.

↩ חלוקים

יש הנוהגות ללבוש בביתן חלוק, להרגשה קלילה ונוחה יותר. לא בתור בגד שינה, אלא בתור בגד ביתי נח, ללבישה במשך היום. יש להקפיד שהוא יהיה צנוע, שהרי בני הבית מצויים, ולעיתים מגיעים לבית גם אנשים זרים. מכיוון שהחלוק עשוי להיות קליל ונח, עלולים להיות בו מכשולים רבים, אשר יש לתת עליהם את הדעת: * שקיפות - יש לשים לב שהבד לא יהיה דק ושקוף. * לשים לב שהחלוק יהיה רחב כנדרש, ולא בגיזרה צרה והדוקה, וכן לא מבד לייקרה או טריקו, שטבעם להיצמד לגוף. * מצויים חלוקים הנסגרים לכל אורכם על ידי כפתורים או 'תיקתקים'. הדבר בעייתי, כי פעמים רבות הם עלולים להיפתח, או שהמרווחים ביניהם נפתחים. לכן ראוי בחלוקים כאלו, לסגור על ידי תפירה לכל הפחות את כל החלק התחתון מהמותניים ומטה. ובחלק העליון לשים לב לכיפתור טוב שאינו נפתח. * מצויים חלוקים בעלי שרוולים רחבים, ללא הצרה בסיומת. כפי שביארנו, הדבר אסור, ויש להקפיד על הצרת הסיומת. *יש להקפיד על פתח צוואר סגור כהלכה.

אחר כל זאת, כשהחלוק צנוע כראוי, הוא נועד כאמור ללבישה ביתית, ואין לצאת עימו החוצה [למעט יציאה עראית לחדר המדרגות שניתן להקל], מאחר שהוא נותן הרגשה ביתית ואישית, וחובת האשה להופיע מחוץ לביתה בצורה מכובדת ושמרנית יותר. (ה"כ 201)

↩ בשמים ותכשירים ריחניים

לריח ישנה השפעה חזקה מאוד על האדם. בכח הריח - לעורר חשק ותאווה במידה רבה מאוד. [דוגמא לכך אנו רואים בהלכה הקובעת, כי אשה מעוברת שהריחה ריח מאכל ביום הכיפורים והתאוותה לו, נותנים לה לאכול עד שתשיב את נפשה (מסכת יומא פרק ח משנה ה), כלומר לריח ישנה השפעה רבה מאוד].

כמו כן הוכח מדעית, כי במבנה המוח ישנם קשרים בין האזור האחראי על עיבוד המידע המתקבל מריחות שונים, לבין האזור האחראי על עיבוד המידע המתקבל מרגשות! כלומר בכח הריח אף להכניס את האדם לאווירה ולרגשות מסויימים. לדוגמא: סיפרה אשה, שתמיד כשהיא מריחה את ריח הלואיזה, היא מרגישה את עצמה בבית של סבתא שלה ע"ה, שבחצר ביתה צמחו שיחי לואיזה. למרות שעברו מאז שנים רבות, תמיד הריח מחזיר אותה, בעוצמה, הרבה שנים אחורה.

והנה, כל דבר שברא הקב"ה בעולמו, אפשר לנצלו לטובה או חלילה לרעה. לבושם ישנה

חשיבות רבה מאוד בתוך הבית. ניתן ללמוד זאת מתקופת הליכתם של בני ישראל במדבר. כידוע הקב"ה סיפק לישראל את כל צורכיהם בדרך ניסית בתקופה זו: מזון [ירידת מן מהשמים], שתיה [בארה של מרים הנביאה], ביגוד מתאים ["שמלתך לא בלתה מעליך" - הבגדים גדלו עימם], ואפילו מיזוג אוויר [על ידי עננו הכבוד]. שואלים חז"ל: "ומהיכן היו בנות ישראל מתקשטות ומשמחות לבעליהן כל ארבעים שנה שעשו ישראל במדבר?", והתשובה היא, שיחד עם המן ירדו להן אבקות להכנת תמרוקים ובשמים! כדברי רש"י: "**בשמים** שהן דוכות במדוכה, ומתקשטות בהן **להיות ריחן ערב לבעליהן**" (מסכת יומא עה ע"א). הקב"ה לא דילג על הצורך באספקת בשמים - מפני שזה אכן צורך חשוב וחיוני, המטפח את הקשר בין איש לאשתו!

לעומת זאת, התבשמות שאיננה במקומה, הינה הרסנית ביותר! הנביא מוכיח את בנות ישראל, על כך שהיו משתמשות בטכניקות מיוחדות, כדי להפיץ סביבן ריח, ולהחטיא את הבחורים. חז"ל אומרים, שבכך הן היו "מכניסות בהם יצר הרע - כארס של נחש", וגורמות להן לחטוא (מסכת שבת סב ע"ב).

לפי מושגי התורה, אשה המשתמשת בבושם שלא כהלכה, היא כאילו מפיצה רעל בסביבתה. ריח הבושם שהיא מפיצה סביבה גורם חלילה להחטאת הרבים. ומה גם, שאף אם ינסה מישהו להפנות את מבטו לצדדים, הדבר לא יעזור לו.

שאלה: למי קראו "בשמת"? **תשובה:** לאשתו של עשיו! אכן, אשה טמאה זו היתה "התגלמות הבושם". היא היתה חייבת שירגישו בנוכחותה, שיריחו אותה, ולכן בכל מקום שאליו הגיעה, הותירה אחריה שובל ארוך של בושם... (עוז והדר לבושה עמוד 395) [אומנם, ישנה "בושמת" נוספת בתנ"ך, שהיתה צדקת והיא בתו של שלמה המלך. ישנו אף בישום חיובי כאמור].

הלכה למעשה: * כאשר אשה יוצאת לחוץ, אסור לה להשתמש בבושם שריחו נודף ומורגש לאחרים. * אפשר להשתמש בתכשירים בעלי ריח נעים עדין, בזהירות רבה, באופן שהריח יורגש בעדינות רק בתוך האזור הקרוב ביותר של האשה [שהיא עצמה בלבד חשה נעימות, או חברתה שבאה לנשק אותה וכדומה, אבל לא מי שעובר או עומד לידה]. לכן טוב יותר להשתמש בתכשירים אלו כמה דקות לפני היציאה מהבית, ולא בסמוך ממש, כדי שהעוצמה של הריח תתפוגג. (ה"כ 189)

סיפור

מדוע סיים מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל את קבלת הקהל?

בחורה מתבגרת, רצתה לקבל ברכה לזיווג ממרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל. קבעה תור בלשכה שהיתה בבית המדרש "יחוה דעת", ואולם כאשר הגיע תורה ונכנסה אל הרב, לפתע הודיע הרב שהוא מסיים את קבלת הקהל להיום. הבחורה לא הבינה מדוע ולמה, ופנתה אל המזכירות לקבוע תור חדש. כאשר הגיע המועד, שוב נכנסה הבחורה אל הרב, והנה לתדהמתה שוב דוחה אותה הרב מלפניו, ומודיע שאיננו יכול כרגע לקבל קהל. הבחורה הנדהמת והנבוכה, פנתה להזמין תור שלישי. הגיע המועד הנוסף, והנה, הדבר חזר על עצמו בשלישית! שוב מודיע הרב, שהסתיימה קבלת הקהל. הפעם לא יכלה הבחורה להבליג על צערה, ומשאך יצאה מחדרו של הרב, פרצה בבכי קורע לב.

לאחר שהלכה, אחד המזכירים, אשר הדבר נגע לליבו, ניסה לברר אצל הרב בעדינות את פשר הענין. נענה הרב והסביר, שאומנם לא ידע שזוהי אותה בחורה שהגיעה שלוש פעמים, אלא שבכל אחת מהפעמים, כאשר היא נכנסה, נדף ממנה ריח חזק של בושם. והוא איננו יכול לשהות כך במחיצתה, שכן אין הוא רוצה להיכשל באיסור "לא תנאף", שפירשו רבותינו "לא תהנה אף", שאין ליהנות את האף מריח בושם של אשה.

מיד התקשר המזכיר אל הבחורה, הסביר לה את הענין, והיא ביקשה שיקבעו לה תור נוסף, כשהיא מבטיחה כמובן להגיע כראוי. ואכן בפעם הבאה שהיא נכנסה, התברכה מפי הרב בחמימות בברכה לזיווג הגון, וכעבור תקופה קצרה זכתה ברוך ה' להינשא. [סופר בכנס שנערך למלאות 30 יום לפטירת מרן, על ידי מזכיר הלשכה שהיה נוכח בעת המעשה].

↩ תכשיטים ואיפור

◇ הקדמה

טבע האשה - שהיא אוהבת להתקשט ולייפות את עצמה. היא חשה, כי זהו חלק חשוב ומשלים להופעה שלה. חשה שמשהו חסר לה, כשאיננה מקושטת ומתוכשטת כראוי. זאת בניגוד לאיש, שאין לו צורך בזאת. הוא מרגיש מצויין עם עצמו כשהוא "טבעי" לחלוטין...

כשנתבונן בכך - זוהי תופעה מפליאה! וככל תופעות הטבע, אשר טבע אותן הבורא יתברך בששת ימי בראשית - אף תופעה זו נטבעה מאז! ביום השישי לבריאה, כאשר ברא ה' את חוה, האשה הראשונה, הוא טבע בה את תכונת ההתקשטות.

חוה - היתה יפהפייה ברמה בלתי רגילה, האשה היפה ביותר עלי אדמות. כל מלכות היופי שבעולם - נראות כמו קופות לעומתה! כן, כך אומרים חז"ל! (מסכת בבא בתרא נח ע"א). והנה - כאשר הביא אותה הקב"ה אל האדם, הוא לא הסתפק ביופי הטבעי שלה, אלא דאג לקשט אותה בתוספת תכשיטים וקישוטים, כדי לחבבה יותר בעיני בעלה! ומאז, הוטבע טבע זה במין הנשי. כל אשה, לא משנה עד כמה היא יפה ומקסימה בפני עצמה - יש בה טבע ורצון להתייפות ולהתקשט.

ועתה - נתבונן: לכאורה, כאשר רצה הקב"ה לחבב יותר את חוה על האדם, יכול היה לעשות זאת על ידי הוספת יופי קבוע - בה עצמה? יכול היה לעשות לה "איפור קבוע" ו"תכשיטים מובְנִים"... כן! למה לא? זה רעיון נפלא ביותר...! אם הקב"ה חפץ לחבב אשה על בעלה, הכי פשוט הוא - לייפות אותה באופן קבוע. שכל אשה תיראה תמיד במיטבה, עם איפור מקסים, ותכשיטים מרהיבים. כמה פשוט ונפלא! וכי זו בעיה בשביל הקב"ה? [כפי הקיים בקרב בעלי החיים – שם דווקא הזכר אומנם מגונדר יותר - אך הוא בודאי איננו צריך להתאפר ולהתקשט בכל פעם מחדש, אלא הוא מיופה באופן קבוע!].

אבל הקב"ה לא עשה כן. הוא הותיר את ההתייפות וההתקשטות של האשה - בתור "אופציה" בלבד. לא בתור מציאות קבועה.

כשנתבונן בדברי חז"ל, ניווכח לראות כי לא לחינם הותיר הקב"ה את פעולת ההתקשטות - בידי האשה. ישנה חשיבות רבה **לעצם פעולת ההתקשטות** של האשה, המבטאת את **רצונה** לקשר עם בעלה. כלומר אילו היתה האשה מיופה ומקושטת באופן קבוע, הרי שהרצון לקשר היה מגיע ומתעורר בעיקר מצד האיש, וקשר כזה הוא יותר חומרני ורדוד [המזכיר את הקשר בין הטווס לטווסית. היא חושקת בו בגלל נוצותיו המרהיבות...]. לעומת זאת, כאשר האשה מתרצה ומתקשטת לבעלה, הרי שהרצון הגיע והתעורר מצד האשה, לא מתוך תאווה חיצונית, אלא מתוך אהבה ורצון פנימי, ואז הקשר הרבה יותר נעלה.

*"וכאשר עוד תבין דברי חכמה, תדע, כי כאשר יש כאן אחדות אל הזיווג, כמו שהיו מתאחדים ומתדבקים **על ידי תשוקת האשה** - אז יש כאן **זיווג א-להי**".* (המהר"ל, גבורות ה' פרק מג)

"כל אשה שתובעת את בעלה לדבר מצוה - הויין [יהיו] לה בנים, שאפילו בדורו של משה לא היו כמותם!" (מסכת עירובין ק ע"ב). *ומבארת הגמרא: כיצד היא תובעת את בעלה? לא בפיה*

ובחוזקה, שאין זו מידה יפה לאשה, אלא "דמרצייא ארצויי קמיה", כלומר ***שמראה לפניו ענייני חיבה ומתקשטת לפניו.*** *(רש"י. הראב"ד בעלי הנפש שער הקדושה)*

הקשר הבא מכח רצון האשה, הוא נעלה הרבה יותר, ומשפיע אף על הילדים, שיהיו בדרגה רוחנית גבוהה ומרוממת! וקשר זה ניתן להשגה, דווקא על ידי שפעולת ההתקשטות נתונה בידי האשה וברצונה. (ניתן עוד להרחיב בנושא זה, אך לא כאן המקום. עייני בספר הנפלא "אוהל רחל" - מצוות הבית פרק ז).

נמצינו למדים, לענייננו, שההתקשטות נתונה בידי האשה, כאופציה בלבד. היא משמשת בידה ככלי חשוב, להבעת רצונה לשאת חן. ומתוך כך, אין היא יפה והולמת בכל עת ובכל מצב, אלא היא **נצרכת ונתונה לתימרון**, מתי כן ומתי לא, מתי יותר ומתי פחות. רק כאשר תשתמש האשה בתכונה זו המוטבעת בה, באופן הנכון והישר - היא תביא לה ולעולם - תועלת, ברכה ואושר!

רבי יוסף גיקטיליא (לפני 700 שנה), ב"ספר המשלים" (משל קלו), מביא לכך משל יפה:

למה תכשיטי האשה דומים? - לבית.
פירוש, כמו שכותלי הבית הפונים כלפי חוץ, אין עושים בהם תכלית הנוי והיופי, אלא בתוך כותלי הבית הפנימיים עושים ציור וכיור וכל מיני משכיות, כך האשה - אינה ראויה לעשות רוב תכשיטיה אלא בפני בעלה, כדי שתתחבב עליו, ומיעוט תכשיטיה כשהיא יוצאת לחוץ.
ומעשה באשה חכמה שהיתה מתקשטת עד מאד בפני בעלה, וכשהיתה יוצאת לחוץ היתה יוצאת בתכשיטים בינונים. אמרו לה: מה זאת שאת עושה? אמרה להם: כל חפצי הבית שהם בתוך הבית - משתמרים, ושהם מחוץ לבית - אינם משתמרים, לפיכך אני מניחה חפצים היקרים בפנים הבית, כדי שישתמרו יפה.

אכן, ההתקשטות היא "חפץ יקר", בעל משמעות, שצריך לשמור עליו. הוא יאבד את משמעותו המיוחדת - כאשר הוא יהיה זמין ומצוי לכל דורש. טעמו משתבח ומקבל ערך רב יותר, דווקא בשל כך שהוא נותר אישי וייחודי. כפי דבריה של אותה אשה חכמה: "*כל חפצי הבית שהם בתוך הבית - משתמרים, ושהם מחוץ לבית - אינם משתמרים*". מי שיש לו רהיט יפה - שומר אותו בתוך הבית, ולא מוציא אותו לחצר. כאשר הרהיט יהיה מונח בחצר - מהר מאוד הוא יִשָּׁחֵק, ידהה ויאֵבֵּד מערכו. כך אשה השומרת על כוחות ההקסמה ונשיאת החן, בתוך הבית פנימה - הכוחות הללו נשמרים לה, אינם נשחקים, אלא אדרבה מתעצמים ומשתבחים, בונים ומועילים! אבל אשה שמוציאה אותם החוצה, פשוט מבזבזת אותם בצורה ריקה והרסנית. היא גורמת נזק - גם לסביבה, בכך שהיא מכשילה אנשים זרים להרהר בה, וגם לעצמה, כי הרגשות והכוחות הללו נעשים שחוקים ודהויים, חסרי משמעות מיוחדת, כאשר היא באמת זקוקה להם, לצורך בניית חייה האמיתיים עם בעלה.

אשר על כן, *"בתוך כותלי הבית הפנימיים - עושים ציור וכיור וכל מיני משכיות"*, בתוך הבית יפה היא - ההתקשטות הנוצצת, המיוחדת והמרשימה. אבל *"כותלי הבית הפונים כלפי חוץ - אין עושים בהם תכלית הנוי והיופי"*, מחוץ לבית נדרש יופי מוצנע, סולידי ושקט. [ולא כפי שעושות נשים טועות, ההופכות את היוצרות, ויוצאות החוצה כשהן במיטב הביגוד והאיפור, ואילו בבית, מזניחות את הופעתן, ומקבלות את בעליהן בבגד דהוי ובפנים חיוורות].

יתכן שלפעמים נרגיש קושי לקבל זאת. העולם הרגיל אותנו, שמה שאיננו יכולים להפגין כלפי חוץ, זו ממש החמצה. "מה זה שווה לי, אם אף אחד איננו יודע ורואה?". האושר, כך אולי נראה, טמון בכך שכולם רואים ויודעים. "רגע האושר" הגדול בקניית מכונית חדשה ונוצצת, למשל, הוא... לראות את העיניים של השכנים יוצאות מחוריהן...! ועוצמת החוויה של טיול מרתק היא...

כמובן, לראות איך כולם מתפעלים מהתמונות...! היום רואים בתים רבים, שמושקע בהם הרבה יופי מבחוץ, בצורה מוגזמת. עיצובים מושכי עין, שאין להם כל תועלת והנאה לדיירי הבית, מלבד ההנאה הגדולה מכך, שכל עובר ושב - תוקע את עיניו בהתפעלות. אבל אין זו תפיסת העולם של התורה, המעודדת לחיי צניעות, לשמור על הדברים הטובים פנימה. ובאמת כשנתבונן במבט אמיתי, המשוחרר מתפיסות העולם השגויות של הרחוב, נודה גם אנו על האמת, איזה עולם יפה ומסודר ובעל חן יש בכך שכל הנשים תשמורנה על יופיין לבית, ולא תצאנה החוצה מקושטות ונוצצות, אלא פשוטות וצנועות. כמה זה יוריד את המתח היצרי בחוץ. כמה זה יתן יותר שלווה ורוגע פנימי לאנשים, יוריד הפרעות שלום בית, ויעלה את רמת האהבה והנאמנות בין איש לאשתו. אז גם אם לא נוכל לתקן את כל העולם, לפחות נחדיר את סולם הערכים הנכון - אל ביתנו ואל חיינו.

צריך עיון

יופי במקום

במגילת רות מסופר, שנעמי רצתה להשיא את רות לבועז. היא הנחתה אותה: "ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך, וירדת הגורן", כלומר שתתקשט ותתייפה, תלבש בגדי שבת נאים, ותלך אל הגורן, אל בועז. אבל רות שינתה את הסדר: תחילה: "ותרד הגורן", ולאחר מכן: "ותעש ככל אשר ציוותה חמותה". הרגש העדין של הצניעות אמר לה, שאין זה נאה ללכת ברחוב מקושטת, ולכן רק לאחר שהגיעה אל הגורן, היא התקשטה וייפתה את עצמה. אמרו עליה חז"ל את הפסוק (משלי ט ט)**: "תֵּן לְחָכָם, וְיֶחְכַּם עוֹד", כלומר שנהגה בחכמה ובתבונה, מועבר להנחיות שנאמרו לה במפורש.** (מסכת שבת קיג ע"ב).

בעבור צניעותה, זכתה רות להיות "אם המלכות", ממנה יצא דוד מלך ישראל וכל שושלת מלכות דוד. עוד בחייה זכתה לראות את דוד נינה יושב על כסא מלכותו, ולאחריו בנו שלמה המלך. ונאמר על שלמה המלך (מלכים א ב יט)**: "וַיָּשֶׂם כִּסֵּא לְאֵם הַמֶּלֶךְ וַתֵּשֶׁב לִימִינוֹ". אמרו חז"ל: "אם המלך" - זו רות, אמה של מלכות!** (בבא בתרא צא ב) **[וראי בנושא "הצניעות - עושר פנימי" את הקשר בין צניעות למלכות!].**

◇ רעת ההתקשטות היתרה

איסור ההתקשטות מחוץ לבית - נסוב בעיקר, על ההתקשטות היתרה והבולטת, הגורמת לרעות רבות.

שואל המדרש (תנחומא פרשת וישלח): "מהו שתצא אשה בעיר של זהב בשבת?", כלומר "עיר של זהב" זהו תכשיט מיוחד מאוד, האם מותר לצאת איתו בשבת? [שהרי בשבת אסור להוציא חפצים מן הבית לרחוב במקום שאין עירוב, אבל בגדי האדם פשוט שמותר לצאת בהם, כי הם בטלים אליו וכחלק ממנו. והשאלה היא האם תכשיט זה נחשב כבגדו]? ענו חכמים: "אף ביום חול אסור לצאת עימו לרשות הרבים, **מפני שהעם מסתכלים בה, ופגם הוא לאשה**". ובמעלות המידות כתוב: "**וגנאי גדול** הוא לאשה שהעם מסתכלים בה". חז"ל לא התייחסו רק למכשול הכרוך בדבר, אלא ציינו זאת כ"פגם", "גנאי". זה לא יפה, זה לא מכובד – שאשה מושכת את העין ונעשית לראווה לעין כל.

זהו הֶרְגֵּשׁ צניעות חזק מאוד, שאשה תרגיש שלהתקשט באופן רב "גנאי הוא לה". היא מרגישה שזה פשוט גורע מכבודה. וכי היא אמורה לספק הנאות אסתטיות לכל עובר ושב? היא מרגישה שזה בהחלט "לא נאה לה"! כמו שיש כנר נפלא, בעל שם עולמי, אם יבקשו ממנו לנגן במרכז העיר, הוא ירגיש שזה ממש גנאי ופחיתות כבוד בשבילו. לא נאה לו להביע את כשרונו המיוחד והנדיר, בפני כל עוברי הרחוב שכלל אינם ראויים לכך. את יצירותיו הוא משמיע לשוחרי הנגינה, בהיכלות המיועדים לכך. כך אשה בעלת רגש חזק של צניעות ומכובדות, חשה שזה לא מתאים ולא יפה להציג "מפגן של יופי", להרשים ולהביע את יופיה באופן מופרז ברחובות העיר, למי שהיופי הזה כלל אינו מיועד עבורו.

אפרת נותנת דוגמא קיצונית מאוד, אך משקפת מאוד את הענייין: אני נזכרת שהלכתי למרפאת שיניים, והיו שם כמה פקידות מגונדרות, במראה "מקסים" ומושך את העין מאוד, שאפילו אני, בתור אשה, נמשכתי להסתכל. והנה, אנשים עוברים ושבים, ניגשים, יושבים למולן, ו... כן, למרבה הצער, מסתכלים. ובהנאה. פשוט "מגיבת ראווה" מושכת ומקסימה מול העיניים. הרגשתי לא בנח עבורן. מעבר לכך שהבנתי שיש כאן מכשול חמור של התאוות הרבים, הרגשתי שיש כאן משהו מאוד לא מכובד ולא יפה. עוברים פה כל מיני אנשים, חלקם אנשים מסכנים קשי יום, חלקם ערבים, והפקידות הללו פשוט מחלקות לכולם, שווה בשווה, ובחינם, הנאות אסתטיות פרטיות. כל צב אוטם יכול להצין בהן את עיניו ולהינות מהן. הרגשתי באופן ברור שזה לא יפה, לא נכון ובכלל לא מכבד! זה משהו כמו לקחת איזה כתר זהב של מלך, ולשים אותו לתצוגה במדרחוב, שכל אחד יוכל למדוד.

נשאר לי רק להתפלל ולקוות, שאחוש את התחושה הנכונה הזו, בדקות יותר, גם לגבי עצמי. שפשוט ארגיש שאין זה נאה לי לצאת לרשות הרבים בצורה ראוותנית מידי.

ובכל אופן, גם ללא הבנה דקה ורגישה זו, ההבנה הפשוטה מחייבת, שהתקשטות רבה, פשוט מושכת את העין ומכשילה את הרבים, ועלולה חלילה להביאם לידי הרהורי עבירה. כמו שכתב האורחות צדיקים (תחילת שער הגאוה): "**האשה המתקשטת לפני האנשים, בזה היא מדלקת לבם ומכנסת הרהורים בלבם**, ובזה עונשה גדול מאד שהיא נותנת מכשול לפני רבים".

הלכה למעשה

* מצוה רבה על האשה להתקשט בביתה לכבוד בעלה.

גם כשהבעל חוזר הביתה בשעת עומס, או בשעה מאוחרת בלילה, תשתדל מאוד לקבל את פניו בהופעה נאה. והיודעת את גודל החשיבות והמעלה, לא יקשה הדבר בעיניה, כפי שכתב הגר"י סרנא: "העצה להתגבר על העצלות היא בהכרת ערך המצוות, **כי אין אדם מתעצל בבקשת כסף ובחיפוש מטמונים**". (ה"כ 192 הערה ו)

כותב בספר "אוהל רחל" (מצוות הבית עמוד 31): מהנהגתו של ה' יתברך - לסייע לאשה ביצירת הקשר עם בעלה [כפי שסייע לנשות ישראל במצרים, אשר "היה **הקב"ה מזמין** להן דגים". וכן במדבר, **שהוריד להן** תמרוקים עם המן, וכן לאה שיצאה לקראת יעקב - "**הקב"ה סייע** באותו מעשה"], ולכל אשה נותן הקב"ה אפשרות וסיוע להתייפות בתכשיטים, להתחבב ולנהוג עם בעלה בדרך המביאה לשלימות הקשר. ונדרש מן האשה להשתמש באמצעים העומדים לרשותה - כדי להתחבב על בעלה - כפי שאמרו חז"ל: "תבוא מארה לאשה שיש לה בעל ואינה מתקשטת לו" (רב האי גאון). ועוד אמרו: "לא ניתנו תכשיטים לאשה - אלא שתהיה מתקשטת בהם בתוך ביתה" (תנחומא וישלח ה). **הרחבה לנושא זה - בפרק "הנישואין" בנושא "טיפוח החן".**

* **קישוטים בולטים -** אין לצאת לרחוב בתכשיטים או קישוטים רבים מידי, או בתכשיט מיוחד ובולט. כתב השל"ה הקדוש (מסכת תענית סג ע"ב): "והצנועות מושכות ידיהן מהתקשטות יתירה הגורמת רעות רבות". ואומר ה"אורחות צדיקים" (שער הגאוה): "כל המקשט גופו כדי להתגאות, הרי זה שוכח את השם ברוך הוא, ולא יחוש על המצוות, ולא ירדוף אחר מעשים טובים. כי כל כוונתו על עצמו, לקשט גופו הכלה, אשר אחריתו רימה". כתב הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א (אורחות יושר ערך צניעות): "הרמב"ם כתב (אישות פרק טו): 'ציוו חכמים על האשה שתהא צנועה, בתוך ביתה, ותתרחק מן הכיעור ומן הדומה לכיעור', ובעוונותינו הרבים היום הדור פרוץ **ומתקשטים ביותר** וכו' והרבה יש לדבר על זה, בעוונות הרבים. **ואשרי מי שנזהרת בזה ולא תסתכל על חברותיה**, ומה שתלבש יותר בגדי צניעות, תזכה ביותר לבנים צדיקים ותלמידי חכמים, ובעלה זוכה לכל טוב, ותקים בית לתפארת".

* **קישוטים עדינים -** התקשטות ברשות הרבים עליה להיות עדינה ומאופקת. אשה הממעטת בקישוטים ובתכשיטים מחוץ לבית, ככל האפשר, הרי זו משובחת. ובחורה רווקה, רשאית להתקשט באופן עדין, לצורך שידוכיה. (ה"כ 195. יו"ד סימן שפא ס"ו)

כתב בספר הבית היהודי (לרבי משה דב בעק): "מי לא ידע שבבגדי נשים מצויים כל הדברים האלה, הרבה יותר מבגדי

אנשים, אפילו אם הכל כתורה יעשה, בצניעות, אלא שמשתדלים על הפאר יותר מדי. ומה נקרא יותר מדי? קשה להגדיר בכתב, כי הטבעיים משתנים והמצבים משתנים... **ומעתה הדבר מסור ללבו של עושה, הוא יודע** [או יכול לדעת אם ירצה להודות על האמת בקרב לבו לעצמו] **אם כוונתו לטובה או לרעה, וכל דבר המסור ללב נאמר בו "ויראת מאלקיך",** הוי ירא מן היודע תעלומות, היודע עמק לבך, ובוחן ובודק גנזי נסתרות, והוא גולה עמוקות ביום דין, והוא יודע עומק מחשבתן של המתקשטות יותר מדי טרם צאתן לרחוב, אם אינו לגאוה או קנאה או שאר רעות הנ"ל, כי דרך התורה להיפך הוא, שיש לזה מקום רק בבית ולא בחוץ". כתב הגר"נ קרליץ זצ"ל (חוט השני אבה"ע עמוד מד): "ובודאי אף אם מתקשטת ומתבשמת קצת ומועט - אם עושה כן בכוונה למשוך תשומת לב הרי זה אסור מן הדין, שאז כל הקישוט והבשמים נעשים איסור ומכשול לרבים. ובכל אופן אינו מותר ברשות הרבים אלא באופן שאינו גורם מכשול". **לכן כל התקשטות, הגם שהיא עדינה ומועטת, צריכה שיקול דעת אמיתי וישר, לפי מצבה ונתוניה של האשה, האם היא חיובית או שלילית.**

* **איפור** - * כפי הנ"ל: איפור מלא ובולט, יפה ומותר הוא לבית בלבד, ואין לצאת עימו כלל לרשות הרבים. * המקפידות שלא לצאת באיפור כלל, הרי זה משובח. ובעת הצורך, מותר לצאת באיפור מתון מאוד ובלתי בולט, הקרוב למראה טבעי [ואף כאן הדבר מסור ללב, מתי הצורך הוא צורך חיובי]. * איפור בעיניים - בדרך כלל מהווה הבלטה והתקשטות יתירה, כפי שקונן הנביא על בנות ישראל בתקופת טרום החורבן: "יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עיניים" - ומבאר רש"י: "צובעות עיניהם בסקרא ובכחול". ובפרט הדבר אמור לגבי צבעים בולטים, כגווני כחול, ירוק, אדום, סגול וכדומה.

נקודה חשובה נוספת למחשבה בענין ההתקשטות: נשות ישראל, כאשר היו במצרים, היו בצאתן החוצה משחירות את פניהן בפחם, כדי להתגנות על המצריים. ואכן, במשך כל אותן שנים ארוכות, בארץ שטופת זימה - אף אחת מבנות ישראל לא נטמאה בידי המצריים [מלבד אשה אחת - שלומית בת דברי, שלא נזהרה כראוי, כמבואר בתורה (ויקרא כד יא וברש"י)]. הן לימדו אותנו דבר גדול מאוד. אומנם אשה במצב רגיל איננה צריכה לכער את עצמה, אולם על האשה לשים לב גם לסביבה שבה היא נמצאת. למשל: אשה העובדת עם גברים, בודאי צריכה לשים לב הרבה יותר להופעה צנועה ולא המחמיאה והיפה ביותר.

איפור בשבת - * אסור להשתמש בתכשירי איפור בשבת. ואולם מותר להשתמש ב**אבקת** פודרה, שאין מעורבת בה משחה כלל [כעין טלק] ("השבת בהלכה ובאגדה" עמוד 187). * קיימים תכשירי איפור עמידים, שניתן לשים לפני שבת. ראוי לציין את דברי המדרש (בראשית רבה יא ב): "ויברך אלוקים את יום השבת ויקדשהו - ברכו באור פניו של אדם, וקידשו באור פניו של אדם. לא דומה אור פניו של אדם כל ימות השבוע כמו שהוא דומה בשבת", שמחת השבת וקדושתה משפיעות על שומרי השבת כל כך, עד שהן מעדנות את פניו ומאירות אותן. עצם השמירה וההקפדה על הלכה זו של הימנעות מלהתאפר, בתוך מכלול הלכות השבת, בודאי לא תגרע מחן האשה, אלא תוסיף לה אור, יופי וטוהר אמיתי.

* איפור קבוע - יש להימנע לכתחילה מלהתאפר באיפור קבוע, שיש בזה חשש איסור של קעקוע. ומכל מקום העושה כן, יש לה על מי לסמוך. ובאם מטרתה לכסות ולטשטש צלקת או להשלים צורת שערות בגבות העיניים, יש להתיר לה לעשות כן אף לכתחילה. (טהרת הבית ג לד)

* **גידול וצביעת צפורניים -** על פי תורת הקבלה, ציפורניים מגודלות [העודפות על הבשר] - הינן מקום שהחיצונים נתלים בו ויונקים ממנו, ולכן מצוה לגוזן. ויש מתירים לגוזן אפילו בתשעה באב, מפאת חומרת הדבר (בן איש חי, כמובא בחוברת "ארבע התעניות בהלכה ובאגדה"). אף ידוע, שמפאת רוח הטומאה השורה על הציפורניים, יש להיזהר מאוד שלא תתפזרנה ציפורניים גזוזות על הרצפה, ובפרט הדבר עלול להזיק לאשה מעוברת. אשר על כן, מנהגן של בנות ישראל, שלא לגדל את הציפורניים כלל, הן מסיבה זו והן מסיבת צניעות ועדינות. גידול הציפורניים וצביעתם, מהווים הבלטה וייפוי חומרניים וירודים, ואינם בכלל יופי יהודי אצילי. אומנם, יש מקילים לצבוע בלק שקוף או בצבע הקרוב מאוד לטבעי. ובמקומות שמקפידים להימנע מכך, אין לשנות מהנהוג. (עו"ל 411)

צריך עיון

המלכה היהודיה!

מהי עוצמתו של חן יהודי, פשוט ואמיתי - זאת נוכל להשכיל מאסתר המלכה. אסתר - הובאה אל "בית הנשים", בתור מועמדת להיות מלכה, אשתו של המלך! ושם, הוצע לפניה מכון היופי המתקדם בעולם. מיטב הקוסמטיקה והטיפוח, התכשירים והטכניקות המתקדמים ביותר - "שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמּוֹר, וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בַּבְּשָׂמִים וּבְתַמְרוּקֵי הַנָּשִׁים...". ואולם היא סלדה מכל זה. היופי איננו מטרה ואיננו ערך בפני עצמו, וכשהוא בא שלא בקדושה, היא ממש סולדת ממנו, ולכן "לֹא בִקְּשָׁה דָּבָר, כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יֹאמַר הֵגַי סְרִיס הַמֶּלֶךְ". איננה חפצה במאום, ובקושי עשתה רק מה שאילצו אותה. אבל ההמשך מפתיע: "וַתְּהִי אֶסְתֵּר נֹשֵׂאת חֵן בְּעֵינֵי כָּל רֹאֶיהָ!".

כותב על כך בספר "דרכי שלום": אסתר המלכה - מתרחקת היא מההתהדרות ומההתייפות, ובכל זאת - "נושאת חן בעיני כל רואיה", יען כי הכל הכירו את אישיותה הגדולה, שהיא מהצעירות המצוינות שבבנות ישראל, יודעת להכיר ערכה וכבודה, לו יהא אפילו מלך משתמטת ממנו... ומזה נראה גודל מעלת רוחה הכביר וצדקתה התמימית, אשר גם משרת מלכה לא יכלה להרחיקה מדתה מולדתה ועמה... היא בכל מעשיה התנהגה בתמימות ובצניעות על פי המוסר היהודי, ודווקא על ידי הנהגה כזאת היא "נושאת חן בעיני כל רואיה", ודרשו חז"ל: "מלמד שכל אחד ואחד - נדמתה לו כאומתו", כל אחד מתכבד בה ורואה בה אישיות גדולה, כי האמת המתבלטת על ידי התמימות, עולה על כולן, וכמו שאמר דוד מלך ישראל בשירותיו: "אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'". אסתר שהלכה בתורת ה' בתמימות, היא שהיתה למאושרת, ולהיפך - המתהדרות והמתנפחות, נופלות לפח של התאוות המובילות לכליון ואבדון".

עוד עובדה מעניינת, מציינים חז"ל, שאסתר מצד עצמה לא היתה בעלת יופי מיוחד, ואף להיפך: "אסתר ירקרוקת היתה" - בעלת פנים מוריקות. אם כן, איך יתכן, שמבין כל הנערות הרבות, המקסימות והיפהפיות, שאספו אל המלך מכל רחבי העולם - דווקא היא מצאה חן בעיניו יותר מכולן? אמרו חז"ל: "חוט של חסד משוך עליה".

אומר רבי יעקב חיון, כי החן הוא חנינה, מתנת חסד מאת ה'. אם לא יחפוץ הבורא להעניק לאשה מתנת חסד זו, לא יועילו לה רוב יופיה וקישוטיה. ולעומת זאת, כלפי האשה הצנועה נאמר: "ויתאו המלך יופיך" - מלכו של העולם הקב"ה יתאווה וירצה לייפותך, וימשוך עליך "חוט של חן". ואין יופי בעולם - כאותו חוט של חסד.

❖ צניעות בבית ❖

◇ "שיותי ה' לנגדי תמיד"

האם צריכה האשה להקפיד על צניעות גם בביתה?

יש לדעת, כי מלבד חיוב הצניעות המיוחד לאשה, אשר מטרתו למנוע מכשול בינה לבין גברים זרים, ואשר הוא חיוב גמור מן הדין, ישנה אף הנהגה טובה וראויה של צניעות כללית, האמורה הן לגבי נשים והן לגבי גברים.

"האדם צריך להתנהג בצניעות ובושה לפני הקב"ה... שהלוא מלוא כל הארץ כבודו, וכחשיכה כאורה לפניו יתברך!" *(משנה ברורה סימן ב סק"א)*

"לא ילבש חלוקו כשהוא יושב, אלא יקח חלוקו ויכניס בו ראשו חרועותיו בעודו שוכב, ונמצא כשיקום שהוא מכוסה" *(שלחן ערוך סימן ב). סעיף זה מדבר בישן ללא בגדים, כפי שהיה מקובל בזמנם, שלא יקום כמות שהוא, אלא בעודו שוכב יעשה כנ"ל מתחת כסותו.*

"אל יאמר הנני בחדרי חדרים מי רואני, כי הקדוש ברוך הוא מלוא כל הארץ כבודו". (שם)

"יהא צנוע בבית הכיסא, ולא יגלה עצמו עד שישב". (שו"ע סימן ג סעיף ב)

"כשרוחץ בנהר, יזהר לפשוט וללבוש סמוך לנהר כל מה שאפשר, כדי שלא ילך בגילוי הגוף שלא לצורך". (משנה ברורה סימן ב סעיף א)

האדם המתנהג בצניעות, אף כשהוא לבדו, בחדרי חדרים, מחדיר בתוכו תחושת "שיויתי ה' לנגדי תמיד", תחושת כבוד שמים ורוממות ה'. לעומת זאת חשיפת הגוף, שלא לצורך, מבטאת ומעודדת רגש של פריקת עול וחוסר מחוייבות.

ולכן, הגם שאין זה חיוב גמור מן הדין, מכל מקום ההנהגה הראויה ליראי ה', לנהוג תמיד בצניעות, ולמעט בגילוי הגוף ככל האפשר. (פסקי תשובות סימן ב סעיף א)

"הנזהר בצניעות גופו, אפילו יש עליו דין קשה, חסים עליו ומבטלים ממנו, והמזיקים מסתלקים ממנו". (מסכת ברכות סב ע"א. שולחן הטהור מאמר הצניעות פרק ד)

כשהאדם מתלבש, עליו להשתדל לעשות זאת באופן היותר צנוע. כגון: אשה הרוצה להחליף חצאית, נכון יותר שתלבש קודם את החצאית החדשה ואחר כך תפשוט את הקודמת, וכיוצא בזה. וכשיש צורך בגילוי הגוף, נכון לעשות זאת בזריזות מבלי שהייה מיותרת.

בחדר האמבטיה אין צורך להקפיד על כיסוי בעת שמחליפים בגד, מפני שהוא מקום המיועד לכך, אך גם שם יש להשתדל שלא לשהות ללא צורך בגילוי הגוף. (פסקי תשובות, סימן ב, סעיפים א-ב)

ממידת הצניעות ראוי שלא להתקין בחדר האמבטיה מראה גדולה.

מלבד רחצה והחלפת בגדים וכיוצא בזה, ישנם מצבים נוספים, שיכולים להיות מוגדרים כ"צורך" בגילוי הגוף, וכל אדם ישקול זאת לעצמו.

◇ חיוב הצניעות לענין אמירת דברים שבקדושה

ישנה חשיבות נוספת לענין הצניעות בבית, והיא - מניעת מכשול בעת אמירת דברים שבקדושה. דהיינו: כשאדם אומר דברים שבקדושה [ברכות, תפילות, לימוד תורה], אסור שיהיה לנגד עיניו מראה חשוף, מפני שהדבר מגרה את היצר ומסיט את דעתו.

לכן האשה צריכה לשים לב למנוע מכשול זה מבעלה, ולא לגלות את גופה בפניו בעת שהוא מברך, לומד או מתפלל, כדי שלא תהיינה ברכותיו ותפילותיו פגומות ומקולקלות.

ונביא להלן חלק מהלכות אלו, הקשורות לענייננו. (עפ"י החוברת "סדר היום בהלכה ובאגדה" עמודים 191-194)

אשה זרה - אסור לאיש לומר דבר שבקדושה כנגד מקום מגולה של אשה זרה, אף אם הוא מועט ביותר, כגון שמרפקה מגולה, או שפתח הצוואר פתוח מעט. אבל במקומות שדרכם להיות מגולים, דהיינו פניה וידיה, אין איסור. ודווקא כשמסתכל באקראי, אבל להסתכל ולהתבונן, בלאו הכי אסור, כמבואר בגמרא (מסכת ברכות כד ע"א) שאסור להסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה, כדי ליהנות מיופיה.

לכן, אם נמצאת מולו אשה הלבושה בחוסר צניעות, עליו להסיט את פניו לצד אחר, ואם אי אפשר יעצום את עיניו, או יתן את עיניו בספר, ורק כך יוכל לומר דברים שבקדושה.

אשתו [והוא הדין באמו, אחותו, בתו ונכדתו] **-** מותר לאיש לומר דבר שבקדושה כנגד פניה וידיה של אשתו, אף אם הוא מתבונן בהם. ומקומות החייבים בכיסוי - אם התגלה מהם טפח [8 ס"מ] ומעלה, אם מתבונן ממש, אסור לקרוא כן. אבל אם רואה באקראי, מותר. למשל: אשה בשרוול קצר, אסור לבעלה לברך כנגדה כשמתבונן, אך אם רואה באקראי, מותר. (פס"ת א תקצח)

גרביים שקופות \ בגדים צמודים - אינם נחשבים לכיסוי, ולכן אסור לומר כנגדם דברים שבקדושה.

שיער - אסור לברך כנגד שיער של אשה נשואה, ואפילו של אשתו, כיון שדרכה לכסותו, כפי שציותה התורה. ואולם אשה הרגילה ללכת בגילוי ראש, אף שעובדת איסור מן התורה, ועתידה לתת על כך את הדין, מכל מקום אין שערה נחשב כמקומות המכוסים, ולכן אין איסור לקרוא כנגד שערה. והרי דינה כמו בחורות רווקות שמותר לקרוא כנגד שערותיהן. ובודאי שבאשה זרה מדובר שרואה את שערה באקראי ולא בהתבוננות.

אשה כנגד אשה - מותר לאשה לקרוא ולברך כנגד מקום מגולה שלה או של חברתה, שאין דין זה שייך אלא באיש כנגד אשה. (סדר היום בהלכה ובאגדה עמוד 193) ולכן מותר לאשה, למשל, לברך כשהיא נמצאת בבריכה, ורואה סביבה נשים בלבוש חלקי, וכן מותר לה לברך כשהיא ללא גרביים, וכיוצא בזה.

ואולם מצד כבוד הברכה, ראוי למברכת לשמור על לבוש הוגן וראש מכוסה, ולכן נשים נשואות תשתדלנה להקפיד על כיסוי ראש בכל ברכה שמברכות בכל עת, אף בביתן. ובתפילת שמונה עשרה יש להקפיד על כך מן הדין, כיון שהיא צריכה להיות "כעומד לפני מלך", בלבוש מלא ומכובד. (פסקי תשובות סימן עה סעיף ג)

צריך עיון

מדברי החפץ חיים בענין חשיבות הצניעות בבית, למניעת מכשול בענייני ברכות (גדר עולם פרק ו)**:**
"ואפילו אם הולכת פרועת ראש רק בביתה בלבד, ולא בשוק, על כל פנים היא מקלקלת בזה לכל דבר קדושה שהוא אומר. והיינו כפי הרגל כל איש ואיש בביתו, להתפלל ולברך המוציא וברכת המזון וכל הברכות, ולקרות בתורה, וקשה מאוד להיזהר כשאשתו הולכת בביתה פרועת ראש, שלא לומר שום דבר קדושה נגדה. ואל יחשוב האדם בנפשו לאמר, כבר אמרתי לה פעמיים ושלוש ואיננה שומעת לי, ולמה לי לדבר עוד בענין זה. יתבונן האדם בעצמו, האם היה מתנהג כן, כשהיה רואה שאשתו מקלקלת כל עסקיו שהוא עושה, בודאי היה צועק מר עליה לאמר מה תעשי, לבד שאין את מסייעת לי, עוד תקלקלי כל מחייתי, במה נחיה אני וכל אנשי ביתי, האם נמות מפני שטותך. והיה מתחכם בכל מיני עצה, להעריך לפניה גודל שטותה, פעם בלשון רכה ופעם בלשון קשה, עד שהיתה מתבוננת בעצמה, להסיר איוולתה מעליה. כן בענייננו, צריך תמיד להוכיחה בענין זה, ולהאריך לפניה גודל הקלקולים היוצאים מזה. שיהיה על זה מר באחרית, גם לה גם לו, שימצא על ידי זה כמה מאות ואלפים תפילות וברכות שהיו שלא כהוגן".

◇ הזהירות הנדרשת כשישנם אנשים זרים

כמובן, שכאשר ישנם בבית אנשים זרים, אזי חיוב הצניעות חוזר להיות חיוב גמור מן הדין, כמו ביציאה החוצה. וחשוב להדגיש שאף גיסים, חתנים, דודים וכדומה - נחשבים לזרים מצד ההלכה. [ולגבי אחים, אב, בנים - ישנה הקלה מסויימת בפחות מטפח (עו"ל עמוד 207)].

כתב על כך הבן איש חי (חוקי הנשים עמוד יז): "נשים איתנות ומושרשות, יש לי תלונה על הבנות המיוחסות, בדבר אשר אני רואה בזמננו... נמצאת אשה מוסתרת, מחזיקה בדרכי הצניעות,

השבח לה יאריכו ימיה. אבל כשנמצאת עם קרוביה ובני ביתה, מחזיקה בדרכי הצניעות בקלות... אינה מתבוננת אם צווארה חשוף, וכשסורקת שערות ראשה אינה נותנת דעתה אם רואים אותה, ואינה חוששת אם חגור חלוקה פתוח, ולא תתבונן אם בגדה העליון הוסר, וכדברים אלו ודומיהם לא יתנו דעתם עליהם. כי עולה בדעתם, כי בפני קרוביהם ומשרתיהם, ואשר גדלים בבתיהם, אינן צריכות ללכת בדרכי הצניעות... ולפי חוקי התורה, צריכה כל אשה ואשה, לשמור צניעותה ודרכיה והליכתה ומצוות מוסריותה - עם אחיה, ובני חמיה, וכל קרוביה ומשרתיה והגדלים בביתה, בדרכי הצניעות בשלימות, ללא שום שינוי וחיסרון".

ולסיכום הצניעות בבית:

* הצניעות בבית, כשאין אדם זר יכול לראות, איננה חיוב מן הדין, אולם הינה הנהגה רצויה ונכונה, המביאה ליראת שמים ותחושת "שיויתי ה' לנגדי תמיד". לכן יש להימנע מגילוי הגוף שלא לצורך.

* כשיש חשש שמישהו זר יראה, בודאי מחוייבת מן הדין צניעות מלאה. ולכן יש להיזהר לפתוח את הדלת אך ורק בלבוש צנוע לגמרי. וכמו כן, בשעה שאשה מתלבשת, עליה לוודא שאין אפשרות לראותה מהחלון.

* על האשה להזהר שלא לגרום לבעלה [או לאביה, אחיה ובניה] לברך כנגדה, כשגופה מגולה [במקומות החייבים בכיסוי].

* בעת שהיא עצמה מברכת, מכבוד הברכה שתהא בלבוש הגון ובראש מכוסה.

סיפור

וילונות במקום דגים

לאחר פטירתה של שרה שנירר ע"ה, מילאה הגב' רשנר ע"ה את מקומה כאם בית בפנימיית סמינר "בית יעקב" בקראקא. מלבד היותה מורה דגולה, היתה גם דמות אימהית ואוהבת לבנות הסמינר.

פעם אחת שמה לב הגב' רשנר ע"ה כי בחדרי הפנימייה שבקומת הקרקע אין וילונות. "איך יכולות הבנות להתלבש בחדריהן אם אין שם וילונות?" שאלה, נסערת כולה. "האם נשלים עם חוסר הצניעות הזה רק משום שלא נמצא לכך עדיין תקציב?"

היא לקחה את סכום הכסף שהוקדש לקניית דגים לשבת, ורכשה בו וילונות עבור כל חלונות קומת הקרקע שבבנין. בסעודת שבת, כאשר גילו הבנות שאין דגים, הצביעה גב' רשנר על הוילונות החדשים ואמרה: "אלו הם הדגים שלנו. הצניעות חשובה יותר מאכילת דגים בשבת..." (שאוני בלבכן)

❖ צניעות בעת פעילות גופנית ❖

↩ פעילות גופנית - אמצעי חשוב, אך לא מטרה!

התורה מעודדת אותנו לשמור על גוף בריא. כפי שכתב הרמב"ם (הלכות דעות פרק ד הלכה א): "היות הגוף בריא ושלם - מדרכי השם הוא". ולכן צריך כל אדם להקפיד על תזונה נכונה, הרגלי אכילה נכונים, ואף על פעילות גופנית. כפי שכותב הרמב"ם בהמשך דבריו (הלכה יד) [אחר שהוא מבאר הרגלי אכילה נכונים]: "עוד כלל אחר אמרו בבריאות הגוף: כל זמן שאדם מתעמל ויגע הרבה, ואינו שבע ומעיו רפין [אינו ממלא את כרסו], אין חולי בא עליו וכוחו מתחזק".

אכן הוכח שפעילות גופנית נכונה - מחזקת את השרירים, מחזקת סיבולת לב - ריאה, ממריצה את מחזור הדם, מסייעת להשתחרר מעודף משקל, ועוד, ואף טובה היא לנפש, בבחינת "נפש בריאה בגוף בריא".

כיום, בעידן המודרני, בעקבות כל המכונות, המכוניות והשכלולים למיניהם, המקיפים אותנו בכל צעד - הפעילות הגופנית הטבעית הצטמצמה מאוד, ויש צורך בפעילות יזומה. לכן טוב מאוד לקחת חלק בפעילויות כאלו. אלא שכמובן איננו רוצים בשל כך, לאבד משהו מן הערכים החשובים לנו.

בנוסח התפילה אנו מתפללים על "חיים של פרנסה, חיים של **חילוץ עצמות**, חיים שיש בהם **יראת חטא**". סדר הבקשות מכוון: איננו רוצים חלילה להיות כמו אומות העולם, אשר העמידו את פיתוח הגוף כערך בפני עצמו, ועשו "אלילות" מתרבות הספורט, כשהם רומסים בדרכם ערכים נעלים. אלא אנו מבקשים פרנסה ובריאות [חילוץ עצמות], למען עבודת הבורא, ובכפוף אליה. חפצים אנו ב"חיים שיש בהם יראת חטא", ולא חלילה בחיים של שחרור יצרים ורדיפה אחר פיתוח הגוף ותענוגותיו.

אשר על כן, בודאי שכל אשה, בבואה לערוך פעילות מסוג זה, צריכה לשים לב לשמירת הצניעות כדת וכדין.

← התעמלות

כמה נקודות חשובות לציון - לגבי התעמלות (עו"ל 505):

* כמובן, שיש צורך לבודד את האזור בו נשים מתעמלות - מנוכחות גברים. ובודאי שלא יהיה בצוות ההדרכה או ההפעלה של המקום שום גבר.

* לרוב סוגי הפעילות - דרוש ללבוש מכנסיים תחת החצאית, כיוון שהחצאית מתרוממת.

* לעיתים נצרכת הפחתה מסויימת מרמת הצניעות, כגון: ביגוד קליל וספורטיבי יותר [חולצת טריקו נוחה וכדומה], או שבתרגילים מסויימים החצאית מתרוממת, והרגליים נותרות בכיסוי מכנסיים בלבד. הדבר אפשרי, מכיוון שאין שום גבר נוכח במקום, וגם יש בזה צורך [כפי שהוסבר לעיל, בענין הצניעות בבית, שגילוי לצורך מותר]. ואולם יחד עם זאת, יש לשים לב, שהדבר לא יביא חלילה לפריקת גדרי הצניעות. הפחתה מרמת הצניעות **שלא לצורך**, כגון, לבישת מכנסיים לבד, שרוולים קצרים וכדומה - חלילה משרה אווירה של הפקרות, פריקת יצרים, וסגידה לגוף. לכן ראוי ונכון להיות לבושות בצניעות ככל הניתן, ולא להפחית מעבר למה שנחוץ והכרחי, כגון: להקפיד על פתח צוואר סגור, שרוולים ארוכים, כיסוי ראש לנשואה וכדומה.

* אין הצדקה ללבוש בגדים צמודים בזמן ההתעמלות. הטענה כי לבישת בגדים צמודים בשעת ההתעמלות מחזקת את השרירים ומסייעת בהורדה במשקל - הופרכה זה מכבר. המציאות היא, שהתעמלות בבגדים רחבים מעט, איננה פחות נוחה או פחות יעילה.

* פעמים רבות משמיעים מוזיקה כליווי לתרגילים. מוזיקה שמחה ונעימה, יכולה להועיל, לתת קצב ואווירה טובה. אך יש להיזהר מאוד מלהשמיע מוזיקה פרועה וקלוקלת, המשפיעה מאוד לרעה על הנפש [ראי בספר "פלא יועץ", ערך שיר, לגבי הנזק שגורמת מוזיקה חסרת תרבות לנשמתו העדינה והמשכלת של היהודי]. (עו"ל 508)

* יש להימנע מתנועות גוף שאינן צנועות במהותן. תנועות גסות ובלתי עדינות, המביעות פריצות, יזיקו לנפש האשה [אם כי לאט ובדקות], ולכן אין לעשותן אף לצורכי התעמלות. כמו כן, ריקודים למיניהם - יהיו ריקודים עדינים ויפים, ולא חלילה ריקודים מגושמים, המשדרים פריצות. (עו"ל 508)

סיפור

יופי של נוף

מספרת אשה: "עברנו לפני מספר שנים לדירה בשכירות, בשכונה חרדית בארץ. הבניין היה ממול למתנ"ס השכונתי. בערב שלמחרת מעבר הדירה, הבחנתי, שמחדר הילדים נצפה חדר ההתעמלות של המתנ"ס, ובו התקיים שיעור התעמלות לנשים. הזדעזעתי מאוד, היות ולאולם לא היו וילונות. אמרתי לעצמי שאסור לעבור על זה בשתיקה, כאשר כל שכן יכול בקלות לעמוד ולהביט בנשים המתעמלות מחלון ביתו. כבר למחרת בבוקר ניגשתי למתנ"ס וביקשתי לדבר עם האחראית. אך היא לא היתה. פניתי למזכירה ואמרתי לה שלא ייתכן שבשכונה חרדית יצפו שכנים בדבר כזה. הצעתי לה לשים וילונות, אך היא אמרה שהאחראית על האולם נמצאת כרגע בחו"ל ותחזור רק בעוד חודש. עוד באותו יום קניתי וילונות כנדרש מכסף שחסכתי זמן רב, וויתרתי עליו ולו רק כדי שלא ייכשלו השכנים בראייה אסורה.

לא עברה שנה, ובסייעתא דשמיא זכינו לגור בדירה משלנו, כשמכל חלון נצפה נוף מדהים, ומהחלון בחדר הילדים, נצפה... בית מדרש גדול, ובו רואים תלמידי חכמים השוקדים על התורה הקדושה. בזכות שהצלתי אחרים ממראות אסורות, הקב"ה החזיר לילדי שיסתכלו רק בדברי קודש. תודה לה'! היה משתלם!" (0504-141441)

הליכה - הליכה היא דבר בריא. אבל... היא נעשית ברחוב. והרי התורה אומרת: "כל כבודה בת מלך פנימה"! [כפי שעוד נרחיב בהמשך, שנכון שאשה תמעט ביציאות - כפי הצורך ולא יותר]. לכן, הדבר נתון לשיקולה של כל אשה, אם יש לה צורך בהליכה, או שהיא יכולה למצוא לכך תחליפים אחרים. אשה שחשה ומבינה שיש לה בזה צורך - צריכה לשים לב לשמור על צניעות ועדינות. אין צורך שכל הרחוב ידע שהגברת כעת "בהליכה"... כשהיא צועדת בספורטיביות, עם נעלי ספורט בולטות וסוו'צ'ר קשור במותן, וידיה נעות במרץ קדימה ואחורה [וכשעומדת ברמזור ממשיכה לנוע במקומה]... אלא לשמור על מראה עדין שאינו מושך תשומת לב. ובודאי עדיף למצוא מסלול שקט שאין בו הרבה עוברים ושבים.

← רחצה בים ובבריכה

רחצה בים או בבריכה הינה מועילה, בריאה ומשחררת. אבל אסור שאווירת המים והרחצה תהווה חלילה סיבה לפריקת עול ולאיבוד רגש הצניעות והבושה, כפי שלצערנו קורה אצל התועים מדרך ה'.

* כמובן, שאין כאן צורך להאריך, איזו רעה נוראה יש ברחצה במקומות מעורבים, הגורמת לנשים ואנשים לאבד כל מוסר וצלם אנוש. בודאי שיש להתרחק כמטחווי קשת ממקומות אלו, ואף אם האשה יודעת שהיא תשמור על עצמה ותלך בצניעות, חלילה לה מלהתקרב למקום עבירה נורא שכזה. אשר על כן, על הנשים להקפיד לרחוץ אך ורק במקומות רחצה נפרדים, לנשים בלבד, כי אין שום היתר לרחוץ במקום מעורב.

* כידוע, בים - בכל חופי הרחצה, תמיד נמצא מציל גבר. הדבר נצרך מטעמי בטיחות, שכן נדרש

כח פיזי רב אל מול סכנות הים. פעמים רבות מלבד מן המציל נמצאים גברים נוספים, כגון: מצילים נוספים, סדרנים, בעלי קיוסקים, מוכרי כסאות וכדומה, ולכן אסור לאשה לשהות בחוף הים בלבוש חלקי, אלא חובה ללבוש לבוש מלא ולהבטיח את כיסוי כל הגוף כראוי. (מז"ל קלה)

* בבריכה - יש להקפיד ללכת לבריכה שיש בה מצילה ולא מציל. נוכחות של מציל בבריכה הינה בעייתית מאוד, אף כשהאשה לבושה בצניעות. וזאת מכיוון ששטח הבריכה הינו קטן יחסית, והמציל נמצא ממש בקרבת הרוחצות. הדבר מהווה מכשול של ממש, בפרט לנוכח העובדה, שסכנות הבריכה הינן מועטות, והמציל איננו כה טרוד במלאכתו.

* אשה הרוצה ללכת לבריכה לשם שחייה, ביצוע תרגילים במים וכדומה - בודאי שלבישת חלוק תפריע לה בכך. לכן, אחר שבדקה שאין בבריכה נוכחות של גברים כלל [אף לא עובדי תחזוקה וכדומה המזדמנים באקראי], וכן בדקה שהבריכה סגורה כראוי ואין יכולים להשקיף עליה מבחוץ, מותר לה לשחות ללא חלוק, כיוון שיש לה צורך בדבר. אולם, כפי שהוסבר לעיל, ראוי ונכון למעט בגילוי הגוף, כשאין הדבר נחוץ. לכן ראוי שתלבש בגד ים בסגנון צנוע [ניתן להשיג בחנויות שונות - בגדי ים עם שרוולים מהודקים, שאינם מפריעים לשחייה, וכיסוי חלק מן הרגליים], וכן אשה נשואה תקפיד לכסות את ראשה בכובע ים [שאין זה מפריע לשחייה אלא אדרבה נח יותר]. כמו כן ראוי שביציאתה מן המים, תלבש מיד חלוק או תתעטף במגבת גדולה, ולא תסתובב בבגד ים בלבד. כאמור, בכך שהיא איננה מגלה מעבר למה שנחוץ לה, היא שומרת על רגשות הצניעות ויראת השמים שלה.

* בבריכה כנ"ל [שאין נוכחות גברים כלל], נשים שאינן שוחות, אלא רק אוהבות להשתכשך במים ולרחוץ בהם להנאתן, והחלוק איננו מהווה עבורן הפרעה - נכון וראוי שתלבשנה חלוק אף כשהן במים. (מז"ל קלו. עו"ל 504)

❖ חינוך הבנות ❖

↩ צופיה הליכות ביתה

הפסוק באשת חיל אומר: "צֹופִיָּה הֲלִיכוֹת בֵּיתָהּ". ומפרש רש"י: "היא בביתה נותנת לב על צורכי בני ביתה, **איך ינהגו באמת וצניעות**". המילה "צופיה" שונה מן המילה המקובלת יותר "רואה", ופירושה: מבט חוקר אל העתיד [ככתוב בתפילת ראש השנה: "צופה ומביט עד סוף כל הדורות"]. האם, אשת החיל, יודעת כי פיתוח מידת האמת והצניעות בלב ילדיה הינו תהליך ארוך והדרגתי, שיש לצפות אותו עוד מרחוק, ולטעת זאת בילדיה כבר מגיל רך.

רגשות צניעות הנזרעים באהבה בגיל הרך, ישתרשו היטב היטב בנפש, ויניבו פירות מתוקים ומשובחים, כמו שאמר שלמה המלך: "חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה". כאשר מחנכים את הנער או הנערה בתחילת דרכם [על **פי** דרכם - בפתח דרכם, כמו "פי הבאר"], אזי החינוך יהיה מושרש היטב, עד זקנה ושיבה.

[ולמעשה - זוהי המטרה האמיתית של כל ימי הילדות. בימי קדם, לפני שנולד יצחק אבינו ע"ה, לא היו קיימים ימי ילדות כלל. כלומר: האדם לא היה נולד כתינוק חסר אונים, אלא כיצור בוגר, המסוגל לתפקד כראוי כעבור זמן קצר בלבד. כמו אצל רוב בעלי החיים, המגיעים במהירות לתפקוד בוגר. אולם כאשר נולד יצחק, התהווה צורך שאב יחנך את בנו לחיי תורה ואמונה בה', וכך תעבור שושלת האמונה, שהתחילה מאברהם, מדור לדור. ואכן יצחק הוא הראשון באנושות שנולד כתינוק, חסר אונים, כדי שאביו אברהם יוכל לגדלו בדרך האמונה (כמבואר בהרחבה בחוברת "כבוד אב ואם בהלכה ובאגדה" עמוד 52). נמצא אם כן, שלימי הינקות והילדות ישנו תפקיד חשוב לאין ערוך. הם אינם רק כתחנת מעבר סתמית לעבר ימי הבגרות, אלא מטרתם להכשיר את האדם לחיי תורה ואמונה. וזוהי משמעות המילה "חינוך", שפירושה הקדשה והכנה לייעוד מסויים].

יש לדעת, כי כאשר נערה מגיעה לבגרות, מתחילים לצוץ הניסיונות והקשיים בענייני הצניעות, מפני שמתחילים להתפתח בה רצונות ושאיפות שונים, העלולים להיות מופנים לכיוונים שליליים. בשלב כזה, כבר קשה להתחיל לחנך ולהדריך לצניעות. לכן חייב להיות חינוך טוב לצניעות - **שיקדים** את הניסיונות הללו. ההשפעות הטובות חייבות להקדים ולקדם את פני ההשפעות השליליות. שהיא תזכה לראות את האמת במלואה, עוד בטרם תהיה לשקר הזדמנות להציג את עצמו! וכך תהיה לה התייחסות נכונה לכתחילה, עם חוסן פנימי לעמוד מול פיתויים וניסיונות.

מרחבי פעולה לפיתוח רגש הצניעות בגיל הילדות: * נכון להרגיל את הילדים להתלבש בצניעות, ולא לשהות ללא צורך בגילוי הגוף. * נכון ללמדם שיש להתלבש בפרטיות, בחדרם למשל, ולא בסלון. כך הם יפנימו ויחושו, שלא יתכן להופיע לעיני הסובבים ללא לבוש ראוי. * להקפיד על כיסוי הרגליים בעת משחק - להזכיר לילדות הקטנות בקביעות לשבת בצורה מכובדת, כאשר החצאית מכסה את הברך. וכמו כן להקפיד על כיסוי המרפק בעת הרמת היד וכדומה, עד שהדבר יהיה להן להרגל טבעי והכרחי. וכמובן שיש לעשות זאת באופן חיובי של עידוד, ולשבחן כאשר הן נוהגות כך. * להרגיל ילדות שאין לצעוק או לדבר בקול רם מידי, בפרט ברחוב. * יש להרגיל בנים ובנות, בני משפחות שונות, לשחק בנפרד, כבר מגיל צעיר ביותר. "בנים משחקים עם בנים, ובנות משחקות עם בנות". הדבר קובע הרגל נכון בנפש, נעשה חלק מגישה ברורה ופשוטה בחיים, וגם מונע תחושות חיבה בלתי רצויות המתפתחות בשנות הילדות המאוחרות. [וקרובי משפחה או שכנים המשחקים יחד, אם זה רק **דרך עראי,** אין צריך להקפיד עליהם אלא מגיל תשע ומעלה. ובכל אופן צריך לפקוח עין ולהשגיח עליהם, ואפילו על אחים ואחיות, שלא יגיעו בסתר לדיבורים ומעשים בלתי צנועים (גן נעול על הלכות צניעות)]. * הקפדה על שפה נקיה! * כשנותנים מחמאות על בגד, להביע בהערכה את ענין הצניעות, כחלק מיופיו ומעלתו של הבגד. "איזו חולצה נהדרת, השרוולים שלה יכסו מצויין את המרפק גם כשתשחקי בכדור".

מלבד הנ"ל, ישנו **חיוב הלכתי**, שאף ילדות לא תופענה ברשות הרבים בחוסר צניעות. ולכן יש להקפיד אף לילדות קטנות [מגיל 3. ויש אומרים שהחיוב הוא מגיל 6, אך אף לדעה זו ראוי ונכון להתחיל להקפיד על כך מגיל 3, משום חינוך], ללבוש שמלה ארוכה אחורי הברך, עם שרוולים ארוכים ופתח צוואר צנוע. וכמו כן ללבוש גרביים. והנכון יותר להלבישן גרביונים, מפני שהן רגילות לקפוץ ולרוץ, כך שהשמלה מתרוממת לעיתים. * יש ללמדן להיזהר מגילוי המקומות המכוסים אפילו באקראי, כגון בקפיצה בחבל וכדומה.

*רכיבה באופניים לאשה נוגדת את הצניעות, ועל כן יש להקפיד שבנות מעט גדולות [בערך מגיל 6] לא תרכבנה על אופניים בחוץ. (מז"ל צג)

אומר הרב לוגסי שליט"א: יש להזכיר את הניסיון המצוי פעמים רבות, בפרט אצל ילדות שגדֵלות, ושוכחים כי השמלות אינן גדלות עמן, כמובן... והרבה פעמים, בעיקר מחוסר תקציב, "סוחבים" עוד עם אותו בגד, אף שמתקצר באורכו או ברוחבו. זהו ניסיון של "בכל מאודך" - "בכל ממונך", לאהוב את ה' בכל ממוננו, ולא להתרשל ולא "לסחוב" את הנשמה של הילדים לגיהנם. וודאי שהוצאות כאלה יחזירו מן השמים בכפל כפלים יותר, שכל המטרה למנוע מפריצת גדרי הצניעות והעמדת הקדושה על מקומה.

חינוך בגיל הנערות - מגיל 12, הנערה אחראית לעצמה, ובעקרון החובה מוטלת עליה לשים לב לצניעותה כראוי. ואולם בדרך כלל עדיין היא זקוקה ליד מכוונת ולהדרכה נכונה מצד אמה. אך יש לשים לב, כי ישנו הבדל בין חינוך בשנות הילדות, לחינוך בשנות הנערות. בעוד שבגיל

הילדות, ההורים פועלים יותר על הרגש ומעצבים את התחושות הטבעיות של ילדיהם, הרי שבגיל הנערות עליהם לפנות כבר אל דעתם ושכלם, כדבר איש אל רעהו. לכן בעוד שבגיל הילדות ההורים "מכתיבים" לילדיהם מה ללבוש ומה לעשות [בנועם כמובן], ולא בהכרח שיש לצרף לכך הסברה שכלית, הרי שבגיל הנערות והבגרות יש לפתח יותר את ההסברה השכלית. [עייני בהרחבה בספר "אוהל יעקב ולאה"].

בגיל זה, כאשר אם ובת יוצאות יחד לקניית בגדים, חשוב מאוד שהאם תסביר לבתה ותכוון אותה בבחירת בגד הגון וצנוע, ובשלילת בגדים שאינם כאלה. עליה להסביר לה מדוע בגד מסויים איננו מתאים, כגון: פתח הצוואר רופף מכדי שיהיה כשר, אורך השמלה אינו מתאים, השרוולים רחבים מכדי להבטיח שלא יופשלו כלפי מעלה ויתגלה המרפק, השמלה נוצצת מידי בגלל הכמות המופרזת של חרוזים ופייטים שנתפרו עליה, צורתה הכללית של השמלה איננה עדינה וכדומה. הבת תראה שהאם דוחה בהחלטיות שמלות שאינן ראויות, ומאידך מוכנה לטרוח ולחפש או לשלם יותר בשביל להשיג בגד יפה וצנוע, וכך היא זוכה לקבל הבנה נכונה, שתעזור לה הלאה, גם כשהיא תתחיל לקנות בגדים לבדה.

המלצות נוספות לגיל זה: * ללמד את הבת תיקוני תפירה קלים. הדבר יעזור לה הן מבחינה פרקטית, והן בתיקוני בגדים לצורך צניעות. * ללמוד יחד הלכות ופרקי חיזוק בצניעות, מתוך רצון להתחזקות משותפת. * לשתף את הבת בהתלבטויות אישיות בנוגע לצניעות, כשבמידת הצורך פותחים ספר או מתייעצים עם דמות מתאימה לבירור הענין. וכן אף לשתף בהתגברויות קטנות ובחיזוקים שונים.

❖ חובת התוכחה ❖

אמרו חז"ל (מסכת סנהדרין כז ע"ב): **"כל ישראל ערבים זה בזה".** ובמדרש (ויקרא רבה ד ו): אמר רבי שמעון בר יוחאי: משל לבני אדם, שהיו מפליגים בספינה. נטל אחד מהם מַקְדֵּחַ, והתחיל קודח תחת מקום מושבו. אמרו לו חבריו: למה אתה עושה כן? אמר להם: מה אכפת לכם, הלוא תחת מקום מושבי אני קודח! אמרו לו: שוטה שכמותך, והלוא אתה מציף עלינו את הספינה! כך, כשאדם מישראל חלילה חוטא, אין זה רק עניינו הפרטי, אלא הדבר מזיק לכלל ישראל.

מן התורה, כאשר רואה האדם את חברו חוטא, חייב הוא להוכיחו ולשדלו לחזור למוטב, כמו שנאמר (ויקרא יט יז): "הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עֲמִיתֶךָ, וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חֵטְא". כמובן, התוכחה צריכה להיאמר בנועם ובמאור פנים, בצנעה ולא ברבים, כדברי הרמב"ם (הלכות דעות פ"ו ה"ז): "צריך להוכיחו בינו לבין עצמו, וידבר לו בנחת ובלשון רכה, ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו, להביאו לחיי העולם הבא". כלומר התוכחה צריכה להיות נובעת מתוך אהבה ואכפתיות, כפי שאנו רואים שמיד בפסוק הבא כתוב: "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ". אולם תוכחה שנובעת מתוך גאווה, התנשאות וכדומה, ושאינה נאמרת בצורה נכונה וראויה, טוב יותר שלא תיאמר כלל.

את גודל חיוב התוכחה אנו למדים מן ההלכה הבאה: "חיוב מצוה זו - עד הכאה, כלומר שחייב המוכיח להרבות תוכחותיו אל החוטא, עד כדי שיהיה קרוב החוטא להכות את המוכיח!" (החינוך מצוה רלט). עד כדי כך! אילו היתה לנו הבנה מספיק נכונה, עד כמה החטא מזיק לאדם, היינו מבינים טוב יותר את הדרישה הזו, כפי שאנו מבינים שעלינו למנוע בכל כוחנו מאדם להזיק לגופו, כמו ליטול סמים וכדומה.

נבהלתי ונחרדתי למראה הארתי, השוכבת בבית החולים - חולה ומיוסרת. חשתי שהיא מפנה אלי עיניים מאשימות.

- "הרופאים אומרים שיש בגלל משקה הקפוג'ונה שהגיתי לשתות".

- "כן, נכון", אני עונה בשפה רפה.

- "מה נכון? את יודעת את מה? אף למה לא אמרת לי? לא היה אכפת לך שכבה אטבולי?"

- "אה.. כלומר... חשבתי שאת יודעת. בעצם מה כתוב בספרי רפואה. אף חשבתי..."

- "מה חשבת? את רואה אותי שותה, ולא אומרת לי כלום?"

- "תראי אני לא יכולה לכפות את הדעות שלי על אנשים".

- "מה דעות לא דעות, מה יש כשוט. היית יכולה להגיל אותי".

- "כן, אבל את יודעת. קפוג'ונה עשו תעמולה מאסיבית, ושטפו לאנשים את הראש, הרגשתי שקשה לי לשכנע. ובפרט שראיתי שאת כל כך נהנית לשתות, ויש לך בבית עוד ארגז שלם. איך הייתי מצליחה לשכנע אותך להפסיק ולעזוק את הכל?"

- "מה מאת אומרת? היית צריכה לעצר אותי, לעצם אותי. לייבש אותי בתוצאות הקשות והנוראות".

- "אם את מוכרת, אמרתי לך פעם אחת, ולא הפסקת".

- "אני לא בדיוק מוכרת. אבל לומר פעם אחת מה לא מספיק. כבה לא מתנהגת החברה אכפתית. אם את רואה שחברה שלך לא מביעה פעם אחת, תגידי עוד פעם, ועוד פעם. ואם היא לא קולטת, תראי לה ספרים ומחקרים, תמחישי לה את הכאב. תעשעשי קצת, תעשרי!!! לא יכולת לתת לעה לקרות! תראי כמה אני טובלת".

- "פעם אחת באמת סיפרתי לך על מישהי שחלתה ומאוד טובלת. אבל את פעמת ולא אהבת שאני מנסה "להפחיד" ו"לאיים" עליך. עשית שמי לא הדרך. ובכלל, אמרת, משקה הקפוג'ונה כל כך עשים ונהדר, שאת לא מאמינה לכל השטויות שמספרים עליו".

- "חבל. באמת הייתי סיפשה. הייתי צריכה לפחות להדוק ברגינות מה אומרים המחקרים. לא להתעלם מהוכחות ברורות. אבל בכל מאת אני עדיין מתפלאת גם עלייך. מי שאוהב ואכפת לו באמת, מי שבואב לו שהשני יטבול, אינו מרפה. הוא חוזר ואומר שוב ושוב, אינו מתייאש והולך".

- "אבל באמת היה לי קשה עם הכעס והתגובות הקרות והמעלעלות שלך".

- "אבל לא הרבעתי לך. נכון? אף כל עוד שלא הרבעתי לך, היה אסור לך לעצוב אותי לנפשי!", היא פרצה בבכי מיוסר, ודמעותיה התערבו בדמעותי. באמת, איך נתתי לה כבה להמשיך לשתות?!

כותב הרמב"ם (ספר המצוות עשה רה): ציוונו להוכיח את החוטא או מי שירצה לחטוא, ולמנוע אותו ממנו במאמר התוכחה. ואין ראוי שיאמר: 'אחר שאני לא אחטא, אם יחטא אחֵר זולתי, מה לי עם אלהיו', זה הֶפֶך התורה! אבל אנחנו מצווין שלא נחטא ושלא נעזוב זולתנו מאומתנו שימרה... ומנין שאפילו הוכיחו שתים או שלוש פעמים, שחוזר ומוכיח אותו? שנאמר (ויקרא יט-יז): ''הוכח תוכיח'', **אפילו אלף פעמים!** יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות [שיסמיק ויתביישׁ]? תלמוד לומר (ויקרא יט-יז): "ולא תשא עליו חטא". וכבר בארו חכמים, **שחיוב מצוה זו על כל אדם, ואפילו הפחות לנכבד** הוא חייב להוכיחו, **ואפילו קלל אותו ובזהו** - לא יסור מלהוכיחו עד שיפריז, כמו שבארו מקבלי התורה ואמרו (גמרא ערכין טז ב): **עד הכאה.**

ספר החינוך אומר: "מי שבידו להשיבו ולמחות בו ולא מחה, הוא נתפש על חטאו". ומאידך: "אם ישוב החוטא [בעקבות התוכחה] יהיה לו בזה שכר גדול".

מספרת מירי מאשדוד: בתקופה מסויימת כיתי ברוך ה' להתמכר בנושא אורך החצאית. הבנתי את חשיבות הענין, והתחלתי בהדרגה לקנות חצאיות ארוכות יותר, המכסות אל את השוק. והנה ערב אחד, אני הולכת לאיבה אירוע, ופגשת את חברתי מן העבר - אני צו לבושה בחצאית ממש מאפירה: חצאית ברה וקצרה, שאל את הברך בקושי מכסה. קשה לי להדגיר את הרגשתי המדוייקת. אבל אני חושבת שאם אני כנה עם עצמי, היו לי קצת רגשות התנשאות לאמור: "אני דתיקה ומצוינת. מהדרת במצוות כמו שצריך. ואילו היא... ה' יראם". יחד עם צאת ישבנו ופטפטנו, כי בסך הכל אני מחבבת אותה.

כשחזרתי הביתה, הטרידו אותי מחשבות רבות. חשבתי לעצמי: היה ברור לכאוב לי שהיא לבושה כך. וזה לא כל כך כאב. אם אני מבינה באמת שהלבוש הזה הוא אסור ומאור ורע בעיני ה', ומי שמתלבשת כך גם גורמת רעה גדולה לעצמה, ובכל זאת אני אדישה, הדבר מראה שאין לי מספיק אכפתיות כלפי חברתי. כביכול, שהיא תישרף בגהינם של עצמה, העיקר שאני את עורי הצלתי. ומלבד זאת איפה אהבת ה' שלי? מי שאוהב את ה' - לא אכפת לו לראות שעורמים לו בגדר?! והוא עוד מסוגל גם קצת להתגאות בזה?!

בקיצור, ממחשבה למחשבה, הגעתי למסקנה, שבעת מוטלת עלי חובה - להתקשר לחברתי, ולהסביר לה בנעם את האיסור הכרוך בלבוש זה. בפרט שאני יודעת ומרגישה, שיש סיכוי שהיא תקבל ממני.

אבל מן המחשבה - ועד המעשה, היה המרחק גדול מאוד! הרגשתי שזה בשבילי ממש "קריעת ים סוף". אני בטבעי טיפוס מאוד נח ולא ביקורתי, שאינני אוהב להעיר הערות הרגשתי קושי עצום, כאילו אינני מסוגלת לכך. אך מנגד - לא יכולתי להתכחש למצוה המפורשת שכתובה בתורה: "הוכח תוכיח את עמיתך, ולא תישא עליו חטא". התורה במפורש אומרת שאני עלולה לשאת בחטאה, כי ביכולתי להוכיח אותה. ובודאי שאין זה בגדר "להעיר הערות", אלא להאיר ולעורר את תשומת ליבה. מן הסתם, אינה מספיק מודעת למעוא מומרת האיסור.

מלחמה פנימית זו נטשה בתוכי בימים הבאים, כשמידי פעם אני מחייבת את מספר הטלפון שלה, ומנתקת. ושוב לומדת חיוג חוזר, ושוב מנתקת... אולי יש כאלה שבשבילן זה לא כה קשה, אך לי זה היה קשה מאוד. בכל פעם אחייבתי, חשבתי איך אתחיל ומה אומר, ומה פתאום שאתרגז לה בעניינים שלה... וניתקתי. עד שברוך ה' התקשרתי [בשוב המלחתי להפסיק למשוב איך ומה, וכמו נמשון לקפוץ למים, דהיינו למעוף על לחצן החיוג...]. היא ענתה, ודיברנו, ושוחחנו. הופתעתי לטובה. היא לא כעס אסרת רגש לבעיות כפי שאולי חשבתי. היה לה קושי, בעלה ביקש ואל קנה, והיה לה קשה לסרב, אבל היא יודעת שזה לא נכון שהיא לבושה כך. היא שוב תעשה חושבין, ותתאלף, והיא באמת ובכנות מודה לי על האכפתיות.

סיימתי בהרגשה טובה מאוד. מצאתי את עצמי מתפללת להצלחתה, שה' יעזור לה להתגבר על הקושי, ואל תכנה בשלום בית אחיתי. הרגשתי שלכשיו אני קצת יותר יודעת מהי ערבות הדדית ואהבת ישראל אחיתית, שאינה מתבטאת בכך שרק יושבים ומפטפטים ובחקים יחד... (בנות מלכים עמ' 32).

* אף הבעל והאשה צריכים להוכיח זה את זה אם ישנה איזו חריגה. ואדרבה הדבר מעיד על קשר נכון ואיתן ביניהם, כפי שכתוב בזוהר הקדוש (ויחי רמה ע"א): "כל אהבה שאין עימה קנאה, אינה אהבה", כלומר דווקא כשבני הזוג מקנאים זה לזה ואכפת להם שלא תהיינה שום חריגות, הדבר מעיד על האהבה והקשר הטוב שביניהם [כפי שכתב פירוש כתם פז: כל אהבה שאין קשור עימה קנאה, אין אהבתו אהבה, כי ייראה שאין אהבתו אלא רק להנאתו, וכשישלים הנאתו, יעזוב הדבר ההוא הנאהב - לזולתו, וזאת היא אהבה תלויה בדבר. אומנם האהבה האמיתית היא שיקשר עימה קנאה מזולתו שלא יהיה חלק לאחרים עמו בה. ובהיות הדבר כן גם הוא לא יתן עינו בזולתה. מכאן למדנו שצריך אדם לקנא לאשתו].

לכן על האשה להוכיח את בעלה, בדרכי נועם ובאהבה, אם היתה לו איזו חריגה בטעות. ועוד יותר מכך, עליה לשמוח כאשר הוא מוכיח אותה בענייני צניעות, ותקבל באהבה את תוכחתו.

צניעות בהנהגה

"וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר, דַּבֵּר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם:
קְדֹשִׁים תִּהְיוּ, כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם". (ויקרא יט א)
רש"י: קדושים תהיו – הוו פרושים מן העריות ומן העבירה,
שכל מקום שאתה מוצא גדר ערווה, אתה מוצא קדושה.

מידת הצניעות והקדושה מחייבת התנהלות כללית - מרוסנת ושמורה, הנהגה של שמירת מרחק מתאים בין גברים לנשים.

מהו באמת המרחק המתאים?

מהי התנהלות מרוסנת ושמורה?

באווירת ה"פתיחות" השוררת כיום בעולם, כמעט אין מקום לשאלות מעין אלו. גדרות נפרצו, מרחקים צומצמו. *באמת, מדוע להיות "קרירים" ו"מסוייגים"? מה קרה, אי אפשר להפגין חמימות? מה אנחנו, אויבים? אי אפשר לצחוק ולפטפט יחד? מה כבר יכול לקרות? [הרי איננו ילדים קטנים...!]. אשה "חמימה" ו"לבבית" - היא כל כך מקסימה ונהדרת. מה יש, אשה חייבת לבלוע מטאטא?*

ואולם, אומר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט קה): "נֵר לְרַגְלִי דְּבָרֶךָ, וְאוֹר לִנְתִיבָתִי"! את ההדרכה הנכונה לחיים נכונים ומתוקנים, אינני מחפש בחוצות ובשווקים. לא דעת הקהל, ולא תפיסות העולם ההמוניות - הם שמכתיבים את דרכי, אלא רק הנחיות התורה הקדושה הן המאירות את דרכי וסוללות לפני את הדרך!

והתורה הקדושה, המעודדת תמיד לידידות ולאחווה, לאחדות ולאהבת הזולת, אכן, דורשת מנגד, גדרים וסייגים ברורים בין גברים לנשים. לא עויינות יש כאן, ולא התנכרות. אלא הדרכה נכונה לחיים מתוקנים. הכרה בחולשות אנוש, והכוונה להתמודדות נכונה, כדי להגיע לחיים נכונים, בריאים ומשגשגים.

ואולי בכל זאת, החיים הופכים למשעממים יותר בשל כך? קודרים משהו, אפרוריים יותר? על כך, משורר דוד המלך בהמשך דבריו (שם פסוק קסב): "שָׂשׂ אָנֹכִי עַל אִמְרָתֶךָ, כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב!". פסוק זה מתייחס למצוות ברית המילה, ובכללה כל שמירת חיי הקדושה, הריסון והצניעות של עם ישראל. קיום מכלול מצוות אלו, יכול באמת להיראות מן הצד - כמגביל מאוד, כשולל מן החיים הרבה ענין והנאה. אבל דוד המלך - מבטא בשירו את מה שחש כל עובד ה' אמיתי: "שש אנוכי על אמרתך!", כאשר אדם מקפיד על מצוות אלה, הוא חש באופן טבעי כמה הן נכונות וראויות, כמה הן משביחות את חייו בכל המובנים, ומביאות לו הנאה ושמחת חיים אמיתית.

← שמירה מנגיעה

כל נגיעה בין איש ואשה, הזרים זה לזה, אסורה. ובכלל זה - אפילו נגיעה קלה שאינה של חיבה.

"דבק מגע"

מחקרים גילו, שהשפעתה של הנגיעה, היא רבה ומרחיקת לכת הרבה מעבר למה שהיא נראית ממבט ראשון. למעשה הובילו למסקנה, שהנגיעה היא צורת התקשורת העוצמתית ביותר.

מגע נעים, בכוחו להאט את קצב הלב, להפחית לחץ דם, לשחרר אנדורפינים, שהם משככי הכאבים הטבעיים של הגוף שלנו, ולצמצם את רמת ההורמונים הקשורים לסטרס.

המגע - יוצר תחושה מיידית של קרבה, אף כשמדובר באשלייה דמיונית. גורמים מסחריים מגייסים עובדה זו לקידום מכירותיהם. טפיחה קלה על השכם, נגיעה קלה ביד - גורמים לבני אדם לשנות את דעתם, לרכך את עמדותיהם ואף לפתוח את ארנקיהם... כמובן, שכשמדובר במגע בין איש לאשה, ההשפעה היא רבה ועמוקה הרבה יותר.

העור הוא האבר הגדול ביותר בגוף האדם. יש בו מיליוני קולטנים חושיים - 8,000 **בקצה אצבע אחת** - השולחים אותות למח העצם ולמוח באמצעות מערכת העצבים. כך אנו מבינים את חומרתה של נגיעה בין איש ואשה זרים - **אפילו באצבע קטנה**.

אילו היתה הנגיעה - מוצר הנמכר בסופרמרקט, היתה חובה לצרף לו את התווית:

דבק מגע
חזק בהדבקה! יעיל! מהיר!
אזהרה: חומר חזק במיוחד. לשימוש מבוקר בלבד. הרחק מהישג ידם של אנשים זרים

* **לחיצת יד -** אסורה בהחלט! ומעשה שהיה: בחור ישיבה מאנגליה - אביו נישא בשנית. בפגישת ההיכרות בין האשה לבין הבן, ביקש האב מבנו שילחץ את ידי האשה. אך הבן נמנע מכך. האב גער וכעס מאוד, וקרובי משפחה שנוכחו במקום התערבו וטענו שיש כאן ענין של שלום בית וכיבוד אב. החליט הבן לשאול את הגאון החזון איש זצ"ל. אמר החזון איש באופן חד משמעי: "חוק ולא יעבור, איסור גמור".

* **ילדים וילדות -** נגיעה של חיבה, כגון חיבוק ונישוק, אסורה כבר מגיל קטן: לאשה אסור לחבק ולנשק ילד מעל גיל 9, ולגבר אסור לחבק ולנשק ילדה מעל גיל 3.

ואף לגבי **חיבוק ונישוק בין אח לאחות**, כתב השלחן ערוך (אבן העזר סימן כא סעיף ז): "הרי זה מגונה ביותר, ודבר איסור הוא, ומעשה טפשים. **שאין קרבים לערוה כלל, בין גדולה בין קטנה".**

* **קרובי משפחה -** מותר לאיש לנשק את אמו, סבתו, בתו ונכדתו. וכן מותר לאשה לנשק את אביה, סבה, בנה ונכדה.

אח ואחות - פעמים שיש להקל בנגיעה בעלמא שאינה של חיבה.

אין להתיר לכתחילה ללחוץ יד בין אח לאחות, ואולם המיקל בלחיצת יד בלבד לאחר שלא התראו זמן מרובה, יש לו על מה לסמוך.

אולם **דודים, בני דודים, גיסים, חם, אבא חורג** וכדומה - דינם כאנשים זרים.

ישיבה באוטובוס או בהסעה - אף שמעיקר הדין מותר לשבת ליד גבר זר אם אינה נוגעת בו, מכל מקום יש להימנע מלהגיע למצבים אלו ולהקפיד לשבת אך ורק ליד אשה.

עצירת טרמפים - סכנה גדולה לאשה לנסוע בטרמפ על ידי אנשים זרים, ואין להקל בכך כלל. ובלאו הכי, לאור המצב הבטחוני כיום, הדבר מהווה סכנה הן לגברים והן לנשים.

נסיעה במונית - * כשאשה נוסעת במונית, הנכון שתשב במושב האחורי, ולא ליד הנהג, משום שיש בזה קירבה, [פרט למקרה שכל המקומות מאחור תפוסים, שאז אין זה מתפרש כקירבה]. * רבים מנהגי המוניות נוהגים לפתח שיחה עם נוסעיהם, על האשה להיזהר לבל תיגרר לכך. * אם במשך הנסיעה הנהג מדליק רדיו עם תוכן או שירים שהאוזן סולדת מהם, צריך לבקש ממנו בנימוס לכבות את הרדיו, ויש לכך גם הצדקה מבחינה חוקית. [לחילופין, כאשר הדבר אינו מתאפשר, כגון באוטובוס, היא יכולה להשמיע לעצמה שירים או שיעורים תורניים על ידי 'נגן' או על ידי חיוג לקווים ייעודיים כמו 'קול הלשון' (03-6171111), 'הקו שלך' (054-8529999) וכדומה. מומלץ מאוד לשמור מספרים אלו ודומיהם בזיכרון של הנייד לכל מקרה של תור מתמשך, נסיעה ארוכה וכל עת מצוא].

סיפור

הנה מה טוב ומה נעים...

סיפרה אשה מרמת גן, כי קראה בחוברת "להיות את" מהדורה ראשונה, שאין לאחים ואחיות לנשק זה לזה. והיות והיא בעלת תשובה, ואחיה עדין לא התחזק כל כך בשמירת התורה והמצוות, לא ידעה להשית עצות בנפשה מה לעשות, שכן בכל מפגש ביניהם היו נוהגים עד עתה לחבק ולנשק זה לזה, ואיך תוכל להסביר לאחיה לחדול מכך?! והנה הגיע עת נסיון, היא נסעה לשבת עם משפחתה אל אחיה הגר בדרום. לפני המפגש עם אחיה, נשאה תפילה לה' מעומק ליבה שיעזור לה שלא להיכשל. כשהגיעו לבית האח, הוא עדין לא היה בביתו. כעבור כמה דקות, באה לצאת לרגע מהבית, והנה אחיה עולה לקראתה בחדר המדרגות. היא התכוננה להתחיל להסביר, חשה מבוכה, אך החליטה להתגבר עליה, אולם להפתעתה, אחיה נעמד במרחק מה ממנה, והקדים לומר לה: "חנה, תראי, חשבתי לעצמי שזה לא מתאים... העיקר שאנחנו מתראים ושמחים להיפגש. אז מה שלומך, ומה שלום בעלך והילדים?...", וכך המשיכו לדבר באחוות אחים מספר דקות.

אותה אשה מספרת כי הדבר גרם לה התרגשות גדולה מאוד, בראותה עד כמה מסייע הקב"ה למי שרוצה באמת ובתמים לשמור את תורתו ומצוותיו.

↩ הפרדה במוסדות החינוך

המסגרת החינוכית בה מתחנכים הבנים והבנות צריכה להיות בהפרדה מלאה - בנים לבד ובנות לבד. אין לתאר ואין לשער את גודל החשיבות והנחיצות שבכך. לימוד מעורב, הרי הוא ניגוד גמור לדרך התורה הקדושה.

מלבד כל האיסורים הכרוכים בלימוד מעורב, יש לתת את הדעת אף על הנזק הנפשי הנגרם ממנו, בעיקר לבנות. ממחקרים שנערכו בארצות הברית, עולה כי בנות הלומדות בבית הספר בכיתה שיש בה בנים, חשות משניות, ובחלקן אפילו מאויימות, ואינן מרוכזות בלימודים כראוי. גם הבנים בכיתות אלו טרודים בעניינים אחרים ואינם מרוכזים כראוי בלימודים. פיצולם לכיתות נפרדות, העלה את הישגי לימודיהם של הבנים, ועוד יותר מהם - את הישגי הלימודים של הבנות ("מפתחות לחיים" עמוד 284). כמובן, הישגי הלימודים - משקפים דברים נוספים. אם ההישגים עלו - משמע הבנות כעת רגועות ונינוחות יותר, טוב להן, ראשן נקי מבלבולים למיניהם, ויש להן מרחב מחיה טוב ורגוע יותר לפיתוח האישיות וחיי החברה.

וכאן המקום לעורר, אף על הקפדה ושימת לב כללית - בנוגע לבחירת מוסדות החינוך. מוסד החינוך בו מתחנך הילד, משפיע עליו לכל החיים, ומעצב את השקפת עולמו וגישתו לחיים. לכן יש להקפיד מאוד על מקום לימודים איכותי, ששוררת בו אווירה חיובית וטובה, ומחנך ליראת ה' טהורה, ולקיום התורה והמצוות באהבה ובשלימות. הורים אחראיים ונבונים, הרואים לנגד עיניהם את טובתו האמיתית של הילד, ברוחניות ובגשמיות - מעמידים שיקולים חשובים אלו - בראש סולם העדיפויות, מעל שיקולים של נוחות, קירבת מקום, תנאים מעולים וכדומה, ובודאי אף אינם מתחשבים בדעותיהם של שכנים או קרובים שאין להם הבנה נכונה בענין.

↩ הסתכלות

חובה על האיש לשמור את עיניו מלהביט על אשה זרה, כמו שנאמר בתורה (במדבר טו לט): "וְלֹא תָתֻרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם". אמרו על כך חז"ל: העין והלב - שני סרסורי עבירה הם [שליחים, מסייעים לעבירה] - שהעין רואה, והלב חומד, ואז הגוף רוצה לעשות את העבירה (רש"י).

גם כשהאשה לבושה בצניעות, אסור לאיש להסתכל בה וליהנות מיופיה [ומותר רק ב"העברה", כשמדבר עימה, אם היא לבושה בצניעות ואינו מתכוון ליהנות ולהביט ממש]. וכמו כן, האיסור חל אף כשהיא מצולמת בתמונה, או בהסרטה וכדומה. (כמבואר בהרחבה בחוברת "הטהרה בהלכה ובאגדה")

שאלה: בגין שמירת העיניים של הסברים שלא נראה לי כאשר איזו פרחה או מיאוס בואלו סולדים מארוות אשה, או משהו בדה. הסם בה נכון?

תשובה: שמירת העיניים איננה מבטאת חלילה מיאוס או עויינות וכדומה. ההוכחה הברורה לכך היא, שדווקא אנשים גדולים וצדיקים - הם הראשונים לדאוג לצורכי אלמנות וכדומה, או לעזור לנשים בכל מיני מצבים [ואילו אלו שיודעים להפגין קירבה וידידות כביכול, אפשר למצוא שהם אטומים ואדישים לצורכי הזולת כאשר הוא נזקק להם]. אלא צניעות ושמירת מרחק בין גברים לנשים - היא, כאמור לעיל, דרך התנהלות נכונה, שאותה התוותה לנו התורה, למען השמירה על חיים מתוקנים וישרים.

ההשלכות מאיסור זה - לגבי האשה:

* אשה שחפצה לשמור על קדושתם של בני משפחתה, נזהרת מאוד שלא להכניס לבית תמונות של נשים, ואף לא דרך "הדלת האחורית", כגון: מכתבים וחשבונות למיניהם שמגיעים לבית - יש לתלוש מהם תמונות לא ראויות. וכן לפעמים ישנן תמונות על מוצרי צריכה שונים, ובפרט מוצרי נקיון, הגיינה, רחצה, טיפוח וכדומה. יש לתלוש את התווית או לכסות אותה במדבקה.

* האשה צריכה למנוע ככל האפשר מצב שתמונתה תהא מוצגת לפני אנשים זרים. ובודאי שאין לה לעשות כן בכוונה תחילה, כגון לתלות את תמונתה [עם בני המשפחה וכדומה] בסלון הבית, באופן שאורחים מגיעים ומסתכלים, או להדפיס את תמונתה במודעת פרסומת, כפי שמצוי היום, שמפרסמים במודעות הפרסומת את תמונתם של נותני השירות כמו מתווכי דירות וכדומה. ובודאי שאין זה מכבוד האשה ומצניעותה לעשות כן. [וכאן המקום לגנות בכל תוקף את אותם עלונים של "פרשיות השבוע" וכדומה שאינם נמנעים מלפרסם תמונות של נשים, ולמרבה הבושה מפיצים עלונים אלו בבתי הכנסת, והרי זה בבחינת: "הֲגַם לְכַבּוֹשׁ אֶת הַמַּלְכָּה עִמִּי בַּבָּיִת"?! (אסתר ז ח)]. כמו כן אסור לאשה לפרסם את תמונתה בפייסבוק וכדומה, שמלבד כל האיסורים והמכשולים החמורים שיש בעצם השימוש במכשירים אלו, הרי שיש מכשול חמור גם בפרסום התמונה, אף אם האשה מצולמת בה כשהיא לבושה בצניעות, בכיסוי ראש וכו'.

↩ מניעת תערובת בשמחות ובאירועים

אירוע ענק ומיוחד - היה מתקיים בירושלים, מידי שנה, בעת שבית המקדש היה קיים. באירוע נטלו חלק כל גדולי וצדיקי הדור, והשתתפו בו כל שכבות העם, אנשים נשים וטף. אירוע זה נקרא: "שמחת בית השואבה". ידוע מה שאמרו חז"ל, כי "מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו" (משנה סוכה ה א). היתה שם שמחה עצומה, שאיננו יכולים לתאר.

במשנה מסופר על ההכנות הרבות שקדמו לאירוע, וביניהם בולטת הכנה משמעותית וגדולה: התקנת יציע מיוחד לנשים, כדי למנוע תערובת של גברים ונשים. חז"ל כינו הכנה זו בשם "תיקון גדול", כלומר זוהי הכנה נחוצה והכרחית, להתנהלות מתוקנת וטובה של השמחה הגדולה.

מאז ועד עתה, עם ישראל מבין ויודע: אירועים עורכים רק כך! בהפרדה מלאה בין גברים לנשים. רק באופן זה אפשר לערוך אירוע מתוקן, שתהיה בו שמחה אמיתית.

הנביא אומר (הושע ט א): **"אַל תִּשְׂמַח יִשְׂרָאֵל אֶל גִּיל כָּעַמִּים"**, השמחות של עם ישראל, אינן כמו שמחות של אומות העולם. להם יש שמחה ריקנית של הוללות, של הפקרות, של פריקת יצרים. אבל לנו יש שמחה מיוחדת, שמחה יהודית אמיתית, עשירה ומרוממת. אנו עם ישראל, איננו נותנים ליצר הרע לחגוג יחד עימנו, אלא דואגים לנטרל אותו, ואז השמחה היא ברמה אחרת לגמרי.

רבות הן העדויות, של אנשים ונשים, אשר לצערנו לא זכו להכיר שמחות מסוג יהודי זה, והנה הזדמן להם להגיע לשמחה כזאת, שנערכה על ידי איזה קרוב משפחה שומר תורה ומצוות - עם הפרדה מלאה. לפני בואם לאירוע, חשבו שבודאי יהיה זה אירוע תפל וחסר טעם, משעמם יחסית. אבל לבסוף הודו והעידו, שמעולם לא חוו שמחה כזו אמיתית ועוצמתית!

פגשתי במדרשייה לבעלות תשובה באורה בעוזה לבמרי. בשיחה קצרה עימה התברר שהיא אמנם נראית כארדית אבל אינה יודעת כלום מהיהדות. שאלתי אותה: "איך זה יתכן? בדרך כלל השיוני בלבוש מגיע בסוף, הייתי בטוחה שאת יודעת הכל"... והיא סיפרה: "הייתי באתונה של קרובת משפחה שארגה בתשובה. פעם ראשונה בחיים שלי ראיתי אירוע בהפרדה מלאה, היתה שם שמחה שאי אפשר להסביר אותה... לא הפסקתי לבכות מהתרגשות. אחר כך ארגתי לעצמי, אם את רוצה גם כאלה אתונה, את לא יכולה להישאר כך בלבוש הזה. יום לאחרת יצאתי מביתי, הופשתי חנות בגדים של ארדיות וקניתי בגדים כמו שהן לובשות יצאתי משם כשאני נראית אחרת. עכשיו הגעתי לכאן להתחיל ללמוד... (מפי הרבנית מ. ב.)

הלכה למעשה:

* חובה על בעלי השמחה לדאוג למחיצה והפרדה מוחלטת בין הגברים לנשים. וטוב להתאמץ ככל האפשר שתהיה הפרדה אף בכניסה, במקומות הנטילה וכדומה.

צריך עיון

חתונה הנערכת כרצון ה' - ברכה לחתן ולכלה!

כתב החפץ חיים: "לפלא בעיני על המחותנים, הורי החתן והורי הכלה, שכל ישעם וחפצם לראות טוב בבניהם, ולהכניסם לחופה, ושיחיו חיי שלום, ויצא מהם דור ישרים, ויזכו לאושר וברכה מה'. וכן תקנו חז"ל שבע ברכות לזוג, שתחול עליהם ברכת ה' על ידי שיהיה כבודו יתברך שוכן בקרבם, ובודאי מאז תחול עליהם הברכה כל ימי חייהם, מפני שמברכים אותם בשם ה'. וכל זה אם נעשית החופה והשמחה כדין וכרצון ה' יתברך, **אבל אם בשמחה מעורבת תוגה, שמשמחים באופן פריצות, השנוא ומתועב בעיני הקב"ה, התוכל לשרות שם ברכת ה'?! היועילו הברכות שמברכים בשמו, בזמן שעוברים על רצונו בשאט נפש?!** ובאמת מבואר בהלכה, שאין לברך "שהשמחה במעונו" בזמן שיושבים אנשים ונשים יחד, וכל שכן שמרקדים יחד. ולא עלה על דעת רבותינו כלל שיימצא כזאת בישראל. וכיוון שהזוג נשאר בלא ברכת ה', מה תקווה יש לקוות באחריתם, משלומם וטובתם?! **ועל כן כל איש ואשה שרוצים באמת בטובת בניהם, שיחולו עליהם כל הברכות שמברכים אותם בשם ה', שישתדלו בכל נפשם שתהיה שמחתם שמחת אמת, כדת התורה, שיהיה לנחת רוח לפני ה'.** ובזכות שמשתדלים לעשות רצון ה' יתברך, יזכם ה' לראות מבניהם דור ישרים, זרע ברך ה'. (גדר עולם פרק ט)

* יש להיזהר ולהקפיד מאוד שיהיה צלם לגברים, וצלמת לנשים. וכן מלצרים לגברים ומלצריות לנשים. ואף אם הדבר כרוך בתוספת תשלום, בודאי שהשקעה זו איננה פחותה בערכה מיתר ההוצאות הרבות שמוציאים בערב זה.

* בחתונה שלא השיגו צלמת, אין להקל בשום פנים ואופן שהצלם יכנס לעזרת הנשים בשעת הריקודים. ואם נכנס הצלם, על הנשים להפסיק מיד מלרקוד, ויאמרו לו באופן ברור שיצא.

* צילומי תמונות משפחתיות שמצטלמים גברים ונשים, יש להקל שהצלם יצלם, וזה עדיף משהצלמת תצלם. [כי אז המכשול יכול להיות יותר גדול, שהגברים המצטלמים יסתכלו עליה, והם כמה גברים, לא כן הצלם הוא יחיד. זאת ועוד, הצלם הוא טרוד בעבודתו, אבל הם אינם טרודים בשום דבר אלא בלהסתכל על הצלמת והמצלמה]. וכן גם בתמונות של החתן והכלה לבדם, יצלם צלם ולא צלמת. [והמהדרים להשתדל שאחד מקרובי המשפחה כמו האח, הוא יצלם את התמונות המשפחתיות, תבוא עליהם ברכה, ומחלקם יהיה חלקנו].

* כאשר הנשים רוקדות בעזרת הנשים באופן המותר [כשהמחיצה סגורה ואין צלם], אם נכנס לפתע מישהו מהגברים, אין זה מונע מהן להמשיך לרקוד, כיון שעסוקות הן בפעולת היתר לשמח את הכלה ובדרך של היתר, כי הלוא הניחו מחיצה, והוא בחוסר יראת שמים שבו, פורץ אותה ונכנס. ומכל מקום מצד מצוות תוכחה ומשורת צניעותן וכבודן של הנשים, יש לדאוג שיעירו למוסר אוזני הגברים הנכנסים שיואילו לפנות את המקום.

* אם עושים צילום וידיאו, יש להיזהר שלא לצלם את ריקודי הנשים, כדי שלא להכשיל אחר כך את אלה שיחזו בצילומים. ואם בכל זאת צילמו את ריקודי הנשים, יערכו את סרט הוידאו ויפרידו את הצילומים של הנשים, באופן שלא יצפו בהם גברים. (אוצר דינים תתד)

* הזמרים והתזמורת - ימוקמו בצד הגברים בלבד, כדי שלא יסתכלו בנשים הרוקדות.

* אין להכניס את הכלה שתשב לצד החתן בעת הריקודים. אלא הגברים ישמחו את החתן, והנשים תשמחנה את הכלה, ללא תערובת כלל. וכמו כן יש לעמוד בפרץ לבטל את המנהג שנוהגים באלו חתונות, שמגביהים את החתן והכלה מעל גובה המחיצה, באופן שרואים אותם מהעֵבֶר השני (גן נעול צניעות). [כתב הרב וואזנר זצ"ל (שבט הלוי ח"א רפד): אודות המנהג שהחתן והכלה זורקים סוכריות זה על זה לעיני הציבור: "הנה מה אומר ומה אדבר, כי מעשה נבלה בישראל, הנלקח מן הגוים ומפריצי עמינו, שיצרם גובר עליהם לפרוץ גדרי הצניעות. ומעשיהם מוכיח על מחשבתם כי רגליהם לרע ירוצו, ומצוה גדולה לעמוד בפרץ, ולא להניח לבני אל חי לרדת שחת". ולצערנו הרב, החלו לעשות כן גם באלו בר מצוות, ומגביהים את חתן הבר מצוה מעל המחיצה, שיזרוק סוכריות על אמו ועל עוד נשים אחרות ממשפחתו, ובודאי שמצוה רבה לבטל מנהג גרוע זה. ומי שלחלוחית של יראת שמים בקרבו, בודאי לא יהין לעשות כן].

* אין להשתתף בחתונה או שמחה מעורבת [שבכך האדם מגרה בעצמו את היצר הרע. וגם יש בזה חילול ה', שמשתתפים במקום שבו גורמים צער לקב"ה. ובודאי שהשתתפות באירועים אלו, גורמת לירידה ביראת שמים, גם לגברים וגם לנשים]. ובמקום שיש חשש למחלוקת ופירוד חס ושלום, יש לשאול חכם, אם מותר להשתתף בחופה בלבד, ולצאת מיד לאחריה.

סיפור

החתונה הבלתי נשכחת

מעשה בזמר ירא שמים, שהיה מצליח ומבוקש מאוד, ואף הוציא לאור מספר דיסקים. באחד הערבים החמן לשיר בחתונה של אנשים "דתיים למחצה". הוא ותזמורתו העמידו את כלי הנגינה על הבמה, שעת החופה קריבה, והוא מבחין שהאולם ללא מחיצה. כיון שכך, שאל את בעלי השמחה "למה אין פה מחיצה"? השיבו לו: "אנחנו יושבים בתערובת, משפחות משפחות, ואחר כך רוקדים בנפרד". אמר להם: "על שום דבר לא כתוב בתורה שהקדוש ברוך הוא בורח, חוץ מהדבר הזה. שנאמר: "לא יראה בך ערוות דבר ושב מאחריך". המשיך וקבע: "מאיפה שהקדוש ברוך הוא בורח, במקום שהשטן נמצא, אני לא שר"! נדהמו בעלי השמחה ואמרו לו: "מה?? תלך מהחתונה ותשאיר אותנו – בלי תזמורת?!", השיב להם: "אני מוכן לשיר, אבל תעשו מחיצה". "לא, אנחנו לא נעשה מחיצה ואתה תשיר". והזמר לא הסכים. הוא החל לשכנע אותם ואמר: "אני מוכן

לשיר בחינם, אל תשלמו לי כלום, אני אשלם לכל הנגנים בתזמורת על חשבוני, במקום לשיר לכם עד אחת עשרה בלילה אני אשיר עד שתים עשרה וחצי, אני אשיר לכם את כל השירים שאתם רוצים, רק למען ה' תעשו מחיצה". בעלי השמחה לא הסכימו לשום הצעה: "אנחנו לא נעשה מחיצה". אמר להם: "אם לא תעשו מחיצה אני הולך". הגיע הדוד של הכלה עם פנים חמורות, ואמר לו: "אתה מבין שלא רק שלא תקבל את הכסף של החתונה אתה עוד תצטרך לשלם לנו פיצויים", השיב לו: "אני מוכן לשלם לכם פיצויים על כך שהשארתי אתכם בחתונה בלי תזמורת". אמר לו הדוד: "זה לא יהיה סכום קטן, אלא סכום של חמישים אלף שקל". אמר לו: "אני מוכן לשלם חמישים אלף שקל פיצויים, אבל אני לא שר איפה שהשטן נמצא". "אתה לא מתבייש?!", אומרת לו הכלה, ופורצת בבכי, "אתה הורס את החתונה". אמר לה: "אני מוכן לשמח אותך, רק תעשי מחיצה. את הורסת את החתונה שלך, את הורסת את החיים שלך בזה שאת מתעקשת". היא לא היתה מוכנה לשמוע, היא התעקשה והזמר לקח את כל התזמורת ויצא. למחרת הוא קיבל טלפון מעורך דין המבשר לו כי הגיש נגדו תביעה משפטית. אמר לו הזמר: "אני לא צריך משפט, כמה כסף אתה רוצה"? השיב לו: "50,000 ₪". הזמר כתב צ'ק ושלח לבעלי החתונה את כל הסכום.

מאותו אירוע, בכל פעם שהזמינו את הזמר לשמחה, היה שואל שאלה ראשונה: "האם יש מחיצה?". לאחר שנה וחצי, הזמר קיבל הזמנה לערוך תזמורת בפדיון הבן. לאחר שברר שבעלי השמחה מתעתדים לערוך מחיצה כדין, שאל אותם בתמיהה: "מה? בפדיון הבן מזמינים תזמורת?", השיבו לו: "כן, תבוא". כאשר הגיע לאולם חשכו עיניו: הזוג שהשאיר ללא תזמורת הם בעלי השמחה! נורא ואיום, עד עתה יש לו 'צביטה בלב' על שנצרך לצער כלה בליל חופתה! כשראה אותם שאל בתדהמה: "אתם מזמינים אותי"? סיפרו ואמרו לו: "תשמע, אנחנו לא היינו שומרים תורה ומצוות ברמה גבוהה, אבל מאוד אהבנו את המוזיקה שלך, לכן הזמנו אותך לשיר בחתונתנו. כשלא הסכמת לשיר, מאוד כעסנו עליך. כל מי שהגיע לחתונה, ראה שאין תזמורת, ושאל מה קרה, וכולם סיפרו לו את הסיפור, שמכיוון שאנחנו לא רצינו מחיצה אתה הלכת. כל המוזמנים צעקו ואמרו את דעותיהם השליליות על מעשה זה. פתאום אח של החתן קם ואמר: "רבותי, תגידו מה שתגידו, יושבים פה ארבע מאות מוזמנים בחתונה, האם יש פה מוזמן אחד שמוכן להפסיד אלף שקל בגלל איזה משהו שחשוב לו? יש לכם משהו אחד שאתם מוכנים להפסיד עליו כסף?? פה אתם רואים יהודי שמוכן להפסיד חמישים אלף שקל, חוץ מהמשכורת שהיה צריך לקבל הלילה, בשביל הלכה, בשביל לא להכעיס את הקדוש ברוך הוא".

הדברים שלו נכנסו לנו בלב, חשבנו: 'אנחנו הולכים לבנות בית, והילדים שלנו ישאלו אותנו: אבא, אמא, מהם הערכים החשובים לכם בחיים? על מה אתם מוכנים לשלם'? לא היתה לנו מנוחה. לאחר זמן קצר הלכנו יחד לסמינר של ערכים, לקח לנו כמה חודשים מהמקום שהיינו עד שחזרנו בתשובה שלימה. עכשיו נולד לנו ברוך ה' בן. ואת הבן הזה אנחנו רוצים בעזרת ה' לחנך, שהוא יהיה מוכן להקריב גם חמישים אלף שקל בשביל מצוה של הקדוש ברוך הוא. אנחנו מחזירים לך את חמישים אלף השקל שקיבלנו ממך כפיצוי, כי נתת לנו מתנה יותר גדולה, נתת לנו את האמונה בה'. אבל את התזמורת שהפסדנו בחתונה, אנו לא מוכנים להפסיד. תעשה אותה עתה בפדיון הבן". מיותר לומר שאותו זמר רקד בפדיון הבן, והרקיד את כולם, בשמחה עילאית שזמן רב לא נודע דוגמתה. (סיפר הרב גואל אלקריף. הובא בשיעורי "מכון במשקל הצניעות")

צריך עיון

הניסיון מורה שאותן משפחות שהתחזקו באמת והלכו בתמימות עם ה' יתברך, ועמדו איתנים בדעתם שלא להשתתף בשמחות אלו, וכל שכן שהם עצמם אינם מארגנים את שמחותיהם בצורה כזאת, **הבינו אותם בני משפחתם וכבדו את דעתם.** אשריהם ואשרי חלקם, שבמקום שבעלי תשובה עומדים, אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. ואמרו בגמרא (מסכת מכות כג ע"ב): צא ולמד ממה שהזהירה התורה שלא לאכול דם, שנאמר: "רק חזק לבלתי אכול הדם, כי הדם הוא הנפש", ומה אם דם שנפשו של אדם קצה ממנו, בכל זאת הפורש ממנו ואינו אוכלו, מקבל שכר. גזל ועריות, שנפשו של אדם מתאווה להם ומחמדתם, הפורש מהם על אחת כמה וכמה **שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות!**".

צא וראה מה כתב בשו"ת זכרון יוסף (הובא במשנה ברורה סימן שלט בבאור הלכה) וזה תוכן דבריו: חיל ורעדה אחזתני, בכל צרותיהם לי צר, על דבר הפרצה הגדולה שעשו פריצי בני עמנו לעבור בשאט נפש על דת ודין תורתנו הקדושה, וחוללו במחולות נערים בני בלי תרבות עם בתולות, והתערבו בהם גם אנשים ונשי אנשים ושעירים ירקדו שם, אוי לנפשם כי גמלו רעה לעבור על דת בפרהסיא, והתורה חוגרת שק עליהם,

וה' יצילנו מעונש זה. ובודאי שכבודו עשה יפה למחות בכל כוחו באנשים האלו. וכל רב ומורה בעירו חייב למחות ולבטל את הריקודים והמחולות של בחורים בני בלי תרבות ובתולות יחד, וקל וחומר בן בנו של קל וחומר לאספסוף אשר בקרבו ותערובות אנשים ונשים. וידוע שאין חילוק בזה בין נשואות לפנויות. ואין לך דרגה גדולה מזו להסתת היצר הרע לזנות, על ידי שמתבוננים ומביטים בני בלי תרבות האלה בפני הנשים והבתולות בעת הריקוד, ופעמים גם אוחזים בידיהם, וקורא אני עליהם "יד ליד לא ינקה מדינה של גיהנם"... כללו של דבר: אין לך גדר ערוה גדול מזה לבטל את המחולות והריקודים של אנשים ונשים יחד, בין נשואות ובין פנויות, ואנחנו שקבלנו את התורה הקדושה, מחויבים לעשות גדר וסייג שלא יעשה כן, והי' לא תהיה.

הוא אף מוסיף ומספר על עצמו: כשרצו מפריצי עמנו לערוך נשף וריקודים מעורבים, מחיתי בידם בכל תוקף, ופקדתי עליהם לבטל מיד את הנשף, ואז הלכו והלשינו עלי אצל השר המושל, וכששלח אחרי, הלכתי אליו וקיבל אותי בכבוד גדול, וכששאל מדוע יצא קצפי עליהם ומה חרי האף הגדול הזה, השבתי לו שזהו נגד דת ישראל וכו', והשיב לי, ראה דבריך טובים ונכוחים, ושיבח וקילס את דת ישראל ומנהגם, ואף הוא נתן פקודה לבטל את הנשף. עד כאן דבריו. ישמע חכם ויוסף לקח. (מהחוברת "כיבוד אב ואם בהלכה ובאגדה" עמוד 129)

* לא רק בשמחות, אלא אף באירועים, כנסים שונים, סעודות ואסיפות גדולות למיניהן, יש להקפיד על הפרדה בין גברים לנשים.

סיפור

שעה ללא תערובת

פעם ביקשו מרבי בנימין מנדלסון, רבה של קרית אתא, לבוא לנאום בפני נוער בבית ספר ממלכתי דתי. ענה הרב, שהוא לעולם לא יבוא למסור שיעור במקום בו אין הפרדה בין בנים לבנות. להפתעתו, באו לקראתו והציעו שיסדרו לכבוד המעמד הפרדה מוחלטת בין הבנים לבנות. הרב התלבט, מצד אחד הסתייג מלמסור שיעור במקום אשר אין דעתו נוחה ממנו, שמא יתפרש הדבר כמין מתן הסכמה למקום. אך לעומת זאת - חשב, כי מסירת שיעור יכולה בהחלט לחזק את ליבות התלמידים לעבודת ה'. שטח בפני החזון איש את התלבטותו, והרב אמר: "אלוהיהם של אלו שונא זימה" (מסכת סנהדרין צג ע"א), אם ביכולתך למנוע, אפילו במשך שעה קלה, שלא ישבו בדרך איסור, חובה עליך לנאום בפניהם! (פאר הדור כרך ב עמוד קצג). מי יכול לרדת לעומק חכמתו וטהרתו של אדם גדול כהחזון איש זצ"ל, שידע להעריך גודל ערכה של מניעת תערובת, ולו לשעה אחת! (משבצות זהב לבושה עמוד 464).

* **סעודות ביתיות –** סעודת שבת במשפחה המצומצמת, אין שום בעיה שישבו אח מול אחות. אולם סעודת שבת הנערכת עם קרובי משפחה, כגון גיסים, דודים וכדומה, מותר שישבו כולם באותו שולחן, אך יסדרו את מקומות הישיבה, באופן שהגברים יתרכזו בחצי אחד של השולחן והנשים בחצי השני, כך שלא ישבו גברים מול נשים, אלא גברים מול גברים ונשים מול נשים. ובסעודות מורחבות יותר, כמו בשבתות חתן וכדומה, יערכו שולחנות נפרדים לגברים ולנשים, ויעמידו מחיצה ביניהם.

הערת תלמיד חכם שליט"א: וכאן המקום לעורר על משפחות הנמנות בין מקיימי התורה והמצוות בהידורים רבים, ואילו דווקא בדברים הללו אינם נותנים דעתם לחומרת האיסור, ובשולחן השבת שלהם ישבים זוגות מול זוגות, באופן שאיש יושב מול אשה אחרת. ואליהם נשאל שאלה, וכי מותר להסתכל על גיסתו - אשת אחיו?! הרי בודאי שאסור שהריהי כאשה זרה בשבילו, ואיך יכול לשבת מולה במשך שעה או שעתיים, וכי יכול הוא להזהר שעיניו יהיו נתונות רק בצלחת?! ובעת השירה ודברי התורה היכן יתן את עיניו?! וכשדברנו בזה בכמה מקומות, רבים הודו שרק עתה הם מתבוננים שהנהגתם עד כה לא היתה נכונה, ובודאי שלא היה בה נחת רוח לבורא עולם. ואברך חשוב אמר לי שכך נוהגים בבית חמיו, ובאמת אין לו יישוב הדעת בסעודות השבת, כי תמיד יושבת גיסתו מולו, והיא מסתכלת עליו והוא אינו יודע היכן לתת את עיניו. ישמע חכם ויוסף לקח. וכבר אמרו חז"ל (מסכת דרך ארץ א יב): "הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו".

← צניעות בדיבור

◇ שיחה

נשים ניחנו בכושר שיחה נעים. בשיר השירים, פונה האיש אל רעייתו: "השמיעיני את קולך, כי קולך ערב". בשיחה עם האשה, יכול האיש למצוא חינניות, מתיקות, חמימות, הבנה לרגשות,

הזדהות, נעימות. ואכן אשה צריכה לדעת לנצל מתנת שמים זו לחיזוק הקשר עם בעלה, לחינוך ילדיה, ואף ליצירת קשרים נעימים וטובים של ידידות ואחווה עם משפחתה וידידותיה.

אולם, בשיחה עם איש זר, נצרכת זהירות. כאן, ריבוי השיחה יוצר מכשול של קירבה אסורה, "שהדיבור [בין איש לאשה] מביא לידי תאווה" (תוי"ט אבות א ה). כשהשיחה גולשת מעבר לשיחה עניינית, בהכרח נוצרת קירבה ומשיכה, ואף אם נראה שהיא מועטת, היא אסורה.

בתורה מסופר (ויקרא כד יא), על אשה בשם "שלומית בת דברי", שנפלה בידי איש מצרי, אשר מצאה חן בעיניו. מכל נשות ישראל, אשר היו במצרים, שהיא ארץ שטופת זימה, אף אחת לא נטמאה ולא נפלה בידי המצריים, אלא רק היא. ומדוע קרה לה אסון זה? ובכן, שלומית זו היתה טיפוס חברהמ'ן! כשהיתה פוגשת אנשים, חשה שאין זה יפה להסתפק באמירת שלום רצינית וכבדה. מה זה כאן? צריך להאיר פנים, לומר לכל אחד שלום עם חיוך לבבי, ולזרוק לו עוד כמה מילים נחמדות לתוספת. ככה, קצת חמימות, קצת הארת פנים. הדבר רמוז בשמה, כדברי רש"י: "שלומית, שהיתה מפטפטת, שלום עליך, שלום עליך, שלום עליכם, מפטפטת בדברים, שואלת בשלום הכל. בת דברי, דברנית היתה, מדברת עם כל אדם. לפיכך קלקלה".

התורה תולה את החטא בה! למרות שבסופו של דבר החטא לא היה מרצונה, אלא באונס, בכל אופן התנהגותה הקלילה היא שגרמה לכך. חכמי התורה נקראים "עיני העדה". הם העיניים שלנו, כי הם רואים, מה שאנחנו, בתפיסתנו ההמונית, איננו רואים! ולכן גם אם נראה לנו ששיחה בין גברים לנשים היא תופעה 'נורמלית' ובלתי מזיקה כלל, הרי שחז"ל פוקחים את עינינו להבין, שקיים בכך נזק!

אומר הרב לוגסי שליט"א (מראות הצובאות פרק א אות לז): פעמים רבות, כשבאות נשים לקנות צרכיהן בחנויות, שואלת האשה כמה זה עולה, ועונה לה המוכר כך וכך, וכדי להרוויח כמה פרוטות, מתחילה אותה אשה לבקש על הורדת מחיר, וכשאינה באה על סיפוקה בניסיון של משפט אחד או שנים, מאריכה בדבריה או בסיפור... במקום פלוני הייתי, ושם ראיתי סחורה כזו, וביקשו פחות, וכו' וכו', ופעמים שנמשכים התחנונים לפיוסים, ומפיוסים לקלות ראש, ואחר הכל אולי תרוויח כמה פרוטות... נתבונן מה עוללה אשה זו: הכשילה את המוכר בריבוי שיחה עם האשה, והרבה פעמים נגררים לקלות ראש, כי אותו מוכר לא יטמון ידו בצלחת, וכשנזדמנה לו אשה המרבה בשיחה - ירבה גם הוא כמותה. אם כן - נכשלה והכשילתו. ואם ישנם באותו מעמד עוד אנשים הממתינים בתור, הרי שמכשילה גם אותם, כי צריכים המה להמתין עד שתסיים אותה אשה את שיחתה.

אם קצת היה לה חיזוק באמונה, לא היתה באה לזה. ראשית - וכי כדאי על כמה פרוטות ש"תפסיד", לאבד מקדושתה וצניעותה ולהיות נכשלת ומכשלת את הרבים?! ועוד, וכי יעלה על הדעת, שאשה המסכימה בלבה להפסיד כמה פרוטות והעיקר להימנע מחילול הצניעות - שה' יתברך לא ימלא חסרונה?! היאך יעלה על הדעת, הלוא ודאי השכינה עם אותה אשה, והשכינה תשפיע לה כל השפע והטוב שבעולם. וזה פשוט שהנסיון הוא לראות עד כמה חשוב לאותה אשה ערכי הקדושה והצניעות.

* יש לציין, שכאשר נוצרת שיחה בין אנשים לנשים, אשמים בכך שני הצדדים, ללא קשר לשאלה מי יזם זאת - הגבר או האשה. אילולי הסכים הצד השני לשקוע בשיחה קלילה, ודאי שהשיחה לא היתה ממשיכה. לכן אשה שנתקלת במצב של איש המפתח עימה שיחה, צריכה לשדר שאין שיחה זו מתאימה עבורה כלל וכלל, בכך שהיא מקצרת ועונה באופן ענייני בלבד. על רבקה אמנו נאמר (בראשית כד טז): "וְהַנַּעֲרָה טוֹבַת מַרְאֶה מְאֹד... וְאִישׁ לֹא יְדָעָהּ", מסביר על כך הרב הירש זצ"ל, שרבקה היתה כה צנועה, עד שאיש לא הרהיב בנפשו לנסות וליצור איתה קשרי ידידות כלשהם. אכן בחורות ונשים צנועות, מקרינות ומשדרות תחושה של פרטיות ושמירה, המרחיקה מעליהן גברים זרים, החשים, כי בחורה או אשה זו איננה משתייכת לסוג הטיפוסים הזולים שאיתם ניתן להתרועע. (עו"ל 465)

שאלה: לפעמים נראה לי שאת אנחנו לפי ההלכה הצניעות הדיבור עם גברים יהיה בכך חוסר דרך ארץ מבדיל כי הפעמים הרבה אנשים כה לא מקובל לדבר בדורה בכשות קרירה ומסוייגת

תשובה: התורה מעודדת מאוד לנהוג בדרך ארץ ובנימוס. אבל עלינו לדעת שבעוד שבשאר התחומים [כגון נימוסי אכילה, נימוסי כבוד וכדומה], ה"דרך ארץ" של אומות העולם קרובה פחות או יותר ל"דרך ארץ" של עם ישראל, הרי שבתחום הצניעות אין זה כך כלל וכלל. ה"דרך ארץ" של העולם המתירני מעודד קירבה וחמימות בין גברים לנשים ללא כל חסימה ומניעה. ואילו ה"דרך ארץ" של תורתנו הקדושה מורה על שמירה חזקה והדוקה מאוד מכל קירבה פסולה. ועל "סתירה" מעין זו, אומרת התורה (ויקרא יח ג): "וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ", ומתרגם אונקלוס: "וּבְנִימוֹסֵיהוֹן לָא תְהֲכוּן". כלומר אין לנו ללכת לפי נימוסי הגויים, כאשר הם סותרים את נימוסי התורה. אצלנו הנימוס הנכון הוא לשמור על מרחק מתאים בין גברים לנשים ולא לעודד שום קשר וקירבה אישית או איזשהו רגש קטן של ידידות וחיבה. הנהגה כזאת היא היא ה"דרך ארץ" שלנו. הנהגה שונה מזו אינה **"דרך ארץ"** אלא **"דרך עמי הארץ"**, שאינם מבינים נכון את קו הנימוס הישר של התורה.

◇ אמירת "שלום"

יש להתיר לאשה לומר לאיש: "שלום", "בוקר טוב", "מזל טוב", "רפואה שלימה", וכדומה. ובלבד שתאמר זאת בנימה מכובדת, אבל לא אישית וידידותית. והוא הדין לאיש שיאמר כן לאשה.

◇ "שאילת שלום"

שאילת שלום חמורה יותר, ולכן אסור לאשה לשאול איש: "מה שלומך?", וכן אסור לאיש לשאול אשה: "מה שלומך?", כי הדבר יכול להביאם להרגל חיבה. אולם מותר לאשה לשאול את חברתה: "מה שלום בעלך?", וכן מותר לאיש לשאול את חברו: "מה שלום אשתך?", וכגון שלא היתה חשה בטוב, וכיוצא בזה.

מותר לאשה לשאול בשלום אביה, אחיה ובניה. ויש מקלים לשאול גם בשלום חתנה וחמיה. אולם אין לשאול בשלום דודים, גיסים וכדומה [והוא הדין להיפך באיש עם קרובותיו].

אשה שפנה אליה איש ושאל לשלומה, עליה להימנע מלהשיב לו, אלא תעביר נושא, או שתאמר לו "בוקר טוב" וכדומה. וכשאי אפשר, תענה לו בשפה רפה. (גן נעול צניעות)

מותר לאשה לשאול איש: "מה שלומכם", שנראית כשואלת על כל משפחתו, אף שעיקר השאלה מכוונת אליו. וכן להיפך שמותר לאיש לשאול אשה: "מה שלומכם". (שבט הלוי ח"ה ס"ס רז)

◇ "דרישת שלום"

אין לאשה לשלוח **דרישת שלום** לאיש אפילו על ידי אשתו, על כן, לא תאמר אשה לחברתה: "תמסרי דרישת שלום לבעלך", וכן לא יאמר איש לחברו: "תמסור דרישת שלום לאשתך", מפני שמרגילים לבם ודעתם זה אצל זה. ["דרישת שלום" חמורה יותר מ"שאילת שלום", כי בדרישת שלום, מעבירה את השלום לבעלה, ועל ידי זה מרגילה דעתה עליו. מה גם שישנה רגילות להחזיר שלום, כמו: "תמסרי לו בחזרה דרישת שלום", לכן החשש יותר חזק שיתרגלו זה עם זה ויבואו לידי חיבה. לא כן כששואלת את חברתה: "מה שלום בעלך?", עונה לה, והבעל אינו אמור לדעת מזה ולא כלום]. (הטהרה בהלכה ובאגדה 146)

אותה התורה שאומרת: "הֱוֵי מְקַדֵּים בְּשָׁלוֹם כָּל אָדָם" (אבות ד טו), "וְהֱוֵי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת" (אבות א טו), היא זו שאף מנחה מתי ובאיזה אופן יש להימנע מכך, כדי לא להגיע לתחושת קירבה פסולה.

◇ קריאה בשם פרטי

קריאה בשם פרטי הינה ביטוי לחיבה. היום רווחת תופעה שאנשי מכירות פונים אל הלקוחות בשמם, ומקפידים לחזור עליו מידי פעם במשך השיחה. כולנו מכירים את שיחות הטלפון הללו, שמתחילות בערך כך: "שלום תהילה, מדברת רונית מחברת די בי אי. רציתי לעניין אותך בקשר...". בן אדם אינו נשאר אדיש כשהוא שומע את השם שלו. אנשי המכירות יודעים ומנצלים זאת לקידום מכירותיהם. אולם אף אנו צריכים להיות מודעים לכך, ולהבין שיש בקריאת שם גילוי רגש חיבה וקירבה. לכן זוהי סטייה מן הצניעות כאשר גבר פונה לאשה ואומר לה: "שלום חנה, מה מתקדם...", והיא עונה לעומתו: "הכל בסדר, שאול, מתקדם מצויין".

על כן, יש להימנע ככל האפשר מלקרוא לאדם זר בשמו הפרטי, ובודאי שלא בנימה אישית. ההקפדה על כך, אף מסייעת שהמשך השיחה יהיה אכן ענייני בלבד.

סיפור

ברכת הצניעות שורה בעסקיו

הגאון הצדיק רבי יהודה זאב סגל זצ"ל, הורה לתלמידו, המנהל עסק בלונדון, שסניפיו מפוזרים במחוזות שונים ברחבי אנגליה, שכל אימת שהוא מצלצל לאחד מסניפיו ומשוחח עם אשה, יקפיד שלא לפנות אליה בשמה הפרטי, אלא בשם משפחתה בלבד. הוא בירך אותו שיצליח בפרנסתו, כל עוד ישמור מרחק כראוי מהנשים העובדות אצלו. כותב השורות שמע מנשים אלו, כי במשך למעלה מעשר שנים, מעולם לא פנה אליהן המנהל בשמן הפרטי. אלא תמיד "בוקר טוב, גברת..." או "הלו, האם אני מדבר עם גברת...". במהלך השנים, זכו עסקיו להצלחה רבה, כפי שהתברך. (עז והדר לבושה)

צריך עיון

אף חז"ל הצביעו על העובדה שקריאה בשם, מורה על חיבה וקירבה. נאמר בתורה (ויקרא א א): "**וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה** וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו". המילים "ויקרא אל משה", לכאורה מיותרות, אלא שהן באות לומר, כי ה' תמיד קרא למשה בשמו, ב"קריאה של חיבה". וכותב המהר"ל: "אם לא יקרא אותו בשמו, רוצה לדבר אליו [דיבור ענייני], אבל כשקורא אליו בשמו לומר 'משה', מורה על שהוא מחבב הנקרא וידוע אצלו".

◇ דיבור בלשון של שיתוף

בתורה מסופר, על אשת פוטיפר שניסתה לפתות את יוסף לעבירה. אמר לה יוסף: "...וְאֵיךְ **אֶעֱשֶׂה** הָרָעָה הַגְּדֹלָה הַזֹּאת, וְחָטָאתִי לֵאלֹקִים". למרות שהחטא קשור לשניהם, הוא לא אמר "נעשה", כדי לא להראות שיש ביניהם קשר ושיתוף! (מדרש רבה סוף פרשת שמות).

למדנו, שנכון יותר - לא לדבר בלשון של שיתוף, כגון: נלך, נארגן, נעשה חשבון וכדומה, אלא לדבר בלשון סתמית, כגון: צריכים ללכת, צריך לארגן, אפשר לעשות חשבון וכדומה.

❀ ישנה עדיפות בשיחה בין איש לאשה, שלא לדבר בלשון נוכח\ת יחיד, אלא בלשון נוכחים או בלשון אחרת. כגון: במקום לומר "מתי **תשלח** את המכתב", יש להעדיף לומר: "מתי תשלחו את המכתב". במקום "**תלכי** לחנות" - "תלכו לחנות". במקום "**תעשה** לי חשבון" - "אפשר לעשות חשבון", וכדומה. כשהפנייה אינה אישית, יש לשיחה אופי מעודן וצנוע יותר.

◇ צחוק והומור

☺ *נחקק בדפוס קדומים: "חוק חיוך חובה"!*

☺ *חיוך - הוא קו מקום, שמיישר הכל...*

☺ לחיוכים ולהארת פנים - יש ערך נפלא! "גדול המלבין שיניים לחברו, יותר ממשקהו חלב". שמרי את המצרך המצויין הזה - לבית, לבעל, לילדים. השתמשי בו בנדיבות, והשאירי גם לחברות. אבל אל תפזרי אותו ברחובות. כי שם, החיוכים והיחס הידידותי - מזיקים לשני הצדדים.

☺ חוש הומור - הוא מתנה נפלאה לחיים. על ידי הומור בריא, אפשר להשרות אווירה נעימה, קלילה ושמחה, ואפילו 'להחליק' בעיות. טבעי ואופייני מאוד, שאדם בעל חוש הומור, ימשוך אליו קהל מאזינים. ואולם אם חוש ההומור שניתן לאשה מושך אליה גברים, הרי היא מנצלת את מתנת השמים שקיבלה באופן אומלל ביותר, המזיק לה ולמתרועעים עימה.

☺ הצחוק - בריא לגוף ולנפש. אבל, ברצינות, בלי צחוק, אין זה יפה לצחוק ברחוב או באמצע האוטובוס. חז"ל אמרו: "דרכן של בנות ישראל - לא קולניות ולא רגל רמה ולא פרוצות בשחוק" (תנחומא פרשת נשא ב). אז זהו זה, **צחוק בל יעבור!**

◇ **לשון נקיה ועדינה**

כותב רבנו יונה (ספר היראה קצט): "יזהר מאוד מאוד שלא יוציא שום ניבול ודבר ערווה מפיו, אף דרך שחוק". מאוד מאוד יש לשמור על שפה נקיה ועדינה. לשון נקיה מעוררת את אהבת ה' לאדם: "הוּצַק חֵן בְּשִׂפְתוֹתֶיךָ, עַל כֵּן בֵּרַכְךָ אֱלֹקִים לְעוֹלָם"! (תהלים מה ג).

מחובתינו להשתמש בשפת היום יום במילים עדינות בלבד. עלינו לברור במילים, ולבחור את הדיבור הנקי והנאה יותר. למדנו זאת מן התורה, אשר בדרך כלל דרכה לקצר במילים, ובכל זאת היא האריכה ואמרה: "וּמִן הַבְּהֵמָה **אֲשֶׁר אֵינֶנָּה טְהֹרָה**" [ולא: "מן הבהמה הטמאה"].

הרמב"ם, בספרו "מורה נבוכים" (ג ח), אומר: מדוע נקראת "לשון הקודש" בשם זה? משום שאין בה שמות לאברים ולפעולות הצנועים, אלא כינויים ורמזים בלבד. בעוד שבכל לקסיקון בכל שפה בעולם, אינם מוצאים בכך כל פסול, הרי ש"לשון הקודש", כשמה כן היא, משתמשת בכינויים עדינים ובמילים עוקפות ורומזות בלבד! לא לחינם אנו אומרים בתפילה: "אתה בחרתנו מכל העמים... **ורוממתנו מכל הלשונות**"!

◇ "דברי חכמים - בנחת נשמעים". דיבור בנחת ובמתינות מעיד על חכמה. יפה הוא לכל אדם, ובמיוחד לאשה.

↩ שירה

בקול שירה של אשה - יש יופי ונעימות מיוחדת. אחד הדברים שגרמו לחוה למצוא חן במיוחד בעיני אדם הראשון, היה - קולה היפה, הדק והנעים (יכין אהל שם - בראשית). ושואלת הגמרא (מסכת נדה לא ע"ב): "מפני מה אשה קולה ערב, ואין איש קולו ערב?", ומשיבה: "זה ממקום שנברא, וזו ממקום שנבראת", כלומר: האיש נברא מן האדמה, והַקָּשָׁה על האדמה איננה מפיקה שום צליל. אבל האשה נבראה מן העצם, והקשה על עצם מפיקה צליל ערב.

זוהי הסיבה לכך, ש"קול באשה ערווה", קול שירתה של האשה, הוא חלק מיופיה וחינה, ולכן אסור לגבר זר לשמוע אותו, שלא יעורר הדבר את תאוותו ומשיכתו. חז"ל אומרים (מסכת סוטה מח ע"א וברש"י), שכאשר גברים מטים את אוזנם לשמוע שירת נשים, הרי זה "כאש בנעורת", כלומר עלול לגרום בקלות לתבערת יצרים.

בתורה מוזכרת שירתן של נשות ישראל, לאחר קריעת ים סוף: "וַתִּקַּח מִרְיָם... אֶת הַתֹּף בְּיָדָהּ, וַתֵּצֶאנָ כָל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתֻפִּים וּבִמְחֹלֹת. וַתַּעַן לָהֶם מִרְיָם: שִׁירוּ לַה' כִּי גָאֹה גָּאָה...!" (שמות טו כ), הנשים חשו רגשות עזים של שמחה והודיה לקב"ה, וביטאו זאת באמצעות שירה ומחולות. אכן, "אין אדם שר שירה, אלא מתוך שמחה וטוב לבב"! ואולם הנשים ידעו למצוא את הרעיונות והדרכים כיצד לשיר מבלי שקול שירתן יישמע לגברים. ראשית לכל, הן ארגנו את שירתן במקום נפרד מן הגברים. שנית, הן ליוו את שירתן בתופים, כדי שקולות התופים יגברו על קולותיהן (הרוקח. מעם לועז), וכך הן יכלו לשיר ולהלל את ה', כמו שנשים יודעות ואוהבות לשיר - בדבקות ובהשתפכות, ברגש, בערגה ובשמחה!

אז הנה לנו התווים - שאת הדרך מתווים:

♫ "הניגון - הוא שפתו של הלב!", השירה משפיעה מאוד על הרגש, ולכן יש לשיר שירים יפים וטובים, שפורטים על הרגשות היפים והנאצלים שבתוכנו: שמחה, אהבת ה', הודיה, תפילה, ערגה וכדומה. ומאוד מאוד צריך להתרחק משירים הנותנים ביטוי ליצרים אפלים, ובכללם שירי עגבים [מה שנקרא ברחוב 'שירי "אהבה"'], שמפתחים רגשות שליליים ולא נכונים. [לא כאן המקום להרחיב על ההבדל העצום בין מה שנקרא ברחוב "אהבה", לבין אהבה אמיתית בטהרתה].

♫ גדול כח שירתה של אֵם, לטעת בלב ילדיה הרכים רגשות טהורים ונעלים של אהבת ה' ועבודתו. שיר ערב וענוג של אמא, בעת שהילד אוכל, או בשעה שהוא שוכב במיטתו, בודאי ייספג בליבו ויותיר את רישומו הטוב.

♫ נערה [מגיל 12] או אשה ששרה, צריכה לשים לב שקול שירתה לא יישמע לגברים זרים. לכן עליה להקפיד שלא לשיר בקול רם מידי, באופן שעלולה להכשיל את השכנים באיסור.

♫ ילדה מתחת לגיל 12, מותר לה לשיר בנוכחות גברים זרים, באופן שהם אינם מתכוונים ליהנות במפגיע מקול שירתה. אולם אין להתיר שילדה תשיר על הבמה במסיבה בנוכחות גברים, וכיוצא בזה, שבודאי מתכוונים הם ליהנות משירתה.

גיסה \ בת חורגת - היתר זה, שמותר לאיש לשמוע שירת ילדה כשאינו מתכוון ליהנות, אינו אמור לגבי אחות אשתו או בת אשתו [כיוון שיש להן דין "ערווה" לגבין]. לכן יש להיזהר שילדות לא תשרנה בנוכחות גיסן - בעל אחותן, או בנוכחות אביהן החורג - בעל אִמן. (משנה ברורה עה יז)

♫ כששרים שירי שבת, מותר לנשים ובנות לשיר בנוכחות אביהן ואחיהן. ואולם כאשר ישנם אורחים, ואף קרובי משפחה כמו גיסים, אין לבנות לשיר בנוכחותם, וכדלעיל (הטהרה בהלכה ובאגדה עמוד 146).

♫ כאשר הבעל \ האב \ האחים \ הבנים לומדים תורה בפיהם או אומרים דברים שבקדושה, אין לבנות להשמיע קולן בשירה. כיוון שאסור להם לשמוע שירת אשה בעת אמירת דברים שבקדושה (סדר היום בהלכה ובאגדה עמוד 195)

♫ איש ששומע שירת אשה דרך טייפ, ואינו מכיר את המשוררת, מן הדין אין בזה איסור, מפני שאין היצר הרע שולט אלא במה שעיניו רואות. אולם אם יש איזה חשש שיבוא לידי הרהור רע, ברור שאסור כלל ועיקר. (הליכות עולם א קכג)

♫ מקהלת בנות השרות יחד, כמו בבית הספר וכיוצא בזה, לכתחילה תסגורנה את החלונות. ואם בכל זאת קול שירתן נשמע בחוץ, אין איסור בדבר.

♫ אסור לאשה לשיר באולם כאשר ישנו מלצר, שומר בטחון וכיוצא בזה. וכן אסור לאשה לשיר באולפן כאשר המקליט הינו איש. (גן נעול צניעות)

♫ בנות הנוסעות לטיול באוטובוס, האם מותר להן לשיר בנוכחות הנהג? - אם מדובר בבנות מתחת לגיל 12, מותר. ואם מדובר בבנות גדולות, עליהן להימנע מלשיר. ויש מתירים רק באופן שהנהג אינו רואה אותן בשעה ששרות [כגון שהן מתרכזות ויוצרות "מעגל סגור" בחלק האחורי של האוטובוס], וכן דווקא באופן שכמה בנות שרות יחד במקהלה, ואין הנהג יכול לזהות את קולה של אחת מהבנות.

סיפור

נשמע קול(ה)ו

רחל שיף היתה נערת חמד שעוד לא הגיעה למצוות. היא התגוררה בעיר וינה, בירתה של אוסטריה, ולמדה בבית הספר הכללי בוינה. באותם הימים עדיין לא קם בית ספר יהודי לבנות, אשר בו תוכלנה הבנות לקנות השקפה ודרך חיים יהודית. מכיוון שכך, נאלצו הבנות היהודיות ללמוד בחברתן של נוכריות האזור, ובשעות אחר הצהריים היו מתאספות יחד להתחזק בערכי היהדות ולשמור על הצביון היהודי הייחודי שלהן, שיבדיל אותן מכל בנות הכיתה. במסגרת מפגשים אלו, היו הבנות מחזקות אחת את רעותה, ויוצרות יחד אווירת גיבוש נעימה וחמה. הן הרבו לשיר יחד, כשהשירה המשותפת מרוממת אותן ומעמיקה את קשריהן.

רחל גם היא היתה בין הבנות השרות יחד בערבות נפלאה, אך עד מהרה הבחינו כולן שקולה מתייחד מיתר הבנות. קולה היה ערב, צלול ויפה באופן נדיר. עם הזמן פשטה לה הידיעה על קולה הייחודי של הנערה היהודייה והגיעה לבתי שירה רבים. הנערה קיבלה מברקים שונים המזמינים אותה לבוא ולשיר במקומות מכובדים ועל במות של כבוד, כשבתמורה תזכה היא לתהילה ציבורית ומעמד של כבוד.

אין ספק שההצעה הקוסמת ביותר היתה ההצעה של האופרה הראשית בווינה! היתה זו ההצעה הנכבדת והמחמיאה ביותר. כל נערה נוכרית שהיתה מוזמנת לשיר במקום מפורסם זה, היתה ששה על זכייתה האגדית וזוכה לשבחים עולמיים על בחירתה לשאת את קולה על במת כבוד זו.

אך לא כן רחל שיף. בית משפחת שיף היה בית תורני ושמור מכל זרמי וסחפי הרחוב. להוריה של רחל לא היה אף צל של ספק ביחס לתגובה שעליהם לנקוט מול ההצעות המפתות שזרמו אליהם: הנערה סירבה כמובן להופיע בפני רבים, על במות וקול רעש גדול, עובדה המקעקעת את כל יסוד צניעותה וקדושתה של בת ישראל.

אך למרות הסירוב חש אביה של הנערה המיוחדת ברגישותו הרבה, בתחושת ההחמצה הדקה של בתו מול סינוורי העולם, כאשר נדרשו תעצומות נפשה הרכה, לגבור על תעתועי הכבוד בעוז רוח. לנוכח זאת הוא החליט לקחתה אל האדמו"ר הצדיק מקופישניץ זי"ע. הוא שטח בפניו את סיפור הקרבתה העצום של בתו למען שמירת צניעותה, וכששמע האדמו"ר את הוויתור האדיר שוויתרה, ברכה בחום, שבזכות שלא נענתה להצעה שישמעו את קולה בכל העולם, תזכה היא לבן - שישמעו עליו בכל העולם!

אכן, זכתה צדקת זו לבן שהאיר את העולם, ושמעו יצא מסוף העולם ועד קצהו. הקרבתה במסירות נפש למען שמירת צניעותה, היא שזיכתה את האישה הגדולה בבנה האדיר: הגאון הגדול רבי **שמואל הלוי וואזנר** זיע"א, בעל ספרי ה'שבט הלוי'. ת.נ.צ.ב.ה. (סיפור קטן מעשה גדול)

סיפור

מיהו בן תרבות

האדמו"ר ה"פני מנחם" זצ"ל, נפגש פעם עם פרופסור מסוים, והלה רצה לנגחו על הרגישות הרבה שהיהדות מגלה בתחום ההקפדה על ערכי הצניעות. אותו מלומד טען, שמתוך שמירת גדרי הקדושה, מקפידים על איסור שמיעת קול זמרת נשים, והנה הוא, הפרופסור, יכול להעיד על עצמו שהינו שומע שירה כזו, והדבר אינו משפיע עליו במאומה! האין בגישת היהדות מעין "פרימיטיביות" מסוימת? השיב לו האדמו"ר: הכל יודעים שהבדואים הולכים במדבר יחפים, כשהם דורכים על אבנים, קוצים וסלעים, מבלי לחוש בחוסר נוחות כלשהי, ואילו אנשים בני תרבות מן השורה, חשים מאוד שלא בנוח כאשר חודר לנעלם אפילו גרגר של חצץ. אף על פי כן, הכל יודעים מיהו הפרימיטיבי ומיהו בן התרבות...

התורה לימדה אותנו להיות רגישים מאוד לצלילים העדינים של האופי היהודי וקדושת ישראל, וכל זיוף קל בתחום זה הינו למורת רוחנו ופוגע בנימים הטהורים הדקים הסמויים שבנפשנו פנימה. (הרב משה רייס, בנין עדי עד, עמוד 95)

סיפור

ממתין בחוץ

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל - פעם הבחינו בו כשהוא פוסע הלוך ושוב ליד ביתו, ונראה היה שמסיבה כלשהיא אינו רוצה להיכנס לביתו. בחור ישיבה ניגש אל ראש הישיבה והציע את עזרתו. ראש הישיבה סירב להצעה באומרו שאין לו כל צורך בעזרה. כיון שהמשיך בפסיעותיו אנה ואנה, ניגש אליו הבחור שוב, והפציר בו להניח לו לסייע לו. ראש הישיבה חזר והשיב שאין לו כל צורך בעזרה, והסביר את התנהגותו: "כשנכנסתי לביתי הבחנתי במשרתת היהודיה, אשה גלמודה ועוניה, שהיתה עסוקה בשטיפת הרצפה. המשרתת נהנית לשיר לעצמה בשעת העבודה, אך כיוון שהיא יודעת שאסור לי לשמוע את שירתה, היא מפסיקה מיד כשהיא מבחינה בי. אין ברצוני לגזול מאשה אומללה זו את הנאתה, ולכן אני מעדיף להניח לה לסיים את מלאכתה, ורק לאחר מכן אכנס לביתי. בינתיים, אני ממתין כאן בחוץ". (עוז והדר לבושה עמוד 442)

↩ ערבים, מופעים וכדומה

במגילת רות מסופר, שכאשר רצתה רות להתגייר, ניסתה נעמי להניא אותה מכך [כדי לבחון את נחישותה], ולכן סיפרה לה על הווי החיים היהודי, השונה מאוד מהווי החיים הגויי שגדלה בו. בין היתר, אמרה לה: "אין דרכן של בנות ישראל לילך לבתי תיאטראות ולבתי קרקסאות שלהם" (רות רבה ב כב). אכן, ערבי בידור למיניהם, בתי תיאטרון וקרקסים - הם חלק מתרבות הגויים, ואינם תואמים כלל את עדינותה וצניעותה של בת ישראל. הצחוק וקלות הראש השוררים שם, מזיקים מאוד, מקהים ומחספסים את רגשות הצניעות ויראת השמים. וזאת, אף אם התכנים עצמם אינם שליליים. כל שכן כאשר התכנים שליליים, הישיבה מעורבת וכדומה.

על כן, יש לבחון היטב כל מיני מופעים וערבים למיניהם. אם הם נעשים כראוי, על ידי יראי ה', אזי אף הומור וצחוק בריא יתקבלו בברכה, בבחינת "קויי ה' יחליפו כח". אבל אם חלילה אין יראת אלוקים במקום הזה, הרי זה "מושב לצים", שיש להתרחק ממנו.

סיפור

לא - לכספי תיאטרון

מעשה שהיה, עם ר' שרגא פייבל מנדלוביץ זצ"ל [דמות מרכזית בחיי התורה שבארצות הברית]. יום אחד הגישה לו אשה המחאה בסך 2,000 דולר, בעבור ישיבתו "תורה ודעת". באותם ימים, היה מדובר בסכום עתק, שהיה בו כדי לסלק את כל חובותיה של הישיבה. ר' שרגא פייבל קיבל את התרומה בשמחה, ונחפז לשלם את החובות. למחרת, נודע לו כי הכסף נאסף ממופע תיאטרון. מיד לווה 2,000 דולר והחזיר את הסכום במלואו לאותה אשה. הוא הסביר לה כי אינו חפץ לקבל כסף מסוג זה, שכן "ישיבות אינן נבנות על הופעות תיאטרון"!

<u>ומענין לענין באותו ענין - בענין סוגי מוסיקה</u>

כיצד משפיעה המוסיקה על הלבבות? האם יש מוסיקה מסוכנת? שורשה של המוסיקה מעולם נשגב ועליון, והשפעתה רבה. בכוחה **"לשמח לבבות, ולהאיר מרה שחורה, ולהקנות לנפש שמחה**, שיחול בה רוח-אלוקי כמעשה הנביאים. **ומה רב כחה של חכמה זו, אשר כל מלאכי מעלה וגלגלי שמים כולם ינגנו וישירו בשיר וניגון...** ויש לה שורש בחכמת האמת וכל תנועה יש לה שורשים, בתנועות עולמים עליונים" (רבי יונתן אייבשיץ).

ואולם מזהיר רבי אברהם בן הרמב"ם את בני דורו בזו הלשון (ספר "המספיק לעבדי ה'" מאמר "כבישת הכוחות והמעשים"): "אך הישמר לך פן תטעה לחשוב, כי שמיעת שירים וקולות המעוררים את יצר הרע או הפעלת חוש הראייה לכגון דא הוא דבר אנושי, אלא **דומה הדבר להפעלת תכונה אצילה לצורך שפל,** כמו שנבערים מדעת מעסיקים את מחשבתם ודעתם בעבירותיהם ובהמיותם ורשעותם, והדברים ברורים". ובאותה נימה מוסיף רבנו בחיי בעל "חובות הלבבות": "ופֹרֹשׁ ממה שיביאך **להמרות האלוקים ולעזוב ממצוותיו, והם מיני הזמר והניגון** והשחוק והרינה הטורדים אותך

מן המצוות והמעשים טובים". הגמרא (חגיגה דף טו), מספרת על התנא אלישע בן אבויה, **שיצא לתרבות רעה מכך ששמע זמר יווני!**

אפלטון, מגדולי חכמי יוון כתב בספריו: "**במוסיקה יש כוח להשחית את הנפש**. יש מקצבים המחקים את הטוב והרע שבבני אדם, ויכולים להשפיע השפעות על השומע, במיוחד על צעירים". הוא מוסיף וכותב כי **"מוסיקה רצינית ומסודרת מביאה השפעות טובות, ואילו מוסיקה גסה ופחותה גורמת להשפעות רעות".** אפלטון ידע מה שמחקרים מודרניים מעלים על נס ש"אי אפשר לשנות את סיגנונות המוסיקה בלי להשפיע גם על הערכים החשובים ביותר של החברה", כך בפשטות. הפילוסוף הסיני קונפוציוס, בן אותה תקופה, מביע דעה דומה לזו של חכמי יוון "מוסיקה יכולה לבנות או להרוס חברה אנושית, **יש צלילים המשפיעים על הנהגה ישרה ושלווה, ויש שמביאים שחיתות גאווה ופריצות**".

ואודות המוסיקה הפופולרית בארצות המערב, המכונה רוק-אנד-רול ובקיצור "רוק": ד"ר פרנסיס ג'רלד, פסיכיאטר נודע, מכנה את הרוק: "**מוסיקה קניבלית** (של אוכלי אדם) **ושבטית**" (ניו-יורק טיימס). הנשיא האמריקני אייזנהאואר אף הוא נדרש לסוגית המוסיקה ושאל: "הרוק-אנד-רול מייצג סוג של שינוי ערכים בחברתנו. **מה קרה למושגים החשובים שלנו, צניעות מוסר ודרך ארץ?** המוסיקה הזו משדרת את ההיפך הגמור מכך". סוד ההשחתה של המוסיקה הזו טמון במקצב הקבוע והלוחץ. אחד ממומחי המוסיקה במערב, לנגדון ווינר, מסביר "המאפיין הבסיסי המגדיר את המוסיקה הזו היה תמיד ציון קצב 4/4, שבו הפעימה השניה והרביעית מודגשות בכבדות". והוא שואל באותה נשימה בסוף שנות החמישים של המאה שעברה: "מהו הדבר הזה שקוראים לו רוק-אנד-רול? **מה זה שגורם לבני הנוער, רובם בני 12-16, להשליך את כל המעצורים שלהם? האם הדור הזה הולך לגיהנום עם המוסיקה הזו?".**

ב- 1997 פורסם מחקר מחריד אותו ביצע דייויד מרול, תלמיד תיכון מווירג'יניה, הוא זכה על מימצאיו לפרסים יוקרתיים. **על פי מחקרו מוסיקת הרוק משפיעה אלימות וטיפשות.** הוא לקח קבוצת עכברים, הכניס אותם לתוך מבוך, ובאופן ממוצע תוך 10 דקות הצליחו העכברים לצאת ממנו. אחר כך הוא חילק את העכברים לשלוש קבוצות. קבוצה א' שמעה בכל יום 10 שעות מוסיקה קלאסית, קבוצה ב' שמעה בכל יום 10 שעות רוק כבד, וקבוצה ג' לא שמעה מוסיקה כלל. לאחר שלושה שבועות הוא העביר את כל העכברים דרך המבוך שלוש פעמים בשבוע ומצא, כי:

העכברים שלא שמעו מוסיקה בכלל, הצליחו לצאת ממנו תוך 5 דקות. העכברים ששמעו מוסיקה קלאסית היו מתוחכמים יותר ויצאו מן המבוך בדקה וחצי. **העכברים ששמעו את המוסיקה המקולקלת יצאו מן המבוך רק אחרי 30 דקות. לא יאומן.** התלמיד היה מעוניין להמשיך בניסוי המרתק שלו, אבל הוא נאלץ להפסיקו מסיבות מעציבות: **עכברי הרוק-אנד-רול נכנסו לטראנס של אלימות, והרגו זה את זה!**

והנה, המוסיקה הרוקית מחלחלת גם למקומותינו, באיצטלה מכובדת, מתוחכמת, ופועלת פעולות לא נעימות בלשון המעטה. נודה על האמת, המוסיקה המודרנית "החסידית" המקפיצה, בנויה על יסודות של שחוק וקלות ראש, ואין זה סוד שחלק מן ההידרדרות המוסרית של בני הנוער, נובעת מן החשיפה לקלקול המוסיקלי שפשה כאן. חז"ל אומרים ומזהירים כי "שחוק וקלות ראש מרגילים את האדם לערווה". כן, זה לא מביא מיד לפריצות בעריות, זה פותח פתח ומסיט שער להתקרב לדברים אסורים, מוריד את המעצורים ומפוגג את יראת השמים. לצערנו הרב, יש הרבה אנשים שאינם מבחינים בהבדל שבין שמחה להוללות. מי שטוען שנגינה פראית ורועשת עושה יותר שמח, אינו מבין מהי שמחה. אומר הרמב"ם: "כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל, לא יימשך בשחוק ובקלות ראש ויאמר שכל מי שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה. שהשכרות והשחוק הרב וקלות הראש **אינם שמחה, אלא הוללות וסיכלות,** ולא נצטווינו על ההוללות והסיכלות, אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל...".

* * *

לסיום: "ואם מאכלות אסורות מטמטמות את נפש האדם האוכל אותם והופכים אותו לשקץ, כנאמר: "אל תשקצו את נפשותיכם", דעו לכם שניגון של פריקת עול חודר הרבה יותר לנפש ופוגם בנפש השכלית ומשמיד את ניצוץ הקדושה החבוי בקרב איש הישראלי" (הרב סענדר ארלינגר). [מתוך "העיתונאי" 6. מומלץ לקרוא שם את הכתבה השלימה].

← יציאה מהבית

בתורה ישנו חרם חמור ביותר על העמים עמון ומואב. בעוד שאיש גוי מעמים אחרים יכול לבוא להתגייר ולשאת אשה יהודיה, הרי שעל עמון ומואב הוטל חרם מוחלט, ככתוב (דברים כג ד): "לֹא יָבֹא עַמֹּנִי וּמֹאָבִי בִּקְהַל ה', גַּם דּוֹר עֲשִׂירִי לֹא יָבֹא לָהֶם בִּקְהַל ה', עַד עוֹלָם"! חרם חמור וארוך טווח! מהי הסיבה לחרם זה? ממשיכה התורה ואומרת: "עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמַּיִם, בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם". כאשר יצאו עם ישראל ממצרים, ועברו דרך עמון ומואב, הללו לא הציעו להם שום אוכל ושתיה [היתה להם בכך מטרה, להרעיבם כדי שיקל עליהם לפתותם לעבירה. והיתה בכך כפיות טובה עצומה, שהרי אברהם אבינו הוא זה שהציל ומילט את אבות האומה שלהם - עמון ומואב בני לוט

(מפרשים שם)]. ואולם, באופן מפתיע - **נשות** עמון ומואב אינן כלולות בחרם זה! כלומר אשה גויה מואבית או עמונית, יכולה להתגייר ולהינשא לאיש יהודי. מדוע? על מה ה"אפליה"? משיבה הגמרא (יבמות עו): "מפני שהאיש דרכו לקדם, ואין האשה דרכה לקדם!", כלומר: על הנשים אין טענה! נכון שאף הן לא יצאו להביא לחם ומים לעם ישראל, אבל הן לא נדרשו כלל לעשות זאת, שהרי "כל כבודה בת מלך - פנימה", ואין זה נאה עבורה לצאת.

ובכן, באלו נשים מדובר כאן? האם מדובר בנשים כה צנועות וחסודות, שבאמת כה שמרו על עצמן, עד שהתורה נותנת להן פטור, מתוך התחשבות ברגשות הצניעות המעודנות שלהן? לא ולא! לא יאומן: מדובר כאן על נשים לגמרי לא צנועות. נשים שהפקירו את עצמן לגמרי, כדי להכשיל את בני ישראל בעבירות [כמסופר בתורה במדבר פרק כה]! ובכל זאת - אין עליהן טענה. למה? ככה. כי אין דרכה של אשה לצאת. אי אפשר לבוא אליהן בטענה. [כדברי האור החיים הקדוש: התורה לא תקפיד עליהם למה לא עשו דבר שאין דרך ארץ לנשים לעשותו, הגם שהן זלזלו בעצמן בדבר אחר].

הדבר מלמד אותנו, עד כמה אכן "כל כבודה בת מלך - פנימה", עד כמה אין זה כלל וכלל ממהותה של אשה, וכל שכן בת ישראל כשרה, לצאת ולהסתובב ברחובות.

על האשה הפרוצה אומר שלמה המלך (משלי ז יא): "הֹמִיָּה הִיא וְסֹרֶרֶת, בְּבֵיתָהּ לֹא יִשְׁכְּנוּ רַגְלֶיהָ. פַּעַם בַּחוּץ פַּעַם בָּרְחֹבוֹת, וְאֵצֶל כָּל פִּנָּה תֶאֱרֹב". פעם תראו אותה במדרחוב ופעם בקניון, פעם בחנות הנעליים ופעם בחנות הגרביים. למה? כי הבית חונק אותה, היא לא יכולה, אין לה שם סיפוק, היא חייבת לצאת, לנשום אוויר, אחרת היא נחנקת לגמרי. אבל אשה שברוך ה' מוצאת את סיפוקה ואושרה בבית, איננה מחפשת לצאת סתם.

כותב רבי יהונתן אייבשיץ (יערות דבש ח"א סוף דרשה יב): "אתן, בנות ישראל, נשים ובתולות, שמעו קולי אליכן. אל תלמדו ללכת במעגלי הרשעים בטיול הכרמים, ברחובות ובגינות עלי נהר. ובפרט לא במקומות אשר אנשים ובחורים ונערים שכיחים. הלוא בנות מלכים אתן, וכבודכן לשבת בית. ואם קטנות אתן בעיניכן, הלוא המלך, מלכו של עולם, חפץ ביקרכן. ואם תאבו ותשמעו ללכת בדרכי ה', מתוקנות אתן לעולם שהוא גדול מזה העולם. ואין רוח הקודש שורה אלא במקום צניעות".

אשר על כן:

* כל אשה תשקול כראוי את יציאותיה, ולא תצא ללא מטרה מוגדרת. שוטטות סתמית ו"בילוי" במרכזי קניות וכדומה, אינם נכונים כלל. מובן שכאשר יש צורך בהתאווררות קלה וכדומה, אין בכך פסול, ובלבד שיהיה הכל במידה נכונה וראויה.

* ההנהגה ברחוב צריכה להיות בהשקט, בנחת ובהצנע לכת, שכך לימדונו חז"ל: "דרך בנות ישראל - לא קולניות, ולא מהלכות רגל רמה [כלומר בצורה גבוהה ומפורסמת] ולא פרוצות בשחוק". (ה"כ 49).

* עדיף להימנע מהליכה בקבוצות גדולות מידי, המושכות תשומת לב.

* בהליכה או עמידה ברחוב יש להיזהר שלא לחסום את הדרך או את רובה, כדי שישאר מקום מעבר לאנשים, מבלי לאלצם להיכשל בהסתכלות וכדומה. וכן יש להימנע מלעמוד ולדבר בחדר מדרגות או בכל מקום מעבר אחר.

הפגנת חיבה - אין לבעל ואשה להפגין ביניהם חיבה בפני אנשים זרים, ובודאי שלא ללכת ברחוב יד ביד וכדומה.

↩ בתי מלון ואתרי נופש

אחד המקומות המסוכנים ביותר להתערבות קלת ראש בין אנשים לנשים - הוא באתרי נופש, בתי מלון וכדומה, ששוררת בהם אווירה קלילה ו"משוחררת". במגילת אסתר מסופר, שכאשר רצה אחשוורוש להחטיא את היהודים, הוא הבין שלא יוכל לעשות זאת תחת אווירה רצינית וכבדה. לכן הוא דאג לערוך משתאות באווירה מאוד קלילה ונינוחה - "כרצון איש ואיש". הוא ויתר על כל מיני גינוני מלכות שהיו נהוגים אצל המלכים בזמנו, ובלבד שהאווירה תהיה משוחררת, פתוחה, נעימה, ותהיה זו קרקע טובה להחטיאם, כפי שלצערנו אכן קרה (כמתואר בהרחבה בחוברת "ימי הפורים בהלכה ובאגדה").

לכן במקומות נופש וכדומה צריך להיזהר משנה זהירות משיחות קלילות, גנדרנות יתר, "תצוגת בגדים" וכדומה. ובכלל יש לשקול היטב היטב את עצם ההליכה, האם באמת תשרור במקום אווירה של צניעות ויראת שמים, או חלילה אווירת הפקרות וקלות ראש. עייני בזה בחוברת "ימי החנוכה בהלכה ובאגדה" (עמוד 74).

↩ הכנסת אורחים

המשנה בפרקי אבות אומרת (א ה): "יְהִי בֵיתְךָ פָּתוּחַ לִרְוָחָה, וְיִהְיוּ עֲנִיִּים - בְּנֵי בֵיתֶךָ, וְאַל תַּרְבֶּה שִׂיחָה עִם הָאִשָּׁה", מה הקשר בין שני החלקים הראשונים לחלק האחרון? הענין הוא, שאף על פי שזו מצוה להכניס אורחים ולתת להם הרגשה טובה ונעימה כאילו הם בני בית, מכל מקום אסור לנצל זאת כהיתר לפתח שיחה קלילה ונעימה בין גברים לנשים. הן כאשר מדובר בבעל הבית המפתח שיחה עם אורחת, והן באורח המפתח שיחה עם בעלת הבית. כמובן, מותר לאורח להודות לבעלת הבית וכדומה, ומותר לבעלת הבית לנהוג באדיבות עם אורחיה, אך יש לשים לב לשמור על המרחק המתאים.

* מפגש של כמה זוגות צעירים יחד, הוא נוהג פסול, המביא תקלות רבות.

* **שומרים על הבית!** זכותם וחובתם של בעלי הבית לשמור על ביתם, ולא להכניס אורחים, אשר יש חשש כלשהו שיצא מכשול מנוכחותם. כמו כן, ישנה הצדקה מלאה לבעלי הבית לבקש נוכחות מכבדת, כלומר הופעה בלבוש הולם ובהתנהגות ראויה. הדבר אמור גם לגבי עוזרות בית וכדומה, שניתן וצריך לדרוש מהן להופיע בבית בלבוש צנוע בלבד.

↩ קירוב רחוקים

בפעולות קירוב רחוקים - נשים תעבודנה עם נשים, וגברים יעבדו עם גברים. כמו שאמרו על אברהם אבינו, מפיץ האמונה בעולם: "אברהם מגייר את האנשים, שרה מגיירת את הנשים".

אין לאשה כלל לפתח שיחה עם גברים בנושאי יהדות והשקפה. היא תעשה את שלה [תשמור על צניעותה], והקב"ה יעשה את שלו [יפתח את עיניהם וליבם לעבודתו].

↩ בית הכנסת

לפעמים מנסה היצר הרע לתפוס את האדם דווקא במקומות של קדושה. הנה, הולך האדם לבית הכנסת לתפילת שבת, אך: "לפתח חטאת רובץ", ביציאתו, בפתח בית הכנסת, עומדות נשים ומחכות לבעליהן, כשהן לבושות במיטב בגדיהן. מתערובת זו, חלילה עלולים הגברים והנשים לאבד את כל הקדושה וההתעלות שהרוויחו בתפילתם. ובודאי שעדיף שאשה לא תגיע לבית הכנסת, אם יוצא מכך מכשול, שהרי היא לא מחוייבת בזה כלל. הגאון מוילנא באיגרתו כתב לאשתו ובנותיו, שיימנעו מללכת לבית הכנסת, גם משום שהדבר עלול לגרום להן לקנאה ותחרות בנושא הלבוש. ואולם, אשה שמרגישה שיש לה חיזוק מן ההליכה לבית הכנסת, תלך ותקפיד להימנע מכל תערובת [אפשר לחכות לבעל במקום מעט מרוחק]. ונוהג טוב הנהיגו בהרבה בתי כנסת שהנשים תצאנה קודם סיום התפילה [לאחר חזרת השליח ציבור בתפילת מוסף], ולהתקדם כבר לביתם, כדי למנוע תערובת בעת סיום התפילה.

← רופא

מפני חומרת הדברים ואי המודעות בציבור למכשולים הקיימים בהליכה אל רופאי זמנינו, הרחוקים לגמרי ממושגי הצניעות והקדושה, ויש אשר "שבע תועבות בלבם", נצטט כאן קטעים מתוך הקונטרס "הטוב שברופאים", אשר דן וחקר רבות בנושא זה, ומביא בפנינו תמונת מצב מצערת וכואבת, המלמדת אותנו על גודל הזהירות הנדרשת בנושא זה:

הנה כיום רוב רובם של הרופאים, הן רופאי משפחה, וכל שכן רופאי נשים, הם פרוצים ביותר, הרחוקים מתורה ומצוות ומכל עניין של קדושה. בשו"ת שבט הלוי (ח"ג ס' קפו) כתב לגבי הרופאים פורקי עול "שעושים משמושים לצורך **ושלא לצורך...** ורופאי אליל אלה חשודים על העריות ולבם גס בנשים ופירצה קוראת לגנב" וכו'. ואין כל הבדל אם הוא רופא דתי או לא, ועצם העובדה שרופא "דתי" בחר במקצוע כזה של רפואת נשים מכל מקצועות הרפואה, יש בזה עדות נאמנה על מחשבתו הפרוצה, כפי שכתב בשו"ת משנה הלכות (ח"ז ס' רלב) שישנם רופאים הנקראים "שומרי תורה" והם רשעים גמורים. גם בספר "משמרת הטהרה" (פ"ח עמ' מט) הביא משמו של החזון איש, ושכן שמע מהגאון רבי שלום אלישיב זצ"ל על החומרה בהליכת אשה לרופא, "וכל שכן בדורות האחרונים שרבו הרופאים הפרוצים, דלאו בעבידתייהו טרידי" [שמחשבתם אינה טרודה רק במלאכתם].

בעל המשנה הלכות בספרו "בית רחל" (נתיב ח) עורר בזה, וכתב **שהתפרסם מחקר בעיתון באמריקה, אשר חלק גדול מהרופאים, לכל הפחות 25% והרבה יותר, מודיעים שיש להם קירוב בשר עם המטופלות, וברשעותם שלהם טוענים שאין רואים בזה שום חסרון, ואדרבא טוב הוא לכמה מהנשים.** ואלו נשים כשרות, שהולכות לרופא בית ומתרגלות אליו, והרופא נעשה ידיד שלה, ומתחילה באונס וסופה מי יודע, ונופלת בפח. וכמה מעשיות שמענו וגם ראינו שהרופאים החריבו בתים ומשפחות קדושות וכשרות. **וזה לפני שבועיים נכנס תלמיד מתלמידי הכולל, שכמעט יצא מדעתו,** שאשתו סיפרה שהיתה אצל הרופא, ואחר הבדיקות, חיבקה הרופא ונישקה, והיא כמעט התעלפה מפחד, וכשחזרה לביתה וסיפרה לבעלה, הלה התקשר לרופא ושאל מה זה ועל מה זה, השיב הרופא שזה טוב לאשה. והבעל צעק עליו וכו'. וכל זה היה אצל רופא דתי.

באנציקלופדיה רפואית הלכתית (ערך יחוד אות ג) כתב לגבי ביקור נשים אצל רופא: "קיימים חששות הלכתיים כגון פריצות וזנות ממש, איסור קריבה לעריות, כשיעשה הרופא מישושים שלא לצורך וכו', **ומאז ומעולם היו פגיעות במטופלות" וכו'.** ועיין שם במחקרים מבהילים שהעתיק לגבי רופאים ופסיכולוגים ברחבי העולם, והוסיף **שפסיכולוגים, רופאי נשים ורופאי משפחה הם המועדים ביותר למעשים אלו.**

כתב הרה"ג ישראל גרוסמן: **"ועובדה שנשאלתי על ידי רב, שאשת איש התוודתה בפניו שביקרה אצל רופא בקופת חולים ופיתה אותה לעבירה רח"ל,** ופנה אלי מה לעשות" וכו'. הרה"ג יהושע נויברט זצ"ל (מח"ס שמירת שבת כהלכתה), כתב: "בזמנו מו"ר הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל אמר לי **כי בימיו לא ראה ולא שמע פעם אחת שאשה תלך לרופא איש, ולא רק בעניני נשים אלא גם רופא כללי, אף אחד לא העלה על דעתו דבר שכזה.** וכעת אוסיף ואומר שודאי יש להתרעם על המנהג הרע הזה שנשים לא מתביישות **בהיותן חושבות אם זה "חלוק לבן" הכל מותר.** מנלן. יש לבער הדבר הרע הזה מקרבנו". הגר"י רצאבי שליט"א (שלחן ערוך המקוצר ס' רב הערה נב) הביא בשם הרה"ג צבי ריבלין, שכתב: **"הנני יכול להעיד נאמנה על אשה שהלכה לטפל אצל איש אשר עוסק ברפלקסולוגיה ובעיסוי, ועשה מעשים אשר לא יעשו",** עכ"ל. ועוד כתב (שם סע' ט) שאף על פי שיש מתירים ללכת לרופא וכו', מכל מקום מכוער הדבר ומביא להרהורי עבירה, ומה גם בזמנינו שהפריצות נוראה, **ורוב הרופאים מסתכלים וממשמשים הרבה יותר מן הצורך מפני שאינם יראי שמים, ולא עוד אלא שחלקם דורשים מן הנשים לגלות את המקומות הצנועים חינם, גם כשאפשר לבדוק מעל הבגד. והנשים מחוסר ידיעה עושות מיד כל מה שהרופא דורש ואינן חושדות שיש כאן זימה ותועבה,** וכבר נגרמו מזה מכשולים רבים ועצומים".

בספר "אחותי כלה" כתב: **מה שמורגל בפי הנשים, שרופא מתנהג בעדינות יותר מן הרופאה, אדרבא, היא הנותנת, כיצד יתכן שגבר, שבדרך כלל הוא גס יותר מן הנקבה, נהפך פתאום לעדין כל כך?! אלא מכיוון שיש יצר הרע וחיבה, לכן הנגיעה עדינה יותר. והעיד שם ששמע מאחד העובדים בבית חולים המוגדר כיותר דתי בירושלים, שגילה לפניו עד כמה הרופאים והעובדים**

פרוצים הם, ועד כמה משתמשים במטופלות התמימות לספק תאוותיהם, ואוי שכך עלתה בימינו שבנות עם הקודש מובלות כצאן לטבח לפני חבורת פושעים זו.

בספר "דרך בת עמי" (סימן רכא) כתב, שכיום האשה על דבר קטן הולכת לרופא, ובזה פוגמת את כבודה... ולמגינת הלב, רובן מחשיבות אותו, באשר הוא מלומד, ומכבדתו יותר מאשר מכבדת תלמיד חכם, וכל היוצא מפיו יעשה. ומעולם לא המרה אדם פיו גם כשברור שלא צריך לעשות דברו. **ובאשר הוא שטוף בזימה ותועבה, ברוב פעמים מצווה עליה להסיר בגדיה בחינם, ואין בה תעוזה לשאלו מדוע והאם נחוץ הדבר, ואפילו שיש לה רק כאב בצוואר**. ובהמשך כתב שמלבד הזנת עיניו הטמאות מגופה, עוד היו מכשולות לרוב, אם לא במעשה אזי בהרהור דבר רע.

בקונטרס "מכתבי הרבנים" **הביאו שם עדויות מזעזעות: תלמידת סמינר נגשה לרופא** בעקבות פצעון קטנטן בכתף, ובמקום שתידרש למתוח מעט את פתח הצוואר, נדרשה להוריד את החולצה ואת הגופיה, ומיד עשתה כמצווה עליה מרוב תמימותה. **ומקרה נוסף,** שפעם אחת היתה צריכה אשה להיבדק בדיקה שגרתית שאחר הלידה. באמצע הבדיקה נכנס רופא אחר ושוחח שיחת רעים עם הראשון כרבע שעה בעוד הנבדקת ממתינה בגילוי גוף לסיום הבדיקה. **ועדות נוספת, מבעל שהתלווה עם אשתו לרופא משפחה** עקב שיעול, הבעל התפלא על דרישת הרופא לחשוף לגמרי את גבה של אשתו, דבר שהתקשתה לעשותו לבדה והרופא סייע בידה. **הבעל שאל: "מדוע כשאצלי עשו את אותה בדיקה בדיוק לא נדרשתי לפשוט את החולצה?" והרופא השיב "זו שאלה של נוחות"**, ופטר אותו לשלום. **עדות נוספת** על רופא אחראי על חדר לידה, שהתעקש לבדוק בעצמו כמה פעמים את התקדמות הלידה למרות שהיולדת הצעירה הודיעה לו כי המיילדת הראשית כבר בדקה אותה. לטענתו השיב בציניות "אני לא סומך על אף אחד".

בספר דרך בת עמי (ס' רכא עמ' תרנז הערה ט) **הביא עובדה ששמע מתלמיד, שסיפר אודות כלתו**, שרצה הרופא לבדוק לה הדופק על ידי המכשיר, וציווה עליה להסיר את הבגדים העליונים. האשה שאלה: וכי בשביל בדיקה זו צריך התערטלות, הרי אפשר להכניס הכלי תחת החולצה, והוסיפה שיתן לה את המכשיר והיא תכניס אותו למקומו והוא יקשיב, וכך היה. **לכן יש לומר לנשים שיזקפו ראשן** ותימנענה מחשיפה מיותרת, כל שעל פי שכלה הישר היא מבינה שהדבר מיותר לחלוטין.

וכמה יש לזעוק על הדבר שראיתי בעיני וגם שמעתי באזני, **שבמשך הלידה הרופאים מטיילים בין חדרי הלידה, ונכנסים לחדרים בלא שנתבקשו כלל, ובעוד הלידה הולכת למישרין ואין שום סכנה או צורך בנוכחות רופא, ונעמדים מול היולדת בלא מחיצה כלל רק כדי לשאול אם הכל בסדר.** ומלבד שהאשה נמצאת באותה שעה גלויה לפניו כביום היוולדה [בשעת תהליך הלידה ולא לפני כן שהיא אכן מכוסה], זאת ועוד חוסר הנוחות שמרגישה האשה באותה שעה הוא מזעזע, אלא שמרוב חולשתה אינה יכולה לטעון דבר וחצי דבר, שהרי הוא הרופא. ואף אם ישנה טענה שהדבר נצרך שהרי הדבר תחת אחריותם, הרי שיכולים לעשות כן מאחורי הוילון בנקל. וכבר שח באזני אחד מן האברכים, שבשעה הלזו [שאשתו גלויה וכנ"ל], נכנס רופא כדי להכניס נתונים למחשב, כאילו שלא יכל לעשות כן אחרי הלידה או לפני כן, ואוי לאזניים שכך שומעות. וכל זה מדובר בבית יולדות הנקרא דתי.

כשבוע ימים לאחר שסיימתי לכתוב את כל הנזכר לגבי הליכה לרופאים ובפרט פרוצים, **נשאלתי בעובדה הבאה:** אשה נשואה שהוצרכה לעשות צילום רנטגן באגן ובגב התחתון, הלכה למכון צילום בעיר בני ברק, ובאותו יום עבד שם רופא. האשה התקשרה אלי לשאול כדת מה לעשות, היות והיא אחרי לידה וסובלת מכאבים. ביקשתי ממנה לשאול את הרופא האם עליה להסיר את בגדיה בעת הצילום, והרופא ענה שהיא חייבת, ולא עוד אלא ענה שצריכה להוריד הכל. אמרתי לה שתחזור ותשאל האם זה הכרחי, ותשובתו היתה חיובית. עניתי לה, שתבוא ביום שלמחרת לצילום, שאז עובדת רופאה. לבסוף התברר שהרופאה אכן היתה נוכחת במקום אף על פי שאינה במשמרת עבודתה, והרופאה אמרה לה שאם היא תמתין לסוף התור, היא תצלם אותה. לאחר ההמתנה של זמן מרובה, הרופאה ביצעה בה את הצילום **כאשר האשה לבושה בביגוד מלא.** וכששאלה את הרופאה כיצד עושה כן, ענתה שאין צורך להוריד בגדים כלל. וכשנשאלה הרופאה והלוא הרופא ענה שחייבים להוריד בגדים, ענתה שהוא רגיל לעשות צילומים בלי בגדים [אע"פ שאין כל צורך בכך]. עד כאן המעשה שבא לידי.

ועד שהקונטרס ירד למכבש הדפוס, נשאלתי שוב מבחורה שהרופא מתעקש ודורש במפגיע שתפשוט

את חולצתה לגמרי כדי לבדוק את ריאותיה, ואף לאחר שסירבה לעשות כן, הלה לא הרפה וטען שהוא רופא ועליו לבודקה. הוריתי לה לסרב בכל תוקף. עד שלבסוף הרופא הפטיר שזה לא כל כך משנה ובדק אותה מעל חולצתה!

ועובדא נוספת ששמעתי מאחד שסיפר באזני, שאשתו הוצרכה לבדיקת מעקב הריון. וכשהלכו לבית החולים הגיע רופא. ובעת שקיים את בדיקת האולטרא-סאונד החיצונית, הניח הרופא החצוף והפרוץ את ידו על גופה בצורה שאינה משתמעת לשני פנים, וכל זה בפני בעלה. הבעל לא נשאר חייב והורה לו באופן מידי להסיר את ידו מעל אשתו, והרופא ההמום עשה כמצווה עליו. ישמע חכם ויוסף לקח. וכמה צדקו דבריו של בעל המשנה הלכות בספרו בית רחל (נתיב ט) שאם על הרופאים שבזמן חז"ל אמרו "הטוב שברופאים לגיהנום" (קידושין פב.), מה נאמר על רופאי זמנינו שהם רובם ככולם מושחתים, ע"ש.

וידע הקורא נאמנה, שבעוד הקונטרס עבר הגהות והוכן לדפוס, כמעט כל ששמע אודותיו, ביקש לשוחח עימי ולספר לי מקרה שהיה עמו ועם רעייתו או קרובתו. אך לא ראיתי צורך להאריך בסיפורים נוספים כדי שלא להלאות את הקוראים. וכמדומה שכבר יצאנו ידי חובה במה שכתבנו לעיל כדי לעורר את הלב. ודי בזה. ובמעט שהספקתי לעורר בזה בעל פה, כבר נקטו השומעים במשנה זהירות. **וכגון אברך ששוחחתי עמו,** ושבוע לאחר מכן אשתו נזקקה לצילום ריאות (בבני ברק), והטכנאי הורה לה להסיר את כל בגדיה העליונים. ובעלה הורה לה לסרב בעקבות השיחה עמי, **ומיד הרופא הסכים בפשטות לצלם אותה עם חולצתה.** והנה אף שאפשר לצלם עם חולצה, מעיקרא מבקשים לפשוט הבגדים. והאברך הודה שאם לא היה משוחח עמי ומתעורר ליתן לבו לדבר, אשתו היתה עושה כמצווה עליה.

כל שנשאר לנו הוא לקום ולצאת מהתמימות שנשתרשה בנו במשך שנים, ולתקן את הטעות הנפוצה אפילו בקרב בני תורה שמשעה שנכנסים בשער בית חולים, הכל מותר כל עוד החלוק הוא לבן. ומלב כואב אבקש, שילמדו היטב את הלכות ביקור נשים אצל רופא, ללמוד וללמד לשמור ולעשות... וה' יתברך יגדור פרצותינו, אמן כן יהי רצון.

הלכה למעשה

✡ אשה הנצרכת לטיפולים במקומות המגולים, כגון: אף, אוזן, גרון, טיפול שיניים, בדיקת דם, טיפולי עור [במקומות המגולים] וכדומה, מותר לה מן הדין להיבדק על ידי רופא. אולם ממידת הצניעות עדיף מאוד ללכת לרופאה, וכן ראוי לכל אשה כשרה.

✡ כשנצרכת לבדיקות במקומות המכוסים, כגון: בטן, גב, שוק וכדומה, אסור להיבדק אצל רופא, אלא רק אצל רופאה, גם אם הדבר כרוך בתשלום או בטרחה יותר. ובפרט שלצערנו רבו הפרוצים, וקרו מקרים בלתי טהורים, שבודאי עליה להתאמץ בזה מאד.

✡ ישנם מצבים מיוחדים שמותר לאשה להיבדק על ידי רופא, מפאת: * **מומחיות -** בדיקה המצריכה בקיאות ומומחיות רבה, והרופא הוא שבקי בתחום זה ולא הרופאה. * **טרחה מרובה -** אם יש לאשה טרחה מרובה להגיע לרופאה, כגון שעליה לנסוע לעיר אחרת. או בבדיקה נחוצה מאוד, ובבדיקת רופאה, יהיה עליה להמתין זמן מרובה. ובכל זה, יש לשקול היטב היטב, האם אמת הדבר שהטרחה מרובה, ועד כמה הבדיקה נחוצה לה. וטוב לשאול חכם ולא לסמוך על שיקול דעתה לבד, שמא יתערבו בדבר שיקולים שאינם נכונים. * **הוצאה כספית מרובה -** אם הדבר כרוך בהוצאה **גדולה**, מותר לה להיבדק אצל רופא. והוצאה מרובה נמדדת לפי מצבו הכספי של האדם. **ובכל אופן,** אשרי האיש המוציא הוצאות מרובות וטורח טרחה רבה שאשתו תלך לרופאה דווקא.

* דבר מצוי הוא, ומעשים שבכל יום, שאשה שהגיעה שעתה ללדת, ונמצאת תחת השגחה במחלקת יולדות, מדי פעם נצרכת לעבור בדיקת "פתיחה". **יש לדעת שכאשר ההריון תקין ואין חשש מיוחד, אזי לא רק רופא יכול לבצע בדיקה פשוטה זו אלא אף המיילדות הנמצאות שם.** ולכן על היולדת (או בעלה) לדרוש שמיילדת תעשה בדיקה זו, ובפרט בעת הזו שצריכה רחמי שמים מרובים בשעת לידה. ואל ישעו לדברי הבל של הרופאים שעליהן לבצע את הבדיקה הלזו, וכמו שהבאתי לעיל עדות על רופא שניגש לבדוק את האשה, וכשהודיעו לו שהיא כבר נבדקה, ענה שהוא

לא סומך על אף אחד. וחס ושלום להאמין לדברי הבל כאלו, ויש לעמוד על המשמר שהאשה תבדק על ידי מיילדת בלבד, וכנ"ל. **והנסיון מורה** שאם הבעל מתעקש על כך, ידו תהיה על העליונה. **אך כל זה אמור כשאין שום חשש או סיבוך, שאם אכן יש חשש מסויים, יש להתיר בדיקת רופא.** ועובדה הובאה לידיעתי, על אשה שהתאשפזה במחלקת נשים הנמצאת בקומה עליונה, והיה שם רופא אחראי. וכשנצרכה לבדיקה פנימית, התעקש בעלה שהדבר ייעשה על ידי רופאה בלבד. וצוות המחלקה התנגד, ושכעת המשמרת של הרופא וכו' וכו' טענות ממינים שונים. ולבסוף כשראו שהבעל מתעקש, הזמינו רופאה מהקומה הראשונה והיא ביצעה את הבדיקה.

✡ הדבר ברור, שכל ההיתר לאשה להיבדק אצל רופא, הוא דווקא כששייך לומר שהרופא טרוד ואינו מכוון להנאתו כשנוגע בה. אבל כשמדובר בסוג בדיקות שעל פי רוב הרופא יכוון גם להנאתו, אין שום היתר לאשה להיבדק על ידו. [וכגון שניכר כי הרופא נוהג בפריצות ובחיבה. וכן בדיקות כמו בדיקת שדים לאשה צעירה או עיסוי רפואי, שהדעת נוטה שיש לו בזה הנאה].

ליווי - באופן שמותר ללכת לרופא, לא תלך האשה לבדה אלא בליווי חברתה או בעלה. וכל שכן בחורה רווקה שתלך עם ליווי. יש לציין שאחרי שנעשו מעשים חמורים ע"י רופאי נשים, יצא חוק מטעם משרד הבריאות, וחקוק על שלטים במרפאות הציבוריות, שכל הבא לרופא רשאי להכניס אתו לחדר אדם נוסף כפי רצונו. ולכן יש לאשה לנצל חוק זה כאשר נכנסת לרופא. הגר"ש ואזנר זצ"ל ביקש לפרסם חוק זה. החוק, על פי זכויות האדם 1996 (ספר החוקים 1591, כג' אייר תשנ"ו) קובע, שאי שמירה על צנעת הפרט מהווה עבירה פלילית. וחובה על המטפל לשמור על כבודו ופרטיותו של המטופל בעיקר בתחום רפואת הנשים (כולל סגירת וילונות והסתרת הנבדקת בזמן הבדיקה, ומניעת אי נוחות בחשיפה ממושכת וכדומה).

✡ ההיתר ללכת לרופא [באופנים הנ"ל] שייך אך ורק **למטרות רפואיות הכרחיות**, כגון כאב או חולי. ולכן: * מיחוש בעלמא, שיכולה להסתדר גם בלי לגשת לרופא, אין היתר להיבדק אצל רופא. * בדיקות בתקופת ההריון, אם אינן הכרחיות, אין לעשותן אצל רופא. כתב מרן רבנו עובדיה יוסף זצ"ל בספרו טהרת הבית (ח"ב עמ' רכא) כתב: "ודע שאף שהסכימו האחרונים לדברי הש"ך, שהטעם שנהגו הרופאים למשש הדופק מפני שטרוד בעבודתו... אולם פשוט, שזהו דווקא במקום כאב וחולי ובמקום שאין שם אשה רופאה הבקיאה בדבר, ובדלית ברירה התירו וכו'. אבל כשאין הדבר נחוץ כל כך אלא מיחוש שאפשר להתגבר עליו, אין להקל בזה כלל, ובודאי שעל ידי כך היא מורידה מעליה מסווה הבושה ומעטה הצניעות וכו'. **לפיכך נשים שהן בהריון ההולכות להיבדק פעם בפעם בתקופת הריונן אצל רופא גבר להווכח בהתפתחות העובר, מנהג מכוער הוא ואין רוח חכמים נוחה מהן. והרי יוכלו להיבדק אצל רופאות ואפילו בשכר, ולא יבדקו אצל רופא גבר ואפילו בחינם, ומצוה לפרסם הדברים ולהשפיע על בנות ישראל להימנע מכך**". * כל שכן אשה בריאה, הנצרכת לבדיקה רפואית בגלל סיבות צדדיות, כמו להתקבל לעבודה או למטרת פיצויים, שאין שום היתר להיבדק אצל רופא. * נגיעת רופא באשה שאינה לצורך רפואתה אלא לצורך לימודי רפואה, אסורה בהחלט. ולכן מה שמצוי כיום שרופא מתמחה מתלווה לרופא מומחה כדי ללמוד את רזי המקצוע, אין לו שום היתר לגעת או להסתכל באופנים האסורים. ועליה לדרוש שהרופא יכנס לבדו. ועל פי חוק, הדבר חייב להתבצע לפי בקשת החולה.

✡ **בחירת הרופא -** כשיש היתר ללכת לרופא, ישנה עדיפות שתבחר רופא גוי ולא יהודי. ואם כבר הולכת לרופא יהודי, עליה לבחור ברופא ירא שמים, או על כל פנים ברופא שאינו מוחזק בפריצות וחשוד על העריות.

✡ **הנהגה צנועה אצל הרופא -** כשיש היתר ללכת לרופא, אם הוצרכה לגלות את גופה, עליה ליזהר שלא לגלות יותר מן הצורך ההכרחי. לשם כך, תלבש מראש בגד המאפשר גילוי מינימלי. [ישנם מקומות בארה"ב שהתקינו חלוקים מיוחדים לבדיקות נשים, עם רוכסן בכמה מקומות, ועל ידי כך ניתן לגלות רק את הנחוץ לבדיקה. והלוואי שיעתיקו זאת גם לכאן (וכפי המעשה בגמרא ב"אבא אומנא", ראי בהמשך). אך עד אז... כל אשה תדאג לעצמה...]. * אם צריכה לגלות כמה מקומות, תגלה כל מקום בפני עצמו ולא הכל בפעם אחת. * חשוב מאוד שכל אשה תפעיל שכל ישר ושיקול דעת נכון, ולא תישמע בתמימות לכל הוראותיו של הרופא, כפי שראינו לעיל, שפעמים רבות הרופא דורש מהאשה לגלות את גופה, בשעה שניתן לחסוך זאת, כגון בצילומי רנטגן או בבדיקת דופק [ראי לעיל הרחבה ודוגמאות]. * כמובן, שתקפיד מאוד על כל כללי הצניעות, הן בלבוש והן בהנהגה. כגון שתלך בשעות הביקור שמצויים שם בני אדם, תיזהר מאיסור יחוד, תימנע מכל שיחה מיותרת ומכל שמץ של קירבה אישית, ולא תשמע לעצות שהרופא מייעץ הנוגדות את תורתנו הקדושה. * מצוי שיש בחדר ההמתנה עיתונים המלאים כפירה ומינות, עליה להיזהר מאוד מאוד שלא לקרוא בהם. (דיני רופא מתוך הספר "גן נעול" על הלכות צניעות. קונטרס "הטוב שברופאים"מקורות שם)

✡ ילדה, כאשר היא מתחילה להיראות כגדולה, כגון בגיל תשע, יש להקפיד לקחתה לרופאה. וילד מגיל תשע, יש להקפיד לקחתו לרופא. (נשים בהלכה)

סיפור

הרופא שקיבל פריסת שלום יומית מן השמים

מספרים חז"ל: מעשה ב"אבא אומנא", שהיה מקבל בכל יום פריסת שלום מן השמים. בת קול היתה יוצאת מן השמים ומכריזה ואומרת: "שלום עליך, אבא אומנא!". בזכות מה זכה לכך? רופא היה אבא אומנא, והיה מקיז דם למטופליו לצורך בריאותם. כמובן, הגיעו אליו גברים ונשים, וכדי שלא תיווצר תערובת, הוא דאג להסדיר עבורם חדרי קבלת קהל נפרדים. בנוסף לכך, כאשר היתה מגיעה אליו אשה, היה נוהג בצניעות רבה. הוא הכין חלוק מיוחד, המכסה את הגוף כולו, ותפורה בו קרן שדרכה הוא ביצע את ההקזה, מבלי לחשוף את הגוף כלל! זהירות מיוחדת זו זיכתה אותו בדרישת שלום יומיומית מן השמים! (מסכת תענית כא ע"ב)

← צניעות במקום העבודה

נשים ובנות רבות עוסקות לפרנסתן בעבודה עם אנשים. במסגרת תפקידן הן מקבלות הוראות ממעסיק, הנמצא במקום, וכן משרתות את קהל הלקוחות. העיסוק הקבוע והרצוף עם המעסיק, והקשר הישיר והתמידי עם הקהל, עלולים לבטל אצל העובדת את הרגישות הטבועה בכל אשה, להימנע מיצירת קירבה עם אנשים זרים. בנוסף לכך, כדי להצליח בעבודתה, רוצה העובדת למצוא חן בעיני המעסיק ובעיני הקהל. רצון זה, עלול להביאה להתהדרות בלבוש, לשיחה יתירה עם המעסיק או הלקוחות, בצורה נעימה וחביבה. הנהגה זו יוצרת מצב מסוכן העלול לגרום למכשולים רבים, וצרות רבות נגרמו בגין קלות ראש בעניינים אלו. עובדות אלו מחייבות את העובדת לנהוג זהירות כפולה ומכופלת בלבושה ובשיחתה. עליה לבצע את עבודתה בשלימות ובצורה הוגנת, אולם באיפוק ובשמירה על מרחק. שיחתה עם המעסיק צריכה להיות עניינית ומכובדת, אך לא בצורה אישית. פנייתה אל קהל הלקוחות, צריכה להיות אדיבה, אך לא לבבית. עליה לזכור, שעיסוקה עם אנשים, נגרם ככורח השעה, ועבודה זו מותרת רק כשהיא מתבצעת מתוך הקפדה מיוחדת על הלבוש וההנהגה.

כמובן, שראשית לכל זאת, עליה להקפיד על מקום עבודה הגון. דוד המלך אומר בפסוק הראשון בתהילים: "אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא **הָלַךְ** בַּעֲצַת רְשָׁעִים, וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא **עָמָד**, וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא **יָשָׁב**". האבן עזרא מסביר, כי הפסוק הולך בהדרגה מהקל אל הכבד: הליכה, עמידה, ישיבה. הבא במגע עם הרע תוך כדי הליכה - יינזק, שהרי כל ראייה או שמיעה, אף אקראיים וחד פעמיים, משאירים רושם. ואולם מי שעומד ומתעכב במקום רע, בודאי יינזק הרבה יותר. אבל הנזק החמור ביותר מגיע כאשר אדם יושב במקום רע. בשעת ישיבה, האדם נינוח ופתוח מאוד להשפעת האווירה הסובבת אותו. הדבר בא להסביר, לענייננו, שאומנם תמיד יש ניסיונות בענייני צניעות: גם בהליכה פשוטה ברחוב יש חשש לתקלות. כל שכן כשעומדים ומתעכבים במקומות לא הגונים. אבל כשאדם קובע את מקום ישיבתו ועובד במקום מקולקל ובלתי מוסרי, כאן הנזק הוא בל ישוער.

לכן מחובתה של האשה לבדוק ולבחון היטב את מקום העבודה, אם הוא ראוי והגון: * יש לבדוק את טיב האנשים שבהם היא נתקלת, שכן בחברת אנשים בלתי הגונים ונעדרי מוסר הצניעות, אף כשהיא תשתדל לשמור על עצמה כראוי, הללו מבחינתם לא יראו זאת בעין יפה, וינסו לפתח שיחות וליצור אווירה 'ידידותית'. המצב המזיק ביותר הוא כאשר המעביד עצמו משולל מוסר יהודי. שלמה המלך קבע בחכמתו: "מֹשֵׁל מַקְשִׁיב עַל דְּבַר שָׁקֶר, כָּל מְשָׁרְתָיו רְשָׁעִים" (משלי כט יב), כלומר: כאשר אדם משרת אצל אדון רכלן הנהנה לשמוע רכילות ושקרים, בסופו של דבר הוא עצמו יהפוך להולך רכיל, משום שרק כך יוכל למצוא חן בעיני מעבידו (רלב"ג). כך, אשה העובדת אצל מעסיק הנוהג בקלות ראש בענייני צניעות, בודאי תחוש כלפיו מחוייבות ורצון למצוא חן,

ומתוך כך חלילה תתחיל אף היא להקל ראש בענייני הצניעות. * יש לבחון את האווירה הכללית. גם כשאין גברים כלל, יש לדאוג לאווירה מתאימה והגונה. למשל: אשה העובדת במשרד, שבו הרדיו פועל, ומשמיע ללא הרף מוזיקה ותוכניות המלאות פריצות, קלקול וניבולי פה, בודאי שזה משפיע עליה באופן הרסני ביותר. כמו כן, יש להשתדל ככל היותר לעבוד בחברת נשים הגונות. אם היא שוהה שעות רבות באופן יומיומי בחברת נשים שאין להן ערכים נכונים, בודאי שהדבר מחלחל ומשפיע, ומוריד ביראת שמים ואהבת התורה.

אשה הדוחה או עוזבת מקום עבודה פסול, מקיימת בכך מה שנאמר בתורה (דברים ו ה): "וְאָהַבְתָּ אֵת ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל **מְאֹדֶךָ**" - "בכל ממונך" (מסכת ברכות נד ע"א), ובודאי ישלם הקב"ה שכרה בכפל כפליים, וישלים חסרונה בשפע ברכה והצלחה, לאורך ימים. ואמר שלמה המלך (שיר השירים ח ז): "מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה, וּנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ. אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ בָּאַהֲבָה בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ". עם ישראל איננו מוכר את אהבתו ונאמנותו לבורא עולם - תמורת כל הון שבעולם.

מסקנות ונקודות מעשיות:

* יש לבחון היטב את מקום העבודה, אם הוא ראוי והגון לבת ישראל, ואין בו חשש תקלה או ירידה ביראת שמים. במקרה של ספק, יש להתייעץ עם רב.

* יש להקפיד על הפרדה בין העובדים לעובדות. בעבודה משרדית ללא קבלת קהל, יש חשש רב לקירוב הדעת בין העובדים לעובדות, לכן יש להקפיד על חדרים נפרדים. ובעבודה עם קבלת קהל [פקידה בבנק וכדומה], יש להקפיד לפחות על מרחק ניכר ושולחנות נפרדים [ובודאי שלא ישבו זו מול זה].

* אם במשרד או בעבודה עובדים נשים וגברים, והמקום סגור באופן שאין אפשרות לאנשים מבחוץ להיכנס בחופשיות פנימה, יש לבדוק אם אין בזה איסור "יחוד" [כפי שיבואר להלן].

* צריכה לנהוג זהירות רבה בבחירת לבושה, שיהיה צנוע ביותר, ותמעט במיוחד בתכשיטים ובהתקשטות.

* בשיחה עם אנשים, תשוחח עימם בצורה עניינית ומקוצרת, כפי הנצרך למילוי עבודתה ולא יותר.

* ההתייחסות למעסיק ולעובדים מצריכה זהירות מיוחדת: לא יקראו זה לזה בשם הפרטי; לא תשוחח עימם מחוץ לענייני העבודה [כגון פוליטיקה, מאורעות שונים וכדומה]; תשמור על סגנון דיבור מאופק ורציני בלא שחוק וקלות ראש; תישמר מפניה ומדאגה אישית, לדוגמא, בסוגרה את החלון מפני הקור, לא תאמר: "סגרתי את החלון, שלא יהיה לנו קר".

* נכון לתחום את השיחות בענייני העבודה בין העובד לעובדת - לשעות העבודה בלבד.

* אסור לאיש ולאשה להחמיא זה לזו, שדבר זה מביא לידי קירבה וידידות. אבל מותר לתת שבח על העבודה, כגון: "העבודה נעשתה כראוי".

* אין לאשה לשרת את האיש בדברים של חיבה שבדרך כלל עושה אשה לבעלה, כגון למזוג לו אוכל ושתייה. לכן אם מזכירה צריכה להכין כוס תה וכדומה, תניח לו על השולחן קצת במרחק, שלא בדרך הגשה של כבוד וחיבה. וכן אם הוצרכה לקנות עבורו ארוחת צהריים, תניח לפניו עם האריזה או השקית, ולא בצורה ערוכה. (קונטרס "יצא האדם לפעלו")

* אסור לתת מתנה לאיש או לקבל ממנו מתנה, שדבר זה גורם לחיבה ביניהם. אולם מותר להוסיף לה על המשכורת [שזה מתקבל כחלק מהמשכורת ולא מתנה של חיבה], וכן אם נותן לכל הפועלים בשווה, מותר לתת גם לנשים, כמו שי לחג, כי גם זה כעין חלק מההטבות של המשכורת.

* אם בעל הבית מזמין ארוחה עבור כל העובדים, מותר גם לאשה לקבל. אבל אם מזמין ארוחה במיוחד עבורה, אסור. ואם קנה, צריכה לשלם לו על כך. (קונטרס "יצא האדם לפעלו")

* מפעם לפעם על האשה לבדוק אם חל שינוי בהתנהגותה ובלבושה, כי "כך דרכו של היצר, היום אומר לו כך, ומחר אומר לו כך, עד שאומר לו לך ותחטא..". אם האוירה במקום גורמת להחליף את הבגדים לבגדים מהודרים יותר, או צנועים פחות, אות היא כי מקום עבודה זה פסול ויש לעוזבו. כמו כן אם יש במקום העבודה עובד שאינו שומר על גדרי הצניעות בין העובדים, בדיבור לא נקי, או בהנהגה לא צנועה, חובה לעזוב עבודה זו, ופרנסה תבוא משמים. (ראי בספר "גן נעול" על הלכות צניעות, הנהגות ופרטים נוספים לגבי הסעה, כינוסים, ארוחות, טיולים, אירועים ועוד).

← איסור ייחוד

איסור ייחוד פירושו, שאסור לאיש ואשה לשהות יחד במקום מבודד, כמו שנאמר בתורה (דברים כג י): "וְנִשְׁמַרְתָּ מִכֹּל דָּבָר רָע". איסור זה הינו חמור מאוד, עד אשר אמרו בגמרא (מסכת קידושין פא ע"א), שיש לברוח מאיסור זה כמו מהגהינם.

אף אם ברור לאדם, שהייחוד לא יביא אותו לידי עבירה או קירוב לעבירה כלל, בכל זאת עצם הייחוד הוא איסור בפני עצמו. [ואחד הטעמים לכך הוא, שבעצם השהיה יחד ישנו קירוב דעת]. לכן אף אנשים צדיקים ויראי שמים חייבים להישמר מאיסור זה, וכמו כן האיסור קיים אף לגבי אנשים זקנים, עיוורים, חולים וכדומה.

סיפור

מנוסת הבהלה של רבי שלום שבדרון זצ"ל

סיפר תלמיד חכם אחד מאנגליה: כשהתארח רבי שלום שבדרון זצ"ל בביתנו, פגשתי בו פעם אחת יורד במדרגות שבתוך הבית במהירות מסחררת. הוא היה אז כבר בשנות השבעים לחייו, וכשלרגליו נעלי בית, ירד את המדרגות מהקומה השלישית עד למטה בריצה, ממש כנער צעיר. פניו היו חיוורות, ובהלה רבה ניכרה עליהן. כשראה אותי - נעצר, ונשם לרווחה בכבדות. "מה יש רבי שלום?" שאלתי, ר' שלום השיב על אתר: "חשבתי שאין אף אחד בבית מלבד בתך, לכן רצתי לעבר היציאה, אה- אתה נמצא - ברוך ה'", נרגע רבי שלום. (קול חוצב עמוד 132)

להלן נביא את עיקרי דיני הייחוד (על פי הספר "גן נעול"). יש לציין שההלכות הינן מסועפות לפרטים רבים, וכאן הבאנו בעיקר את הפרטים המצויים והנפוצים. לכן בכל מקרה של ספק, יש להתייעץ עם רב.

[אגב, יפה להיווכח, לאורך כל ההלכות, באבחנתם הדקה של חז"ל, באלו מצבים השהייה יחד יכולה ליצור בין האיש והאשה קירוב הדעת, ובאלו מצבים לא].

◇ מקום הייחוד

דוגמאות למקום מבודד האסור בייחוד: בית סגור, חדר סגור, משרד סגור, מקלט, מקום שאינו סגור לגמרי אך אין נכנסים אליו ללא רשות, מקום חשוך או מוסתר, מגרש שומם, שדה מחוץ לעיר, גינה ציבורית מבודדת בשעות הלילה, רכב סגור עם וילונות שאין רואים מבחוץ את הנעשה בפנים, רכב [אף ללא וילונות] הנוסע בכביש בין עירוני שמם, ועוד.

פתח פתוח: * כאשר הדלת פתוחה לרווחה, כלפי מקום שעוברים בו בני אדם, אין איסור ייחוד. * דלת סגורה, אך לא נעולה - אם יש מצב שיכנסו לשם אנשים ללא נטילת רשות, כגון משרד שנכנסים אליו עובדים מפעם לפעם, או בית שישנם בני משפחה שיכולים להגיע ולהיכנס מבלי להמתין שיפתחו להם, אין בזה איסור ייחוד. והמחמיר להשאיר את הדלת פתוחה לרווחה, תבוא עליו ברכה.

לדוגמא: * חנה הלכה לדואר, והנה היא רואה שנמצא שם בקיר אחד בלבד, ואין על אחד בתור. כלומר הוא והיא לבד. האם מותר לה להשאר? מותר, משום שדלת הדואר איננה נעולה, ויכולים בכל רגע להיכנס אנשים. * אחותה הגדולה של שירה ילדה בן, בשעה טובה. הולכת שירה לביתה של אחותה, לשמור על בתה הפעוטה בת השנתיים. כעבור שעה מגיע הגיס. מה עליהם לעשות? אסור להם לסגור את הדלת, על מבלי לנעול, משום שאין מישהו שיכול להגיע ולהכנס ללא נטילת רשות [על כשאחותיו, אחיותיה או הוריהם מגיעים, הם רגילים לנקוש ולהמתין עד שיפתחו להם]. לכן עליהם להשאיר את הדלת פתוחה לרווחה. * שירה הנ"ל לאחרת החליטה לקחת אל ביתה את האחיינית. כעבור שעתיים, הגיע הגיס, כשבכוונתו להתעכב מעט בביתם. האם גם היום חייבת שירה להשאיר את הדלת פתוחה לרווחה? לא, אלא ניתן לסוגרה מבלי לנעול, מפני משפחתה של שירה יכולים להופיע ולהכנס לביתם, ללא נטילת רשות כמובן. אבל טוב יותר גם במצב זה להשאיר את הדלת פתוחה לרווחה.

* דלת פתוחה לרווחה איננה מועילה בשעות הלילה כשאין כבר עוברים ושבים. * יש אומרים שאיננו מועיל במקרה ש"ליבו גס בה" [ראי הסבר ודוגמאות לכך בהמשך].

◇ מי המתייחדים

* גיל האיסור: לאיש אסור להתייחד עם ילדה מגיל 3, ולאשה אסור להתייחד עם ילד מגיל 9.

* המותרים בייחוד: איש עם אמו, סבתו, בתו, נכדתו. ואשה עם אביה, סבה, בנה ונכדה. אח ואחות - מותרים בייחוד באופן עראי, אך לא באופן קבוע [כגון לגור יחד לתקופה]. לעומת זאת יתר קרובי משפחה [בני דודים, גיסים, דודים, חם וחמות] אסורים בייחוד, ולעיתים הייחוד עימם חמור יותר מסתם אנשים, כיון שיכולים לבוא בקלות רבה יותר לידי קירבה.

* שלושה אנשים שמתייחדים עם שלוש נשים, הדבר מותר, כיוון שיש להם מניעה מלחטוא [וממילא גם אין קירוב דעת בשהייתם יחד]. ובשעת הדחק מותר גם שני אנשים [כשרים והגונים] עם שתי נשים (רסה). אך בפחות מכך [כגון אשה אחת עם הרבה אנשים, איש אחד עם הרבה נשים] - יש בכך פרטים שונים, ולכן יש לשאול מורה הוראה.

◇ שומרים

לעיתים, נוכחות של אדם מסויים מתירה את הייחוד, מכיון שבנוכחותו ישנה רתיעה טבעית מפני חטא [ולכן גם לא נוצרת במקום אווירה של קירבה וקלות דעת]. להלן דוגמאות לכך:

* **זוג נשוי -** נוכחותו מתירה את הייחוד, כיוון שהם שומרים זה על זה מפני עבירה. לכן מותר לאשה להתייחד עם איש כשאשתו עימו במקום, ומותר לאיש להתייחד עם אשה כשבעלה עמה.

לדוגמא: * מותר לאשה לנסוע עם נהג נסיעה בין עירונית שומאת, כשאשתו עימו ברכב. * גוי שהגיע אליהם אורח, מותר להם לנעול את הדלת.

ואולם זוג גויים איננו שומר מפני ייחוד. כיוון שהגויים "אינם בני בושת" ואינם בהכרח מקפידים לשמור זה על זה (תצח). ויש אומרים שאף איש יהודי פרוץ, אין אשתו מהווה שמירה עבורו.

לדוגמא: אסור לאשה לנסוע באוניות נסיעה בין עירונית שוואת, עם נהג גוי, אשתו נמצאת עימם ברכב.

* **קרובי המשפחה של האשה,** המותרים בייחוד עימה - אף מציאים אותה מן הייחוד. ולכן: מותר לאשה להתייחד עם אדם זר, כשנמצא עימם אביה, או אחיה [והוא כשר והגון], או בנה [בן מעט גדול, המבין ענין, בערך מעל גיל 5]. מפני שיש לה מניעה ובושה מלחטוא עימהם או בנוכחותם.

לדוגמא: * מותר לנערה ללכת עם אביה לבקר בביתו של הדוד. * מותר לאשה ללכת עם בנה (מעל גיל 5) לרופא משפחה ולנעול את הדלת. * בחורה הנמצאת בביתה עם אחיה, והגיע חבר של אחיה לביקור, אם האח הגון, מותר לבם לנעול את הדלת (ובאח בדוק, המיקל יש לו על מה לסמוך).

* **קרובות המשפחה של האיש,** המותרות בייחוד עימו – לכתחילה יש להחמיר שלא להתייחד עם אשה זרה אף בנוכחותן. ***כגון אין ללכת לבקר אצל חברה, ולנעול את הדלת, כשרק אחיה או רק אביה נמצא עימן בבית. וכן, בן הנמצא בבית עם אימו, והגיעה חברתה לבקרה, אין לנעול את הדלת.*** והטעם בזה: כי לאיש יש פחות בושה מלחטוא בנוכחות קרובותיו, והן אף עלולות לחפות עליו. אולם בעת הצורך שאין ברירה אחרת, יש לסמוך על המקילים בזה שהן מציאות אותו מאיסור ייחוד. (תקלח)

* **ילדים -** לעיתים ילדים מהווים שמירה, ואין איסור ייחוד בנוכחותם. מדובר בילדים בגיל שהם כבר מבינים ענין, ויכולים לספר את מה שהם רואים [בערך מגיל 5], אך מאידך, עדיין לא הגיעו לגיל שיש להם יצר ומשיכה כל כך לעבירה [דהיינו עד גיל 9. וכשיש צורך גדול - עד שנה לפני הבר\בת מצוה, כלומר: ילד עד גיל 12 וילדה עד גיל 11, שעדיין אין יצרם תוקפם כל כך. והיינו כי אומנם ילד בגיל 9 עד 12 אסור לאשה להתייחד עימו לבד, כאמור לעיל, אך הוא מהווה שמירה כשהוא עם אדם נוסף. וכן ילדה בגיל 5 עד 11, למרות שאסור לאיש להתייחד עימה לבדה, מכל מקום היא מהווה שמירה כשהיא עם אשה נוספת].

הסבר הדבר: סתם שתי נשים אינן מהוות שמירה זו על זו, מפני ששתיהן יכולות להתפתות לעבירה, ולחפות זו על זו ולא לספר את הדבר, בבחינת "שמור לי ואשמור לך". לכן אסור לשתי נשים להתייחד עם איש אחד - יכולה להיווצר ביניהם אווירת קירוב וקלות ראש [וכן להיפך, שני אנשים עם אשה אחת]. אולם ילד או ילדה, שאינם נמשכים לעבירה, ואינם שותפים בה, יש בנוכחותם מניעה והרחקה מן החטא, בהיות שאינם מחפים על מה שרואים, [עם זאת יש איסור להתייחד עימם לבד, כיוון שהם יכולים להתפתות].

לדוגמא: * רינה עובדת כמטפלת אצל משפחת כהן. היא מגיעה לביתם בשעות הצהריים כדי לקבל את הילדים המגיעים ממוסדות הלימוד. שעת הגעתם של הילדים משתנה מיום ליום, ואם כן מה יהיה הדין במצבים הבאים: • ראובן [בן 9] הגיע ראשון, להפסקת צהריים קלה. הדין: יש בזה ייחוד, שליהם להותיר דלת פתוחה [הם יכולים לסגור מבלי לנעול, כי בני הבית יכולים לבוא ולהכנס ללא נטילת רשות]. • ראובן [9] הגיע יחד עם אחיו הקטן [בן 3]. הדין: עדיין יש בזה ייחוד. האח מידי קטן מלשמור. • ראובן [9] הגיע עם שמואל אחיו הגדול [בן 14]. הדין: אין בזה ייחוד, ראובן כעת מהווה שמירה. [לכן מותר אל לנעול את הדלת]. • תהילה [בת 6] חוזרה מן הגן, ולאחריה הגיע שמואל [14]. הדין: אין איסור ייחוד. תהילה מהווה שמירה.

* ביום - אף כשהילד נרדם, נוכחותו מהווה שמירה [כי יכול בכל רגע להתעורר]. * בלילה - כשהילד ישן, איננו מועיל כשמירה, אלא צריך שיהיו שני ילדים [אף שהם ישנים]. ***לדוגמא: רינה באה לעשות ביבי סיטר בליהה על שלושת הבנים של משפחת לוי, הגדול בן 9, והשני בן 7, והקטן בן 5, יכולה היא לשאור עליהם, כי אל שאסור לה להתייחד עם הגדול, אבל השניים הקטנים נחשבים לשומרים אל שהם ישנים.***

* אם הילד נכנס לאמבטיה, וניתן לדעת שבודאי לא יצא מיד [כגון ששומעים את זרם המים פתוח

וכדומה], איננו מהווה שמירה בזמן זה. * ילד או ילדה שאינם יהודים - יש לשאול מורה הוראה אם הם מהווים שמירה.

* **ישנן נשים, אשר סוג הקירבה ביניהן גורמת להן לקנא זו לזו,** ולכן הן אינן מחפות זו על זו, וממילא אין איסור ייחוד כששתיהן נוכחות. והן (המצויות יותר): 1. אשה וחמותה. 2. אשה ובת חמותה [גיסתה]. 3. אשה ובת בעלה ["בת חורגת"] - הן אינן מחפות עליה והיא איננה מחפה עליהן, ולכן הן מהוות שמירה זו על זו, ומותר להן להתייחד יחד עם אדם זר.

כמו כן, מותר לאשה נוספת להתייחד עימן, בתנאי שהיא יודעת על קרבתן זו [שאז היא יודעת להישמר, ביודעה שהנשים הנוכחות עימה לא תתפתינה יחד עימה]. ולבני אשכנז, אם האיש עסקו עמהן [כגון מוכר תכשיטי נשים], אסור לו הייחוד עם האשה הנוספת, אלא רק עם הנשים הקרובות עצמן.

*לדוגמא: * אשה שחמותה נמצאת בביתה, מותר לה לקבל אורח ואף לסגור את הדלת. * מיכל רוצה לנסוע עם גיסתה [אחות של בעלה] במונית לעיר הסמוכה, הדרך די שוממת. הדבר מותר, ומותר אף לחברתן להצטרף לנסיעה. [כמובן עם נהג הגון, שאין בכך איסור ח"ו]. אך אם נהג הקבוע, לבני אשכנז יש לחוש שאסור לחברתן להצטרף לנסיעה, משום שעסקו עמהן. * אשה שיש לבעלה ילדים מנישואין קודמים, מותר לה להישאר בבית עם בנו ובתו יחד [בת בעלה מהווה שמירה].*

* **בעלה בעיר -** אשה שבעלה נמצא בעיר בה היא נמצאת, לעיתים יהיה לה מותר להתייחד, מפני ש"אימת בעלה עליה", כלומר יש לה ריחוק טבעי מלחטוא. והצנועים נמנעים גם מכך. [אולם במקרה שיש עימם אשה נוספת או איש נוסף יש להקל].

לדוגמא: רינה נמצאת לבדה בבית, כשלפתע דופק בדלת ידיד של בעלה ומבקש להיכנס עימו. הבעל צריך להגיע בעוד כחצי שעה, והידיד מאתין לו. מעיקר הדין, אין בזה איסור ייחוד, מפני שבעלה שוהה כרגע בעיר לו. אך מאידך הצניעות ראוי להימנע גם מכך ולהותיר את הדלת פתוחה לרווחה. [ובמידה שגם בתה מעל גיל 5 נמצאת בבית, ניתן להקל לסגור את הדלת. או במידה שהגיעו שני ידידים, גם כן יש להקל].

ישנם מצבים הנתונים בספק בהלכה, האם יועיל לגביהם היתר זה, כגון: * אם בעלה איננו יודע היכן היא נמצאת. * אם לבעלה אין אפשרות להיכנס בחופשיות למקום זה. * אם היא יודעת שבעלה נמצא בעיר במקום מרוחק, והוא בודאי לא יוכל להגיע בדקות הקרובות. בספקות אלו ודומיהם, הנכון להחמיר ולהשאיר דלת פתוחה לרווחה. ובמקרה שלא תועיל דלת פתוחה, או שהדבר אינו אפשרי, בשעת הצורך אפשר לסמוך על המתירים. ואם נמצאת עימם אשה נוספת או איש נוסף, יש להקל אף כשהדלת סגורה.

היתר "בעלה בעיר" **אינו חל כלל**, כאשר מדובר בייחוד עם אדם ש"ליבו גס בה", כלומר שיש ביניהם איזו קירבה מיוחדת, כגון: מזכירה פרטית, בני דודים שגדלו יחד, בעלי תשובה עם אנשים או נשים מהעבר, זוג גרוש, אשה עם רופא שנבדקה אצלו מספר פעמים, אשה המעסיקה בביתה עוזר באופן קבוע, אשה עם בן מאומץ. וכל כיוצא בזה.

לדוגמא: רותי עובדת כמנקיה של רואה חשבון במשרדו הפרטי. למרות שבעלה נמצא בעיר ויודע היכן היא נמצאת, אף יש לו אפשרות להיכנס בחופשיות, בכל זאת אסור לרותי להגיע ליבדו ייחוד עם הבוס אפילו לרגע אחד, לכן עליהם להקפיד תמיד על דלת פתוחה לרווחה. ואם המשרד פתוח לקבלת קהל, ואנשים נכנסים בחופשיות ללא הודעה מוקדמת, מותר לסגור את הדלת מבלי לנעול. [יש לציין שעובדה כזו היא בעייתית מדי עצמה, וכראוי להתייעץ עם מורה הוראה אם ראוי לה לעבוד בה. ובכל אופן עליה לנהוג בזהירות רבה במיוחד, הן בלבוש והן בהנהגה].

מצבים המצריכים שמירה נוספת

* **דרך -** ההולכים בדרך הרחוקה מן העיר, ואין שם עוברים ושבים בדרך כלל [כגון טיול במסלולי הליכה, או שהייה בפרדסים ובשדות מרוחקים], לעיתים צריכים שמירה של שומר נוסף, יותר מהרגיל. כגון: * אף שבארנו לעיל שבשעת הדחק מותר לשני אנשים להתייחד עם שתי נשים, מכל מקום כשהם בדרך הדבר אסור, אלא יש צורך באדם נוסף. * אף שבארנו לעיל שקרוב משפחתה של האשה מציל אותה מן הייחוד עם אדם זר, מכל מקום כשהם בדרך יש צורך בשומר נוסף. לכן במקרה של חשש ייחוד ביציאה לדרך, יש להתייעץ עם רב, כי רבים הפרטים בזה.

* **לילה -** לישון יחד בלילה במקום אחד, חמור יותר מייחוד רגיל, ולעיתים מצריך שמירה נוספת. למשל: למרות שמותר לבת לשהות בבית ביום עם אחיה וחברו [כדלעיל], אסור להם לישון כך בלילה, אלא יש צורך בשומר נוסף. לכן במקרה של חשש ייחוד בעת שנת לילה, יש להתייעץ עם רב, כי רבים הפרטים בזה.

* נוכחות של זוג יהודי נשוי מועילה גם בדרך וגם בלילה. לכן מותר לאשה, למשל, להתארח אצל זוג נשוי ולישון בביתם.

* כאשר יש חשש לפשע, חלילה, יש להיזהר מאוד, הרבה יותר ממה שההלכה מחייבת בדרך כלל.

◇ דוגמאות ופרטים נוספים לאיסור ייחוד:

* **מעלית -** מעיקר הדין אין איסור ייחוד, מכיוון שהיא נעצרת ונפתחת כל זמן קצר (שסט) [יש להבהיר, כי במצב שיש איסור ייחוד, הרי שהייחוד אסור אפילו לשניה אחת, רק כאן כיון שבהכרח יסתיים זמן הייחוד מאליו, מותר]. אך מצד מידת הצניעות, נכון שלא לעלות איש ואשה לבדם (גן נעול צניעות).

* **טכנאי** שמגיע לבית, יש להשתדל מאוד שיהיה זה בשעה שהבעל נוכח. ואם אינו נוכח, ונמצאת האשה לבדה בבית, ללא בניה או אחיה, הנכון שישאירו את הדלת פתוחה, ולא תדבר עמו אלא מעט בדבר המוכרח לצורך עבודתו.

* **בביקור אצל רופא** [באופן המותר]: כשהיא לבדה - אסור לנעול את הדלת [ובמקום צורך גדול, אם בעלה נמצא באותה עיר, מותר, בתנאי שאין בינה לבין הרופא יחס קרוב]. אם היא עם בנה או בתה הקטנים [או כל ילד אחר, למעלה מגיל 5, ועד גיל 9 או במקרה הצורך עד שנה לפני בר\בת מצוה] - מותר [כיוון שילדים מהווים שמירה]. עם בנה גדול [למעלה מהגיל הנ"ל] - מותר [כי קרובי המשפחה של האשה מהווים שמירה. יוצא אם כן שעם כל בן למעלה מגיל 5 מותר]. ועם בתה גדולה [למעלה מהגיל הנ"ל] - אסור [ואם בעלה בעיר, מותר].

* **שינה לנכד עם סבתו** - מותר לנכד לישון בבית אחד עם סבתו אף שהבית נעול ובקביעות.
* **בנים מאומצים \ חורגים** - איסור ייחוד קיים גם אצל בנים מאומצים [ולעיתים אף בחומרה רבה יותר], ולכן ילדה מאומצת מגיל שלוש אסורה בייחוד עם האב החורג, ובן מאומץ מגיל תשע אסור בייחוד עם האם החורגת. לכן במצבים כאלו, וכן במצב של נישואים שניים עם ילדים מהנישואים הראשונים, יתייעצו עם מורה הוראה כיצד לנהוג והיאך למנוע את איסור הייחוד במצבים שונים.

סיפור

בתו של הגאון רבי יעקב מליסא זצ"ל היתה אלמנה, וכשעמדה בתה להינשא, נסעו עם גוי אחד לאיזו עיר לקנות בגדים וצורכי חופה עבור הכלה. הגוי שידע מכך והבין שברשותם סכום כסף גדול, נטה מן הדרך והוליכן בעורמה לביתו. לאחר מכן קרא לחבריו ויחדיו שדדו את כספן, קשרום בחבלים ורצו

להורגן. בינתיים הניחו את הכסף על השולחן והתדיינו ביניהם איך לחלק את הכסף. ברם לפתע נפתחה הדלת ונכנס קצין גרמני לבית, וברחו השודדים. הקצין התירן מהחבלים, החזיר להן את כספן והוליכן עד לאכסניה שבעיר. בלילה בא רבי יעקב בחלום אל בתו, ואמר לה: "דעי כי כאשר נתוודעתי מצרתכן, עליתי אל מקום גבוה וביקשתי רחמים עליכן, ולא הועיל, כיוון שעברתן על איסור ייחוד עם הגוי, ועליתי למקום גבוה יותר והתחננתי שיעמוד לי זכות התורה שהרבצתי בישראל בחיבורי "נתיבות המשפט" וכו', והצלתי אתכן, ומעתה תהיו זהירות באיסור יחוד". [מעשה זה נכתב מפיה של בת הרב בפנקס הקהילה של העיר ליסא]. (הובא בספר לב אליהו בראשית עמוד רנד)

מעשים שהיו ועוד יהיו...!

ברוסיה הסובייטית, כידוע, חינכו את האזרחים לנאמנות בלתי מסוייגת כלפי המולדת. הכל צריך לתת למען המדינה, למען "אמא רוסיה". האזרח איננו צריך להשאיר לעצמו רכוש פרטי. הסיסמא המובילה היתה: "סטאלין אבינו ורוסיה אמנו"! [בשקט בשקט היו האזרחים משלימים את המשפט: "הלואי והיינו יתומים"...].

ובכן, **מספרים,** שפעם ניגש קצין חינוך אל אחד האזרחים, והחל לתחקר אותו: אילו היה לך בית חרושת ענק, עם הרבה פועלים, מה היית עושה עמו? הצדיע האזרח ואמר: הכל למען המולדת! כל הרווחים - מיד לקופת המדינה. המשיך קצין החינוך לתחקר: ואילו היתה לך דירה יפה ומרווחת, מה לדעתך היית צריך לעשות עימה? ענה האזרח: הכל למען המולדת! אין ספק שהייתי צריך להלאים אותה לטובת המדינה. שאל הקצין: נניח שיש לך תרנגולת טובה, המטילה ביצה בכל יום - מה נראה לך שראוי לעשות עימה? כאן התקשח לפתע האזרח, ומפיו נפלטו בזעם המילים: "התרנגולת - נשארת בשבילי"! לפליאתו של הקצין, במה שונה דווקא התרנגולת, נענה האזרח ואמר: "בית חרושת - אין לי. דירה - אין לי. אבל תרנגולת - יש לי. ועליה אני לא מוכן לוותר"!

להבדיל, אנו אומרים בכל יום בקריאת שמע: "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" - אנו כה אוהבים את הקב"ה, עד שאנו מצהירים [אבל באמת!], שאנו מוכנים למסור את נפשנו על האמונה בה', כמו היהודים הנאמנים שבכל הדורות. וכן מוכנים למסור את כל ממוננו. כי "מים רבים לא יוכלו לכבות האהבה, ונהרות לא ישטפוה"! אבל פתאום, כשמגיעים לידי ניסיון, ומה כבר נדרש מאתנו? איזה בגד... איזו חולצה... כאן מתעורר הקושי! וזוהי בעצם נקודת המבחן! האם באמת אנו מוכנים "להקריב" בעבור אהבתנו לקב"ה את הקרבן הקטן הזה!...

להלן נביא כמה סיפורים "פשוטים", של נשים מתוכנו, שהשכילו וזכו להקריב לבורא עולם את קורבנן הקטן. קורבן "קטן", שהוא גדול ועצום.

ניקוי מדפים

לאחר נישואי, ציפיתי כמו כל אחת לחבוק בן ענוג משלי, אך הבשורה המיוחלת התמהמהה. חלפה שנה ועוד אחת, והחלום נראה רחוק וחמקמק. הגיע ערב פסח. שקעתי בניקיונות אינטנסיביים בכל פינות הבית, ואז נתקלתי במאמר שמילותיו הרעידו את מיתרי ליבי ועצרו אותי משטף הניקיון. במאמר הובאו מקורות לכך שכאשר אשה אינה נוהגת בגדרי הצניעות, תורתו של בעלה הולכת חלילה לאובדן. הזדעזעתי; אני יכולה להשקיע ולהקדיש רבות למען לימוד תורתו של בעלי, ובעצם, כאשר אינני נוהגת בצניעות, אני גורמת במו ידיי לאבד את כל אשר שקד?! הדברים חלחלו לליבי. היתה זו תגלית של ממש עבורי. מעולם לא שמעתי קודם לכן מידע יסודי זה.

סיפורים

התחלתי לחשוב בכיוון מחודש על כל בגדיי; האם הם אכן מתאימים להגדרה - 'צנועים'?! אני בוגרת של אחד הסמינרים החשובים, ועד אז חשתי עצמי ברמה רוחנית גבוהה ובפירוש עונה על הגדרת הצניעות המקובלת. אך ברגעים של אמת פנימית יכולתי להודות בתוך תוכי שבגדי 'לא ממש' באורך הנכון, ברוחב ההלכתי וגם לא בדוגמאות ההולמות אשה המגדירה עצמה כ'צנועה'... באותם רגעים חשתי התעוררות וכמיהה פנימית לעשות את רצון ה' באמת. החלטתי לנצל את עת הרצון ונעמדתי מול ארון הבגדים שלי. לראשונה בחיי עמדתי מול הארון בעמדה שונה; לא בשביל לבחור מה ללבוש, גם לא בשביל למיין את המיותר לקראת פסח, אלא בשביל למיין את כ-ל!!! הביגוד על פי ההלכה, ללא הטעיית היצר.

שלפתי את הבגד הראשון מהארון. היה זה בגד שקיבלתי כנדוניה לחתונתי; בגד יקר ומושקע, מתופר היטב ומסוגנן. מדדתי אותו מול המראה, לראשונה בחנתי אותו באמות מידה שונות; לא מול זרקורי ה'כולם', וגם לא מול הטשטוש של קרני הרחוב, רק מול רצון ה' וההלכה הצרופה. התוצאה היתה ברורה: הבגד לא תאם את גדר הדין. לקחתי את הבגד והכנסתי לשקית גדולה. אחריו הגיעה חליפות ה'שבע ברכות' שלי, עליוניות וחצאיות, סטים תואמים של בגדים ומלאי יוקרתי של פאר האופנה. כולם נמדדו אחד לאחד, כבקרת רועה עדרו... וגורלם נחרץ.

מילאתי ארבע (!) שקיות גדושות בבגדים יוקרתיים, עשויים ממיטב התוצרת, אשר הספיקו לקצור לי הרבה מחמאות. באותם רגעים בערה בי שאיפה אחת; למצוא חן בעיני הבורא, ושום קנה מידה אחר לא תפס אז מקום בליבי. בעלי היה שותף מלא לצעדי זה, ויחד עם השקיות העמוסות צעדנו לפח אשפה מרוחק. הגענו לפאתי בני ברק. עמדנו מול מכולת האשפה עם השקיות היקרות, עמוסות במטען גשמי ורגשי. ורגע לפני שהשלכנו אותן לקרבי המכולה, הסתכלנו לשמים וביקשנו מאבינו הגדול והכול יכול, שיראה את גודל הקורבן, ויחוס וירחם עלינו.

שמעתי פעם שברגעים שבהם אדם פועל במסירות נפש כדי לקיים את צו בוראו, זוהי עת רצון לבקש בקשות. עמדתי כשאני דומעת ונפשי עמוסת רגשות, וביקשתי מה' במילים פשוטות ורותחות: "אבא, כעת עשיתי צעד להתקרב אליך, למצוא חן רק בעיניך. תן לי, אבא, פיקדון יקר לגדל, וכעת אני יודעת, יותר מתמיד, שאני רוצה לגדל אותו באמת לרצונך, שימסור את הכול עבורך, ויהיה עובד ה' באמת!!!"

התפילה בקעה מליבי. עמדנו וביקשנו מול שערי שמים הפתוחים ולאחר שסיימנו לבקש ולבקש, השלכנו ברעד את השקיות אל קרבי האשפה, כשאנו מתקשים להיפרד ממקום 'העקידה', מקום בו עקדתי את רצוני למען רצון בוראי.

חזרנו הביתה ברגשות מרוממים, ייחלנו שהקרבן יתקבל באהבה לפני אדון הכל, ואת שיר ההלל והתודה זכינו להשלים לאחר פחות משנה - כשזכינו לילד יהודי בריא ושלם! ברגעי האושר הגדולים של אם טרייה, פניתי לעולל הזך ואמרתי בהמייה: "קודם ידעתי כמה מרומם להקריב קורבן להקב"ה. כעת אני יודעת גם כמה זה מתוק; כי אין מתנה גדולה ומופלאה ממך - תינוק טהור ויקר שלי...". (הסיפור נרשם מפי בעלת המעשה, החפצה בעילום שמה. מתוך "סיפור קטן - מעשה גדול" טלפון: 02-9995865. ניתן להצטרף לרשימת תפוצה, לקבלת סיפור שבועי).

מאפלה לאורה

את סיפורה פותחת ר. במילים הכובשות: "מאז שהתחלתי עם נושא הצניעות - ה' הוציא אותי מכל הצרות - לרווחה". כאן היא מפרטת סיפור ארוך ומרטיט על ישועות, הארות ורגעי אושר

עילאיים שזכתה בהם בטיפוסה בדרך הצניעות. לא נפרט את כל סיפורה של ר., אך נטעם ממקצתו:

"בתי הבכורה היתה כבר בת חמש, ועדיין לא זכינו לילד נוסף. התפללתי רבות וביקשתי, אך עדיין לא נעניתי. מאז שהתחלתי לשמוע את שיעורי ההלכה (ב'קו שלך' - 0722-722344), חל אצלי שינוי עצום. התחלתי לגלות עולם קסום, גדוש מדרגות למכביר. בכל שלב שכובשים - מתרוממים ומתעלים, הסיפוק מעמיק, החיים מתמלאים בתוכן אמיתי ומקבלים ממד חדש ומאתגר.

שמעתי את שיעור ההלכה בנושא החלוקים. אצלנו בשכונה מקובל לצאת עם חלוק לכל מקום כמעט: למרפאה, לגינה, למכולת ואפילו לדואר. כששמעתי את השיעור הבנתי שלא כדאי להסתובב בחוצות עם חלוק ביתי והחלטתי להתחזק בכך. כל פעם שהצלחתי, סימנתי לעצמי וי ביומן אישי, שהיה חרות על ליבי. יומן שהלך והתמלא בציונים ובסימני הצלחה, שהפכו ונהיו צפופים וגדושים יותר ויותר. תחילה, אודה, היה לי קשה ל-ה-ת-ל-ב-ש כל פעם מחדש, במיוחד כשזה קרה כפעמיים ושלוש ביום. אך אט אט חדרה בי ההרגשה שאני מלכה, ולא מתאים לי לצאת לרחוב עם ביגוד שאינו מספיק ראוי, ובנוסף קיוויתי שגם יצר העצלות שלי מתחיל להתכווץ... וזו לבד הרגשת סיפוק שאין דומה לה.

נקודה נוספת שלמדתי באותה התקופה היתה ההנהגה הראויה "בבית חמיה". שמעתי שצריך להוריד פרופיל בהתקשטות כאשר נמצאים בבית אחד עם הגיסים והחם. וכן שיש צורך להיזהר מדיבור של קירוב הדעת עם גיסים וכדומה, כמו דיבורי מחמאות, פנייה בשם אישי, שחוק וקלות ראש וכדומה. בחנוכה תשע"ג התארחנו בבית חמי. השתדלתי ליישם את ההלכות, דבר שדרש ממני התמודדות רצינית. מטבעי אני טיפוס דינאמי ונמרץ, וגם אוהבת שמעריכים את חוכמתי ודעותיי... עד אז נהגתי לספר לכולם בקול על התרחשויות שונות, מבלי להבחין בכך ששומעים אותי גם גיסים או גברים אחרים, וכן לנהוג בחופשיות ובקולניות בלתי מכוונת. כעת נצרכתי לשימת לב מתמדת. היתה זו עלייה אמיתית ומאמץ בלתי מבוטל.

ליד נרות חנוכה עמדתי וביקשתי מה' מתהומות ליבי: "כתוב (מגילה י) שכל כלה שצנועה בבית חמיה, זוכה לבנים צדיקים. אנא ה', ראה השתדלותי, וזכה גם אותי...".

ו--- משאלתנו התגשמה. בחודש אלול של אותה השנה זכינו לחבוק בן בשעה טובה ומוצלחת!
("סיפור קטן- מעשה גדול". הפרטים שמורים במערכת. הטלפון לאימות המעשה: 052764030).

קידוש ה' באחת משכונות ירושלים

מספרת רבנית יקרה מירושלים: מזה ארבע שנים, שבמסגרת שיעור תורה שלנו לבנות בירושלים, התחזקנו יחד בנושאים רבים. ומעניין שדווקא לנושא הצניעות לא ייחדנו שיעור, אולי משום הרגישות שבענין. מכל מקום, מידי פעם השתדלתי במכוון לגלוש לנקודות אלו, לנגוע מעט בחומרת העבירה, ולהעצים ולעודד את מי שהתחזקה במידה זו, אף אם בטעות לבשה באותו יום חצאית ארוכה... או שרוול מכסה...

והנה שמענו על קבוצות של בנות, שקבלו על עצמן לעשות "מדורה" ולשרוף בה בגדים בלתי צנועים. והן זכו להרבה ישועות. במדרשייה אחת שעשו כן - זכו ל-17 כלות באותה שנה... נו, אז מי איננה רוצה ישועות?! הכרזנו על שרפת ובעירת הבגדים שאינם צנועים, זה היה שיעור שלא מן המנין, הבאנו כיבוד עשיר, והבנות הביאו עמהן שקיות של בגדים...

אחרי דברי חיזוק בנושא, יצאנו לרחבה פתוחה, שמנו חלק מהבגדים בתוך מנגל גדול, שפכנו

חומר דליק, והאש החלה לבעור. מה אומר? זו היתה אש טהורה שעלתה ועלתה. כל כך מרגש היה לראות את בנות ישראל, נשמות כה טהורות, שמוכנות להטיל לאש בגדים יקרים ששילמו עליהם טבין ותקילין. משום מה לשונות האש ממש עלו כלפי מעלה, חשנו שזו אש טהורה, "אש גבוהה" תרתי משמע. הסתכלנו עליה וחשנו שהיא מטהרת לנו את הנשמה, והיא עולה לריח ניחוח לפני ה' יתברך. לפי סדר ניגשה כל אחת מהבנות בתורה, עם פרטי הלבוש שלה, עמדה ברטט ואמרה תפילה שחיבר לנו רב חשוב לשעה זו [כמובא להלן במסגרת]. הן באמת חשו שהן מקריבות קורבן לפני ה', וניצלו שעה זו לבקש גם בקשות אישיות.

אי אפשר לתאר במילים פשוטות הרגשה כל כך עילאית. מה שקרה זה, שהאש שרפה ושרפה, וכיוון שהיו הרבה בגדים עבים, זה לקח זמן רב, ובינתיים האווירה התחממה יותר ויותר. שמחנו, הורדנו דמעות וביקשנו... ועוד בנות חשו שהן מסוגלות לעשות את הצעד הנפלא הזה ולהשליך את הבגדים ה"לא מתאימים" לאש הקודש.

לפתע אחת הבנות, מ.ש., פנתה אלי: תגידי, אם אני אמהר לביתי, יתכן שאספיק גם כן להיות שותפה במדורת המצוה הזו? היא שאלה זאת בעודה מתלבטת, כן ולא, כן ולא. ואז באה לעזרתה אחת הבנות ואמרה: "בואי, עכשיו כשהכל חם, גם המדורה ובעיקר הלב. אני אקח אותך באוטו שלי. אם לא תנצלי הזדמנות זו, היא יכולה לחמוק לך"... הן עלו לרכב ואחרי כ-15 דקות חזרו עם שמלה אדומה שלא היה בה הרבה בד... והיא סיפרה: "עמדתי מול ארון הבגדים וחשבתי: מה אני יכולה להוציא מכאן. השמלה הזו כאילו קפצה לי מול העיניים. כל פעם שאני לובשת אותה, אני מרגישה שאני לובשת את היצר הרע..."! היא נעמדה מול המנגל הבוער, ועדין היססה.. הושיטה ידה והחזירה לחיקה, הושיטה שוב ואז אזרה אומץ ואמרה: "ה', אני עושה זאת לכבודך!". היא השליכה את השמלה האדומה למנגל - וזו החלה עולה בלהבות. איזה קורבן! איזו נחת לבורא עולמים, עוד בת ישראל משילה מעליה את בגדי היצר הרע...!

בשעת לילה מאוחרת חזרנו הביתה עם תחושה עילאית. רבונו של עולם, אין לנו בית מקדש, אין לנו קורבנות, אין לנו קטורת. אבל היום כן זכינו גם בגלות להקריב ולהקטיר לפניך... אנא קבל את המנחה ורחם על עמך!

[בחסדי ה', זכינו גם לבשורות טובות. מ.ש. (בעלת השמלה האדומה) זכתה כעבור חמישה חודשים להקים בית עם בחור ירא שמים, הקובע עיתים לתורה. היא סיפרה, שאת הטלפון הראשון לשידוך זה - היא קיבלה למחרת יום השריפה!!!].

יום רביעי ראש חודש אייר תשע"ד.
שוב אנו זוכות לחגוג "חגיגת צניעות", והפעם בפורום מורחב יותר. לפני כן ערכנו סעודת אמנים, אמרנו דברי תורה קצרים ויצאנו החוצה. הכל היה מרגש מאוד, שוב לראות את שלהבות האש הטהורות שעולות, להתפלל, לבקש ולבכות...

הפעם היתה לנו את ברכתו של ר' חיים קנייבסקי שליט"א, שאמר שהוא מברך את כל המשתתפות בברכה והצלחה, ומי שתשרוף בגד יעבירו לו את שמה ותקבל ברכה באופן אישי. חילקנו דפים אישיים למלא שם ופירוט בקשה [אגב, לאחר מכן, כאשר הקלדנו את דפי הבקשות כדי להעביר לרב, התפעלנו מאוד לראות שרובן ביקשו חזרה בתשובה, בעל וילדים צדיקים... מי כעמך ישראל!].

אורלי, אחת הבנות החדשות שהיו שם, צדה את עיני, שערה צבוע חצי חצי, והיא לבושה במכנס ג'ינס קצר. חשבתי שאולי המסיבה הזו קיצונית מידי בשבילה, וקצת חששתי. אבל - לא להאמין. דווקא היא הובילה את השריפה, "קדימה, איפה הבגדים", שפכה אציטון, הציתה את האש ועודדה את הבנות... אחרי בערך חצי שעה שהאש דולקת, היא פתאום התלהבה והכריזה:

"למי יש כאן חצאית בשבילי? אני רוצה לשרוף את המכנסיים שעלי!" היתה התלהבות של קדושה. חיבוקים ארוכים, נשיקות ודמעות, היא קידשה שם שמים. אחת הבנות נתנה לה חצאית שרצתה לשרוף [שהיתה צרה בשבילה], היא לבשה אותה והיתה נראית לגמרי אחרת... "אורלי", ביקשתי, "את מוכנה שנכניס יחד את הבגד לאש?". כמובן, בשמחה. התפללנו וביקשנו, אחר כך היא שמה ידה על ראשי ובירכה המון ברכות טובות, וכולן ענו אמן. אם אורלי עושה זאת, זה מחייב את כולן!

גם **מיכל** הפתיעה אותי כשהביאה בשקית מהודרת 2 חצאיות ג'ינס משופשפות וקצרות. מעניין, מה קרה? מיכל לא היתה "בעד". היא אמרה לי בשיעור הקודם שזה לא לטעמה לשרוף בגדים. אבל התברר שיומיים לפני כן היא פגשה את שירלי, אף היא מבנות השיעור, שחזרה מטיול במזרח הרחוק, ודווקא שירלי המיוחדת שקוראת לעצמה עדיין "חילונית" עודדה אותה שזה לא מתאים! מיכל צילמה את החצאיות, ואפילו נשקה להן... "אני אוהבת אותן מאוד, הן מחמיאות לי"! אחר כך לקחה את שני ה"כבשים", הללו והקריבה אותם לקורבן, השליכה לאש והתפללה והתפללה...

רויטל ביקשה לומר כמה מילים לפני שהיא שורפת: "אתן זוכרות שלפני שנה עשיתי דיאטה, ורזיתי כל כך יפה, בקיצור התלהבתי מעצמי ושכחתי את הגבולות". כאן היא נחנקה מדמעות. "אתן לא תאמינו עם מה הרשיתי לעצמי לצאת לרחוב". היא הוציאה שני בגדים בלי הרבה בד, ואמרה "אני מצטערת. אני לא מאמינה. לא מאמינה איך יצאתי כך..." ובכתה ובכתה ובכתה.

איריס הוציאה אף היא חצאית, וסיפרה: אתן רואות את החצאית הזו? היא ממותג יוקרתי, והיא באמת יקרה מאוד. בעלי קנה לי אותה מתנה. פעם אחת לבשתי, והוא לא הסכים שאלבש אותה יותר, כי אינה צנועה. היה לי קשה... אמרתי לו 'אבל הרי אתה קנית לי אותה'. והנה עכשיו החלטתי. עשיתי איתה כמה תמונות ואני שורפת לכבוד ה'".

מירב - באמצע השריפה החליטה על חצאית לא צנועה שהיא מוכנה לשרוף. "אבל החצאית בבית, ואני גרה רחוק". אמרתי לה: "לא נורא, בשבוע הבא בתחילת השיעור נגזור אותה לחתיכות". מישהי הציעה שהיא תביא מנגל במיוחד. אבל אז אמרה אפרת: "אני עם אוטו. בואי אקח אותך". וגם החצאית של מירב הצטרפה למדורה. היא התרגשה מאוד, רצתה לומר משהו, אבל בסוף רק בכתה...

ליטל הביאה את האייפון שלה. כבר יומיים קודם היא החליטה לשורפו. בצהריים הציעה לה בת דודה למכור לה את המכשיר ב - 500 ₪, אבל היא לא הסכימה. כעת היא השליכה חלק ממנו לאש, וחלק אחר - שאסור להכניס לאש, היא פשוט דפקה במעקה וניסתה לשבור... זה לא הלך בקלות בכלל, יש דברים שיש להם שבע נשמות... גם אחרי שהאייפון נותץ, עדיין נראו תמונות לא כשרות מרצדות. לא קל להכניע את היצר הרע... לבסוף לאחר שנהרס כליל, שמרנו אותו, כדי שתבוא עימו לרב משה צדקה שליט"א לקבל ברכה. ונעשה קידוש ה' גדול.

עוד ועוד בנות הביאו שקיות בגדים. **מוריה** השליכה שקית ואמרה: "אני שרפתי הכל כבר בפעם הקודמת, אבל פתאום מצאתי שקית של בגדים שאחותי החביאה לי בזמנו, כדי שלא אלבש, ועכשיו שברוך ה' התחזקתי, היא החזירה לי אותם, אז הנה אני שורפת גם אותם".

לקראת סוף הערב ניגשה אלי אשה שאני לא מכירה, היא גרה בבית סמוך למקום השריפה. היא שאלה אותי: "את המארגנת?". - "כן, מודה באשמה". - "תשמעי אני יצאתי לצעוק עליכן על הרעש. אבל אני חייבת לומר לך, בחיים לא ראיתי דבר כזה, אני רוצה ללחוץ לך יד, כל הכבוד!".

אכן, היה זה ערב שכולו הוד והדר, כבוד שמים. בלילה שלאחריו אי אפשר כמעט להירדם, השמחה והרגשות מציפים אותך, את מרגישה שאת רוצה לעשות אך ורק נחת רוח לה' יתברך, ולא לקלקל לעולם את המתיקות והטוהר הזה. "וזה כל עיקר כוונתנו, שיהא הכל נחת רוח אליך".

אי אפשר לקרוא ולא להתרגש. אין כמו עם ישראל כולנו, אבל כולנו ולא משנה מהי "טיפה" בחיבורנו הנקודה הכי פנימית שלנו, אנו רוצות לעשות אך ורק נחת רוח לבורא עולם, ולהיות בנועות באמת כפי שהוא רוצה. אשרי מי שזוכה לחוות את האושר הפנימי הגדול ומתושת הטוהר הממוקד - הממלוות לאותו "קורבן" שנכים להקריב לבורא ה'. ואשרי מי שאף תכבד בכך את חברותיה, ידידותיה ושכנותיה, ומאירן עוהבים שכאלו, המעודדים וממריצים את בנות ישראל הקרות לחוש ולהגיע אף הן את קורבנן באישי לפני ה'. ויהי עין הקטורת והקורבנות ה"קטנים" והעצומים הללו לנחת רוח לפני בורא עולם, עד כי יחיש את גאולתנו במהרה בימינו אמן.

תפילה לביעור בגדים שאינם צנועים

רבונו של עולם, גלוי וידוע לפניך שטבעה של אשה להתקשט ולייפות עצמה במאוד, ועל כן על כל איבר ואיבר שבראת אותה, אמרת לה: "היי צנועה", וציויתנו על כך בתורתך הקדושה.

וכעת, אני הקטנה (פלונית בת פלונית) מתחרטת על שלבשתי בגדים שאינם צנועים, ומוכנה ומזומנת לפניך בלב נרגש לעשות רצונך ולבערם, ומקבלת עלי לעתיד להשתדל בענייני הצניעות.

יהי רצון שתהיה חשובה ומקובלת ורצויה לפניך שריפה זו כאילו הקרבתי קרבן על גבי המזבח ותעלה לריח ניחוח לפניך. וכשם שאני מבטלת רצוני וחשקי כדי לעשות רצונך אבי שבשמים, כן אני מתחננת לפניך שתבטל מעלי כל צער ויגון, ותפקוד אותי בשפע של ישועות, הצלחה ורחמים, ותמשוך עלי חן וחסד, ותצילני מיצר הרע ומעין הרע, ותמלא כל משאלות לבי לטובה לעבודתך יתברך, יחד עם כל עמך בית ישראל. (וכאן אפשר לפרט עוד משאלות).

בלבבי משכן אבנה – להדר כבודו.
ובמשכן מזבח אקים – לקרני הודו.
ולנר תמיד אקח לי – את אש העקידה,
ולקורבן אקריב לו – את נפשי היחידה!
(פיוט המיוחס לרבי אלעזר אזכרי בעל ספר "הרדים")

חלק שלישי - במעגלי החיים

חיפוש בן זוג

"לא איש בלא אשה, ולא אשה בלא איש,
ולא שניהם בלא שכינה"
(בראשית רבה ה ט)

מנפלאות הקב"ה, שכל אדם בהגיעו לבגרות, מבקש ומחפש לו את בן זוגו או בת זוגו. למרות כל העול והמחוייבות, האדם מבקש ומשתוקק לכך. הסיבה לכך ברורה מאוד, על פי השקפת התורה. שהרי האדם היחיד איננו נקרא אדם שלם, כל עוד שלא התחתן. הזוהר הקדוש מכנה אותו "פלג גופא" - חצי גוף. והתורה במפורש אומרת (בראשית ה ב): "**זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם**, וַיְבָרֶךְ אֹתָם, **וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם**". רק בהיותם יחד הם קרויים "אדם".

הדימוי הרווח בציבור להתאמת איש ואשה הוא: סיר ומכסה. כפי שאומרים כולם: "לכל סיר יש מכסה". אכן, הסיר והמכסה הם שני עצמים נפרדים, פיזית; אבל במהותם הם דבר אחד, שניהם מהווים ביחד "סיר". כשהולכים לחנות לקנות "סיר", מתכוונים כמובן גם למכסהו. כך המילה "אדם" במובנה השלם והאמיתי מתייחסת לאיש ולאשה יחדיו. לא פלא אם כן, שהאיש והאשה, כל אחד בנפרד, חשים את עצמם חסרים, ומבקשים להשלים את עצמם על ידי מציאת הזיווג.

חז"ל מציינים, וכך רואים אנו אף בשטח, שיש אנשים המוצאים את זיווגם בקלות, וישנם המתעכבים בכך: "יֵשׁ שֶׁהוּא הוֹלֵךְ אַצָּל זִוּוּגוֹ, וְיֵשׁ שֶׁזִּוּוּגוֹ בָּא אֶצְלוֹ. יִצְחָק - זִוּוּגוֹ בָּא אֶצְלוֹ, יַעֲקֹב - הָלַךְ אַצָּל זִוּוּגוֹ..." (בראשית רבה סח ג). יצחק אבינו - לא היה צריך כלל לטרוח כדי למצוא את זיווגו. אביו אברהם שלח את אליעזר עבדו הנאמן לפדן ארם לחפש לו כלה מתאימה, הוא כמובן מנחה אותו כיצד לבדוק ולוודא שהיא אכן ראויה לו, אליעזר הולך, **וכבר למחרת,** בטרם ערב, הוא חוזר עם הכלה כלילת המעלות - רבקה. לעומת זאת, יעקב אבינו הוצרך לנדוד בעצמו אל פדן ארם. הוא מגיע לאחר תלאות רבות, וכאשר הוא מבקש לשאת את רחל לאשה, מאלץ אותו לבן אביה לעבוד בעבורה כרועה צאן **במשך 7 שנים!** כעבור 7 שנות עבודה וציפייה, לבן עוד עושה לו 'תרגיל', משיא לו את לאה במקום את רחל, ומאלץ אותו לעבוד 7 שנים נוספות תמורת נישואיו לרחל!

אכן, חשבונות שמים. אולם חשוב לדעת, כי על האדם מוטלת חובת ההשתדלות, שאם לא יעשה אותה כראוי, עלול הוא להביא על עצמו את העיכוב!

בדורנו אכן רואים אנו הרבה "מעוכבי שידוך", המגיעים לגילאים גבוהים כשהם עדיין מחפשים. וככל שחולף הזמן, מתעוררות ומתחזקות ומכרסמות בהם השאלות: האם הדבר תלוי בי או שמא בגזירת שמים? האם יתכן שהחמצתי את זיווגי עקב טעות? ובכל מקרה, מה עלי לעשות? האם עלי להיאחז בסגולות? בשינוי השם? או אולי רק להמתין ולקוות לטוב?

להלן נביא מספר נקודות ועצות טובות, למניעת עיכובים, ולמציאת בן זוג מתאים והגון, בעזרת ה'. (חלק רב מן הדברים מהספר "מפתחות לחיים" להרב זמיר כהן שליט"א, עמ' 226-232)

להימנע מבררנות מופרזת

ישנן המדמות בנפשן שתשגנה את כליל המעלות, השלם בכל שלימות. הן מציירות בדמיונן תבנית מוגדרת של מי שאמור לחיות לצידן לאורך כל החיים, וכל זמן שאינן מוצאות את מבוקשן, אינן מתחתנות. ואין הן יודעות כי בכל בחירה לנישואין, אין מנוס מלהתפשר על משהו. אמנם יש תחומים שאסור לוותר עליהם, אך יש כאלה שבהחלט ניתן וצריך להתפשר ולעיתים אף לוותר עליהם לחלוטין. התחומים בהם אסור להתפשר הם: * **תכונות אופי טובות -** טיפוס נותן, שולט בעצמו בשעת כעס, שומר על כבוד הזולת וכו'. את תכונותיו של בן הזוג לא ניתן לדעת באופן ברור בעת המפגש, שהרי בחור שמעוניין בבת הזוג, בודאי ינהג עמה בצורה מכבדת בהתאם, ורק לאחר החתונה תתגלה אישיותו האמיתית. וכמו כן לפעמים, הבחורה עצמה משוחדת ו"מסונוורת" ואיננה בוחנת את תכונותיו באמת מידה נכונה ואמיתית. לכן יש לברר אודות התנהגותו בסביבתו הטבעית, וכמו כן להתחשב מאוד בדעת ההורים, הרוצים בטובת בתם, ובפרט בדעתה של האם, שיש לה טביעת עין שבדרך כלל מתבררת כנכונה. * **יראת שמים** - עיקרי המדד ליראת שמים אצל בנים: קובע עיתים לתורה, מתפלל 3 תפילות במנין, שומר על קדושת העיניים, נזהר שלא להוציא מהפה דיבורים אסורים, נזהר בכשרות המזון. וכמובן, רצונותיו ושאיפותיו לגבי הקמת ביתו צריכות להיות נכונות וטובות, כגון שרוצה שאשתו תכסה ראשה כהלכה, שואף להעניק לילדיו חינוך יהודי אמיתי. וכדומה. * **נעימות בשיחה** - האווירה ביניהם נעימה, נעים להם לשוחח יחד [אומנם אין לצפות ל"רגש עמוק", כפי שנדבר על כך בנקודה הבאה, אבל הרגשה טובה של נעימות והתאמה, צריכה להיות]. * **מראה חיצוני נח -** המראה החיצוני צריך להיות נח ונעים בעיני הבחורה. ואין להתחשב בזה בדעת אחרים השוללים, שהרי לעיתים קיימת באדם מעלה מיוחדת החשובה לבחורה ביותר, עד שהיא מחפה ואפילו משנה לחלוטין את מראהו החיצוני בעיניה, אף שאינו נאה לאחרים. ומה גם שמראה חיצוני הוא ענין של טעם אישי. לפיכך אין להתחשב בחוות דעת שלילית של אחרים במה שנוגע למראה החיצוני [חאת בניגוד גמור לתכונות אופי, בהם בדרך כלל יש להתחשב בחוות דעת ובאזהרת האחרים]. ועוד נקודה חשובה: לא לשכוח שהאופי חשוב מהיופי. בימינו נוטים להקדיש תשומת לב יתירה לצד החיצוני, וחושבים שזהו היסוד העיקרי המבטיח נישואין מאושרים. מובן שבמבחן המציאות, לאחר החתונה, הדבר איננו כך כלל וכלל, אלא האופי הוא הצד המכריע יותר, לחיי משפחה נעימים ונאהבים.

כאמור, אלו הם הדברים החשובים העיקריים שהבחורה צריכה לבחון. אך תיזהר מלהיות בררנית בדברים פחות חשובים. חז"ל אשר העריכו נכון את גודל ההחמצה וההפסד של בחורה המתעכבת מלהתחתן בגלל בררנות יתר, המליצו ואמרו לאב, הנושא באחריות לעתידה (פסחים קיג א): **"בתך בגרה - שחרר עבדך ותן לה!"**. עד כדי כך. כלומר עדיף שתינשא לאדם ממעמד נמוך מאוד, מאשר שתתבגר ותישאר ברווקותה. מובן שחז"ל לא התכוונו בכך שהבת חייבת להינשא בכל מחיר, אף לאיש שאינו הגון, חלילה. כמה וכמה הזהרות הזהירו לבל יתן האדם את בתו לאדם כזה [למשל: "כל המשיא בתו לאדם שאינו הגון, כאילו כופתה ומניחה לפני ארי". מכיוון שהוא ממלא בה את תאוותיו מבלי לפייסה תחילה ולהתחשב ברגשותיה (מסכת פסחים מט ע"ב ובתוספות). וכן: "לעולם ימכור אדם כל אשר לו, וישיא בתו לתלמיד חכם" (מסכת פסחים מט ע"א) ועוד ועוד]. אולם ההנחיה כאן אומרת, שיש להתפשר על דברים שאינם הכרחיים, כמו ייחוס ומעמד, גם אם יהיה זה הרבה פחות נוצץ וקוסם.

סיפר אברך שזכה לשמש את הרב **יצחק כדורי** זצ"ל, שפעם אחת כשלקח את הרב לבית הכנסת "מוסיוף" לתפילת שחרית, עצרה אותם אמא מבוגרת ובתה בת השלושים, והאמא נפלה לרגלי הרב והחלה לבכות בקול גדול על בתה שעדיין לא נישאה. אמר הרב למשמשו: המתן. והתעכב כך שתי דקות בערך, ולבסוף שאל את האמא: האם היתה לבתך הצעה של בחור לפני כעשר שנים, והבת דחתה הצעה זו ללא סיבה? ענתה האם: אמנם כן. ענה לה הרב: אם כן, מה אני יכול לעזור לך?! ("אהליך יעקב" עמ' 18)

מדברי קודשו של מרן הרב **עובדיה יוסף** זצ"ל (בשיעור במוצאי שבת בבית הכנסת 'היחדים'): "באים אלי רבים שאתפלל עליהם לזיווג, והם בני שלושים, או שלושים וחמש. ואומרים: אין לי אשה! ומה אעשה להם? האם אברא להם אשה? הוא היה בררן, זו שמנה, זו רזה, הוא מחפש לו מומים ולבסוף נשאר בלא כלום. כתוב: הגמל בא וביקש קרניים, וגזרו לו את אזניו, והן קצרות מן החמור. זהו סופו של מי שלא מסתפק בחלקו. גם נשים באות, בנות עשרים ושמונה, שלושים, משום שהן בררניות, ומתוך כך נשארות לבדן. על כן צריכים ההורים להיכנס בעובי הקורה, שלא יתנו לבניהם ובנותיהם לעשות כאוות נפשם ולדחות הנישואים, שמצוה גדולה היא לקיים מצוות פריה ורביה". (שיעורי הראש"ל ח"ד עמ' טו-יז)

"אהבה עיוורת" מול שיקול הגיוני

לפני זמן מה הופיע באחד מעיתוני הנשים סיכום של ספר שהתפרסם באמריקה על ידי הפסיכיאטר המפורסם ד"ר ג'קסון על "מקסמי השוא של הנישואין", ובו מדובר על "שבעת השקרים המוסכמים בנישואין". **אחד השקרים הוא**, שיש הכרח, כביכול, שהיסוד לחיי נישואין מאושרים תהיה אהבה בוערת. **והשקר השני:** שאהבה עדיפה על ההגיון, בבחירת בן זוג. ספר אחר, "אולטרה מודרני", מסביר מדוע ה"אהבה הבוערת" היא גורם **המפריע** את הנישואין המוצלחים.

נשמע מופרך, נכון?

הסיפור העממי דווקא יודע לספר על אביר רכוב על סוס לבן, הפוגש בנסיכה מקסימה, והם חיים באושר ובעושר עד עצם היום הזה...

השאלה היא, מדוע במציאות זה לא עובד כל כך טוב? ומה כן יכול להבטיח יותר חיי נישואין מאושרים?

*** ניתוב האנרגיה לאפיקים נכונים**

קצת התבוננות. מהי מטרת הנישואין? מדוע בחורה רוצה להינשא? מה היא שואפת לקבל מחיי הנישואין? האם רק סיפוק יצרים, או מעבר לכך?

כמובן, הרבה מעבר. "לא טוב היות האדם לבדו, אעשה לו עזר כנגדו"! לא טוב שישאר האדם לבדו בג'ונגל האנושי הגדול, שרבים בו המאבקים, הכשלונות והאכזבות, תחרות, קנאה ושנאה. חשוב שלאדם תהיה פינה אחת בעולם, ששם מעמדו לא יהיה בסכנה, ששם גם בשעת מאבקים וכשלונות בחוץ, יהא מעמדו מובטח, ששם יוכל להתפרק מהמתח החיצוני ולשאוב עידוד ובטחון. בני הזוג משמשים תמיכה וסמך זה לזה בכל תחומי החיים. הקשר הגופני - "והיו לבשר אחד", רק משלים זאת. הוא פועל ליצור את הקשר הרוחני השלם, את האינטימיות הנפשית העמוקה ביותר בין שני בני הזוג.

*"ולזה ראתה חכמתו יתברך, שלא יהיה זיווג האדם ואשתו על היחס המיני לבד, כשאר בעלי החיים, אלא שיהיה להם **יחס אישי מיוחד**, והוא יחזק אהבתם וחברתם **להיעזר זה מזה בכל ענייניהם, עזר גמור ושלם**". (בעל "עקדת יצחק")*

איך נוצר עומק נפשי זה של נאמנות ומסירות? בשעה שהרגשות והכיסופים של גיל ההתבגרות, אינם באים לידי פורקן פשוט וקל, כשזה מופנם - הם הופכים לחלומות, לחזיונות, לאידיאלים בלתי מוגדרים המצטרפים יחד להרגשה נפשית עמוקה. המתבגר\ת מצפים לזמן אשר בו יקבלו האידיאלים שלהם דמות מוחשית של בן זוג תואם, מתאים, אהוב ואוהב, שבו יתרכז כל הטוב והיפה של החלומות והחזיונות. ובינתיים אנרגיה זו אצורה.

השליטה העצמית, ההתאפקות וההפנמה מהווים **סכר** חזק, העוצר בעד כמויות אדירות של אנרגיה מלהתפרץ, והופכת אותם למאגר גדול של הרגשה עמוקה ורצון טוב, המכוונים לאפיק הנכסף של אהבה ורעות בתוך המשפחה. וכשהמתבגר\ת פוגשים אחר כך את בן או בת הזוג המיועד, הם מבטאים כלפי בן זוגם את כל מה שעצרו ואצרו בקרבם במשך ימי נעוריהם, וזהו היסוד לחיי נישואין שלמים. משום כך אין לבזבז את הרכוש היקר הזה, ולהופכו לפרוטות ולאסימונים, לרסיסי הרגשה ולפורקן של רגע בלבד.

אין ההלכה מכירה ביחסי "חברות" סתם, ואיננה מתירה שום קירבה לפני הנישואין. התורה שומרת את הקשר הנכבד הזה אך ורק לאחר הנישואין. כי קשר זה הוא יסוד אדיר לקירוב לבבות, החשוב כל כך בשעת בנין הבית והמשפחה.

* הנזק שב"חברות"

יש לדעת: גדול השוני בין בנים לבנות בגיל ההתבגרות. הבת מחפשת את הבטחון הנפשי, את הקירבה הנפשית, בו בזמן שהבן - מחפש בעיקר את הקירבה הגופנית.

בעוד אצל הבן, הידידות והחברות היא אפיזודה זמנית וחולפת, הבאה, לרוב, לספק סיפוקים עכשוויים וארעיים, הרי אצל הבת זה קשור בהרגשה נפשית עמוקה יותר, והניתוק קשור במשבר וסבל נפשי.

מחקר סטטיסטי שערך ד"ר ספוק בין 100 זוגות "חברים" באחת האוניברסיטאות באמריקה, העלה כך: מתוך הבנות שהחשיבו את הקשר לרציני וקיוו להמשיך לחיי נישואין, רק 24% [רבע!] מהבנים הודו על כוונה כזאת!

יש כאן חוסר אחריות כלפי הבת. הבת מתקשרת אל אישיותו של הבן, מתחילה לחבב אותו, לאהוב אותו, בליבה היא מתחילה לקוות שאולי זהו האחד המיוחד. מתחילה לצפות שמקשר זה תתפתח אהבת אמת. אין פלא אפוא שבהרבה מאוד מקרים, כשהחברות מתפרקת - בגלל הגישה הארעית והבלתי רצינית מלכתחילה של הבחור - הבת עוברת משבר נפשי קשה, בשל תוחלת שנכזבה, תקוות ורודות שנגוזו ובשל היאוש שבא בעקבותיו.

בת כזו, איננה מתאוששת על נקלה, עוברת תקופה די ממושכת עד שהיא תהיה מסוגלת מבחינה נפשית להתחיל לחפש בן זוג חדש. גם עצם הבחירה תכבד עליה. כי אם היא היתה כבר קשורה פעם אל מישהו, היא תחפש גם במועמד החדש את אותן התכונות שמצאו חן בעיניה בחבר הקודם, ומאחר שבני אדם אינם דומים איש לרעהו, פירוש הדבר הוא שהחברות הקודמת **מכבידה** על הבחירה שלה בעתיד.

חברות זו, מזיקה לבת גם מבחינה אחרת: היא הפסידה בינתיים שנה יקרה, שיכלה להקדיש אותה לחיפוש אחרי בן זוג אמיתי. היא המשיכה בחברות, מכיוון שציפתה שחברות מתמשכת זו תיצור קשר בר קיימא, קשר של נישואין. אך אם הבן לא חשב כך, היה זה חוסר התחשבות מצידו להמשיך בקשר הזה [וכבר הזכרנו בנושא "שמירה אישית" את הפסוק הנפלא, שאמר שלמה המלך (משלי ג כט): "אַל תִּחְרֹשׁ עַל רֵעֲךָ רָעָה, וְהוּא יוֹשֵׁב לָבֶטַח אִתָּךְ!", ועליו נסמכת ההלכה, שאסור לאדם לחיות עם אשה כאשר בדעתו לגרשה, אף אם הוא מיטיב ומנעים לה כעת!]. שנה או יותר חלפו בחייה של בת [שתקופת פריחתה מוגבלת למספר מצומצם יחסית של שנים: 24-18] והפסד זה יכול להיות גורלי מאוד.

וישנו גם נזק לבן: הבן המתחבר זמן מה עם אחת, ואחר כך עם האחרת, מתרגל לחברות של עראי, לידידות זמנית, כשהכוונה היא חיפוש בילוי ופורקן. הוא מתרגל בדרך הטבע לבנות קלילות יותר, שהקשר איתן מתבטא בשטח מצומצם יותר של חברות, ללא ידידות על בסיס האישיות.

מצב זה גורם לבן [ולבת זוגתו העתידית!] הרס נפשי, כי במקום לפתח בקרבו הרגשה עמוקה, כפי שצויין לעיל, מאגר גדול של הרגשה בעל כוחות איתנים, הוא מפתח אצלו "רסיסי הרגשה", הרגשה שטחית מחוסרת שורשים, שהרי ידידות ארעית איננה מחייבת עומק נפשי. הוא מתרגל לא להתמיד, לא להתקשר ממש, לא להקדיש תשומת לב מספקת לצד השני, לדאוג אך ורק לעצמו ולנוחיותו. כל זה מונע בעד התפתחות הבגרות הנפשית - הרגשת מסירות, דאגה ואחריות כלפי אשתו לעתיד, החיונית כל כך להקמת בית ומשפחה. (אל המקורות ח"א עמוד 242)

אשר על כן, תתבונן הבת, איזה כבוד יש לה כשהיא מתחברת עם בחור שעדיין אינו מוכן בכלל להתחייב לחיי נישואין? איפה הכבוד כאן? איפה האחריות כלפיה? רק התקשרות של חיי נישואין, זו צורת ההתקשרות הנכונה, המכבדת, ההוגנת ביותר כלפי הבת. כאשר ישנה התחייבות מלאה ורצינות מצד הבחור לקשר אמיתי ואיתן. [וראי לעיל בנושא הצניעות, בפרק "שמירה אישית" את ההתחייבויות שצריך האיש להתחייב כאשר הוא נושא אשה].

* המגע משחד

ההלכה אוסרת בחומרה כל מגע לפני הנישואין. כל נגיעה היא איסור חמור. זוהי הנהגת הקדושה הנדרשת לנו בתור בני העם הנבחר, ואשר מזכה אותנו כמובן בשכר נצחי לאין שיעור בעולם הבא. ואומנם, לא רבים מודעים לרווח הגדול הנלווה לשאר המעלות שבהנהגה נפלאה זו.

במגע ישנו כח פסיכולוגי עצום לפתח תחושה של קירבה, אף אם היא מוטעית. בחורה החשה במגע מפרשת זאת כקירבה רגשית עמוקה, בעוד שלרוב, מצד הבחור, אין זה אלא התפרקות היצר. ובמצב כזה, הבחורה נעשית משוחדת ו"מסונוורת". היא איננה יכולה לבחון באובייקטיביות, בהגיון ובראש פתוח את תכונותיו של הבחור ומידת התאמתו אליה. יתכן שישנם חסרונות וחוסר התאמה, כולם מסביבה רואים זאת, ורק היא פשוט איננה רואה. "על כל פשעים - תכסה אהבה", מה שיכול להוביל אותה לטעויות חמורות שתתבררנה רק לאחר ההתפכחות.

לעומת זאת, בני זוג השומרים על עצמם כהלכה ונזהרים שלא לנגוע זה בזו טרם הנישואין, בוחנים בפגישותיהם את התאמת אישיותם זה לזה ללא מגע משחד. מתנהלת ביניהם שיחה זורמת ונעימה, כנה ועניינית, כאשר כל צד בוחן כראוי את סגנון דיבורו, אורחות חייו, אופיו ומראהו החיצוני של הזולת, מתעניין בכל פרט החשוב לו ובוחן אם אומנם קיימת התאמה ואם אדם זה מועמד לקשר רציני על כל המשמע מכך [עולמו הרוחני והשקפתו, מידותיו והנהגותיו, נעימות בשיחה, מועמד לקשר רגשי, התאמה להיות אב לילדי]. אם אינם חשים התאמה, פונה כל צד לדרכו לחיפוש אחר המתאים, מבלי לאבד זמן יקר. ואם הם מגלים כיוון להקמת בית, הרי הם נפגשים שוב, מתוך שמירה על כללי וגדרי הקדושה והצניעות, עד הקמת בית נאמן בישראל.

באופן כזה יקויים בהם מה שנאמר בתורה על נישואי יצחק לרבקה (בראשית כד סז): **"וַיִּקַּח אֶת רִבְקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה - וַיֶּאֱהָבֶהָ"!** אהבה אמיתית, שרירה ומוצקה, שהולכת ומתפתחת דווקא **לאחר** הנישואין.

הם פועלים לפי הוראות הבורא אשר בראם, ככל אדם חכם המשתמש בכל מוצר על פי "הוראות היצרן". וכך מפיקים הם את מירב ההנאה והתועלת גם בעולם הזה, מלבד השכר הרב השמור להם לחיי העולם הבא.

ולסיום: בחורה הנשמרת מכל נגיעה וקירבה אסורה לפני הנישואין, בזה היא בראש ובראשונה נשמעת לצו האלוקי, מקיימת את רצון ה' שציוה: "קדושים תהיו, כי קדוש אני ה' אלוקיכם". זוכה היא לשכר העצום השמור לעושי רצונו בעולם הבא, וללא ספק, הדבר אף יתן לה תוספת

הצלחה וסייעתא דשמיא בבניית בית יהודי נאמן, עם בן זוגה האמיתי והנכון, באהבה ואחווה שלום ורעות.

טיהור משקעים וצלקות בלב

בדור כאוב זה, בו רוב צעירי ישראל מתחנכים על פי תרבות הגויים, רבים מגיעים לגיל הנישואין עם משקעי זכרונות במחשבה, וצלקות רגשיות בלב, כתוצאה מקשרים קודמים שהתפרקו.

יש לזכור, שהבורא ברא לב טהור לאיש ולב טהור לאשה, מתוך מטרה שיום יבוא והלבבות יתקשרו בעת הנישואין וידבקו זה בזה לעד, לאורך חיים מאושרים ורעננים יחדיו. אולם אדם אשר בצעירותו נקשר רגשית ונפרד שוב ושוב, יצר בליבו צלקות ויבלות המקשות עליו לחוש קשר טבעי ובריא כראוי וכנדרש לנישואין. ובפרט אם לקשר הרגשי היה גם ביטוי מעשי. ואם בנוסף לכך היו הפרידות קשות וכואבות ופוגעות - כמצוי בדרך כלל, הרי אז עלול הוא לאבד את האמון בכל מערכת הזוגיות. לעיתים, אפילו קשר עמוק אחד בלבד, שהתפרק בתקופת הרווקות, הופך את האדם לנכה רגשית, או לכל הפחות לדומה לגרוש שחווה פרידה כואבת.

הפתרון: אומנם לא בקלות ניתן לרפא לב פצוע, וקשה עוד יותר ללטש ולחדש לחלוטין לב מיובל ומצולק. אולם אפשר לתקן הרבה. בכוחה של התעלות בדרך התורה והמצוות, לטהר את הלב ולחדש אותו, וכפי שמעידים בעלי תשובה רבים, כי הם חשים שנולדו מחדש, וכל משקעי העבר נותרו כחלומות ישנים וכמשקעים מגלגולים קודמים.

מן המקורות

כתב הרמב"ם: גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה [שנאמר (הושע יד-ב): "שובה ישראל **עד ה'** אלהיך"]. **אמש** היה זה שנאוי לפני המקום, משוקץ ומרוחק ותועבה. **והיום** הוא אהוב ונחמד, קרוב וידיד. כמה מעולה מעלת התשובה. **אמש** היה זה מובדל מה' אלקי ישראל [שנאמר (ישעיה נט-ב): "עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם"], צועק ואינו נענה, ועושה מצוות וטורפים אותם בפניו. **והיום** הוא מודבק בשכינה, צועק ונענה מיד, ועושה מצוות ומקבלים אותן בנחת ושמחה. (מתוך הלכות תשובה פ"ז ו-ז)

צריך עיון

"שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי, כִּי ה' גָּמַל עָלָיְכִי" (תהילים קטז ז)

--- ונפשו מטפסת ועולה, עד שהוא משתחרר מהעבדות החטאית, ומרגיש בקרבו את החירות הקדושה הנעימה מאוד, והוא הולך ומתרפא. וזוהרי אורה של שמש החסד, חסד עליון, שולחים אליו את קוויהם, והוא הולך ומתאשר, הולך ומתמלא עונג ודשן פנימי. הולך הוא ומרגיש שמתקרב הוא למקור החיים, לאל חי אשר זה לא כבר היה כל כך רחוק ממנו. נפשו הכמהה מתמלאת רגשי תודה, בהלל וזמר היא נושאת קולה: ברכי נפשי את ה'! מה מאושרת היא כעת, בהרגישה כי קרבת אלוקים חיה ומאירה בקרבה, כי הוקל משאה הפנימי, מלאה היא מנוחה ושלווה - "שׁוּבִי נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי כִּי ה' גָּמַל עָלָיְכִי"! (אורות התשובה)

בנייה רוחנית

חז"ל אומרים, שמציאת בן הזוג תלויה במצב הרוחני: "מזווגים לו לאדם לפי מעשיו, צנועה לצדיק, ופרוצה לרשע". אך מצד שני, ידוע מאמר חז"ל נוסף: "ארבעים יום קודם יצירת הוולד, בת קול יוצאת ואומרת: בת פלוני לפלוני" (מסכת סוטה ב ע"א). כיצד מתיישבים הדברים, ומה זה אומר לגבינו?

ספר הזוהר הקדוש, העוסק בגילוי סודות התורה והבריאה, עוסק אף בענין זה, וחושף את סוד משמעות הקשר שבין האיש לאשה. להלן שני ציטוטים (בתרגום חופשי מארמית):

• בשעה שמוציא הקב"ה נשמות לעולם, כל אותן רוחות ונשמות כולן - כלולות מזכר ונקבה שמחוברות יחדיו. ובשעה שנמסרות הנשמות בידי השליח הממונה על ההריון, נפרדים שני חלקי הנשמה, הזכר והנקבה. ואפשר שיקדים חלק זה לרדת לעולם לפני חלקו השני. וכשמגיע זמן זיווגם, הקב"ה היודע איזה זכר ונקבה שייכים במקורם זה לזה, מחבר אותם כבתחילה, ונישאים ומכריז עליהם. וכאשר מתחברים, נעשים גוף אחד ונשמה אחת, ימין ושמאל כראוי. [ומכאן חשיבות קדושת הנישואין בחופה וקידושין כדת משה וישראל, שהינם חיבור מחדש בשורשי הנשמות. רק לאחר הקידושין בפני עדים וחופה וברכותיה כהלכה, נעשה החיבור הנשמתי - רוחני כראוי, אשר הקשר האישי הבא אחריו הינו ביטוי מעשי לחיבור הרוחני]. **ואם תאמר, הלוא למדנו שאין מזווגים לאדם אלא לפי מעשיו והנהגותיו ולא לפי קביעה מראש? כך הוא בודאי. שאם זוכה ומעשיו כשרים, זוכה להתחבר עם אותו חצי שלו ולהתחבר עימו כפי שהיה.** (זוהר פרשת לך לך צא ב)

• רבי חייא פתח ואמר: "בַּיִת וְהוֹן נַחֲלַת אָבוֹת, וּמֵה' אִשָּׁה מַשְׂכֶּלֶת" (משלי י"ט). "בית והון נחלת אבות" - וכי נחלת אבות הם, והרי הקדוש ברוך הוא נותן הכל לבני אדם?! אלא כיוון שהקדוש ברוך הוא מזכה את האדם בבית והון, לפעמים שיוריש הכל לבנו ויהיה אצלו "נחלת אבות". אבל: "מה' - אשה משכלת", כי אשה, כשהאדם זוכה בה, מן הקדוש ברוך הוא זוכה אותה, כי אין השם מזכה בה את האדם, אלא אחר שמכריזים עליו ברקיע. כי השם מזווג זיווגים מטרם שבא לעולם, וכשזכו בהם בני אדם, לפי מעשיהם נותנים להם אשה, וכל מעשיהם של בני אדם גלויים לפניו, ולפי מעשיהם של הצדיקים כך מזווג זיווגים, מקודם שבא לעולם. **ולפעמים שעלו בחיבור, וכשנולד קלקל האדם את דרכו, אז נתן זיווגו לאחר, עד שיישר את מעשיו. ואם היטיב את מעשיו או הגיע זמנו, נדחה גבר מפני גבר, ובא זה ונוטל את שלו.** וזה קשה מכל לפני הקדוש ברוך הוא, לדחות אדם מפני אדם אחר. ומשום זה, הקדוש ברוך הוא הוא הנותן אשה לאדם, וממנו באים הזיווגים. ועל כן כתוב "ומה' אשה משכלת". (זוהר פרשת ויחי רכח ע"ב)

בדברים אלו מגלה הזוהר הקדוש, כי באמצעות יכולת הבחירה שניתנה ביד האדם, עלול החצי האחד להפסיד את החצי האחר, הטבעי והמקורי שלו. שכן אם חצי אחד בחר לעלות ולהתרומם מבחינה רוחנית: לומד תורה, מתקן את מידותיו, מקיים מצוות, בעוד החצי האחר בחר לרדת מטה ולהתקלקל מבחינה רוחנית, אין שום אפשרות לחבר אותם יחדיו. במצב זה, פועלת כמובן בתחילה הנהגת 'ארך אפים' [שעניינה: המתנה לאורך זמן קצוב, כדי לתת לאדם מרווח זמן לתקן את מחדליו, בטרם יפסיד או ייענש]. והיה, אם הצד שירד מטה מתקן את עצמו ומתעלה, זוכים שני החצאים המקוריים לשוב זה לזה ומתאחדים. אולם אם חולף הזמן הקצוב והחצי הירוד נשאר למטה, זוכה החצי הגבוה ברוחניותו בחצי גבוה אחר - על אף שאינו חציו המקורי [דבר שעדיף לו עשרת מונים מלקבל את החצי הירוד]. ואילו החצי הירוד ברוחניותו מקבל חצי אחר, רדוד וירוד כמותו. או אז נזקו כפול. הוא נושא את מי שאינו שייך לשורשו, וגם ירוד מצד עצמו.

[אומנם יש לציין, שגם כאשר אין האדם מתחתן עם החצי המקורי השייך לנשמתו, וכן במקרי גירושין ונישואין עם אחר, תמיד תהיה שייכות רוחנית מסויימת ביניהם. ניתן להמשיל זאת לעץ, ובו ענפים ועלים. כל עלה מורכב משני חצאים, הנמשל לצורך הענין לנשמה המורכבת משני חלקים. גם אדם שאיננו נשוי לחצי ה"עלה" שלו, נשוי הוא בהכרח לחצי עלה מאותו הענף שאליו הוא שייך. **ובכל מקרה, בשעה שהזוג מתחתן בחופה וקידושין כהלכה, מתחברים שני חלקי הנשמה לנשמה אחת, בין אם מדובר בשני החצאים המקוריים ובין אם לא**. וכמובן, אין השגותינו ברורות ונהירות לגמרי בענין אלוקי זה].

אמנם חשוב לדעת, שדרגתו הרוחנית הגבוהה של החצי האחד, ותפילותיו על חציו השני, מסייעות לחצי הירוד להתרומם בקלות יתירה - שהרי הם נשמה אחת. אכן ניתן לראות זוגות רבים מאוד, שהיו להם לפני הנישואין, לכל אחד בנפרד, תקופות של עלייה ותקופות של ירידה, ובמבט לאחור הם מגלים שהתקופות הללו פעמים רבות היו חופפות!

בסיכום: תדע הבחורה, שמצבה הרוחני יכול להשפיע מאוד על מצבו הרוחני של בן זוגה הטבעי. כל התעלות והתקדמות שלה, עשויה מאוד לגרום להתעלות אצלו. ואם הוא כבר בדרגה רוחנית גבוהה, אז כל התעלות שלה גם מקרבת אותה יותר אל מציאת זיווגה. מאידך תתפלל, שאם הוא עדיין איננו בדרגה רוחנית גבוהה, יזכה להתגבר על הקשיים ולהתעלות. כי לתפילותיה ישנה השפעה רבה עליו.

צריך עיון

רבי אליעזר פאפו בספרו הנפלא "פלא יועץ", כותב שכל בחורה צריכה לשאוף ולהתפלל עד מאוד, לזכות בבעל צדיק וירא שמים, שבזה יהיה לה אושר גדול גם בעולם הזה וגם בעולם הבא, ולא תשאף לבעל עשיר או בעל מעמד גבוה וכדומה, שלא בזה טמון אושרה כלל:

"ואפילו בהיותו [הבעל] עשיר - האשה ההיא חיי צער תחיה, שעל הרוב אין בעלה עמה, אלא הולך בדרכים בימים ובנהרות, ולעולם הוא טרוד בפועליו ובחשבונותיו, ומרבה נכסים מרבה דאגה, "משכימי קום, מאחרי שבת, אוכלי לחם העצבים" (תהלים קכז ב), ומתוך שהוא טרוד וכעוס, מרבה קטטה עם אשתו על לא דבר. וביותר יגדל צערה אם היא יראת ה', בראותה את בעלה שאין בו יראת שמים ואינו זהיר במצוות כמנהג רבים מעמי הארץ, באופן שכל ימיה מכאובים. לא כן הנותן בתו לתלמיד חכם, **מה טוב חלקה ומה נעים גורלה** וחלקו וגורלו בעולם הזה ובעולם הבא, **וכל ימי חייה בנחת רוח תחיה, ותמצא כבוד ושלל לא תחסר.** ואילו היו מחשבות הבנות ואביהן על גודל הנחת רוח והטובה שיש לאשת תלמיד חכם ולאביה בעולם הזה ובעולם הבא, היו מוסרים נפשם ומאודם על זה!"

תפילה!

הגמרא אומרת, שאומנם נכון הדבר שהזיווג הוא קביעה שמיימית: "בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני", אבל יכול אדם להפסיד את זיווגו, אם הקדים אותו אדם אחר בתפילתו! כלומר בכח התפילה לשנות את הקביעה הראשונית של הזיווג! ומאידך, בגלל רפיון בתפילה, עלול האדם לאבד את מה שכבר הועידו לו. (מסכת מועד קטן יח ע"ב)

הדוגמא המפורסמת והבולטת ביותר לכך היא - לאה אמנו. חז"ל אומרים, שמשמים נקבע: "הגדולה לגדול והקטנה וקטן", כלומר: לאה היתה צריכה להינשא לעשיו, ורחל - ליעקב. ואולם לאה לא התייאשה. היא הרבתה בבכייה ובתפילה, עד אשר היו עיניה רכות מרוב דמעות, ואכן תפילתה נענתה, והיא זכתה להינשא אף היא ליעקב, ולהעמיד ששה שבטים קדושים! (מסכת בבא בתרא קכג ע"א)

כותב הפלא יועץ: "לכן חיוב גדול על כל איש לרחם על נפשו ועל נפש בתו, ולהשתדל בכל עוז לבקש לה מנוח אשר ייטב לה ולו, בעולם הזה ובעולם הבא, וישפוך נפשו לפני ה' כפעם בפעם על בניו ובנותיו שיזווג להם ה' זיווג נאה. וגם הבת בעצמה, במסתרים תבכה נפשה ותשפוך נפשה לפני ה' בדברים היוצאים מליבה ככל היוצא מפיה, ותתפלל אל ה' שיזמין לה זיווג נאה תלמיד חכם, ובחיק ירא אלקים תינתן, ושיהא זיווגה עולה יפה. וגדולה תפילה לענין זה!".

* חשוב מאוד, מה שהורו חז"ל, שאין להתפלל על בן זוג מסויים דווקא, כלומר לא לבקש מה' שיזווג לה דווקא בחור פלוני, כי רק הקב"ה יודע מי באמת הטוב ביותר בעבורה. לכן תתפלל בכלליות לזיווג טוב. ואם הכירה בחור שנראה לה שהוא טוב בעבורה, תתפלל שאם טוב הדבר בעיני ה', יצליח את זיווגה עימו.

תפילה למציאת בן זוג הגון \ מהשל"ה הקדוש

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהַי וֵאלֹהֵי אֲבוֹתַי, שֶׁתַּמְצִיא לִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים אֶת זִוּגִי הָרָאוּי לִי בִּזְמַנּוֹ, זִוּג הָגוּן הָרָאוּי לְהוֹלִיד, תַּלְמִיד חָכָם, גָּדוֹל בַּתּוֹרָה וּבְיִרְאָה, מִזֶּרַע צַדִּיקִים וְאַנְשֵׁי אֱמֶת וְיִרְאַת חֵטְא, כְּמוֹ שֶׁהִמְצֵאתָ זִוּגוֹ לְאָדָם הָרִאשׁוֹן, וּלְאַבְרָהָם וְיִצְחָק וְיַעֲקֹב וּמֹשֶׁה, כָּל אֶחָד זִוּגוֹ בְּעִתּוֹ וּבִזְמַנּוֹ. וְאוֹתוֹ אִישׁ שֶׁתַּמְצִיא לִי לְזִוּגִי יְהֵא אִישׁ טוֹב, אִישׁ נָאֶה בְּמַעֲשָׂיו בַּעַל מַעֲשִׂים טוֹבִים, בַּעַל חֵן, אִישׁ מַשְׂכִּיל וִירֵא אֱלֹקִים, רוֹדֵף צְדָקָה וְגוֹמֵל חֶסֶד. וְלֹא יְהֵא בּוֹ שֵׁמֶץ פְּסוּל וּמוּם וּפְגָם, וְלֹא יְהֵא כַּעֲסָן וְרַגְזָן, רַק בַּעַל עֲנָוָה וּנְמִיכוּת רוּחַ, בָּרִיא וּבַעַל כֹּחַ. וְאַל יְעַכֵּב אַכְזְרִיּוּת הַבְּרִיּוֹת וְשׂוֹנְאִים וּמַחְשְׁבוֹתֵיהֶם וְתַחְבּוּלוֹתֵיהֶם לְעַכֵּב אֶת בֶּן זוּגִי שֶׁהוּכַן לִי. יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהֶגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ, ה' צוּרִי וְגוֹאֲלִי.

תקופת האירוסין

תקופת האירוסין היא תקופת הכנה לנישואין, כשבני הזוג החליטו שבעזרת ה' רוצים הם להקים את ביתם יחד. אולם לאירוסין אין שום תוקף הלכתי כלשהו, ולכן החתן והכלה עדיין אסורים זה לזה, ודווקא מפאת הקירבה הטבעית שנוצרה, עליהם להישמר יותר.

* מהראוי שלא להאריך בחודשים רבים את תקופת ההמתנה שבין האירוסין לנישואין, אלא כפי הצורך ההכרחי לסידור העניינים, כי רבים המכשולים העלולים להיגרם מכך. כתב בספר שובע שמחות: "אין להתעכב זמן רב בין האירוסין לחתונה, כדי שלא יבואו חס ושלום לידי מכשול של נגיעה והסתכלות אסורה. וישתדלו לקיים את החתונה עד ל-ג' חודשים בלבד בין האירוסין לחתונה. והוסיף הגאון הרב שך זצ"ל, שפעם, בימים עברו, היו צריכים לתפור את הכרים והכסתות וכל המלבושים לצורך החופה בעצמם, וכל זה לקח הרבה זמן, אבל בימינו ניתן לקנות את הכל ביום אחד, ולכן ניתן וצריך לזרז את מועד הנישואין יותר.

* על החתן והכלה המאורסים לנהוג ביניהם בצניעות, לא לשוחח על עניינים צנועים, ולא לנהוג בקלות ראש, וכמובן להישמר מאוד מכל נגיעה.

* **ייחוד -** עליהם להיזהר מלהגיע לידי איסור ייחוד. ומכיוון שיש ביניהם קירבה ומשיכה טבעית, עליהם להיזהר אף יותר מסתם אנשים זרים. לכן הנכון שיחמירו על עצמם שלא לעלות במעלית כשהם לבדם, לא לשבת יחד ברכב זמן רב וכדומה. ובאופן כללי טוב שימעטו בפגישות, כדי לא לבוא לידי ניסיון.

* **שינה -** אף שמעיקר הדין היה מותר לחתן לישון בבית ארוסתו, כשהם בחדרים נפרדים, כאשר ישנים באותו בית גם ההורים ושאר בני המשפחה, וכן להיפך (ספר 'קדושים תהיו' עמ' 151), מכל מקום לא ראוי לעשות כן, אלא החתן או הכלה ישנו בבית שכנים או קרובים, כדי להתרחק מן הניסיון, ולבל יכשלו חס ושלום בהרהורים אסורים. (גן נעול צניעות)

* **מתנות -** מותר לשלוח מתנות זה לזו, כיון שצריך שיהיה קצת קירוב ביניהם, שלא ינשאו כאנשים זרים. אך גם בזה יש גבול שלא ירבו יותר מדי, ואסור לעבור את הגבול. (חוט שני)

* **התכתבות -** הנכון שלא יכתבו מכתבים זה לזה, לבד ממכתבי ברכה קצרים המצורפים למתנות. ובודאי שלא יחליפו ביניהם תמונות וכדומה.

* **השפעת הצניעות על חיי הנישואין בעתיד -** החזון איש זצ"ל היה אומר, שאם חתן וכלה שומרים על הקדושה והצניעות לפני החתונה, הקדוש ברוך הוא שומר עליהם אחרי החתונה. וכשבעל ואשה שומרים על הקדושה כשאסור, אז הקדוש ברוך הוא ישתבח שמו שומר עליהם כשמותר. הם בונים ומעמידים את נישואיהם על אדני פז יציבים על פי דרך תורתנו הקדושה, ובזה פותחים פתח ומכניסים את הקדוש ברוך הוא לביתם, להשרות שכינתו ביניהם ובתוכם. גם הגאון הרב שך זצ"ל כתב, שכל מי שיתנהג בדרכי הצניעות קודם החתונה, יתברך משוכן במרומים בכל הטוב, ויזכה להקים בית של תורה ויראָה ואושר. וכן הבטיח מרן הגאון רבינו עובדיה יוסף זצ"ל: מי שנזהר בצניעות בתקופת האירוסין, יראה ברכה והצלחה ושלום בית.
(קונטרס "יבוא עזרי" פרק ה)

צריך עיון

עת להפריד ועת לחבר

מדברי קודשו של הסטייפלר זצ"ל: יקירי, לעשות המַצוֹת מצוֹה - הלוא ישמרו מכל משמר את החיטים והקמח, למען לא יגע בהם טיפת מים ויחמיצו. אף את המים ישמרו מפירור קמח עד עשיית העיסה, שאז יערבבום ערבוב מושלם, עד שלא יהא פירור בקמח שלא יעורב במים, ובמקום אשר נותר, אשר לא יתערב היטב, משם יתחיל להחמיץ ולהיפסל. דע אהובי, כי עד שלא נישאתם זה לזו, נשמרתם מכל משמר בצניעות ההתרחקות, אבל אחרי נישואיכם, שמרו כי לא יוותר פירור בגופכם ובנפשכם, אשר לא עירבתם וחיברתם יחד, כי משם עלול להחמיץ. זכרו זאת.

יום הכלולות

"ישיש עליך אלוקיך, כמשוש חתן על כלה"!

בחורה שברוך ה' זכתה להגיע ליום כלולותיה, צריכה לדעת שזהו יום גדול מאוד, יום שבו ישנה גם שמחה גדולה מאוד בעולמות העליונים, ולכן מברכים: "ברוך שהשמחה במעונו". ממש כפשוטו. שמחה גדולה שוררת במעונו של הקב"ה כאשר עוד זוג יהודי זוכה להקים בית נאמן בישראל, ולהכניס את השכינה אל ביתם.

מפאת גודל היום, אמרו חז"ל, כי חתן וכלה - כל עוונותיהם נמחלים ביום זה, בבחינת "יום כיפורים" פרטי. הקב"ה מעוניין שהם יגשו אל חיי הנישואין באופן חלק ונקי, ללא חובות קודמים, בכלים ובכוחות מחודשים. וכשהם אכן מבחינתם רוצים לפתוח דף חלק ונקי, הקב"ה מסייע להם בכך. לכן אחת מההכנות הנפשיות הנדרשות לנישואין היא: טיפוח שאיפה ורצון להתחיל לחיות אך ורק לפי הנחיות הבורא יתברך! להחליט שאת החיים החדשים שאני עומדת לפתוח, בעזרת ה', אני רוצה לחיות כרצון הבורא! ובאמת כעת יש סייעתא דשמיא מיוחדת למימוש שאיפות אלו.

כחלק מהכנה רוחנית זו, כדאי וחשוב מאוד, שהכלה תבקש סליחה ממי שאולי נפגעה ממנה בעבר. שלא תגיע לנישואין עם הקפדות וקטרוגים חלילה, אלא בחשבון חדש ונקי.

יום הכלולות עצמו - הוא יום גדול מאוד, ולכן חשוב ביותר להרבות בתפילה ככל האפשר, ואף לתת צדקה.

אף להכנות הטכניות של סידור התסרוקת, השמלה וכו', ישנה חשיבות רבה. כתוב שהקב"ה קישט את חוה ב-24 קישוטים לפני שהביאה ככלה לאדם הראשון. יש ענין שהכלה תהיה נאה

בחתונה, ויש בהכנותיה אף גדר של מצוה. אך כמובן עליה לשים לב שהשמלה תהיה צנועה על פי גדרי ההלכה.

האירוע - ביום שבו אנו כה מלאים ברגשות הכרת הטוב לה', על כל הטוב אשר גמלנו, שזיכנו להגיע עד הלום, בוודאי שעלינו לשים לב "לשמח" את הקב"ה באמת. כאמור, בחתונה מברכים "שהשמחה במעונו", ועלינו לדאוג שבאמת תהיה שמחה שלימה במעונו של הקב"ה, והאירוע כולו יתנהל באופן שעושה לו נחת רוח. בחתונה מעורבת, חלילה, אין מברכים "שהשמחה במעונו". באמת, אין שום שמחה לקב"ה באירוע כזה. כמה זה מצער. נתאר לעצמנו, אבא אוהב אשר חיכה ליום כלולותיו של בנו, הלך וטרח, התרוצץ ושילם בעבור החתונה, והנה בעת החתונה, בנו החתן בועט בו, מגרש אותו הצידה, כדי לרקוד עם החברים שלו. האם אפשר לתאר את צערו של האב, אשר במקום לרקוד ולשמוח, יוצא מהאולם בבושת פנים?! האם לא כך "מרגיש", כביכול, הקב"ה, כש"מגרשים" אותו מהחתונה? וזה פשוט כך, כי הקב"ה "שונא זימה". חתונה מעורבת וחוסר צניעות פשוט "מגרשים" אותו.

לכן כמה וכמה צריך להשתדל, בכל השתדלות, שהשמחה תהיה שמחה מושלמת ואמיתית. עם גדרי צניעות והפרדה כראוי. הופעה בלבוש צנוע וראוי. שמלת הכלה - יפה וצנועה. רק כך תהיה השמחה מושלמת, וברכת ה' תלווה את בני הזוג בדרכם. [וראי פירוט מעשי לעיל, בחלק הצניעות, בנושא: "מניעת תערובת בשמחות ובאירועים"].

* אף על פי שאחר החופה הכלה מותרת לחתן, יש להזהיר את החתן והכלה לשמור על קדושה וצניעות ברבים, וכל שכן להישמר מכל מיני קירוב, וגם כאשר מצטלמים יזהרו בדבר, שאין לאדם להראות חיבה לאשתו ברבים. ומי שלא ידע דבר זה ולא נשמר בזה בעת חופתו, ישמיד את התמונות שאינן צנועות, שלא יבואו אחרים להסתכל בהם. [ואם קשה להם מאוד, יצניעו אותם באופן שלא יגיעו בשום אופן לידי אדם זר]. וגם אבי הכלה אין ראוי לו להתנשק עם הכלה ברבים. והרחק מן הכיעור והדומה לו. (אוצר דינים לאשה ולבת עמוד תתד)

נישואין

"איש ואשה שזכו - שכינה ביניהם"
(מסכת סוטה יז ע"א)

ישנו מדרש מיוחד במינו, אודות חיי הנישואין: הפסוק בתהלים (סח ז) אומר: "אֱלֹקִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה, מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת". מי הם ה"יחידים"? אלו הם בני הזוג, אשר נבראו תחילה כשתי יחידות נפרדות, והנה הקב"ה "מושיב אותם ביתה", מביא את שניהם להקים בית משותף. ומהו "בכושרות"? אומר המדרש: בכי ושירות. **מי שרוצה - אומר שירה. ומי שאינו רוצה - בכי.** (בראשית רבה סח ד)

עינינו אכן רואות, שישנם זוגות אשר חיי הנישואין ברוך ה' מביאים להם אושר ושמחה - "שירות". ולעומת זאת יש שחיי הנישואין מביאים להם "בכי", צרות צרורות, מפח נפש, סבל מתמשך. ובמה זה תלוי? מדהים שהמדרש איננו אומר: "אם זכו - שירה, ואם לא זכו - בכי". או: "אם היה להם מזל - שירה, ואם לא היה להם מזל - בכי", וכדומה. אלא: "**מי שרוצה** - אומר שירה. **ומי שאינו רוצה** - בכי!"

הדבר מאוד תלוי, עד כמה אכן האדם רוצה, ומוכן להשקיע, כדי שהבית שלו יהיה בעזרת ה', מלא שירות ושמחה!

"אַתְּ עֶלִית עַל כֻּלָּנָה!"

בכל ליל שבת נוהגים בבתי ישראל לשיר את השיר "אשת חיל", שהוא שיר ושבח לאשה היהודיה. נוהגים שכאשר מגיעים למילים: "רַבּוֹת בָּנוֹת עָשׂוּ חָיִל, **וְאַתְּ** עֶלִית עַל כֻּלָּנָה", מצביע הבעל לעבר רעייתו, כאומר: אין טובה ממך! את האשה האידיאלית, הכי טובה. אין כמוך!

ובאמת שכל אשה יכולה להגיע לכך שבעלה יאמר את המילים הללו בלב שלם, מתוך שכנוע פנימי עמוק. כמו שכל אמא מסורה - הילדים שלה מצביעים עליה בגאווה ואומרים בכל ליבם: "אין כמו אמא בעולם!", והמשפט הזה - איננו נשחק, למרות שנעשה בו שימוש חוזר כלפי מיליוני אמהות בעולם - כי הוא נכון לגבי כל אם טובה! כך גם רעיה טובה, בעלה יכול להצביע עליה ולומר בלב שלם: "את עלית על כולנה" - "אין כמו אשתי בעולם", ולחוש זאת בכל לבבו!

טבעו הישר של האיש - להתפעל מאשתו. אשה המסורה לבעלה, בעלה חש בכל נימי נפשו "ואת עלית על כולנה". הוא חש שהיא ההשלמה שלו, היא מוציאה לפועל את הכוחות שלו, ובלעדיה הוא חסר מאוד. וכדברי חז"ל (יבמות סג א): אדם מביא פשתן מן השוק - וכי פשתן הוא לובש?! מביא חיטים - וכי חיטים הוא כוסס?! לא נמצאת האשה מאירה את עיניו ומעמידתו על רגליו?! כלומר: האיש יכול להביא פרנסה, להביא "חומרי גלם", אך אשתו היא זו שממשיכה אותו ומוציאה את כוחותיו לפועל. הדבר בא לידי ביטוי באופן בולט אף בכוחות ההולדה. באיש טמון הכח, אבל רק האשה יכולה להוציא את הכח הזה לפועל. ללא האשה, האדם חסר מאוד, מכל הבחינות - נפשית, רוחנית, פיזית. "השרוי בלא אשה - שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה..." (יבמות סב ב). חייו אינם חיים מושלמים ומתוקנים. לכן, באופן טבעי ובריא, האדם חש שאשתו היא חלק ממנו, חלק מהחיים שלו ממש. ולא לחינם ציוו חז"ל על האיש שעליו להיות "אוהב את אשתו כגופו, ומכבדה יותר מגופו". חז"ל לא דיברו אל מלאכים, אלא אל בני אדם. כי באמת המצב האמיתי והישר בין בני זוג, שבעל יכול וצריך לאהוב את אשתו ממש כגופו, ולראות בה חלק ממנו.

מן המקורות

גודל הקשר בין איש לאשתו, נוכל אף ללמוד מדברי חז"ל הבאים: אמר רבי יוחנן: כל אדם שמתה אשתו ראשונה, כאילו חרב בית המקדש בימיו, שנאמר (יחזקאל כד-טז): "בן אדם הנני לוקח ממך את **מחמד עיניך**...". אמר רבי אלכסנדרי: כל אדם שמתה אשתו בימיו, **עולם חשך בעדו,** שנאמר (איוב יח ו): "אור חשך באהלו, ונרו עליו ידעך". רבי יוסי בר חנינא אמר: **פסיעותיו מתקצרות** [צעדיו נעשים שחוחים וחלשים], שנאמר (איוב יח-ז) "יצרו צעדי אונו". רבי אבהו אמר: **עצתו נופלת** [נעשה חסר עצה ותושיה], שנאמר (איוב יח ז): "ותשליכהו עצתו". אמר רבי שמואל בר נחמן: לְכֹל יש תמורה [תחליף] - חוץ מאשת נעורים. רב יהודה אמר: אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה, שנאמר (משלי ה יח): "יהי מקורך ברוך, ושמח מאשת נעוריך". (מסכת סנהדרין דף כב)

איך מגיעים לכל זה?

כשהולכים לפי הישרות של הטבע. לפי הדרך הישרה שהתווה בורא עולם, יוצר האדם. "האלוקים עשה את האדם ישר", הישרות הטבעית של האשה היא הנהגה נכונה כלפי בעלה. החכמה היא לא לאבד את הישרות הזו. לא להתבלבל מכל מיני דעות משובשות שיש בחוץ, שהן מעקמות אותנו וגורמות לעיוותים וקלקולים ביושר הטבעי הפשוט והנהדר הזה.

כבוד הדדי

כתב הרמב"ם (הלכות אישות פרק טו הלכות יט-כ): "ציוו חכמים, שיהא אדם מכבד את אשתו יותר מגופו ואוהבה כגופו. ואם יש לו ממון, מרבה בטובתה כפי ממונו. ולא יטיל עליה אימה יתירה, ויהיה דיבורו עמה בנחת, ולא יהיה עצב ולא רגזן.

וכן ציוו על האשה, שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי, ויהיה עליה מורא ממנו, ותעשה כל מעשיה על פיו. ויהיה בעיניה כמו שר או מלך, מהלכת בתאוות לבו ומרחקת כל מה שישנא. וזה דרך בנות ישראל ובני ישראל הקדושים והטהורים בזיווגן. ובדרכים אלו יהיה יישובם נאה ומשובח".

[אגב, מספר הרב מאזוז שליט"א, שאביו ראה סעיפים אלו מתורגמים מילה במילה בספר החוקים של "בורגיבא" בטוניס. חשב בליבו, איך הגיע בורגיבא אל הרמב"ם? נודע לו, שכאשר כתב נפוליון ספר חוקים, הוא לקח את הרמב"ם מתורגם לצרפתית, בחר ממנו את החוקים אשר ישרו בעיניו והכניס אותם. הסעיפים האלו המדברים על הכבוד ההדדי בין בני הזוג מצאו חן בעיניו... ובורגיבא לקח זאת מנפוליון. הנה שוב קויים הפסוק הכתוב בתורה (דברים ד ו): "כִּי הִיא חָכְמַתְכֶם וּבִינַתְכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים, אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֵת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ, רַק עַם חָכָם וְנָבוֹן הַגּוֹי הַגָּדוֹל הַזֶּה"].

מדברי הרמב"ם אנו למדים שבני הזוג נדרשים לכבוד הדדי זה לזו. אולם בכל זאת ישנם שינויים והֶדגשים שונים בין חובות האיש לחובות האשה. [וכשנתבונן נראה שהנושאים בהם נדרש כל צד לתת ולהעניק לזולתו, לא רק שאינם עומדים בסתירה לאופיו ולצרכיו של הנותן והמעניק, אלא אדרבה, מותאמים הם לטבעו באופן נפלא ביותר לתתם ולהעניקם בקלות עד כדי תחושת עונג וסיפוק רב בהענקתם!].

הצורך של האשה שונה מהצורך של האיש. האשה נצרכת להתייחסות נכונה, למשענת רגשית תומכת, לשימת לב, וגם ל... פינוק. "מכבד את אשתו יותר מגופו" - הכוונה היא שעליו להקדים את צרכיה לצרכיו, בביגוד, אוכל טוב, מיטה טובה וכדומה. "ואוהבה כגופו" - עליו להעניק לה אהבה כנה ועמוקה, שכל אשה כל כך כמהה לה. "ואם יש לו ממון - מרבה בטובתה כפי ממונו", עליו להיות נדיב ולספק לה את צרכיה ביד רחבה, בהתאם לאפשרויות העומדות לרשותו.

לעומת זאת, הצורך של האיש מתמקד יותר בכבוד, במעמד, בסמכות. ועל כך נרחיב בנקודה הבאה.

עושה רצון בעלה

אמרו חז"ל: איזוהי אשה כשרה? זו שעושה את רצון בעלה.

ישנם אנשים הנוטים לפרש אימרה זו כהבעת חולשה של האשה, כדרישה לכניעה, חוסר עצמאות וחוסר יכולת לעמוד על שלה. אך, כפי שניווכח מיד, האמת היא בדיוק להיפך: התנהגות זו נובעת דווקא מאישיות בריאה ומאוזנת!

למעשה, האשה ה"מקורית" שעליה נאמר שהיתה עושה רצון בעלה, היא - יעל. יעל עשתה מעשה גבורה יוצא מן הכלל, ובכך הביאה לניצחון עם ישראל במלחמה. היא הזמינה אל אוהלה את סיסרא שר הצבא החזק, ובמרמה השקתה אותו חלב עד שנרדם, ואז הרגה אותו [כמסופר בהרחבה בנביא שופטים פרק ד]. אלו תעצומות נפש צריך לזה, איזו אישיות חזקה ואיתנה! ודווקא ממנה למדו ואמרו חז"ל: "וכי מה טיבה של יעל שבאה תשועה גדולה על ידה? אמרו: אשה כשרה היתה, ועושה רצון בעלה". היא לא היתה אשה חלשת אופי, אלא אדרבה היא נחונה באומץ ובכושר עמידה יוצאים מן הכלל שהיו דרושים כדי להרוג לבדה את סיסרא הלוחם האדיר [נתאר לעצמנו איזה אומץ צריך רק לעמוד מול דמותו הבריונית ולא להיתקף חלחלה ולאבד שיווי משקל]. אבל כל זה לא הפריע לעובדה שדווקא היא הצטיינה במיוחד בכך שהיא "עושה רצון בעלה".

אשה הנותנת סמכות לבעלה אינה מגלה בכך חלישות אופי, אלא אדרבה מגלה בכך עוצמה של אישיות גדולה, שלימה ובנויה. אשה שדורשת לעצמה את הסמכויות, זו דווקא אשה חלשת אופי יותר, שמרגישה שמעמדה מעורער והיא צריכה הוכחות שגם לה יש מעמד.

האיש קיבל בטבעו כלים תקיפים יותר מן האשה, משום שהוא מופקד על מלחמת הקיום, וזה יוצר אצלו בהכרח בטבעו את הצורך הנפשי להיות הסמכות הקובעת. גם אלו שהתכונה שלהם היא להיות נחבא אל הכלים, שאין להם כל רצון וכל ענין בשליטה על אחרים, גם מי שיצר השלטון לא שולט בו כלל - כאשר הוא נמצא בביתו, יש לו טבע גברי להיות שורר בביתו. על האשה להיות ערה למציאות זו, כי זהו אחד היסודות של הבית. אשה שחושבת לעשות נגד הטבע, מלבד שזה לא רצון ה' וגורמת צער לבעלה, הרי היא עושה עוול אף לעצמה, והרי היא הורסת את ביתה וממררת את כל חייה. אשה שמצליחה להשתלט על בעלה עד שהוא מבטל דעתו לדעתה ומציית לדבריה, מה היא תקבל בסופו של דבר? בעל מתוסבך ומתוסכל, בזוי בעיני אחרים ובעיני עצמו. כאשר פוגעים לו בנקודת הכבוד והסמכות, מאלצים אותו בזה תמיד לעמוד במצב של התגוננות. בתת הכרתו הוא נמצא בתחרות מתמדת על כסא השלטון. **בכל ויתור קטן מצידו הוא מרגיש כניעה, ובכל דרישה ממנה כשהוא "מצליח" שהיא תמלאה, הוא רואה ניצחון גדול.** זה גורם לו לאי ויתורים, לדרישות חסרות טעם או מיותרות או גדולות מידי. הוא מתעקש ועומד על זכותו ודעתו - בכח.

"שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי... ויהיה בעיניה כמו שר או מלך" - זוהי עצה טובה ומתוחכמת, המשתלמת גם לאשה מאוד מכל הבחינות. כי על פי רוב, מלך הוא בעל לב רחב, סלחני ונדיב, אצלו לסלוח זו אינה חולשה, כי כבר יש לו גבורה משלו. אבל קטן ורגיל, ככל שהוא יותר קטן, הוא יותר מרגיש צורך להוכיח את כוחו ואת חשיבותו בכל הזדמנות שנופלת לידו, להראות שהוא משהו בבחינת "עבד כי ימלוך", ומתנהג **בעריצות** ואין דרכו לוותר כלל. למשל: פקיד נמוך במשרד ממשלתי עלול להתנהג בכל חומר הדין, בעוד שבאותה בעיה ניתן להסתדר יפה עם המנהלים הבכירים.

עלינו לדעת ולהבין את... "סוד הכרבולת"! [הקטעים להלן ערוכים ברובם מן הספר המיוחד "סוד האושר בחיי הנישואין" - הרבנית רבקה עמר ע"ה].

סוד הכרבולת

אמרו חז"ל (מסכת ברכות נז ע"א): "הרואה תרנגול בחלום, יצפה לבן זכר". שכן נקרא **התרנגול** אף בשם: **"גבר".** התרנגול הוא סמל לבעל בשיא תפארתו, עם כתר על הראש.

עוד מציינים חז"ל, שהתרנגול - הוא אף סמל ודוגמא **לבעל טוב ומפרגן**. אמר רבי יוחנן: אילו לא ניתנה לנו תורה, היינו לומדים דרך ארץ מתרנגול. ומהי הדרך ארץ שיש בו? שהוא משתדל בכל כוחו לרצות ולשמח את בת זוגתו התרנגולת קודם מעשה. הוא מקרקר ואומר לה: "אקנה לך מלבוש ארוך שיגיע עד רגליך!" [ורומז לה זאת בהשמטת כנפיו עד לארץ]. ולאחר מעשה מהו אומר? "שתשמט **כרבולתי** אם יש לי כסף לקנות ולא אקנה לך!" (מסכת עירובין ק ע"ב). מכאן אנו אף למדים כמה הכרבולת חשובה ויקרה בעיניו, עד שמשמשת עירבון לאמיתות דבריו.

בגמרא נוספת (מסכת שבת קי ע"ב) אנו מוצאים נקודה מעניינת מאוד בעניין הכרבולת. וכך אומר שם רבי יוחנן: "הרוצה שיסרס תרנגול, יטול את כרבולתו, וכתוצאה מכך מסתרס התרנגול מאליו. ומדוע? לפי שהכרבולת היא מקור גאוותו וכבודו, וכשהיא ניטלת ממנו, עולמו חרב עליו, הוא מתאבל על העטרה שאבדה לו, ושוקע ביאוש ובדיכאון!

עכשיו נחשוב לרגע: מי היא התרנגולת "החכמה המדופלמת" שתראה בכרבולתו של בעלה התרנגול גורם מפריע, ותתלוש אותה בשביל עצמה?! ואיזה בעל היא תקבל לאחר הקציצה?!

נשים יקרות! גם לבעל שלכן יש כרבולת, סמויה מהעין. הוא חייב להיות המלך בביתו, הוא שואף במיוחד להערכת אשתו. כאשר הוא מרגיש דחוי, מושפל או אף שווה לה בסמכותו, הוא

מאבד את טעם החיים ועלול להפוך לרוטן ורגזן, ולהתנהג ברוע.

סוד הכרבולת הוא הכבוד! זהירות, אל תקצצו את כרבולתו של הבעל, אל תציתו בערה שתכלה כל חלקה טובה, אלא אדרבה - **תנו כבוד לכתר!** כפי שאמרו חז"ל: "שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי. ויהיה עליה מורא ממנו, ותעשה כל מעשיה על פיו, ויהיה בעיניה כמו שר או מלך"...

אני כבר מדמיינת את תגובתן של נשים רבות: ומה איתו? אין הוא צריך לכבד אותי כמו מלכה? ובכלל, בעלי אינו דומה למלך. הוא קמצן ורגזן, מפוזר, וזורק את הגרביים שלו בסלון... ועוד לא אמרתי הכל! בנוסף, אם אתחיל לכבד אותו, יעשה אותי קטנה וידרוך עלי. אדרבה, אני צריכה להיות קשוחה ולא להתכופף. אני לא רוצה שיאמץ לעצמו הרגלים רעים.

אלו דברים חמורים בכל המישורים, ויש בהם טעות יסודית, בכך, שלא הבעל הוא הדורש כבוד מלכים, אלא התורה היא זו שמצווה אתכן לכבדו... וזה לטובתכן!

תגלית בלתי צפויה זו באה נגד הדעות המורעלות של הדור המודרני: פמיניזם, שוויון זכויות, חיפוש אחר תענוגות, גאווה ואנוכיות. בל נחיה עם רגשות נחיתות מזוייפים, הדוחפים אותנו לתחרות עם בן הזוג.

פילוסוף בן זמננו כתב: "נשים הרוצות שוויון זכויות עם הגברים, אין להן כלל אמביציה, כיוון שאם מחפשים מיהו הגבר המוצלח בימינו... זוהי האשה...". אם חושבים שהבעל האידיאלי הוא זה שחוזר הביתה מוקדם, עורך קניות, מדיח כלים, מטפל בילדים וכו', המסקנה היא שהבעל האידיאלי... זו האשה בעצמה!

ישנה טעות נפוצה: שככל שנכבד יותר את הבעל, הוא יזלזל וינצל אותנו. האומנם?! חז"ל למדונו להיפך (אבות ד א): "איזהו מכובד? המכבד את הבריות". הכבוד תמיד חוזר לאדם כפידבק.

אשה המשפילה את בן זוגה, גוערת בו ומבקרת אותו, האיש המסכן הופך ל... אדון סמרטוט. והיא... גברת סמרטוטה. וגברת סמרטוטה עוד מעיזה להתלונן על כך שאדון סמרטוט אינו מכבד אותה! הלוא גם אם היה רוצה ומנסה לכבדה, לא היה בכבוד זה ערך, כאשר הוא ניתן לה מ... חתיכת סמרטוט.

אמרו חז"ל שאשה אחת חכמה, כאשר חיתנה את בתה אמרה לה כך: "בתי, עמדי לפני בעלך כלפני מלך ותכבדיהו. אם תכבדי אותו כך - הוא יהיה לך כעבד ויכבדך כגבירה. אך אם תתגדלי עליו, הוא יהיה לך לאדון בעל כורחך, ותהיי נקלה בעיניו כאחת השפחות". (מנורת המאור נר ג כלל ו)

האמרה העממית אומרת: בכל איש שוכן נסיך וכפרי. אם פונים לנסיך, הנסיך הוא זה שעונה. ואם פונים לכפרי, הכפרי הוא שעונה. כאשר האשה ממלאת את חובותיה כלפי בעלה, הוא מקבל את הכח הנפשי למלא אף הוא אחר מחוייבויותיו כלפיה.

העיניים שבלב

מהו בעצם כבוד? חכמינו עומדים על כך שכבוד אמיתי איננו חיצוני בלבד, אלא פנימי. "כבוד" מלשון "כובד", אנו מכבדים דבר שאנו מייחסים לו משקל כבד, מחשיבים אותו. [לעומת זאת "קלון" מלשון "קל", דבר שאדם איננו מייחס לו משקל רב. וכן "זלזול" נגרם מנתינת ערך **זול** לדבר].

הרב וולבה כותב בספרו "עלי שור": **"כבוד איננו ענין של נימוס ודרך ארץ, אלא הכרת וגילוי מעלת הדבר".**

אם ברצוננו לכבד מישהו, ובמקרה זה את הבעל, יש לדעת שאין די בגינונים ובמעשים חיצוניים בלבד. אומנם גם לזה יש חשיבות, כפי שאומר ספר החינוך: "אחר הפעולות - נמשכים הלבבות", אולם חשוב יחד עם המעשים החיצוניים, לקדם ולטפח את הכבוד האמיתי שהוא - בלב.

הדרישה הנדרשת מאתנו לכבד כל אדם, איננה קוראת לנו לפרוס לפניו שטיחים, אלא לגלות בכל אדם את מעלתו הפנימית ולראות בו צלם אלוקים.

ככל שמצליחים יותר לראות ולגלות באדם את מעלותיו, ניתן להגיע לכבוד אמיתי. בכל אדם ישנם מעלות, אבל לא תמיד קל לראות אותם. החכמה היא לסגל מבט חיובי המאתר את המעלות ונותן להם חשיבות. דוגמא קיצונית לכך היא המשל הבא: אחד מהחכמים הלך בדרך בליווי תלמידיו. היתה שם נבלה, המדיפה ריח דוחה. הזדעקו התלמידים: "איזו צחנה"! ענה להם הרב: "תראו כמה השיניים שלה לבנות". (חובות הלבבות שער הכניעה פ"ו)

איזו עין טובה צריך כדי להבחין בשיניה הלבנות של נבלה דוחה! וכאלה היו גדולי ישראל, אשר איתרו גם באנשים חוטאים ורשעים, את הנשמה הטהורה ואת הרצונות הכמוסים לעשות את הטוב והישר בעיני ה'.

מעשה במלך עשיר ובעל עוצמה, אשר היה גיבן, פיסח וסתום עין! היות והיה חפץ בדיוקן של עצמו, הוא ציוה לפרסם ברחבי הממלכה שהוא מחפש צייר בעל כשרון. צייר אחד הגיש מועמדות, ושרטט את דיוקן המלך תוך התעלמות מהמומים: זוג עיניים, זוג רגליים וגב ישר. למראה התמונה הזו, המלך זעם, האשים את הצייר בזיוף, וציוה לתלות אותו בכיכר העיר. אומן שני הגיע לארמון, ועל רקע מה שאירע עם עמיתו האומלל, צייר מלך גיבן, פיסח וסתום עין. חרון אפו של המלך לא ידע גבולות, והוא ציוה לתלותו באשמת בזיון המלוכה.

שום אומן כבר לא העיז להציג מועמדות. הציירים המהוללים ביותר חששו לחייהם. הכריז המלך על פרס גבוה במיוחד לצייר המתאים. והנה מופיע צייר בלתי ידוע, המוכן לקחת את המשימה ולהתמודד עם האתגר. הציור שיצא מתחת מכחולו הקסים כל עין: היתה זו תמונה של המלך בשעת ציד. המלך נראה **מפרופיל**, רוכב על סוסו המהודר, בתנוחה של ירי, כשגבו מכופף אל המטרה, עין אחת מכווצת והשניה מתבוננת דרך הכוונת. התוצאה היתה מרהיבת עין, למרות שלא שונה דבר מהפגמים של המלך...

יש ללמוד מהמשל הזה להתבונן על כל אדם, ובודאי על בן הזוג - מזווית נכונה... אולי אף בפרופיל! לא חייבים לצלם את הבעל דווקא כשהוא עוצם את העיניים, או מגלה הבעת פנים מוזרה... כי יתוש עקץ אותו! אין זו חכמה לראות את השלילי, את התכונות הפחות טובות, את המצבים הפחות יפים, ולהחליט - שזה, זה בדיוק מה שהוא. ניתן להסתכל על התכונות היותר טובות, על המצבים היותר יפים, על כל הטוב והחיובי שטמון בו ללא ספק. ולצלם אותו - בעיניים שבלב - כך!

זו עבודת חיים גדולה. ונישא בעבורה את תפילתו של רבי אלימלך מליז'נסק: **"אדרבה, תן בליבנו שנראה כל אחד מעלת חברנו ולא חסרונו"!**

טיפוח החן

חשוב להביא סוגיה עדינה, שאינה ידועה מספיק לציבור.

אשה רוצה שבעלה יאהב אותה בבית במראה "**טבעי**", כפי שהיא, בלי התגנדרות. לעומת זאת, כאשר היא יוצאות לעבודה, לקניות או לבקר חברות, תביעה זו נעלמת. היא מתאפרת ומתלבשת בהידור. עולם הפוך! אומנם על האשה לצאת לרחוב במראה מסודר, אבל למען בעלה היא אמורה להתאמץ הרבה יותר, ועליה למשוך את תשומת ליבו. הוא יפיק מכך שמחה גדולה שתשפיע על מצב הרוח שלו ועל הקשר שלו עמה.

בעלים רבים אינם מעיזים לדרוש מנשותיהם להתלבש ולהתאפר למענם. זו שאלה של כבוד עצמי. מצד שני האשה מרגישה כי המחוייבות להתקשט עבור בעלה מכבידה עליה, מה עוד שהוא אינו תמיד מחמיא לה, ונראה שאינו מעריך את מאמציה.

הבן איש חי בספרו "חוקי הנשים" (פרק יג), מתייחס לשאלה זו וכותב, כי "מוטל על האשה להתקשט בתכשיטיה ולטפח את עצמה תמיד, אפילו אם נדמה לה שבעלה אינו מתעניין בדברים הללו".

המדרש (ספרי פרשת בהעלותך) שופך אור על דברי הבן איש חי: מסופר בתורה כי מרים דיברה לשון הרע על אחיה משה רבינו, כאשר פרש מאשתו. אולם, כיצד ידעה מרים מה קורה בתוך ביתו של משה רבנו? כיצד ידעה שהוא פרש מאשתו? התשובה לכך מדהימה: "אלא שראתה את אשתו ציפורה שאינה מתקשטת בתכשיטי נשים. אמרה לה: מה לך שאין את מתקשטת? אמרה לה: אין אחיך מקפיד בדבר. לכך ידעה מרים ואמרה לאחיה".

הדבר מדהים. מרים ידעה על פרישתו של משה - רק על ידי כך שאשתו כעת הפסיקה להתקשט! מכאן, שכל אשה נשואה צריכה להתקשט לבעלה, ולו יהיה קדוש עליון כמשה רבנו!

שלמה המלך מגלה לנו "וְשִׂבַּחְתִּי אֲנִי אֶת **הַשִּׂמְחָה,** אֲשֶׁר אֵין טוֹב לָאָדָם תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כִּי אִם לֶאֱכוֹל וְלִשְׁתּוֹת וְלִשְׂמוֹחַ" (קהלת ח טו). רש"י מפרש במילים אלה: "ושאינו **שמח** בחלקו לעניין אהבת אשתו - שטוף אחרי הנשים להרהר אחרי אשת איש". למדים מכך שאשה נשואה שאינה מטופחת מביאה על עצמה קללה, מכיוון שמונעת מבעלה שמחה והגנה מפני העולם החיצוני. (שערי תשובה - רב האי גאון)

בתלמוד (מסכת תענית כג ע"א) מובא סיפורם של אבא חלקיה ואשתו, אשר היו שניהם צדיקים גדולים, ובזכותם ירד גשם בעת בצורת. האשה הצדקת נהגה לבוא לקראת בעלה בשובו מיום עבודתו כאשר היא מקושטת בתכשיטים. החכמים תמהו ושאלו אותו על כך. ענה להם אבא חלקיה: **"כדי שלא אתן את עיני באשה אחרת"!** אם כך נאמר על צדיק גדול, האם אין להסיק שבני אדם אחרים זקוקים לתשומת לב מכופלת מצד נשותיהם?

זו הסיבה שבחור רווק נחשב כמי שאין לו חומה: הוא כעיר פרוצה לכל הסכנות. עם זאת, ישנן נשים שאינן ממלאות את חובתן ואינן משמשות חומה לבעליהן. עובדה זו נובעת מחוסר מודעות לתפקיד חשוב זה. האשה דואגת יותר להיות **אמא טובה ועובדת משק בית מושלמת**, והיא שוכחת כי עליה להיות בראש ובראשונה **"אשת חיל"**.

חז"ל השקיעו מחשבה רבה כדי שהאשה לא תתגנה על בעלה. לכן הם התירו שתתאפר ותתבשם, במידה הנכונה, גם בימי הנידה (שלחן ערוך יורה דעה קצה ט). וכן התירו לכלה, בחודש הראשון

שלאחר נישואיה, לרחוץ פנים ביום כיפור [למרות שאיסור רחצה ביום זה חמור, וכולל אפילו רחיצת אצבע!], וזאת כי על הכלה להיות נאה במיוחד בעיני בעלה.

רב חסדא שהיה גדול הדור בבבל, נתן לבנותיו עצות, למרות שהיו נשואות לתלמידי חכמים המרוממים מעם: "בערב, הימנעו מאכילת בצל או שום, המותירים טעם חזק בפה...". בימינו אפשר להוסיף: השתדלו לא להשתמש במי אקונומיקה וכדומה בסוף היום, כי הריח מפריע לבעל.

חז"ל ייחסו חשיבות כה גדולה שהאשה תהיה נקיה ומסודרת, עד שניתן למצוא בגמרא תיאור מפורט על הדרכים השונות להסרת השיער בעת ההיא: בחורות עניות השתמשו בסיד, עשירות - בסולת, ונסיכות - בשמן מור (מסכת מועד קטן ט ע"ב). אותה גמרא מספרת על נערה שקיבלה נדוניה גבוהה בסך 400 זוז, כי אביה דאג לה להסרת שיער איכותית במיוחד.

חז"ל לא פסחו על אף פרט, כדי לאפשר לנשים להיות תמיד נאות למראה. בחול המועד פסח וסוכות ניתן לספק להן את כל הצרכים הנשיים אף שזה היה כרוך בזמנם בטרחה יתירה, למרות שימים אלו אסורים במלאכה וטרחה. (שם)

למרות כל האזהרות האלו, תמוה מדוע נשים לא דואגות למצוא חן בעיני הבעל. **אשה אומרת לבעלה:** "ככל שאני מתבגרת, קשה לי לשמור על הגיזרה!". יום אחד, לאחר שניסתה לשוא ללבוש בגד שכבר אינו עולה עליה, היא התפרצה: "אני כבר רוצה להיות סבתא! אחרי הכל, מי שם לב למראה של סבתא"? **ענה לה בעלה:** "הסבא"!!

כמה מצער לראות את אדישותה של אשה לרגישותו של בן זוגה!

הבן איש חי כותב: "שבח האשה ופארה, בענייני הסדר והניקיון לפני בעלה, כדי שלא ימאסנה, ותמיד תהא מתוקנת במלבושיה וזהירה בניקיון בגדיה. בגדים פשוטים שלא ימצא בהם כתם, טובים מבגדי משי מלוכלכים" (חוקי הנשים פרק יג).

מעניין לציין כי הדרישה להחליף בגדים לאחר עיסוק בעבודה מלכלכת או בבישול היא דרישה שמקורה מן התורה. יש לייחד בגד מתאים לכל מטרה, בדומה לכהן, כמו שכתוב: "וּפָשַׁט אֶת בְּגָדָיו וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים" (ויקרא ו ד). כלומר שצריך הכהן המוציא את הדשן [אפר הקורבנות שהצטבר על המזבח] להחליף את בגדיו החשובים שבהם הוא עובד על המזבח, לבגדים אחרים פחותים מהם, כדי שלא ימאסו בגדיו החשובים בהוצאת הדשן. ורבי ישמעאל אומר על כך: "לימדה תורה דרך ארץ, בגדים שבישל בהם העבד קדרה לרבו, אל ימזוג בהם כוס יין לרבו". (מסכת שבת קיד א)

לכן האשה שדומה לכהן, בביתה שהוא משכן ה', עליה לכבד את תפקידה ולקבל את בעלה בבגדים שאין עליהם כתמים או ריח לא נעים של עבודות שעסקה בהם.

האשה דומה לכהן בנקודה נוספת: כתוב בתורה, שכהן בעל מום איננו יכול לעבוד בבית המקדש. ספר החינוך (מצוה ערה) מפרש את המצוה כך: "משורשי המצוה, לפי שרוב פעולות בני אדם רצויות אל לב רואיהם לפי חשיבות עושיהן, **כי בהיות האדם חשוב במראהו וטוב במעשיו ימצא חן ושכל טוב בכל אשר יעשה בעיני כל רואיו**".

כלומר האדם מושפע מאוד ממראה עיניו. מראה מכובד ומתוקן נושא חן בעיניו ומושך את ליבו. כך לבוש מרושל והופעה מזנחת מאבד את ערכה של האשה בעיני בעלה. לעומת זאת אשה המטפחת את הופעתה תתקבל באהבה אצל בן זוגה.

אומנם ברור, שאשה אינה יכולה בכל עת להיראות אך ורק במיטבה, אך חשוב שרוב הזמן היא תיראה טוב, וכך תיצור תדמית טובה ויפה בעיני בעלה. כאשר אדם חושב על מישהו שהוא מכיר, הוא מצייר אותו בדמיונו כפי שהוא רגיל לראותו בדרך כלל. למשל תלמידה מציירת את דמותה של מורתה עם נעלי עקב ועם תיק ביד, למרות שיצא לה גם לראות אותה לפעמים עם נעלי בית. כך חשוב שהאשה תגרום שהבעל יציירה בעיני רוחו, כשהיא מסודרת, מטופחת ונאה.

אמרו חז"ל (מסכת יבמות סג ע"ב): "אשה יפה - אשרי בעלה, מספר ימיו כפליים"!

אך מה יהיה עם אשה שאינה נאה? האם בעלה לא ישמח בה?

אלא שהדבר אינו תלוי ביופי אובייקטיבי. כל אשה יכולה להיות נאה ביותר לבעלה, אם רק תקדיש לכך מחשבה ושימת לב. כפי שאומרת הגמרא (סוטה מז א): "**חן אשה על בעלה**", ופירש רש"י: שתמיד נושאת חן בעיני בעלה, אפילו אם היא **מכוערת!** מאידך, האשה הכי יפה בעולם, אם תזניח את עצמה, תהיה דחויה ותתגנה על בעלה.

וממי למדנו זאת? מחוה. חז"ל אומרים כי כל הנשים בפני חוה - נראות כמו קוף. כלומר יופייה של חוה היה יופי מיוחד במינו. היא הצטיינה ביופיה לא רק מפני שהיתה האשה היחידה בעולם, אלא גם בדור אחר יופייה היה בולט על פני יופיין של נשים אחרות. ואף על פי כן, המדרש מספר לנו דבר שקשה להאמין: "אמרו חכמים, ששתי פעמים בראה הקב"ה לחוה. בפעם הראשונה הראה אותה לאדם קודם שקישטה, וראה אותה [בתהליך יצירתה] מלאה רירים ודם, והפליג אותה ממנו וריחקה. חזר הקב"ה ובראה פעם שניה, והראה אותה לאדם כשהיא מושלמת ומקושטת, ולא הכיר בה את הראשונה שראה קודם אלא היתה עליו כבריה חדשה לגמרי. כשראה אותה בכך, אמר 'זאת הפעם'! כלומר: זו היא שהייתי מצפה לה.

ולמה לא בראה מיד על תיקונה ויופיה? ללמד מידת דרך ארץ לבריות שתהא האשה שומרת על יופיה בפני בעלה כדי שלא תתגנה עליו, ושיהיה בעלה נותן לה תמרוקיה ותכשיטיה לפי צרכה, כדי שתהיה חביבה בעיניו. (בראשית רבה יז יח)

כתב הראשית חכמה: אשה "**מתקשטת תמיד לפניו, בענווה, בחן ובצניעות**". בורא עולם בעצמו מעודד אותנו בדרך זו. והראייה לכך, שמסופר כי במשך ארבעים שנה שהיו עם ישראל במדבר, דאג הקב"ה להוריד להם אבקה מיוחדת ששימשה להכנת בשמים ותמרוקים. בכל בוקר, יחד עם המן, ירדו משמים מוצרים אלו החיוניים לשלום הבית, בדיוק כמו לחם ומים!

[וכמובן ברור הדבר, שמדובר כאשר רוב ככל ההתקשטות נעשית בביתה ולא בחוצות, כפי שהרחבנו בנושא הצניעות, תחת הכותרת: "פרטי הופעה משלימים"].

ונסיים חלק זה בפסוקו הנפלא של החכם מכל אדם: "שקר החן והבל היופי, אשה יראת ה' היא תתהלל", היופי באמת איננו ערך בפני עצמו. הוא חולף ובלה, שקר והבל. אבל "אשה יראת ה' - היא תתהלל", אשה שהשכילה לעשות ביופי שימוש נכון ומועיל, לרתום אותו למען השלום והשמחה בביתה, היא תתהלל ביופיה, יופיה נעשה ערכי וראוי להערכה מרובה.

תדמית

אגדה מסתורית ומרגשת מספרת: אשה מכוערת מאוד חיה באושר עם בעלה. יום אחד, כאשר הבעל ערך קניות בשוק, ניגש אליו רוכל והציע לו מוצר חדשני, שכל הנשים מתלהבות ממנו: מַראֶה! [זה היה לפני שנים רבות בכפר נידח]. העסקה בוצעה והאיש הביא עימו את המתנה המיוחדת ונתן אותה לאשתו באהבה.

היא פתחה את האריזה הנאה, והתבוננה בעצמה לראשונה בחייה. היא הבינה מהר מאוד כי הבריה המכוערת שהיא רואה אינה אלא... היא עצמה! לאחר גילוי מסעיר זה, היא החליטה לחסוך מבעלה את הצרה הזו. היא החליטה לשים קץ לחייה ולזרוק את עצמה אל הנהר. היא רצה בין שדות ויער, והגיעה לשפת הנהר, התכופפה אל עבר המים הזכים וראתה יצור חלומי יפהפה. היא צעקה: "מי את?" קול ענה לה: "**זו את!** כך בעלך רואה אותך בראי ליבו. לכי לשלום. הוא אוהב אותך, בעיניו את יפה מאוד".

חשוב שאשה תשמור על תדמיתה, מתוך הבנה שהיא באמת האשה הטובה, הנאה והמיוחדת ביותר עבור בעלה. אין לאשה לגנות את עצמה: כמה אני שמנה, איזה פצע מכוער יש לי כאן, ואיזו נקודת חן ענקית שם. או: איזו טיפשה אני, כמה אני לא יוצלחית, תמיד נשרף לי, אני תמיד נכשלת וכדומה. הבעל יאמין לזה... וחבל.

הגמרא מספרת בשבחה של אשה אחת אשר היתה גידמת, ועד סוף ימיה בעלה לא הרגיש בכך (מסכת שבת נג ע"ב). ללמדנו שאין צורך לפרסם ולהבליט את הדברים הפחות יפים ופחות מושלמים. אדרבה, אשה חכמה מפרגנת ומחמיאה לעצמה, רואה את עצמה שוות ערך ביותר, והבעל מקבל את ההרגשה [הנכונה!] שזכה באשה האידיאלית.

מצוות הבית

ראוי לייחד, ולו מילים קצרות, לענין אשר הרבה משלום הבית תלוי בו, ונשים רבות אינן מודעות די הצורך לחשיבותו.

מובא בספר "אוצר שלום בית": בתי היקרה! תמציאי את עצמך תמיד לבעלך ולא תתחמקי ממנו, כי בזה תשמרי אותו מעוונות, ובפרט בדור הזה, אשר הפריצות וההפקרות ברחובות כל כך גדולים, והכל משוקץ ומתועב, כי זוהמת הגויים ואומות העולם התערבה והתפשטה בינינו, והנשים זרקו והורידו מעצמן את מידת הצניעות והבושה והולכות בפריצות כדי להכשיל את בני האדם בעבירות, ועל כן בזה שאת תמציאי את עצמך תמיד בעת טהרתך אל בעלך, ותייפי את עצמך בפניו, ותראי לו אהבתך, בזה תשמרי אותו מכל רע, ויתרחב ליבו ודעתו, ויזכה להיות שמור על ידך מחטאים ועוונות, והיה זה שכרך גדול בשמים, כי כשהאשה שומרת את בעלה מעוונות ועוזרת לו לקרר את יצרו הרע בה, שכרה ומעלתה מאוד חשובים בשמים, ומתפארים עימה בכל העולמות. וגדולה ההבטחה שהבטיח הקב"ה לנשים יותר מן האנשים, בזה שמחכות על בעליהם ועוזרות להם להינצל מעבירות. ובזה תוכפל אהבתו אליך מאוד מאוד, וירצה לעשות את כל רצונך. בתי היקרה! אל יהיה נקל דבר זה בעינייך כי זה עיקר גדול בחיי הנישואין, ובזה תלוי כל קישור וייחוד אהבת בעלך אליך, ובזה תקני את לבבו לגמרי אליך".

מתסמיני הדור - עייפות מתמדת. מה שגורם לאשה להיות "לא זמינה" לבעלה. אולם החכמה היא לבנות סדר עדיפויות נכון, תוך מתן חשיבות רבה לענין זה, אשר חז"ל מכנים אותו "מטיל שלום בבית". תהא האשה "צופיה הליכות ביתה", ובחכמתה תדע להתנהל באופן שיותיר בה מספיק כח פיזי ונפשי להיות זמינה, בחמימות ובאהבה.

נזכור שוב את נשות ישראל במצרים, אשר היו טרודות במשך היום בעבודת פרך ובצרות קשות מנשוא, ובכל זאת לעת ערב לא שכחו את תפקידן המיוחד כנשים, והיו מעודדות את בעליהן ומרצות אותם בדברי חשק וחיבה, כדי להמשיך בקיום חיי המשפחה.

* ישנה טעות מצערת של נשים, המשתמשות בנושא זה כקלף ל"הענשה", ואינן יודעות עד כמה הן בעצם מענישות את עצמן [מלבד שהדבר חמור מאוד גם כלפי שמים! כמבואר בזוהר הקדוש]. הן כורתות לעצמן את הענף שעליהן הן יושבות, וחלילה מחריבות את ביתן.

קורה שאשה טוענת: "אני לא מסוגלת. כך הוא דיבר אלי וכך הוא התנהג, ועכשיו פתאום הוא רוצה את קרבתי. אז עכשיו אני אינני מעוניינת! אלך לישון בחדר עם הילדים, ושימשיך לחפש אותי"... ובמילים אחרות: "עכשיו אני אראה לו מה זה". יש להבין: באמת הקירבה בין בני הזוג חייבת להיות "ברצון שניהם ובשמחתם". זהו תנאי הכרחי. כשחסר הקשר הנפשי, האשה מואסת בקרבה זו, ובצדק. אחת החובות הבולטות של הבעל בענין זה הוא לרַצות ולפייס את אשתו, ההלכה מכירה בכך שזה צורך הכרחי מאוד וכחלק בלתי נפרד מעצם המעשה. בעל שאיננו נוהג כך, אמרו עליו חז"ל דברים חמורים מאוד [כגון: הריהו "כארי דורס ואוכל" וכדומה]. **ואולם,** הצהרות ילדותיות מצידה בנוסח של **"לא משחקים - שברו את הכלים"**, הן הרסניות. האשה צריכה לדעת בחכמתה, כיצד **לא לשבור את הכלים**, לא להצהיר הצהרות פוגעות או לעשות מעשים מרחיקים שפוגעים באגו שלו וגורמים לתסכול ומרמור עמוק. בחכמת נשים עליה להזמין מבעלה פיוס וריצוי, שאכן הכרחיים ביותר. המסר הוא: המשחק בעיקרון ממשיך, רק שיש תקלה מצערת שלא שייך לדלג עליה. היא משתדלת לפתוח את עצמה לקבלת פיוס, ולא להסתגר בקונכייה אטומה. וכשזה מגיע, לפחות חלקי, היא משתדלת [לעיתים במאמץ רגשי גדול] להתפייס עמו. המאמץ הזה משתלם מאוד, כי בתוך תוכו הבעל יודע להעריך זאת, גם אם לא יבטא זאת במילים. לאחר מכן, בהזדמנות מתאימה, תמצא האשה דרך לקבל פיוס יותר מלא, אשר ללא ספק יגיע על רקע הרבה יותר נח ומתאים, על לב פתוח ומרוכך. סיפרה בלנית, על אשה שהגיעה למקוה, כשכולה בכי, פגועה משבת שלימה שעברה עליהם בויכוחים ובהאשמות קשות. היא הצהירה שהיא באה סתם, אבל אין לה שום כוונה "להסתכל עליו" בכלל. ובכלל, כבר חודשיים שהם במריבות והיא ישנה בחדר של הילדים. הבלנית הסבירה לה כמה היא טועה, ורק מגבירה את שלהבות האש בביתה לממדים מבהילים. היא דיברה על ליבה, שכעת תניח את כל הקושי והכאב בצד, ותרצה את בעלה לדבר מצוה. לאחר דיבורים סוערים וממושכים, האשה הסכימה לכך. למחרת, היא מתקשרת לבלנית בקריאות: את מלאך! את לא יודעת מה עשית לי בבית. הבן אדם התהפך לגמרי. הוא מדבר אחרת, מתנהג אחרת. אני לא מבינה מה קורה! [הדבר מובן בהחלט. כשהיא ניפצה לו לרסיסים את האגו הגברי שלו, לא היה אפשר לצפות ממנו להרבה. לא לחינם קראו חז"ל לנושא זה "מטיל שלום בבית", שיש בו כח עצום של קירוב הלבבות, בבחינת "על כל פשעים - תכסה אהבה"].

אומנות הקבלה

ישנן נשים "קדושות מעונות". הן "מקריבות" המון דברים למען הבעל, מוותרות בלי סוף, מבליגות, מסתפקות במועט, אינן דורשות כמעט כלום. ואינן מבינות מדוע קורבנן אינו מתקבל ברצון... מדוע הבעל מתהלך ממורמר ומתוסכל, איננו מעריך כלום ואיננו מרוצה.

עלינו להבין: כשהקב"ה הטיל על הבעל חיובים מסויימים, זאת משום שכך הטבע הגברי שלו בנוי. דווקא מילוי המחוייבות יעניק לו שמחה וסיפוק, ואילו כשלון ואי עמידה בחובות הללו, יגרמו לו לתחושת כשל. הבעל מחוייב להעניק לאשתו: כספית, פיזית ורגשית. וככל שיתן ויעניק, הדבר יהיה טוב עבור שניהם.

אשה צריכה אדרבה לצפות ולייחל לקבל מבעלה, להיות "עיניה נשואות אליו", שיתן ויספק את כל צרכיה כראוי. אם כל מערכת של קבלה ונתינה היא ענין של דיעבד [למשל: העני מקבל מן העשיר - בדיעבד. היה מעדיף לא להזדקק לכך], הרי שבחיי הנישואין זהו מצב של לכתחילה. אדרבה, השפע יורד אל האיש בעבור האשה [למדנו זאת מהפסוק: "ולאברם היטיב בעבורה", ההטבה לאברהם באה בעבור רעייתו שרה אמנו], וככל שהאשה מצפה לבעלה ומייחלת לברכתו, מתוך תחושת קשר עמוקה, הדבר מושך על שניהם שפע טובה וברכה. הרמב"ם כותב שהאיש צריך לתת ולהעניק לאשתו יותר מאשר לעצמו ["מכבדה יותר מגופו"]. מלבד שבזה הוא ממלא את הצורך שלה, הרי שהוא עצמו נהנה מזה, כי בטבע הגברי ליהנות מאוד לראות אשה מאושרת ושמחה - ממנו, מההענקה שלו. לעומת זאת אשה מסכנה, שחסר לה הרבה דברים, שכולה "קורבן קדוש ומעונה" - זו תחושת כשל חריפה עבורו, שגורמת לו להיות מתוסכל וממורמר. [כשהאשה מחליטה להרגיש תמיד חסרה, הבעל לא יוכל למלא את סיפוקה ואולי גם לא ירצה].

אנשים רבים בעולם מומחים ב"אומנות הנתינה". נותנים מכל הלב, מעניקים מזמנם, מכספם ומכוחם למען הזולת. אשריהם. אבל אשה צריכה ללמוד גם את "אומנות הקבלה", שאותה רבים אינם יודעים. האומנות היא לקבל באופן שמעודד נתינה. בשמחה, בהכרת הטוב. לדעת גם לבקש כל מה שצריך, אך לא חלילה כדרישה ותביעה מגבוה, אלא מתוך ציפייה וייחול לנתינתו, מתוך תחושת קשר עמוקה, ומתוך רצון לקבל, דווקא ממנו, את כל צרכיה. וכמובן, לא רק בתחום הכספי, אלא בכל התחומים, עליה להראות לבעלה שהיא **זקוקה לו**, לקרבתו, ליחס שלו ולתמיכתו. [כאמור, מצב של הזדקקות לאדם אחר, הוא תמיד מצב של דיעבד. אף אחד אינו רוצה להיות זקוק. אבל בקשר בין האשה לבעלה, זהו מצב בריא, מלכתחילה, שהאשה תדקק לבעלה].

יחד עם זאת כמובן על האשה להכיר את יכולותיו של בעלה, ולהימנע מלבקש דברים שאין באפשרותו, שהדבר רק יצער אותו ויעכיר את הקשר ביניהם.

הנה לנו מעט מדברי חז"ל על חשיבות הענקת הבעל לאשתו: "אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו" (מסכת בבא מציעא נט ע"א), כלומר: יקרו וכבדו את נשותיכם, כדי שתתעשרו. אומר הרמב"ם: "...ואם יש לו ממון, **מרבה בטובתה** כפי ממונו", כלומר בעוד שכלפי חיוב האב לבניו, עליו לכלכלם כפי הצורך ולא יותר, וגם אם הוא עשיר, אין לו חיוב לספק להם מעבר לכך, הרי שבחיובי האיש לאשתו, עליו להרבות בנתינתו ככל שמצבו הכספי מאפשר. עוד אמרו חז"ל (מסכת בבא מציעא נט ע"א): "לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו". כלומר אשה השמחה ומאושרת משום שבעלה מייקר ומכבד אותה, היא היא שער הכניסה לברכה ולשפע הכלכלי של הבית.

סיפרה אשה, שבעלה הפתיע אותה לכבוד החג בטבעת זהב. המצב הכלכלי שלהם היה דחוק מאוד, ולכן, המחשבה הראשונה שלה היתה שזה מיותר עכשיו, כשישנן הוצאות נחוצות יותר, שממתינות בתור בעדיפות הרבה יותר גדולה. אבל היא כמובן לא אמרה דבר ממחשבותיה אלו, אלא הביעה הכרת הטוב עמוקה לבעלה, שכל כך משמח אותה במתנה לכבוד החג. ובאמת במחשבה שניה היא העריכה אותו מאוד על כך, שהוא משתדל לשמח אותה גם במצבו הדחוק. והנה, ביום למחרת, הם קיבלו באופן בלתי צפוי, סכום של 500 ₪. זו היתה עלות הטבעת, והאשה מספרת כי חשה במוחש שנתינת הבעל חזרה אליהם משמים.

אולי היה מתאים יותר להביא סיפור כזה בספר המיועד לבעלים, שידעו שאין מפסידים מלהעניק לאשה [במסגרת האפשרויות, כמובן]. אך יש בו מסר גם לאשה, לשמוח בכל הענקה של בעלה, לעודד ולהחשיב זאת מאוד.

מספרים על זוג ניצולי שואה, שהבעל היה מבוגר בשנים רבות מאשתו, ומרוב צרותיו ותלאותיו, נעשה חולני ומרותק למיטה. אשתו הצעירה עבדה בחוץ וקיבלה משכורת מכובדת, אך היא ידעה שמצב כזה עלול לחבל מאוד ברגשותיו. לכן, כל משכורת שהיתה מקבלת, היתה מיד נותנת בטבעיות בידי בעלה, ובכל פעם שהיתה זקוקה לסכום של כסף, היתה מבקשת ממנו. ההנהגה הזו העלתה לו את המורל והחזיקה אותו נפשית.

כל שכן כאשר הבעל ברוך ה' באמת מפרנס ומביא משכורת, שיש להכיר לו טובה, לשמוח בנתינתו, וכן להותיר בידיו את הכח הכספי.

"האשה בכל הזמנים צריכה לחבב בעלה. הוא חלקה, הוא מזלה. הבצל של בעלה יהא אצלה חביב יותר מאלף אגוזים ושקדים. לחם בעלה תאכלנו באהבה יותר מריבת אפרסקים. ירקות בעלה תאכלם בשמחה יותר מחבושים ותפוחים". (חוקי הנשים לרבנו הבן איש חי)

יצירת אגו משותף

מעשה [שלא היה] באשה, אשר סבלה ביד ימין מיובש כרוני קשה, אשר כל מגע עם מים היה מחריף את מצבו וגורם לה לכאב, ולכן היא היתה נמנעת ממגע במים ככל האפשר. ויהי היום, והיא, לא עלינו, קיבלה ביד שמאל כוויה קשה. כל המשחות והתכשירים למיניהם לא הועילו לשיכוך הכאב - כמו השריית היד במים קרירים.

ועכשיו, שמעו היטב מה קרה: יד ימין ויד שמאל התחילו ליכנס למריבות בלתי פוסקות!

ימין: מספיק כבר עם המים האלו. את לא שמה לב, ובכל פעם שאת נכנסת לקערה, את משפריצה עלי, ומכאיבה לי מאוד.
שמאל: מה את רוצה ממני? אני חייבת את המים האלו. ואת יודעת שאני לא משפריצה בכוונה.
ימין: בכוונה או לא בכוונה, זה לא משנה. כל טיפת מים מציקה לי. אבל מה שהכי מרגיז, זה שאחר ההשרייה את נשארת רטובה, ונוגעת בי כל רגע בלי לשים לב. לפחות תתנגבי!
שמאל: להתנגב?! השתגעת?! זה יכאב לי נורא. אם זה כל כך מפריע לך, את יכולה לשים כפפה!
ימין: כפפה?! למה מה קרה?! למה שאני אחנק בלי טיפת אוויר, ואהיה כזאת מסורבלת, בשביל אחת כמוך?! תשימי אֵת כפפה ומשחות כמה שאת רוצה! אני לא צריכה לסבול כדי שאת תתענגי לך דווקא על טבילה במים. את יכולה לשים משחה וגמרנו.
שמאל: די, נמאס לי כבר מההטרדות שלך. מכל טיפת מים את עושה עסק. זכותי לטבול במים כמה שאני רוצה, ואת זו שצריכה להיזהר לא לגעת בי.

כך המשיכו הויכוחים עוד ועוד. ומה קרה בסוף? באיזשהו שלב, לאחר תקופה ארוכה של מריבות, הם הרגישו שכבר נמאס להם, והחליטו להתגרש...

טוב, זה כמובן לא קרה באמת. זה היה יכול אולי לקרות, אילו היו יד ימין ויד שמאל - שתי ישויות נפרדות. אילו לכל אחת מהן היה **אגו פרטי** משלה. אבל זה לא קורה, כי במציאות, ליד ימין וליד שמאל - יש **אגו משותף**. שתיהן שייכות לאותו גוף.

ולכן במציאות, יד ימין ויד שמאל תמיד איכשהו מסתדרות ביחד. הן נזהרות לא לפגוע אחת בשניה, הן מתפשרות ומוכנות לבוא לקראת, במידת הצורך מוכנה יד ימין לשים כפפה, ומוכנה יד שמאל לשים משחה. הן גם סולחות זו לזו על טעויות, אינן נוקמות ואינן נוטרות, ואף מנסות לעזור זו לזו. מדוע? לא כי הן גיבורות וצדיקות הכי גדולות, אלא כי כאמור, **יש להן אגו משותף!**

[אגב, כעת אנו יכולים להבין טוב יותר את הציווי האלוקי המופנה אל כל יהודי: "לֹא תִקֹּם וְלֹא תִטֹּר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ, וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ, אֲנִי ה'". כאשר האדם מחבר את עצמו אל האגו הכללי של עם ישראל, אל "אני ה'", אל התכלית של העם היהודי לעבוד את ה', ממילא הוא חש את חבריו כחלק ממנו במשימה זו, ומגיע לידי אהבת רעים, ללא שום מקום לנקימה ונטירה. וכמו שכתוב במעמד הר סיני: "ויחן שם ישראל נגד ההר" - כאשר המטרה היא באמת להתקרב אל ה' ולקבל את התורה, אזי מגיעים לדרגה של "ויחן" - כגוף אחד, "כאיש אחד בלב אחד"].

כך היו אדם וחוה בגן עדן. גוף אחד, ישות אחת, אגו אחד. משנפרדו, הוטלה עליהם משימה לשוב ולהתאחד, בכוחות עצמם. ככל שבני זוג ישכילו לחבר את עצמם אל מצבם המקורי בגן עדן, כגוף אחד, כיחידה אחת, כך יחיו יותר בשלום ובשמחה.

סיפרה אשה: מאז ומתמיד היתה לי בעיה להתארח אצל חמי וחמותי. רמת הסדר והנקיון בביתם איננה מספיקה עבורי, תנאי האירוח אינם נעימים לי, ותמיד יש שם רעש ובלגן. אומנם חמי וחמותי אנשים נפלאים, ועושים כמיטב יכולתם, אך אני רגילה לסטנדרטים אחרים, ולכן

תמיד העדפתי להתחמק ולהשתמט מביקורים אלה, כדי להישאר בפינתי הנקיה והנעימה. אבל בעלי לא חשב ולא חש כמוני. הוא אהב את האווירה העליזה בבית הוריו, וקפץ על כל הזמנה. הניגוד הזה בינינו גרם לנו לויכוחים רבים. כל הזמנה מצידם, גרמה אצלנו לפרץ מחודש של ויכוחים, ואפילו האשמות. הוא טען שאני מונעת ממנו להתחבר ולחוש יותר את ההווי המשפחתי, בשל סיבות "פעוטות ערך", כלשונו. ואילו אני האשמתי אותו בחוסר התחשבות לרגישות שלי. היום, לאחר עשר שנות נישואין, כשאני מסתכלת לאחור, אני מבינה שהיה בינינו ממש מאבק כוחות, אני מושכת לצד שלי [בכח טענות, האשמות, ואפילו דמעות...], והוא מושך לצד שלו. ומי שמושך יותר חזק, מנצח.

היום, ההתנהגות הזאת נראית לי חסרת רמה. בחסדי ה', אני מרגישה שבגרנו יותר, התחברנו יותר, ובמקום ויכוחים בנושא זה - מתפתחים דיונים. אנחנו מסתכלים על עצמנו כ**זוג**, אשר מצד אחד, יש לנו מחוייבות וענין להתארח בבית ההורים היקרים ולקחת חלק פעיל בהווי המשפחתי. אבל מצד שני ישנה בעיה עם תנאי האירוח, הגורמים לי לתחושה בלתי נוחה. ומה באמת עושים?

מנסים יחד לחשוב על פתרונות. אין "הצד שלי" ו"הצד שלו", אלא יש לנו בעיה משותפת שצריך לחשוב איך לפתור אותה ואיך להתמודד איתה. אני מרגישה, שככל שאני משתדלת להבין באמת את הרצונות שלו, את התחושות והרגשות שלו, ולהפוך אותם לחלק מן הרצון שלי - כך קל לו הרבה יותר לבוא לקראתי כשצריך, וגם לי קל הרבה יותר לוותר ולהתגמש כשצריך. [אגב, היום אנחנו ממעטים יותר בביקורים ארוכים, הכוללים שינה, שזהו עיקר הקושי מבחינתי, ומרבים יותר בביקורים קצרים, מלאי הווי...].

דוגמא זו משקפת את ההבדל הגדול - בין יד ימין ויד שמאל, אשר לכל אחת מהן ישנו אגו פרטי משלה [מזל שזה לא כך באמת!], לבין יד ימין ויד שמאל הפועלות מתוך אגו אחד משותף.

ככל שיהפכו בני הזוג את עצמם לחטיבה אחת, יבנו לעצמם אגו משותף, וישכילו לכלול את רצונותיו של בן הזוג כחלק מהרצון העצמי - כך יוכלו בעזרת ה' להתמודד בצורה נכונה, טובה ונעימה יותר עם כל הניגודים, החל מבחירת מקום מגורים, ועד לבחירת הטמפרטורה הרצויה במזגן...

אומר הבן איש חי: "אם החזיקה גרזן בידה, כדי לשבור דבר בו, וקרה שנפל הגרזן על חלק מגופה והכה אותה, היתכן שתכעס על ידה ותכה אותה בעבור שהכתה את גופה? וכן אם לעסה מאכל בין שיניה, ונשכה לשונה, הייתכן שתשבר את שיניה בעבור שנשכו לשונה? .... כך תנהיג מעשיה עם בעלה, כי הוא חשוב כמו גופה, ועל כל דבר תסלח לו, היות וכל אשר יבוא עליו יחזור עליה, וכן על ילדיה". (חוקי הנשים פרק ט)

עצות והנהגות טובות

עוד עצות והנהגות טובות לאשה, מן הגורן ומן היקב:

* **"הוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות"** - ובודאי אף את הבעל. כשהבעל מגיע לאחר עמל יומו, הוא ישמח וירחב ליבו שאשתו תקבל אותו בסבר פנים יפות, תעזוב לזמן מה את עיסוקיה השוטפים, תתמקד בו ובצרכיו, תגיש לו ארוחה ותתעניין בשלומו.

לפעמים לא רק שאיננו מתייחסות לבעל כמלך, אלא שאיננו נוהגות כלפיו כפי שהיינו נוהגות כלפי אדם זר. אשה עייפה, עצובה או מדוכאת, מקבלת את בעלה בפנים קודרות, והדבר נראה

טבעי בעיניה. לעומת זאת היא תדע יפה מאוד להתגבר על תחושותיה ולחייך לשכנה הדופקת בדלתה. בעל ראוי לפחות ליחס שזוכה הילד בשובו מבית הספר או החברה המבקשת לשאול דבר מה.

נכון שסוף כל סוף הבעל איננו חלילה איש זר, וצריך לשתף אותו במה שעובר עליה, אבל כבר אמר החכם מכל אדם: "לַכֹּל זמן ועת". יש לאפשר לבעל זמן לרגיעה ושחרור מתחים.

אומר הבן איש חי: "אם בא הבעל מעבודתו עייף ומצאתו מתוח, תראה לו פנים יפות, לא תתעצב ולא תתבלבל. היות והאיש הוא בעל מקח וממכר ועסקיו מרובים, וברוב המקרים יזדמנו לו מכשולים, אם בעסקי כספו ועיכוב עסקיו, או נזדמן לו בשוק אדם כעסן, וטבע האנשים כשהוא מתוח אפילו מדבר קל, יצר לו ויבלבל דעתו וישתבשו הליכותיו עם בני ביתו וזוגתו, וכשיקרה לו צרה ומצוקה לא יהא לו מצב רוח טוב. לכן אני אומר לכל אשה ואשה, אם מצאה מעשי בעלה משונים, ואינו נוהג עימה כשורה, או נראה כרוגז וחריף בדבריו, לא תפרש התנהגותו באופן אחר [לא תתחיל לפרש כל מיני פירושים] ולא תחשוב על כך מחשבות, אלא תרגיעהו ותחבבהו בכל מצב שתמצאהו, ותלך עימו לפי רוחו ודעתו, ולבסוף כשיעברו בעיותיו, יהיו פניו שמחות מאליהם, ויחזור למרגועו וקדמותו". (חוקי הנשים פרק תשיעי)

* **אוכל טוב -** בעוד שנשים לפעמים יכולות לדלג על ארוחות, לאכול ארוחות קלות יותר, לאלתר ארוחות וכדומה, והדבר אינו מפריע להן במיוחד, הרי שגברים על פי רוב אינם מסתדרים טוב עם דברים כאלו.

בעל שבע הוא אף רגוע יותר. כל אשה יודעת שכאשר היא רוצה לבקש מבעלה איזו בקשה גדולה, היא תעשה זאת רק אחרי ארוחה טובה... כמו שאומר הפתגם: "עם הבעל צריך לדבר מהבטן"... או בגרסה אחרת: "הדרך לליבו של הבעל עוברת דרך הקיבה"... אבל בל נהיה אגואיסטיות להבין זאת רק כאשר אנו צריכות ממנו משהו...

* **ארוחה משותפת -** במידת האפשר, רצוי לשבת לאכול עם הבעל לפחות פעם ביום. שעת הסעודה היא לעיתים קרובות שעה של מפגש איכותי, וכמו שאמרו חז"ל: גדולה לגימה שמקרבת את הלבבות (מסכת סנהדרין קג ע"ב). כדאי לא להחמיץ הזדמנות זו כדי להתקרב אחד לשני. לכן אף אם היא רעבה, והבעל עדיין לא הגיע, רצוי שתאכל בינתיים משהו קל, ולא תשבע לגמרי, כדי שעיקר הארוחה תהיה דווקא יחד עם הבעל. וכן יש להקפיד, שדווקא האשה תגיש לבעלה את האוכל, כי אין זה כבוד בשבילו לקחת אוכל לעצמו.

* **בית נקי ומסודר** - לכולם נעים יותר לשהות בבית נקי ומסודר. ובודאי שבעל המגיע לבית לאחר עמל יומו, ימצא נחת רוח ויישוב הדעת מרובים יותר, כשהבית נקי ונעים. הבן איש חי אף מוסיף, שהדבר גורם לו להעריך יותר את אשתו, ומונע ממנו לערוך השוואות עם בתים אחרים.

ואולם לא תמיד הרצוי הוא מצוי, בפרט בבתים שברוך ה' מבורכים בילדים, ומשימת הסדר והנקיון היא משימה מורכבת יותר. איך התבטאה פעם מישהי? "אני מרגישה שהילדים מסתובבים בבית כמו מכונות שמייצרות בלגן...". נו, שיהיו בריאים. ואחרי הכל, הסדר והנקיון אינם הערך העליון ביותר, ישנם סדרי עדיפויות נוספים. 'בית עם ילדים אינו בית מרקחת'.
כדי למצוא את האיזון הנכון, שהבעל בכל זאת ימצא בבית מקום רגוע, מסודר ונעים, כדאי שנשים לב לנקודה חשובה: המושג "בית מסודר ומאורגן" - מה הוא אומר לאשה? שהכביסות מקופלות יפה בארונות, הכלים שטופים, הרצפה נקיה, גם מאחורי הספה וגם מתחת לשטיח וכו'. אבל הבעל איננו מבחין בדרך כלל בפרטים, חשוב לו שהבית "ייראה" מסודר.

לכן אשת חיל, אשר רוצה לגמול טוב עם בעלה, גם אם איננה רואה את עצמה "מטפטפת" את הבית לפני בואו, בכל זאת תקדיש מספר דקות כדי לשוות לבית לפחות "מראה" מסודר. פעולות קטנות כמו: ריכוז הכביסה הממתינה לקיפול - לתוך סלסלה, ניקוי משטחי השיש וריכוז הכלים בכיור, איסוף חפצים הבולטים לעין, ניקוי קל של הרצפה - כל אלו יעשו את ההבדל הגדול. על פי רוב, די במספר דקות בודדות כדי להפוך בית מ"מבולגן" לבית ש"נראה מסודר" ומשרה אווירה נוחה.

*תקשורת מעשית נוצרת על ידי כל מלאכות הקודש במשכנך: בית נאה ומסודר, נקי ומטופח, כבסים נקיים ומגוהצים, תבשילים מזינים ומגוונים וכו'. **אלו הם הכלים שלתוכם את יוצקת עושר רגשות ועין טובה, לתוכן את משפיעה ברכות נדבת לב, אהבה, תשומת לב ומסירות.** או אז תכרכי אלייך את בעלך בקשרים בלתי נשכחים, שהרי הוא אוכל את אהבתך, לובש את מסירותך, ונהנה מטעמך. על האיש אמרו חז"ל: **"דירה נאה ואישה נאה וכלים נאים מרחיבים דעתו של אדם"**. נפשו זקוקה לכך, כדי להרגיש תחושת שובע, רגיעה ושמחה.* (הרבנית ר' לפידות, שירת הבית היהודי עמ' 128)

* **סיפור קטן:** שני ידידים נשלחו למשימה בחו"ל במסגרת העבודה. מספר ימים לפני תאריך החזרה הצפוי, החליטו שתי הרעיות, כל אחת בנפרד, להכין לבעלים הפתעה נעימה.

הראשונה התחילה להבריק את כל הבית מהרצפה ועד התקרה, בלי לשכוח חלונות ופנלים... עד שהיתה סחוטה וחסרת מצב רוח.

השניה, קבעה תור למכון יופי וקנתה עגילים. היא גם דאגה שהבית "ייראה" נעים. פרחים על השולחן המכוסה מפת תחרה, נרות ריחנים ועוגה (קנויה) בצורת לב השלימו את האווירה האידיאלית.

איזה בעל היה לדעתכן יותר מרוצה מההפתעה שיועדה לו?

* **איננו זוג משקפיים, ולאף אחד אין זכות לדחוף את אפו בינינו...** אל לנו לתת לאדם מבחוץ לחדור לפרטיות הזוגית שלנו, גם לא לאמא, לחמות, לאחים, לאחיות או לחברים.

אומר הפלא יועץ: "שלא תגלה לאביה ואמה ואחיה שום דבר מרעתה ודחקה וצערה, שאש תוקד בקרבם על צרת הבת, ויצאו לקראת נשק ויעשו מריבה עם בעלה.... תהא שנואה מבעלה, ויוסיף להרע לה על אשר גילתה דברים שבינו לבינה וכו'. ויותר טוב שתוכיח אותו היא בעצמה בעת רצון, בנועם שיח בחן וחסד, שבודאי עושים פירות יותר".

לכן, גם אם האמא הינה יועצת נישואין מדופלמת, לא היא הכתובת לליבון סוגיות של שלום בית... במקרה הצורך יש להתייעץ עם אדם חכם, אישיות תורנית וכדומה, שהינם ניטרליים ואין להם שום מעורבות אישית בענין.

* **כבוד למשפחתו** - חלק חשוב מאוד מכבודו של הבעל, הוא הכבוד למשפחתו. "לעולם לא תדבר מהוריו ולא מאחיותיו, ולעולם לא תעלה מילתה על לשונה לבזותן או לגנותן. כי אין הצר שווה בנזק המלך".

אף אם הוא עצמו התבטא בביקורת כלפי משפחתו, אל לאשה להצטרף לדברי הביקורת. [מצוי שאדם אומר על עצמו, למשל: 'איזה טיפש אני'. אבל אם יבוא מישהו ויאמר לו: "טיפש!" הוא ייעלב עד עמקי נשמתו. כך אף אם הבעל אמר ביקורת על משפחתו, לא ינעם לו כלל לשמוע את אותם דברים – מאשתו]. ובל נשכח שהאיסור החמור של לשון הרע, תקף גם בתוך המשפחה, ואין שום היתר לדבר לשון הרע על הגיסות, על החמות וכדומה, אלא אם כן זה באמת לתועלת ועונה על כל תנאי ההיתר [כפי שמבואר בספרי שמירת הלשון], ובעדינות רבה מאוד.

* כשהוריה באים לבקר ויושבים לסעוד, תגיש קודם לבעלה ואחר כך לאביה. ואם גם הוריו סועדים עימהם, תגיש לבעלה ולחמיה, ואחר כך לאביה ולאמה, שכבוד בעלה קודם לכבוד הוריה. וכבוד הוריו בכלל כבודו.

* אומר השל"ה הקדוש: "בעת כעסו, תיישבהו. בעת צרתו, תשיחהו. בעת רעתו, תנחמהו. ... ויהיו בגדיה בכל עת נקיים, תכבד את אביו ומשפחתו, ואפילו אם הם בזויים. ותהיה שמחה במתנתו, ותראה שהיא מרובה, אפילו כשהיא מועטה. ותתפלל בכל יום על בעלה שיצליח ממעשה ידיו". (שער האותיות דרך ארץ)

* **כבוד אורחים ומכרים -** חשוב מאוד לכבד את קרוביו ומכריו של הבעל. כאשר הם מגיעים לבית, יש להשתדל לכבד אותם בהתאם, במיוחד חשוב הדבר לבעל, ואין ספק שהוא יעריך את אשתו על כך שהיא גורמת לו נחת רוח על ידי כך שהאורחים רואים שיש לו אשה טובה.

* **כבוד הבעל בעיני הילדים -** ידוע שיש לחנך את הילדים למצות "כיבוד אב ואם". אין זו גאוה מצד ההורים לדרוש מילדיהם שיכבדו אותם כראוי, שהרי זהו צו אלוקי הכתוב בתורה. כשהאם דורשת את כבודו של האב [וכמובן גם להיפך], הדבר מקבל ממד הרבה יותר מיוחד וערכי. ומה גם שבכך היא מביעה את הכבוד שלה עצמה לבעלה. לכן תקפיד מאוד שהילדים יכבדו את בעלה ביותר. כגון: אם ילד מבקש סכום כסף, תאמר לו שילך לבקש מאבא. כשקיבל, תאמר לו שיגיד תודה רבה, ויתן נשיקה. אם חלילה הילד לא נהג כהוגן, התחצף לאבא וכדומה, לא תעבור על כך בשתיקה, ותעמוד על כך שעליו לבקש סליחה ולהיטיב את מעשיו. כמובן, לא תורה לילדיה הוראה שהיא בניגוד להוראת בעלה, אלא אדרבה תעמוד על מילוי ההוראות כראוי, וכדומה. אין ערוך לרווחים שמרוויחים כולם מהנהגה נכונה וראויה כזו.

* **שמחה בחלקה -** לא תטיל קנאה ותחרות בתוך ביתה לומר לבעלה: "ראה מה קנה בעלה של חברתי, ראה שלקחה לטייל לכאן או לשם, לטפס על ההרים לדלג על הגבעות". ולעולם לא תאמר לבעלה: "פלוני, בעלה של זו, טוב הוא ממך", כי מחריבה היא את ביתה.

* **התמודדות והשלמה עם חסרונות -** מספרים על רב שנסע לחו"ל ובדרכו ראה שבונים בית מעצים. עמד והסתכל, וכאשר שאלו אותו התלמידים מדוע הוא מתעכב שם, ענה להם: "בואו וראו איך בונים בית מעצים. כאשר ישנה איזו בליטה באחד העצים ורוצים להצמידו לעץ אחר, עושים בעץ השני מגרעת, שקע במקביל לבליטה, ואז מצמידים את שניהם וממשיכים בבנייה. כך צריך להיות גם בין בני זוג, שכאשר יש לאחד מידה שאינה הגונה, צריך השני להכין עצמו כבית קיבול ולהמשיך לתפקד... כגון: ישנם בעלים שאין להם יד רחבה, ואת הורגלת ביד רחבה - לארח להזמין ולבשל ולקנות הכל יותר בשפע. או אם נתקלת בבעל מפוזר ואילו את אוהבת סדר, יש לקבל זאת כדבר משמים ולפעול בחכמה ובהתאם.

* **תמיכה רוחנית נכונה -** לאשה יכולת השפעה רבה על מצבו הרוחני של בעלה, כפי שאמרו חז"ל (בראשית רבה יז ז): "מעשה בחסיד אחד שהיה נשוי לחסידה אחת ולא העמידו בנים זה מזה... הלך זה ונשא רשעה אחת ועשתה אותו רשע. הלכה זאת ונשאת לרשע אחד ועשתה אותו צדיק. הוֵי **שהכל מן האשה**". האשה יכולה לקדם רבות את בעלה על ידי עידוד נכון. ראינו הרבה מגדולי ישראל - שצמחו והגיעו לגדלותם רק מתוך עידוד האשה. ומי לנו גדול מרבי עקיבא, אשר כל התורה שבעל פה הנמצאת בידינו - ממנו היא [שהרי בדורו פרצה מגיפה נוראה שכילתה את כל גדולי התורה, והיה העולם ריק ושומם מתורה, עד שהלך רבי עקיבא וסמך חמישה תלמידים, אשר המשיכו להעביר ולהפיץ את שלשלת מסירת התורה], וכל גדלותו בתורה - נזקפת לזכותה של אשתו רחל, כפי שהוא עצמו העיד והכריז בפני תלמידיו: "שלי ושלכם - שלה הוא"!

מצד שני, לא תהא האשה דוחקת את בעלה להיות צדיק וחסיד למעלה מכוחותיו. שאפילו בשמים אין דנים את האדם בהשוואה לאדם אחר, אלא בהתאם ליכולותיו. וצריך כל אחד לשאוף לעשות יותר ולהתעלות יותר, ולעשות כמיטב יכולתו. אבל היא לא תדחק אותו, והוא לא ידחק עצמו לעשות מה שכעת אינו יכול. משל למלך שציווה לעבדיו לרוץ לעירו ולהודיע שיתכוננו לבואו. והבטיח שכר טוב לכל אחד מהם שיגיע ויבשר על בואו. אמר להם: לא תרוצו כל אחד בצד חברו. שיש אחד שרגליו ארוכות ופסיעותיו רחבות, ויש שכוחו מועט, ויש שנשימתו קצרה. לכן ירוץ כל אחד בקצב ובמהירות שמתאימים לו, כך לבסוף כולם יגיעו. אבל מי שירוץ כחברו, חברו יגיע, ואילו הוא ייעצר בדרך, כי יאזלו כוחותיו. כך כל אדם ילך או ירוץ, או אפילו "יזחל" - בדרך ה'. ואם יעשה בקצב שלו ויתקדם - חזקה עליו שיגיע.

ועל זו ה'צדקת' הדוחקת בבעלה לעשות מה שאי אפשר לו לעשות, אמרו (מסכת שבת יא ע"א): "כל כאב ולא כאב לב. כל רעה ולא אשה רעה". לפי שגורמת לבעלה שיחדל מעבודת ריבונו [ובהתבוננות אמיתית וכנה, פעמים רבות, רצונן של נשים "לקדם" את בעליהן ברוחניות נובע מתוך תחושת עליונות וגאווה מסויימת, ומתוך אי קבלה של הבעל כמות שהוא. ההבדל בין מצב כזה, שהינו מצב שלילי, לבין מצב חיובי של שאיפה נכונה לרצות בטובתו ובהתעלותו, הינו הבדל דק ומסור ללב].

*** טעות לעולם חוזרת -** אין להוכיח את הבעל בפני אחרים, כגון בפני משפחה וחברים. אדרבה במעמד כזה על האשה להצדיק אותו, להגן עליו, ואפילו דעתה שונה משלו, וברור לה שהוא טועה. רק כאשר יגיעו לביתם, שם תסביר לו את טעותו, ובעדינות. כאשר הבעל רואה שאשתו מגינה עליו בפני אחרים, אפילו כשאינה סבורה כמותו, על ידי זה הוא נותן בה אמון, ומקרב דעתו לדעתה.

במהלך מפגש חברים, אדם רצה לספר על אירוע שהתרחש, כשאשתו מאזינה ועומדת לידו:
הבעל: נסעתי עם אשתי ביום ראשון לקניות.
אשתו: זה היה ביום שני.
הבעל: היינו עדים לתאונה איומה. הונדה נסעה במהירות...
אשתו: לא, זו הייתה יונדאי, לבן דוד שלי יש כזו...
היא המשיכה לקטוע את השיחה למגינת ליבו של בעלה...

חשוב מאוד שהאשה לא תסתור או תקטע את דבריו של בעלה. הרגל מגונה הוא להשלים את המשפטים שהתחיל, להעמיד את הדברים על דיוקם, ולהשתלט על השיחה. אשה כזו, מחוסר מודעות וקלות דעת, אינה מבינה שהיא גורמת לקשר ביניהם נזק רב.

* **קבלת מחמאות ועידוד מהבעל** - כידוע, גברים אינם מרבים להביע את רגשותיהם, והדבר לפעמים פוגע באשה: * איש אחד אמר: אני לא מבין, אמרתי לה אתמול שהיא יפה, אמרתי לה שלשום שהיא הטבחית הטובה ביותר, מה היא עוד רוצה?! ☺ * אשה אחת הגיעה אל הרב בוכה ושבורה: "כבוד הרב, אני נשואה כבר עשרים שנה, ואף פעם בעלי לא אמר לי שהוא אוהב אותי". קרא הרב לבעל, והלה הצטדק: "מה?!... כבר לפני עשרים שנה, ביום החתונה, אמרתי לה שאני אוהב אותה! ועד להודעה חדשה - אין כל שינוי"... ☺

לפעמים אשה מתאמצת ועושה עבור בעלה, ואיננה מקבלת ממנו על כך תודה מיוחדת, מחמאה או הערכה. ותחושתה היא: "הוא איננו מעריך כלום!". אבל על פי רוב, טעות לחשוב כך. כשהאשה טורחת למען בעלה, היא נותנת לבעל תחושה עמוקה של סיפוק, שמחה והכרת הטוב: 'כאן ביתי, זהו מקומי, כאן דואגים לי, כאן אשתי היקרה ממלאת כל חסרוני'. רק שגברים מטבעם לא מרבים לבטא זאת, ולכן אשה תנהג בחכמה כאשר תזמין מבעלה מחמאות וחיזוקים. למשל: כאשר הבעל אינו מגיב ואינו אומר דבר על הלבוש או על האיפור, תשאל אותו:

"נו, איך אני?". וכמו כן: "איך יצא האוכל?" וכן הלאה. ואז הוא כבר יתפוס את עצמו ויבין, שעליו להגיב ולהחמיא. כדאי שתספר לו מה הספיקה וכמה התאמצה עבורו, בבחינת: "את פתח לו".

יחד עם זאת, חשוב מאוד שהאשה תתבונן במעלותיה, תתן לעצמה ציונים טובים ומחמאות ותעריך את עצמה. במקרה כזה, כאשר הבעל נותן מחמאה, זה רק מחזק אותה. אבל אשה מתוסכלת שאינה נותנת ציונים טובים לעצמה, תמיד רעבה למחמאות אך הן אף פעם לא ישביעו אותה, כי היא לא תאמין להן באמת. לכן קודם כל צריכה האשה לחזק את הכרת ערך עצמה.

* **מריבה -** אמר רב אילעא (מסכת חולין פט ע"א): "אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה"! בעת מריבה, צריך **להפעיל בלמים**. אומנם לא תמיד נכון לשתוק, אבל יש להיזהר מאוד שלא לשחרר את הלשון ולומר ככל העולה על הדעת. לא לשחרר מילים פוגעות, משפילות והרסניות.

* **פגיעה -** קורה שאשה נפגעת מבעלה. אין זה נכון לשתוק, אלא תמצא את הזמן הנכון להסביר לבעלה ממה נפגעה. בדבריה תשתדל מאוד שלא להאשים אותו, אלא תדבר בעיקר על הצער שנגרם לה, ואף תשתדל לגלות הבנה, שבודאי לא שם לב וכד', ואין הדבר נובע מרע לב חלילה, אלא שהיא נפגעה מאוד. באופן שכזה סביר להניח שהוא יקבל את הדברים ויפייס אותה, במקום להתבצר בעמדת הגנה על ההאשמות שניתכו עליו.

* **פיוס -** אשה צריכה לדעת שכאשר הבעל מפייס אותה, הדבר כרוך אצלו במאמצים קשים, ולכן גם אם קשה לה להתפייס, היא צריכה להתרכך ולהשתדל למחול ולסלוח. אחרי פיוס ישנה התקרבות גדולה יותר. אשה שממאנת להתפייס בקלות, גורמת לכך, שבעתיד, בעלה ימנע את עצמו מלהיכנס שוב לסיוט של בקשת סליחה...

* **עזרה -** כאשר אשה נצרכת לעזרתו של בעלה בטיפול בילדים, בעבודות הבית וכדומה, עליה לשים לב לנקודות חשובות: * יש לעשות זאת בכבוד הראוי. אין זה כבוד להפוך אותו לנער שליחויות זוטר או לפועל עבודה. לכן כדאי להימנע מלבקש ממנו למלא משימות קטנות, שאפשר להטיל אותן על הילדים למשל. כמו כן, צריך להיזהר מאוד שבקשת העזרה לא תגיע כפקודות מגבוה, כמו מעסיקה הנותנת הוראות לעובדיה, או בנימה של טרוניה, אלא לבקש כמי שזקוקה לעזרתו. * עזרתו של הבעל היא עזרה של שותף, ולא של פועל עבודה. ההבדל מתבטא, בין היתר, בכך ששותף מפעיל שיקולים עצמאיים ופועל גם לפי נטיות ליבו, בשונה מפועל עבודה שצריך למלא בדייקנות אחר הוראות המעסיק. לכן אשה המצפה לקבל עזרה מבעלה, צריכה לתת לו מרחב פעולה עצמאי, להתחשב בטעמו, ברצונותיו ובדרכי פעולתו, ולדעת שהיא מכניסה אותו כשותף. למשל: אם הוא זה שעורך קניות לכבוד שבת, אל לה להתפלא או לכעוס אם יקנה 3 ק"ג קישואים, שלא היו ברשימה, כי היו במחיר זול, וזוהי הזדמנות מצויינת לאפות פשטידת קישואים...

* בדרך כלל יש לבקש ממנו עזרה במפורש ולא לצפות שיבין זאת לבד, כגון אם היא שמה את שקית האשפה ליד הדלת, יתכן מאוד שהוא לא ישים לב לכך - ואל לה לתמוה ולכעוס על חוסר אכפתיות מצדו, כי הוא פשוט לא שם לב. * צריך לזכור, כי בעוד שהאשה ממלאת משימות רבות בבית כמובן מאליו, הרי שבעבורו אין זה מובן מאליו. הוא מצפה ל"מחיאות כפים סוערות" על כל פעולה. לכן חשוב להרבות במילות תודה והערכה. ככל שתבנה לו מוניטין, הוא ישמח יותר להצדיק אותו ולהמשיך לעזור.

* **ביקורת -** הגמרא אומרת (מסכת יבמות סה ע"ב): "כשם שמצוה לומר דבר הנשמע [המתקבל], כך

מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע". ביקורת מבוקרת יכולה להיות מועילה ובונה, כאשר היא נעשית בצורה מושכלת ובמחשבה תחילה כיצד לאומרה באופן תועלתי ובלתי פוגע. לעומת זאת יש להימנע מלבקר ומלהעיר הערות שלא תצא מהן שום תועלת. על כל אשה לשאת תפילה: "רבונו של עולם, תן לי את הכח לשנות את מה שניתן לשנות, את הסבלנות לקבל את מה שלא ניתן לשנות, ואת החכמה להבחין בין השנים"!

שיר השלום

ספרים עבי כרס חוברו, ועוד יחוברו, מלאי עצות נפלאות לשלום בית. כיצד לנהוג כאן, וכיצד שם, מה לעשות במקרה כזה, ומה במקרה אחר, איך לדבר, איך להגיב, איך להתווכח, ובאיזו זווית מומלץ לחייך...

אך בל נשכח שהאשה מטבעה ניחנה ב"בינה יתירה". בינה זו מכוונת אותה, בטבעיות, אל צורות ההתנהגות הנכונות לכל מיני מצבים. בתוכה עצמה שוכנת חכמת החיים המיוחדת להבחין בדקויות, לאבחן מצבים, ולפעול בצורה נכונה ובריאה, בעזרת ה'. כל אמותינו לדורותיהן בנו בחכמה ובתבונה את בית ישראל, מבלי להזדקק לשום ספר או חוברת הדרכה. אך הבסיס לכל זה - הוא ידיעת חשיבות השלום, עם רצון כנה ואמיתי להגיע לכך. כשהאשה באמת רוצה ושואפת לבנות ולכונן את ביתה, מתוך שלום ואהבה, היא מגלה בתוך עצמה הרבה חכמה והבנה כיצד לנהוג בכל מצב.

כשאדם נמצא בחושך, צריך להדריך אותו על כל צעד ושעל: מתי להרים את הרגל ומתי להוריד, כמה פסיעות לפסוע, מתי לפנות ימינה ומתי שמאלה. אך ברגע שידלק אור, ההדרכות הללו תהיינה מיותרות, הוא יראה לבד ויבין כיצד ללכת. כך רצון אמיתי של האשה להגיע לידי אהבה ואחוה שלום ורעות, יפעיל בתוכה את הבינה היתירה, שתאיר את דרכה בכל נפתולי החיים.

כן הביקורות

אומר דוד המלך ע"ה (תהלים לד טו): "**בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ**". אמרו חכמינו ז"ל (ויקרא רבה ט ט): "בקשהו - לאוהבך, ורודפהו - עם שונאך. בקשהו - ממקומך, ורדפהו - במקומות אחרים. בקשהו - בגופך, ורדפהו - בממונך. בקשהו - לעצמך, ורדפהו - לאחרים. בקשהו - היום, ורדפהו - מחר. **כלומר:** את השלום - אין זה מספיק רק "לבקש", כשהוא קרוב, זמין וקל להשגה, אלא יש לרדוף אחריו - גם כשהוא רחוק וקשה, ואף כשהוא חלילה בורח...

ערך חיי הנישואין

אחד הדברים שיתנו לנו עוצמה וכוחות להתמודד ולהתאמץ למען שלום הבית הוא ידיעת ערך חיי הנישואין.

התפיסה ההמונית היא, שהנישואין הם סוג של "עסק" או "חוזה שותפות" מסויים, אשר כל עוד שהוא ריווחי ומשתלם לי, כדאי לי להמשיך בו, אך ברגע שאין לי בו ריווחיות, עדיף לפרק אותו. וכיום, שהתרגלנו לאינסטנט, לחד פעמי ול"זבנג וגמרנו", אנשים ונשים מאבדים את הנכונות להשקיע ולהתאמץ למען ה"עסק" הזה. ממהרים לראות בו עסק בלתי ריווחי, ולפרקו. כך אנו רואים לצערנו, שאחוז הגירושין הולך וגדל, ומגיע לממדים מבהילים ממש.

אולם לפי השקפת התורה, לנישואין ישנו ערך עצום, ערך נעלה וקדוש בפני עצמו, וככל שנתוודע אליו ונפנים אותו, נקבל כוחות מחודשים להתאמץ בעבורו.

להלן נצטט קטע מהספר "בנין עדי עד", המקרב אותנו אל ההבנה של ערך חיי הנישואין.

*אמר ר' אלעזר **כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות**, שנאמר (מלאכי ב יד): "וַאֲמַרְתֶּם עַל מָה? עַל כִּי ה' הֵעִיד בֵּינְךָ וּבֵין אֵשֶׁת נְעוּרֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה בָּגַדְתָּה בָּהּ, וְהִיא חֲבֶרְתְּךָ וְאֵשֶׁת בְּרִיתֶךָ ". (גיטין ד)*

*אמר ר' לוי: **שלושה קולם הולך מסוף העולם ועד סופו**... שהוולד יוצא ממעי אמו, **וכשאשה מתגרשת מבעלה.** (ילקוט תהלים תשמ"ג)*

*"וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחֲכֶם, **וּבְאֵשֶׁת נְעוּרֶיךָ אַל יִבְגֹּד**" (מלאכי ב טו) - רבי יוחנן דצפרין: בישראל נתתי גירושין, ולא באומות העולם. רבה אמר: גויים אין להן גירושין. (ירושלמי קדושין ב)*

אמר רב יהודה: כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין, לא יהא לו עסק עימהם. אמר רב אסי: וקשים לעולם יותר מדור המבול. (קידושין יג)

המתבונן בדברי חז"ל הנ"ל, העוסקים במהות מעשה הגירושין והשלכותיו על בני הזוג, ניצב כולו מלא תמיהה ופליאה, על מה הרעישו הנביאים וחכמינו ז"ל בדבריהם ואזהרותיהם על מעשה שלכאורה אינו חורג מגבולות השיגרה היום יומית, ביחסים שבין בני אדם, והוא בבחינת מעשים שבכל יום, טבעו של עולם, אשר בני זוג מאבדים את הזיקה והיחס ההדדי שביניהם, ואינם מוצאים טעם בחיים משותפים ביניהם מסיבה זו או אחרת, ונפרדים?! נדמה כי אילולא דברי חז"ל ונביאינו, איש לא היה מעלה על ליבו להקדיש מחשבה לכך.

ויתירה מזו: מה הוא הקשר שבתיאור בין בכיית המזבח למעשה הגירושין? למה ירמזון דברי חז"ל? ומבהילים הדברים עוד יותר בדברי רבי לוי, שקול מעשה הגירושין הולך מסוף העולם ועד סופו! ועוד: מדוע יחשב מעשה זה ל"בגידה"? ולמה המתעסק בגיטין ואינו מתמצא בטיב הלכותיהם, חמורים מעשיו מעבירות דור המבול? ומדוע אין מעשה גירושין באומות העולם, וכי הם אינם מתגרשים??

אכן כל השאלות הנ"ל יבואו על פתרונן, באם נראה את הקשרים והיחסים שבין שני בני הזוג, באספקלריה של תורה, כפי שכבר עמדנו על כך בקווים כלליים לעיל. ומכאן ברור כי מעשה גירושין פירושו לא רק ניתוק קשר בין שני בני זוג שהיו בקרבה ביניהם, אלא משמעותו של מעשה זה הוא יותר עמוק וחמור, מעבר לכל השגה אנושית, ורק נביאינו הקדושים וחז"ל בדבריהם השקולים והמדודים ידעו להגדיר ולהמחיש לנו את משמעותו של מעשה זה.

כאמור, בני זוג אשר זכו להנשא זה לזו, בזה הם **בנו את מהותם ושורשם הנשמתי רוחני**. ועל ידי מעשה הגירושין הם **מנתקים והורסים בנין אלוקי רוחני,** והם לא רק שחוטאים כלפי עצם מהותם ודמותם השורשית-רוחנית, אלא הם פוגעים במעשה הבורא, אשר יצר אותם מתחילת בריאתם כיחידה אחת שלימה, הם חותרים תחת רצון האלוקי שהוא למעשה טובתם ותכליתם.

ברורים אם כן דברי חז"ל, שאפילו מזבח מוריד דמעה על מעשה כזה, שהרי כל עיקר תפקידו של המזבח להטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים... והנה האדם במו ידיו הורס את בנין עולמו, שהוא הניגוד הגמור למעשה תכלית המזבח, וכביכול המזבח בוכה על אותו אדם המפריע בעדו מלמלא את יעודו האלוקי... לכן אין עבודתו מקובלת לרצון, מאחר **ובגד בבת בריתו הנצחית**... מתייחס אליו הביטוי החריף של "בגידה", היות והוא מנתק והורס בנין וקירבה שורשית מהותית. והנביא ממשיך ואומר: "**כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך**" - עדות אלוקית זו משמעותה, **שהקשר הזה שבין האיש לאשתו אינו קשר מקרי בחירי, אלא הוא**

מעשה אלוקים. והרי היא: **"חברתך ואשת בריתך"**, פירוש: **היא החלק החיבורי המתחבר אליך באופן טבעי**, על ידי כריתת הברית האלוקית הקושרת ביניכם. ואיך יתכן להפר ברית אלוקים שהיא נצחית ובלתי בטלה עולמית?! וכן: "מבשרך לא תתעלם", האשה, למרות הגירושין, נשארת בשרך, שהרי היא שורשך. ואם כך, מובן מדוע מעשה גירושין הוא נורא וחמור עד כדי תיאור "שקולו הולך מסוף העולם ועד סופו", בדיוק כאותו קול הנשמע עם יציאת הנשמה מהגוף. אותה השלכה ואותו מעשה. גם במעשה הגירושין אדם **מנתק חלק של נשמה מחלקה השני**.

בהתאם לכך ברור למה אמר רבי שמואל "אין גירושין בגויים", לפי שכל ענין הנישואין אצלם בלתי משמעותי מבחינה רוחנית, אלא מעשה של חול. לא שייך כל ענין קדושה וקידושין להם, וממילא הקידושין והגירושין ביחס לגויים, הם לא יותר מאשר "חוזה התקשרות", שברצותם מתקיים וברצותם מופר. ידוע שאצל המוסלמים, רק באמירת המילה "מגורשת" שלוש פעמים על ידי הבעל, האשה מגורשת. כל ההתקשרות ביניהם היא רק ענין פורמלי של רישום או הצהרה בפני פקיד כל שהוא. לא כן אצל עם ישראל, כאמור. בזה יתברר לנו, מדוע בתי הדין הרבניים מחמירים בענייני גירושין, ונמנעים עד כמה שאפשר מלכתוב גט, ורק בדוחק גדול נזקקים לבצע את מעשה הגירושין. הלכות רבות נאמרו למשה מסיני בכתיבת הגט, עד כדי שאמרו חז"ל: "כל מי שאינו בקי בטיב גיטין וקידושין, אל יהא לו עסק עימהם", היות ואנו עוסקים בחילול קדושה אלוקית, בניתוק קשרים אלוקיים, ורק התורה היא המוסמכת לקבוע באלו אמצעים ניתן לבטל ולפרק קדושה זו. וכל העוסק בכך בלי הסמכה, הוא מחריב עולמות וגדול עוונו מנשוא. ("בנין עדי עד" עמוד פד)

הבנו אם כן שהנישואין בעם ישראל אינם מעשה של חול, אלא הם נקראים בלשון הקודש "קידושין", ישנו כאן מעשה קדוש ועליון של התקשרות נשמות יחדיו לנשמה אחת, יצירת מציאות רוחנית קדושה. ולא לחינם אנו מוצאים בתורה ובחז"ל נתינת חשיבות עליונה לשלום בית, כדוגמת מה שכתוב בענין אשה סוטה: "שֵׁם הַגָּדוֹל שֶׁנִּכְתַּב בִּקְדֻשָּׁה, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יִמָּחֶה עַל הַמַּיִם, בְּשֶׁבִיל לְהַטִּיל שָׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ" (ויקרא רבה צו ט), כלומר הקב"ה "מוותר" ו"מוכן" שימחק שמו ["השם המפורש" שאיסור חמור למוחקו], כדי להשכין שלום בין איש לאשתו.

אומנם התורה נותנת ומאפשרת גם אפשרות של גירושין. אולם נשים לב שהתורה קוראת לגט בשם "ספר כריתות". ההבנה התורנית היא שגירושין הם כריתה, כמו כריתת אבר מן הגוף. **כריתה היא אפשרות. לעיתים נחוצה, אבל תמיד כואבת. תמיד חושבים על כל האפשרויות האחרות לפני שמגיעים אליה.**

בלשון הקודש אנו רואים שהאותיות ג' וט' לעולם אינן מופיעות יחד במילה אחת! מפני שהן מנוגדות זו לזו [*משמעותן העמוקה של כל אות ואות בלשון הקודש זה נושא רחב מאוד בפני עצמו. וראי ספר "הצופן" של הרב זמיר כהן שליט"א. * גיטרה, טיגריס וכיוצא - הן מילים לועזיות כמובן]. אבל רק במילה אחת מופיעות שתי אותיות אלו - ושתיהן בלבד: "גט"! כי גט היא מילה קשה, זו מציאות שלא היתה צריכה להיות, זו מציאות מאולצת וקשה.

אשר על כן:

⇐ כשם שנאמר לאיש לגבי אשתו: "היא חברתך ואשת בריתך", כך תדע האשה כלפי בעלה: **הוא חברך ואיש בריתך!** החיבור ביניכם איננו מקרי, איננו תוצאה של בחירה. נכון שעשית השתדלות למצוא את האיש המתאים, אבל בסופו של דבר הקב"ה הוא זה שנתן בלבבך להינשא דווקא אליו - הוא איש בריתך, הוא החצי השני של נשמתך, הוא הזיווג שעליו הוכרז לך משמים עוד לפני שנולדת.

ידיעה והבנה זו נותנת הרבה עוצמה והתמקדות במטרה. דומה הדבר לאמא, שיתכן שיש לה ילד קצת קשה. אבל כיון שהיא יודעת שאין אפשרות להחליף ילדים, לא הולכים ובוחרים ילדים בשוק, אז היא מתמקדת בו ורואה איך להסתדר עמו, ובעזרת ה' תמצא את הדרך. כך אם אשה תחשוב ללא הרף שאולי יש לה טעות בבחירה, הדבר יפזר את דעתה ולא יתן לה להתמקד בבניית ביתה עם בעלה, לעומת זאת כאשר אשה יודעת: "זהו זיווגי משמים, עימו אני בונה את ביתי. בעזרת ה' אלמד להכיר את מעלותיו ולהסתדר עם חסרונותיו", הסתכלות זו ממקדת את כוחותיה ומעצימה אותם.

⇐ נקודה חשובה נוספת: **הגל הזה יעבור!** עלינו להבין שכמעט כל זוג יכול להגיע למצבי משבר, למצב שאחד מהם או שניהם יחד חושבים בלבם: היתה זו טעות. אנחנו לא מתאימים. חבל שהתחתנתי איתו. וכדומה. ואולם עלינו ללמוד מרבי עקיבא: כאשר נקלעה ספינתו למערבולת סוערת, טבעו אנשי האוניה, והוא ניצל. שאלוהו כיצד ניצל וסיפר שהזדמן לו קרש מן הספינה ואחז בו, "**וכל גל וגל שבא עלי, נענעתי לו ראשי**" (מסכת יבמות קכא ע"א), כלומר הוא כופף את ראשו בפני הגל עד שעבר והלך לו. אפשר לומר גם על חיי הנישואין שיש בהם לעיתים גלים גדולים ומאיימים, אבל אם אדם מוריד קצת את ראשו ומחכה שהגל יעבור, הוא יגלה על פי רוב שנכונו לו לאחר הגלים הללו ימים יפים מאוד של הפלגה רגועה ונעימה. גם כשהגיעו בני זוג לידי מצבים הנראים כמצבי משבר, יתכן ואפשרי וצפוי שיוכלו לאחריהם להמשיך את חייהם לאחר מכן בשמחה ובשלוה, ואפילו להגיע להרמוניה ואהבה אמיתית. ובייחוד הדבר מצוי בקרב זוגות צעירים [בכמה שנים ראשונות, ובייחוד בשנה ראשונה] שהתנודות החזקות לכאן ולכאן יכולות להיות חדות במיוחד, הגלים הם סוערים, והחכמה היא לא להיבהל ולא להיאבק בגלים, אלא להוריד מעט את הראש, לקבל את הדברים כמות שהם, ובעזרת ה' להמשיך ולצלוח את המשברים ולהגיע לחיי נישואין מלאים אושר ושמחה ואהבה, וכדברי הפסוק (איוב ח ז): "וְהָיָה רֵאשִׁיתְךָ מִצְּעָר, וְאַחֲרִיתְךָ יִשְׂגֶּה מְאֹד".

⇐ ישנם זוגות אשר על נקלה שולפים ביניהם משפטים כמו: "טוב, אז נתראה ברבנות", "עוד לא מאוחר להתחרט" וכדומה, ובכך מאפשרים לנושא הגירושין להעיב על חייהם המשותפים. יש לדעת, כי גם אם לא מתכוונים ברצינות, הדברים פועלים לרעה. כביכול נותנים לנושא הזה להיכנס אל הבית בתור אופציה. וזה חבל מאוד. בני זוג שרוצים בעזרת ה' לשמור ביניהם על קשר אמיץ ואיתן, על "כריתת ברית" נאמנה, לא יעלו על דל שפתותיהם כלל ממילים או רמזים כאלו, ואף ימעטו בדיבורים ובדיונים על מקרים שקרו לאחרים.

* כל גרם של שלום בית הוא חשוב!

כאשר מבשר המלאך לאברהם אבינו כי עתיד להיוולד לו בן בעוד שנה, שמעה זאת שרה וצחקה: "אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה לִּי עֶדְנָה, **וַאדֹנִי זָקֵן**?!" - הלוא בעלי אברהם כל כך זקן, בן 99, איך יתכן שיוולד לנו בן?! פנה הקב"ה אל אברהם ואמר לו: "לָמָּה זֶּה צָחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר: הַאַף אֲמְנָם אֵלֵד, **וַאֲנִי זָקַנְתִּי**?". סליחה, רגע: מה אמרה שרה? "אדוני זקן" - כלומר אברהם זקן. ומה הקב"ה אומר לו? ששרה אמרה על עצמה "ואני זקנתי". האם אין כאן חוסר דיוק, בדבריו של הקב"ה?

אכן כן. הקב"ה בכוונה שינה מעט מהאמת! מפליא. הקב"ה, מלך שכולו אמת, איננו אומר בדיוק את האמת?! מדוע?! ובכן, יש לכך סיבה: למען השלום! כלומר הקב"ה לא רצה לומר לאברהם אבינו ששרה צחקה וחשבה עליו שהוא זקן. זה יפגום בשלום הבית ביניהם. ולכן שינה ואמר לו שהיא אמרה על עצמה שהיא זקנה.

נתבונן לרגע: מה היה קורה אילו לא היה הקב"ה משנה מן האמת? אילו היה אומר לאברהם את כל האמת, ששרה צחקה ואמרה **עליו** שהוא זקן? האם הוא היה נפגע? אולי היה הולך

וצועק עליה: 'למה אמרת עלי שאני זקן'? [בל נשכח שאחרי הכל הוא לא היה צעיר...] אולי היתה מתפתחת ביניהם מריבה? חלילה לנו מלחשוב כך. הלוא אברהם ושרה הינם סמל הזוגיות הטהורה והמושלמת. צדיקים בדרגה כה גבוהה, בודאי לא יעשו עסק מדבר כל כך שולי. לבטח היה אברהם מבליג וסולח מיד, ולא היה קורה שום דבר! ואם כן, אנו מתפלאים: מדוע ראה הקב"ה לנכון לשנות מן האמת?

למדנו מכך דבר חשוב ביותר: אכן, היה שווה לקב"ה לשנות מן האמת, אפילו למען תוספת "גרם" אחד קטן של שלום בית. נכון שאברהם אבינו לא היה מקפיד, נכון שלא היתה מתפתחת מריבה, אבל בכל זאת, יותר נעים ומעודן להשמיע לו שהיא אמרה על עצמה שהיא זקנה, מאשר להשמיע לו שהיא אמרה עליו שהוא זקן. ובשביל תוספת קטנה זו של שלום בית - שווה לשנות מן האמת.

אם כן, שווה אף לנו להתאמץ עבור כל גרם של שלום בית. יתכן שמילים מסויימות או התנהגות מסויימת, לא ממש יגרמו לריב או לויכוח, אבל יסבו מעט הקפדה או צער. אז שווה להתאמץ לבלום ולהימנע מהם! ולעומת זאת, יתכן שפעולות חיוביות מסויימות אינן כה נחוצות והכרחיות, אבל הן יסבו תוספת מסויימת של שמחה ואהבה, אז הן שוות את המאמץ! כל פרגון, כל מילה טובה, כל איזה סלט טוב שהוא אוהב, פתק קטן, התקשטות נוספת - שווים! שווים הרבה מאוד!

להיות לאם

האושר שבאמהות

אחת התחנות המרגשות בחיי האשה, ואולי המרגשת מכולם, היא "להיות אמא". מי יוכל לתאר במילים את עומק האושר - לחבוק תינוק רך, תינוקך שלך, לעטוף אותו בחום ובאהבה, לטפחו ולגדלו.

אושר גדול נגרם לאדם מיכולת שהתממשה. לדוגמא: ילד שמצליח בפעם הראשונה להתלבש לבד - ממש זורח מאושר. האושר הזה הרבה יותר עמוק והרבה יותר אמיתי מאשר אושר של קבלת ממתק, למשל. וזאת - למרות [ואולי בגלל] הקושי והמאמץ שהיו כרוכים בפעולה שעשה.

אף האושר הגדול של אמא, נובע מכך שהיא מממשת את כוחותיה המיוחדים והמופלאים: הריון, לידה, הנקה, הענקת אהבת אם וכו'. הוצאת יכולות אלו מן הכח אל הפועל, ממלאת בתחושה מיוחדת של הגשמה וסיפוק. וזאת - למרות כל "צער גידול בנים", הכולל בתוכו את קשיי ההריון, הלידה וגידול הילדים, שהם באמת לא פשוטים.

אנו רואים שיש כאן בעצם כח אנושי חיובי שנטע בנו ה' - הגורם לנו לקבל אושר דווקא מנתינה ומעשייה חיובית - הרבה יותר מאשר מקבלה.

האדם שואף למימוש!

חנה הנביאה, שהיתה עקרה שנים רבות, נשאה תפילה לה', וכה אמרה: "ריבונו של עולם, כל מה שבראת באשה, לא בראת דבר אחד לבטלה. עיניים - לראות, ואוזניים - לשמוע, חוטם - להריח, פה - לדבר, ידיים - לעשות בהן מלאכה, רגלים - להלך בהן, דדים - להניק בהן. דדים הללו, שנתת על לבי, למה? לא להניק בהן?! תן לי בן ואניק בהן!" (מסכת ברכות לא ע"ב). אכן נענתה חנה בתפילתה זו וזכתה בבן מיוחד - שגדל והיה ל"שמואל הנביא".

גפן פוריה

ישנו שיר יפה. שיר על עץ. שהוא גם שיר של אמא.

פעם שאלתי עץ: "עץ, איך זה להיות עץ?"
"אתה בודאי מתלוצץ", אמר העץ.
"לא ולא", אמרתי. "ברצינות גמורה, זה טוב או רע?"
"רע?!", תמה העץ, "מדוע?"
– "לא אכפת לך שאתה תקוע כל השבוע?"
– "אינני תקוע, הרי אני נטוע".
– "ולא מתחשק לך לפעמים, ללכת לבקר חברים,
ולראות מה נשמע במקומות אחרים?"
– "אין לי כל צורך לנוד ולנוע,
ציפורים מזמרות לי באופן קבוע,
פרפרים לי נושקים, מלטפת הרוח,
ולנגד עיני כל האופק פתוח".
– "ובלילה, כשכולם ישנים, אז מה?"
– "בלילה אני מאזין לדממה,
חש איך נושמת האדמה.
איך נעים העלים, איך יורדים הטללים,
ובתוך ענפי ישנים גוזלים –
ואני שומר על שנתם"...
"אני אוהב אותך עץ!", אמרתי,
והלכתי לגני ונטעתי לי עץ מול חלוני.
(ד. בן דור)

אולי כדאי למסגר ולתלות את השיר הזה. כי הוא כל כך מתאים לאמא, הנטועה בבית, ועליה אמר דוד המלך, נעים זמירות ישראל: "אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך". כמו גפן פוריה, המתפרסת עוד ועוד, מסוככת ברכותה על הגן כולו, ומניבה פירות משובחים, כך האשה - שנתן לה בורא עולם את כח הפוריות וההולדה, והיא הולכת ומתרחבת ומסוככת על ביתה.

אזכור שאף פעם אינני "תקועה" בבית בגלל הילדים, אלא אני נטועה, נטועה כה עמוק וכה יפה. אני כל כך קשורה אל הבית, כל כך מחוברת, שייכת ומשמעותית, שכל יציאה שלי היא באמת מאולצת. ובאמת שאין לי שום צורך לנוד ולנוע, כי ילדי היקרים מזמרים לי באופן קבוע, ומזמנים לי ללא הרף חוויות חדשות, חיוכים חדשים, גילויים ואתגרים חדשים, מעמיקים את רגשותיי, יוצרים בלבבי תובנות חדשות, מסייעים לי לתקן את מידותיי, מפתחים ומעצימים את אישיותי.

הנוף למול עיני הוא כה יפה, ומגוון, ומעניין, ומלא אתגר - שממש אין לי צורך לחפש ולתור אחר נופים אחרים.

"לנגד עיני כל האופק פתוח!" מי שרואה בתפקיד האמהות תפקיד מצומצם, הוא פשוט צר אופקים, מצומצם ודל חשיבה!

אשה אחת "נאורה" פגשה באשה מטופלת בילדים. הן שוחחו יחד, והנאורה קִבלה על ה"צמצום" של נשים שרק מטופלות כל היום בבית בילדים, ואין להן פנאי לצאת ולראות עולם. היא שאלה בקנטרנות: "מה, מעולם לא נסעתם לחו"ל? אני לא מסוגלת שתעבור עלי שנה, בלא התאוררות מן המצור הישראלי"! ענתה לה בת שיחתה: "מה את מדברת, אני בכל שנה חובקת עולם...". הנאורה לא האמינה: "מה ברצינות? גם את נוסעת לחו"ל? איך את מצליחה לעשות את זה?" צחקה האם הברוכה ואמרה: "בכל שנה אני זוכה לחבוק תינוק, עולם מלא"...

רק לב רחב אופקים יכול להעריך ולקלוט, עד כמה כל ילד הינו עולם מלא, ועד כמה משימת גידול הילדים הינה משימה חווייתית, מלאת אתגר, יצירה והעצמה.

"אֵם הַבָּנִים שְׂמֵחָה - הַלְלוּיָהּ"! (תהילים קיג ט)

תכשיטים מסוג אחר

אשה אחת הלכה לחברתה לפטפט. בתוך השיחה, הראתה לה את התכשיטים שלה, הנוצצים ברוב רושם, ושאלה: "מה דעתך עליהם?". המארחת, אשת חיל היתה, אינה מסתנוורת מתכשיטים. ענתה ואמרה לה: "חכי חצי שעה, ואראה לך את התכשיטים שלי, הם שווים פי כמה ממה שאת מראה". נתמלאה השכנה מתח וקנאה, וחכתה לראות את התכשיטים של חברתה... והנה, באו ילדיה החמודים של המארחת מן ה"תלמוד תורה", ונכנסו לבית. כולם מחונכים להפליא, בעלי דרך ארץ, מלאים צהלה ושמחת חיים... אמרה אם הילדים לחברתה: "הנה התכשיטים שלי, הם יקרים עשרת מונים, הם יפים הרבה יותר, והם נותנים גאוה וכבוד פי כמה וכמה ממה שנותנים התכשיטים שהראית לי...

סיפור זה, המסופר על ידי הרב "בן איש חי", ממחיש לנו את ההבדל בין האשה החכמה באמת, היודעת אל נכון את תפקידה, לבין זאת הפונה רק לטיפוח חיצוניותה והתקדמותה, על חשבון הטיפוח הפנימי של ביתה וילדיה. מתפקידיה העיקריים של האשה, לטפח את ילדיה! ואין האשה "נחותה" בגלל זה. אדרבה! התפקיד הוטל עליה ולא על האיש. והיא דווקא תצלח למשימה זו. זהו תפקיד קשה וגורלי לאין ערוך, יותר מתפקיד הפרנסה של האיש. תפקיד הפרנסה, אינו קשור בדרך כלל בטעויות גורליות, אם ישגה יפסיד כסף... או לכל היותר, יפסיד הרבה כסף... נו! אבל האשה בביתה, מתעסקת ב"נשמות"! נשמות של ילדיה המופקדות בידיה, שאם לא תחנך ולא תתמסר כראוי, הרי הטעות היא גורלית והרת אסון! לכל החיים ישאר הילד, שיגדל לאיש, להיות "לא מחונך", ממורמר, אנוכי, בעל מידה גרועה בשטח זה או אחר וכדומה, והצער והכאב שיהיו לו ולסביבתו מדברים אלו, קשה לאין ערוך מכל כשלון בענייני פרנסה.

השקעה בילד, אין פירושה לשלוח אותו לחוגים, לבאלט... לפסנתר... למחול... לצרפתית... וכו', כאילו שאיזה ילד נהיה יותר "טוב" לאחר חוגים אלה... הרי ראוי במקום זה לטפח לו את אישיותו - לַחיים! שיגדל לאיש מרוצה ורצוי, בעל הליכות נעימות ודרך חיים ישרה! מה יתן ומה יוסיף לאמא, כשבנה "פסנתרן" גדול, אבל בלתי מחונך ואיננו "אדם"? במקום לשלוח אותו לחוגים, מוטב היה לאמא לשבת בעצמה עם ילדיה, ולהעניק להם "אמא", חום, ערכים, וכל מה שרק אמא יכולה להעניק. מצד הטבע הוטל על האשה להקדיש לילדיה הרבה מאד זמן מזמנה. ההריון, ההנקה, הטיפול והגידול, כל זה שייך רק לאשה, ולא לאיש. [המטיפים להוצאת האשה מן הבית ולהעבידה בחוץ בעבודות שוות לגברים, גורמים אי שויון אכזרי לרעת האשה!]. הבורא יתברך סידר את הטבע, באופן שחיי האשה מוקדשים לילדיה. ואשה חכמה, מוטב שלא תלך נגד הטבע. אם אנו רואים בעינינו, שנשות החיל הכשרות שמחות ומאושרות בשבעת ילדיהן הקופצים בכל פינה. ומאידך נשים אחרות, טוענות, ששני ילדיהן למעמסה עליהן, אות וסימן הוא, כי הטבע מתנקם במי שחושבת לחיות נגדו. טבע האשה הוא לקבל אושר דווקא מהתמסרות לביתה ולבני ביתה, ואשרי היודעת סוד זה. (מתוך עלון "האגוד", הרב בר שלום שליט"א)

"הגשמה עצמית"

אנו בדור שמחפש נוחיות, חיים קלים. אינסטנט. טרם המציאו תה אינסטנט טעים מספיק - על כן לא שותים תה, רק קפה. זהו דור שמחפש רק לקחת. לחטוף. לא להעניק. ולכן, אמא לשלושה ילדים חשה עצמה מסכנה. עמוסה. "אין לי זמן אפילו לנשום", היא מתאוננת.

ריבונו של עולם! אני מכיר הרבה משפחות, שמגדלות שמונה תשעה ילדים, עשרה ואף יותר. "עליית הנוער", בלי עין הרע, ואינן נאנחות. אינן כורעות תחת הנטל. אדרבה, הן חשות מאושרות ועשירות מאוד. מה, הן עשויות מפלדה, הנשים הללו? כלל וכלל לא. בשר ודם, כמוני כמוכם. מה היא, סופרמן, האשה הזו? האמינו לי, לא! אשה נורמלית ורגילה. והמעניין במיוחד: יש לה זמן... זמן לכל ילד וילד. ובנוסף, היא מוצאת זמן גם לעשות חסד עם אחרים. ועדיין נותר פנאי בידה, לשבת לעת ליל, לשוחח עם בעלה שיחה נורמלית, רגועה, מהנה. ואגלה לכם "סוד", גם היממה שלהן אינה מונה, אלא עשרים וארבע שעות בלבד!

שמעתי אשה אחת אומרת: לי יש שני ילדים. רק שניים. ואני מתפוצצת! איך אפשר בכלל לחשוב על יותר? אולי בעוד עשר שנים, חמש עשרה שנה - כשאלה יגדלו. ואשה, אם לשלושה פצפונים, טוענת: "אני כבר מסובנת (-מה זה?) עם החיתולים. הראש שלי כבר חלוד, כמו הציר של מכונת הכביסה. כל היום רק להחליף חיתולים, ושוב חיתולים. כל החיים שלי, חיתולים! די. נמאס. אני חייבת לצאת מהבית, 'לנקות את הראש'. אני זקוקה לקצת 'הגשמה עצמית'".

והיא הרי אחות מדופלמת. בעבר שימשה כאחות מוסמכת. נו, קמה ועשתה מעשה. הפקידה את תינוקיה ביד מטפלת, מן הסתם אף היא מוסמכת ומדופלמת, וברוך ה' קיבלה עבודה בבית החולים שערי צדק. נהדר, לא?! לשמש כאחות, זה הרי משהו. ובנוסף לסטאטוס החברתי, זה הרי גם כן 'ערך'. חסד אמיתי. וזה גם 'מנקה את הראש'. נכון, צריך לעשות משמרות, בלילות, שבתות וחגים. אבל מה לא עושים בשביל "הגשמה עצמית". הנה עכשיו היא כבר יוצאת מה'חלודה', מה'סיבון'.

הציבו אותה במחלקת תינוקות. ומה היא עושה רוב היום? נכון... מחתלת תינוקות! כנראה, שלחתל את הילד של גברת לא מוכרת 'מנקה את הראש' טוב יותר, מאשר לחתל את הילד שלך. (הרב מיארניק זצ"ל, בספרו הנפלא "התבוננות ומעשה")

השכר של... קוּצִי מוּצִי פּוּצִי...

בתורה מוזכרות לשבח מיוחד שתי נשים, המיילדות של בנות ישראל במצרים: שפרה ופועה. לא היה זה שמן האמיתי, אלא כינוי. שפרה - זו יוכבד, אמו של משה רבנו, ופועה - זו מרים הנביאה. למה נקרא שמה פועה? אומר רש"י (מסכת סוטה יא ע"ב): "שהיתה פועה לוולד. משעשעת אותו כדרך שמשחקים לתינוקות בדברים ערבים לשעשעו". ראו על מה ראתה התורה לנכון לשבחה. מדובר באשה גדולה, נביאה! ועל מה משבחים אותה? על שהיתה עושה לתינוקות "קוקו", ו"קוצי מוצי", כדי לשעשע אותם. עם כל גדלותה ושיעור קומתה, היא לא ראתה בזה איזו פחיתות ערך חלילה.

היכולת בנפש לרדת אל הקטנים, היא יכולת גבוהה מאוד. [יש בה הידבקות במידותיו של הקב"ה, אשר אף הוא, עם כל גאונו וגובהו, משגיח וקשוב גם ליצורים הקטנים ביותר, כפי שנאמר בתהילים: "המגביהי לשבת - המשפילי לראות בשמים ובארץ"]. נשים אשר אינן מסוגלות לרדת מפסגת רום מעלתן, ואפן תחוב למעלה, אין זה מראה על יכולת נפשית גבוהה אלא להיפך. דווקא אשה שמסוגלת לרדת אל הילדים הקטנים, וליבה רחב להכיל אותם ואת צורכיהם הפעוטים, לפעות להם במתיקות ובאהבה, היא היא אשה גדולה בעם ישראל. ואכן שפרה ופועה קיבלו שכר גדול, כמו שכתוב בתורה (שמות א כא): "וַיַּעַשׂ לָהֶם בָּתִּים", שזיכה אותן הקב"ה בבתי כהונה, לויה ומלכות.

צמצום הילודה

היום ישנה "אופנה" חדשה, הגורמת לנשים רבות לצמצם את תפקידן האימהי. לגדל משפחה ברוכת ילדים - איכשהו כבר יצא מהאופנה. זה כנראה מתאים יותר לסבתות של פעם, שישבו כל היום בבית וילדו ילדים, כי מה לעשות, לא היו להן שאיפות אחרות. היום הכל השתנה. לאשה ישנן שאיפות חדשות ותחומי ענין נוספים. הנורמה החדשה מכתיבה מכסה מוגבלת של ילדים, וקובעת כי לשם כך יש להשתמש בכל האמצעים האפשריים, לעקוף את הטבע בכל הכח!

בקטעים הבאים ברצוננו לברר:

א. מדוע ובמה נוגדת מגמה זו את השקפת התורה?
ב. כיצד עלינו להתייחס לקשיים ולשיקולים אמיתיים שאכן קיימים, כמו: קושי גידול הילדים, חולשת הדור, קשיי ושיקולי פרנסה ועבודה, טובת ורווחת הילדים ועוד?

מצות פרו ורבו - הזכות והחובה

המצוה **הראשונה** בתורה היא מצות פריה ורביה, ככתוב (בראשית א כז-כח): "וַיִּבְרָא אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ, בְּצֶלֶם אֱלֹקִים בָּרָא אֹתוֹ, זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם. וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹקִים, **וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹקִים: פְּרוּ וּרְבוּ** וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ".

האמת היא, שהרצון להביא ילדים טבוע עמוק וחזק בטבע האנושי. האדם שואף שתהיה לו המשכיות, הוא רוצה להעניק לילדיו, הדבר ממלא אותו באושר ובסיפוק, וגם מזכה אותו במשפחה תומכת, בעזרה וסעד לעת זקנה, ובעוד דברים נפלאים וטובים. לכן אנשים מוכנים להתאמץ, לפזר כספים לרוב, לעשות הכל - כדי לזכות בפרי בטן.

אבל בהשקפה יהודית, ישנו כאן ענין נוסף שהוא הרבה מעל ומעבר לאותו דחף אנושי טבעי: ישנה כאן מצוה. מצוה כל כך חשובה, המצוה הראשונה בתורה!

במצוה זו נעשה האדם שותף עם הקב"ה! ומדוע? שהרי הקב"ה ברא את העולם לתכלית מסויימת, כדי שיהיו בו בני אדם שיעבדו אותו יתברך. ובמצות פריה ורביה הקב"ה אומר לנו: בואו תהיו שותפים איתו בקידום התוכנית שלי. תפרו ותרבו, תיישבו את העולם בעוד ועוד בני אדם שיעבדו את בוראם.

"ובאמת שזו זכייה עצומה שנתן הקב"ה לאדם להיות שותף עימו ביצירת כתר הבריאה, דהיינו להביא בנים לעולם... ובזה דומה לבוראו יתברך. והרבה יש להתבונן במעלה עצומה זו, ולכוון אליה בעת קיומו מצות פריה ורביה, ולהתעצם ברום גדולת מעלתו, להיות שותף ביצירה". (ספר בנין הבית)

צריך עיון

ישנה תפילה מפורסמת הנקראת "תפילת השל"ה". זוהי תפילת ההורים על ילדיהם, שחיבר השל"ה הקדוש. במילות התפילה ניתן לחוש ולהבין, כי יהודי מביא ילדים לעולם, לא מתוך תפיסה המונית של שיקולי כדאיות, הנאה, רווח פרטי או דחף טבעי בלבד, לא מתוך ראייה חומרית של "אכול ושתה כי מחר נמות", אלא מתוך תחושת שליחות, מתוך השקפת עולם הרואה את התכלית שלשמה נברא העולם, ורצון להגיע ולהשלים תכלית זו כפי חלקנו ויכולתנו. להלן חלק ממילות התפילה:

"וְעַל קִיּוּם הָעוֹלָם וְעַל קִיּוּם הַתּוֹרָה בָּא לָנוּ מִמְּךָ ה' אֱלֹהֵינוּ שְׁנֵי צִוּוּיִים. כָּתַבְתָּ בְּתוֹרָתְךָ: "פְּרוּ וּרְבוּ", וְכָתַבְתָּ בְּתוֹרָתְךָ: "וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם". וְהַכַּוָּנָה בִּשְׁתֵּיהֶן אֶחָת, כִּי לֹא לְתֹהוּ בָּרָאתָ, כִּי אִם לְשֶׁבֶת [הקב"ה לא ברא את העולם "לתוהו" ולריק, אלא "לשבת" - כדי שיתיישב כראוי], וְלִכְבוֹדְךָ בָּרָאתָ יָצַרְתָּ

אַף עָשִׂיתָ, כְּדֵי שֶׁנִּהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ. וּבְכֵן אָבוֹא אֵלֶיךָ ה' מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, וְאַפִּיל תְּחִנָּתִי, וְעֵינַי לְךָ תְּלוּיוֹת עַד שֶׁתְּחָנֵּנִי וְתִשְׁמַע תְּפִלָּתִי לְהַזְמִין לִי בָּנִים וּבָנוֹת. וְגַם הֵם יִפְרוּ וְיִרְבּוּ הֵם וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת, לְתַכְלִית שֶׁהֵם וַאֲנִי כֻּלָּנוּ יַעַסְקוּ בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה, וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרָתֶךָ וְדַבֵּק לִבֵּנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ לְאַהֲבָה וּלְיִרְאָה אֶת שְׁמֶךָ..."

חומרת מניעת פריה ורביה

חז"ל ייחסו חומרה רבה לאדם שמונע את עצמו מפריה ורביה (מסכת יבמות סג ע"ב ונפסק בשולחן ערוך תחילת אבן העזר): **"כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה, כאילו שופך דמים, וממעט את הדמות, וגורם לשכינה שתסתלק מישראל".**

לפי האמור לעיל, ענין פריה ורביה איננו רק עסק פרטי של האדם, אלא הוא מעין "חוב לאומי" המוטל עליו מאת ה'. מי שמונע את עצמו מלקיים חוב זה **"כאילו שופך דמים"** - בכך שהוא מונע חיים מבני אדם.

לשם המחשה: לו ננסה לאסוף תמונות של ילדים, אשר הוריהם חשבו מלכתחילה להימנע מלהביאם לעולם, ולאחר מכן מסיבות כאלה ואחרות, הם ברוך ה' הגיעו לעולם – בודאי יהיו בידינו אלבומים שלמים של אלפי תמונות. ועכשיו, נתבונן באלבומים הללו, נסתכל היטב על כל הפרצופים המתוקים והחיננים הללו, ונחשוב על כך ש... הם כמעט לא באו לעולם... מה עוגר לנו להבין את עומק דברי חז"ל – "כאילו שופך דמים!" וכדברי המהרש"א: "מבואר, כי מי שאינו עוסק בפריה ורביה – מחסר הנפשות מן העולם, וכאילו שפך דמן".

"וממעט את הדמות" - אדם הנמנע מפריה ורביה, איננו רק "כאילו שופך דמים" ומונע מהגוף את חיותו כנ"ל, אלא הוא אף מונע טובה מן הנשמות הנמצאות במרומים ורוצות לבוא לעולם כדי לתקן את עצמן ולהתעלות יותר. (ערוך לנר)

"וגורם לשכינה שתסתלק מישראל" - כי כל יהודי שבא לעולם, הקב"ה משרה עליו את שכינתו [כפי שהבטיח הקב"ה לאברהם: "להיות לו לאלוקים ולזרעו אחריו"]. כל יהודי הוא הארה מיוחדת, גילוי חדש של כבוד ה'. אדם שנמנע מלהביא ילדים לעולם, מפחית מכבוד ה' ומהשכינה השורה על ישראל. (ערוך לנר)

ישנו עוד טעם, מדוע הוא כשופך דמים? כיון ש"אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף" (מסכת עבודה זרה ה ע"א), כלומר המשיח יבוא רק כאשר כל נשמות ישראל תרדנה לעולם ותבאנה על תיקונן. ואם כן כל נשמה יהודית שמגיעה לעולם מזרזת ומקרבת יותר את הגאולה. לעומת זאת, אדם זה, שאינו עוסק בפריה ורביה, ומונע מנשמות לבוא לעולם, הריהו מעכב את ביאת המשיח. וממילא הריהו כשופך דמם של ישראל, שכל עוד עם ישראל בגלות - שופכים דמם כמים, נחשבנו כצאן לטבח יובל. (משנה הלכות חלק ה סימן רי עמוד שדמ)

המאירי כותב: **"שמא זה שהוא מונעו, היה בא לתכלית השלימות".** כלומר שאין אדם יודע איזו נשמה עתידה לצאת ממנו באותה הפעם שמונע את עצמו, כי אפשר שנגזר לצאת ממנו נשמה גדולה מאוד, ושקולה כנגד כמה וכמה נשמות, ושיהא בכוחה להאיר עיני ישראל, או להציל ולסייע לכמה מאות ואלפים מישראל, כמו שאנו רואים בעינינו כוחם של יחידים.

ולעומת זאת - איזו זכות גדולה ועצומה יש לאדם בכל ילד וילד שהוא זוכה להביא לעולם, שבזה הוא מרבה כבוד ה' בעולם, מקרב את גאולת עם ישראל, ונעשה שותף עם הקב"ה ביצירת

"נזר הבריאה", כפי שכותב הרמב"ם (אישות פט"ו הט"ז): **"שכל המוסיף נפש אחת מישראל - כאילו בנה עולם".**

"מפני שכל אחד מישראל הוא עולם מלא, והרי הוא בונה עולמות, ובודאי שנמשך שפע רב עבור כל אחד מישראל ששקול כעולם מלא, וההורים חיים בזכות הילדים שמביאים לעולם, ומקבלים שפע פרנסה עבורם". (בנין הבית עמוד רלח)

מן המקורות

נחלת ה' - בנים

בזוהר הקדוש (וישב קפו ב) מובא על ההפסד הגדול בעולם הבא, לאדם המונע עצמו מפריה ורביה: "קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא עָבַד לֵיהּ לְבַר נָשׁ בְּגִין לְאִשְׁתַּדְּלָא בְּאָרְחוֹי, וְלָא יַפְסִיק מְקוֹרֵיהּ וּמַבּוּעָא דִּילֵיהּ לְעָלְמִין. **[הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָשָׂה אֶת הָאָדָם, כְּדֵי לְהִשְׁתַּדֵּל בִּדְרָכָיו, וְלֹא יַפְסִיק אֶת מְקוֹרוֹ וּמַעְיָנוֹ לְעוֹלָמִים].** וְכָל מַאן דְּפָסִיק מְקוֹרֵיהּ **[וְכָל מִי שֶׁמַּפְסִיק מְקוֹרוֹ, שאינו רוצה לעסוק בפריה ורביה]**, כַּד נָפִיק מֵהַאי עַלְמָא, הַהוּא בַּר נָשׁ לָא עָאל בְּפַרְגּוֹדָא וְלָא נָטִיל חוּלַק בְּהַהוּא עַלְמָא **[כְּשֶׁיּוֹצֵא מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, אוֹתוֹ הָאִישׁ לֹא נִכְנָס לַפַּרְגּוֹד וְלֹא נוֹטֵל חֵלֶק בָּעוֹלָם הַהוּא]**. תָּא חֲזֵי, כְּתִיב (ישעיה מה): לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לְשֶׁבֶת יְצָרָהּ, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּגִין דָּא עָבַד לֵיהּ לְבַר נָשׁ כְּדְקָא יְאוּת **[בֹּא רְאֵה, כְּתוּב "לֹא תֹהוּ בְּרָאָהּ לְשֶׁבֶת יְצָרָהּ", שֶׁמִּשּׁוּם כָּךְ עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת הָאָדָם כָּרָאוּי לִזֶּה].**

ולעומת זאת מובא בזוהר (וישב קפח א) שכרו של המקיים מצות פריה ורביה: כְּתִיב (תהלים קכז) "הִנֵּה נַחֲלַת יְיָ בָּנִים", דָּא צְרוֹרָא דְּנִשְׁמָתָא סִטְרָא דְּעַלְמָא דְּאָתֵי, וּלְהַאי נַחֲלָה מַאן זָכֵי לֵיהּ לְבַר נָשׁ לְאַעֲלָא בְּהַהוּא נַחֲלַת יְיָ, בָּנִים. אִינּוּן בְּנִין זָכָאן לֵיהּ לְנַחֲלַת יְיָ, וְעַל דָּא זַכָּאָה הַהוּא בַּר נָשׁ דְּזָכֵי לוֹן דְּיוֹלִיף לוֹן אָרְחוֹי דְּאוֹרַיְיתָא. **[תרגום: כְּתוּב "הִנֵּה נַחֲלַת ה' בָּנִים". זֶהוּ צְרוֹר הַנְּשָׁמוֹת, הַצַּד שֶׁל הָעוֹלָם הַבָּא. וְלַנַּחֲלָה הַזּוֹ, מִי מְזַכֶּה אֶת הָאָדָם לְהִכָּנֵס לְאוֹתָהּ נַחֲלַת ה'? הַבָּנִים. אוֹתָם הַבָּנִים מְזַכִּים אוֹתוֹ לְנַחֲלַת ה', וְעַל כֵּן אַשְׁרֵי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁמְּזַכֶּה אוֹתָם לְלַמֵּד אוֹתָם דַּרְכֵי הַתּוֹרָה].** [וראי עוד בחוברת כיבוד אב ואם בהלכה ובאגדה עמוד 110, מה גדול כח הבנים והבנות להעלות את נשמת ההורים בגן עדן].

* * *

אחר שאנו מתחילים מעט להבין את החשיבות המרובה ואת הערך הרוחני המיוחד שבהבאת ילדים לעולם, אנו שואלים את עצמנו: ובכל זאת, מה עם הקשיים? ומה עם שיקולים נוספים שקיימים, בפרט בדורנו זה? ברצוננו לבחון קשיים ושיקולים אלו אחד לאחד.

הערה חשובה: יש להדגיש, כי בקטעים הבאים ישנה התייחסות לקשיים מצויים שהינם **בגדר תקינים.** המגמה היא לתקן את תפיסת החיים הרואה את צמצום הילודה - כדרך חיים, כלכתחילה.

אולם כאשר המצב אינו תקין, יש להתייעץ עם רב מומחה הבקי בעניינים אלו, ואין זה מופרך שלעיתים נשים צריכות ויכולות לקחת אמצעי מניעה, ולעיתים שהדבר אף בגדר חובה ומצוה, כפי שאומרת התורה: "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם", וכלול בזה שהאדם חייב לשמור על גופו ועל נפשו כראוי, וכן על גופם ונפשם של בני ביתו.

דוגמאות למצבים הדורשים שאלת חכם: מצב גופני או נפשי ירוד ותשוש. הריונות קשים. תנאי חיים דחוקים **היוצרים קושי נפשי** אצל בני הבית. זוגיות מעורערת. ילד במשפחה בעל צרכים מיוחדים. תיפקוד כללי לקוי של הבית, ועוד.

מצבים כאלו ודומיהם צריכים להישקל כראוי. ואולם לא על פי המלצות וחוות דעת של מכרים וידידים למיניהם, ואף לא על פי שיקולים עצמאיים, אלא על פי דעת תורה אמיתית.

⇚ לחץ סביבתי

הלחץ הסביבתי משפיע עלינו הרבה יותר מכפי שאנו משערים. נורמות משובשות מחלחלות אלינו מכל כיוון. "רכב משפחתי" מכיל 3 מקומות מאחור, אם ישנם יותר ילדים זה כבר "מטען חריג", משהו לא הכי נורמלי. מסרים כאלו ודומיהם - מטפטפים ומחלחלים בלבבות ופועלים את פעולתם.

מספרת אשה מדימונה: בהתחלה זה היה קשה ומתסכל מאוד. בכל פעם שברוך ה' נכנסתי להריון, הייתי מחביאה ואת מאמא שלי עד מתי שאפשר, כי היא היתה מתרגזת עלי בכל פעם מחדש, ואומרת לי שאינני יודעת לשמור על עצמי, ומותר לי לפנק ולטפח יותר את עצמי. עם המבטים של השכנות לא נעמו לי במיוחד. והאחות בטיפת חלב תמיד דאגה לשאול ברוב משמעות: "אז איך את מסתדרת?" כשהיא מעבירה מבט ביקורתי עלי ועל ילדי, לבדוק אם הכל בסדר... זה היה מתסכל ומעצבן. היום אני מסתכלת על זה במבט לאחור - ומחייכת, כי באינשהו שלב למדתי "לשים פס" על כולם ולעשות מה שאני מבינה שטוב לי. ברוך ה' יש לי תשעה ילדים נפלאים. כמה טוב שלא ויתרתי על כמה מהם...

..."ולתקנת הנשים השבורות מפני לידות סמוכות... אני חושב שמה שהן שבורות, הוא לא דווקא מפני צער הלידה, אלא מפני גורמים הרבה, ולפעמים גם מפני דברי הבל, כמו מה תאמר חברתה, והעיקר שחסר אצלה ההסברה והשקפת התורה הנכונה שתשמש כתריס כנגד השפעת הרחוב, שהלוא עינינו רואות שיש נשים מרובות ברוכות ילדים, שהן מקיימות צו התורה בתמימות, ושמחות לעשות רצון קונם בלבד, ואינן שבורות וכפויות טובה למתנת ה', וממילא גם נועם וברכת ה' מלווה אותן בחודשי הריון ולידה". (אז נדברו)

נתאר לעצמנו אשה שעובדת, כאורה לאמא. העבודה דורשת מאמצה המון כוחות. היא מגיעה לביתה "סחוטה", ועם אחר הצהריים יש לה מחוייבויות שונות, כמו הכנת שיעורים, מעורבות חברתית, טלפונים לאיניהם... אבל מה? היא אוהבת את העבודה, חשה בה אתגר. מן הסביבה היא מקבלת חיזוקים חיוביים וודעת שמעריכים את עבודתה. כל קידום הוא בעבורה אתגר נוסף, כל הוספת שעה שבועית - היא מחמאה והתקדמות. אבל אילו הסביבה תשדר כלפיה חוסר הערכה, לחץ רחמנות ומסכנות על עבודתה הקשה, לא יהיה זה פלא אם היא תתחיל פתאום להרגיש שהקושי גדול מידי, והעבודה אכן סוחטת מידי את כוחותיה, ובאמת היא אינה מסוגלת להמשיך ככה. היא חייבת לקבל מפה ולהוריד משם, כדי "לנשום קצת אוויר", וכדי שחלילה לא תתמוטט... כל תוספת בשעות תגרום לה לתחושת מחנק, וכל מטלה תתקבל בתחושת מסכנות ורחמים עצמיים.

זה מה שקורה לנשים רבות בתחום הילודה. "צער גידול בנים" קיים ללא ספק. מלאכת גידול הילדים דורשת הרבה כוחות גוף ונפש, סבלנות, זמן, ויתורים שונים, ולפעמים, מה לעשות, כרוכה גם בלחץ ובקשיים. אבל מה? אין ספק, שיש לאשה את הכוחות המתאימים, התפקיד מתאים וטוב לה, ממלא באתגר ובעשייה, ואף מתגמל מאוד. אין תפקיד בעולם שיוכל להעניק לאשה מנות של אושר גדולות ממנו. אבל כשמסביב היא שומעת ללא הרף כמה קשה לה, כמה היא מסכנה, איזה עול מכביד רובץ עליה - זה מחלחל ומשפיע, ואין זה פלא שהיא מרגישה "ממוטטת". "חנוקה". "בלי אוויר". ומחפשת דרך להקל את העול ולצמצמו.

לכן נזכור שעיקר הקושי נובע - מחשיבה לא נכונה. ככל שנחדיר בלבנו חשיבה נכונה - התפקיד יקבל בעינינו ערך, והקשיים יהיו מקובלים עלינו. את פסוקו המיוחד של שלמה המלך, נעמיד אל מול עינינו (משלי ד כג): **"מִכָּל מִשְׁמָר נְצֹר לִבֶּךָ, כִּי מִמֶּנּוּ תוֹצְאוֹת חַיִּים"**. מהלב, מהחשיבה - יוצאים כל התוצאות של החיים. מכאן הכל מתחיל, זוהי "מערכת ההפעלה" שלנו, שעליה הכי צריך לשמור, שלא יכנסו בה וירוסים וג'וקים למיניהם. ישנו סוג מסויים של וירוס, שמצוי היום מאוד, שמבלבל את כל המערכת. הוא גורם לנשים להרגיש מסכנות וחלשות, לא מסוגלות, מדוכאות, לקחת גלולות, להתקין טבעות - רק לא ללכת בישרות לפי הטבע הבריא. אז אומר לנו כאן שלמה המלך שצריך לשמור על הלב, להתקין לו אנטי-וירוס עדכני נגד הוירוס ההרסני הזה. ככל ששומרים על הלב מפני השפעות שליליות ומפני צורות חשיבה לא נכונות, כך תוצאות החיים יהיו טובות יותר. לכן יש לשמור על הלב "מכל משמר", יותר מכל דבר אחר שעלינו לשמור, ולא לתת לו ללכת שולל אחרי דעות סרק משובשות, שמעקמות לנו את השכל. כדברי הרלב"ג: "הסר ממך הדברים הכוזבים בדעות, אשר יאסרו שכלך במאסרם... ויצֵרוּ צַעֲדוֹ ממצוא האמת".

⇐ פרנסה ועבודה

הורים רבים דואגים וחוששים להביא ילדים נוספים - מצד הפרנסה, שמא הכנסתם לא תספיק לכלכלת ילד נוסף במשפחה ולמילוי צרכיו. כמו כן, נשים רבות רוצות לצאת לעבוד, וחשות שילדים נוספים יהוו בעבורן מגבלה לכך.

להלן נביא כמה נקודות למחשבה בענין זה:

* נחדד ונזכיר לעצמנו את ההבדל המהותי בין ההסתכלות של הגוי על החיים לבין ההסתכלות שלנו היהודים. ההסתכלות של הגוי היא חומרנית, היא מבוססת על "אכול ושתה כי מחר נמות", על נסיון לחטוף מן החיים כל הנאה אפשרית וכל הישג כזה או אחר, כי מחר... כבר יהיה מאוחר. הסתכלות זו רואה ערך עליון בשיפור ובקידום תנאי החיים החומריים, עד כדי רדיפה של ממש והקרבתם של... החיים בעצמם. מבחינתם, אושר החיים תלוי רבות ברמת הדיור, בסוג הרכב וכדומה. ולכן יש לעשות הכל כדי לשפר ולהעלות את "רמת החיים". אי לכך ובהתאם לזאת, עם כל הכבוד לכך שכל אדם רוצה ילדים, יש להציב לזה גבול. שחלילה לא יהוו הילדים איזה איום או הפרעה לתנאי החיים. לפני שמביאים ילד לעולם, יש לוודא, גם לטובתנו וגם לטובתו, שלא תהיה איזו "הרעת תנאים", שלא יהיה חלילה צפוף יותר בדירה, או שנצטרך להצטמצם במשהו. כי אז, מה הרווחנו?

ההשקפה היהודית, איננה כזאת. התנאים החומריים אינם מטרה, אינם ערך בפני עצמו, אינם הכל בחיים, כי מעבר אליהם - יש את החיים בעצמם. שיש בהם כל כך הרבה דברים חשובים. נכון שצריך פרנסה וצריך תנאים, אבל הם רק אמצעי, אושר החיים בודאי איננו תלוי בהם, כי אם בכך שנחיה חיים ראויים ומתוקנים, כפי רצון בוראנו. וממילא השיקול של תנאי החיים העתידיים שלנו ושל הילד שיוולד, איננו השיקול המכריע כשמדובר בהבאת עוד נשמה יהודית קדושה לעולם, עוד ילד יהודי טהור, "עולם מלא", שימלא בעזרת ה' את ביתנו בעוד אור, שמחה וברכה.

יתבונן, כמה הוא עובד וטורח שנים ארוכות ורבות כדי לממן רכישת דירה. והוא עושה זאת בשמחה ומתוך הבנה ברורה כי הטרחה כדאית, שהרי תהיה לו כעת דירה למשך כל ימי חייו בעולם. ואם כך בדירת עראי, **כמה דירות שווה ילד אחד עם נשמתו הנצחית?** האם לא כדאי להתאמץ ואפילו להידחק בפרנסה ובצפיפות בבית ובלבד שיזכה לעוד ילד היקר מזהב ומפז רב? (מפתחות לחיים)

* עלינו לחדד ולחזק את אמונתנו ובטחוננו בבורא עולם, הזן ומפרנס את העולם כולו. כפי שאמרו חז"ל: "מאן דיהיב חיי - יהיב מזוני", כלומר: מי שנותן חיים, נותן מזונות. וכן אמרו: "בורא יום - בורא פרנסתו", דהיינו שהקב"ה משגיח על עולמו בתמידות, ודואג לספק לכל אחד מברואיו את כל הנצרך לו. ולכן כל ילד שנולד, מביא עימו את מזלו ואת פרנסתו, וכלשון רבותינו (מסכת נדה לא ע"ב): "בא לעולם וכסרו בידו".

משנה הלכות (חלק ה עמוד שמב): "וזו הטענה שמשום פרנסה צריך למעט בבנים, היא טעות גמורה, ואין כדאי לטפל בה. שהקב"ה זן ומפרנס לכל, מקרני ראם ועד ביצי כינים, בהשגחה פרטית על כל נפש מישראל, ובידו העושר והכבוד והוא מוריש ומעשיר וממציא מזונו לכל נברא ונברא... הקב"ה מזמין בדדי אשה חלב ליונק מיד כשיוצא ממעי אמו... ובברכת המזון תיקן משה רבינו לומר: "הוא נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו... כי הוא אל זן ומפרנס לכל ושלחנו ערוך לכל, והתקין מחיה ומזון לכל בריותיו אשר ברא ברחמיו וברוב חסדיו".

אומנם יש הדואגים וחוששים מצד הפרנסה... ואינם יודעים כי בזה נכשלים הם בפגם בבסיס האמונה, כי לכל אדם הבא לעולם ישנו תקציב המיועד עבורו, ובבוא הנשמה למשפחה מסויימת היא מביאה עימה את תקציבה. ואדרבה, חכמי הקבלה מציינים בדבריהם כי **ישנו מעין "מענק לידה" אלוקי הניתן להורים על כל ילד שבא לעולם**. זאת מלבד חובת העמידה במבחן הבטחון בה', אשר על האדם לדעת ולזכור תמיד כי עם ילדים נוספים או בלעדיהם, ביד ה' יתברך להופכו לעשיר גדול או לעני מרוד. ועליו לבטוח בו שהוא אשר נותן חיים לאדם, בודאי יתן לו גם את פרנסתו כל עוד הוא רוצה שאותו אדם יחיה. ככל שיחזק את ביטחונו בה' יתברך הזן ומפרנס לכל, כך תהיה ישועתו קרובה לבוא, שהרי הקב"ה אינו מאכזב את הבוטחים בו באמת. ובסופו של דבר בודאי לא יבוא לו נזק כתוצאה ממעשה נכון על פי רצון בוראו, החפץ בישובו של עולם ובזירוז הגאולה. (מפתחות לחיים)

דודה חנה מספרת: מישהי אומרת לי: "אני לא יכולה עכשיו להביא ילדים. למה? כי יש לי דירת שלושה חדרים, יש לי כבר בן ובת, אין מקום לילד נוסף. כשנעבור לדירה גדולה יותר, אחשוב על כך". אמרתי לה: "וַוי וַוי אינה מלל! מלל שהורים שלי, לפני שנולדתי, כשהיו להם כבר שש ילדים, לא עשו חשבון יותר מידי איפה יכניסו מיטה עם בשבילי. ברוך ה', בסוף הסתדרו, הכניסו מיטה, הכניסו אחר כך עוד כמה מיטות, וגידלו משפחה שמחה. אל תגידי, היה שווה לוותר עלי, בשביל מיטה?!" היא נחקה ואמרה לי: "תראי דודה, היום זה לא מה שהיה פעם. היום כל ילד צריך את החדר שלו ואת התנאים שלו". אמרתי לה: "מעניין, מי קבע את זה. אבל אני יכולה להגיד לך: לילד שלך יש אבא, נכון? ויש עם אמא, נכון? ברוך ה'. אבל אולי שכחת שיש לו אותו שלישי: בורא עולם! הוא לא פחות דואג לו מאמא. אל אם בורא עולם יראה שלילד שלך יהיה צורך בחדר פרטי, הוא יתן לו. תאמיני לי, כשבורא עולם מביא ילדים לעולם, הוא כבר עושה את החשבון, איך לפרנס כל אחד מהם ולתת לו כל מה שהוא צריך. אל אולי, את שומעת, אולי דווקא אחרי שיהיה לך ילד נוסף, הוא יפתח לך את המלל לעבור לדירה גדולה יותר?!"

*מידת הגויים: **"רוב בנים - רקב הממון"**. וכך ראיתי במוסרי הפילוסופים שהם חכמי אומות העולם, ובמאמרים המסולתים והמשובחים שבהם נמצא מאמר החכם הזה. ואילו מידת בני ישראל: **"משתוקקים לרוב בנים, ובוטחים בה' יתברך"**. הם משתוקקים לרוב בנים, ולא ידאגו כלל מאין יפרנסום, שיקוו לה' יתברך שיתן מזונות לכל איש די מחסורו, ואדרבה העניים משתעשעים בבניהם יותר. (פוקד עקרים לרבי צדוק הכהן מלובלין)*

* לגבי נשים השואפות לצאת לעבוד, לפתח קריירה ולהתקדם, וחשות כי הבאת ילדים נוספים תגביל אותן בכך, נשוב ונחדד את אשר הזכר כבר. היום העולם אכן משדר לנו כי אשה מצליחה ומוצלחת היא "אשת העולם הגדול", העובדת, המשתכרת משכורת יפה, המתקדמת. ניתן לשמוע נשים המתגאות בכך שהן "עובדות עד 5:00", או "מגיעות הביתה סחוטות", או ש"כמעט אין להן זמן להסתכל על המטבח" וכדומה. כאילו כמה שהן עובדות יותר, מחוץ לבית כמובן, הן יותר מוצלחות. אבל כבר למדנו להבין כמה גישה זו היא גישה חולנית ובלתי בריאה. באופן טבעי ובריא הקב"ה חנן את האשה במתנת שמים נפלאה להביא ילדים לעולם, ואשה שהולכת לפי ישרות הטבע הזו, בודאי לא תיעשה מכך פחות מאושרת או פחות מוצלחת. אדרבה, אשה המשקיעה בילדיה מפתחת לעצמה קריירה שאין כמוה. היא מקימה לעצמה את האימפריה הפרטית שלה. יש לה מעמד אמיתי של כבוד והערצה מצד ילדיה וצאצאיה, מעמד שהולך וצובר עוצמה עם השנים יותר ויותר. אין זה כבוד מדומה שמגיע מהצלחה חיצונית כזו או אחרת, אין זו קריירה שמסתיימת עם היציאה לפנסיה ומותירה אחריה אדם דועך וקמל. בעינינו אנו רואים, נשים בעלות משפחות ברוכות, אשר הן כמלכות אמיתיות, מכובדות ומוערכות מצד משפחתן המורחבת, המקיפה אותן בטבעת של חום, מסירות ואהבה.

אמנם נכון, שיחד עם זאת, ישנן נשים רבות החשות צורך לצאת לעבודה, מסיבות כאלה ואחרות, בפרט שהיום הבית באמת צורך פחות עבודת כפיים, ומאידך צורכי הפרנסה מרובים יותר. אבל תמיד תמיד לא נשכח להזכיר לעצמנו מה עיקר ומה טפל, מהו האמצעי ומהי המטרה, במה ניתן לקצץ ולצמצם - ובמה לא.

"ובחשיבה זו תחזק את עצמה כל אשה החוששת שמא הזמן המושקע בטיפול בילדים נוספים יפגע בפיתוח הקריירה שלה. ותתבונן בעובדה הפשוטה והאמיתית שילד אחד נוסף שווה כל הון שבעולם וכל סוג של קריירה. ואיך אפשר לוותר על היקר והנעלה, מפני הזול והפשוט יותר?" (מפתחות לחיים)

הבלבול הגדול...

ילדים זו ברכה! וניתן לראות לכך ביטויים רבים בתורה ובחז"ל, למשל:

- ☑ הכהנים מברכים את עם ישראל: "יברכך ה' וישמרך...", וברכה זו מתייחסת לריבוי ילדים.
- ☑ בפיוט למוצאי שבת אנו אומרים ומייחלים: "**זרענו** וכספנו ירבה כחול"!
- ☑ רבקה אמנו התברכה מפי משפחתה לפני נישואיה: "אחותינו, את היי לאלפי רבבה".
- ☑ יעקב אבינו ברך את מנשה ואפרים בריבוי ילודה: "המלאך הגואל אותי... יברך את הנערים וידגו לרוב בקרב הארץ".
- ☑ על איוב נאמר: **וַה' בֵּרַךְ** אֶת אַחֲרִית אִיּוֹב מֵרֵאשִׁתוֹ... וַיְהִי לוֹ שִׁבְעָנָה בָנִים וְשָׁלוֹשׁ בָּנוֹת".

לעומת זאת ישנה **קללה** שהתקלל בה האדם: "בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם". אין זה מצב אופטימלי, שאדם יצטרך לעבוד כדי להתפרנס! זה לא היה אמור להיות כך מלכתחילה! כפי שאומר רבי שמעון בר יוחאי בגמרא (קידושין פב ב), מעולם לא ראיתי בעלי חיים המגייסים את כישוריהם כדי לעבוד לפרנסתם! מימי לא ראיתי צבי - קייץ [שומר תאנים], אריה - סבל, או שועל - חנווני, והם מתפרנסים שלא בצער. ואם בעלי החיים כך, האם אין זה ראוי שגם אני - האדם, נזר הבריאה - אתפרנס בקלות יותר, ולא אצטרך להיות כה טרוד לפרנסתי?! אכן, כך ראוי היה להיות, אלא שהריעותי את מעשיי וקיפחתי את פרנסתי! כלומר העוון גרם לי שאזדקק לכך. זוהי קללה שהתקלל בה האדם, שלא יקבל את פרנסתו בקלות, אלא יצטרך לעבוד ולעמול לשם כך.

והנה - הפלא ופלא! אנשים רבים מ-ת-ב-ל-ב-ל-י-ם! חושבים שהקללה היא ברכה, והברכה היא קללה.

כשאתה מדבר עם מישהו הוא מתפאר: ברוך ה' אני עובד טוב, ששה ימים בשבוע, משרה מלאה, ויש לי גם שעות נוספות, והוא שבע רצון ושמחה גדולה. ו - רגע, אינני מפרנס יחידי, אלא גם אשתי, בחסדי ה', עובדת במשרה מלאה. כמה נפלא, איזו ברכה, ברוך ה'! לעומת זאת על ריבוי ילדים הוא איננו מוכן לשמוע. יש לו עכשיו שניים, שיהיו בריאים, "ותאמין לי, גם זה לא פשוט"... הוא מפטיר באנחה.

*"והנה אתה רואה שקללת בזיעת אפך - הם עושים לברכה, ורודפים אחריה יומם ולילה. וברכת ה', שהוא ריבוי בנים - "אֶשְׁתְּךָ כְּגֶפֶן פֹּרִיָּה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ, **בָּנֶיךָ כִּשְׁתִלֵי זֵיתִים סָבִיב לְשֻׁלְחָנֶךָ, הִנֵּה כִי כֵן יְבֹרַךְ גֶּבֶר יְרֵא ה'**" - זה אצלו חלילה קללה, **וודאי שאין זה אלא עצת חטאים חס ושלום".** (משנה הלכות)*

⇐ טובת הילדים

"אני רוצה שהילדים שלי יקבלו את המקסימום, שיגדלו בכיף, בשפע. אני חושבת שזו לא חכמה להביא ילדים כשאת לא יודעת איך תתני לכל ילד את הנמן שלו, את התנאים שלו, את הדרכים שלו. לדעתי דרוש לדאוג ולחשוב מראש שהילדים לא יגאו מקופחים".

אכן, זוהי תמצית השאיפה ההורית: לתת, להעניק, לראות את הילד מאושר ואינו חסר דבר. הורים מוכנים להרעיף על ילדיהם את כל טוב העולם, לסלול להם כבישים ולפנות את הדרך מכל מכשול. שרק יהיו שמחים ומאושרים... אך נופתע לגלות כי סוד האושר אינו נמצא דווקא בפינוק ובקבלת שפע ללא גבולות...

ועוד דבר קטן נופתע לגלות: כמה לב של אמא הוא גמיש, והוא יכול להתרחב עוד ועוד, ולהכיל המון אהבה ונתינה ותשומת לב כלפי כל ילד וילד באופן מיוחד ופרטי, מבלי שאהבת ילד זה באה על חשבון אהבת ילד אחר.

ובסיכומו של ענין, דווקא משפחה ברוכה - היא היא המצב הטבעי, הטוב, הבריא. **והיא הסביבה האופטימלית לגדל ילדים שמחים ומאושרים יותר, וגם - מחוננים יותר.**

מפתחות לחיים [הרב זמיר כהן שליט"א]: החוששים מאי מתן מקסימום התנאים שברצונם להעניק לכל ילד, צריכים לזכור כי בנוסף לעצם המתנה היקרה שמקבלים הילדים הקטנים והגדולים בדמות האח או האחות המצטרפים לחיים הפעילים במשפחה, עוד רוכשים ילדי המשפחה נכס לחיים. נכס שייטיב להם במשך כל חייהם ושווה כל הון שבעולם: מתוך חייהם המשותפים בבית אחד עם כמה וכמה אחים ואחיות, הם רוכשים כלים להתמודדות חברתית. הם לומדים מניסיונם היום יומי לחלוק את מרחב המחיה ואת מה שיש עם האחרים, לוותר לזולת, להעניק ולדאוג לאחיהם, ובפרט לצעירים מהם. מאידך, הם לומדים היטב כיצד לעמוד בתבונה על זכותם להשיג את מבוקשם. ועם חינוך נכון הם לומדים כיצד לעשות זאת מבלי לפגוע באחרים. הם גם מתחנכים לקבלת אחריות ולנשיאה בעול, והגדולים והגדולות שבהם אף לומדים כיצד לטפל כראוי בתינוקות ובקטנים, כהכנה מבגרת, מחשלת ויקרת ערך לחיי משפחה בעתיד.

הניסיון מוכיח כי ילדים אלה הגדלים בקבוצה, מתפתחים מתוך שמחת חיים ונפש בריאה. והם יוצאים לחיים בעולם הגדול כאשר הם מוכנים, מלאי סיפוק, חכמת חיים ובטחון עצמי בריא.

כלומר: טעות היא לחשוב שאם ברצוני לתת לכל אחד מילדיי את המירב והמיטב, עלי לדאוג לו לחדר פרטי עם ריהוט וציוד אישי בו יוכל להשתמש לבדו. חשיבה זו, האופיינית לעידן המודרני, לא רק שאינה מועילה לילד, היא אף מזיקה לו. ילד הגדל בתנאים אלה, חסר ידע כיצד להתמודד בחברה באופן נכון ובריא והוא בדרך כלל כושל בניסיונות החיים במה שנוגע לשיתוף ונתינה. בעוד שהגדל בחדר אחד בו חיים כמה ילדים הישנים אפילו במיטות קומותיים או

נפתחות וכדומה, גדל מחושל, מנוסה בהתמודדויות חברתיות שונות, ובעתיד הוא אף מצליח יותר בעסקיו הכלליים וביחסיו המשפחתיים עם רעייתו וילדיו.

סיפרה מורה בחטיבת ביניים, שהיא מאד רואה בעיניה, כיצד ילדים שגדלו בפינוק רב, אינם יודעים מספיק להתמודד בחיים, מרגישים שהכל שייך להם, אינם לוקחים מספיק אחריות ויוזמה. יש מי שהגדיר פינוק יתר כ"נכות נפשית". לעומת זאת ילדים שהורגלו לשאת בעול ולקחת אחריות, הינם על פי רוב בעלי בגרות נפשית, בטחון עצמי ויכולות גבוהות יותר.

עו"ד אורן רוזנשטיין [עיתונאי ומגשר, מחבר ספר העוסק בתקופת הריון והלידה מנקודת מבטו של הבעל המתמודד עם מציאות חדשה], כתב מאמר שהתפרסם בתקשורת, אודות משפחות ברוכות ילדים. במעֵין וידוי אישי נדיר הוא כותב את דעתו השלילית בעבר על הורים המביאים לעולם חמישה ילדים ויותר, שנה אחרי שנה, ואת המציאות ההפוכה לחלוטין שנחשפה בפניו עם השנים ושינתה את דעתו מהקצה לקצה:

"פעם חשבתי שמדובר בשפנים מטורפים. אין להם שאיפות? אין להם קריירה? אין להם תחביבים? מה עם לתת לכל ילד את הזמן שלו, למה אנשים שאין להם כסף צריכים כל כך הרבה ילדים, מה יהיה כשהילדים האלו ירצו אוניברסיטה, וילה, וולבו?

והיום? קבלו תיקון. הפתרון היחיד של כל בעיות ההתנהגות של הילד הגדול והמפונק הוא לצרף לו כמה אחים. איזה כיף זה בית מלא ילדים. ואיך הם משעשעים אחד את השני ודורשים ביחד פחות תשומת לב מאשר לבד. ילדים ברצף זה אומר חוסר שינה רק שמונה שנים, אבל ילדים במרווחים גדולים זה חוסר שינה לנצח. וגם כסף לא ממש משנה כי כל ילד יכול ללבוש את בגדיו של הילד הגדול יותר. זה רק מפתח אצלם את תחושת הביחד"...

אכן, תחושת "ביחד", שיתוף, נתינה, נשיאה בעול, הווי משפחתי תוסס, מגוון ומלא עניין – כל אלו הם חלק מאכלול הברכות שמעניקה משפחה ברוכת ילדים ל"חבריה".

⇐ השגת חינוך ומשמעת

ישנם הורים היראים, בצדק מסויים, מהרמה החינוכית הירודה בה גדלים צעירי דורנו. תחושתם היא: "הלוואי ונצליח להסתדר עם שנים או שלושה ילדים. הרי אין משמעת לצעירי דורנו! אז איך ביתנו ייראה עם שבעה או עשרה ילדים?"

אולם האמת הידועה לכל בעל נסיון היא, שמשמעת חינוכית מושגת הרבה יותר בקלות במשפחה ברוכת ילדים. לעומת זאת, ילד או שניים בודדים במשפחה עלולים מאוד לחוש במקרה הטוב כי הם במעמד ההורים, ובמקרה הפחות טוב כי הם מעל ההורים, והוריהם אינם אלא משרתים הנדרשים לעבוד למענם. וכפי שלמרבה הצער ניתן לראות זאת בבתים רבים, מבלי שיבחינו בעובדה שאחד הגורמים המסייעים למניעת חוצפה כלפי ההורים, לקבלת מרות ומשמעת, הוא: אחים ואחיות נוספים. (מפתחות לחיים)

האם יש לחשוש מאי הצלחה בחינוך הילדים שיוולדו?

התשובה לכך נמצאת בסיפורו של חזקיהו המלך (כמובא בנביא ישעיהו פרק לח ובמפרשים): חזקיהו המלך היה מלך צדיק במיוחד, אשר העלה ביותר את הרמה הרוחנית של עם ישראל. והנה ביום מן הימים חלה חזקיהו, והגיע אליו ישעיהו הנביא כשבפיו נבואה מאת ה': "כֹּה אָמַר ה' צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה", כלומר נגזר עליו כעת להיפטר מן העולם בקיצור ימים, ולא עוד אלא שגם אין לו חלק לעולם הבא. נבהל ונדהם חזקיהו מן הדברים החמורים, ושאל את הנביא לסיבת

הדבר. אמר לו הנביא: הסיבה לכך היא, מפני שלא נשאת אשה ולא הבאת ילדים לעולם. אמר לו חזקיהו: כל כוונתי בכך היתה לשם שמים, מפני שנודע לי שיהיו לי בנים רשעים אשר יכעיסו מאוד את הקב"ה. ויתרתי על חיי משפחה כדי לא לגרום צער לקב"ה! אמר לו ישעיהו הנביא במילים נוקבות: **"בהדי כבשי דרחמנא למה לך"** - כלומר: **למה לך להיכנס לכבשנו ולחשבונותיו של בורא עולם?! אתה צריך לעשות את שלך, והקב"ה יעשה את שלו.** שמע חזקיהו וקיבל על עצמו לעשות תשובה, ובזכות תשובתו ותפילתו הוסיף לו הקב"ה עוד 15 שנות חיים. הוא נשא לאשה את בתו של ישעיהו, ונולד להם מנשה, אשר באמת גדל ונעשה מלך והרבה להרשיע במיוחד. אלא שלבסוף עשה תשובה והיטיב את מעשיו, וקיבלו הקב"ה באהבה. על כל פנים למדנו מכאן, שאסור לאדם להיכנס לחשבונות של הקב"ה. האדם צריך לעשות את המוטל עליו ככל יכולתו, ובמקרה זה - לחנך את ילדיו כראוי, להכניסם למוסדות חינוך המחנכים לאהבת תורה, ליראת שמים, לכיבוד הורים וכו', והקב"ה יעשה את שלו.

⇚ צער גידול בנים

"יש לי שלושה ילדים, וזה לא קל – שיהיו בריאים! כל הזמן תרוצי סביבם, תקחי, תביאי, תאכילי, תלבישי, תחליפי, תשכיבי, תרגיעי, תקומי, תקני, תעשי... כמובן שאינני מסוגלת לחשוב על יותר מזה. ברצינות, מה יישאר ממני?"...

זה מה שנקרא: "צער גידול בנים". הילדים בהחלט אינם "צומחים על העצים", כל ילד מצריך הרבה כוחות, הרבה מאמץ, ו... כן, יש גם עוגמות נפש וקשיים למיניהם.

אך נופתע לגלות כי... המשוואה כאן איננה פועלת ביחס של "אחד על אחד". אם ילד אחד דורש ממני x כוחות, אין זה אומר ששני ילדים ידרשו ממני 2X, ועשרה - 10X.

אלא - "צער גידול בנים" קצוב לאשה במינון מסויים, והוא מתחלק בין ילדיה. אין זה פלא אם נראה אשה מבורכת בילדים - שלווה ונינוחה, אולי אף יותר מבעלת ילד אחד שצריכה להעסיק אותו ו"לרקוד סביבו" ללא מנוחה.

"צער גידול בנים שיש להורים הוא לא לפי הגולגולת, כלומר אם יש קצת ילדים נגזר עליו קצת צער, ואם יש לו הרבה ילדים נגזר עליו יותר, לפי מספר נפשות. אלא הצער נגזר בסכום קצוב וידוע על ההורים, והוא מתחלק לפי הנפשות. אם יש לו ילד אחד אז כל הצער של גידול בנים מתרכז בילד זה, ואם יש לו עשרה ילדים, מתחלק סכום צער זה בין עשרת ילדיו, וכמובן כשהצער מתחלק הוא קל יותר". (בית נאמן אות עד)

"הנשים חושבות שעל ידי שלא ילדו בנים מרובים, מקילים מעליהם עול החיים, והיא טעות גדולה, כי באמת כמעט אין חילוק בטורח ויגיעה לטפל בשנים שלושה ילדים - לטיפול עם ששה שבעה ילדים, כי בין כך ובין כך תהיה עמוסה על רוב היום, ותנוח שעות המוכרחות למנוחה, כן היא המציאות למסתכל היטב בסדר החיים של משפחות מרובות ושל משפחות מועטות". (בעל הקהילות יעקב באיגרתו - קריינא דאיגרתא ח"ב)

בעת שיצור בגשk זה, אמרה אחת המשתתפות: עם כל ליבה – הקב"ה שלח כוחות חדשים. ענתה לה חברתה, בעלת משפחה ברוכה: "אני מרגישה שעם כל ליבה, אני מקבלת בעיקר שכל מחודש, איך להתנהג עם הילדים"...

לפעמים אשה חושבת ,עם שלושה אני בקושי מסתדרת, איך אסתדר עם יותר?' אבל אין זה נכון כי ה' נותן לנו כוחות מחודשים, הבנות ותובנות חדשות, מיומנות, בטחון, יצא, יכולת ארגון טובה יותר, הבנה נכונה כיצד לשתף את הילדים וכו'.

יש לזכור שאם נגזר על האדם לעמול ולטרוח, הוא יעמול ויטרח. ועדיף שטרחה זו תהיה בטיפול בצורכי ילד טהור, ולא בסבל קשה מסוג אחר שאין בו תועלת. אין הון בעולם המשתווה לילד. ואם עבור דירה טורחים רוב בני האדם עשרות שנים לעבוד ולשלם, כמה יש לטרוח עבור כל ילד? הדירה נשארת בעולם הזה, ואילו ילד הוא נכס נצחי.

אף אם נראה שהאשה הצליחה כביכול לחסוך מעצמה עול וטורח מסויים הכרוכים בגידול הילדים, הרי שהטורח והצער יגיע לה ממקום אחר, כי שום אדם אינו יכול להימלט מן הצער או הטירחה שקצבו לו מן השמים. וכבר אמרו חז"ל: "אדם לעמל יולד" - אם זכה הרי הוא עמל בתורה, ואם לא זכה - הרי הוא עמל בדברים בטלים. וכן האשה: אילו תזכה, יתרכז העמל שלה בגידול הילדים, ואם חלילה לא תזכה - יצוץ לה עמל וקושי בתחומים אחרים.

"והנה באמת כל מנת הייסורים והסבל, וכן כל מנת עונג החיים, הכל נגזר על האדם מן השמים בראש השנה ויום הכיפורים, ואין שום אפשרות להשתמט מהם ולשנותם. ואם האדם ישתמט מאיזה עול המביאו לידי סבל, יצמח תחתיו סבל אחר. ומנת סבלו, וכן מנת עונג הנגזר לו, לא יגרע ולא יוסיף אפילו משהו.

והרבה שלוחים למקום ברוך הוא לגבות מה שנגזר, כמה מאות מיני מחלות וכאבים, ה' ירחם ויציל, דקדוקי עניות, בזיונות מבית ומחוץ, הפרעות שלום בית, קטטות ומריבות עם שכנים או שותפים וכיוצא בזה, לחץ בעלי חובות, קנאה שנאה, דיכאון לפעמים על ידי סיבה ולפעמים בלא שום סיבה, אבידת החן, שיעמום, תשוקות נוראות דווקא למה שאי אפשר להשיג בשום אופן, וכהנה וכהנה סבל ועינוי לאלפים, ה' ישמרנו. ושום תחבולות שבעולם לא יועילו לגרוע או להוסיף מנת הסבל שנגזר מן השמים, וכן מנת שמחת החיים והעונג אשר נגזר על האדם בשמים, ***ואם יקל לעצמו עול החיים במניעת הריון וגידול בנים, ה' יודע איזה עול וסבל אחר יבוא תמורתו, מיד, או לאחר זמן מה. הכלל: אין לאדם לעשות שום תחבולות נגד סדר החיים הטבעי שיסד הקב"ה בעולמו.***

ואמרו חז"ל במדרש רבה: אמר רבי אלכסנדרי, אין לך אדם בלא יסורים, אשריו לאדם שיסורים באים עליו מן התורה וכו', כלומר: הן מנת היסורים הלוא יהיו בכל אופן, אשרי למי ששומר דרך התורה - שאותם היסורים הראויים לבוא נעשים על ידי שמירת מצוות תורה הקדושה, כי אזי יש לו עבור אותם יסורים שכר נורא ונצחי בעולם הבא, וכל סבל שסבל על ידי קיום התורה, לזכות עצום יתחשב". (בעל הקהילות יעקב באגרתו)

אמא ברוכה מספרת: פעם הלכתי לסופר במיוחד כדי לקנות קופסת מטרנה לילדי התינוק, כי הקודמת כמעט אזלה. בעודי בתור לשלם, הנה עומדת לפני אשה נחמדת, שקנתה אל היא פריט אחד – מגון לחתולים. כנראה נתקעה אל היא ללא מגון – להבדיל – לחתול הבית שלה. ארינת המגון עלתה לה כ- 50 ₪, ואל לי עלתה קופסת המטרנה כ – 50 ₪. ההשוואה היתה כל כך חדה ומחיקה, ומיד עלו לי לראש דברי חז"ל: "...שאנו עמלים והם עמלים – אנו עמלים ומקבלים שכר, והם עמלים ואינם מקבלים שכר. אנו רדים והם רדים, אנו רדים – לחיי העולם הבא וכו'". יש מישהו בעולם הזה שאינו עמל? כולנו טורחים ועמלים, מתרוצצים, משלמים כספים, והלוואי שנדע תמיד להשקיע במקום הנכון.

צריך עיון

משנה הלכות (חלק ה עמוד שמב): גם מה שטוענים משום צער האשה, הנה אף כי ודאי חייב הבעל לחוס על כח אשתו ועל צערה כעל עצמו, וכבר אמרו חז"ל "אשתו כגופו", אבל חס ושלום שבשביל טעם זה להתיר לעצמו ולה באיסורים חמורים כאלו, שאם כן תעבור גם על שאר איסורים כשתצטער עליהם [אם תצטער להתענות ביום הכיפורים לא תתענה, ואם תצטער על איזה דבר בשבת תחלל עליו שבת, ותאכל איסורים, וכולם בטענה של צער...] חס ושלום מלהזכיר דברים כאלו, ובאמת

כי אנו רואים כמה נשים אשר מתרעמות על צער גידול בנים, והן עצמן באותו זמן הולכות לעבודה מבוקר השכם ועד ערב, עבודת הפרך כמה פעמים, עבודה שהיא לאנשים שקראה התורה "פרך", ואינם מתרעמים על הצער, מפני שמקבלים שכר. גם כשקוראים להם לחתונה, בר מצוה או סתם שמחה הולכים ונעורים שם רוב הלילה בריקודים ומחולות ואינם מתאוננים שזה צער להם ללכת אל ה'פארטי' [חגיגה] ואדרבה הרי הוא להם תענוג. ורק כשצריכה לגדל בנים ולפעמים לקום בלילה ולשתק ילד הבוכה לכמה רגעים, זה הוא צער גדול לה, ולעבוד באיזה מקום עם סתם ילדים שאינם שלה לקבל שכר, אין לה צער, ורק לגדל בניה שהם עצם מעצמותיה ובשר מבשרה אז הוא צער לה, ופשוט שאין זה אלא עלילה להלוך אחר נשי הזמן. **ועתה נשים צדקניות,** וכי אמותינו וזקנותינו לא היו מצטערות בלידתן, והרבה יותר מבזמנים האלו, וידוע כמה קשה היה צער לידה לפני שנים, שהיו יולדות בבית, כי לא היה להם בתי חולים ולא כל מיני סמים הללו [אפידורל וכדומה] שלא מרגישים כאבים גדולים כל כך, ולמרות זאת קבלו עליהם הכל בשמחה רבה. ואם משום צער גידול בנים, כמה צער גדול הצטערו אמותינו, וכמה יגיעות יגעו לגדל בניהם לתורה. היו צריכים לאפות פת בבית, וללוש ולהניק הילדים לעשות להם מלבושים, לכבס בידיים, ועוד כמה מיני עבודות קשות, מה שכיום הנשים מוצאות הכל מתוקן.

⇐ סיבה רפואית

ישנן סיבות רפואיות המצדיקות ואף מחייבות את האשה להימנע מלהיכנס להריון, למשל לאחר לידה בניתוח, כפי שכותב הרב משה פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה אבן העזר ד סימן סב אות ב): "שצריך לדעת שסכנה גדולה היא לאשה להתעבר תיכף, קודם שיתרפא החתך, שנעשה הרחם חזק גם במקום החתך כמתחילה, שלא יקרע בעיבור, שמתפשט הרחם הרבה... ודעות הרופאים שונות [לענין זמן הריפוי]... ויש לנו ללכת לחומרה בחשש סכנה, ואסורה להתעבר עד שיהא ברור שנתרפאת".

כמו כן מתירים לפעמים להימנע מלהתעבר - לאחר לידה קשה או במצב בריאותי ירוד [פיזית או נפשית]. וידוע מה שכתוב בתורה (דברים ד טו): "וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד לְנַפְשֹׁתֵיכֶם", דהיינו שעל האדם לשמור מאוד על בריאות גופו ונפשו. ולכן בכל מקרה שכזה יש להתייעץ עם מורה הוראה ולא לזלזל בזה חלילה.

יחד עם זאת חשוב מאוד שהיצר הרע לא יטעה אותנו וימצא לו פתח להיכנס דרך היתר זה, ולמצוא היתרים גם במקום שאין צורך. על האשה לבחון היטב האם באמת ישנה סיבה רפואית אמיתית, או שזהו פרי הדמיון ועצת היצר. לפעמים די באמירה של איזו שכנה שאמרה לה שהיא נראית "ממוטטת", או איזו דודה נחמדת שהשמיעה באוזניה שעליה קצת לשמור על עצמה ולא להרוס את בריאותה, וכבר אשה זו מרגישה באמת שהריון נוסף "יעלה לה בבריאות", והיא מתחילה לחפש לה היתרים.

כמו כן המצב היום בקרב הרופאים הוא, שרוב רובם אינם רואים בעין יפה את ריבוי הילודה, ולכן הם מאוד מגזימים בדבריהם, ונותנים לאשה הרגשה כאילו למען בריאותה עליה להימנע מלהתעבר. לכן אין להסתמך על דברי הרופא בלבד כלל וכלל, אלא יש לקבל ממנו חוות דעת מדוייקת, ועימה לגשת אל הרב שיפסוק לכאן או לכאן.

שו"ת חלקת יעקב (חלק ג אבן העזר סימן סא): "ידידי יקירי, קשה מאד ומאד להתערב מרחוק בעניינים כאלו, יען כי הרבה פעמים השאלה אינה בנויה על אדני האמת, כי הרופאים הרבה מאוד מגזימים, יען כי לדעתם המשובשת מניעת הריון אינה כלום, ובאמתלא הכי קטנה כבר הם אומרים שיש סכנה, ומאוד מאוד צריכים לדקדק ולברר אם דבריהם הם קושט דברי אמת..." ובמקום אחר (חלק א עמוד ס) הוסיף: "והרבנים היודעים חומר הענין, צריכים לזה יישוב הדעת מרובה, וסיעתא דשמיא שלא להיכשל חס ושלום באיסור שממעט דיוקנו של הקב"ה, ושאל יתפרץ ההיתר למודה הארורה שבצרפת ושאר מקומות".

ה"משנה הלכות" אף מתריע על כך שיש להיזהר מרופאים דתיים או לא דתיים שמגלים "ידע הלכתי" וטוענים שהדבר מותר במקרים המדוברים. ובכלל יש להיזהר מלקבל בזה דעתו של אדם אשר הוא עצמו בונה את משפחתו לפי השקפה קלוקלת של מיעוט ילודה:

"מאוד יש להיזהר מרופאי זמנינו, ואפילו אותם שקוראים עצמם "שומרי תורה"... והם המסיתים הנשים שהולכות אצלם שיעשו פעולות לעכב העיבור... ואומרים שאין צריכות להגיד לבעליהן מזה, וממילא לא יאונה להם כל אוון. וחס ושלום לשמוע להם... ולפעמים גם אומרים להם ששאלו ממורי הוראה, ועושים כן על פי הוראת רב או גדול בתורה, ודברים הללו הם פטפוטי דברים מעשה יצר, לפתות נשי בני ישראל הצנועות והקדושות לשמוע להם ולעצתם בזה, כי כולם נלכדים בזה, והא ראיה שהם בעצמם אין להם אלא רק וולד אחד או שנים, וכן רוצה שיהיה אצל השני, וכיוון שהוא חשוד לאותו דבר, אינו נאמן בכלל על דבר זה". (משנה הלכות ה סימן רי)

גם כשיש לאשה היתר להימנע מלהתעבר, הרי זה לזמן מסויים, ואין לה להמשיך בכך על דעת עצמה. וכמו כן עליה להימנע מלספר זאת לחברותיה, כדי שלא תעשינה היתר לעצמן.

"וכל פעם אחרי ששה חודשים צריכה להיבדק אם לא הוטב מצבה, אם עדיין צריכה להיתר, כי כל המיקל יותר על השיעור עתיד ליתן את הדין". (שבט הלוי ג קעט)

"כשמזדמנת שאלה כזו, אני חוקר ודורש הרבה אם יש לאשה סכנה בזה, ורק אם הבעל והאשה הם יראי ה' וצנועים במעשיהם, שלא יקילו הם עצמם יותר מהראוי, וגם שלא ידעו אחרים ממה שהקלתי להם, כדי שלא יבואו אחרים להקל בעצמם שלא כדין. וגם רק על זמן קצר, וכשיעבור הזמן, אם אומרים שעדין היא בסכנה להתעבר, אני חוקר ודורש עוד הפעם, ואני מזהירם עוד הפעם מחומר האיסור, ושלא יבואו להקל יותר מהראוי, ולא יפרסמו, וגם כן רק על זמן קצר. וכן בכל פעם אם עדין צריכים הם להיתר... וכן יש לכל רב מובהק להתנהג בזה. וסתם רבנים, חס ושלום להם להורות בענין חמור זה". (שו"ת אגרות משה אבן העזר א סימן סד)

ואחרי הכל יש גם לזכור, שאם כבר מדברים על בריאות, הרי שכל אמצעי המניעה למיניהם [גלולות, מדבקות, התקנים וכד'] אינם מוסיפים במיוחד בריאות, ובפרט יש לדעת כי לפעמים הם פוגעים ביכולת הפוריות בעתיד.

בריאות ויופי אצל האשה

מדבריו של ד"ר אלי י. שוסהיים: בריאות האדם היא תוצאה של בריאות הנפש והגוף כאחד. הרפואה החדישה שבימינו הגיעה שוב למסקנה שאליה הגיעו הקדמונים, שבריאות הגוף תלויה וקשורה בבריאות הנפש. האושר השמחה והחדווה שבהבאת ילדים, מחזקים את בריאות נפשו של האדם ומשפיעים בחיוב על חיזוק בריאותו. חסרונם של מרכיבים אלו, בשל אי מילוי תפקידה הטבעי של המשפחה, עלול להביא לחוסר סיפוק, אי שביעות רצון, מתח ועצבנות הפוגעים בבריאותו הנפשית של האדם וממילא משפיעים לרעה על בריאותו הגופנית. **יש החושבים, מתוך דאגה, שהבאת ילדים רבים גורמת נזק לאשה. המציאות מוכיחה שההיפך הוא הנכון.** העובדות מוכיחות שאמהות ברוכות ילדים, המנהלות את חייהן לפי טבען הביולוגי של הבאת ילדים, בריאותן הנפשית והגופנית איתנה יותר. לעומת זאת אשה הנלחמת נגד טבעה והמונעת יצירת חיים והבאת צאצאים לעולם, פוגמת בין היתר בכושרה, בבריאותה ובחינה. (מהחוברת "לקראת נישואין מאושרים")

"הזורעים בדמעה - ברינה יקצורו"

למעשה אפשר לומר כי ככל שמסתכלים על ענין הילודה במבט יותר רחב, יותר קדימה, תופסים זאת אחרת.

בטווח המיידי, אי אפשר להתעלם מן הקושי. המחשבה שאולי השכנה החופשיה והמשוחררת, זו ששני ילדיה כבר גדלו ואינם קשורים לה בסינר, והיא יוצאת לה לעבודה בנחת, מתאוררת, אולי באמת דווקא היא היותר מאושרת, ממני - התקועה [סליחה, נטועה...] עם הבקבוקים והטיטולים, או מתרוצצת למטפלות ולמעון - מחשבה זו, איננה נראית לגמרי מופרכת. אולי באמת הייתי יותר משוחררת וזוכה לחיים קלים ונעימים יותר, אילו הייתי מסתפקת במועט...

במבט הלאה, כשהילדים כבר גדלים, מתחילים לראות באופן ברור יותר, כמה נחת יש ברוך ה' ממשפחה ברוכה. וככל שכבר מתבגרים, והילדים מקיפים בטבעת אוהבת ומסורה, מודים לה' בכל פעם מחדש על הילדים שחנן אותנו.

סיפרה אשה: "לאמא שלי יש שמונה ילדים, ברוך ה'. ולא פעם היא אומרת לנו, בצחוק רציני: אלעזר [הבן הקטן] נולד כשהייתי עוד צעירה יחסית, חבל שלא נולדו לי עוד כמה אחריו"...

הרב זמיר כהן: בהגיע ההורים לגיל מבוגר, אם יש להם רק שני ילדים, עלולים הם למצוא את עצמם גלמודים ובודדים מאוד לעת זקנה, כאשר עול הביקורים והטיפול בצורכי ההורים נופל על שני ילדים בלבד, העסוקים מכורח החיים והמציאות בענייני עצמם ובמשפחתם. ובפרט אם אחד משניהם גר במרחקים, או אם חתנם או כלתם אינם מאפשרים לבתם או לבנם לבקרם ולטפל בצרכיהם כראוי, או אם חלילה קרה אסון לאחד מהם והוא חס ושלום אינו בין החיים, כפי שלמרבה הצער מתרחשים דברים כאלה. וההורה המסכן נמצא לבדו, חלש מזיקנה, ללא משענת מבני משפחתו הקרובים, בהם כה השקיע ואותם כה טרח לגדל. כמה גברים ונשים כאלה ישנם, אשר מסיימים את חייהם מתוך עצב וכאב, ולא פעם אף כתוצאה מחוסר טיפול נאות ואהבת בן משפחה קרוב, ואיש אינו יודע עליהם ועל הגורם לזירוז מותם?

לעומת זאת, הורים לשבעה או לעשרה ילדים, אשר השכילו לחנך את ילדיהם על ערכי היהדות, חשים היטב בגיל המבוגר ובפרט לעת זקנה את הפסוק: "הזורעים בדמעה ברינה יקצורו".

נזכרני בבחרותי, כאשר דודי הבכור מצד אמי ורעייתו הגיעו לגיל זקנה, ועקב ניתוח כושל בעינו הוא איבד את יכולת הראייה, מלבד תמיכתם הנפלאה של בניהם ובנותיהם בביקורים ובסיוע, היו עשרות נכדיהם ונכדותיהם מתווכחים ביניהם מי יבוא לשהות עם סבא וסבתא בביתם, עד שערכו תורנות קבועה, ומידי יום היו מגיעים שניים מהם לאחר שעות הלימודים, לשהות עימהם עד לאחרת בבוקר. הם היו מנקים, מסדרים ומלקט אפילו אופים ומבשלים. אי אפשר לשכוח את אושרם של הנכדים בעת עבודתם מתוק דברי הומור ותחושת שמחה מהנכות שנפלה בחלקם, ואת מאור הפנים והחיוך רווי העונג שהיה על פני גם הזקנים בעת עבודת נכדיהם ושיחתם עימהם. הנכדים לא חשו טרחה או עול מטריד במעשיהם הנכבדים. מספרם של המתנדבים היה גדול דיו, מכדי שהעול יפול על כתפיהם של בודדים בסבב התורנות.

גם בעת אשפוז חלילה, וכפי שמתרחש בחיי כמעט כל אדם בגיל מבוגר, יש הבדל גדול בין הורה לשני ילדים בוגרים שהתחנכו כראוי, לבין הורה לשמונה או עשרה ילדים בוגרים שהתחנכו

כראוי. זה האחרון כמעט לא ימצא את עצמו כשהוא לבדו, נתון לחסדי הרופאים והאחיות העמוסים וטרודים בעבודתם. תמיד ישהה ליד מיטתו אחד מצאצאיו כאשר כל כולו נתון לרווחת ההורה המאושפז, היקר לו מכל.

וכל זה - כאין וכאפס לעומת הנחת רוח האמיתית והעצומה שיש להורים בעולם הבא מילדיהם ההולכים בדרך ה'. "עַיִן לֹא רָאָתָה" את השכר העצום השמור להורים על כל נשמה יהודית שזכו להביא לעולם, ובכך נעשו "שותפים עם הקב"ה", קירבו את העולם לידי תיקונו, הרבו כבוד שמים, וקירבו את הגאולה.

נקודות חיזוק נוספות:

לכל נשמה יש ייעוד!

אמרו חז"ל: "בזכות נשים צדקניות נגאלו אבותינו ממצרים". ומה היתה זכותן המיוחדת? ששמרו על חיי משפחה תקינים וטהורים. הם לא השלימו עם מעלליו של פרעה, אשר מזימתו העיקרית היתה להפסיק את הילודה ["הבה נתחכמה לו פן ירבה"]. לעת ערב, לאחר שעבדו עבודת פרך, פינו זמן וכוחות, והיו הולכות לבאר, שואבות מים, והיה הקב"ה מזמין להן דגים קטנים משובחים בתוך כדיהן, וכך היו ממלאות חצי כד בדגים וחצי במים, והולכות לבתיהן ומבשלות שתי קדרות - אחת של מים ואחת של דגים. הן היו מכינות לבעליהן ארוחה טובה, מתקשטות יפה, ומוליכות אותן אל בעליהן בשדה, שירחצו במים החמים ויאכלו את הדגים, ומחזקות אותם בדברי פיוס, וכך המשיכו לקיים חיי משפחה ולהביא ילדים.

"יש להתפעל מעוצם גדלותן, שהרי ידעו שכל וולד שיוולד, לא יוולד לחיים נעימים וקלים, אלא הריהו נכנס למצב של שיעבוד קשה ונורא. וכל הרואה עומד נפעם ממעשיהן של נשים אלו, מה ראו בשעה קשה כזו לילך ולהשתדל במצוה זו, ואם היה די להן במה שנפקדים מאת ה' באופן טבעי, החרשנו, אך מה שהיו מתאמצים מעל ומעבר לזכות לעוד ועוד בנים, במאמצים כה גדולים, ובשעה כה קשה, אין זה אלא מידיעתן את מעלת ועוצם גדלות מצוה זו, ומעלת הבאת כל נשמה יהודית לעולם, אף אם חס ושלום לא תזכה להאריך ימים מפני גזירת פרעה. וידיעה זו, היא שנתנה להן את הכוחות להתאמץ מעל ומעבר, ובתנאים שהם היפך ההגיון". (גפן פוריה שה)

כמה רחוקה היא תפיסה זו מן התפיסה החומרית, המַתְנָה את הילודה בכך שניתן יהיה לספק לילד את מיטב ומירב התנאים. בהשקפה יהודית, אין האדם נברא לשם מצבו הגשמי, אלא ישנו ייעוד רוחני מיוחד לכל נשמה שמגיעה לעולם, וממילא יתן לה הקב"ה את מלוא הכלים להגיע ליעדה.

מספר הרב עזריאל טאובר זצ"ל, על מסירות נפשה של אימו בתקופת השואה, בהיותם בגטו תחת אימתם הנוראה של הנאצים ימ"ש: בתקופה זו (1940-44) ילדה אמי שלושה ילדים. בחסדי שמים, הילדים הללו ניצלו, ולאחר המלחמה, כאשר התאחדה המשפחה מחדש, נולדו להם עוד חמישה ילדים. באותן שנים קשות של השואה שאלו החברות את אמא: "כיצד את מסוגלת ללדת עכשיו ילדים, האינך יודעת שבכך מסכנת את את חייך ואת חיי הילד?" ענתה אמי ואמרה: אני בודאי מודעת לסכנה הכרוכה בלידת ילד, אבל אני חייבת לעשות את המוטל עלי, וה' יעשה את שלו". לאחר שנים רבות פניתי אל אמי ושאלתיה: "אמא, תגידי לי את האמת, באותו זמן שהרית וילדת ילדים, האם חשבת שאת והילדים תזכו להינצל? ענתה אמא: "ידעתי בני ידעתי, שאני לא יותר טובה וחסינה מיתר האנשים, ואומנם חששתי לחיי ולחיי ילדי, ובכל אופן לא הצטערתי מזה שאני יולדת ילדים, שהרי אני יהודיה ואני מאמינה בתחיית המתים, יודעת אני כי על פי היהדות אין מציאות של איבוד ילדים לנצח, על אפם ועל חמתם של הנאצים ימח שמם לדיראון עולם".

הנה לנו עדות חיה, אחת מני רבות, על אשה שבמצבים קשים ביותר לא הסכימה להימנע ממצוה חשובה זו, ולא נגררה אחר דברי חברותיה ואזהרותיהן. ומכאן נוכל לשאת קל וחומר לשאר קשיים שבזמננו, שבודאי יש בכח האמונה התמימה, לדחות אותם קשיים, ולזכות לסיעתא דשמיא בגידול הילדים מתוך נחת ושלוה.

"לערב אל תנח"

אמרו חז"ל (מסכת יבמות סב ע"ב): "היו לו בנים בילדותו, יהיו לו בנים בזקנותו, שנאמר (קהלת יא ו): "בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ, וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ, כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אֵי זֶה יִכְשָׁר, הֲזֶה אוֹ זֶה, וְאִם שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים". ומפרש רש"י: "לערב" - לעת זקנתו. "כי אינך יודע איזה יכשר" - איזה זרע יהיה הגון, וירא שמים, ומתקיים.

כלומר אומרים חז"ל שאדם צריך להשתדל להביא ילדים - גם כאשר הוא מתחיל להתבגר, ולא יסתפק בכך שכבר הביא ילדים בצעירותו, "כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אֵי זֶה יִכְשָׁר", אינך יכול לדעת איזה ילד מיוחד עוד יכול לצאת ממך.

אל הרב שק צ"ל הגיעה אשה אשר רצתה חלילה להפיל את פרי בטנה. סיפר לה הרב: היתה פעם אשה אחת שהיו לה תשעה ילדים, והנה בהריון העשירי היה לה קושי רב, כיוון שהיתה לו עת מלחמה. לבסוף אשה לו איבדה במלחמה את כל ילדיה ונשארו לה רק בת אחת והבן העשירי. הוא פנה לאשה ושאל אותה: האם רוצה את לראות בן לה? ובכן, לה אני. אינך יכולה לדעת מה יצא ממק...

וכמו כן הילדים מוסיפים להורים זכות קיום: "האדם צריך לדאוג תמיד שיהיו לו תפקידים נוספים, כדי לזכות לאריכות ימים, ובמה שמרבה בבנים, הריהו מטיל על עצמו את תפקיד גידולם ונישואיהם, ועל ידי זה זוכה לאריכות ימים" (גפן פוריה). הדבר רמוז בפסוק (דברים כח יא): "וְהוֹתִרְךָ ה' לְטוֹבָה בִּפְרִי בִטְנְךָ", שלעיתים הקב"ה מותיר את האדם בחיים בעבור פרי בטנו.

ספר "מפתחות לחיים": ניתן להיווכח מהמציאות, שהורים אשר גם לאחר שילדיהם הגדולים כבר בגרו נותרו עדיין הורים לילדים קטנים, נשארים צעירים באישיותם, רעננים ומלאי מרץ. שכן תחושת האחריות על ילדיהם הרכים והצורך לטפל בצורכיהם הנפשיים והחומריים, שומר על רעננות ההורים ומשאיר אותם בעלי נפש צעירה, הרבה יותר מבני גילם האחרים שכל ילדיהם גדולים ואינם זקוקים לטיפול ומשחק עם הוריהם.

במשפחות אלה ניתן להיווכח עוד בבירור שבזכות הילדים הצעירים החדשים שבבית, נשמרת איכות הקשר הבין זוגי לאורך זמן כזוג צעיר ממש, על אף העליות והמורדות הטבעיים המתרחשים בחייהם. הורים אלה גם מוצלחים ויעילים בטיפול בילדים מתוך איזון ושלוות נפש, וטועים הרבה פחות מאחרים בדרכי החינוך, שהרי הם כעת בעלי נסיון בכל תחומי החינוך והטיפול בילדים. דבר אשר ניתן לראותו בחוש בבתים בהם האם כבר סבתא לנכדים, אולם עדיין זוכה להביא לעולם ילדים נוספים.

אֵם השבה וממשת את יכולתה הנשית להעניק חיים לילדים נוספים, חיה מתוך סיפוק פנימי עצום ובתחושה נפלאה של הגשמה עצמית חוצה גבולות.

❁ אני נזכרת בשיחה ששוחחתי עם אשה שהיו לה בחסדי ה' עשרה ילדים, ולאחר כשלוש שנים ילדה בן נוסף, הבן ה- 11 בן פורת יוסף. מה שלומק, איך את מרגישה, איך לה שוב לחזור לבקבוקים [לאחר שכבר חיתנה את בכורתה!]? והיא אמרה לי

בכנות: ישתבח שמו לעד, איננו מתנה. אני מרגישה שנהייתי צריכה בכמה שנים. לא יאומן, איך עם כל לידה את מקבלת כאלו מנות חדשות של אהבה ושמחה". הדברים היו ממש כנים ומשמחים!

בשם אומרם - ציטוטים:

שו"ת חלקת יעקב (אבן העזר סימן סא): "ההורים, וגם הרבנים הצריכים לתת פסק בעניינים כאלו, צריכים להתעמק בתוצאות האלו, מלמנוע הריון, שאפשר כי מההריון הלזה יולד גדולות ונצורות, כי מי יעמוד בחקר ה', וקורא הדורות מראש... מי יהין בעצמו לעשות פעולות ותחבולות נגד היוצר... לו חכמו ישכילו זאת, כל חללי דעלמא לא יקחו ההורים בעד פרי בטנם שיש להם כבר, זאת אומרת שכל הון לא ישווה להם. ולמנוע פרי בטנם על זה עוברים בקלות ראש, שמחמת איזו סיבה פעוטה, ובעיקר לשפר לעצמם תנאי החיים בנעימות יתירה, כבר הם עושים עצות ותחבולות לעבור את הדרך של העתידים לילד. ומי יודע כמה גדולים ואנשי מעשה נאבדו לסיבה זו, ומעוות שלא יוכל לתקן. תנאי החיים של אבותינו ואבות אבותינו בטח לא היו משופרים כל כך בנוגע לדירות, נקיון והגיינה, ועוון גדול עושים בזה להיות כפויי טובה לה' יתברך בעד עזרתו לחיות בדירות מרווחים, מקום מוכשר לגדל בנים ובנות יותר ממה שהיה לאבותינו"... ובסוף דבריו כתב: "הארכתי קצת בדברים בוטים, כי ליבי דווי על הפרצה שהתפרצה בחוגים שונים בין שדרי אומתנו, לחקות המודה הארורה בצרפת והנלווים להם".

אורחות הבית (להגר"מ שטרנבוך): "היום כל אשה שהולכת לביקור אצל רופא בטיפת חלב או בקופת חולים בגין איזו חולשה, מיד משפיעים הם על האשה שאינה צריכה הרבה ילדים, ושכדאי לעשות הפסקה של מספר שנים בין ילד לילד, והרבה נשים מתפתות להשתמש בכל האמצעים למניעת הריון, וסבורות הן שעל ידי זה יהיו בריאות וחזקות, אבל האמת, שאם נסתכל על אמותינו, הנה להן לא היה בבית שום נוחיות, לא גז, לא חשמל, לא מים, ואף על פי כן לא עלה על דעתן להפסיק להביא ילדים לעולם, שידעו שזה עיקר תפקיד האשה, **ואדרבה היו מאושרות בבן עשירי כמו בבן ראשון, ואחר כל לידה ולידה שמילאה תפקידה, הרגישה עצמה יותר בריאה, והיתה מלאה סיפוק שקיימה חובתה.** ואילו היום שתנאי הלידה קלים מאז, ויש לאשה בבית כל מיני נוחיות להקל במלאכתה, הן ממהרות להשתמש בכל מיני אמצעים שלא להיכנס להריון. וחכמינו ז"ל למדו מהפסוק "ולערב אל תנח ידיך" שגם מי שכבר קיים מצות פריה ורביה, לא יניח ידו מהמצוה, שבכל ילד נוסף מקיימים הם מצוה רבה והקב"ה משלם שכר רב להורים על כל ילד וילד, שעל ידם באה נשמה ממרומים, וכל ילד מביא ברכה להורים. ועלינו לאחוז בדרכי אבותינו ואמותינו, ולא לשמוע עצות מאלו אשר אין יראת ה' בלבבם, וכל צורת חייהם היא רק כפי רוב הנאתם ונוחיותם. **ואשה שתתנהג בדרך התורה, יברכנה הקב"ה בבנים צדיקים וטהורים, ותזכה לברכה והצלחה וכל טוב...** ויסביר הבעל לאשתו בדרכי נועם, שבכל ילד וילד מקיימים מצוה רבה, **וכל ילד נוסף מביא יותר ברכה ותוספת אושר לבית, וגם ממשיכים בזה יותר את שרשרת משפחתם,** ואינו ראוי למנוע הריון משום נוחיות יתר בגידול הילדים, או כדי שהאשה תוכל לעבוד. **וכבר הזהיר הקדוש האריז"ל את האדם שמונע נשמה קדושה מישראל בעולם רק מטעמי נוחיות, ועליו לזכור צער השכינה בזה...** ועל כן ידעו ההורים שאין למנוע הריון מבלי הוראת חכם, ואם בונים ביתם כהלכה יזכו לחיים טובים ומאושרים בעולם הזה ובעולם הבא".

בנין הבית (עמוד רלט): "צריכים ההורים לשתף פעולה עם השותף האמיתי שהוא השותף השלישי שביצירת הוולד. וצריך לחיות עם אמונה זו בכל תנועה ותנועה שנעשה עם הילדים, שיש איתנו שותף שלישי נאמן בעל יכולת בלי גבול, וכפי אשר יפנו אליו ויבטחו בו ויאמינו בהשגחתו, כן בודאי יענה להם ויסייע בידם בכל עת, ויצליחו מאוד בכל ענין גידול הילדים, ואשרי העם שככה לו, אשרי העם שה' אלוקיו, שותף בבנין ביתו וגידול ילדיו".

הפלה

פרק זה עסק בהורים הנמנעים מהרחבת משפחתם. אולם מן הראוי להתייחס במסגרת זו גם לשוקלים להפיל עובר, מסיבות ומשיקולים שונים. ואינם יודעים כי הרג עובר חסר ישע ברחם אימו, אשר לשם השקטת המצפון האימהי קיבל את השם המטעה "הפסקת הריון", הינו חמור כל כך, עד שעליו אמר הבורא בתורתו (בראשית ט ו): "שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ". וכדברי התלמוד (מסכת סנהדרין נז ע"ב) על פסוק זה: "איזהו אדם שהוא באדם? הוי אומר זהו עובר שבמעי אימו".

אומנם יש הסוברים בטעות שלפני מלאות ארבעים יום להריון אין שום בעיה בהפלה. אולם יש לדעת כי הנשמה נכנסת לעובר מיד עם ההפריה. וכמבואר בתלמוד שבשר אינו יכול להתקיים שלושה ימים ללא נשמה והוא מסריח. ואילו הביצית המופרית לא רק שאינה מתקלקלת אלא היא גם מתפתחת על אף שכבר אינה חלק מגוף האם, דבר המוכיח כי מדובר ביצור חי בעל נשמה עצמאית. והאר"י ז"ל בספר "אוצרות חיים" לימד שעל פי הקבלה, בכל יום משלושת הימים הראשונים נכנסים לעובר ששה ניצוצות של חיות, עד שביום השלישי הוא נקרא חי [ח"י - גימטריא 18]. אלא שביום הארבעים עולה הוא מדרגה בכך שנגמרת צורתו הבסיסית כאדם.

[טעות נוספת שיש לשרש היא מה שטוענות נשים, כי ישנם אמצעי הפלה שבהם אין נגרם כל סבל לעובר, ובפעולה פשוטה ומהירה הוא "יורד". מלבד שעצם הטענה איננה תמיד נכונה, ולפעמים מדובר בסבל עוברי קשה, בכל אופן גם אם נראה שאין בפעולה כל סבל, הדבר איננו מוריד בכהוא זה מחומרת המעשה. האם למשל להרוג אדם תוך כדי שהוא ישן, על ידי יריית כדור ברקתו, מבלי שנגרם לו שום סבל - מוריד מחומרת מעשה הרצח?! כל רצח לכשעצמו - הוא מעשה נורא ואיום, עבירה על אחד מעשרת הדיברות, מבלי כל קשר לרמת הסבל של הנרצח].

לאור האמור יש לזעוק ולהתריע בכל פה על הרג העוברים הסיטונאי הנעשה בארץ ישראל במסווה חוקי. לא הרבה יודעים כי לפי דו"ח משרד הבריאות, מאז הקמת המדינה נהרגו בישראל באופן רשמי אלפי עוברים! [ראי טבלה מצורפת], כאשר רובם המכריע הופל ללא היתר על פי הלכה. ולהערכת ד"ר אלי שוסהיים, יו"ר אגודת אפרת, מאז שנת 1977 נהרגו כ- 900,000 עוברים, ובסך הכל מאז קום המדינה מיליוני עוברים! כמה יהודים היו חיים היום בישראל ובעולם [כולל ילדי ההרוגים], ללא הטבח הסיטונאי הנורא שהתבצע בישראל בעשרות השנים האחרונות, ועדיין מתבצע?

יש לדעת ולפרסם, כי ההיתר להפסיק חיי עובר הוא רק כאשר נשקפת סכנה לחיי האם. ובכל מקרה של התלבטות וספק יש לפנות לתלמיד חכם ירא שמים אשר יברר את הפרטים ויפסוק כהלכה.

וידוע אצל חכמי תורת הקבלה, כי ילד אשר מסיבה כלשהי עלה בדעת הוריו להפילו, ולבסוף עמדו בניסיון והעניקו לו חיים, יהיה זה הילד אשר ממנו ירוו נחת יותר מכל ילדיהם, ואפשר אפילו שחייהם יינצלו על ידו. וידועות עדויות רבות על כך. ולעיתים היה זה ילד שגדל והביא ישועה לעם ישראל, כידוע. [המבקשת להרחיב ידיעותיה בנושא, תוכל לצפות בהרצאה "הכרעה גורלית" באתר הידברות]. (מפתחות לחיים)

ולסיכום:

ישנה איזו פרסומת: **"מה שיותר טבעי יותר בריא".** הטבע עצמו מעיד מהם כוחות הגוף והנפש שלנו, ומהו המצב הטבעי והבריא ביותר. דווקא כשרוצים למנוע הריון - זה הדבר המאולץ, הבלתי טבעי, המצריך תחכום רב כיצד לעקוף את הטבע. מדהים להתחקות אחר האמצעים למניעת הריון, כמה תחכום צריך בשביל זה, נסיון בכל מיני מישורים איפה להפסיק את התהליך הטבעי, האם מהמח המשדר הורמונים - לשדר לו על ידי גלולות שלא ייצר את ההורמונים הדרושים להריון, או על ידי מניעת ההפריה עצמה, ועוד ועוד אפשרויות של "נסיונות עקיפה" שונים, ועדיין אין זה בטוח לגמרי... כלומר הטבע הישר והטוב מביא את האשה להיפקד בברכת בנים ובנות. החששות השונים ממשפחה ברוכת ילדים, הינן חסרות בסיס אמיתי, ובפרט מהיבט יהודי. לכן מלבד מקרים בודדים מוצדקים [למשל כאמור, כאשר עלול להיווצר נזק בריאותי פיזי או נפשי לאשה, ובכל מקרה אחר בו מתעוררת בעיה אמיתית כהגדרתה בהלכה], אין שום הצדקה למניעת הבאת ילדים נוספים במשפחה, ובכל מקרה של חשש יש להתייעץ עם תלמיד חכם ירא שמים. אין ספק שכל החששות שאין בהם ממש, אינם אלא עצת היצר הרע המנסה לטשטש את העובדות ולהטעות את ההורים, דווקא משום האוצר הגדול, הרוחני והגשמי, הטמון בכל ילד נוסף.

כאן מילות פרידה:

עשינו יחד מסלול ארוך של למידה והתבוננות בדרך ה'. הפלתנו שנשכיל מאיד להתבונן לעומק האמת הפנימית שלנו. ל"אני" האמיתי, החפץ לעשות רצון בוראו ולחסות בצל אורו, כדבריו של אבינו אוהבנו: "מי יתן והיה לבבם זה להם, ליראה אותי ולשמור את כל מצוותי כל הימים, למען ייטב להם ולבניהם לעולם!" (דברים ה כט)

דרך צלחה לכולנו!

ממשיכים להתחדש ולהתחזק!

באיחוד בשבילך:

* "הקו שלך" – מגוון שלוחות המכילות תוכן עשיר ומרתק לנשים, שיעורי השקפה, הלכה, סיפורים, ייעוץ ועוד, בטלפון: **054-8529999.**
* אתר "האור שבך" – מגוון הרצאות שמע ווידיאו, סיפורים מהחיים, מאמרים, וכן אפשרות לשאול שאלות פרטיות. www.haorshbach.co.il
* "אם בישראל" – ניתן לקבל בקביעות מגוון של עלונים, סיפורים ודברי חיזוק, דרך הדואר או בדוא"ל. לפרטים: **02-9995865.** em.beisrael@okmail.co.il
* "טל הבונות" – קו טלפון ייחודי ומרתק לבנות ולנערות, בנושא הצניעות, מכיל הרצאות מרתקות, סיפורים וכן מבצעים נושאי פרסים, **054-8594775,** לכניסה הקישי סיסמא #1212.

סגולת לימוד 40 יום

בשנים האחרונות התפרסמה יותר ויותר הסגולה המיוחדת של 40 ימי לימוד רצופים של הלכות צניעות. נשים רבות שלמדו בקביעות במשך 40 יום, ראו ישועות גדולות ובלתי רגילות. בעמודים הבאים תוכלי למצוא מספר סיפורים שקרו בשנים האחרונות. במיוחד ישנו כח רב לכך שמארגנים 40 נשים שתלמדנה 40 יום. אך בוודאי שגם אשה שלומדת לבדה עושה בזה נחת רוח לבורא ומושכת בזה על עצמה שפע טובה וברכה משמים.

מדוע דווקא 40? ידוע כי מספר 40 הוא מספר סגולי, שיש בו כח חזק של התמדה וקביעות. 40 יום שהה משה רבנו בשמים ולמד את התורה הקדושה מפי הבורא. ארבעים ימי לימוד הם כח חזק, כח של התמדה וקניין בנפש. **משהו שהופך לחלק ממך.** וכשמדובר בנושא כה חשוב, יש בכך כדי לעורר את מידת הרחמים על האדם ולפעול ישועות. כפי שאמרו חז"ל (במדבר רבה יד ד): "אם יגעת הרבה בדבריהם, **הקדוש ברוך הוא מבשרך בשורות טובות"!**

לשם לימוד זה, יצאה לאור חוברת כיס קטנטנה, **"להיות את" מקוצרת**, אשר סודרו בה הלכות הצניעות לפי סדר של לימוד יומי, למשך 40 יום. [עלות החוברת 3 ₪. מחיר מיוחד ל-100 חוברות: 100 ₪. ניתן להשיגה בטלפונים: 054-8590068, 050-3199508 (צפון), 0533-109865 (ביתר). 052-7667048 (אשדוד), 052-7129739, 054-8499235 (מרכז)].

ואנו תפילה שנזכה לעשות נחת רוח ליוצרנו, ונתבשר כולנו בבשורות טובות, ישועות ונחמות!

מבחר סיפורי ישועות

להלן מבחר סיפורי ישועות שהגיעו לידינו, של נשים שנושעו בעקבות 40 ימי לימוד.

יום שלישי י"ט בכסלו התשע"ט, הגיע אלינו טלפון נרגש ממישהי מאלעד. היא מספרת: אח של בעלי התחתן בגיל יחסית מאוחר - 38, עם בחורה בת 33. וכמובן לאחר החתונה ציפו עד מאוד לילדים. חלפה שנה, חלפו שנתיים ושלוש וארבע... והנה בשנה שעברה בחודש שבט, הגיעה לידי החוברת "להיות את" המחולקת ל-40 ימי לימוד, שקיבלתי ממישהי שחילקה זאת לרפואת קרובתה. השתתפתי בלימוד, והחלטתי יחד עם בעלי שחייבים לעשות גם בשביל אחיו. ואכן התגייסנו למשימה, חילקתי חוברות ל-50 נשים [מה שבטוח...] שהתחייבו ללמוד לישועת הזוג. וכך למדנו החל מי"ב שבט ועד כ"א אדר. לאחר זמן קצר אני שומעת מחמותי שגיסתי נפקדה! והנה בהתרגשות רבה, אני מתקשרת היום לבשר שאתמול גיסתי ילדה --- שלישיה! חסדי ה' כי לא תמו! שני בנים ובת. הודו לה' כי טוב, כי לעולם חסדו. הם פגים, וככל הנראה, הברית תהיה בעזרת ה' בחודש שבט, החודש שבו התחלנו ללמוד בשנה שעברה. אולי גם באותו תאריך? נחכה ונראה.... [054-8474311]

יום חמישי י"ד כסלו התשע"ט, הגיע טלפון מפנינה מהעיר רמלה: רציתי לספר על ישועה שברוך ה' זכיתי לה בזכות הלימוד וההתחזקות בצניעות. לפני כחמישה חודשים, בני התינוק בן החודשיים התחיל להקיא ולרדת במשקל. הוא התאשפז בבית החולים, וחיברו אותו לזונדה. משך תקופה ארוכה היה מחובר לזונדה והיה באשפוזים ארוכים, אך לצערנו המצב לא השתפר, והרופאים חשבו להכניס זונדה דרך הבטן. חשבתי במה אוכל להתחזק לרפואתו.

הזדמנה לידי החוברת "להיות את" המקוצרת המחולקת ל-40 ימי לימוד. התחלתי ללמוד יום יום. והחלטתי גם לעשות לעצמי חיזוק בעניין אורך החצאית, ללבוש חצאיות ארוכות כראוי. זה לא היה לי קל, אך הרגשתי שאני חייבת להתאמץ. ותשועת ה' כהרף עין, חלה הטבה משמעותית! לאחר ארבעה חודשים קשים של אשפוזים ממושכים, סוף סוף הפסיק להקיא, התחיל לעלות במשקל, ותוך זמן קצר הוציאו לו את הזונדה לגמרי! רציתי לשתף אתכם בסיפור הישועה שלי, אך חיכיתי "ליתר בטחון" עוד ארבעה שבועות, לראות שהכל בעזרת ה' בסדר, ואכן הנה כבר חודש שהוא בבית בריא ושלם. הודו לה' כי טוב. ה' יתמיד בריאותו ויגדל בריא ושמח לעבודת ה' אמן. [054-8469195]

מספרת א. מטירת הכרמל: יום אחד עמדתי והתפללתי לה' שיאיר לי את העיניים במה אני צריכה להשתנות. יום למחרת בעלי הביא מהכולל את החוברת "להיות את" המחולקת. בדרך כלל אינני אוהבת לקרוא הרבה, אלא יותר לשמוע, אבל זה היה נראה לי קליל ונחמד והתחלתי לקרוא, קראתי את סיפורי הישועות, והחלטתי שאני מתחילה ללמוד יום יום. ובאמת התחלתי כל יום לקום 5 דקות לפני הזמן, כדי להספיק ללמוד על הבוקר לפני שאני הולכת לעבודה. מאוד נהניתי מהלימוד, הרגשתי ממש תענוג כל בוקר, התחזקתי במיוחד מסיפורי ה"בונוס", וגם התחדדו והתחדשו לי כמה דברים, כגון בעניין הצורך ללכת לרופאה ולא לרופא, ועוד פרטים בענייני הביגוד. השתדלתי גם ליישם. שבוע לפני סיום ה-40 יום הודיעו לי על מבחן מסכם רציני מאד, שייערך בעוד כשבוע וחצי. הרגשתי שאני הולכת למבחן מוטענת בהרבה זכויות. חברות אמרו לי, אל תהיי בטוחה שתצליחי, זה מבחן קשה מאד, שהרבה לא עוברות אותו. אבל אני אמרתי שבודאי אראה ניסים וישועות...! ביום המבחן, הרגשתי שאני צריכה לעשות חיזוק נוסף. לקחתי שקית אשפתון והכנסתי לתוכה כל מיני בגדים שעד עכשיו היססתי אם לזרוק אותם, מפני שלא היו 100% צנועים, והחלטתי שהיום אני זורקת. **וברוך ה' עברתי את המבחן בהצלחה מרובה.** זה חיזק אותי מאוד, והחלטתי להמשיך בלימוד, פעם נוספת, ואחר כך עוד פעם, וכך למדתי את החוברת כבר 15 פעמים, וכל פעם לבקשה אחרת! ראיתי הרבה ישועות בכל מיני עניינים פרטיים.

למשל בתקופה מסויימת הייתי צריכה לצאת לעבודה ולא מצאתי מעון מתאים לבת שלי. אני מאוד בררנית במעונות, ולא מצאתי מעון שהתאים לדרישות שלי. לא ידעתי מה לעשות, וכבר חשבתי שלא אוכל לחזור לעבודה. כשלמדתי בחוברת התפללתי שוב ושוב על הענין הזה, וביקשתי מבורא עולם: אני לומדת, ואתה תסדר לי מעון טוב לילדה. והנה --- **ביום ה-40, אבל בדיוק, נפתח בעיר שלנו מעון חדש!!!** ואחת המטפלות היא גיסתי, שאני מאוד סומכת עליה, המעון ממש התאים לדרישות שלי!

וכך בכל מיני בקשות. אני מרגישה שזו ממש "חוברת הישועות"... לאחותי היתה שעורה בעין, ונותרה לה נפיחות מסויימת. הרופא אמר שצריך לעשות ניתוח קטן שבו מפוצצים את הנפיחות עם מחט, הניתוח צריך להיות בהרדמה מלאה. אחותי מאוד פחדה מהניתוח. אמרתי לה: יש לי סגולה טובה, קחי חוברת תלמדי, ותני חוברת אחת גם לאמא. והיא אכן התחילה ללמוד, וברוך ה', **הנפיחות נעלמה כליל בלי שום טיפול!** קניתי 100 חוברות ואני מחלקת וממליצה לעוד ועוד נשים... [054-8414189]

מספרת אורית מקרית הרצוג: בבניין שלנו חילקו את החוברת "להיות את", לזיווג הגון עבור הבת של אחת השכנות, המתעכבת זמן רב בשידוכים. והנה שכנה אחת שמה את החוברת על השולחן, ובעלה התעניין בה. היא סיפרה לו על העניין, והוא אמר: אני מכיר בחור כזה וכזה... נראה לי שזה יכול להתאים. אכן הציעו לה, והשידוך נסגר בשעה טובה ומוצלחת! [0533-405582]

מספרת ג. מירושלים: עשינו במשפחה לימוד משותף לכל בנות המשפחה, לזיווג עבור שתי בנות דודות. ברוך ה' היתה אוירה כללית של התחזקות, ובליל ה-40 בדיוק, אחת מהן 'סגרה וורט'. [052-7117576]

מספרת איילה: בהיותי לפני לידה, אמרו הרופאים שנראה כי יש בעיה רצינית מאד אצל העובר. נלחצתי, ובכיתי הרבה מאד. החלטתי ללכת למירון, ואכן התפללתי שם ובכיתי שעה ארוכה. והנה ניגשה אלי אשה והגישה לי סוכריה, בצירוף חוברת קטנה "להיות את". התרגשתי, הרגשתי שה' נענה לי, ושלח לי סוכריה מתוקה... קראתי את הסיפורים בחוברת, והחלטתי לרכוש 100 חוברות ולחלקן, וכמובן שגם אני למדתי בהתמדה 40 יום. בתשעה באב תשע"ט ילדתי בשעה טובה ומוצלחת בת. מיד מיד ביקשתי לראות אותה, לבדוק אם הכל בסדר, ובחסדי ה', ראיתי אותה, בריאה ושלמה, ומתוקה מתוקה... ממש סוכריה!! (0533-179662)

בחורה רווקה מהעיר צפת, ארגנה לימוד של 40 נשים למשך 40 יום מהחוברות "להיות את", לזיווג הגון. לקחה גם לעצמה חוברת, רשמה עליה את תאריך התחלת הלימוד, וכמובן שהשתתפה אף היא בלימוד. חלפו 40 יום, והשגרה המשיכה כרגיל. כעבור מספר חודשים, הוזמנה לאירוסין של חברה מהעבודה, היה לה יום עמוס וחשבה לוותר על כך, אך לבסוף החליטה ללכת. תוך כדי הריקודים, תפסה אותה אשה בלתי מוכרת לשיחה, התעניינה בה, בגילה, בשאיפותיה וכו', ולקחה מספר טלפון. היא אף הוסיפה ואמרה, שלמעשה היא נמצאת כאן לא מצד החתן ולא מצד הכלה, אלא מצד... התזמורת! כלומר, היא הגיעה עם בעלה אתמול לנופש בצפת, והנה היום לאחר ארוחת הערב, שמעו מהאולם הסמוך תזמורת מיוחדת עם שירים אותנטיים של העדה שלהם, והחליטו שהם חייבים לקפוץ... כחודש לאחר מכן קיבלה הבחורה טלפון, על הקו אותה אשה, והיא מציעה לה לשידוך את... בנה. בחור טוב, צדיק ולמדן, נפגשו מספר פעמים ומיד הרגישו שיש ב"ה התאמה, והחליטו "לסגור". באותו יום, צדו עיניה חוברת סגולה מוכרת, אשר מזה זמן שחיפשה אותה ולא מצאה... היא לקחה אותה לידיה, פתחה, ולמול עיניה הזדקר התאריך שרשמה: אותו תאריך בדיוק כמו היום בשנה שעברה! צמרמורת חלפה בה, היא ראתה בכך סייעתא דשמיא מופלאה, אשר הובילה את כל המהלך המפותל של השידוך, בדרך לא דרך. היא אומרת: "הרגשתי איך ה' מחייך אליי מהשמים ואומר לי. רואה? לא שכחתי אותך. את נושעת כבר אז. אבל עכשיו הגיעה עת הפירעון". ומיד רכשה עוד כמות כפולה של חוברות לחלוקה, 80 במספר, להביע את תודתה לה' יתברך. [0533104772]

לחברתנו מהכיתה לא היו ילדים לאחר כשש שנות נישואין. רצינו לעשות ולפעול משהו למענה, ומישהי מהכיתה הציעה לקחת את הסגולה של לימוד 40 נשים למשך 40 יום. ההצעה התקבלה ברוב קולות, ומיד התארגנו להרים טלפונים לבנות הכיתה, המפוזרות על פני רחבי הארץ. שיתפנו את כולן בתכנית והן נענו בשמחה. היה זה מערך לוגיסטי מסובך, להעביר ספרי לימוד לכל בנות הכיתה, כל אחת במקומה היא. סך הכל השתתפנו כארבעים נשים, חלקן מכרות או קרובות של חברתנו. חברתנו בעצמה לא ידעה כלל על המבצע שנערך מאחורי גבה. כולנו הופתענו (או לא....), להתבשר לאחר תקופת זמן של כעשרה חודשים - שחברתנו היקרה זכתה לחבוק בת! כשאנו מרגישות שושבינות השמחה... (הפרטים שמורים במערכת "אם בישראל", ניתן ומומלץ להצטרף לרשימת תפוצה, לקבלת סיפור שבועי. smallstoryeb@gmail.com 02-9995865).

אם גם את זכית... ולמדת... וראית הארת פנים מיוחדת משמים... וזכית לישועה...
נשמח שתשתפי אותנו, ובעזרת ה' נפרסם את סיפורי הישועות במהדורה הבאה.
ושנזכה כולנו לעשות את רצון ה' בשמחה... ונראה ישועות... גדולות...
בבריאות ובשמחה תמיד תמיד!
☺☺☺

מכתב מאבא אוהב לבת

בתי היקרה והאהובה שלי!

את זוכרת אותי? האם את חיה אותי?
או שאת רק מזכירה את שמי לפעמים
(ברוך ה', בעזרת ה', אם ירצה ה'...) מן הפה אל החוץ?
אני רוצה רק להזכיר לך שאני אבא שלך ושאני אוהב אותך מאוד.
אני נמצא איתך כל הזמן, בכל מצב ובכל מקום,
אני יודע מה הכי טוב בשבילך, אני עושה את הכל רק לטובתך.
אני בסך הכל מקרב אותך ליעוד שלך...
את רואה רק חלק מהתמונה – חלק אחד מהפאזל
שממנו את מנסה להבין את כל התמונה בשלימותה.
אבל זה לא בידייך, תרפי...
האמיני לי שאני עושה את הדבר הטוב ביותר בעבורך.
אף פעם אני לא מעמיד אדם בניסיון שהוא לא יכול לעמוד בו.
סמכי עלי, בטחי בי, השעני עלי, התפללי אלי, דברי איתי.
אני פה! איתך! תמיד!
אני הוא המזווג זיווגים, אני הרופא כל חולים, אני זן ומפרנס אתכם,
אני המשכין שכינתי בינכם, אני המפקיד נשמות ביד ההורים,
אני המצליח את חינוך הילדים, אני ורק אני הנותן במתנה את החיים.
זכרי תמיד שאני מנהל את העולם,
וכל הניסיונות והקשיים ניתנים לך באהבה וברחמים מרובים.
אני לא מתבלבל אף פעם. את לא צריכה לחשוב –
אם הדברים היו מתנהלים בצורה שונה...
אילו הייתי עושה אחרת...
אלמלא הייתי אומרת כך וכך... כל זה בא מצד יצר הרע.
את לא צריכה לחפש אשמים ולחשוב – "היא אשמה, הוא אשם..."
אלא – אני השם!
אני בורא כל העולמות ומשגיח עליכם כל רגע ורגע.
אני עושה הכל, וכולם רק שליחים שלי.
זכרי תמיד שהניסיון הזה, וכל נסיון אחר, אינם אלא רצון השם.
מקווה שתכניסי אותי יותר לחייך.
אוהבך אהבה רבה,
אביך.

נקודות מכירה לרכישת החוברות:

אופקים: 0504-185545
אור יהודה: 054-8438347
אור עקיבא: 0547-878874
אילת: 054-8491143
אלעד: *054-8422891 *03-5233303
אריאל: 052-3066012
אשדוד: *052-7667048 *054-8447156
אשקלון: 052-7689873, 08-6722103
באר שבע: *054-8447230 * 054-8499378
בית שאן: 052-7183329
בית שמש: 0528-985558, 02-9995076
ביתר עילית: *02-5807463 (A)
*02-5802398 (B)
בני ברק: *0504-174567 [18:00-20:00]
*054-8438347
בת ים: *054-2491168 *054-5847762
גדרה: 054-7429955
גן יבנה: 052-4315009, 052-5454211
דימונה: 054-8427237
הרצליה: 052-8046337
זכרון יעקב: 052-7129661
חדרה: 052-7117668
חולון: *052-5114046 *054-8499504
*0507-849649
חיפה: *052-7657756 *052-7636768
חצור: 052-7383715
חריש: 052-7161207
טבריה: *0508-361166 *054-8482638
טירת הכרמל: 0522-753310
יבנה: *052-7129739 *08-6757677
יד בנימין: 052-5277260
יהוד: 053-4158435, 052-7010722.
יקנעם: 054-3320744
ירוחם: 052-7115988
ירושלים: *052-7114363 בית וגן
*050-2290082 שמואל הנביא
*02-5827008 סנהדריה
*0545-810328 גילה
*077-3396020 ק. יובל
*052-7141907 *052-5707555 פסגת זאב
*053-2476758 גבעת מרדכי
*0506-518504 ארמון הנציב
כוכב יעקב: 058-7737616
כפר סבא: 050-4143094
כרמיאל: 052-5705148
לוד: 0504-107540
מגדל העמק: 0506-830791
מודיעין: 058-3278597, 08-9725742
מעפה רמון: 052-4619144
נהריה: 053-4322936
נצרת עילית: 054-8487335
נתיבות: 077-5504905, 05271-53938
נתניה: *052-6473598 *0527-632800
*0507-776653
עכו: 055-6700579. 052-4317340
עפולה: 054-5288797
עתלית: 054-8590068, 0546-303926
פתח תקוה: *054-3346241, 054-8439076
*0527603435
צפת: 0504-121786
קריות: 0504-102069, 04-8492473
קרית אתא: 050-5908868
קרית ארבע: 054-4441495
קרית גת: 052-4830879 *0533-126950
קרית מלאכי: 054-7429178
קרית ספר: 0504-172416.
קרית שמונה: 05271-92976
ראש העין: *0545-250370 *054-2260186
ראשל"צ: *0503332293. *054-7917777
*0533-000093. *05484-98449
רחובות: *052-7153567 *054-7429955
*052-6575529
רעננה: 054-7444103
רכסים: 054-8408840, 077-3005038
רמלה: *053-8270570
שדרות: 053-3131382
תל אביב: 052-7661162.

ניתן להזמין משלוח עד הבית בעלות 60 ₪ במייל: 6410995@okmail.co.il

נהניתם? כבר גם אתם תרצו...!